

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YENİ TÜRK DİLİ BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MAHMUD BİN KADİ-İ MANYAS'IN MANZUM
GÜLİSTAN TERCÜMESİ

(Vr. 1b-100b)

(METİN - DİL İNCELEMESİ - SÖZLÜK - TIPKIBASIM)

EBRU ÖZPEHLİVAN ANAÇOĞLU

2501101227

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. UĞUR GÜRSU

İSTANBUL-2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : Ebru ÖZPEHLİVAN ANAÇOĞLU Numarası : 2501101227
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı : Yeni Türk Dili Danışmanı : Doç. Dr. Uğur GÜRSU
Tez Savunma Tarihi : 24.07.2019 Saati : 15:00
Tez Başlığı : "Mahmud Bin Kadi-i Manyas'ın Manzum Gülistan Tercümesi (Vr. 1b.100b)(Metin-Dil İncelemesi-Sözlük Tıpkıbasım)"

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜNE** OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- Prof. Dr. Hacı Ömer KARPUZ		Kabul
2- Doç. Dr. Uğur GÜRSU		Kabul
3- Doç. Dr. Ahmet Naim ÇİÇEKLER		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- Prof. Dr. Mustafa BALCI		
2- Prof. Dr. Vahit TÜRK		

ÖZ

MAHMUD BİN KADİ-İ MANYAS'IN MANZUM GÜLİSTAN TERCÜMESİ

(Vr. 1b-100b)

(METİN - DİL İNCELEMESİ - SÖZLÜK - TIPKIBASIM)

Ebru ÖZPEHLİVAN ANAÇOĞLU

Gülistan, İran edebiyatının meşhur şairi Sâdî'nin ününü sadece Fars ve Doğu edebiyatında değil, bütün dünya edebiyatlarında yayan, yüzyıllar boyunca tercümesi yapılan eseridir. XIV. yüzyıldan itibaren Türkçeye birçok tercüme ve şerhi yapılan Gülistan dil çalışmaları bakımından da büyük önem taşımaktadır.

Çalışmamızda Gülistan'ın II. Murad Devrinde (1421-1451) yetişen ulemadan olan Mahmud bin Kadi-i Manyas (Manyaslı Mahmud) tarafından kaleme alınan ve orijinal metnine sadık kalmakla birlikte konuyla ilgili başka hikâye ve meselleri de içine alan geniş ve ilaveli tercümesi ele alınmıştır. Bu tercümede mensur kısımlar yine nesir hâlinde, manzum kısımlar ise manzum olarak tercüme edilmiştir. Bu nedenle müellifin manzum Gülistan Tercümesi olarak da bilinmektedir.

Bu çalışma 5 bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde Sâdî ve eseri Gülistan hakkında bilgi verilmiş ve ardından Mahmud bin Kadi-i Manyas'ın hayatı ve kaleme aldığı eserleri değerlendirilmiştir. İkinci bölümde Arap harfli kaynak metin çeviri yazı sistemi ile Latin harflerine aktarılmıştır. Üçüncü bölümde metnin dil incelemesi yapılmıştır. Dördüncü bölümde metnin tüm kelimelerini içeren bir sözlüğü ile özel adlar dizini sunulmuştur. Beşinci bölümde kaynak metnin tıpkıbasımına yer verilmiştir. Çeşitli yazım ve dil özellikleri, Arapça ve Farsça literatür örnekleri, Türkçe pek çok kelime, deyim ve atasözü ile Manyaslı Mahmud'un manzum Gülistan Tercümesi önemli ölçüde söz varlığı içermektedir. Çalışmamızın Türklük bilimine katkı sağlayacağını düşünüyoruz.

Anahtar Kelimeler: Gülistan, Mahmud Bin Kadi-i Manyas, yazma eser, dil incelemesi, çeviri yazı, sözlük.

ABSTRACT

WRITTEN IN VERSE GULISTAN TRANSLATION OF MAHMUD BIN KADI-I MANYAS

(Vr. 1b-100b)

(TEXT - LANGUAGE REVIEW – GLOSSARY - FACSIMILE)

Ebru ÖZPEHLİVAN ANAÇOĞLU

Gulistan is a work of Sâdî, the famous poet of Iranian literature that has spread not only in Persian and Eastern literature, but also throughout world literature and has been translated for hundreds of years. It is of great importance in terms of the language studies on Gulistan carried out since the 14th century, including translations into Turkish and annotations.

This study focuses on the translation of Gulistan by Mahmud bin Kadi-i Manyas (Mahmud of Manyas) who was among the ulama in the period of Murad II (1421-1451). While the translation was true to the original, it provided a broad, supplementary translation, including other stories and issues on the subject. In this translation, the prose parts were translated as prose and the verse parts were translated as verses, just like the original. For this reason, it is also known as the author's Gulistan Translation, written in verses.

This study has been divided into 5 sections. The first section provides information on Sâdî and his work Gulistan and assesses the life and works of Mahmud bin Kadi-i Manyas. The second section includes a translation of the Arabic text into Latin letters with a written translation system. The third section is an analysis of the text language. The fourth section provides a glossary containing all the words of the text and a directory of the proper names. The fifth section provides the exact copy of the printed text. The Gulistan Translation of Mahmud of Manyas written in verses has an extensive vocabulary with various spelling and language properties, Arabic and Persian literature examples, and many Turkish words, idioms and proverbs. We believe that our study will contribute to the science of Turkish studies.

Keywords: Gulistan, Mahmud Bin Kadi-i Manyas, manuscript, language study, written translation, dictionary.

ÖN SÖZ

İran edebiyatının sanat ve fikir açısından çok yönlü ve meşhur şairlerinden biri olan Sâdî'nin (öl. 690/1291) pek çok manzum ve mensur eseri vardır. Bu eserlerin arasında en önemli eserleri *Bostan* ve *Gülistan* adlı eserleridir. *Gülistan*, *Bostan*'dan daha sonra yazılmış olmasına rağmen ondan daha çok tanınmış ve daha çok okunmuştur. Bu nedenle Sâdî'ye ün kazandıran en mühim eserinin *Gülistan* olduğunu söyleyebiliriz.

Pek çok dile çevirisi yapılan *Gülistan*'ın XIV. yüzyıldan itibaren Türkçeye birçok tercüme ve şerhi yapılmıştır. Türk dili tarihinde önemli bir yeri olan, farklı sahalarda ve zamanlarda yapılan bu tercüme ve şerhler dil çalışmaları bakımından büyük önem taşır.

Çalışmaya konu olan *Gülistan*'ın Türkçe tercümesinin bu nüshası İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesinde NECTY03010 demirbaş numarası ile kayıtlıdır. İki yüz varak hacminde olan bu yarım bırakılmış tercüme 833 (1430) yılında Mahmud bin Kadi-i Manyas tarafından yapılmıştır. Mahmud'un bu tercümesi Anadolu (Osmanlı) sahasında yapılan, bilinen ilk *Gülistan* tercümesidir. Mahmud, Padişah II. Murad'a sunmak üzere birisi manzum ağırlıklı, diğeri mensur ağırlıklı olmak üzere iki *Gülistan* tercümesi yapmıştır. Bu çalışmada Mahmud'un yarım kalmış, manzum ağırlıklı *Gülistan* tercümesi incelenmiştir. Aslına oldukça sadık kalmakla beraber zaman zaman bazı ilaveler de yapılan bu geniş tercüme, yarım kalmış ve daha önce geniş çaplı incelenmemiş bir tercümedir.

Sözü edilen özelliklerinden ötürü eserin incelenmeye layık görüldüğü ve Türklük bilimine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada Mahmud bin Kadi-i Manyas tarafından manzum tercümesi yapılan *Gülistan* adlı eser Latin harflerine aktarılmış, eserin dil özellikleri incelenmiş, sözlüğü ve özel adlar dizini hazırlanmış ve tıpkıbasımına yer verilmiştir.

İki yüz varak hacminde hazırlanan bu eserin ilk yüz varağı çalışmamızda incelenmiş ve çalışma beş bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde Sâdî ve eseri *Gülistan*

hakkında bilgi verilmiş ve ardından Mahmud bin Kadi-i Manyas'ın hayatı ve kaleme aldığı eserleri değerlendirilmiştir. İkinci bölümde Arap harfli kaynak metin, çeviri yazı sistemi ile Latin harflerine aktarılmıştır. Üçüncü bölümde metin imla, ses ve şekil bilgisi vb. bakımlardan incelenmiştir. Dördüncü bölümde metnin tüm kelimelerini içeren bir sözlüğü ile özel adlar dizini sunulmuştur. Beşinci bölümde kaynak metnin tıpkıbasımına yer verilmiştir.

Çalışmamın her aşamasında değerli bilgilerini büyük bir yardımseverlik ve samimiyet ile benimle paylaşan danışman hocam Sayın Doç. Dr. Uğur GÜRSU'ya, çalışma konumu seçen hocam Prof. Dr. Mustafa ÖZKAN'a, dizin kısmını hazırlarken değerli yardımları için Sayın Ahmet PEKŞEN'e, Sayın Mehmet YILDIZ'a ve eğitim hayatım süresince bana emek veren tüm hocalarıma teşekkürlerimi arz ederim.

Yaşamım boyunca bana olan güvenini hiç yitirmeyen, yaptığı fedakârlıklar için sonsuz minnet duyduğum sevgili annem Güler ÖZ'e, verdikleri her türlü destek için eşim Abdulkerim ANAÇOĞLU'na, kardeşlerim Mustafa Eyüp ÖZPEHLİVAN ve Ece MERDİVAN'a ve varlığı ile dünyamı şenlendiren biricik kızım İnci ANAÇOĞLU'na teşekkürlerimi sunarım.

İstanbul-2019

Ebru ÖZPEHLİVAN ANAÇOĞLU

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ.....	vi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SÂDÎ, GÜLİSTAN VE MAHMUD BİN KADÎ-İ MANYAS HAKKINDA GENEL BİLGİ

1.1. Sâdî.....	3
1.2. Gülistan, Tercüme ve Şerhleri.....	5
1.3. Mahmud Bin Kadi-i Manyas.....	7

İKİNCİ BÖLÜM

ÇEVİRİ YAZILI METİN

2.1. Çeviri Yazı İle İlgili Açıklamalar.....	10
2.2. Çeviri Yazılı Metin.....	11

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİL İNCELEMESİ

3.1. Yazım Özellikleri	97
3.1.1. Ünlülerin Yazılışı	98
3.1.2. Ünsüzlerin Yazılışı	101
3.1.3. Bazı Ek ve Şekillerin Yazılışı	103
3.1.4. Aynı Ek ve Kelimelerdeki Farklı Yazılışlar.....	104

3.2. Ses Bilgisi.....	106
3.2.1. Ünlüler.....	106
3.2.2. Ünsüzler	114
3.3. Şekil Bilgisi	119
3.3.1. İsimler.....	119
3.3.2. Fiiller	123
3.3.3. Fülimsiler	130
3.3.4. Ek-Fiil.....	131
3.3.5. Zamirler	132
3.3.6. Sıfatlar	133
3.3.7. Zarflar	134
3.3.8. Edatlar	134
3.3.9. Bağlaçlar.....	136
3.3.10. Ünlemler.....	138

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SÖZLÜK VE ÖZEL ADLAR DİZİNİ

4.1. Sözlük.....	139
4.2. Özel Adlar Dizini	455

BEŞİNCİ BÖLÜM

KAYNAK METNİN TIPKIBASIMI.....	464
SONUÇ.....	515
BİBLİYOGRAFYA.....	517

KISALTMALAR LİSTESİ

a.e.:	Aynı eser
a.g.e.:	Adı geçen eser
a.g.t.:	Adı geçen tez
Ar.:	Arapça
bkz.:	Bakınız
bs.:	Baskı, basım
C.:	Cilt
Ed.:	Editör
F. :	Farsça
Haz.:	Hazırlayan
İbr.:	İbranice
mad.:	Maddesi
MEB:	Millî Eğitim Bakanlığı
s.:	Sayfa
SBE:	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sun.:	Sunan
Trc.:	Tercüme
vb.:	Ve benzeri
Vr.:	Varak

Vs.: Vesaire

Yay.: Yayınları

< : Kelimenin önceki şeklini gösterir.

> : Kelimenin sonraki şeklini gösterir.

[] : Metin bölümünde tarafımızca yapılan eklemeler ve onarımları gösterir.

GİRİŞ

Farklı imla ve dil özellikleri ile Türkçenin çeşitli dönemlerine ait arkaik kelimeler, anlam katmanları, atasözleri, Arapça ve Farsça literatür örnekleri ile çalışmamıza konu olan eserin Türklük bilimine tanıtılmasının faydalı olacağını düşünmekteyiz.

Bu amaç doğrultusunda hazırladığımız çalışmanın konusu; Sâdî ve eseri Gülistan ışığında Mahmud Bin Kadi-i Manyas'ın yarım bıraktığı manzum-mensur karışık Gülistan Tercümesini tanıtmak, eserin ilk yüz varağının çeviri yazısını yapıp dil özellikleri ve söz varlığını incelemektir.

Çalışmanın birinci bölümünde, yüzyıllar sonra bile dünya edebiyatında yeri olan İranlı ünlü mutasavvıf Sâdî ve eseri Gülistan tanıtılmış, Gülistan'ın Türkçeye yapılan tercümeleri ele alınmıştır. Daha sonra da çalışmamıza konu olan metnin yazarı Mahmud bin Kadi-i Manyas'ın hayatı hakkında bilgi verilmiş ve eserleri tanıtılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde; çalışmamıza konu olan eserin ilk yüz varağı çeviri yazı sistemi ile günümüz alfabesine aktarılmıştır. Bu bölüm çeviri yazı alfabesinden, işaretler ile notlardan ve çeviri yazılı metinden oluşmaktadır. Kaynak metnin çeviri yazısında kullanılan tüm harf ve işaretlerin karşılıkları ile bazı açıklamalar verilmiştir. Gülistan'ın orijinalinde yer alan Farsça ve Arapça beyitler ve bazı ifadeler Latin harflerine aktarılmadan ekran görüntüsü alınarak görsel olarak verilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümü, dil incelemesini içermektedir. Bu bölüm yazım özellikleri, ses bilgisi ve şekil bilgisi alt başlıkları ile ele alınmıştır.

Dördüncü bölüm; metnin tüm kelimelerini içeren bir sözlüğü ile özel adlar dizininin sunulduğu bölümdür. Çalışmanın sözlüğü, kaynak metnin çeviri yazısında geçen tüm kelimeleri içermektedir. Bu sözlük hazırlanırken Sn. Mehmet Yıldız'ın dizin programından yararlanılmış ve kelimeler sıkıştırılmış gramatikal dizin biçiminde sunulmuştur. Kelimeler/kelime grupları alfabetik sıraya göre düzenlenmiştir ve kelimelerin anlamları verilirken metindeki bağlamları dikkate alınmış, buna göre

anlam katmanları oluşturulmuş ve kelimenin metinde geçtiği tüm yerler sırasıyla belirtilmiştir. Kelimelerin anlamı ya da anlamları verildikten sonra ek almış hâlleri geçtiği varak ve satır numarasıyla yazılmıştır. Ardından varsa Farsça ve Arapça tamlamalar ve bileşik isim ya da sıfatlar yine varak ve satır numaralarıyla verilmiştir. Ayrıca metinde geçen tüm özel adlar, “Özel Adlar Dizini” başlığı altında alfabetik olarak belirtilmiş ve her bir özel ad kısaca açıklanmış, özel adın geçtiği varak ve satır numarası belirtilmiştir.

Beşinci bölümde, çalışmaya konu olan kaynak metnin tıpkıbasımına yer verilmiştir.

Sonuç bölümünde tezde elde edilen çıkarımlar, ulaşılan bilgiler ve tespit edilen noktalar toplu bir biçimde sunulmuştur.

Bibliyografya bölümünde ise çalışmanın tümünde doğrudan veya dolaylı yollardan yararlandığımız tüm kaynaklar verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

SÂDÎ, GÜLİSTAN VE MAHMUD BİN KADÎ-İ MANYAS HAKKINDA GENEL BİLGİ

1.1. Sâdî

XIII. yüzyıl Fars Edebiyatı şairlerinden olan Sâdî, dili kullanmadaki maharetiyle ölümünden yüzyıllar sonra bile hem Türk hem dünya edebiyatlarında etkisini göstermeye devam etmektedir.

Onun dil ve edebiyat alanındaki bu yetkinliği aynı zamanda şârihler tarafından eserlerinin neden bu kadar beğenilip şerh edildiğinin cevabıdır. Ali Nihat Tarlan, Kilisli Rifat Bilge'nin "Bostan ve Gülistan" eserine yazdığı önsözde Sâdî için "İran'ın birinci derecede gelen büyük şairlerindedir. Enverî kasidede, Sâdî gazelde en büyük şair addedilebilir. Gazel vadisinde bazıları Sâdî'yi Hâfız'a tercih ederler. İkisi arasında tefevvuk haiz oldukları kudretten ziyade okuyanların zevkine tâbidir. Yalnız Sâdî aynı zamanda nesir ve mesnevi üstadıdır. Gazellerinde Hâfız'dan daha realist ve daha insanidir. Lisanı harikulade denebilecek derecede fasih ve belîğdir" ifadelerini kullanır.¹

Sâdî'nin doğum yeri ve zamanı, hayatı, eğitimi vs. hakkında pek çok kaynakta bilgi bulunmaktadır fakat bu bilgiler arasında bir ittifak yoktur. Kesin olarak tespit edilen bilgiler ise XIII. yüzyıl başlarında Şiraz'da doğduğu, bir süre burada eğitim gördükten sonra bölgenin Moğol istilasına uğraması nedeniyle birçok yere seyahat ettiği, buralardaki hocalardan eğitim aldığı ve 691/1292 tarihinde Şiraz'da vefat ettiği.² Araştırmacılar hayatı ile ilgili bilgilerde anlaşmazlığa düşmelerine rağmen eserleri hakkında ittifak etmiş görünmektedir. Ölmeden önce veya öldükten kısa bir süre sonra eserlerinin bir külliyatta toplanması bu konuda etkili olmuştur.³ Birçok eser kaleme alan Sâdî son derece verimli bir sanatçısıdır.

¹ Kilisli Rifat Bilge, **Bostân ve Gülistân**, İstanbul, Sebil Matbaacılık, 1968, s.7.

² Hülya Canpolat, "Sa'dî'nin Gülistân Önsözüne Yapılan Türkçe Şerhlerin Karşılaştırmalı İncelenmesi"(Basılmamış Doktora Tezi) İzmir, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006, s. 5.

³ Hülya Canpolat, **a.g.t.**, s.5.

Eserleri:

1. Gülistan
2. Bostan
3. Nashat'l-Mlk
4. Risle-yi Ankyn
5. Risle-yi Akl ve Ik
6. Takrrt- Selse
 - a. Su'l-i Hce Őems'd-din Shib-Dvn
 - b. Mlkat- Şeyh b Abk
 - c. Hikyt- Őems'd-din Tzgy
7. Takrir-i Dibace
8. Meclis-i Pencgne
9. Gazeliyt
 - a. Gazeliyt- kadm
 - b. Tayyibt
 - c. Bedyi
 - d. Havtm
10. Terc't
11. Kta't
 - a. Mukatta't
 - b. Shibiyye

12. Rubâ'iyât

13. Müfredât

14. Mülemme'ât

15. Müsellesât

16. Kasâyid

a. Kasâyid-i Fârsî

b. Kasâyid-i Arabî

17. Merâsî

18. Hezliyât ve Habîsât

1.2. Gülistan, Tercüme ve Şerhleri

Gülistan, Sâdî'nin en ünlü ve ahlaki hikâyelerden oluşan eseridir. Salgurlu hanedanından Eb Bekir b. Sa'd b. Zengî adına 656/1258 yılında yazılmıştır.⁴ Hükümdarların hâl ve hareketleri, dervişlerin ahlakı, kanaatin fazileti, susmanın faydası, aşk ve gençlik, takatsizlik ve ihtiyaşlık, terbiyenin tesiri, sohbet adabı ile ilgili hikâye ve fıkraları ihtiva eden 8 bâbdan meydana gelmektedir.⁵ Sâdî, Gülistan'ı kaleme alırken Őiirlerin yanı sıra ayet, hadis ve atasözlerine de eserinde yer vermiŐtir. Ayrıca Abdullah-ı Ensârî'nin, *Makâmât* sahibi Hamîdî'nin, *Kelile ve Dimne* mütercimi Ebu'l-Meâlî Nasrullah-ı MnŐî'nin üslubundan etkilenmekle beraber, üslubunu daha da yumuŐatarak ve sadeleŐtirerek kendine has bir üslup meydana getirmiŐtir.⁶

Orijinal ve hoş bir üslupla yazılmış olan bu eserdeki hikâyeler arasına serpiŐtirilen Şiirler de gerek Şiir sanatı gerekse dil ve mazmunlar bakımından kendine has bir nitelik taşır. Eserdeki pek çok nadir kelime, tabir ve mazmunlar esere

⁴ Tahsin Yazıcı, "Gülistan" mad., *Türkiye Diyanet Vakfı İŐlâm Ansiklopedisi*, 14. C., İstanbul, 1996, s. 240.

⁵ Tahsin Yazıcı, "Sa'dî" mad., *Türkiye Diyanet Vakfı İŐlâm Ansiklopedisi*, 10. C., Millî Eēitim Basımevi, İstanbul, 1993, s. 38.

⁶ Tahsin Yazıcı, "Gülistan" mad., a.e., s. 240.

anlaşılması güç bir mahiyet kazandırır. Bu sebeple eskiden beri Gülistan'a birçok tercüme ve şerhler yazılmıştır.⁷

Edebiyatımızda da Gülistan'ın çeviri ve şerhlerine de rastlanmaktadır. Yazıldığı tarihten itibaren çok okunan ve özellikle İslam dünyasında son derece beğeni kazanan bir eser olan Gülistan birçok kere yazılmış ve defalarca basılmıştır.

İlk tercümesi G. Gentius tarafından Latinceye yapılan eserin Türkçe, Arapça, Almanca, İtalyanca, İngilizce, Fransızca ve Felemenkçeye pek çok kez çevirisi yapılmıştır.⁸

Gülistan, Türk edebiyatında ilk defa Seyf-i Serâyî tarafından 793/1391 Kıpçak Türkçesine çevrilmiştir. XIV. yüzyılda başlayan bu tercüme faaliyetleri günümüze kadar devam etmiştir.⁹ Burada bu eserlerin isimlerini zikretmekle yetineceğiz: Sibîcâbî'nin Gülistan Tercümesi, Mahmûd b. Kâdî-i Manyas'ın Gülistan Tercümesi, Za'âfî'nin Kitâb-ı Nigâristân ve Hadîka-i Sebzistân'ı, Mehmed Es'ad'ın Gül-i Handân Tercüme-i Gülistan'ı, Mehmed Said Efendi'nin Gülistan'ı, Sâfî Efendi'nin Cidâl-i Sa'dî bâ Müdde'î'si, Ahmed Esad'ın Gülistan Tercümesi, Osman Faik'in Zübde-i Gülistan'ı, Za'îffî'nin Kitâb-ı Bostân-ı Nesâyih'i, yazarı belli olmayan Fihrist-i Gülistan-ı Şeyh Sa'dî, yazarı belli olmayan Ebyât-ı Gülistan, Hilmî'nin Bahrü'l-Kemâl'i, Kilisli Rifat Bilge'nin Bostan ve Gülistan'ı, Hikmet İlaydın'ın Sa'dî Şirazi Gülistan'ı, Yakup Kenan Necefzâde'nin Şirazlı Şeyh Sa'dî Gülistan'ı, Niğdeli Hakkı Eroğlu'nun Şeyh Sa'dî Şirazi Çiçek Bahçesi.

Türk edebiyatında Gülistan'ın tercümesinin yanı sıra pek çok şerhine de rastlanmaktadır. Bilhassa XVI. yüzyıl Gülistan şerhleri için son derece verimli bir yüzyıl olmuştur. Bu yüzyılda pek çok Gülistan şerhi kaleme alınmıştır. Şâhidî, Lâmi'î Çelebi, Sûdî, Şem'î, Hevâyî-i Bursevî, Hüseyin-i Kefevî, Hüsnî Efendi Gülistan'ı

⁷ Nazif M. Hoca, **Sûdî, Hayatı, Eserleri ve İki Risalesinin Metni**, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayınları, No: 2722, Şarkiyat Enstitüsü, İstanbul, 1980.

⁸ Bekir Özcan, "Sa'dî ve Türk Edebiyatına Tesirleri" (Basılmamış Doktora Tezi), İzmir, 1985.

⁹ Ali Fehmi Karamanlıoğlu, **Seyf-i Sarâyî'nin Gülistân Tercümesi**, Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Ankara, 1989, s. XXIV.

Türkçe şerh etmişlerdir. XIX. yüzyıla kadar şerhlerin yanında *Gülistan*'ın daha iyi anlaşılması için hazırlanmış özel sözlükler ve nazireler de kaleme alınmıştır.¹⁰

1.3. Mahmud Bin Kadi-i Manyas

Daha çok Manyasoğlu lakabı ile tanınan Mahmud Bin Kadi-i Manyas biyografik ve tarihî kaynaklarda ve hatta kendi eserlerinde farklı isimlerle kaydedilmiştir. Müellifin “Manyasoğlu” lakabını Manyas kadılığı ile bilinen babasından ötürü almış olduğu kuvvetle muhtemeldir.

Sultan II. Murad dönemi âlimlerindedir. Kaynaklarda, hayatı ile ilgili verilen bilgiler yetersiz olduğundan ömrünün birçok safhası yeterince aydınlanmamıştır. Doğum tarihi ile ilgili belirli bir bilgi olmamasına karşılık, Manyas'ta doğduğu ve sonrasında Üsküp'e geldiği anlaşılmaktadır. Manyasoğlu, ömrünün büyük bir parçasını Üsküp'te geçirerek tahsilini tamamlamaya çalışmıştır. Mecdî, Şakayık-ı Numaniye Tercümesi'nde ondan bahsederken döneminin üstün ilimleriyle uğraşp hadis, fıkıh, kelam, tefsir gibi dinî ilimlere son derece vâkıf olduğunu ve bu hususta akranlarından çok daha üstün bir seviyede bulunduğunu bildirmektedir.¹¹ Üsküp'ten Edirne'ye gelen ve orada müderrislik yapan Manyasoğlu'nun Edirne'ye ne zaman geldiği de belli değildir. Edirneli Mecdî'nin Şakayık tercümesindeki “Menâsıb-ı âriyetü'l-merâtıbdan mahmiyye-i Edirne'de bâzı medârise müderris olup ders ve ifâde üzere iken vefat eyledi”¹² beyanlarından onun Edirne'de müderrislik yaparken vefat ettiği anlaşılmaktadır. Fakat ölüm tarihi ile ilgili bir bilgi yoktur.

Anadolu sahasında *Gülistan*'ın Türkçeye ilk tercümesini Mahmûd bin Kâdî-i Manyas'ın yaptığı kabul edilmektedir. Mahmûd bin Kâdî-i Manyas'ın biri manzum ve eklemeli, diğeri ise daha özet olmak üzere iki *Gülistan Tercümesi* vardır.

¹⁰ Ahmet Kartal, “Sa'dî-i Şîrâzî'nin *Gülistân* İsimli Eserinin Türkçe Tercümeleri”, **Bilig**, Sayı: 16, 2001, s. 99.

¹¹ Edirneli Mecdî Efendi, **Şakayık-ı Numaniye Tercümesi**, İstanbul, 1269, s. 123.

¹² Edirneli Mecdî Efendi, **a.g.e.** s. 123.

Birincisi bu çalışmanın da konusunu oluşturan Gülistan'ın manzum ve eklemeli Tercümesi'dir. Mahmûd bin Kadi-i Manyas'ın, devrin padişahı II. Murad'ın emriyle yaptığı bu tercüme, çeşitli eklemelerle genişletilmiş bir tercümedir. Mensur bölümler mensur, manzum bölümler ise manzum olarak tercüme edilmiştir. Mahmûd bin Kâdî-i Manyâs bu tercümesinde bazen metnin orijinal hâlimden uzaklaşmış ve eserine tercüme ettiği konuyla ilgili çeşitli hikâye, fıkra ve atasözleri de eklemiştir. Her hikâyeden sonra çıkarılması gereken dersleri de belirtmiştir. Tercümesinde hikâye ve manzumelerin başlıklarını belirtmemiş, Gülistan'ın orijinal manzum kısımlarını aynen alıp altlarına ise manzum Türkçe tercümelerini yazmıştır. Orijinal kısımları biraz koyu ya da kırmızı yazarak Türkçelerinden ayırmıştır. Tercüme ederken zorlandığı manzum kısımları ise aynen korumuş Türkçeye tercüme etmemiştir. Gülistan'ın ilk 4 bölümünün tercüme edildiği bu tercüme tamamlanmamış bir tercümedir. Harekeli nesih yazı ile kaleme alınan eserin dili sadedir.

[8b]

(5) Bu sekiz bâbı kim eyledüm beyân	Söyledüm her birinüñ şerhin 'ayân
(6) Bağladuğda düzmege bu nazmı bil	Bil sekiz yüz otuz üçüncü-y-di yıl ¹³
(7) Hem on üç gün-idi şa'bân ayına	Nazm oldu hayr-ıla herâyine
(8) Tâ kim bu nazm-ıla neşrüm sâlhâ	Çala vü kılmaya bu nazma beğâ
(9) Her kim oğursa vü diñlerse bunu	Yazana hayr-ıla eyleye du'â
(10) Defter-i Sa'dî ki bulmuş-ıdı nâm	Altı yüz hem elli altı-y-di tamâm ¹⁴

[9a] (1) Devr-i Sa'dî dünde kim geçmiş-idi Tarih olmuş-ıdı yüz yetmiş yedi

Bu açıklamalardan Manyasoğlu'nun, Gülistan'ı Sâdî'nin yazışından yüz yetmiş yedi sene sonra yani 833 (1430) yılının bahar mevsiminde Türkçeye tercüme ettiği anlaşılmaktadır. Sonra da tercümeyi "fağr-i âl-i 'Oşmân, vâriş-i mülk-i zemîn ü zamân kıim-mağâm-ı Süleymân-ı hâmi kıavâ'idü'l-'adlî ve'l-inşâf, mâhî rüsümü'l-cevr ve'l-'itişâf, fâtiğ-i ebvâ-bü'l-ğayrât fi'l-'âlemîn bâb-ı esbâbü'l-ğasenât li'l-

¹³ Miladi 7 Mayıs 1430'a tekabül etmektedir.

¹⁴ Miladi 1258'e tekabül etmektedir.

‘âlemîn, e’l-maḥşûşu bi-tey’îd-i aḥkâmü’l-ḥâkimîn, zıllullâhi ‘ale’l-ḥalâyık-ı ecma‘în. Ḥalîfe-i resüllullâhi fi’l-mü’minîne azze’l-islâme ve’l-müslimîn, fahrü’d-dünyâ ve’l-edyân sultân, sultân ibn-i sultân Muḥammed ibn-i Bâyezîd Ḥan. (v.10a)” diye nitelendirdiği II. Murad’a sunduğunu belirtmiş ve II. Murad’a bir methiye de yazmıştır.

Çalışmamıza konu olan bu manzum tercümenin ikinci bir nüshası da Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesinde K.931 numarada kayıtlıdır. Yanlışlıkla Sûdî adına kaydedilen bu nüsha Gülistan’ın tam tercümesidir.¹⁵

Mahmûd bin Kâdî-i Manyâs’ın ikinci Gülistan tercümesi ise mensur tercümedir. Müellif bu tercümesini de II. Murad’a takdim etmiştir. Mensur ve daha özet bir şekilde yapılan bu tercümede müellif, eserine döneminin özelliğine uygun olarak Arapça hamdele ve salvele ile başlamıştır. Daha sonra Sadî’den tercüme ve yeni eklemeler yaparak eserin Münâcât ve Na’t kısmını tercüme etmiştir. Sadî’nin Sa’d bin Zengî ve Ebûbekir’e yazdığı methiyeleri çıkarmış ve Sultan II Murad’a Der-Medh-i Sultân Murâd bin Muhammed Hân başlığı altında 11 beyitlik, kaside nazım şekliyle bir methiye yazmıştır. Mahmûd bin Kâdî-i Manyâs Gülistan’da geçen ayet, Arapça beyit veya ibareleri lafzen almış ve daha sonra tercüme etmiştir.¹⁶

¹⁵ Mustafa Özkan, “Manyaslı Mahmud’un Manzum Gülistan Tercümesi ve Yeni Bir Nüshası”, **Turkish Studies**, Ankara, Volume 9/9, 2014, s. 15.

¹⁶ Mustafa Özkan, **Mahmud b. Kâdî-i Manyas, Gülistan Tercümesi, Giriş-İnceleme, Metin-Sözlük**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1993, s.14.

İKİNCİ BÖLÜM

ÇEVİRİ YAZILI METİN

2.1. Çeviri Yazı İle İlgili Açıklamalar

Metnin Latin alfabesine aktarımında çeviri yazı işaretleri kullanılmıştır. Aşağıdaki tabloda bu işaretler verilmiştir.

ا	a, e	س	s
ء	'	ش	ş
آ	a, ā	ص	ş
ب	b, p	ض	z, d
پ	p	ط	t
ت	t	ظ	z
ث	ṯ	ع	'
ج	c, ç	غ	ğ
چ	ç	ف	f
ح	ğ	ق	q
خ	h	ك	g, k, ñ
د	d	ل	l
ذ	z	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ü, ū, o, ö
ژ	j	ه	h
س	s	ی	y, i, ī, î

2.2. Çeviri Yazılı Metin

[1b] (1) Bismi'llāhi'r-raḥmani'r-raḥīm.¹⁷ (2) Elḥamdülillāhi rabbi'l-'ālemīn ve'ş-şalātü 'alā efḍali rusulihī (3) Muḥammedin ve ālihī ecma'ine't-ṭayyibine't-ṭāhirīn.¹⁸ (4) Ḥamd-i bī-pāyān ve şükr-i bī-kerān ol ma'būd-ı bī-zevāle (5) olsun kim ṭā'ati mūcib-i ḳurbetdür ve ḥamd ü şenāsı (6) dā'ī-yi fikretdür ve şükri ve sipāsı mezīd-i ni'metdür. (7) Baḥşāyende-i enfās-ı rūḥāniyyedür ki her nefes geldükde (8) mümidd-i ḥayātdur ve getdükde müferriḥ-i zātdur. Pes sāyir ni'am-ı (9) ḡayr-ı mütenāhiyeden ḡayrı kim insān (10) ba'zına muṭṭalī'dür ve ba'zına muṭṭalī' degüldür her nefesde...¹⁹

[2a] (1) Şerm-sārdum ve hem 'ādet me'lūf-ıdı ve ṭarīḳı ma'rūf-ıdı kim (2) terk-i mücābāt-ı hem-niṣn cehldür ve kefareti yümn sehldür. (3) Ḥilāf-ı rāh-ı şavāb mezmūmdur ve naḳz-ı 'ahd-ı aḥbāb (4) şūmdur; zānū-yı edeb üzerine gelüp mesned-i ḥayāda (5) hezār 'özr ve taḳşīr-ile cān ḳulaḡın anuñ ol cān-(6)fezā pendine ışḡa idüp bu birḳaç 'özri biş dutdum kim (7) müceb-i 'uzletdurur ki cihān pür-miḥnetdür zaḥmet-i (8) zaḥmetdür. Kim ehl-i dillere dāmen-i şoḥbet-i iḥtişār (9) ve künc-i ḥalvet iḥtiyār itdürmişdür.

[2b] (1) جهان ای پسر ملک جاوید نیت ز کیستی وفادار او میدنیت

(2) نه بر یاد رفتی سحرگاه و شام سر بر سلیمان علیه السلام

(3) Ğināsı 'anādur ve genci renc olur Nitekim vefāsı cefā olur

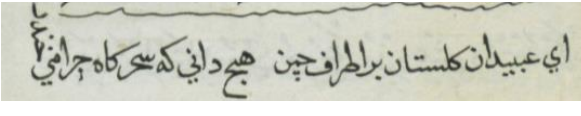
(4) Bir vefā-yı zamāne geyse medüz Beñzer eniş-i bī-ḳuvvet rüz-be-rüz

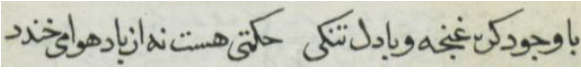
(5) 'Ahd-ı gülistānda beḳā yoḡdur Va'de-i būsitānda vefā bulunmaz

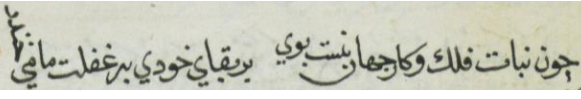
¹⁷ "Rahman ve Rahim Allah'ın adı ile (başlarım)" anlamındadır.

¹⁸ "Hamd âlemlerin rabbi Allah'a, salat da ve O'nun peygamberlerinin en faziletlisi olan Hz. Muhammed'e, onun ehl-i beytine ve güzel, iyi ve temiz olan bütün ashabına olsun" anlamındaki dua sözü.

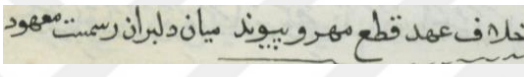
¹⁹ Muhtemelen kayıp varak var.

(6)

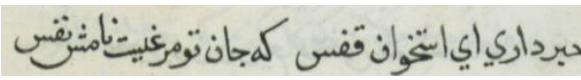
(7)

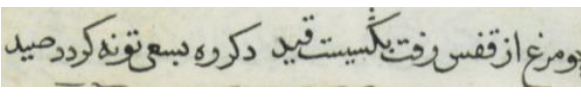
(8)

(9) ‘İşve-i nāzenīnān bī-şebātdur, şīve-i meh-cebīnān nefīy (10) ve işbātdur, nāz-ı dīlārāmı fitne ārāmı dīldür.

[3a] (1)

(2) Ve bünyād-ı hayāta ne ğurūr kim āb-ı hevā üzerine urılan binā (3) bī-beḳā olur ve keş-ā-keş-i azdād içinde olan ‘arşa (4) bī-şebāt ḳalur. Ten ḳafesi şudan terkīb olmuştur, (5) hevā ḥamīrle muḥkem ḳılınmuştur, lācirem aña i‘timād itmek revā olmaya.

(6)

(7)

(8) Ve fermān-ı zübān revān olmuştiken feşāḥat meydānında (9) belāḡat çevgānımı cihān şahnında urmaḳ şafādur ki [3b] (1) zıkr bāḳī-durur muḳbī hayāt ve muḥyī nām-durur ammā ‘ulemā’-i (2) müteahḥırān ki kelāma mālīk anlar-durur siyāḳat-ı neşr-i seḥunda (3) ve siyāḳat-ı nazm-ı fende müteḥayyir olmuştardur ki bir nā-pesendīde (4) kelām mecmū‘ defter-i ‘ömri ḥarāba virür çün oḡ yaydan (5) çıḳa gine dönmez.

(6) ناکفتنیست از دهانت ولی چه سود

(7) خورون دریغ برسخنی که از دهن برفت

(8) İşıtdüñ Hoca Büzürmeh̄r cevābını kim h̄ükemā-i Hind (9) ve fuḫalā'-i Sind aña geç söyler diyü 'ayb işbāt idüp (10) ta'n idicek cevāb virüp buyurmuşdur kim tiz söyleyüp [4a] (1) peşimān olup niçün söyledüm dimekten fikr-ile geç söyleyüp (2) şavāb söylemek yigrekdür.

(3) Söz ehli ki bu çarḫ-rāzın bile Söz emelin bula şoñra gele dile

(4) Te'emmülsüz urma söze sen ḫadem Eyü söyle geç söyler iseñ ne ğam

(5) Key endişe ḫıl şoñra urġıl nefes Şaḫın söyleriken dinilmeye pes

(6) Söz olurmissa eger her nefes Tūḫī dahı insān olaydı pes

(7) H̄uşūşa h̄āmūşī-yi ḫalvet göñül kim merkez-i naġamāt-ı maḫlūb-ı (8) dildurur, nitekim aşḫāb-ı ḫāl ḫīl u ḫālden geçüp ḫalvet-(9)bār ihtiyār itmişlerdür "men şamete necāt"²⁰ birle 'amel ḫılmışlardur.

[4b] (1) اگر بای در دامن آری چو کوه سوت ز آسمان بگذرد در شکوه

(2) زبان درکش ای مرد بسیار دان که فردا قلم نیت بزخنی بان

(3) که آواز هرگز نه بینی بجز جوی مشک بهتر که تود بخل

(4) Çün bu muḫaddimāt-ı meşhūre maḫtına ve ḫıyāsāt-ı müberhene (5) resmen ve şab'en, 'aḫlen ve şer'an anuñ ḫatında Müslim oldı kim (6) cihān bī-vefālġı 'ayān

²⁰ "Susan kurtulur" anlamındaki hadis-i şeriftir.

olduğı beyāna muhtāc degüldür (7) Min talebü'l-beyān ba'de'l-'ayān fehüve fi'l-hüsrān ve haqsuz (8) munşif olanlara kār-gir olur lācirem bir zamān bu fikretten (9) hayret deryāsında müstağrak dest pā ardığından şoñra (10) vücüd kenāresinden 'aқıl zevraқını cān şahrāsına bırağup [5a] (1) gönül şehrinden serāy-ı rüha geldi elinde dutmuş mişāl (2) der-şeb-fürüz hūn ğavvāş-ı baħr me'ānī emleħü'ş-şu'arā-yı sulţānü'l-(3)'ulemā-yı faħrū'l-'urefā-yı kıdvetü'l-müteқaddimē muқtediü'l-müte'āħirē (4) Hoca Sa'dī-i Şirāzī'nün t̄abe şerāhü ve ce'ale'l-cennete (5) meşvāhü²¹ Gülistān'ını kim hemişe taze ve hürremdurur dest-i ħazān²² (6) ve gerdiş-i zamān anuñ rebī'-i 'işına el uzatmış degüldür (7) ve ser-heng-i ħarīf anuñ bahār-ı devletine tiğ iletmiş degüldür (8) ve ol Gülistān'uñ gül-sitānına silāħ-dār²³-ı ħār қаfādār olmadı (9) ve anuñ belābilin belābil 'ıyşına belā-yı ħumār irişmiş (10) degüldür; emīndür nekbāt-ı zamāndan, fāriğdur ħādişāt-ı cihāndan.

[5b] (1) Ne işe yaraya gülün t̄abaқı

Bu Gülistān'uñ ola bir varaқı

(2) 'Ömr-i gül rüz-ı penç oldı

Bu Gülistān hemişe hoş oldı

(3) Ben faқīre 'arza kılup eyitdi kim senden iltimās iderüz (4) bu kitābı kim Pārsī ħikāyetindedür, şirīn ve tāzī (5) 'ibāretindedür, rengīn Türkī diline tercüme kılasın ki bu Rūm (6) ħalkı 'Arabīden ğāfildür ve Pārsīden zāhildür tā ki (7) bunlara daħı faydası şāmil ola ve 'ābidesi kāmil ola (8) ve bir māyide döşeyesin kim bu Rūm 'āşıqları daħı aña şunalar (9) ve seni daħı senden şoñra ħayr-ıla yād kılılar ki bu çarħuñ (10) zaħmına bu merhemden ğayrı nesne dermān olmaz kim [6a] (1) fi'l-cümle 'uқalā, fuzalā ve ħükemā bu zehr-i helāhil derdine (2) dermān, dārū bu tiryāқ-ı fārūқı bulmuşlardur ki cihānda (3) kişinüñ adı añılsa ħayr-ıla ol ebedī zinde қalur, ölmez. (4) Sen añğıl seni kim ayruқ kişi unutmaya.

²¹ "Toprağı temiz ve mekānı cennet olsun" anlamındadır.

²² Metinde "ħizān" şeklinde yazılmış.

²³ Metinde "silih-dār" şeklinde yazılmış.

(5) Her sözi bildüñ-ise söyle bugün Sen seni hayr-ıla yād eyle bugün

(6) Seni senden şoñra tā hod kim aña Yā teraḥḥum kim kıla bir gün saña

(7) ‘Āqıl oldur kim bu vefāsuz zamāne içinde bir nişāne kıoya kim (8) cihān bünyādı mādemki mersūm-durur cihān-bān kıatında ol mevsūm (9) ola kim bu zamān-ı şakkāk ‘ālem defterinden nice adlar kıırmışdur.

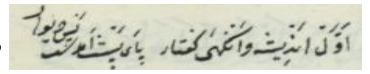
[6b] (1) Devlet-i cāvīd²⁴ alur kim ki eyü ad kıor

(2) Kim añılan hayr-ıla zinde kıalur nām-ıla

(3) Añ seni sen añmasa ḥalk-ı cihān ğam degül

(4) Māşıtanuñ ne işi var rüy-ı dil-ārām-ıla

(5) Çün bu kelimāt-ı müstaḥsene ve nağamāt-ı tayyibe birle ‘aql-ı dimāğı (6) mu‘atṭar oldı sem‘an ve tā‘a irādet ‘inānın anlaruñ (7) ellerine virdüñ. Egerçi bu ḥātır-ı ‘atır ve dest-i kıaşır (8) ol miqdārda degüldi kim feşāḥat meydānında belāğat (9) çevġānın ura ve gülistān kenārında gül naqlin ura (10) ve Ken‘an içinde ḥüsn metā‘ın getüre kim “kıademe’l-ḥurūc [7a] (1) kıable’l-vülūc”²⁵ dimişler ve Ḥekīm Loqmān’a şormışlar kim ḥikmeti (2) kimden öğrendüñ? Eyitmiş: “Gözsüzlerden kim ayak başıcaķ (3) yir bulmayınca ayak başmazlar, evvel endīşe”

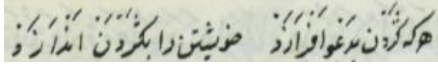

(4) Ol endīşe şoñına güftār

Ayağı başmaġa gerek dīvār

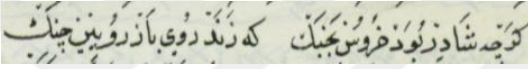
²⁴ Metinde “cāvīz” şeklinde yazılmış.

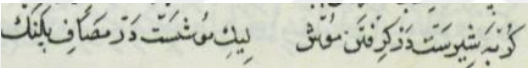
²⁵ “Girmeden önce çıkmayı düşün” anlamına gelmektedir.

(5) Ve kenār-ı nigār-ı gülistān medār-ı hār aġyār olmuşdur ki (6) bir şāhid-i gül-
'izār kâşıdı sâ'idine biñ silāh-dār²⁶ (7) hār hancer iletmişdür ve bir da'vā boynına niçe
müdde'ī kemend (8) atmış-durur.

(9) Her ki da'vāya uzada keşden Yüz tarafından kemend atar düşmen

(10) Ve bu būsitān sebze-zārında niçe şāhīnler bāl u per yaymışdur. [7b] (1) Bu
lisān-ı tihūsiniñ ne tākati ve pervası ola kim bu belāgat (2) sünbülisānından hūşe-çīn
ola ve bu şahrā-yı feşāhatdan (3) kim şayd-gāh-ı peleng-i erbāb kemāl-durur, bu
zübān-ı rübeh (4) mişālūñ ne miqdārı ola kim şikār ide.

(5)

(6)

(7) Gerçi şāzān olur hurūs be-ceng Yoğ olur çün uzar şāhīn çeng

(8) Gürbe mūş olmağda kaplandur Mūş olur illā der-maşāf-i peleng

(9) Ammā bu 'āde-i ma'hūdeye i'timād kıldum kim ahlāk-ı büzürgān (10) oldur
kim me'āyib²⁷-i zīr-i destāndan göz örterler ve kerimān-ı (11) mihterān ihsān budur
kim hārāyim-i kihterāndan hikāyet [8a] (1) iştizmezlenürler. Lācirem birkaç kelime ber-
tarīk-i iştizār (2) ez-nevādir-i ān-ı emşāl ve eş'ār kim ol Gülistān dürcidurur (3) ve ol
büstān-ı baħr-ı güher içinde buldum, Türkī eyledüm (4) ve gücüm yetdügi kadar bu
kamu 'aybum-ıla ve eksükligüm-ile (5) 'ale't-tamām ve'l-kemāl sekiz bābını daħı kim
Hoca Sa'dī (6) uçmağūñ sekiz bābına mişāl bāb kılmışdur bunca bāb (7) ve fuşul-ıla

²⁶ Metinde "siliğ-dār" şeklinde yazılmış.

²⁷ Metinde "mu'āyib" olarak yazılmış.

bu faşl-ı rebî' içinde söyledüm. Müste'inen bi'llahi (8) ve mütevekkilen 'aleyhi innehu ni'me'l-'avni ve hayru'l-müste'an.²⁸

(9) Bâb-ı evvel der-sîret-i pâdişâhân

(10) Bâb-ı evvel sîret-i şâhân-durur

Bâb-ı sâni hulk-ı dervîşân-durur

[8b] (1) Bâb-ı sâlişde kanâ'at fazlını

Söyledüm şerh eyledüm her faşlını

(2) Bâb-ı râbi'de ne olur 'âbide

Söylenür hâmuşlığa fâyide

(3) Bâb-ı hâmisde olur 'ışk-ı cüvân

Bâb-ı sâdis z'af-ı pîri ider 'ayân

(4) Bâb-ı heftüm terbiyet te'sîrdür

Bâb-ı heştüm de'b-i hikmet pîrdür²⁹

(5) Bu sekiz bâbı kim eyledüm beyân

Söyledüm her birinüñ şerhin 'ayân

(6) Bağladuğda düzmege bu nazmı bil

Bil sekiz yüz otuz üçüncü-y-di yıl³⁰

(7) Hem on üç gün-idi şa'bân ayına

Nazm oldu hayr-ıla herâyine

(8) Tâ kim bu nazm-ıla neşrüm sâlhâ³¹

Çala vü çalmaya bu nazma beğâ

(9) Her kim oğursa vü diñlerse bunı

Yazana hayr-ıla eyleye du'â

(10) Defter-i Sa'dî ki bulmuş-ıdı nâm

Altı yüz hem elli altı-y-dı tamâm³²

[9a] (1) Devr-i Sa'dî dünde kim geçmiş-idi Târîh olmuş-ıdı yüz yetmiş yedi

²⁸ "Allah'ın yardımına sığınarak ve O'na tevekkül ederek... O kendisinden yardım istenilenlerin en hayırlısıdır." anlamındadır.

²⁹ Metinde "bîrdür" şeklinde yazılmış.

³⁰ Miladi 7 Mayıs 1430'a tekabül etmektedir.

³¹ Metinde "sâlahâ" şeklinde harekelendirilmiş.

³² Miladi 1258'e tekabül etmektedir.

(2) Hıyar-ıla bu eyyām-ı gülistānda çün tamām olup bu gülistān-ı şīrīn (3) zübān enfāsından cān dimāği mu‘aṭṭar oldı ve bu büstān (4) rengīn-beyān emlāsından dil mezağ ve raṭb ve ter oldı (5) ve dil-sitānlar ‘işvesi gibi ‘uşşaka bunuñ nigāristān-ı (6) muḥaddirāt-ı fitne-engīz oldı ve gonca perdesindeki ‘uzrāları (7) ‘izār-ı müştāqlara şīve-āmīz oldı. Pes dilerüm kim bunuñ (8) ebkār-ı efkārı ḥamd-i sulṭān-ı a‘zam ola ve ‘uzrāları ‘özri (9) medḥ-i şahenshāh-ı mu‘azzam ola ki her şahid-i dil-firīb ‘ālem-i [9b] (1) şehādetde ḥazret-i ervāḥa mütecellī olmaz anuñ zīver-i qabūli-y-le (2) mütecellī olmayınca ve püşt-pāy-ı ḥacāletden göz erılmaz anuñ (3) girişmesinden teselli bulmayınca ve teṭāvul dest-i ḥazāndan (4) amān bulunmaz illā anuñ cevr-i ‘ismetinden ve ḥasūdlar (5) şūrūr [u] mekrinden emīn olunmaz illā anuñ sāye-i ḥizmetinde.

(6) هر که در سایه عنایت اوست کمش طاعتست دین دوست

(7) Her ki anuñ ‘avnı sāyesinde gele Düşmen dūst cürm ṭā‘at ola

(8) Şehriyārı ki anuñ kīmyā-i ‘adlinden ḥıṭṭa-i Rūm (9) gubār-ı zerrīn ‘ayār olmuşdur, şehsüvārı ki anuñ [10a] (1) semend na‘l-ı misāl-i fark semāda tāc-ı iftiḥār kılmışdur sāye-i (2) girdigārı pertev-i luṭf-ı perverdigār ḥuzāvend-i cihān-ı ḥüsrev (3) şahib-ķırān der-ḥazīne-i sulṭānī naqd-i netīce insān (4) faḥr-ı āl-i ‘Oşmān, vāriş-i mülk-i zemīn ü zamān kāim-maḳām-ı (5) Süleymān-ı ḥāmī ḳavā‘idü’l-‘adlī ve’l-inşāf, māḥī rūsūmu’l- (6) cevr ve’l-‘itişāf, fātiḥ-i ebvā-bü’l-ḥayrāt fi’l-‘ālemīn (7) bāb-ı esbābü’l-ḥasenāt li’l-‘ālemīn, e’l-maḥşūşu bi-tey’id-i aḥkāmü’l- (8) ḥākimīn, zıllullāhi ‘ale’l-ḥalāyık-ı ecma‘īn. Ḥalīfe-i resūllullahi (9) fi’l-mü‘minīne azze’l-islāme ve’l-müslimīn, faḥrū’d-dünyā ve’l-edyān (10) sulṭān, sulṭān ibn-i sulṭān Muḥammed ibn-i Bāyezīd ḥan.

[10b] (1) طال عمره جل قدره عن نضرة لزال مدين دولته

(2) لرعاية الحق حضا وحصينا وما انفك ماء من معدنته

(3) لِحَايَاتِ الْخَلْقِ رَكْنَا رَكِينًا

(4) وَهَذَا دَعَاءٌ لَا يَرُدُّ فَايَهُ شَاءَ لِأَضَافِ الْبَرِيَّةِ شَائِلٌ

(5) Egerçi bu ed‘ıyye-i mükebbite’l-nefḥāt-ı ‘ibārāt kâşırdu (6) ol şāhuñ şemme-i şemīme³³-i vaşfın beyān itmekden (7) ve bu eşniye-i ‘anberiyenver-i zāt-ı işārāt-ı ‘ācizdur ki (8) anuñ şükr-i eyādīsı pertevinden lem‘a-i ‘ayān idekim ḥurşid-i (9) mülk-i devlet muḳtebisdür anuñ ḥüsn-i envārından [11a] (1) ve baḥr-ı aḫzar mu‘terifdür anuñ luḫf-ı enhārından (2) şafahāt-ı eyyām-ı ḥavāşisi merḳūm-durur devām-ı devleti-y-le (3) ve reḳabāt-ı enam-ı ḥavālisi mersūm-durur ṭavḳ-ı irādeti-y-le kim (4) ol ‘atebe-i ‘āliye dām-ı ulüvvhā merci‘-i ‘ulemā’ ve fuḫalā’-durur (5) ve mecma‘-i fuşahā ve bülegā-durur medār-ı heft kişverdür. Maḫaṭ-ı (6) erbāb-ı hünerdür. Pes bu du‘ā tuḫfesini ol ḫazrete iletmek (7) ḡurre-i şabāḫda ṭurre-i mişbāḫ açmaḳdur veyāḫūd ḫüsrev³⁴-i sitāregān (8) afitāba karşı sühāyı almaḳ ekmek gibidurur ve līkin çün şāhuñ (9) ‘ināyet-i nazarı her vazī‘ ve şerīfe irişmişdür ve ḫimāyet-i eşeri (10) her ḳavī ve za‘īfe yetişmişdür ümīz-durur ki ol ‘ināyet nazārından [11b] (1) girişme ve ol ḫimāyet-i enfāsından şem‘e bu gülistānuñ (2) ḡoncaları serāperdesi ‘uzrālarına irişe kim hemīşe (3) ‘uzrāları tāze ve ter ola ve her ‘ayb ma‘nī kim bunuñ (4) elfāz-ı ebkārından görünür hüner ola evvelā.

(5) Ben miskīne senden şehā ger bir nazar olğa

(6) Günden eşerümüz daḫı meşhūr ter olğay

(7) Ne ḡuşşa daḫıdan çün ide yār-ı ‘ināyet

(8) Her ‘ayb ki sulṫān begine ol hüner olğay

³³ Metinde “semīme” şeklinde yazılmış.

³⁴ Metinde “ḫ” harfı ile yazılmış.

(9) Ve şāhuñ hāl-i rāhiyle kim serme-i a‘yān-ı ‘arşiyān-durur (10) bunuñ sīmāsı hāl-i haķiri kīmīyā-yı ‘azīz ola ve hūsn [12a] (1) girişmesi tebessüminden handān rüyı ve halk-ı şemmesi (2) teneffüsinden hoş-büy ola ki hem-dem eşerinden hem-dem her dem müşerref olur.

(3) Bugün hāmmāmda bir gül қоһulu kil Elinden dil-berüñ irdi bedestem

(4) Didüm ‘anber misin iy müşk-bū kim Senüñ būy-ı dil-āvīzūñle mestem

(5) Didi ben ol kilim üftāze nācīz Velī müddetdurur bā-gül nişestem

(6) Eşer irdi baña gül қоһusından Vegerni men hemān hākem-ile hestem

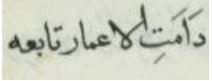
(7) Bugün hāmāmda bir hoş қоһulu kil Elüme irdi bir maḥdūm elinden

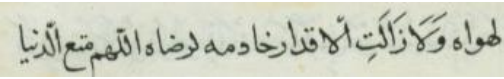

(8) Aña didüm ‘anber-i müşk misin Ki mestem būy-ıla hoş-būyuñ mülinden

[12b] (1) Didi nācīz-i hākem³⁵ illā çoķ dem Gül-ile oturdum ol bahçe³⁶ gülinden

(2) Eşer kıldı baña hem-dem cemāl Hemān hākem vegerni ol yir kilinden

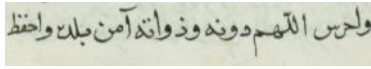
(3) Pes çendān ki şāhuñ halk-ı nāfesinden bu gülistān-ı hoş-(4) būy ve laḫīf nazar-ı şafāsından hürrem-rüy ola şāhuñ (5) devlet gülleri ve ma‘delet sünbülleri tāze

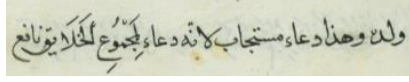
ve ter ve dīze fetḫ (6) ve zaferde hāk-rāh-ı kühl ağır ola (7)

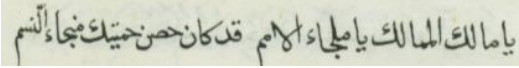
 (8) bu tül-ı ḫayāta ve şebt-i raşafü'l-

³⁵ Metinde “ha” ile yazılmış.

³⁶ Metinde “bahça” olarak hareketlenmiş.

‘ālem-i beḳā-yı zātına (9) ve şıfātına (10)

[13a] (1)

(2) İzhār ḥamd-i devletüñ mültece’l-ḳulüb İṣār-ı şükr-i ni‘metüñ me’mü’l-himem

(3) Ḥavlun ḥarem-miṣāl-i ḳapuñ ka‘be-i emel Varan ḥalāş olur aña yā mālİKü’l-ḥarem

(4) Dīn-i ‘Arab emīri vü Yūnān sikenderi Sālār-ı Rūm ḥüsrev-i fermāndih-i ‘Acem

(5) Ḳāim-maḳām-ı³⁷ ḳayser ü dārā-yı memleket ‘Ālem-i murād-ı vāriş-i devrān-ı cām-ı Cem

(6) Ḥasret ḥarīm-i meclisüñe gül-şen-i behişt Ḥayrān şafā-yı şoḥbetüñe ravza-i İrem

(7) Nāhīd meclis-i şehi vaşf eylemiş ḳamer

(8) Çekdi ‘Uṭārid anuñçün yüzine raḳam

(9) Farḳ-ı felekde na‘l-i semendüñ mişālını

[13b] (1) Her ay hilāl-i ğarra devlet yazar ḳalem

(2) Yağmā buyurdu ğarba güneş şāh adına

³⁷ Metinde “ḳāyimmaḳām” olarak yazılmış.

(3) Dikdi çü kâf maşrıka her şubh-dem ‘alem

(4) Sürdi bu zulmetüñ zulmın kâf tâ-be-kâf

(5) Şeh yādına çü şıdk-ıla dem urdı şubh-dem

(6) İder nesīm-i şubh-ıla ter cān dimāğına

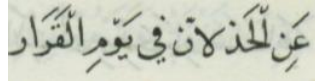
(7) Her şubh-dem қаpuñda ki şıdk-ıla ura dem

(8) Şıdk u şafā қаpuñda müdām ola bī-dilān

(9) Maḥkūm ola nice kim ola dil-berān-ı ḥakem

(10) Hükmiyle işigüñ ḥakem müstedām ola, nice ki hükme ḥakim ola ‘ālimü’l-

hük. [14a] (1) Rāviyān-ı aḥbār ve ḥākiyān-ı āsar (2)

eyle rivāyet (3) kılmışlar kim meger a‘vām-ı sālifede ve

edvār-ı māzīde³⁸ bir pādişāh-ı (4) ‘ādil ve şehriyār-ı ‘āmil var-ıdı. ‘Adl-eyvānın қurup

(5) ma‘delet tahtında oturmuş-ıdı. İttifāq bir esīr-i āvāreyi³⁹ ve nev-miz (6) bī-çāreyi

kim bu rüzigār-ı sitemkār belā oқına umaç itmiş-ıdı. (7) Ve cefā zindānına şalup қatle

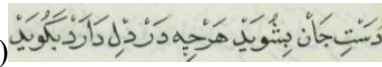
müsteḥik kılmışdı. Siyāset (8) meydānına getürdiler. Şehriyār ber-mücib-i şer‘ anuñ

қışaşına (9) hükme eyledi. Lābūd ber-müceb-i hükme-i cihān-mutā‘-ı şāh-ı şāhuñ [14b]

(1) ḥāzır cellādları merriḥ şıfatlar ve zuḥal şüretler ellerinde tiğ-ı (2) āb-reng anuñ

қанına⁴⁰ müşteri oldılar. Çün ol (3) üftāde bu ḥāli gördi der-ḥālet-i nevmizi pādişāha

(4) dil uzatdı, düşnām okımağa ve saқaş söylemege başladı. (5) Zirā ilerüden ululardan

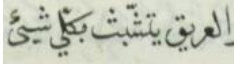
қalmış meşeldür, işidürsin kim her ki (6) Ol (7) kimse

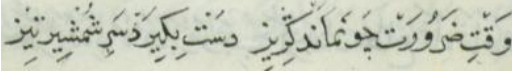
³⁸ “māzī” kelimesi metinde “māz” şeklinde yazılmış.

³⁹ “güzel h” yazılmamış.

⁴⁰ Metinde “қatına” şeklinde yazılmış.

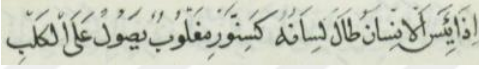
kim cānından elin yuya, diline geleni söyler, ne bilürse (8) aña yapışur ve bu ki qarīb-

durur (9) Hikāyet nitekim k̄ā'īl eydür:

(10)

[15a] (1) Qalıcak vaqt-i zarūret giriz Tiz kılıc yüzini el duta tiz

(2) Ve dağı k̄ā'ide-i mu'tādedurur ki bir za'īf, nā-tüvān bir ulu ve kavī (3) kişiden şefkat ve teraḥḥum ümīzin kesicek kendüzin aña muqābil (4) ider. Çün ölmekden yukaru ölmek olmaz. Lābūd cān taatluluğı (5) ol za'īf[e], ol kavīye berāber gösterür. Nitekim Tāzī şî'inde gelmişdür:

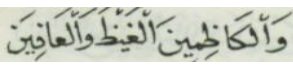
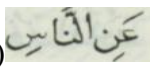
(6)

(7) Çün ümīzin⁴¹ kese ādem dili uzanur olur

(8) Şu gürbe gibi za'īf olsa kelbe ḥamle kıılır

(9) Şehriyār çün ol za'īfūñ kelimātın işitdi ammā dilin bilmemegin [añlamamıştı]. (10) Havālisinde erkān-ı devlet kim meh kenārında şüreyyā gibi [15b]

(1) oturmışlardı. Anlara şordı kim “Bu bī-çāre nedür?”. Meger anda (2) ḥāzır bir aşılzāde, atadan dededen vezīr var-ıdı; ‘aqlı kāmīl ve zihni (3) şāmil, ḥüb-ḥaşlet ve nīk-ḥıl‘at, laṭīf-(4)manzar ve zarīf-maḥzar ol cevāb virdi kim “Pādişāhā! (5) Be-ğāyet⁴² müstedām-bād bi'l-‘adli ve'l-inşāf bu za'īf (6) şāhuñ teraḥḥum ümīzine eydür ki

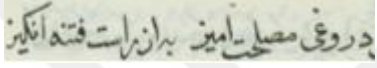
 (7) Çün pādişāh Qurān-ı Kadīm ve Furqān-ı Hakīm

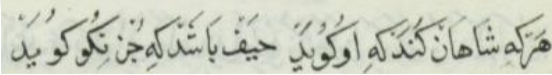
(8) ḥiṭābı birle ol za'īfūñ meskenet te'vīlini işitdi. Lābūd (9) günāhını ‘afv idüp merḥamet buyurdı. Meger bu pādişāhuñ (10) şoñradan deginmiş bir vezīri dağı var-

⁴¹ Metinde “ümīz” şeklinde yazılmış.

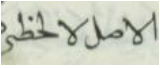
⁴² Metinde “Beğāyet” şeklinde yazılmış.

ıdı. Ol aşıl vezîre [16a] (1) muhalefet[i] var-ıdı. Çün bu sözi işitdi, ol hased xanı (2) ve hıyānet şeytānı içinde harekete gelüp eyitdi kim “Pādişāh (3) hāzretinde vezîr olanlara lāyık budur ki sözi toğrı (3) söyleyeler, neçün pādişāhı yalan haberle aldarsın? Ol kişi (5) hōd⁴³ pādişāha dūšnām oğıdı ve saķaķ söyledi” didi. (6) Çün şehriyār-ı hoş-güftār anuñ sözini işitdi, (7) eyitdi: “Pes iy halef-i bî-aşl-ı nā-halef ki baña dūšnām sen (8) okuduñ ki yüzüme bil[me]dügüm dil-ile didüñ, bunuñ yalanı kim (9) maşlahat ‘imāreti üzerine mebnîdurur, yigrekdurur senüñ (10) gerçeğünden; hābiş⁴⁴ ve gāret üzerine delālet ider.” Nitekim [16b] (1) ‘āķiller eyitmişler. Mesel:

 (2) Maşlahatlu yalan yigrekdurur fitne ķoparur gircekden. Anuñ-çün (3) görmez misin kim şerî‘atda dağı üç yirde yalan söylemege (4) ruşsat virmişlerdür ve dağı nitekim pādişāhlara lāyık ‘adl (5) ve siyāsetdurur, vezîrlere lāyık ‘afv ve himāyetdurur.” (6) Nitekim ķā’il eydür:

(7)

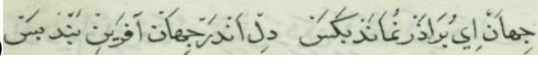
(8) Ol ki sulţān anuñ didügin ide Hāyf ola söz yaramazın eyde

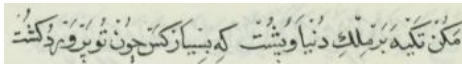
(9) Ve bu hikāyet ķarîb-durur. Ol bir pādişāh hikāyeti kim (10) bir dervîşe Hızır ‘aleyhi’s-selāmı görmeg-içün biñ kıızıl [17a] (1) altun virmiş, bir ay va‘de ķılıp görmeyicek ol üç vezîr-ile meşveret ķıldıđı kim biri aşıl vezîr-ıdı, biri (3) ķaşşāb aşlından-ıdı ve birisi hābbāz nesli-y-ıdı. Ve şoñra (4) Hızır Peyğāmber ‘aleyhi’s-selām hāzır olup diyüp (5) cevāb virdi ki hem ilerüden atalardan ķalmış meşeldurur kim (6) aşlında olan toynağında belürdür. Nitekim ol bir kıız hikāyeti, (7) bir yigit birle kim atasın ağaca çıkarmaķ istedi meşhūr-durur. (8) Pes bu meşelden birķaç nesne ma‘lüm oldu: Biri bu kim (9) kişi muţlaķa tizcek ķaķımaķ yoķdur

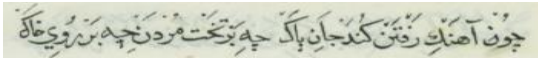
⁴³ Metinde “hōz” şeklinde yazılmış.

⁴⁴ Metinde “hābiş” şeklinde yazılmış.

hemçünān bir acımıŝ kiŝinūn (10) kaqıduğına kaqımaya. İkinc, cān muḥabbetinde za‘īf ve kavī berāber olur. [17b] (1) Ücunc, pādiŝāh olana gerekdür ki siyāset-i helāk elbetde geçür(2)mege ḥükm eylemeye her yirde. Dördunc, vüzerāya meŝveret kılmayınca (3) iŝ kılmayalar. Beŝinc, her vezīrūn sözi-y-ile ‘amel kılmayalar. (4) Altınc, her nesnenūn aŝlından olanın gözedeler vezīr olsun, (5) emīr olsun, faķīr olsun. Yedinc, sözüñ yarın aḥiretde (6) ve Ḥaķ kıtında eyüsin ve ŝer‘e muvāfiķ olanı iŝideler. (7) Sekizinc tanıŝıđa oķınan gerekdür ki ḥayırlu ve maŝlaḥatlu sözi (8) söyleye. Toķızınc budur ki bir yirde ŝalāḥ ve fesād olsa (9) ŝalāḥ iŝleyeler. Onunc budur ki Allāh ḥulķı-y-la müteḥallī olalar (10) ki teḥalluķu bī-aḥlāķı Allāhı gelmiŝdür ve bu dünyā begliğine aldanmayalar [18a] (1) ve ‘ömür tazalığına mađrūr olmayalar ve daḥı i‘tibār bu maķāmda (2) çoķdur ammā söz uzanur. Velīkin bu meŝelde didüğümüz (3) i‘tibārāt kim beyān oldı eger senūn kıtuñda ḥāzır ve ‘ayān (4) ṭurursa aŝađa gelen emŝāl içinde daḥı bunuñ gibi i‘tibārāt (5) itmekden ğāfil olmayasın ki her nesnede i‘tibār eksük degüldür, (6) hemān mu‘teber gerekdür. Laṭīfe: İfrīdūn Ŗāh’uñ (7) eyvān-ı ŝāķında bu birķaç ebyāt[1] yazmıŝlardı kim anı görenler (8) ve aña erenler bileler ki bu cihān bünyādı bī-ŝebāt-durur (9) ve ‘ömr bināsı bī-beķā-durur. Beyt:

(10)

[18b] (1)

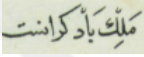
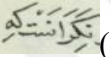
(2)

(3) Kıarındaŝ çü kimseye kıalmaz cihān Göñül bağlamağıl cihāna cihān

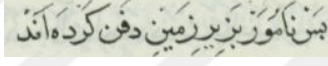
(4) Bu dünyāya kıлма saķın tekye sen Kı çoķ bisledüğin kıomadı esen

(5) Çü gitmege āheng ide cān-ı pāk Çi ber-taḥt mürden çi ber-rüy-ı ḥāk

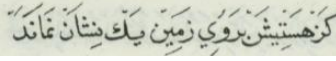
(6) Meger Hōrāsān beglerinden bir beg merhūm mağfūr Sulṭān (8) Sebūktekīn'ūñ vefātından yüz yıl geçdüğinden soñra Sulṭān (9) Maḥmūd[1] düşünde görmüş kim mecmū'-ı vücūd endām maḥv ve ḥaṣḥāṣ (10) ḥāk-i remīm olmuş, vefāt kılmış. Velīkin iki gözleri hemān [19a] (1) bayağılayın mūnevver güşāde, sarāy içinde dört yaña nazar eyler. (2) Pes melik çün uyḥudan uyandı, ḥakīmleri ve mu'abbirleri (3) cem' kıldı, düş ta'bīrin diledi. Mu'abbirler ta'bīrden 'āciz (4) olup eyitdiler: "azgāṣ u aḥlāmın-durur" didiler. Meger bir dervīṣ (5) var-ıdı, gāyet mu'abbir-idi. Pādiṣāha didiler, dervīṣi getürdiler, (6) düşi didiler, dervīṣ eyitdi: "Sulṭān Maḥmūd henüz

(7) (7) Ya'ni dünyā begliğine cemī'-i vücūd ṭoymuşdur (8) illā gözleri ṭoymamışdur ki her nesneye gönül ṭoyar illā göz (9) ṭoymaz. Meger ṭoprağ-ıla ki ādem oğlanınuñ gözini ṭoprağ ṭoyurur."

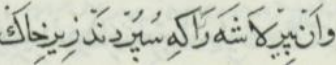
[19b] (1)

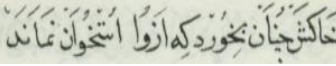
(2)

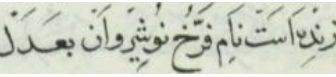
(3)

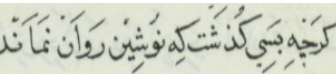
(4)

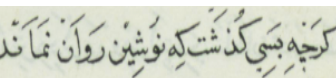
(5)

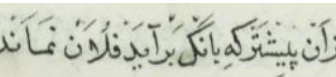
(6)

(7)

(8)

(9) İy niçe nām-ver yire medfūn olup-durur

(10) İllā bu yiryüzinde aña bir nişān xanı

[20a] (1) Çok nāzenin vücūdı ki hāk içre qodılar

(2) Var mı şoñında bulına bir üstühān xanı

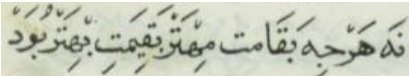
(3) Nūşinrevān’uñ adı diri oldı ‘adl-ıla

(4) Çok devr döndi geçeli Nūşinrevān xanı

(5) Şay ‘ömri pes, ğanīmet hayrı qıl iy fülān

(6) Bundan öñürdi bāng uralar kim fülān xanı

(7) Meger māzī zamānda bir emīr-i şāhib-qırān var-ıdı, anuñ birqaç (8) oğlı var-ıdı ammā birisi qışa boylu ve haqır şūretlü, evit (9) dānā ve key ‘āqil-ıdı, bākī oğlanları tamām-qad ve hūb-şūretleri. [20b] (1) Bir gün pādīşāh bunlara düpdüz nazar eyledi līkin ol kūtāh (2) qadlu küçük oğlına haqāret-ile baqdı ve kerāhiyyet gösterdi. (3) Çün bu istiḥkār ve kerāhiyyet nazarı her gözde ma‘lūm-durur. (4) Hūşūşa ‘āqiller qatında lābūd ol herif atasınuñ (5) kendüye haqāret-ile baqduğını bildi ve eyitdi: “İy peder⁴⁵ (6) mā-kūtāh hıred-mend be-ez-nādān bülend, qışa boylu olup (7) uzun ‘aqıllu olmaq yigrekdür uzun boylu, nādān, (8) qışa ‘aqıllu olmaqdan. Nitekim tevriye içinde yedi kişide (9) haşşiyet vardur dinmişdür. Biri budur ki uzun (10) boylu kişi ebleh olur. Evet, şol ebleh degüldür ki ekşer [21a] (1) ehl-i cennetü’l-ebleh buyurmuşlardur ve tabībler, haqimler kitābında (2) daḥı delīl-i ‘aqılı eyitmişlerdür ki uzun boylu kişi neçün (3) ebleh olur. Ol rūḥ-maşbūbuñ maḥalli uzun olmaq sebebden (4) meşelde gelmişdür

ki (5) mücerred her qāmet-ile ulu ve mihter olan

⁴⁵ Metinde “pezer” şeklinde yazılmış.

kıymet ve adr-ıla eyü ve bihter (6) olmaz. Nitekim işidürsin
الشاة تطيفه والفيل حيفه dirler. (7) oyun⁴⁶ egeri küçükdurur, evet mergüb-durur ve
fāhir (8) ve pākdur; fil egeri büyükdür velīkin naḥs uyuzdur (9) ve aba ağacı birle
anavber ḥikāyet meṣḥūrdur ki aba yazın (10) uzanup gidüp anavbere ta‘n idicek.
anavber aña ‘abr ıl, güzin cevāb virem’ dimiṣdūr [21b] (1)

أفد جبال الأرض طور وانه لأعظم عند الله قدرا ومنزلة

(2) Egeri yiryüzine Tūr oldu ala Velīki menzil ü adr yüceldi ‘indallah

(3) Ve daḥı Pārsī eṣ‘ārında daḥı gelmiṣdūr ki bī-hüner olan (4) ṣūret[i] eyüden
hünerlü ṣūret[i] ḥaır yigrekdurur. Pes i‘tibār (5) āmete ve ṣūrete degüldür. Belki
ma‘niye ve kıymetedurur.

(6) آن شنید که لاغر و داننا گفت روزی بآبله فریبه

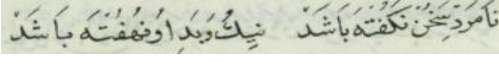
(7) اسب تازی اگر ضعیف بود همچنان از طویله خریبه

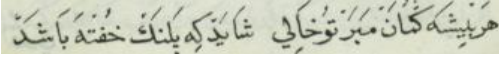
(8) Ol semüz ebleḥ işit ne didi ‘Al-ı kāmil bu ṣaḥṣ-ı lāardan

(9) Esb-i tāzi eger za‘if ola Yıgdurur bir avīle-i ḥarden”

[22a] (1) ün anuñ gonca bigi dil-teng gönlinden diline bu gelen (2) sözləri
işitdi, gül gibi tebessüm ıldı ve erkān-ı (3) devlet kim ṣeh ḥavālisinde arār itmiṣler-
idi. Mecmū‘ aḥsend (4) ve āferin itdiler. ün bāı ardaṣları bu ḥāli gördü. (5) Be-
gāyet perīṣān oldılar ammā inṣāf idüp birden (6) bu rubā‘ī ebyātı oıdılar ki ā’il
dimiṣdūr:

⁴⁶ Metinde قوين şeklinde yazılmış.

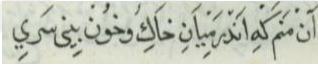
(7)

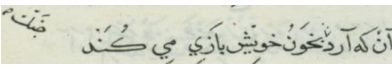
(8)

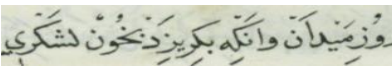
(9) Ol kimse ki sözi dimemişdür Yağşı ve yamanı gizlemiştir

[22b] (1) Her bişeyi⁴⁷ şanma sen ışuzdur Ola ki peleng uyımıştır.

(2) Aḥbār-ı rāvī eyle rivāyet kıldı kim ol pādīşāhuñ bir ulu düşmeni (3) var-ıdı. İttifāḡ ol ḥāletde bunuñ üzerine gelmişdi. (4) Bunlaruñ yatu ve yarağın görüp gelmişdi ve ḡayğudan şāhuñ (5) bili bükülmiş-ıdı. Çün iki leşker biri birine muḡābil ve mu‘arız (6) olup durdılar. Şaḡn-ı meydān ārāste oldu. Mübārizler nazār (7) nazār meydāna kıldılar. Evvel kim meydāna at sürdi hüner (8) çevgānın urmağa ol ḡaḡīr oğlan sürdi ve bu rubā‘īyi oğıdı:

[23a] (1)

(2)

(3)

(4) Ol degülem ben şavaş⁴⁸ güninde arḡa gösterem

(5) Ben olam kim anda ḡāk u ḡūna dökem başları

(6) Cenge varan kendü cān u başına cān-bāz olur

(7) Rūz-ı meydān kim ḡaçarsa dökdi ḡūn-ı leşkeri

⁴⁷ Metinde “pīşe” olarak yazılmıştır.

⁴⁸ Metinde “سواش” şeklinde yazılmış.

(8) Çün bunu didi daħı ħamle kıldı, düşmen çerisinüñ birqaç (9) urundı. Pehlevānlarını ‘adem kıldı, yire bırağup ħāk-ile yeksān (10) eyledi, vücūd defterinden adlarını kazıdı. Ol yavuz kılınçlı [23b] (1) biñ ecel kıana, teşne kıılıçla. Pes tabl-ı ārām uruldı. İki leşker (2) ārām itmege yüz dutdı. Lācirem ol oğlan atası kıatına (3) geldi ve indi, atı kıademine baş urdı ve yir öpüp bu rubā‘īyi eyitdi:

(4) ای که شخصیت حقیر بود تا درشتی هنر پنداری

(5) اسب لاغر میان بکار آید روز میدان نه کار پروری

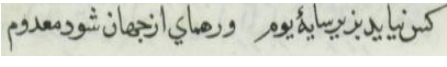
(6) İy menüm şaħşum ħaķır gören Gör uzun boyluda hüner var mı?

(7) Esb-i lāğar miyān ider hüneri Rūz-ı meydānda gāv yarar mı?

(8) Çün ol gice geçdi şubħ-ı dil-fürüz, irişdi iki leşker, gine (9) süvār oldılar, kıalb-i yemīn ve yesār düzdiler ve cenge başlayup [24a] (1) ‘azīm ceng itdiler. Bīm oldı kim pādīşāħ şına gine ol oğlan (2) na‘ra urdı ve ħamle kıldı. Pes anuñ ħamlesini görüp (3) ol za‘īf leşker gine kıuvvet buldı; mūr, mār oldı; (4) mār, ejdehā oldı. Düşmiş tırdı, ölmüş dirildi. Fi‘l-cümle (5) ħamle kılıp ol ħaşım leşkerini tārümār kıldılar, raħt ü büngāhını (6) yağmaladılar. Şehriyār gelüp düşmeni ber-dār idüp dār u (7) diyārın alup bārgāhında⁴⁹ kıarār idüp Cem taħtında eline cām aldı, (8) şādān ve ħandān nūş kıldı ve māl-ı iķlīm baħş (9) kıldı. Ol oğlan gine atası kıatına geldi. Çün şāħ (10) anı gördi, be-ğāyet ta‘zīm idüp tıru geldi. [24b] (1) Kıarşu varup kıuçdı ve öpdı. Yanına aldı, bārī kendüye (2) ve mülkine anı velī‘ahd eyledi. Ol bāķī kıardaşları bunu (3) görüp ħāyet ħasede düşüp ħünilediler. Meger bir ħün birisi (4) bir kıonukluk eyledi. Kıardaşınıñ öñine gelecek ta‘āma zehr-i (5) helāhil kıatdı ve bunuñ öñüne gelecek ta‘āmı, ağulu (6) ta‘āmı kıodılar. İttifaķ ‘ināyet-i rabbānī bu oğlanuñ kıızdaşı (7) bunuñ ta‘āmına ağu

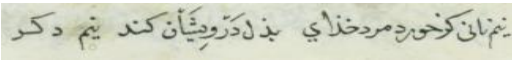
⁴⁹ Metinde “bārigāhında” olarak harekelenmiştir.

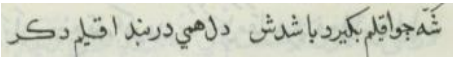
katduklarını görmüŝdi. Lâcirem (8) oturduğı deri̇ceyi⁵⁰ eli-y-ile urdı ki ‘âdet-i meŝhûr-
durur (9) bir kişiye bir gizlü nesne bildürmelü olıcağ kim yağınında olup (10)
söyleŝmeye bunuñ gibi hareket ider ki kendüye müteveccih ola [25a] (1) ve remz-ile
kendü kendüzine bir söz söyler ki ol vâkıf (2) ola. Ol kıız dağı eyitdi: “Muğâl ola ki
hüner-mendler öleler (3) ve bî-hünerler anlaruñ yirini alalar” ve bu beyti yâd kııldı:

(4)

(5) Baykuŝuñ gölgesine gelmeyeler Dünyede ger hümayı bulmayalar

(6) Oğlan çün bu kelimâtı işitdi, ta‘âmdan elin çekdi, (7) ŧuru geldi, gitdi. Zîrâ
evvelden dağı anuñ göñline bunlardan (8) ğaraž oturmuş-ıdı. Pâdiŝâhı bu hâlden
haberdâr itdiler. (9) Ol bâkı oğlanlarını oğudup kûŝmâl itdi ve tehdît [25b] (1) kııldı.
Anlar dağı çün oğlanlarıydı, muğabbetleri lâzım-ıdı. (2) Ziyân itmege kıyamadı.
Lâbüd her birisine ırâğ yirlerde birer şehir (3) ve kıal‘e virdi ve kıatından sürdi ve
ğavĝâdan emîn olup (4) oturdı. Meşel: ‘Acîb-i ‘acebdür ki on derviş bir kilim içine (5)
ŝıĝarlar ve yatup râhat-ıla uyurlar. İki pâdişâh bir iklîme ŝıĝmaz. (6) İki aslan bir taĝa
ŝıĝmaz, yüz ŝeĝâl bir dereye ŝıĝar. Bâr-ı (7) hikmetü’llah ‘acebdür ki biñ za‘îf bir yirde
ŝıĝar, iki kıavî (8) degme kez ŝıĝmaz ve kendü elindekine kıanâ‘at kıılmaz dağı birinuñ
(9) elindekini almak ister. Nitekim kıâ’il eydür:

(10)

[26a] (1)

(2) Etmegüñ yarısın yise dervişler Bâkı derviŝlere kıor nîm-i diger

(3) Ger bir iklîmi duta bir pâdişâh Göñli ister ala iklîm-i diger

⁵⁰ Metinde “derice” şeklinde yazılmış.

(4) Eger bu maqām temşilinde yaḥşî fikir kılursañ Allāh Te‘ālā’nuñ (celle ve ‘alā) (5) birliğine, vaḥdāniyyetine delil-i temennu‘ añlayasın. (6) Meger ‘Arab diyārında birkaç ‘Arab yigitleri ḥarāmılığa bil (7) bağlamışlardı ve kūhsār içinde bir mağārada qalmışlar ve vaṭan kılmışlardı (8) ve qārvān uğrayacaḳ yolları añlamışlar, almışlardı. Ra‘iyyet yoldan (9) anlaruñ mekāyid ve mekrinden merḡūb ve ḥavf-nāk olmuşlardı (10) ve leşker-i sultān maḡlūb-ı ḡam-nāk kılmışdı. Zīrā anlaruñ [26b] (1) melaz ve menī’ qule-i kūhde bir müşkil maqām-ıdı ve melce’ ve māvās[1] (2) bir mağāra-ıdı kim ne kimsene aña varmış-ıdı ve ne görmüş-ıdı (3) ne içine girmiş-ıdı ne andan ḥaber virmiş-ıdı. Lābūd bir gün (4) ol memleketuñ müdbirleri erkān-ı salṭanat meşveret (5) kıldılar kim anlaruñ şerrini bu kişverde[n] götüreler ve ol diyār (6) anlaruñ mekrinden emīn kılalalar. “Eger birkaç gün daḡı bunlar (7) ele gelmezse qatı şevket ve kuvvet bulur” didiler. “Bu işe (8) müdāvemet kılırlar. Lābūd kimesne bunlara mu‘āvenet⁵¹ kılmaz. (9) Zā‘īf-iken qaydın yimek gerek, qavī olıcaḳ zaḥmetlü olur” didiler. (10) Nitekim qā’il dimişdür.

[27a] (1) درختی که اکنون گرفتست پای به نیروی مردی برآید ز جای

(2) واگر همچنان روزگار هی بگردوش از بیخ برنگسی

(3) سرچشمه باید گرفتن بییل جو پرشدن شاید گذشتن بییل

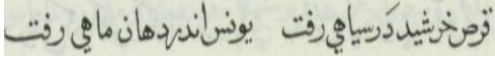
(4) Ağac kim yeñi biter ayak dutar Çekerse bir ādem yirinden kopar

(5) Eger gök yaya ṭura çoḳ yıl-ıla İrilmez çekilürse kañlı-yıla

(6) Dut evvel bınaruñ başın bil-ile Ki geçmez taşıcaḳ kişi pīl-ile

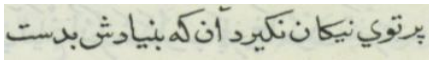
⁵¹ Metinde “mu‘āvemem” şeklinde yazılmış.

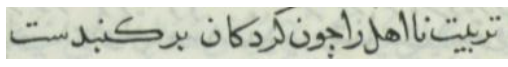
(7) Pes söz buña muqarrer oldı kim geldiler yol uğrağında bir gizlü (8) yirde biraz leşker-ile pinhân oldılar ve bir cāsūs bunlaruñ (9) teccüsüne viribidiler. Meger bu harāmīler dağı bir ulu kārban⁵² (10) basup gine maqāmlarına gelürlerdi. Ağşam irişdi, şu‘le-i nūr sıvışdı.

[27b] (1)

(2) Girdi gün perde-i siyāhiye Gitdi Yūnus dehān-ı māhiye

(3) Hemān lahza ki harāmīler cāsūs gözine görindi. Cāsūs (4) halkına haber irişdürdi, busıdan çıqup ol harāmīleri (5) ‘ale’t-tamām dutdılar, ellerini bağladılar. Şabāh pādişāh katına (6) getürdiler kim dāyim harāmī olanuñ işi zebūn olup giriftār (7) olmağdur ve ele girmekdür. Mücerredler hemişe halāş olurlar (8) ve esīr iderler. Pes pādişāh bunları siyāsete buyurdi. (9) Siyāset kıldılar. Meger aralarında bir oğlan var-ıdı kim mīve-i (10) ‘unvān cūvān-ı nev-resīde ve ‘izār-ı sebzesi gülistān-ı nev-demīde [28a] (1) vüzerādan birisi ayağ üzerine gelüp pādişāhuñ taht-ı (2) pāyesinde buse virdi ve şefā‘at getürüp ol (3) oğlanı diledi. Eyitdi: “Kim şehriyāra şefā‘at kılğıl kim (4) şefā‘at bulasın. Bu yaş oğlandur henüz bāğ-ı zindegānīden (5) yemiş yimemüşdür ve reyhān-ı cūvānīden faqr tuymamışdur. (6) Pādişāh ben kulına ‘afv idüp bağışlasun ki hulq-ı pādişāhı (7) ol-durur dāyim kullarına minnet bırağa melik.” (8) Çün bu sözi işitdi göñline hoş gelmedi ve kendü ‘ālī fikrine muvāfiq (9) görmedi. Vezīrūñ sözinden yüzün çevürüp bu beyt oğıdı. Nitekim kâ’il dimişdür.

[28b] (1)

(2)

⁵² Metinde “kārubān” şeklinde yazılmış.

(3) Aşl-ı bünyâdı yavuz dutmaz eyülerden nişân

(4) Terbiyet nâ-ehle künbedde qomaqdur girdigân

(5) Ve eyitdi: “İy vezîr! Bunuñ gibi fesâd ehlinüñ nesli munqatı‘ (6) olduğı evlâterdür ve bunlaruñ vücûdı ağacınuñ köki (7) qazıldığı bihterdür ki odı yaqup öñinde oturmaq (8) ve yılan öldürüp yavrusın şaqlamaq ‘aqla şıgar iş degüldür (9) ve ‘âkille katında maqbûl olmaz, kerem kerîm işidür kim kerem (10) gelmez her ağac aşlına göre yemiş virür.” Nitekim qâ’il eydür.

[29a] (1) آب از آب زندگي يابد هرگز از شاخ بيد بر نخوري

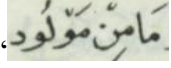
(2) با فرومايه روزگار مير كه از ني بورياشكو نخوري

(3) Bislenür tâze âb-ıla âbı

Sögüt ağac berk bir mi virir?

(4) Yimegil aşl-ı yaramaza renc

Her düdük qamışı şekker mi virür?

(5) Çün vezîr bu sözleri işitdi, tav‘an ve kerhen qabûl kıldı (5) ve melik fikrine ahsent⁵³ idüp eyitdi. Her ne kim melik buyurdı: (6) “Dâm-ı mülke ‘ayn-ı haqîqat-durur ki şimdi bu oqlan anlaruñ (7) tabî‘atın hod idinüp tutmuş-durur. Anlaruñ şöhet-i silkinde (8) dizilmişdür. Velîkin ben bendenüñ qâşır fikrinde bu-durur. (10) Eger şâlihler şöhetine girse şâlih olur ve ‘âkille bölüğünde otursa [29b] (1) ‘âkil ve şâlih olup bunlaruñ huyını qabûl ider ki henüz (2) oqlandur. Her ne tarafa delâlet bulsa ve her neye terbiyet (3) olursa aña döner ve anı dutar. Nitekim yaş ve genç olan (4) ağacı her ne yaña egseler aña mâ’il olur, ol yaña döner. (5) İmdi ol haramilerüñ bağı ve ‘inâdı bunuñ nihâdında muhkem (6) degüldür. Aşlı fıtrat hod-şalâh-durur ve şidâd üzerine (7) mebnîdurur. Nitekim hadîş içinde gelmişdurur: “ (8)

⁵³ Metinde “ahsend” şeklinde yazılmış.

” **وَعَسَانَدُ** ” (9) **الاولاد يولد على الفطرة ثم ابواه يمجودانه وينصرانه** Ya’ni her toğan oğlan fiṭratu’llah üzerine toğar ki (10) fiṭratı tevḥid ve İslām-durur. Şoñra ataları, anaları anları daḥı [30a] (1) Yahūdī ve Naşrānī ve Mecūsī kıılır. Atası, anası Yahūdī (2) olursa oğlanını daḥı Yahūdī eyler. Yahūdī, Yahūdī (3) aşlındandır. “Mūsa peygāmbere ümmetiyüz” dirler ve eger Naşrānī-y-ise (4) oğlanın daḥı Naşrānī eyler. Naşrānīler “İsa peygāmbere ümmetiyüz” (5) dirler. Enşār bölügindendirler. Eger Mecūsīlerse oğlanın daḥı (6) “Mecūsī olsun” dirler. Mecūsī oldur ki oda ʔapar. Dīn-i (7) Mecūsī Güştāsb Şāh zamānında Zerādeşt için ki peygāmbere kılık (8) da’vāsın kııldı. Ol peyzāne kııldı. Pes aşl eyü olmaḥ (9) imiş, kişi yaramaz kişi-y-ile müşāḥabet idüp anuñ ḥuyını ḥuyılanmaḥdan (10) gelürmiş. Nitekim kâ’ıl eydür:

[30b] (1) **بابدان یارگشت هم سرلوط خاندان نبوتش کیم شود**

(2) **سك اصحاب كهف روز چند بي نيكان گرفت مردم شد**

(3) Yār olup yaramaza hem-ser-i Lūt Ḥānedān-ı nübüvvet oldı kim

(4) Seg-i aşḥāb-ı kehf birkaç gün Uydı eyülere olısar ādem

(5) Çün vezīr bu sözlere didi, birkaç vezīrlere daḥı (6) ṭāyife-i nüdemā aña yardım kıılıp hem-nefes olup “Nola (7) pādişāhdan ‘afv, anlardan cürmdurur” didiler. Pādişāh daḥı (8) eyitdi: “Sizlere bağışladım. Egerçi maşlaḥat degüldür” diyüp (9) bu ebyātı okudı:

(10) **کافی که چه گفت زال بارستم کرد دشمن نتوان بیجان و حقیر شود**

[31a] (1) **دیدم بی که آب سرچشمه خرد چون بیشتر آمد شتر و بار ببرد**

(2) **بلدگی زنده رستم کرد سن او زالی**

(3) Bî-çāre ve ħor şayma ‘adū-yı seniy ‘ālī

(4) Gördüm niçe bñar başın azacuğiken

(5) Çoğaldı ve aldı deveyi, yüki, cuvālī

(6) Ba‘de-zān ol oğlanı aldı, çok nāz u ni‘met-ile bir üstād edībe (7) ışmarladı kim aña edeb, terbiyet ide, ħüsn-i ħiṭāb, vird-i cevāb (8) ve sāyir ādāba görünüp melik ħizmetine yarar ola, vüzerā (9) şoĥbetine yarar ola. Çün birkaç zamān geçdi, vezīr gine (10) pādişāh kātına gelüp anuñ şemāyilinden ve ol zāhir ħaşāilinden [31b] (1) beyān eyledi kim “‘āķilller terbiyyeti ve şālihler şoĥbeti aña (2) ġāyet eşer kılımış, bir ‘āķil ve dānā olmuş cibilletinden⁵⁴ ol cehl, (3) ‘arizī şomluğı gitmiş” didi. Pādişāh bu sözleri işidicek (4) yüzün çevürdi, geldi, bu beyti yād kıldı.

(5) عاقبت كرك زاده كرك شود كچه با آدي بُدرك شود

(6) ‘Āķibet ħurd enügi ħurd olur Gerçi büyür adam-ıla olalar

(7) Çün birkaç yıl bunuñ üzerine geğer. İttifāk ol maĥalde (8) bir nice av başlar. Uğrular maĥām idinüp ol oğlan-ıla murāfa‘at (9) idüp şoĥbet göstermişlerdi. Pes ol oğlan daĥı (10) vaĥt gözetdi tā aña degin kim vezīre fırsat buldı. [32a] (1) Vezīri depeledi ve iki oğlını depeledi ve mālı, genci aldı. (2) Ol ħarāmilerle evvelki atası mağārasına geldi kim ol ħūyı (3) anda öğrenmiş-idi. Pādişāh bu ĥālden ħaberdār oldu ki (4) gül gibi tebossüm kıldı. Kendü düşen ağlamaz, vezīre kendüden (5) oldu, didi ki ġonca gibi dil-teng olup ħasret barmağını (6) ĥayret ağzıyla ışırup bu rubā‘ī oĥudı.

(7) شمشير نيك زي آهن بد چون كند كسي

⁵⁴ Metinde “چيلتدن” şeklinde yazılmış.

(8) ناکس بتربیت فشو دای حکیم کس

(9) باران که در لطافت طبعش خلاف نیست

(10) از باغ لاله روید و از شور نوم و خس

[32b] (1) Kim düze demüri bir eyü kıılıç Nākesi ola mı terbiyetle iy ḥakīm kes

(2) Yağmur ki bî-ḥilāf, laṭīf ta‘b-dur velī

(3) Bāğda bitürdi lāle ve ṭuzlada şūm ve ḥas

(4) Sūd-ile giren ḥūy cān-ıla çıkar kim her bir ṭabī‘at ne olursa (5) aña göre ḥāşıl virür. Her dāne aşl ne-y-ise anı yimiş virür. (6) Bir yir kim şūr-ı nemekdān ola anda toḥm-ı lāle ve berg-i sünbül zāhir (7) olmaz. Nitekim ḳā‘il eydür:

(8) زمین شون سنبل برنیارد درو تخم عمل ضایع مکردان

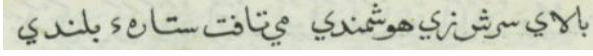
(9) نکوی بایزان کردن جانست که بد کردن بجای نیک مردان

(10) Şu yir kim şuradur sünbül bitürmez ‘Amel toḥmını anda ekme dek dur

[33a] (1) Yaramaz kişilere eylük itmek, eyülere yavuzluk eylemektür. (2) Pes şehriyâr leşkeri cem‘ kıldı ve ḥışm atına süvār oldı. (3) Belā ḳamcısını eline aldı, gelüp fi‘l-cümle ol ḥarāmileri dutup (4) ber-dār idüp ol diyârı anlaruñ şerrinden pāk eyledi.

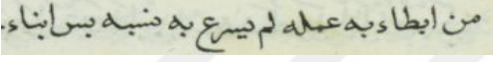
(5) Meger ḳadīm zamānda bir pādīşāh var-ıdı. Anuñ ser-henginüñ (6) bir oğlı var-ıdı. Şāni‘ aña bir cemāl-i kemāl virmiş-idi kim (7) güne ‘ışkından zevāl irmiş-idi.

‘Āqıl ü kiyâsetde (8) kâmil, feh̄m ü firâsetde şâmil ez-‘ahdî kücûgi, âşâr büzürgi (9) anuñ nâşiyesinde peydâ olmış-ıdı.

[33b] (1)

(2) Bilmekde başından ayağa ol hūr Bir yūha sitâredür virür nūr

(3) Fi’l-cümle maq̄būl nazār sulṭān olmış-ıdı kim cemāl-i şūret (4) ve ma’nī gelmiş-ıdı kim mecmū’-ı hūner anda ictimā’ bulmuş-ıdı (5) ve hūkemā dimişdür kim kişinūñ kemāl-i ‘izzeti hūnerledür, māl-ıla (6) degüldür. Egerçi şimdi bizüm zamānumuzda hūner māl-ıla oldı (7) ve ululuk delim ‘aql-ıladur. Çok māl-ıla degüldür ve kırbet ü (8) ‘izzet ‘ameli sebep iledurur. Neseb-ile, ḥaseb-ile degüldür. (9)

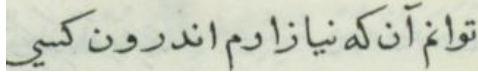
 cinsinden (10) birkaç kişiler aña ḥased iledüp anı bī-fāyide öldürmege [34a] (1) kaçd kıldılar. Ammā hiç vech-ile çäre bulmadılar.

Zīrā pādīşāh ‘ināyeti (2) anuñıla-y-ıdı.

(3) Düşmen ne kıla çü mihribān ola dost

(4) Kim ğuşşa yiye çü şāzumān ola dost

(5) Pādīşāh bu ḥālden ḥaberdār oldı ol oĝlan okuyup (6) şordı kim “Ol kişilerūñ senūñ-ile düşmenlüğine sebep nedür?” didi. (7) Oĝlan eyitdi: “Hiç bilmezin şāhā. Hemān işbu-durur ki (8) ben faķīr ü ḥaķīr melikūñ dām-ı mülk-i devleti sayesinde āsūde (9) olup karīn-i ‘izzet ve temkīn olmışam. Meger ḥasūdlar rāzı (10) degüldür. İllā menüm zevāl-i ni‘metüme ve im‘āl-i devletüme kim ben umaram [34b] (1) daḥı ziyāde ola şāhuñ iķbāl-i devletinde.

(2)

(3) حسود را چه کنم کوز خود برنج درست

(4) بمیرتا بری ای حسود کین رنجیست

(5) که از مشقت ان جن بمرک نتوان رست

(6) Kimsene göñlini incitmezem velî ne kılam

(7) Ḥasūd-ıla kim anuñ renci kendü kendü ola

(8) Bu renc-ile iy ḥasūd ol meşakḳat ḥasedüñ

(9) Ḳomaz ḥasūdı elinden meger elinde ola

(10) Çün pâdişāh bu sözleri işitdi, oğlana du‘ā kılup [35a] (1) eyitdi: “Oğlum, menüm devletüm senüñ ni‘metüñ gidince yigrekdür ki (2) ol ḥased odı anlaruñ vücūd hîzemüni yaḳup helāk (3) ide. Rāst eydürsin kim yıķılan kûy yıķılanı severler, eyülere (4) eylük olduğın istemezler.”

(5) شوزنخان بارز و خواهد مقبلان رازوال نعت و جاه

(6) کونبید بروز شب پرده چشمه آفتاب و اچه کنه

(7) راست خوامی هزار چشم جان کور بصر که آفتاب سیاه

(8) Yaramazlar hemîşe isterler eyülerden ki gide ni‘met ü cāh

(9) Gündüzin görmese yarasa gözü, güneşüñ nūrına olur mı günāh?

(10) Ḥoş didüñ yüz biñ ancılayım göz kör olsun güneş olunca siyāh

[35b] (1) Meger sālif zamānda ‘acem beglerinden birisi zūlm idüp ra‘iyyet (2) mālına elin uzatmış-ıdı ve cevr ve cināyete āgāz itmişdi. (3) Ol vilāyetüñ halkı anuñ mekâyid u cevrinden ve kürbet-i (4) qahrından eṭrāfa tağılup ğurbet ihtiyār idüp perākende (5) olmuşlardı. Çün ra‘iyyet eksildi, irtifā‘ vilāyetü(6)’l-ḥıṣāṣ noqṣān buldı ve ḥazīne az oldu ve dört (7) yañdan düşmen milke el uzatmağa başladılar ki milk eyesi (8) za‘if olucağ, düşmen qavī olur. Hoşlık vaqtinde dostı (9) hoş dutmayan ṭarlığa uğrar ṭarlıqda.

[36a] (1) هر که فریاد رس روز مصیبت خواهد

(2) کورد را یام سلامت جوان مردی کوش

(3) بند حلقه بکوش ارنوازی برود

(4) لطف کن لطف که بیگان شود حلقه بکوش

(5) Her ki yardım bulayım dirse şavaş⁵⁵ gününde

(6) Kılısun eyyām-ı selāmetde çeri gönlini hoş

(7) Kōr gider kendü kuluñ sini iyi dutmaz-iseñ

(8) Luṭf kıl luṭf-ıla bigāne olur ḥalka⁵⁶ be-gūş

(9) Meger ol meliküñ bir vezīri var-ıdı, dānā ve kār-dān. (10) Gelüp pādişāh ḫatında dürlü ḫikāyet iderdi ve delim naṣiḫat [36b] (1) kılırdı. Bir gün kitāb-ı Şehnāme’yi oқıdılar. Çün meclis ol maqāma (2) irdi kim zevāl-i memleket-i Beyveresb

⁵⁵ Metinde “سواش” şeklinde yazılmış.

⁵⁶ Metinde “ḥalka” şeklinde yazılmıştır.

Ḍaḥḥāk ve ‘ahd-ı salṭanat (3) Ferīdūn Şāh söylendi. Pes vezīr pādişāha ‘alā vechi’l- (4)irşād şordı kim “Ferīdūn’uñ genci ve meskeneti yoğ-ıdı. (5) Memleket aña neden müsahḥār oldı ve muḳarrer kıldı?” Pādişāh eyitdi: (6) “Ol vaḳt kim Ḍaḥḥāk ḥalkuñ oğlancuḳlarını depelemege başladı. (7) Kim ol yılanlara yedürürlerdi mağzlarını. Pes ḥalāyık andan (8) acıyup ta‘aşşub-ıla Efrīdūn Şāh ḳatına cem‘ olup Ḍaḥḥāk’ı (9) pāyimāl ḥāk kıldılar.” Pes vezīr eyitdi “Çün ḥalāyık (10) bir ḳişinüñ ḳatına dirilmek mūceb-i sebeb pādişāhlık olıcaḳ sen [37a] (1) niçün ḥalka zulm idüp tağıdursın. Meger pādişāhlığa hevesüñ (2) yoḳdur” didi. Melik gerekdür leşkeri ḥoş-dīl kıla ki (3) leşkerle bulur melik sürürı. Melik eyitdi: “Menüm ḥalkum neçün (4) tağıldı, gitdi? Ne kıldum?” Vezīr eyitdi: “Melike kerem gerekdür kim (5) melik bāğ-ı İrem gibi ola ve raḥmet ve şefḳat gerek. Sende (6) çün bu ikisi daḥı yoḳdur. Lābūd ḥalāyık gider tağılır, (7) melik ḥarāb olur.”

(8) نكند جور پيشه سلطاني كه نيايدزي كرك شوباني

(9) پادشاهي كه تخم ظلم افكند پاي ديوار ملك خوشين بگند

(10) Cevri pīşe idinmeye sulṭān Ḳurdı gördüñ mi ola şobān

[37b] (1) Ḳanḳı sulṭān ki zulm toḥmın eker Milk-i dīvārınuñ dibini çeker

(2) Vezīrūñ bu pend[i], nāşih[i] melike ḥoş gelmedi ve ṭabī‘atına (3) muvāfiḳ düşmedi, yüzün çevürdi, vezīre ḳaḳıdı. (4) Ol ḥalāyık kim bunuñ zulmıyla milkinden ḳaçmış-ıdı. Ġāret (5) kıлмаḳ diledi. Lācirem anlar daḥı varup bir özge, bīgāne beg (6) ḳatına cem‘ olup gelüp bu milki tārumār kıldılar. (7) Milki aldılar ki zulm bünyādı bī-şebāt olur.

(8) پادشاهي كه اور وادار دستم بزير دست

(9) دوست دارش رُو سنجي کوکه دشمن پروست

[38a] (1) بارعیت صلح کن وز خصم این شونشین

(2) زانکه شاهنشاه عادل رارعیت لشکرست

(3) Pādišāh güc itse hoş günde eli altındağına

(4) Olmuş olur bir yavuz gün düşmen-perveri

(5) Hoş dil eyle yoqsulluğı haşm elinden im̄in ol

(6) ‘Ādil olsa z̄irā šāh olur ra‘iyyet leşkeri

(7) Meger sālif zamānda bir beg var-ıdı, h̄ātır-ı deryā teferrücin (8) isteyüp gemiye bindi. Deñiz yüzine temāşaya çıqdı. İttifaq (9) bir oğlan var-ıdı, h̄üb-rüy ve müşk-büy, ca‘d-müy, [38b] (1) zülfi zenc̄ir-ıdı. Kendü dil-ḡir-ıdı. Deñiz yüzinde gemiye (2) girmemiş-ıdı ve deryā miñnetin görmemiş-ıdı. Ağladı ve z̄ari (3) kıldı ve endāmına havf, lerze düşdi. Melik çend-āñ ki (4) mülātafe kıldı tā ki qorqmaya, ağlamaya hiç ārām itmedi (5) ve gönlini šāhuñ pendine hergiz rām itmedi. Pādišāhuñ (6) ‘ıyşl, şöbeti telh oldu ve gönli munqabız oldu. Hiç (7) güşäyiş bulmadı. Meger ol gemide bir hak̄im-i ehl-i dil bile girmiş-ıdı. (8) Pādišāha eyitdi: “Eger destür virürseñüz ben bunuñ ağla(9)duğın gidereyim.” Pādišāh eyitdi: “Ġāyet minnet ola.” Pes hak̄im (10) buyurdi. Oğlanı deñize bırağdılar, birkaç gūta-y-ıdı. [39a] (1) ba‘dehü bir bahriye işāret eylediler. Girdi oğlanı çıqardı. (2) Çün oğlan deryā içinden çıqup gemiye girdi, epsem (3) olup bir kenārda oturup el-ile deñiz şuyın oynamağā (4) başladı. Melik çün bu h̄ali gördi. Hak̄ime āferin kıldı (5) ve delim māl ve genc virdi. Pes şordı: “Kim bu ne hikmet(6)durur?” Hak̄im eyitdi: “Vallāhi evvel bu oğlan ġarq olmağ (7) zahmetin ve gūta-i deryā miñnetin görmemiş-ıdı. Pes selāmetlık (8)

kıymetin ve geminüñ ferāğatlığı ni‘metin bilmemiş-idi. Çün (9) bu zaḥmetden ḥalāş oldu, ol zaḥmet ve eylük ḳadrini (10) bildi. Zīrā ‘ākıbet ḳadrin ol kişi bilür kim muşībet ‘özrini [39b] (1) giriftār olmışdur. Nitekim ḳā’il eydür:

(2) ای سیرترانان جوین خوش نماید

(3) معشوق منست آن که نزدیک تو زشتست

(4) حوران بهشتی را دوزخ بود اعراف

(5) از دوزخیان برس که اعراف بهشتست

(6) Arpa etmegi kim ekşi gelür saña eyā ṭoḳ

(7) Ben cān virürem sen didigün ḥübe ki zıştdür

(8) Uçmaḳdağı hūrīlere dūzaḥ gelür a‘rāf

(9) Şor ṭamuda yanana ki a‘rāf behiştür

(10) Eylük ḳadrin kişi bilmez belā görmeyince. Pādişāh ne bilür gedālar ne çeker. [40a] (1) Ma‘şūḳ-ıla ‘üryān olan, farḳ-ıla giryān olan ḥālin (2) ne bilsün.

(3) فقیست آنکه بارش در بر بان که دو چشم انتظارش بر در

(4) Meger Hürmüz-i tācdār Nüşirevān’dan şoñra salṭanat taḥtı (5) aña müselleme ve musaḥḥar oldu ve ma‘delet⁵⁷-i zīveri aña muḳarrer (6) oldu. Atasından ḳalan vezīrleri ṭutup ḥabs ḳıldı. (7) Ḥoca Büzürcmehr buña şordı kim bu atañ vezīrlere (8) ne ḥaṭā gördün, ne günāh ḳıldılar kim ḥabs ḳıldıñ. Hürmüz (9) eyitdi:

⁵⁷ Metinde “ma‘dilet” olarak harelenmiş.

“Vallāhi hiç haṭā ve günāh görmedüm. Ammā bilürin kim bunlaruñ [40b] (1) gönlinde menüm mehābetüm azdur ve menüm ‘ahdüme bunlaruñ (2) i‘timādı yoḡdur. Beni bunlar oḡlan gördiler. Ne ḡadar ki (3) ŧimdi büyük pādiŧāh olursam daḡı hemān bunlaruñ (4) ḡatında oḡlanın. Bunlar ‘āḡıbet menüm helāküme ḡaŧı iderler (5) kendüler selāmet olmaḡıçün. Zīrā senüñ gibi ‘āḡıl degüller(6)dür kim iŧ ‘āḡıbetin bileler. Baña sen vezīr yitersin. Hem atam (7) Nūŧirevān’a sen bu resme çoḡ dürlü pend ve naŧıḡat (8) ḡılup durursın ve ḡadīm ḡakīmlerden ve dedeñ Camasb Maseb (9) ḡakīmden rivāyet ḡıldıuñ” didi. Bu birḡaç beyti oḡıdı kim (10) ḡā’il dimiŧdür:

[41a] (1) ازان که از تو رسد بتس ای حکیم و اگر با جون او صد بر نی بجنگ

(2) بنی که جون کر به عاجز شود بر آن بجنگال چشم یلنگ

(3) ازان مار بر پای راعی زند که ترسد سرش را بگوید بسنگ

(4) ŧu kim ḡorḡa senden evŧen iy ḡakīm Yiñerseñ de anuñ begin ceng-ile

(5) ŧu ḡürbe ki ‘āciz ola gör nice Çıḡarur pelengüñ ḡözin çeng-ile

(6) Yılan ādemi anuñçün ŧoḡar Ki ḡorkar döveler baŧı seng-ile

(7) Meḡer ‘Arab diyārında bir emīr-i ŧāḡib-ḡırān var-ıdı. Delim rüzigār (8) ol yār u nigārla geçürmiŧ-ıdı ve çoḡ dürlü ‘ıyŧlar ve ŧafālar (9) sürmiŧ-ıdı. Velikin ḡāyet pīr [ü] ḡaref olmiŧ-ıdı.

[41b] (1) Ol pīrlik içinde ittifaḡ ḡasta daḡı düŧdi ve dirliginden (2) ümizni kesmiŧ-ıdı. Nāḡāḡ bir kiŧi at boynına düŧmiŧ (3) ŧanki ol at-ıla ḡoçıŧmiŧ geldi ve müjde ḡıldı, eyitdi: (4) “Beŧāret olsun ki ŧāḡ devletinde fülān ḡal‘eyi aldıḡ (5) ve pādiŧāhuñ⁵⁸ düŧmānlarını helāk ḡıldıḡ ve mecmū‘ (6) ol diyāruñ ḡalḡı ŧāḡa fermān oldı” didi. Çün

⁵⁸ Metinde “pāziŧāhuñ” ŧeklinde yazılmıŧ.

(7) pādīshāh bu sözi işitdi, bir şovuḡ āh itdi, eyitdi: (8) “Bu müjde baña degüldür, belki düşmenlerümedurur ve milküme (9) vāriş olanlara-durur” didi. Bu rubā’îyi oḡıdı:

[42a] (1) درین امید بسرشد دروغ عمر عزیز

(2) که آنج در دولت از درم فواز آید

(3) امید بسته بر آید ولی چه فایده زانک

(4) امید نیست که عمر گذشته باز آید

(5) Dirīḡ ‘ömr-i ‘azīz⁵⁹ irdi bu umuda başa

(6) Ki çıḡdı gitdi gözümden o kim gelürdi dile

(7) Ne fāyda bu umudan ki elem iklîmi

(8) Ümiz yoḡ bu geḡen ‘ömre çün ki girü gele

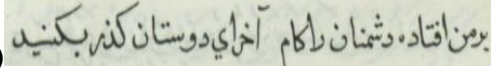
(9) ‘Āḡil oldur kim ‘ömr-i bünyādınıñ bināsı topraḡını ḡayret (10) ve belā-y-ıla fenā seyline şavurcaḡ heves odına düşüp [42b] (1) hevā evlerini yapmaya⁶⁰. Niteküñ ḡā’il eydür:

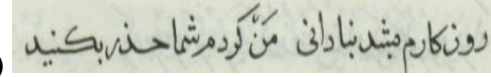
(2) کوس رحلت بکوت دست اجل ای در چشم و دایه سر بکنید

(3) ای کف دست و ساعد و بازو همه تودرع یکد کربکنید

⁵⁹ Metinde “‘azīr” şeklinde yazılmış.

⁶⁰ Metinde “yabmaya” şeklinde yazılmış.

(4)

(5)

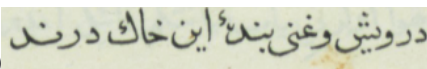
(6) Urdı ecel dest-i kūs-ı rihlet çün İki gözüm vedā‘-ı ser idüñüz

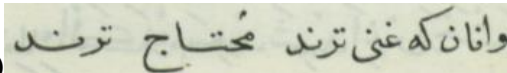
(7) İy elüm sâ‘idüm, kolum bāzüm Elvidā‘ oldı ser-be-ser idüñüz

(8) Kaşd-ı düşmenlerüñ menüm şimdi Āhır iy dūstlar güzer idüñüz

(9) Āhır oldı ‘ömür bu tül⁶¹ u emel Elde diyeni siz hāzer idüñüz

[43a] (1) Melikü’l-keḷām⁶², sa‘īd-i şehīd, enīs raḥmet, celīs-i ehl-i cennet (2) Hoca Sa‘dī raḥmetü’llahü raḥmeten vāsi‘a kendü vāqı‘asından (3) rivāyet ider ki “Meger bir gün Yaḥyā Peygāmerüñ ‘aleyhi’s-selām (4) mübārek ravzasında birkaç zamān mu‘tekif olduğdan şoñra (5) bir cāmi‘e varup mütefekkir ve ḥayrān oturmışıdum. Gördüm (6) ‘Arab beglerinden bir beg geldi, merḳad-ı mübāregi ziyāret (7) itmege. Egerçi bī-inşāflıga mensüb-ıdı ve cev-r-i i‘tisāfla (8) meşhūr-ıdı. Ammā mescide girüp iki rek‘at namāz kılup (9) du‘ālar dileyüp oturdı. Bu beyti oḳıdı kim kâ’il dimişdür:

[43b] (1)

(2)

(3) ‘Ḳuldur ḳapuña baylar u ger açlardur

⁶¹ Metinde “” şeklinde yazılmıştır.

⁶² Metinde “meliki’l-keḷām” olarak yazılmış.

(4) Anlar ki ğanīlerdür key muhtāclardur

(5) Pes du‘ādan şoñra beni gördi ve eyitdi: ‘İy dervīş! (6) Himmetüñ benümle olsun kim bir ulu düşmenüm vardır. Andan (7) ħavf-nāk oldum’ didi. Ben dağı eyitdüm: “Za‘īf ra‘iyyetlerüñe (8) kim elüñ altındadurur ħavī zaħmet virme, raħmet eylegil (9) tā ki Raħīm’den teraħħum bulasın, ħavī düşmāndan za‘īf (10) olmayasın.” Niteküñ ħa’il eydür:

[44a] (1) بیازوان توانا و قوت سردست

(2) خطاست پنجه مسکین ناتوان شکست

(3) نترسدان که براقنازه کان یخشا مید

(4) که گزری پای در آید کشتن نکیر دست

(5) هران که تخم بذی کاشت و چشم نکوداشت

(6) دماغ بیهوده تحت و خیال باطل بست

(7) زی کوش پنبه برون کن و داد خلق بد

(8) و اگر تو می ندی داد روز دادی هست

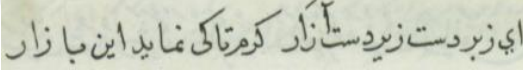
(9) Şu kim bāzūsı muħkem, ħavī, tūvānā gele

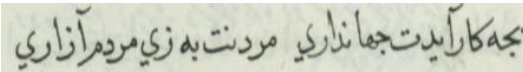
(10) Şıyup yorarsa za‘īf pence-i ħaḫāyı kıla

[44b] (1) Bağışlayan kişi sucın, za‘īfe ħorħmaz kim

- (2) Ayağa düşecek elin, ola mı kimse ala
- (3) Toħm-ı yaramaz eküp eyü biçmegi umanuñ
- (4) Dimāğı beyhūde, taħt⁶³ u ħayāli bāṭıl ola
- (5) Çıkar kulağdağı pambuķı dād vir ħalka
- (6) Vegerni dād günü var ki ħalk dādı⁶⁴ bula

(7) Meger bir dervīş var-ıdı. Dil-rīş, müstecābü'd-da've. Bir gün (8) Bağdād'a geldi. İttifāk gelüp ħüccāc anuñ evşāfın işitdi, (9) buyurdi. Buldılar, kātına getürdiler. ħüccāc eyitdi: “İy dervīş [45a] (1) baña bir du'ā kılğıl.” Ol dervīş elin götürüp du'ā kıldı kim (2) “İlāhī bu ħüccācuñ cānın algıl.” ħüccāc eyitdi: “Bu ne yavuz du'ādur!” (3) Dervīş eyitdi: “Bu eyü du'ādur saña ve mecmū' ħalāyıķa” (4) Nitekim ķā'il eydür:

(5)

(6)

(7) Eli yüce itme eli alcağı azar Nice bir kerem ola saña bāzār

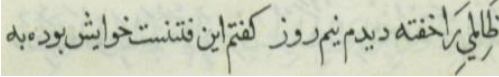
(8) Dut ki ķamu cihāna ħükm idesin Ölmegüñ yig çün ādem incidesin

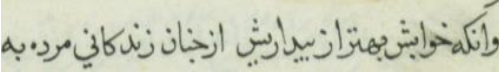
(9) Meger sālif zamānda bir zālīm beg var-ıdı. Bī-dīn ve mūzī, [45b] (1) nāgāh bir şālīh dervīşe tuş geldi. Bir gün şordı: (2) “İy dervīş! Bu 'ibādetler arasında ķankı 'ibādet yigrekdür ki (3) anı işleyem” didi. Dervīş eyitdi: “Vallāhi senüñ ħaķķuñda (4) ħayırlı 'ibādet budur uyuyasın tā ki ol uyķu ħālinde (5) senüñ şūr u şerrüñden emīn

⁶³ Metinde “taħt” şeklinde yazılmış.

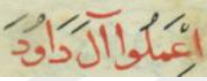
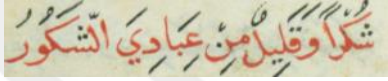
⁶⁴ Metinde “dāz” şeklinde yazılmış.

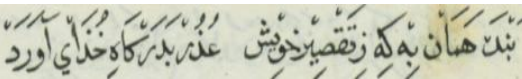
olalar ki senüñ uyanuķ (6) olup ĥalkı incitdügüñden uyumaķ yigrekdür.” Nitekim ķā’il eydür:

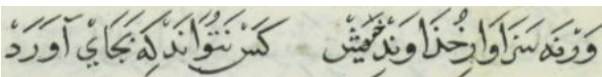
(7)

(8)

(9) Gördüm ol zālimi uyudı. Didüm fitnedür uyķu buña geldügi yig⁶⁵ [46a] (1) ve ba‘zısına muṭṭalı‘ degüldür. Her nefesde iki ni‘met (2) mevcüd olmuş olur ki her ni‘met-i müceb-i şükürdür. Egerçi (3) Yā Hū niyyetiyle her nefesde Ḥaķ şükri fi‘l-cümle edā olur. (4) Līkin Ḥaķ şükri edā kılmaķda insān ṭāķati bī-bāl ü(5)perdurur ki

Ḥur‘ān-ı Kerīm buyurmuşdur: (6) Zīrā ḥaķīķat-i (7) şükür cemī‘ maşārifec mecmū‘ ālātı şarf kılmaķdur ki (8) Ḥaķ Te‘ālā ol ālātı anuñçün yaratmışdur. Meşelā (9) nazār-ı mubşırāta şarf kılmaķ gibi. İmdi ķabīle-i şaķaleyn (10) içinde bu ĥizmet-i aķallu mine‘l-ķalīldür.

[46b] (1)

(2)

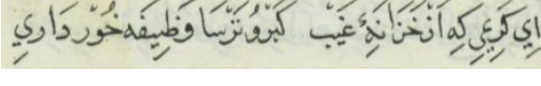
(3) Ḥul olan oldur bilüp eksüķlign ‘Özri Ḥüzā ķapusına getüre

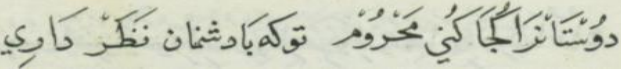
(4) Zīrā efendiye yarar ķulluđı Ḥanķı ķul ola yirine yitüre

(5) Kerīmī ki bārān-ı raḥmeti bī-dirīğ bu zemīn ü ‘ālem vücūda (6) irişüp ḥayāt virmişdür ve bī-ḥisāb icād-ı ni‘met (7) reşāşından ez-żulümāt-ı ‘adem bu mevcūdāta necāt (8) irmişdür. Raḥīmī kim bu günāḥ fāḥiş mütevātirle ķullarınıñ (9) nāmūs

⁶⁵ Muhtemelen kayıp varak var.

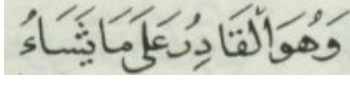
perdesini yırtmış degüldür ve bu haṭā-yı ārāyīş (10) mütenāşirle rūzedārlar vazīfelerini men‘ itmiş degüldür.

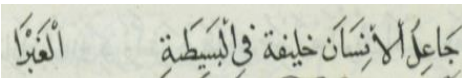
[47a] (1)

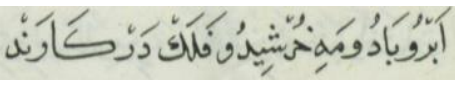
(2)

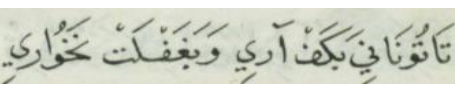
(3) İy kerīmī ki ğayb ḥazineñden Gebr ü Tersā vazīfe-ḥor kılduñ

(4) Dostları ḳanda idesin maḥrūm Sen ki dūşmānlara naẓar kılduñ

(5) Mālike'l-mülk kim ferrāş-ı bād-ı şabāyı şubḥ-dem anuñ emri-y-ile (6) bu ferş-i zümürriñ, ⁶⁶ cārū-yı zer-endüz-ile ‘anber-efşān (7) kılmışdur ve dāye-i ebr-bahārı anuñ fermānıyla bu nebāt-ı nebāt (8) mehd-i zemīn içinde mānende-i perverde-i ḥuld-ı cinān kılmışdur (9) ve eşcār-ı şaḥrāyı ve kūhsār-ı ‘ilm-i ‘ālem-i nev-rūzı çün (10) Hızır ḳabā-yı ḥaḍrā-y-ıla sebz-aḥḍar kılmışdur ve şaḥ-ı eṭfāl [47b] (1) taḥt-ı pīrūzı, ḳudūm-ı mevsūmi, eyyām-ı gülistānda tāc-ı zerrīn-ile (2) çün efser-i ḳayşer kılmışdur. Ḳādirī kim ‘uşāre-i nāyı anuñ (3) ḳudretiyle şehd fāiḳ olmışdur ve toḥm-ı ḥurmā anuñ terbiyyeti (4) birle naḥl basıḳ olmışdır.

(6)

(7)

⁶⁶ Metinde “zemürriñ” şeklinde yazılmış.

(8) همه از بهر تو سرگشته و فرمان بردار

(9) شرط انصاف نباشد که تو فرمان نبری

[48a] (1) Ebr ü bāduma ve hürşīd ü felek hīzmet ider (2) Çün gire ni‘met elüñe yimegil gâflet-ile. (3) Kāmu ser-geşte vü fermān saña inşāf ola mı? (4) Hāḡḡ’a fermān olmaduñ bu kadar himmet-ile (5) ve delim dūrūd ve taḡiyyāt ol ser-ver-i kāināt mefḡar-ı (6) mevcūdāt, zübde-i maḡlūkāt, fihrist-i (7) mükevvināt, raḡmet-i ‘ālemyān, şafvet-i ādemyān, tetimme-i devr-i zamān (8), faḡr-i ‘ālem Muḡammed-i Muşḡafā üzerine olsun ‘aleyhi’ş-şalatü (9) ve’s-selām ve ‘alā ālihi ve aşḡābihi’l-kirām⁶⁷ (10)

شفيع مطاع بنى كريم قسيم جسيم وسيم

[48b] (1) بلغ العلى كماله كشف الدنيا بحاله حست جمع حصاله ملو عليه وآله

(2) چه غمزدیوار امت را که دار چون تو نیستی بان

(3) Yimez dīvār-ı ümmet ḡamcu sensin aña püşḡibān

(4) Ne ḡuşsa baḡr-ı mevcinden aña Nūḡ ola keşḡibān

(5) رسول شفيع بنى مشفع دره

(6) perīşān-ı rüzigār dest-i inābet, bā-ümīz-i icābet (7) Hāḡ dergāḡından anuñ şefā‘atiyle zāt-ı

hürmetine (8) maḡrūr ve şıfır ve ḡāib ve ḡāsir iletmezler. (9) والله جيتي بخي

⁶⁷ “Salat ve selam O’nun, ailesinin ve şereflı ashabının üzerine olsun.” Anlamındadır.

⁶⁸ Metinde “‘abīdān” şeklinde yazılmıştır.

آن نرسد يد عبدك صفرا

Haḡ Te‘ālā utanur ki elin (10) götüren ulınuñ elini boş göndere.

[49a] (1) كرمين لطف خداوندگار كنه بند كرده است او شرمسار

(2) Kerem luṡf idüp hüzāvendigār ul işler günāh ol olur şer, mesār

(3) ‘Ākif ka‘be-i celāldür ki gāyet kemālınden taşır-i ‘ibādete (4) i‘tirāf idüp irşād-ı ümmet için “Mā‘abed-nāke Haḡa (5) ‘ibādetike”⁶⁹ āvāzına āgāz ıldı ve aşaff-ı hilye-i cemāldür ki (6) kemāl-i ittişālınden “Rabbi zidni taḡayyüren”⁷⁰ niyāzında mā‘aref-nāke, (7) Haḡa, ma‘rifetiñe, rāzına hem-rāz oldı.

(8) كركسى وصف او زمن برسد نى دل از نى نشان چه كويد ران

(9) عاشقان كشتگان معشوق اند بر نيايد زى كشتگان آواز

(10) İy şoran baña vaşf-ı rāzın anuñ Bī-dilü ez-bī-nişān nice vire rāz

[49b] (1) Oldı ma‘şuḡ öñinde ‘āşıqlar Ölüden işitdiler āvāz

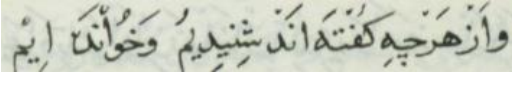
(2) واقف اسرار ذى الجلال دُر على التمام والكمال كلهما نى

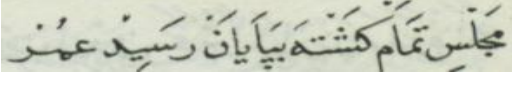
(3) الاحوال مدى الايام والليالى

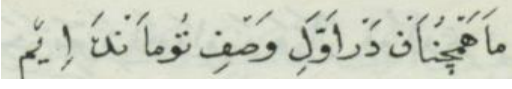
(4) اي بدتر از كمان و خيال و قياس و وهم

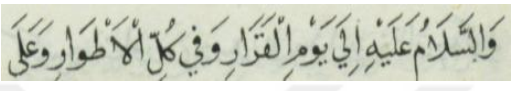
⁶⁹ “Sana layıkiyla, vech ile ibadet edemedik” anlamındadır.

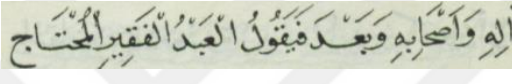
⁷⁰ “Ey rabbim! Benim hayretimi arttır.” anlamındaki dua sözü.

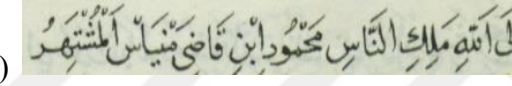
(5)

(6)

(7)

(8)

(9)

(10)

[50a] (1)

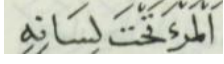
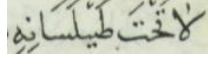
oğlu, bir gün

hayret hücresinde ve fikret (2) zāviyesinde baş ceybi murāqabede ve dil reybi mu‘ākabede (3) hacālet barmağı ağızda çün engüşteri dil-şüde kân-ı (4) mährüyân fâkir ve zâkir oturmışdum. Gördüm hulâşatü’l (5) aşhâb, kıdvetü’l-aḥbâb, mūnis-i ğam-kūsâr, nāmūs-ı (6) vefādâr, zeyne’l-ḥaremeyn, zâyire’l-merveteyn, e’s-sâ‘-ı beyne’l-mīleyn (7) e’l-ḥazeyn-i Hâcî Muştafâ katuma geldi. Beni gördi. (8) Perîşân-hâl, ezîn-zülf ve âzân-hâl çok mişâṭ-ı mülâ‘abe (9) kıldı ve bisâṭ-ı müdâ‘iyet düşdi. Velîkin bu hâṭır-ı ‘âṭır (10) hiçbir güşâyiş bulmadı ve ol yâr-ı ‘azîz bu kelâl bulmuş, dilden [50b] (1) bir cevâb almadı. Lâbüd bu birkaç naşîḥati’l-liḳâ itdi. (2) Bugün söylemege çü vardır mecâl.

(3) Sözi söyle lutf-ıla kim eglenür

(4) Çün irişe peyk-i ecel nāgehân

(5) Zârûri o vâḳtin dilüñ bağlanur

(6) Hayf ola ki bu me‘ānī gevherini elfāz hazīnesinde gizleyesin, (7) mihr-i meşk hitām iresin, ‘āķiller gözini envār-ı leme‘at-ı (8) şahāyif ve esfār-ıla bir nev kılmayasın ki . (9) demişler ve zübān-ı fūşahādur, kām-ı Zü’lfikār ‘Ali’dür, (10) niyām-durur.

[51a] (1) Ağızda nedür iy hıred-mend-i dil Kıliddür urur gence şahib-hüner

(2) Çü genc ağzı bağlu ola kim bilür Gevher şaticı mı yāhūz pīlever

(3) Egerçi ba‘zı vaķtin hāmūşlık şafādur ve müstaşsen (4) söz-ile çok maķşūd fevt olur ve söylemek edeb olur. (5) Nitekim bülbül-i şirīn- nefes, gül eyyāmı geçdükte gülistāndan (6) çıkar hāmūşlık; ihtiyār ider hayāl-ıla şöbete meşğül (7) olur. Zīrā ma‘şūqdan ırak, maħbūbdan ğayrıya ma‘şūq (8) haberini söylemek edebdurur. Ma‘şūq rāzını gine (9) ma‘şūqa dimek gerek. Ammā şimdi gülistān vaķtidür, (10) vaķt-i gül hāmūşlık revā degüldür.

[51b] (1) Egerçi söylemege şafā didi ‘āķil

(2) Velīki söyleyeler sözini anda diñleyeler

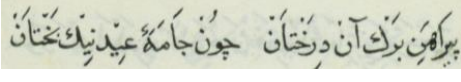
(3) Begenmedi bunu ‘āķil ki söz gerek e’l-Ĥaķķ

(4) Diñeler veyāhūz diñmek yirinde söyleyeler

(5) Ĥuşūşā şimdi ki faşl-ı rebī’dür şavlet-i sermā āremidedür. (6) Ve devlet-i bahār-ı germā ve nev-resideddurur. Mizāc, eyyām, rūĥ (7) efzā-durur. Mizāc dil-ārām, dil-rübā-durur. ‘Ahd-ı çemen tāze (8) ve ĥürremdurur. Mesned-i milk ĥüsnüñ-ile müsellemdurur. Muĥadderāt-ı (9) ezhār-serā perde-i sebzear içinden bezir⁷¹-i leb-i

⁷¹ Metinde “bezir” şeklinde yazılmış.

zülâl (10) âyîne-dâra karşı handân ve şâzân-durur. Hurde-i minâ [52a] (1) ferş-i hadrâ üzerinde saçılmışdur ve gonca şahidlerine (2) la‘lîn kabâlar biçilmişdür.

(3)

(4) Çiçekler çün gül oldı sulţân Tahta geçübün oturdı şâzân

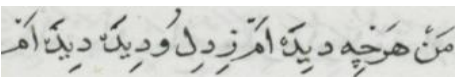
(5) Gül karşısına hezâr destân Luţf-ıla okur hezâr destân

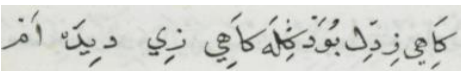
(6) Bâr-ı ‘arşa-i gülistân cüz-î cinân olmuşdur. Nedîm-i (7) meclis-i gül, bülbül-i hoş-elhân-durur. Serv-i sehî kâmet-i yâr şevkinde (8) zihî toğrı nağar bân-nevâ-yı hezâr rakşân-durur, şular ki (9) bāğda ağar ‘ayn-ı âb-ı hayvândur.

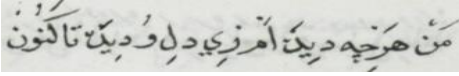
(10) Ravzanuñ mâi nehri selsâl Devhanuñ sec‘-i tayridür mevzûn

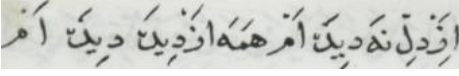
[52b] (1) Şalınur anda lâle rengârenk Alınur bunda mîve gûnâgûn

(2) Bu resme haylî mükâleme ve çok dürlü pend ve delim muhâvere-i (3) sūd-mend eyledi. Lâcirem ben faķirûn başını kim hayret-i (4) bâliş üzerinde bırakmışdum, götürdü ve ber-resm-i dostân-ı (5) kadîm ve ‘ahd-ı vefâdâr-ı kerîm çok dil-nüvâzlık kılup (6) bildi kim bu perîşân gönül ki ahvâl-i rûzigârda (7) hayrândur ve geh zülf-i nigâr-ıla ser-gerdândur geh vişâline (8) müteħassir ve geh hayâlinde müteħayyir ne edvâruñ muvâfağatı ve ne (9) yâruñ murâfağatı var. Ef âlüme ne sipihr ü mihrûn nazarı (10) var ve ne hâlümden olma liķâ-yı bî-mihrûn haberi var. [53a] (1) Ciger-hûn ve gözüm yaşı ceyhûn olmuşdur.

(2)

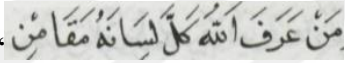
(3)

(4)

(5)

(6) Cemāl-i ḥayāl-i gülistānında gül gibi ğarḳ-ı ‘araḳ ve zülf-i (7) sünbülistān-ı çininde çün nāfe-i ḥaṭā ṭayyibe müstağraḳ (8) ve lebleri zülālīnūñ ümīz-i fikr-i deryāsında ğarḳ olmuşdum. (9) Şol resme kim ol gönül derdine merhem urıcı ve cān (10) velvelesine hem-dem olucı yār-ı ‘azīze fikrüm oldı kim bir ṭabaḳ gül alaydum.

[53b] (1) Ol gülistāndan bir varaḳ ve ⁷² sünbül ol sünbülistāndan. (2) Çün ol ḥayālde cān dimāğ-ı mu‘aṭṭar ve gönül meşām-ı (3) mu‘anber oldı. Eyle mest olup düşdüm, ol cām-ı (4) la‘līn-ile kim ṭabaḳ gül elümden ve zıkr-i evrāḳ-ı sünbül dilümden (5) getdi.

Yād kıldum “”

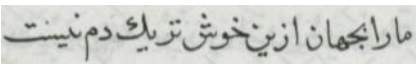
(6) Pervāneden öğren, yüri ey ‘ışḳ eri ‘ışḳı

(7) Kim ‘ışḳ-ıla ol yandı vü çıḳamadı āvāzı

(8) Bu müdde‘iler bī-ḥaberāndur ki anı söyler

(9) Ol kim ḥaberi bildi dimez kimseye rāzı

(10) Ammā ben faḳīr ü ḥaḳīr daḫı kim ol yār-ı ğam-küsār luṭfinda [54a] (1) meger ‘ahd ü mazīde bir emīr-i şāḫīb-şoḫbet ‘ıyş u ‘işrete (2) meşğül beg var-ıdı. Bir gice şoḫbeti şabāḫa çıḳardılar (3) ve kāfūrı ‘anbere ḳardılar. Zimām-ı şoḫbet el virmişdi. Her kişi (4) murādına erişdi. Her ḥasret yārı yüzini görmiş-idi (5) ve her ma‘şūḳ gönül ḥalvet-ḥānesine girmiş-idi. Nāğāḥ (6) ara yirde bir mest, bu beyti oḳudu:

(7)

⁷² “ve” kelimesi metinde “bir” kelimesinden önce yazılmıştır.

(8) كزنيك ويدا اندیشه وارکس غم نیت

(9) Dünyāda baña bundan eyü, hoş dem yok Ki eyü yavuz endiše vü halkdan ğam yok

[54b] (1) Meger halvet-hāne taşrasında bir dervīş-i berehne var-ıdı. (2) Çün bu sözi işitdi. Şerm-sār ‘ale’l-fevr bu dünyā (3) hoşlığına aldanmağ yokdur diyü ve dervīşlik hālinde (4) ferāgat artuğdur diyü bu beyti oğadı:

(5) ای آنکه چواقبال تودر عالم نیت کیرمکه غمت نیت غم مام نیت

(6) İy dünyāda kim sencileyin ādem yok Dutam ki ğamuñ yok ve menüm ğuşşam yok

(7) Melik çün serāy içinden bunu işitdi. Pencereden bir kese (8) biñ altun içinde dervīşe şundı. Eyitdi: “İy dervīş! (9) Aç etegüñi!” Dervīş eyitdi: “Etek kıanda bulayım kim ne göñlegüm (10) ve ne kıaftanum vardur” didi. Pes bir hil‘at dağı buyurdi. [55a] (1) Dervīşe iletdiler. Dervīş ol mālı gördi, alup halvet-(2)hānesine varup tızcek tārümār idüp gine serāy altına (3) gelüp bu beyti oğadı:

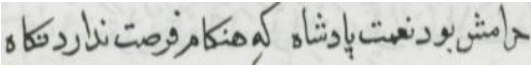
(4) قوار بر کف آزادگان نه کیرد مال نه صبر در دل عاشقانه آب در غربال

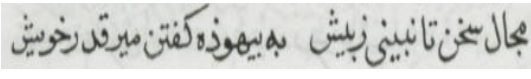
(5) Kıarār dutmaya āzādeler elindeki māl

(6) Ne şabr ‘aşık olanda ne āb ğırbāl

(7) Melik çün bu sözi ğuş kıldı, hilm nüktelerini ferāmūş (8) kıldı, kıayıyup yüzün çevürdi ve bu meseli yād kıldı kim (9) aşhāb-ı fıtnat ve erbāb-ı hayret dimişlerdür ki her kıışıye (10) gerekdür ki pādīşāhuñ hışm-ı hıddetinden ve cevr-i sevretinden hāzer eyleye. [55b] (1) Ğālīp melikleri himmet-i ‘izām-ı umūr-ı

memlekete müte‘allıkdurur. (2) Taḥammül, izdihâm, ‘avâm eylemez ve pâdişâha gönül hoşluğu (3) vaḳtinde söylemek gerekdür. Her vaḳtinde söylemek olmaz. (4) Nitekim kâ’il eydür.

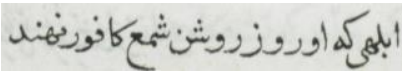
(5)

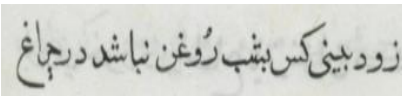
(6)

(7) Ḥarâmdur aña ni‘met-i pâdişâh Ki kılmaya fırsat yirine nigâh

(8) Mecâl bulıcaḳ söze di ‘özüñi Giderme güzâf diyüp ḳadrüñi

(9) Çün bu sözi didi ve birkaç ḳullarına buyurdi, eyitdi: (10) “Çıḳuñ şol mübezzir, devletsüz, şeytân şıfâtlu şeyhi [56a] (1) sürüñ, getsün ki aña şol ḳadar mâl virdüm. Geçende (2) eger yüz yıl ‘alâ kânün yise aña ve ehl-i beytine (3) çok zamân yiterdi. İmdi ḥazîne-i beytü’l-mâl, loḳma-i mesâkındurur. (4) Tu‘me-i ihvân-ı şeyâtîñ degüldür” didi. Bu beyti yâd ḳıldı. (5) Nitekim kâ’il dimişdür:

(6)

(7)

(8) Ḳansı ebleh kim öylen şem‘-i kāfūrî yaḳar

(9) Tîz görürsin gice yağ ḳalmaz çerâğında anuñ

(10) Çün bu sözleri diyüp pâdişâh ḥışm-nâk otururdi. [56b] (1) Meger bir vezîri var-ıdı. Nâşih ve ḳamu işi, meşâlihi pâdişâh (2) ḳatına geldi ve eyitdi: “Şâhâ! Bunlaruñ gibi ḳişinüñ (3) vech-i kifâfını az az virmek gerekti tâ ki isrâf itmeye. (4) Zîrâ evvel

luṭf-ıla ümîz-var idüp soñra ḳahr-ıla nevmîz ü (5) ḥasta ḳılmaḳ münāsib sîret, erbāb salṭanat, ‘ālî himmet (6) degüldür.” Nitekim ḳā’il dimişdür:

(7) بروي خود در اطباع باز نتوان کرد

(8) جو باز شد بدرشتی فزانتوان کرد

(9) Ṭama‘ ḳapusın çün bir ḳişiye feth idesin

(10) Gerekmez anı ki soñra ḳapayup incidesin

[57a] (1) Bir ḳişi bir yirde bir eylük görse ol araya gelür gider (2) olur. Ḳurt bir kez toyduḡı yere ṭoḳuz kez ṭolanur (3) ve bir derd-mend⁷³ ki bir yirde dermān bula. Anda gelür (4) ve ol yirdeki göñül arzūsın ve maḳşūdın bula, anda (5) ṭama‘ı ziyāde olur. Nitekim ḳā’il eydür:

(6) کس نداند که تشنه گاه حجاز بلب آب شور کرد آید

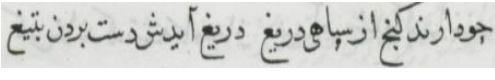
(7) هر کجا چشمه بود شیرین مردم و مرغ و مور کرد آید

(8) Kimse bilmez ki teşnegān-ı Ḥicāz Bilüp āb-ı şūr cem‘ olur

(9) Ḳanda bir çeşme var-ısa şîrîn Ādem ü murḡ u mūr cem‘ olur

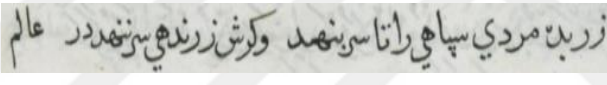
[57b] (1) Meger sālîf zamānda bir beg var-ıdı. Ri‘āyet-i memleketde (2) süst olmış-ıdı ve çerisine muḳayyed olmayup nesne (3) virmezdi. Leşker göñlini düzmezdi. İttifāḳ bir ulu düşmeni (4) var-ıdı. Üzerine yürüdi lâcirem ol ḥâlde leşker (5) yüzün çevürdi, döndiler, gıtdiler, bu beyti yād ḳıldılar:

⁷³ Metinde “derdümend” şeklinde yazılmış.

(6)

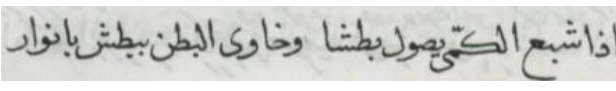
(7) Çü beg mâlı leşkerden ide dirîğ Dirîğdir yolında çekerlerse tîğ

(8) Hoca Sa‘dî eydür: “Anlaruñ bir sipâhîsini buldum kim menümle (9) dost-ıdı ve mülâ’emet kılup eytdüm ‘İy dūn-ı nâ-sipâs (10) vâ-y-i süfle-i nâ-ħağ-şinâs kâni ol maħdūm-ı kâdīm [58a] (1) nân ü ni‘meti yıllar-ıla yidūñüz ve nâm-ı zâd andan bulduñuz. (2) Şimdi sehl-i tağayyūr-ile anı ma‘reke yirinde koyup esîr itdūñuz.’ (3) Döndi ol kişi eyitdi: ‘Eger ma‘zūr dutasın, şudâ‘a (4) kâtlanasın, ‘özri beyân idem.’ Eytdüm: ‘Eytgil!’ Eyitdi: ‘Vallâhi (5) atlarumuz arpa yimemiş, arpasuzdı ve egersüz ve silâhumuz (6) emânete alınmış-ıdı ve kılıcımız tütuya kômışduk. Pâdişâh mâla (7) bahîl olsa leşker câna cömerdlik kılmağ olmaz.’” Nitekim (8) kâ’il eydür:

(9)

(10) Şâhâ zer vir çerüñe tâ yoluña cân vireler Virmeyicek zerî kimdür vire ser-i ‘âlemde

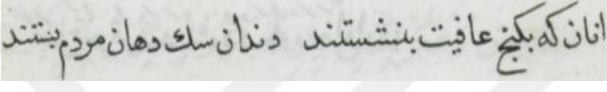
[58b] (1) Çerinūñ yatı⁷⁴ ve yarağı muħkem olıcağ düşmene tūrur ve begine (2) yardım ider. Çünki aç ola ve begine hoşnūd olmaya (3) ol ne kâdar fayda ide kim güc-ile varan köpek koyına (4) ne fayda ide? Acūñ işi oñmaz, uyuzuñ tüyi bitmez. (5) Buña münâsib Tâzî şî‘rinde gelmişdür.

(6)

(7) İder tok yavuz ħamle key yaramaz Sürür kârnın aç kaçır tūrmaz.

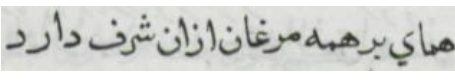
⁷⁴ “yatı” kelimesi hem “yatı” hem “yatu” olarak harekelenmiş.

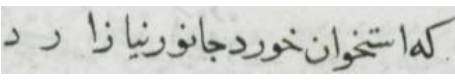
(8) Meger bir pādişāhuñ vezīri ma‘zūl olmuş-ıdı. Lābūd dervīşler (9) şoĥbetin ihtiyār idüp anlaruñ cem‘ine girmiş-idi ve anlaruñ [59a] (1) şoĥbetini buña eşer kılmış-ıdı. Bir gün gine ol begüñ gōñli (2) aña ĥoş olup aña mektüb viribidi gelgil diyü ve bir maşlaĥat (3) üzerine ĥomaĥ diledi. Vezīr mektübı ĥabül kılmadı (4) ve pādişāĥ ĥatına gelmedi ve eyitdi: “Meşgūl olmaĥdan (5) ma‘zūl olmaĥ yigrekdür ve ĥalk diline düşmekden kişi (6) kendü gōñline yār olup kendüde Ĥaĥĥ’a ulaşmaĥ eyüdür” didi. (7) Nitekim ĥā’il eydür:

(8)

(9) Anlar ki⁷⁵ ĥanā‘at bucaĥın avladı İt diş-ile ĥalk ağzın baĥladı

(10) Pes pādişāĥ eyitdi: “İy vezīr! Baña herāyine bir vezīr-i [59b] (1) kāmil ve ‘aĥl-ı şāmil kişi gerekdür, tedbīr memleket kıлмаĥa. (2) Bu memleket isüz ĥalesi degüldür.” Vezīr eyitdi: “Şāhā! (3) ‘Ālem içinde ‘aĥil oldur kim ĥalk ĥavgāsın çekmeye, kendü (4) sevdāsın göre tā ki mecmū‘-ı ĥalāyıĥa ser-ver ola.” (5) Nitekim ĥā’il dimişdür:

(6)

(7)

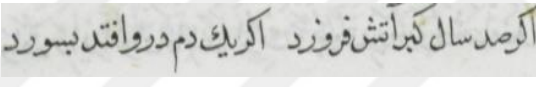
(8) Hümā ĥamu ĥuşa begdür bilür sezāvāri

(9) Zīrā kemük yir üşendürmez ol canāvāri

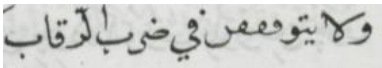
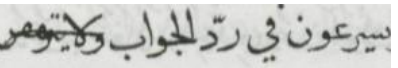
75

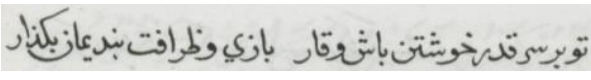
şeklinde yazılmıştır.

(10) Bir şeygāl meger bir arslana mülāzemet kılup anuñ şöhetini [60a] (1) ihtiyār itmişdi. Pes bākī şeygāllar bir gün aña şordılar kim (2) “İy şeygāl ya‘ni bu kendü cinsüni kıoyup bizüm aramızdan (3) çıkup arslan şöhetin itdügiñe sebep nedür?” Şegāl eyitdi: (4) “Vallāhi dāyim anuñ kıatında lūt ve but yirem ve düşmānlar (5) mekrinden ve avcılar gāvğāsından ve kilāb ‘av‘avından (6) anuñ penāhında imīn, fāriğu‘l-bāl, müreffehü‘l-hāl bulam” didi. (7) Dönüp şeygāllar eyitdi: “Çün anuñ luţf ve ihşānın (8) bilürsin ve şükür ni‘metin yirine getürüp kılursın. Neçün (9) muqarrebü‘l-hāzret olmazsın kim Hāsān hālkāsında⁷⁶ (10) ve muhlişān silsilesinde şayılasın?” Şegāl eydür: “Bu kıadar [60b] (1) muqarreb olmağ yiter. Ziyāde muqarreb olmağ gerekmez kim⁷⁷ āteş-i (2) şüzāne iken yaqın olmağ eyü degüldür, dostlık gelmez.” (3) Nitekim kıā‘il eydür:

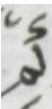
(4)

(5) Eger yüzyıl od ocağın yaqasın Yağar girse eline gönlün yaqasın

(6) Ve hükemā dimişlerdür ki pādīşāhlaruñ tabī‘at-ı televvüninden (7) hāzer gerekdür. (8) ki selām-ıla incüdürler (9) geh düşnām-ıla hil‘at geyürür ve anlaruñ kıatında zarāfet (10) ve şuhliq kıılmağ egerçi birkaç gün mu‘teber olur. [61a] (1) Ve nedīmle hūner gelür. Ammā hükemā‘ kıatında ‘ayb olur ve şöñra (2) nedīmle nedāmet olur. Nitekim kıā‘il i ‘ākīl dimişdür:

(3)

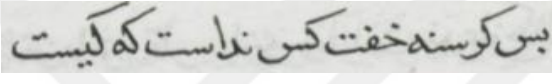
⁷⁶ Metinde “hālkāsında” şeklinde yazılmış.

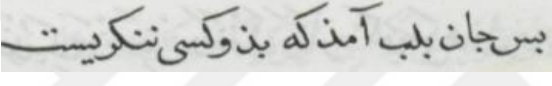

⁷⁷ şeklinde yazılmış.

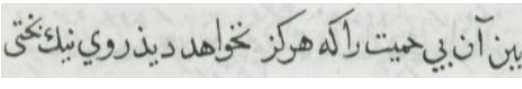
(4) adrũni sen Őaın ve Őala vaar Gõnlũni hũnerle vir nedimlere var

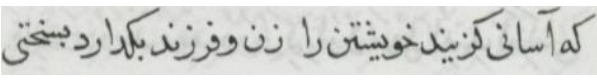
(5) Hocā Sa‘dī rivāyet ider ki “Eydũr kendũ aŐhābumuzdan (6) bir kiŐi baňa Őikāyet kıldı ki kim bu rũzigār-nā-mūsā‘id (7) beni bend-i ehl ü ‘ayāl ‘iāliline esir ve bend eyledi ve faqr u (8) fāa gelmeyen ũzerũme bıradı kim bir gice kifāf midārı [61b] (1) daı vech-i ma‘iŐet bulmazam. Pes dilerem sefer idem tā ki (2) her ne vech-ile olursa ğurbetde eyũ-yavuz geem. Kimesne (3) hālũme mutali‘ olmaya, ğũlmeye” didi, bu beyti oıdı:

(4)

(5)

(6) Pes acın uyur, kimesne hi bilmez kim cān virdũğine kimse nazar kılmaz kim (7) bāzār-ı hacāletde Őemātet-i a‘dāyı iŐitmeyem ve ta‘ne taŐın (8) menũm afama atmayalar ve bu ehl ü ‘iyālũm hoş dutmağımı (9) menũm ‘adem-i mũrũvetũme ve in‘idām-ı muħabbetũme haml idũp yũzũme (10) bu rubā‘i beyti oıyalar kim ā‘il dimiŐdũr:

[62a] (1)

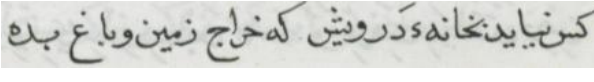
(2)

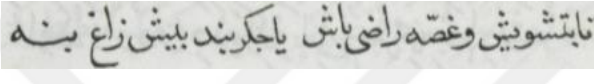
(3) Beā ol bir ħamiyyet sũz ki herġiz Dilemez nık baħtuñ ğore yũzin

(4) Geũrũr kendũyi āsānlığ-ıla atı mũŐkil dutar oğlun ve kızın

(5) Ve eyitdi: “İlm-i ħisābda kāmile ve ma‘rifet-i siyāatda zıhn-i (6) Őāmile vardır. Dilerem kim bāi ‘õmrũmi bir pādiŐāh (7) ħizmetinde geũrem. Eger ele

girürse bir mu‘ayyen (8) vazîfe ola. Ümîzdür ki bu perişân hâtır (9) cem‘ ola Hoca Sa‘dî.” Ben eytdüm. “Dir bu pâdişâhlaruñ (10) ‘amelünüñ ve hizmetünüñ iki tarafı vardır. Birisi [62b] (1) ümîz-i nân-durur ve birisi bîm-i cân-durur. İmdi ‘âkıller⁷⁸ (2) katında bu mezmûm-durur kim ol sehl-i ümîz-ile kişi (3) bu ‘azîm bîm ve zaḥmete düşe.” Nitekim kâ’il eydür:

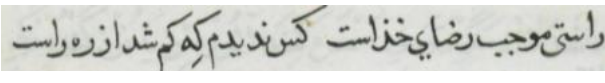
(4)

(5)

(6) Yoksul ava gelüp dimez nâyib Vir ḥarâcuñ yir-ile bâğa

(7) Yâ bu teşvîş ü ğuşşaya râzî ol Yâ cigerbendi atıvir zâğa

(8) Pes dönüp eyitdi: “İy Hoca Sa‘dî bu sözi (9) benüm ḥâlüme münâsib söylemedüñ ve cevâb benüm su‘âlüme göre [63a] (1) virmedüñ, işitmedüñ ola meger kim ḥisâbda şol kişinüñ (2) eli ditrer kim hıyânetliğa kadem urmuşıdum. Her işde toğrı (3) olana ne ğuşşa ve ne bîm ve ne⁷⁹ toğrı olanı câna (4) toyururlar ve toğrılık iki cihâna yaraşur. Toğrıya Allâh (5) yardımcıdur, toğrıyı Allâh sever. Nitekim kâ’il eydür:

(6)

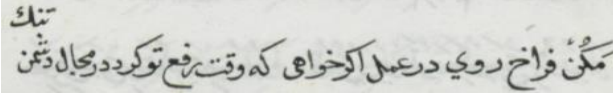
(7) Toğrılık Ḥaḳ rızâsına yitürür Toğrı yollarda kim Ḥakk’ı yitürür

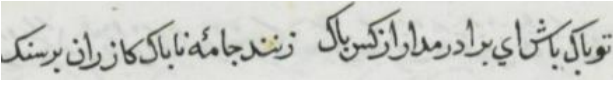
(8) Ve ḥükemâ dimişdür kim dörd kişiden cânın şaḳıman, qorḥan (9) dört kişidurur. Biri ḥarâmîlerdür beglerden qorḳarlar, [63b] (1) biri uğrulardur kim pâsbânlardan ve ‘aseslerden qorḳarlar, (2) biri fâsıqlardur ki ğammâzlardan qorḳarlar, biri rûsbî(3)lerdür ki muḥtesiblerden qorḳarlar ammâ şimdiki muḥtesibler degüldür (4)

⁷⁸ Metinde şeddeli yazılmış.

⁷⁹ Metinde “ne ne” olarak yazılmış.

ki rûsbîleri seveler, anlar rûsbîlerden qorqarlar, (5) toğruları qorqudurlar. Pes benüm hisâbum râst ve pâk (6) olıcağ muhâsebeden ne bâk iderüm. Nitekim qâ'il eydür:

(7)

(8)

(9) Dilerseñ itmegil isrâf bir işde ulıcağaz

[64a] (1) Ki sen yücelesin ola mecâl-i düşmeni teng

(2) Ne pâk kimse neden çünkü sen olasın bâk

(3) Ki arı söz tonı urur kâz-rân dağı ber-seng

(4) Ben eyitdüm: Râst eydürsin ammâ bu senüñ hikâyetüñ bir rûbâh (5) hikâyetine döndi kim bir gün girizân-ı üftân⁸⁰ hizân qaçardı. (6) Bir kişi anı görüp eyitdi: “Ne âfet oldı kim bunca mađâfete⁸¹ (7) düşdüñ. Meger deveyi maşharalığa alursıñ yâhûz kendüzüñi (8) deveye beñzedürsüñ” didi. Rûbâh-ı miskîn çün bu sözi (9) işitdi, âh idüp eyitdi: “Ha zinhâr bu nefesi yumđıl.” Ol kişi (10) eyitdi: “Nolduñ rûbâh?” Eyitdi: “Vallâh düşmenler bu sözi [64b] (1) işidüp evvelüñ dutuñ devedurur yük ururuz dirlerse (2) kimüñ ne derdi vardur benüm için kim ğuşşa yiye yâ benüm (3) hâlümü kim şorar, teftiş ider ‘Irâq’ dan tiryâk gelince (4) Bağdâd’ da yılan şoğan kişinüñ işi biter. Egerçi senüñ (5) fazluñ ve taqvâ ve diyânetüñ çokdur ammâ ğammâzlar dağı (6) artuğ-durur. Hasûdlar öküşdurur. Pâdişâhlar qatında vaqt (7) ölü; mecâl, maqâl ölmez. İllâ kim âfet-i hâl olur. Pes maşlahat (8) oldur kim terk-i riyâset idüp qanâ‘at kılasın. (9) Nitekim ‘âkıller eydür:

⁸⁰ Metinde “üftâ” şeklinde yazılmış.

⁸¹ Metinde “muğâfet” şeklinde yazılmış.

(10) بدریا از منافع بی شمارت و اگر خواهی سلامت در کنارست

[65a] (1) Deñizde menfa‘at gelmez şumāra Selāmet isteyen varsun kenāra

(2) Çün bu sözi işitdi gönline hoş gelmeyüp yüzün (3) çevürdi. Renc-āmīz sözler dimege başladı. Eyitdi: “Bu ne (4) ‘aql ve kiyāset olur ve fehm ve dirāyetdür.” Hükemā bu sözi (5) hoş dimişlerdür ki dost oldur yavuzluk hālinde bulına (6) yoğsa şofra üzerinde her düşmen dost olur. (7) Nitekim kâ’il eydür:

(8) دوست شمار آنک در نعمت زند لاف یاری و برادر خورد کی

(9) دوست آن دائم گه گیرد دست دوست در بریشان حال و در ماند کی

(10) Ni‘metüñ yirken anı dost şayma kim Saña qardaşum diyüp yardım kıla

[65b] (1) Dost oldur duta dostuñ elini Çün perişān hālū dermānda ola

(2) Gördüm çün müteğayyir oldı ve benüm naşihatum qabūl itmedi. (3) Aña ğaraż görindi. Lācirem tūru geldüm, bir vezīr-ile (4) müşāhabetüm var-ıdı, dost-ı sābıq-ıdı. Qatına vardum. (5) Bunı ol qadar ta‘rif itdüm tā ki bir küçük manşiba qodılar. (6) Bārī tohm-ı sa‘ādet anuñ hażiz vücūdında teraqqī buldı. (7) Tā ki evc-i irādete irişdi, muqarrebü’l-ħazret-i sulţān olup (8) müşārün-ileyh bi’l-benān ve mu‘temed-‘aleyh ulu kişi oldı. Çün (9) anı gördüm, hoş selāmet hāl-ile dağı şāz-mān oldum. (10) Mübārek yād idüp bu beyti oqudum:

[66a] (1) الاقترن اخوان البلیه فللرحمن الطاف خفیه

(2) Yimek ğuşşa ey ihvān-ı beliyye Hāqq’uñ çok luftı var irer hafıyyete

(3) İttifak ol hâletde baña Mekke seferi düşdi, kaçd-ı Hicâz (4) kıldum. Çün Ka‘be’den girü geldüm, gördüm. Ol kişi (5) iki menzil miqdâr var, karşı geldi. Zâhirî hâli perişân (6) sîmâsı çün hâli dervîşân hâliyâ görüştük. (7) Ba‘de-zân şorişduk. Eyitdüm: “Ne hâldür, ahvâl nite oldı?” (8) Eyitdi: “Ol öğütler ki siz virdüñüzdi, dutmadum, şimdi (9) bir bir başuma geldi. Bir hasûd hased eyledi ve beni hıyânetdür” (10) diyü söyledi. Melik dağı hâl-i haqîkatin şormağa gircek midurur [66b] (1) yâhûz yalan bilmege muqayyed olmadı. Beni kayd idüp habse (2) şaldı. Bu yârân-ı kadîmân ve dostân-ı kerîmân, elţâf-ı (3) ‘amîmân hiçbirisi bir haq söz söylemediler ve kadîm naşîhat-i (4) şoĥbeti ferâmûş kıldılar kim ĥalkuñ ‘âdeti bu-y-ımuş.” (5) Nitekim kâ‘il eydür:

(6) بضع خذ چون کسی اوقات همه عالمش بر سر نهند

(7) چوبیند که اقبال دستش گرفت ستایش کنان دست بر سر نهند

(8) Haq emriyle düşse naşîbden kişi Başına kamu ĥalk urur başına

(9) Gine çünki iĥbâl eli yüz duta Tayarlar sitâyîş kulin yaşına

(10) Fi‘l-cümle envâ’-ı ‘uĥûbete giriftâr eyledi tâ bu hafta degin kim [67a] (1) kâfile⁸²-i ĥüccâcdan müjde-i selâmet geldi. Pes çıkarup beni (2) ol bendden ĥalâş kıldı ve atamdan ve dedemden kalan (3) emlâkümi dağı aldı. Beglik kıldı diyü çok ağladı. (4) Ben eyitdüm. “Ol vaqt benüm naşîhatum qabûl kılmaduñ ki ululardan (5) qalmış meşeldür pâdişâhlar qurbeti ve qulluğı deryâ seferi gibidür. (6) Egercihi menfa‘at çoĥdur velîkin ĥavf ve ĥaşar dağı delimdurur (7) ve luţfindan artuĥ-durur yâ budur ki genc-i bî-nihâyet ele gelür (8) yâhûz tılsım-ı renc-ile olur.” Nitekim kâ‘il eydür:

⁸² Metinde “kâfle” şeklinde yazılmış.

(9) باز بر دو دوست کند خواجه در کنار مایوز موج افکندهش مرد، بر کنار

(10) Yā sīm ü zer getüre eli duta bir kenār Yā ölesini mevc-ile göstere bir kenār

[67b] (1) Pes maşlahat görmedüm, artuğ melâmet yarasın urup ve ta'ne (2)

tuşın ekmeği lâbüd bu birkaç söze ihtişâr idüp (3) اگر در خانه کیست یک حرف بیست diyü bu rubâ'î oğudum.

(4) دکره کونداري طاقت رش مکن انکشت در سوراخ کز دم

(5) ندانستی که بینی بند در پای چو در گوشت نیاید هر دم

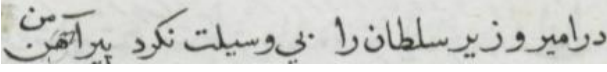
(6) Yoğ-ısa t̄ākatüñ bir zaḥma daḥı Şaḥın şoḡma elüñ 'aḡreb evine

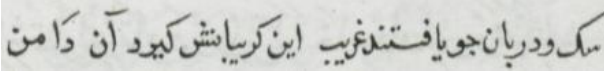
(7) Ayağüñ bildüñ mi bend olasın Kulaḡ dutmaduñ âdem öğüdine

(8) Hoca Sa'dî eydür: "Birkaç dervîşler var-ıdı. Bize [68a] (1) müşâhib-ı bâḫınları tecellî, envâr-ı felâḡ-ıla ve t̄âhirleri (2) ârâste şalâḡ-ıla meger ululardan bir kişi bunlaruñ arudur lîkin⁸³ (3) işidüp bunlaruñ ḡaḡḡında ḡüsn-i zann-ı belîḡ idüp vech-i (4) ma'âş ve idrâr-ı mu'ayyen-i vâfî eyledi kim dervîşler (5) yiyeler, aña du'âlar eyleyeler. İttifâḡ arada bir dervîş (6) bir nâ-şâyeste ḡareket kılmış, 'âleme münteşir olmuş çün ol şaḡş (7) işitmiş. İ'tiḡâd-ı dervîşlere fâsid olmuş ve maḡabbet-i (8) bâzârı kâsid olmuş. Bunlaruñ idrârını kesmiş. Pes (9) diledüm kim varam ol kişiden yârı bu yârânlara fi'l-cümle (10) kifâf miḡdârı nesne alam ki ḡalâş olup ol vech [68b] (1) bunda bâḡî ḡala. Hem ol kişiye evvelden sâbıḡa daḡı (2) var-ıdı. Bârî varup âheng-i

⁸³ Metinde şeklinde yazılmış.

hizmet āgāz idüp (3) der-ḥust itdüm, hiç yaq̄in gelmedi ve çok cefā kıldı, (4) velī ben ma‘zūr dutup bu beyti yād kıldum:

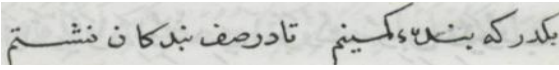
(5)

(6)

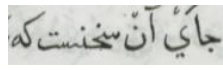
(7) Dutmaz bī-vesīle sulṭānuñ Mīr u nāzūr hizmeti etegin

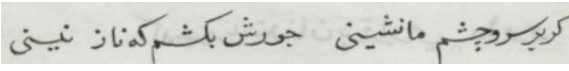
(8) Seg ve derbān-ı garīb çün bulalar Bu yaq̄asın şutar u ol etegin

(9) Çendān ki ol kişinūñ muq̄arrebü’l-ḥazreti kişileri menüm ḥālūme [69a] (1) muṭṭali‘ olup baña çok dürlü ikrām ve tevāzu⁸⁴ idüp (2) baña ulu yir gösterüp ve yüce maq̄ām tekellüf kıldılar. Ammā (3) ben tevāzu‘ idüp şaff-ı ni‘ālde oturup bu beyti yād kıldum:

(4)

(5) Didüm ço bu ‘izzeti ki şulam Tā şullaruñuñ şaffında olam

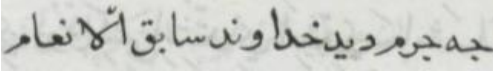
(6) Çün bu sözi ol kişi işitdi, eyitdi: “Ḥāşā (7) ve kellā ki sen bizüm maḥdūmumuzsın” (8) diyüp bu beyti oq̄udı:

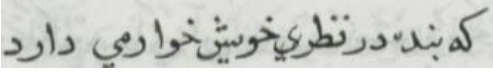
(9)

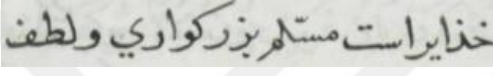
[69b] (1) Başum gözüm aña şeh-nişīndür Cevrin çekerem çü nāzenīndür

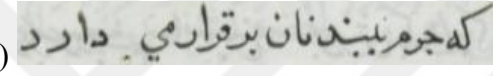
⁸⁴ Metinde “tevāzu” şeklinde yazılmış.

(2) E'l-kelāmu yeccürü'l-kelām oturup bārī çok dürlü (3) mükālemeler geçdi ve haylī inbisāt görindi. Pes bisāt-ı (4) kelām çün münbasit oldu. Āhirü'l-emr sözümüz medīd⁸⁵ (5) zillet yārāna irişdi, anlaruñ sucını dileyüp (6) bu rubā'ī oğudum:

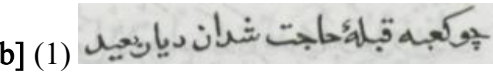
(7)

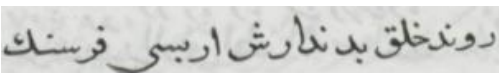
(8)

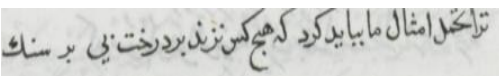
(9)

(10)

[70a] (1) Ne cürm gördi hüzā sābıku'l-in'ām ki kaçıdı. Bu kulumı nazarda hür itdi. (2) Hāḫkuñ-durur ululuk luṭf āña müsellemdür (3) ki şuçlu kullarına tennī bir karar itdi. (4) Hākimü'l-vaqt çün bu sözleri işitdi, 'azīm begendi (5) ve yārenleruñ esbāb-ı ma'āşı gine buyurdı tā ki evvelki kâ'ide (6) üzerine müheyyā ola ve güzeşte eyyām-ı ta'ḫīl daḫı bile vireler. (7) Pes şükr ni'meti mün'im sābıķı edā kılup zemīn-būs idüp (8) bu cür'āt-ı küstāhī 'özrin dileyüp bu rubā'ī oğuyup (9) du'ā idüp gine maḫāmuma gitdüm:

[70b] (1)

(2)

(3)

⁸⁵ Metinde "medīt" şeklinde yazılmış.

(4) Çü ka‘be kıble-i hâcetdurur irak yirden

(5) Gelür halâyık aña kat‘ idüp nice ferseng

(6) Bizüm bigilere ‘afv it, sucın taħammül kııl

(7) Ki hiçbir kişi urmaz yemişsüz ağaca seng

(8) Meger bir melik-zāde-i āzāde var-ıdı. Atasından çok māl (9) mīrās degmiş-
idi, Kerem elin açup daħı cömerdlık uzatmış-ıdı. [71a] (1) Ol mālını hısāb ve ni‘metini
diriğ sipāhīlere baħř (2) iderdi ve ‘ıyş u ‘işrete meşğül olup ra‘iyyetine kāh iqlīm (3)
kāh māl baħřiř iderdi ve bu rubā‘ī oğurdi:

(4) نیاساید مشام از طبلاء عود بر آتش نه که چون عنبر بیوید

(5) بزرگی بایدت بخشندی کن که دانه تانیزان نزوید

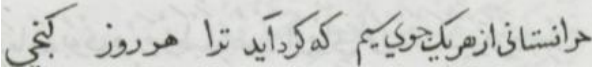
(6) Dimāga bŷy virmez řabl⁸⁶-ı ‘ūd Ur anı oda tā ‘anber řořasın

(7) Gerekse ululuk baħřiř ideğör Ki dāne ekmeyince ne biçesin

(8) Çün bunı isrāf şandı, bir vezīr var-ıdı. Bī-tedbīr, (9) diledi kim aña nařīřat
ide, eyitdi: “Senden öñdin kim bu begler (10) mālı böyle isrāf kılmadılar, řazīneler
kıldılar, atañ-dedeñ [71b] (1) bunca zaħmet-ile bunı cem‘ kıldı, bir maşlahata gerek
ola diyü (2) böyle isrāf eyleme ki veķāyi öküřdurur ve dūřmānlar (3) çok-durur. řöyle
baħřiř kııl kim hâcet olucaķ bir kimesneden (4) istemeyesin ve dermānde şalmayasın”
didi, bu rubā‘ī oğurdi.

(5) الكعبی برعاً میان بخش رسد زان هر کدایی را برنجی

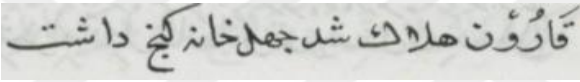
⁸⁶ Metinde “şabl” şeklinde yazılmış.

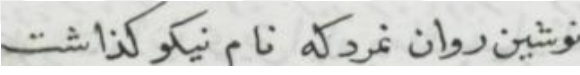
(6)

(7) Eger baħş eylersen ħalka genci Saña bunlaruñ irer soñra renci

(8) Düriş her arpadan altun gümiş bic Tolu kıl ħazneler içine genci

(9) Melik-zāde çün bu sözleri işitdi yüzün çevürdi (10) kaçadı, zecr idüp eyitdi kim çok Ĥaĥ Tebāreke ve Te‘ālā kim [72a] (1) milk anuñdur mālīke’l-mülk ol-durur, hemīn milki baña (2) anuñçün virdi kim yiyem ve içem, baħş idem, pāsbān degülem (3) şaĥlayam⁸⁷, bekleyem. İlerü geçen begler ve atam, dedem cem‘ idüp (4) ne eylediler kişinüñ mālī ħalınca bir eyü adı ħalmaq yigrekdür.

(5)

(6)

(7) Ķārūn helāk oldı ħazīnesi kırkıdı

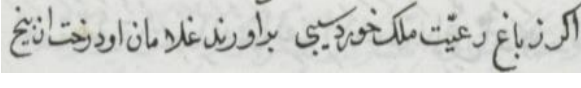
(8) Nūşīrevān ölmedi çün eyü ad ħodı

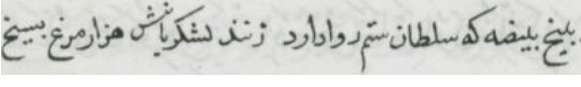
(9) Meger bir gün Nūşīrevān-ı ‘ādil ħasd-ı şikār eyledi [72b] (1) ve şayd-gāh içinde āhūlardan şīr-āne kebāb yimek diledi, (2) bir oĥlan gönderdiler ki vara bir köyden tuz ala. (3) Şāh işmarladı ki tuzuñ bahāsın ne-y-ise virgil, andan (4) alĥıl tā ki ħā‘ide ve ħānūn ölmeye ve köyler ħarāba vermeye. (5) Yanındaĥı kişiler eyitdiler: “Şāhā! Bu ħadar nesneden ne ħalel (6) gelür.” Şāh eyitdi: “Yok, eyle dimeñ, bünyād-ı zulm cihānda evvel (7) az-ıdı. Soñra her kişi kim geldi anuñ üzerine bir ħā‘ide (8) ħodı ve bir resm arturdu tā ki bu ĥāyete irdi kim üş (9) görürsüz eger biz bir kebāba ekecek

⁸⁷ Metinde “sin” harfi ile yazılmıştır.

tuzı güc-ile alur(10)savuz leşker köyleri yaqar, qan eyle qanun qoma dimişler” [73a]

(1) ve bu rubā‘ī oqadı:

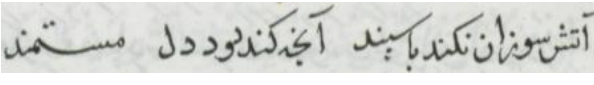
(2)

(3)

(4) Bir elma yirse bāğından ra‘iyyetüñ sulṭān Gerek ağacını qullar kök-ile bile qaza

(5) Melik revā göricek biş yumurdda güc ola Seğirdim eyleye leşker gerek tavuğa qaza

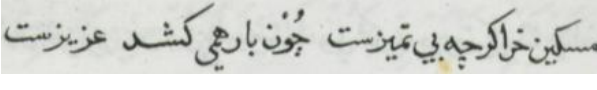
(6) Meger bir gün pādişāh qatında kendüden kethüzālīq ider bir müdebbir (7) var-ıdı, bī-halef sulṭānuñ hazānesin ma‘mūr itmekçün (8) ra‘iyyet ve memleket hārābe virmiş-ıdı. Olur olmaz sözleri (9) pādişāh qulağına qoyardı. Ol bī-sa‘ādet, bī-haberīdi. [73b] (1) Bu qaziyyeden kim müselleme ve mu‘tadedür. Hükemā dimiş-ıdı her kimesne (2) Allāh Te‘ālā’nuñ hükmine muhālif ide, Hāqḳ’a yağı ola (3) tā ki hālquñ gönlini şād ide. Hāq Te‘ālā ol hūlqı gine (4) aña düşmen kıılır, ‘āqıbet dirilür, gine zaḥmet kendüye (5) uğrar, irişür. Her iş sebebe müsteniddurur. Pes güc gören (6) hālquñ āh u feryadı āteş-i sūzānı olur gine anı yaqar.

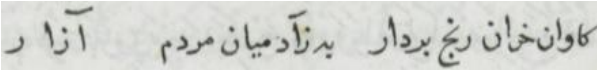
(7)

(8) Āteş-i sūzān idemez bā-sipend Anı ki ider dūd-i dili müstemend

(9) Ādem içinden hemān gine kendüyi incidür ve mecmū‘ hālquñ (10) qatında hōr olur. Nitekim mecmū‘ ḥayvānātuñ ser-veri ve sālārı [74a] (1) arslundur ve kemterin cānāvarān ḥimār-ı miskındurur. (2) Ve hükemā ittifāq itmişlerdür ki hārbar ber-bih ez-şir-i merdümdir. (3) Yüq getüren ḥimār yigrekdür ādem yırtan arslandan.

(4) Kişi ne kadar Һor-ısa çün hüneri ola ‘azîz olur. (5) Ve ne kadar eyü ise çün hüneri yok, Һor olur. Nitekim (6) kâ’il eydür:

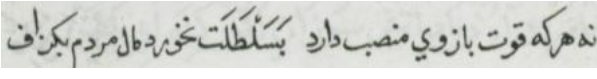
(7)

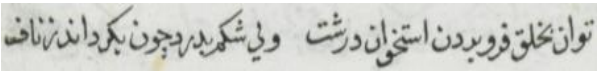
(8)

(9) Miskîn Һar egerçi bî-temîzdür Çün yük götürür iken ‘azîzdür

(10) Ol gāv-ıla Һar ki renc çeker yol Yig ol kişiden ki er incidür ol

[74b] (1) Çün pâdişâh anuñ zemâyim-i ahlâkın qarâ’in⁸⁸ hâl-ile ma‘lûm (2) idüp bildi ki memleket Һarâb olısar. Lâbüd ol kişi envâ‘-ı (3) ‘uqûbet-ile şikenceye çeküp eşnâf belâ-yıla öldürdi. (4) Meger bir kişi var-ıdı. Ol pelîdden Һaylî güc görmiş-idi, (5) ol Һâletde anı gördi ve aña düşnâm idüp bu rubâ‘î oqudı:

(6)

(7)

(8) Egerçi kuvvet-i bâzû-yı manşiba yeñsin Yemek revâ ola mı kimse mālını be-güzâf

(9) Geçer boğazdan egerçi kıatı kemük yudıcağ Velî bağarsuğı yırtar çün ol irişe be-nâf

[75a] (1) Meger sālif zamānda bir zālīm taş-ıla bir şālīh dervīş-i[ñ] başıra (2) urdı. Dervīş-i miskîn dağı intikām itmege güc yetmezdi. (3) Labüd ol taşı aldı, şaklayu kodı. İttifâk bir gün (4) pâdişâh ol zālīmı dutup bir kıuyıya, zindāna bırağdı. Dervīş (5)

⁸⁸ Metinde “qarāyin” şekline yazılmış.

çün bu hâli gördi, ol taşu götürüp vardı, ol (6) zālîmi[n] kuyu içinde başıra urdı. Zālîm feryād idüp eyitdi⁸⁹: (7) “Hey kimsin? Neylersin? Niçün taş-ıla urursın?” (8) Dervîş eyitdi: “Ben fülân dervîşem ki sen beni bî-günâh fülân (9) târîhde taş-ıla başıra urdın-ıdı⁹⁰. Hemân ol taşdur ki (10) şimdi gine başuña urdum.” Zālîm eyitdi: “Bunca zamândan [75b] (1) berü nice şaqlarduñ?” Dervîş eyitdi: “Senün cāhüñde (2) ululuğın dan kōrkardum çün şimdi çāh içinde buldum furşatı, (3) ğanîmet gördüm ve intiķām almağı şafā gördüm. Lācirem (4) bu taşu başuña urdum.” didi ve beyti oķudum.

(5) ناسزایی را جو بی نی نخت یار عاقلان تسلیم کردند اختیار

(6) چون نداری ناخونی درنده تیز بابدان آن به که کم گیری ستیز

(7) هر که با پولاد بازو پنجه کرد ساعد مسکینی خود را رنجه کرد

(8) باش تا دستش بندد و روزگار بسر نکامد وستان مغز بر آر

(9) Lāyık olmayana olsa baħt ü yār ‘Āķilān ħalvet iderler iħtiyār

[76a] (1) Dırnağūñ olmayıcaķ şavaşda tîz İtme dırnağı yüzlere sitîz

(2) Her ki polad ķola muħkem pence urur Kendünüñ ķavlini lābūd rence urur

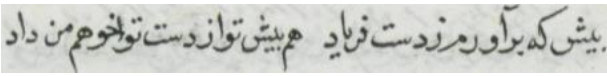
(3) Ola tā bağlaya elin rûzigār Dûstlar ‘ışķına beynisini çıkar

(4) Meger sālîf zamānda Rûm beglerinden bir emîr-i şāħib-vücūd kim (5) pîşesi olmış-ıdı. (6) Vücūdî ħasta oldı ve marazı ħaylî (7) ğālîb oldı. Fi’l-cümle eķibbā cem‘

⁸⁹ Metinde “eyittdi” şeklinde yazılmış.

⁹⁰ Metinde “urdıñıdı” ve “urduñıdı” olarak iki şekilde yazılmış.

olup ol derde dermān (8) bulmadılar. Āhīr Yūnān hekimlerin getürdiler. Anlar çün marazı (9) teşhīş itdiler. Dermān ādem ödin buyurdılar ki ol ādemde (10) birkaç şıfāt müctemi‘ ola. Pes ol memleketi istediler, bulmadılar. [76b] (1) İllā bir kocayla bir karınuñ oğlancuğın buldılar. Alup (2) pādişāh atına getürdiler. Bī-add u bī-isāb atasına, (3) anasına genc ve māl virüp rāzı kıldılar ki oğlanın (4) öldürel ve ādīlara ve müftīlere meşveret kıldılar. (5) Hūn nā-a yire dökme revā midür diyü. Ol zālimler daı (6) fetvā virdiler ki “Pādişāh selāmet olmağıçün ra‘iyyetūñ (7) biri ölse cā‘izdür⁹¹. Şerr-i alīl, ayr-ı keşīr çün işlemek (8) vardır. Zārar-ı ‘āmdan zārar-ı aş yigdür” didiler. Pes (9) cellādlar geldiler, ellerinde ancer-i polad. Diledi kim bunu (10) tīz öldüre. Pes oğlan bir zārılı kıldı ve yüzün [77a] (1) āsumān arafına dutdı ve du‘ā kıldı, ba‘de-zān güldi (2) ve pādişāh yüzine badı, döndi, şordı kim “İy oğlan (3) bu ālet ağlamak ve feryād eylemek ālidür. Sen niçün gülersin?” (4) Oğlan eyitdi: “Vallāh şāhā! Oğul nāzitse ataya, (5) anaya nāz ider ve nā-a da‘vī olsa ādī atına (6) varur ve gāyet zūlme uğrasa dād bulmağıçün pādişāha (7) varur. Şimdiki āletde atam, anam dūnyāya aldanup (8) benden vazgeldiler, ādī anuma fetvā virdi, (9) sulān zūlm itmege idām itdi nā-a yire hūn dōke. (10) ‘Acayīb gülecek işdür. Pes bu üç ālūñ⁹² arasında Allāh’dan [77b] (1) gāyri kimse almadı ki yalvaram. Lābūd aña yalvaruram ki (2) her mazlūmuñ penāhı oldur.

(3)

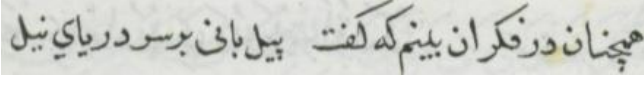
(4) Senden kime varup eydeyim feryād Hem saña direm ki dād elüñden”

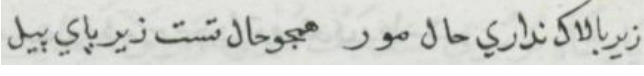
(5) Sulān bu sözleri işitdi, yüregi anı gözlerinden (6) revān oldı ve oğlanı āzād ılıp kenārına getürdi. (7) Yüzünde ve gözünde öpdı ve eyitdi: “Vallāh nā-a yire (8) an itmekden uşūşa bu gārib nāzenīnūñ ol yigrekdür ki (9) ben ölem zīrā

⁹¹ Metinde “cāyizdür” şeklinde yazılmış.

⁹² Metinde “hālūñ” şeklinde yazılmış.

āhirü'l-emr ölmek gerekdür” didi ve çok (10) ni‘met virdi. Rāvī eyle rivāyet kıldı kim ol hāletde [78a] (1) pādīşāh dağı fi'l-hāl şifā buldı ve bu beyti yād kıldı:

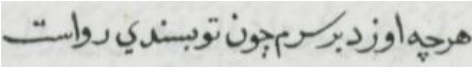
(2)

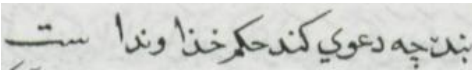
(3)

(4) Añaram anı ki ol pīlbān didi Gideriken ber-ser-i deryā-yı Nīl

(5) Ayağūñ altunda mūruñ hālını Bilürdüñ⁹³ sini alsa ayağ altına pīl

(6) Meger ‘Ömer bin Leys’üñ bir kılı kaçdı ve birkaç adamlar yitüp (7) anı bulup gine getürdiler, ittifāk bir vezīrinüñ ol (8) kul-ıla ğarağı var-ıdı, öldürmege işāret kıldı⁹⁴ [78b] (1) ve ‘Ömer’e kulağuzladı kim ol kılı depeleye. Çün bu hālī gördi (2) bākī kulları feryād eyledi ve ol dağı ağlayup ‘Ömer’e yine (3) geldi, yir öpdı ve bu beyti okudı kim

(4)

(5)

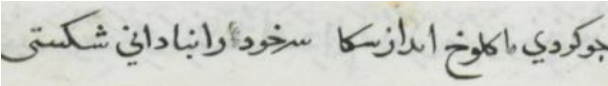
(6) Her ne gelür başuma sen çü begendüñ revā Kul nice da‘vī kıla hüküm çün şāh aña ide

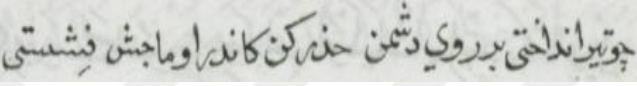
(7) Eyitdi: “Şāh ne hüküm iderseñ muṭī‘em tā küçükden (8) bu devletlü hānedānuñda ni‘met birle büyümişem bir sürçen (9) atūñ ayağın kesmezler. Çün bi-ğünāh beni öldürürsin. (10) Bārī bir te’vīl-i şer‘ üzerine öldür ki kıyāmet [79a] (1) güninde saña şorı hisāb olmaya.” Şāh eyitdi: “Ne te’vīl (2) ola?” Ol kul eyitdi: “Buyur,

⁹³ Metinde “biledüñ” şeklinde yazılmış.

⁹⁴ Metinde “kıldı” kelimesi iki kere yazılmış.

vezīri evvelā ben öldüreyim, (3) şoñra sen dañı beni ‘alā vechi’l-kışāş depele.” didi. (4) Pādişāh bu sözi işidicek güldi vezīre eyitdi: (5) “Ne dirsın, maşlahat ne görirsın?” Vezīr eyitdi: “Şāh! Atañ (6) ve dedeñ cāniçün bu müdbiri āzād eyle tā ki bize dañı (7) belā ve ‘itāb olmayacağ sözler gelmeye. Bu günāh baña bendendür ki (8) ‘ākıller sözin ve hükemā pendini dutup ‘amel kılmadum.” (9) Nitekim kâ’il dimişdür:

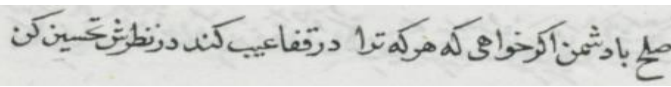
(10)

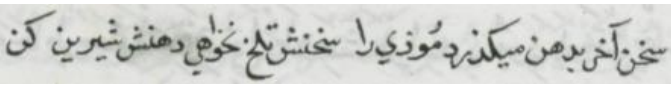
[79b] (1)

(2) Şavaşduñ çün saña taş atan-ıla Başuñ bilmeyüben şıduñ götürdüñ

(3) Çü atduñ oñı düşmen yüzine Hazer kııl kim umacında oturduñ

(4) Meger bir pādişāhuñ bir hoca kerīmü’n-nefs, nīk mañzar (5) kethüzası vardı. Dāyim şāhuñ ğaybetinde eyü söylerdi (6) ve huzūrında hoş hizmet eylerdi. İttifāk bir gün bir hareket (7) kııldı ki pādişāh nazārına hoş gelmedi ve nā-pesendide görindi. (8) Pes ‘itāb idüp zecr kıilup anı habs itmege buyurdi. (9) Çün ser-hengān-ı melik anuñ delim eylugin ve çok hizmetin [80a] (1) görmişlerdi. Anuñ habsinde luţf ve rıfğ⁹⁵ kııldılar, āñir zecr ve (2) mu‘atabat revā görmediler.

(3)

(4)

(5) Şulh kıılmağ diler-iseñ kim ola düşmen-i dost

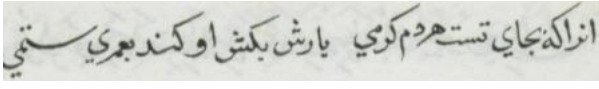
⁹⁵ Metinde “” şeklinde yazılmış.

(6) O yavuz söylese arduñca aña sen taḥs̄in kıl

(7) Düşmenüñ ağızına çün kim gele sözi erişe

(8) Acı sözün dilemezseñ dehenin şir̄in kıl

(9) Bārī ol ıullar egerçi luḥf-ıla dutdılar ammā pādīşāhuñ (10) ḥükmini yirine getürüp anı zindāna urdılar. Bir zamān [80b] (1) anda oldı. Meger ol nāḥiyetde bir beg var-ıdı. Bu ḥikāyeti (2) işitdi, bir nāme yazdı, viribidi kim “İşitdüm ol diyāruñ (3) begleri sizüñ ‘aziz ḳadrüñüzi ve ḳıymetüñüzi bilmemişler (4) ve ḥātır-ı⁹⁶ mübārek ḳıymetini añlamamışlar. İmdi bu diyāra teşrīf (5) buyurasız. Hem ḳadr-i ḳıymetüñüzi bilürler ve hem anlardan ol (6) intiḳāmı alurlar. Fi’l-cümle memleketüñ ḥalkı sizüñ maḳdem-i (7) mübāregüñüze ve bu ḥiṣāba bir eyü cevāba muntazır-durur.” Çün (8) kethüzā ol nāmeyi oḳudı ve maẓmūnıñ bildi ve lertzān-ı (9) ḥavf-nāk ol nāme ardına birkaç saḫır cevāb yazdı. (10) Gine getüren kişiyeye virdi, gönderdi. İttifāḳ şāhuñ [81a] (1) bir ḳulı bu ḥikāyeti bildi, bege didi. Beg buyurdı. (2) Ol resūli dutdılar, nāmeyi buldılar, oḳudılar, gördiler kim (3) kethüzā bunu yazmış: “Yüz biñ anca sizüñ luḥfuñuzdan (4) ululardan ḥüsn-i zan ammā teşrīf-i ḳabül kim buyurduñuz, (5) bu bende-i za’if ḥaḳḳında ḥayyiz imkānda degüldür ki aña (6) icābet ola. Zīrā bu neşvünemāyı anuñ ni‘metiyle bulmuşam. (7) Şimdiye degin anuñ bunca ni‘metin, eylügün görmüşem. (8) Şimdi revā mıdur ki sehl⁹⁷ söz-ile ol velīni‘met-ile (9) bī-vefālīḳ idem. Tā ḳıyāmete degin şükür ni‘metini yirine getürimezem, (10) ne güc iderse çekerem, vefā görürem. Nitekim ḳā’il dimişdür:

[81b] (1)

(2) Anlar ki saña her nefes eylük, kerem eyler

⁹⁶ Metinde “ḥ” ile yazılmış.

⁹⁷ Metinde “sehel” şeklinde yazılmış.

(3) Çek yükünü ‘ömrünce eger biñ sitem eyler’

(4) Çün pâdişâh bu nâme-yi oğudı, bu kethüzânuñ toğrulıgın bildi (5) ve haq-şinâs olup ni‘metine şâkir olduğın hoş gördi. (6) Lâbüd cemî‘ şucın ‘afv idüp haṭâ kıldum diyüp çok ni‘met (7) virdi ve mertebesini iki evvelki kadar kıldı, döndi hocaya (8) kethüzâ eyitdi: “Şâhâ! Revâ mıdur, ne haṭâ kılduñ hâşâ? (9) Ben bu işi Haḫḫ’uñ taḫdîrinden bilürem ki meger ben yaramaz, (10) haṭâ iş işledümdi, baña lâbüd bir belâ geliserdi. Elḫamdülillâh [82a] (1) sen velîni‘metümden geldi. Senüñ nice ni‘metüñ ve çok eylüklerüñ (2) görmişem. Hâliyâ sen ne ki kılduñ, saña ḫelâl olsun. (3) Ne gelürise Allâh Ḥazreti’nden bilürem. Nitekim ḫükemâ dimişdür:

(4) کز نذت رسد خلق مرنج که ندراحت رسد خلق نه رنج

(5) از خداوان خلاف دشمن دوست که دل مردود تقصیر اوست

(6) کوچتیر از کمان می کزرد از کمان دار کیرد اهل خرد

(7) Ger güzend irse ḫalkdan yime renc ḫalkdan irmez ne rāḫat ve ne ḫor renc

(8) Düşmen ü dostluḫ aşıl Haḫḫ’a gider İki gönülde de ol taşarruf ider

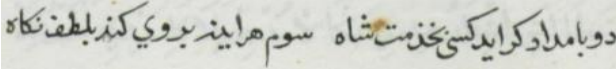
(9) Gerçi âşikâre oḫ yay atar ‘Âḫil olan kemân dutanı dutar’

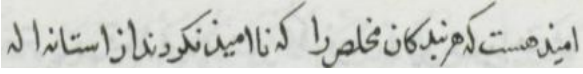
[82b] (1) Meger ‘Arab beglerinden bir emîr, ḫazînedâra buyurdi: (2) “Fülân kişinüñ mersüm ‘ulufesini’⁹⁸ ziyâde ve muzâ‘af (3) eyle kim mülâzım dergâhdur ve müteraşşıd-ı fermân-durur (4) ve sāyir ḫizmetkârlar lu‘be ve lehve meşğüllerdür (5) ve edâ-yı⁹⁹ ḫizmetde mütehâvinlerdür.” İttifâḫ bir şâḫib-dil (6) ve murtâz-ı zâhid kişi

⁹⁸ Metinde “ ‘ulufesini” olarak yazılmış.

⁹⁹ Metinde “hemze” ile yazılmıştır.

bu haberi işitti, eyitti: (7) “Vallāhi zihī irşād bir ul kendüye hizmet ideni böyle (8) gözedür. Pes Allāh’a ullu ideni daı Allāh böyle gözedür.

(9)

[83a] (1)

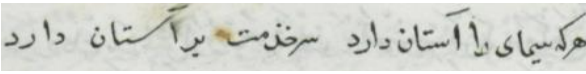
(2) ü bir kişi iki gün hoş-dil ide hizmet-i řāh

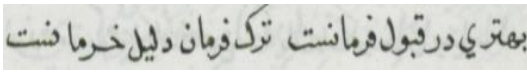
(3) İder üçüncü gün řāh luf-ıla aña nigāh

(4) Pes oldurur ümizüm ullu idene hāliř

(5) Ki nā-ümiz idüben sürmeye apudan ilāh

(6) İhlāř ve torılı-ıla ullu iden hāřā nevmiz ola (7) ve marüm ıla her baş işin şaşına ihlāř-ıla yaşdanup (8) eyleye, ‘ākıbet-i madüm olur “men ademe udime”¹⁰⁰ fermān abül (9) iden fermān ider olur. Nitekim ā’il eydür:

(10)

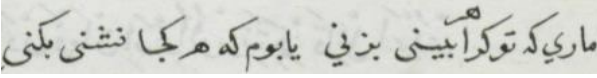
[83b] (1)

(2) Kim ki řimāsi rā āsitāne olur Baş hizmetde āsitāne olur

(3) Bil ululu abül-ı fermāndur Terk-i fermān delil-i irmāndur

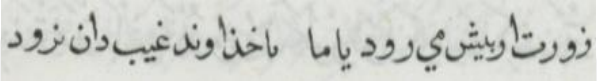
¹⁰⁰ “Hizmet eden hizmet görür” manasındadır.

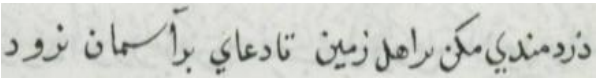
(4) Meger bir zālīm, bir dervīşüñ zūlm-ıla dutar arqasıyla (5) getürdügi odunun alur. Birkaç¹⁰¹ mün‘im zālīm kişilere virür, (6) ittifaq bir şāhib-dil geçüp giderken bu hāli görür (7) ve bu beyti oqur:

(8)

(9) Her gördüğün yılan-ı mış urup şoqasın Baykuş miskīn ki yirüñi qarup yaqasın

[84a] (1) Ve eyitdi: “İy zālīm dut ki elüñde hüküm varken bu dervīşe (2) güc kılasın. Āhīr Allāhu Te‘ālā’ya varacağünü endīşe kılgıl kim (3) Allāh qatında güc idemezsin, bu mazlūmuñ hod¹⁰² du‘āsı (4) heft āsumānda durmaz.

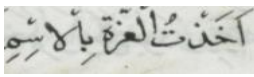
(5)

(6)

(7) Baña artuq gücün gider dut irer Şanma ol haqq ğaybı dānā irer

(8) Derd-mend¹⁰³ eyleme yirüñ ehlin Ki du‘āsı çün āsumāna irer

(9) Ol hākim-i zālīm bu ħaberi işidicek қақıdı, yüzün çevürdi (10) ve hiç anuñ sözine iltifāt¹⁰⁴ kılmadı, bu kelāmı didi kim¹⁰⁵

[84b] (1)

tā ki encām-ı kār buña irişdi. (2) Bir gice ol zālīmüñ maḡbaḡınuñ odı odun anbārın (3) dutar. Anbār yanar, anbār-ı mecmū‘ helāk

¹⁰¹ Metinde “ç” harfi yazılmamış.

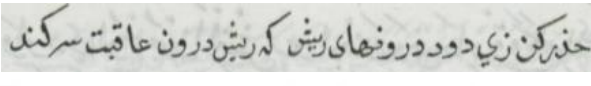
¹⁰² Metinde “hoz” şeklinde yazılmış.

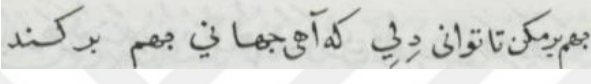
¹⁰³ Metinde “derdümend” şeklinde yazılmış.

¹⁰⁴ Metinde “iltifā” şeklinde yazılmış.

¹⁰⁵ Metinde “didi kim” ibaresi iki kere yazılmış.

olur ve sāyir sarāyları (4) içinde ne var-ısa bile yanar. Bu ğavġadan lâcirem ol nerm (5) bisterden baş kaldurup gelür, ol kerem hâkister (6) üzerine oturur. Bir merd-i şâhib-dil ve daġı ħalâyıķ-ıyla bunuñ (7) temâşasına gelür, görür ki ħikâyet böyle hâkim-i zâlim kıatı (8) perîşân ħavâlinde aşġâbına be-cidd şorar ki “Bu od, anbâra (9) nireden düşdi?” Anlar daġı feryâd idüp “Bilmezüz” dirler. Çün (10) şâhib-dil bunu işidür, ilerü gelür, eydür: “Ol mazlûm [85a] (1) dervîşüñ âhından düşdi” ve bu rubâ‘î okur:

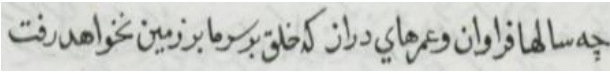
(2)

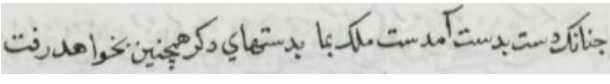
(3)

(4) Hazer kııl şâhâ âh-ı dil-rişden Ki ol riş âhir baş olur çıkar

(5) Saġın yıķma ki nâ-tüvân göñlini Ki âhi çıkar bu cihâni yaķar

(6) Laţife işitdüm Keyġüsrev’üñ tâcında bu rubâ‘î yazılmışdı.

(7)

(8)

(9) Niçe ‘ömür gece çok yıl yatam zemîn oluben Ki ħalk gele başum üzre elin şala gide

(10) Nice ki geldi cihân milketi elel elüme Diler nice ala daġı o resme gele gide

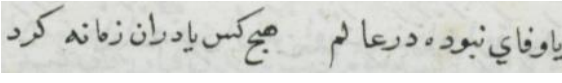
[85b] (1) Meger bir üstâd-ı bî-nażîr ve kıayyüm-ı dil-pezir, pehlevân-ı küştî-gîr (2) var-ıdı. Üc yüz altmış pend içinde daġı ħâzık ve kâmil-ıdı, (3) yılıñ her günine bir dürlü lu‘b-ıla bâzî kıılır-ıdı ve bir nev‘e (4) küştî dutar-ıdı. Ol bî-çâre şifte-göñül olup

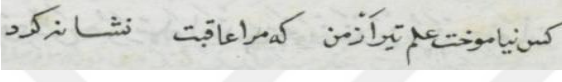
şakirdlerinde (5) bir oğlanı var-ıdı. Hüsni içinde bî-hemtâ maḥbûb-ı dil-rübâ (6) aña maḥbûb ve ma‘şûk olmuş-ıdı. Ol bî-çâre bunı cân (7) ve gönül-ile sevmiş-ıdı. Cânın daḥı yolına fidâ kılmış-ıdı. (8) Lâbûd ol oğlana üç yüz elli 90 dokuz bendi tamâm (9) öğretmiş-ıdı. İllâ bir bendini gerek ola diyü gizlemiş-ıdı. (10) Kâdr-i ‘âşık-ısa pîr-i miskîn ‘âkıl-ıdı ve âḥir-endîş-ıdı. [86a] (1) Pes ol oğlanı bir tûvânâ üstâd oldı, şan‘at içinde (2) kâmil kimsenüñ anuñla mecâli ve muḳâvemeti ve ḥayâli müdâfa‘at (3) kılmadı. Pes ol hünere anı ol kadar maḡrûr kıldı kim bir gün (4) pâdişâh öninde lâf urup da‘vî kıldı kim “‘Âlemde şimdi (5) benüm muḳâbilüm pehlevân yokdur, üstâdum daḥı bence pehlevân (6) degüldür. Hemân benden fazîleti ululuk-durur, terbiyet kıldığı-durur. (7) Yoḥsa bir elüm-ile anı başaram” didi. Velîkin bu sözler (8) pâdişâha hoş gelmedi, ḡayret geldi, buyurdi. Üstâz-ı pîri (9) getürdiler. Hikâyeti taḳrîr kıldılar, üstâz eyitdi: “Meydân (10) düzün.” Şâh buyurdi, ulu meydân bağladılar, erkân-ı devlet [86b] (1) ve a‘yân-ı ḥâzret ve zor evrân-ı memleket ḥâzır oldılar. (2) Naẓar-ı meydân kıldılar, ol iki pehlevân daḥı ṭummânlarını (3) geyüp meydân içine girdiler, birbirine el uzatdılar, (4) şanki arslundur yâḥûz¹⁰⁶ iki ejdehâ-y-ıdı. Ol oğlan (5) bir mest pîl gibi yürüdi, pîrün bâzularını dutdı, (6) eger küh-ı âhenin¹⁰⁷ dutsa mûm idüp yirinden koparurdi. Lîkin (7) ḳoca miskîn daḥı ḡayret kıldı, kendüyi buña virmedi, (8) elinden ḥalâş kıldı ve bildi kim ḳuvvet-i bâzû-y-ıla buña (9) zafer olmaz. “Lâcirem ol gizlü bendün vaḳtidurur” didi. (10) Anı izḥâr idüp yürüdi, oğlanı dutdı, bir alma meşâbesinde [87a] (1) yirden yukâru götürdi. Başı üzerinde çevürüp yire urdı (2) ve arḳası üzerine geldi, ḡıryiv-i ḥalâyık üç âsumâna irişdi. (3) Naḡme-i taḥsîn ve âvâze-i âferin üstâd pîre her taraḳdan (4) yetişdi. Pâdişâh buyurdi, pîre dürlü ḥil‘at ve çok ni‘metler (5) virdiler ve ol oğlana çok düşnâm idüp ve delim (6) melâmet kıldılar, döndü oğlan üstâdına nâz tariḳasıyla (7) ve ‘işve şüretiyle eyitdi: “Niçün benden bu bendi nihân (8) kılduñ, baña bunı öğretmedüñ?” Üstâd-ı pîr eyitdi: (9) “Vallâhi ol bendi bunuñiçün

¹⁰⁶ Metinde “yâḥûz” şeklinde yazılmış.

¹⁰⁷ Metin “کواھین” şeklinde yazılmış.

şakıldum ki hükemâ dimişdür: (10) “Düşmen-ile ol kadar yavuz olmağıl kim dost olsan [87b] (1) utanasın ve dostuñ-ıla ol kadar kuvvet ve temkîn virmegil kim (2) eger saña düşmen olursa seni aşağı bırağa, saña mecâl bula ve seni (3) hor ide ve işitmedüñ mi ol kişi kim kendü bisledügi, adam (4) eyledügi ve çok terbiyyet kılduğı mürebbâmuñ aña cevr idicek.” (5) Bu birkaç beyti kim dimişdür:

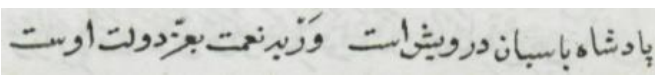
(6)

(7)

(8) Yâ vefâ yokdur bu ‘âlemde Kimse kılmaz yâ bu zamânda anı

(9) Kime öğretdüm-ise oğ atmak ‘Âkıbet eyledi nişâna beni

[88a] (1) Meger bir dervîş, mücerred bir şahrâ ucında halvet yirde (2) bir şavma‘a yayup ‘ibâdete meşğül-idi, ittifağ ol vilâyetüñ (3) emîri seyrân iderken ol dervîşe uğradı, dervîş (4) zâviye¹⁰⁸-i kanâ‘atde ve gûşe-i ferâğatde olmağın hiç baş (5) kıldurmadı ve pâdişâha iltifât itmedi, melik kim mâlik-i (6) şavvet-i salţanat-ıdı, kaçığı ve eyitdi: “Bu şâyife hayvânâta (7) beñzer ki ne kadar ve ne miğdâr kıymet-i adamlıq bilürler?” (8) Vezîrler geldiler, eyitdiler: “İy dervîş neçün pâdişâha (9) hürmet ve ‘izzet ve şart idüp yirine getürüp iltifât (10) idüp ihtirâm itmedüñ?” didi. Dervîş eyitdi: “İy vezîr [88b] (1) varğıl pâdişâha digil, hizmet-i tevağku‘ın ol kişiden (2) istesin kim andan ni‘met tevağku‘ ider ve dağı begler ra‘iyyet-i rağbet (3) içündür; ra‘iyyet, tâ‘at begleriçün degüldür.” Nitekim kâ‘il eydür:

(4)

¹⁰⁸ Metinde “zevâye” şeklinde yazılmış.

(5) کوسفنداز برای چوبان نیست بلکه چوبان برای خدمت اوست

(6) Pādiṣāha pāsbān dervīṣdūr Gerçi ṣāh devletinde yir ni‘met

(7) Şaqlamazlar çobāniçün koyunı Belki çobān koyuna ider hizmet

(8) Ve Hāḡ katında āhiret yolında dervīṣ sulṭān yeksāndur¹⁰⁹ (9) bu birkaç günlük hüküm-ile ne maḡrūr olmaḡ gerek.

(10) یکی امروز کامران بینی دیگر بر از مجاهد پیش

[89a] (1) روز کی چند باش تا نخون خاک بغز سر مجال اندیش

(2) فرق شاه و بندگی بر جالست چون قضای نبشته آمد پیش

(3) باهه از خاک مرده باز کند نماید توانگراز در ویش

(4) Birisin kāmṛān bugün gördüñ Birisin cidd ü cehd-ile dil-rīṣ

(5) Bir iki gün ço başınuñ yiye hāk Beynisin ögütüñ muḡāl-endīṣ

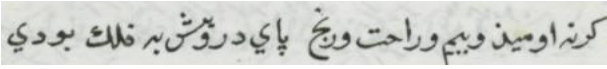
(6) Şāh ve ḡul arasında fark gider Çün kazā kim yazıldı iriṣe pīṣ

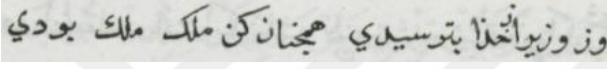
(7) Hākdan çünki baş ḡalduralar Bir görünür tüvān-ger dervīṣ

(8) Çün melik bu sözleri işitdi, ‘azīm hoş geldi (9) ve inṣāf ‘ālemine girüp eyitdi, “Ol dervīṣ dilesün (10) benden ne diler?” Dervīṣ eyitdi: “Dilerem kim ayruḡ baña zaḡmet [89b] (1) ḡılmaya, ḡoya gide.” Melik eyitdi: “Bize naṣīḡat ḡılsun.” Dervīṣ (2) eyitdi: “Şimdi elüñde Allāh’uñ ni‘meti varken mün‘im şükrin (3) yerine getüre ve

¹⁰⁹ Metinde “yiksāndur” şeklinde yazılmış.

faķırlere ihsān eyleye kim bu elel ni‘meti (4) bir ele dađı elel gidiserdūr.” (5) Meger sālif zamānda bir řāhib-dil-i dānā vezīr var-ıdı. (6) Zūnnūn-ı¹¹⁰ Mıřrī řatına geldi, elin öpdi, oturdı (7) himmet-i yeř’ullāh eyledi, eyitdi: Bugün ‘uķūbetinden řor(8)řaram himmetüñ bile olsun. Zūnnūn bunu gördi, āh itdi, (9) ağladı, eyitdi: “İy vezīr! Ben Allāh’dan řorřsam (10) bu řadar ki sulťāndan řorřarsın. Cümle-i abdāllardan [90a] (1) ve zümre¹¹¹-i řiddīķdan olurdum. Nitekim ķā’il eydür:

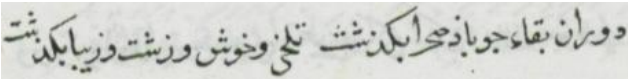
(2)

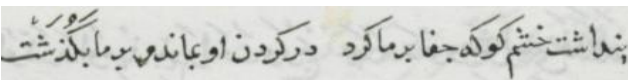
(3)

(4) Olmasa ümīz-i bīm rāhat ü renc Başa dervīř ayağını felege

(5) Ķorřsa beg şorşunca Allāh’dan Beñzer yedi vezīr-ile melike

(6) Bir pādiřāh meger bir bī-gūnāhı öldürmege ĥükm itdi (7) ve fermān virdi, bī-gūnāh-ı miskīn eyitdi: “İy melik! (8) Egerçi řimdi zāhire baña cezā ider velī ma’nīde sen (9) bu cezāyı saña idersin.” Melik eyitdi: “Nite?” Bī-gūnāh [90b] (1) eyitdi: “Vallāh bu cezā baña bir laĥzadur, geķer ammā anuñ (2) saırında saña tā-ebed cezā olur.” Nitekim ķā’il eydür:

(3)

(4)

(5) Devrān beķā’ çün dem-i řāhrā geķiserdūr Acu ve řīrīn ziřtle zībā geķiserdūr

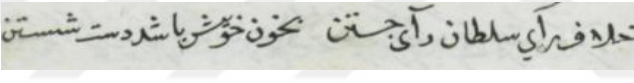
¹¹⁰ Metinde “Zennūn” řeklinde yazılmıř.

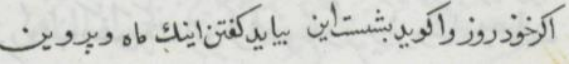
¹¹¹ Metinde “zemre” olarak yazılmış.

(6) Baña güc iden şandı baña itmişdür Boynuna kalısar, aña baña geçiserdür

(7) Çün pâdişâh bu naşîhatı ve bu bend-i sūd-mendi işitdi, (8) kabûl idüp şuçın ‘afv kıldı ve çok in‘âm itdi.

(9) Bir gün bir maşlahat üzerinde Şâh Nüşirevân cemî‘ vezîrleriyle [91a] (1) derilüp meşveret itdiler. Mecmû‘ vezîrler ve şâh, maşlahat (2) Hoca Büzürcmeh̄r tefvîz itdiler. Hoca da hı şâh fikrini (3) begendi ve kabûl kıldı. Pes vezîrler derilüp Hoca (4) Büzürcmeh̄r’ün hâlvetine geldiler, eyitdiler: “İy hoca! Bizüm (5) râyumuz ve fikrümüz hōd şâh fikrinden yigrekdür. Niçün şâh (6) fikrini begendün?” Hoca eyitdi: “Vallâh encâm-ı kâr ma‘lûm (7) degöldür. Pes şâh fikrine uymak yigrekdür. Eger şavâb olursa (8) minnet-dâr oluruz, eger hâta olursa ‘illet mütâba‘at-ıla (9) ‘ilel mu‘âtebesinden hâlâş olur.” Nitekim kâ’il eydür:

(10)

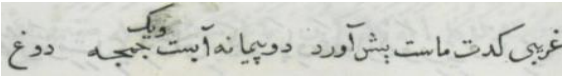
[91b] (1)

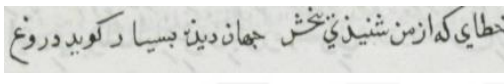
(2) Hılâf-ı vâ-yı sulţâna râ’î kılmağ Kişi kânına el yumağdur el-hağğ

(3) Dir-ise gündüze yeg gicedür in bu Dimek gerek bağ üşde mâh u pervân

(4) Meger bir şayâd-ı ‘Alevî aşılâm diyüp iki gîsulerini örmiş, irsâl (5) itmiş ve kâfile-i Hicâz-ıla şehre gelmiş. Haccdan gelürem diyü (6) ol şehriñ begine gelür, bir medh-i kâsîde oğur bugün ben eyitdüm (7) diyü. İttifâğ begün nedîmelerinden birisi deryâ seferinden gelmiş-idi, (8) eyitdi: “Ben bu şayâzı ‘ıyd oğuyıcıda hacc bayramında ki gici bayramdur (9) Başra’da gördüm, nice hâcı olur?” ve bir kişi da hı çıkağeldi, [92a] (1) eyitdi: “Bunun atasını ben bilürem, Naşrânîdurur, fülân şehirlüdür, (2) nice ‘Alevî olur?” Ve bir kişi da hı eyitdi: Ol oğuduğı şi’ri (3) ben nice kez Enverî dîvânında oğımışam” ve birkaç beyti da hı (4) oğıdı. Pes melik buyurdı. Ol şayâzı dutup zağmet

(5) itdiler toğrusın eyitgil diyü. Şayâz eyitdi: “Eydeyim toğrusın, (6) koyıvirün.” Melik eydür: “Nedür?” Şayâd eyitdi: “Meger bu yalan (7) olduğı ‘uqûbet idüp nesne virmemek için yalan ola (8) ve hem şâhı bilmedüm ki bu rubâ’î şeh kulağına irişmişdür” didi. (9) Bu rubâ’î oğudı:

(10)

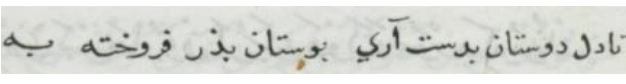
[92b] (1)

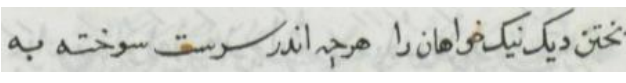
(2) “Ġarīb çorsa öñüñe yoğurt çasesin Ne alur iki canağ şu, bir çömçe dūğ

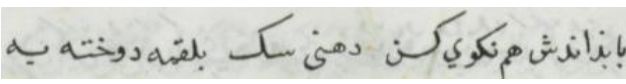
(3) Hıta ki ben idem bağışla baña Ki çok yir gören çok söyler dūrūğ

(4) Şāhā! Ben ġarībem gircegüm dağı yalandur. Bunlar ki yirlü kişiler. (5) Ne dirlerse gircekdür.” Şāh bu sözleri işitdi, güldi ve ‘afv (6) buyurdi ve bunca in‘ām idüp ne kim göñli dilerdi, şayāda (7) virdi.

(8) Meger bir vezīr-i şāhib-vücūd birçaç zīr-dest çulları (9) pādīşāh hışmından halāş itmişdi ve hayr-ıla araya girüp (10) çurtarmış-ıdı. İttifāç bir gün pādīşāh ol vezīri dutdı. [93a] (1) Lābüd ol çullar ve sâyir huddām ol vezīre hevāhah (2) olup anuñ haçında çok sa’y kıldılar ve ol üzerinde olan (3) müvekkeller dağı mülātafet-ile söyler ki mu‘ākābet görinmeye (4) ve bākī yoldaşları ulular dağı hoş evşāfını söylediler. (5) Pādīşāh ‘afv kıldı. Meger bir şāhib-dil bu hikāyeti işitdi, (6) bu ebyātı oğudı.

(7)

(8)

(9)

(10) Dostlar göñli alagelmek için Bağ baĥcāyı cümle ŧatmak yig

[93b] (1) Eyü ŧanana aŧ biŧürmek-içün Her ne var-ısa baŧda yakmak yig

(2) Yavuz ŧanana sen eylük kıł Çün it aġzına loĥma atmak yig

(3) Meger bir gün Hārūnu’r-reŧīdūñ bir oġlı Ġazbān adlı (4) çün mest kaplan ĥıŧmınañ atası katına geldi, eyitdi: (5) “Fülān ser-heng baña çok düŧnām oġdı ve anama söġdi.” (6) didi. Pes Hārūn, erkān-ı devlete ŧordı ki bunuñ (7) cezāsı ne ola? Bir vezīr eyitdi: “Depelesünler”. Birisi eyitdi: (8) “Dilin kessünler.” Bārī her biri bir dürlü söz söylediler. Döndi, (9) Hārūn eyitdi: “Ey oġlum bunuñ cezāsı ‘afv-durur, gel kerem kıł, [94a] (1) ‘afv eyle. İntikām almak ĥoŧdur ammā yavuz iŧi ‘afv itmek daĥı (2) yigdür. İŧitmedūñ mi ol beyti kim kâ’il dimiŧdür

(3) یکی رازش خوی داد دشنام تحمل کرد و گفت ای خوب فرجام

(4) بیز نام که خواهی گفت آنی که دایم عیب من چون من ندانی

(5) Eyüye itdi bir bed-ĥuy düŧnām Taĥammül kıldı o didi ey ĥüb-fercām

(6) Didüġünden beterem ‘aybumı ben Bilürem nice bilmezsin anı sen”

(7) Sen bunuñ suçın ‘afv eylegil kim Ĥaĥ Teālā senüñ sucuñ (8) ‘afv eyleye ve hem cefāyı sucına göre itmek gerekdür, ĥaĥkı (9) komaĥ eyü olmaz, bizden zulm bünyād olmasun. Er oldur ki (10) ĥaĥkı koyup bātil itmeye. Nitekim kâ’il dimiŧdür.”

[94b] (1) نه مردست آن بنزدیک خردسند که باییل دمان بیکار جوید

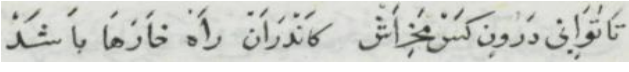
(2) بی مردان گستاخ روی تحقیق که چون خشم آیدش باطل نکوید

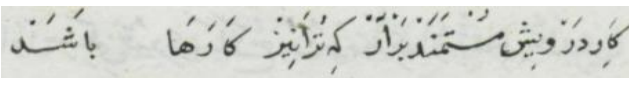
(3) Ne er olsun o ‘ākıller katında Ki yılan demleriyle ceng dileye

(4) Belî taḥkîk yüzinde er oldur Ki hışm eylerse de bâtil dimeye

(5) Çün oğlan atasınıñ bu sözlerini işitdi, anuñ şucın (6) ‘afv kıldı, atasınıñ elin öpdi, atası daḥı iki gözlerinde (7) öpdi ve du‘â kıldı, erkân-ı devlet “Âmîn” didiler.

(8) Hoca Şa‘dî eydür: “Bir gün birkaç ulu kişilerle gemiye girdük, (9) gördük, bizüm ardumuzda bir zevrağ gemi ğarğ oldı. [95a] (1) Gelürken ittifâk içinde iki ğardaş var-ıdı. İkiisi daḥı (2) girdāba düşdi, bizüm gemide bir ulu kişi var-ıdı. Eyitdi: (3) “İy mellāḥ! Şol iki ğardaşı çıkar. İşte saña yüz altun (4) vireyim” didi. Mellāḥ fi’l-ḥadel birisini çıkardı. Ol birisi (5) ğarğ oldı. Halk eyitdi: “Taḥdîr-i Allāḥ bu-y-ıdı, anuñ ayruğ (6) ‘ömri yoğ-ıdı. Mellāḥ bunuñ ḥaḳḳında te‘cîl eyledi, (7) ol miskîni ğodı.” Mellāḥ bu sözleri işitdi, güldi, (8) eyitdi: “Belî, Allāḥ taḥdîrinden taşra iş yoğdur velîkin (9) ḥāṭırumuñ meyli bunu çıkarmağa artuğ-ıdı ve hem bu-y-ıdı kim (10) bu çıka, ol öle. Zîrā evvelden aña kînum var-ıdı¹¹² [95b] (1) Bir gün yolda giderken ğāyet yorulдум. Bu geldi beni deveye (2) bindürdi, ol geldi birkaç ağac urdı-y-ıdı. Ben daḥı (3) ol kîne¹¹³ muḳayyed olmadum.” Hoca Şa‘dî bunu işidüp (4) “Şadaḳallāhu men ‘amile şālihā feli nefsihî ve men esāe fe‘aleyhā”¹¹⁴ (5) diyüp bu rubā‘î oğumuş:

(6)

(7)

(8) Kimsenüñ yıqma göñlini iy yol eri Hārılar var bu yolda teşvîşler

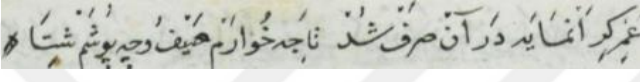
(9) Oñar ol müstemend dervîş işin Ki düşer saña daḥı çoğ işler

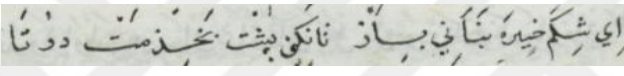
¹¹² Metinde “var-ıdı” kelimesi iki kere yazılmış.

¹¹³ Metinde şeklinde yazılmış.

¹¹⁴ “Kim yararlı iş yaparsa (sevabı) kendinedir, kim kötülük yaparsa kendi aleyhinedir.” anlamındaki ayet.

[96a] (1) İki kardeş var-ıdı. Birisi sultāna hı̄zmet ider ve birisi (2) kendü hālinde renberlik ider. Bir gün ol sultāna hādım (3) buña eyitdi: “Gel sultāna hı̄zmet eyle, bu kesb zahmetinden (4) hālāş ol.” Ol dağı buña eyitdi: “Utanmaz mısın boğazuñ-ıçun (5) biregüye kulluğ idersin? Gel helāl kesb yigil, Allāh’a hı̄zmet (6) kılğıl. Rızkı cemī‘ yaradılmışa Ol virür. İşitmedüñ mi hūkemā sözün kim (7) eyitdiler ‘kişi kendü kuru etmegin yiyüp Rāzık’a şükür kılmağ yigdür (8) bir maħlūka hı̄zmet idüp zerrin kemer kuşanmağtan.” Nitekim kâ’il eydür:

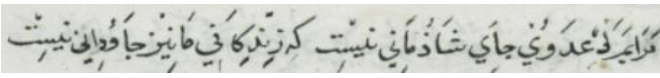
(9)

(10)

[96b] (1) Geşdi girān-māye ‘ömür fikr-ile Kim ne yiyem yazu[n] ne giyem kışın

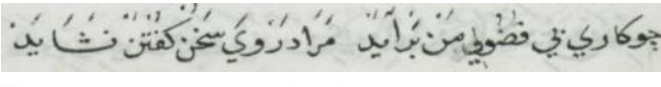
(2) Kāni‘ ol iy hı̄re qarın etmege Bükme bilüñ istevüben halk işin

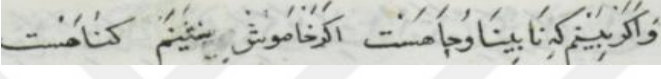
(3) Bir kişi Nūşirevān-ı ‘ādile geldi, müjde kıldı kim “Allāh tebāreke ve te‘ālā (4) saña uzun ‘ömür virdi, sevin kim fülān düşmenüñ qahr (5) kıldı, ol düşmenüñ öldi, sen çok yaşa” didi. Nūşirevān (6) egerçi zāhire güldi velikin ma‘nide i‘tibār idüp bu beyti (7) okudı kim kâ’il dimişdür:

(8)

(9) ‘Adūlar ölmesi hiç cāy-ı şādmānī degül Bize bu dirlik çünki cāvidānī degül

[97a] (1) Gürüh-i hükemâ şâh-ı kisrâ huzûrında mübâhâşe kırup¹¹⁵ bir maşlahat (2) üzerine söylemişler ammâ Hoca Büzürcmeh̄r h̄amûş olmuş. (3) Hükemâ şormuş ki “Sen neçün söylemezsin?” Büzürcmeh̄r eyitmiş: (4) “Vallâh bu hükemâ, vüzerâ eṭibbâya beñzer. Tabīb-i h̄azıq hiç sağ (5) şalâh kişiye tîmâr idüp hasta şerbetini ve bîmâr dârûsını (6) virür mü?” didi. “Sizüñ sözüñüz cevâbdur. Ben daḡı nedür diyeyim?” didi (7) ve bu ebyâtı okudı:

(8)

(9)

(10) Çü ben söylemeden iş bitse bunda Gerekmez baña söz söyleyem anda

[97b] (1) Görem çün yolcu görmez düşe çāha Ger anda epsem olam girem günāha

(2) Hārūnu’r-reşīd çün melik-i diyār-ı Mışrī müselleme oldu, eyitdi: (3) “Ol taḡınuñ raḡmına ve gürligine kim ğuru ğaflet-ile bu melik-i (4) Mışra h̄akimü’l-ḡaḡü’l-‘ayaz billâh tañrılık da’visin kıldı. (5) Eknün ben bu memleketi bir kulum vireyim¹¹⁶ kim kullar içinde andan (6) ḡas̄ olmasun. Pes bir çara zengi kulı var-ıdı. Adı H̄azait, (7) aña virdi ve Mışr’a gönderdi ve ol kuluñ daḡı fehmi (8) ve firâseti ve idrâk ve kiyâseti ol kaçardı kim râvī eyle (9) rivâyet. Meger bir fellâḡ bir gün gelür anuñ huzûrında [98a] (1) şikâyet idüp kendü ‘öşr ve ḡarâc az olduğundan (2) böyle panmuk ki ekdüm, bî-vaḡt yağmurlar yağdı, ḡarâb eyledi, (3) oñmadı, ol siyâh Mışr begi daḡı “panmuk oñmadısa yün (4) ekسيدür” dimiş. Ol meclisde meger bir şâḡib-dil-i dervîş (5) var-ıdı. Bu sözi işitdi, güldi ve bu ebyâtı okudı.

¹¹⁵ Metinde hem “kırup” hem de “kulup” şeklinde harekelenmiş.

¹¹⁶ Metinde “elif”le yazılmış.

(6) اگردانش بر روزي در فرودي زنادان تنك روزي تر بنودي

(7) بنادانان چنان روزي رسانند كه دانايان دران عاجز بناسند

(8) Ger arta sende her gün 'ilm ü hikmet Dağı rızq eksile cāh-ıla nisbet

(9) Bu nādānlar şu kadar rızq bulurlar Ki dānālar aña 'āciz qalurlar

(10) Qaplanlar acılığ-ıla ölürler Kilāblar öninde qoyın etleri

[98b] (1) Beyāda qalurlar, 'acebdür hikmet-i Allāh kime 'ilm ve ma'rifet virür, kime (2) ni'met ve devlet virür. Pes bu ni'met ve devlet hünere göre degüldür. (3) Teyid-i İlähî birledür. Nitekim qā'il eydür:

(4) سخت دولت زكاردانی نیست جز باسد آسمانی نیست

(5) اوقداست درجهان بسیار می تمیز از جند و عاقل خوار

(6) کیمیا کوزی بغض مرد ز رخ ابله ایدر خرابه یافته کنخ

(7) Dime devletde kār-dānī gerek Belki teyid-i āsumānī gerek

(8) Baht ü devlet bekār-ı dānī degül Cüz bi-teyid-i āsumānī degül

(9) Bu cihānda budur iken meşhūr Cāhil ola 'aziz ü 'āqil ü ħor

(10) Kīmā aşşısın öldürür ğam ü renc Yürür eyle bulur ħarābda genc

[99a] (1) Meger māzī zamānda bir pādīşāha bir maḥbūb-ı kenizек getürmişler. (2) Çin diyārından ki ol kenizек şāh olmuş-ıdı. Cümle varından (3) zülf-i zencir-ile ve dudağ-ı kânün şifā olmuş-ıdı, gönül (4) zülfi bāğında ser-gerdān ve 'aql ḥüsni bāğında

hayrân-ıdı. (5) Pâdişâh anı bir gice şebistâna koyup çeng ü rebâb getürüp (6) halvet şöhet kıldı tâ aña degin kim şarâb-ı reyḥânî dimâğı ter (7) kıldı, vaḳti nâzil oldı, kuvvet-i nefsanî ve lezzât-ı revḥânî (8) bir gün yüzi bigi oldı. Lâcirem şâh ṭuru geldi, kenîzek (9) mihr-i rûyı kenârında meh gibi qarâr eyledi ammâ duḡter [99b] (1) mümâna‘at kıldı. Şâh nice kim cehd kıldı ol şafḥa-i sîmîn (2) üzerinde ve eyzan lehü yazmağa ol ḥoḡḡa-i la‘lîden qalem, sultânı (3) birle bir qatre mürekkeb almadı. Pes ol qaḡınc-ıla ol duḡteri (4) bir siyâh Ḥabeşî kulına bağışladı ki ol kuluñ üstün (5) ṭudağı gözine niḡâb olmış-ıdı ve altın dudağı kuşağına (6) inmiş-ıdı ve her qatınuñ qalıñlığı bir kat yir qalıñınca olaydı. (7) E’l-‘ıyâzü billâhi¹¹⁷ bir heykeldi kim şahr cini eger anı düşünde görse (8) serâsime olaydı ve ‘ıfrîṭ diyü anuñ qatında vildân (9) cennete beñzerdi ve ‘ayne’l-ḡitre bağılından ve âğâzından (10) revân-ıdı. Fi’l-cümle ziştlık tâ rûz-ı kıyâmet [100a] (1) ol naḡs-i vücûdda ḡatm olmuş-ıdı kim anuñ zikri dağı defter-i (2) ziş eyler. Nitekim ḡublîḡ Yûsuf’da ḡatm oldı ve nâz dil-ber-i (3) Ḥafşa’da maḡtûm-durur.

(4) شخصی نه جان کریه منظر کزاز زشتی او توان خبردار

(5) Ol şöyle girye manzar-ıdı Ziştlığı kim ḡaber vire anuñ

(6) Siyâh miskîn dağı çok zamân-ıdı nefsi ṭalib ve ḡırsı (7) rāğıb ve şehveti ḡalib olmuş-ıdı mihrî deprendi (8) ve mühri ḡayâyı götürdi, duḡter-i bed-aşıl dağı siyâhda (9) mücâneset gördi, siyâha der-âğüş itdi, sîne-ber-sîne (10) leb-be-leb şabâḡa dek siyâh [u] sepîd,¹¹⁸ baḡt u murâdât [100b] (1) küllî ve cüz’î ḡaşıl kıldı. Çün şehir oldı, pâdişâh (2) ṭuru geldi, duḡteri istedi, bulmadı, gice itdüğü işden (3) bî-ḡaber-ıdı. Ḥikâyet eydivirdiler, şâhuñ cân başına (4) şıçradı, uyurken uyandı ve ser-ḡoş-ıdı, ayıldı, ḡazab (5) kanı coşageldi, gözlerini örtdi, ḡûn-ı ‘aḡîḡa (6) döndürdi. Pes buyurdi, siyâhı ve ol duḡteri getürdiler, ellerin (7) bağıladılar, serây bârûsından aşığa bırakmaḡ

¹¹⁷ “Allah’a sığınırım” manasındaki bir söz.

¹¹⁸ Metinde “sipîz” şeklinde yazılmış.

istediler. Pes vüzerādan (8) birinüñ maḥzar kişi ıurı geldi, Őefā‘at yüzin yire urdı. (9)
Őāh ayağında baş ıodı. Eyitdi: “Őāhā! Siyāhuñ ne sucı (10) vardur ki őāhuñ bu gice
in‘ām-ı devletine ıuŐ oldu?”

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİL İNCELEMESİ

Birtakım İşaretler:

- : Dil incelemesi bölümünde fiil kök, gövde ve ekleri bu işaretle verilmiştir.

+ : Dil incelemesi bölümünde ad kök, gövde ve ekleri bu işaretle gösterilmiştir.

/ : Ve, veya

> : Dil incelemesi bölümünde, kelimenin sonraki şeklini göstermek üzere kullanılmıştır.

< : Dil incelemesi bölümünde, kelimenin önceki şeklini göstermek üzere kullanılmıştır.

3.1. Yazım Özellikleri

Bu çalışmaya konu olan metin genel itibarıyla okunaklı ve harekeli bir nesih yazı ile yazılmıştır. Metinde Gülistan'ın Farsça orijinal kısımları harekesiz ve çoğu yerde kırmızı mürekkeple verilmiştir. Bununla birlikte şerh metnini destekleyen çeşitli Arapça ve Farsça ifadeler de (ayet, hadis-i şerif, atasözü vd.) harekesizdir. Metin imla bakımından Arap, Fars ve Uygur yazı dili geleneklerinden gelen özellikleri bir arada bulundurmaktadır. Bu sebeple harflerin ya da kelimelerin yazılışları da çeşitlilik göstermektedir. Metinde yazım kuralları bakımından birlik yoktur. Aynı satırda aynı kelimenin bile farklı yazılışlarına rastlanabilmektedir. Örneğin “ne” kelimesi 96b/1’de hem elifle (ن) hem de güzel he (ن) ile yazılmıştır. Bu bölümde metnin yazım özellikleri başlıklar hâlinde örneklerle birlikte ele alınacaktır.

3.1.1. Ünlülerin Yazılışı

Bu çalışmada incelenen metinde karışık imla unsurlarını görmekteyiz. Türkçe kelimelerde ünlülerin yazımında birtakım farklılıklar bulunmaktadır. Metnimizde ünlüler, Eski Anadolu Türkçesi metinlerinin genelinde olduğu gibi bazen hareke işaretleri ile bazen de imla harfleri denilen (ا) elif, (و) vav ve (ي) ye ile yazılmıştır. Bu kullanımların da kendi içerisinde tutarlılık gösterdiğini söylemek güçtür. Ünlü harflerin metnimizdeki yazılışıyla ilgili ayrıntılar aşağıdaki gibidir:

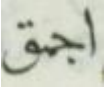

3.1.1.1. /a/ Ünlüsü

/a/ ünlüsünün ön ses, iç ses ve son sesteki yazılış şekilleri aşağıdaki gibidir:

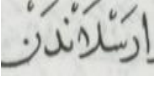
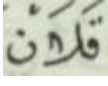
Ön seste

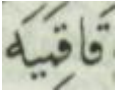

Medli elif ile (ا): acın [61b/6], açup [70b/9]

Üstünlü elif ile (أ): ağladı [38b/2], arpa [58a/5]

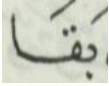
Elif ile (ا): acmağ [11a/7], aňmağ [11a/8],

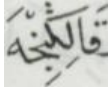
İç seste

Elif ile (ا): arslandan [74a/3], qalan [40a/6]

Üstün ile (أ): qaxımaya [17a/10], qala [68b/1]

Son seste

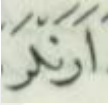
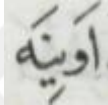
Elif ile (ا): ara [54a/6], baqa [8b/8]

Güzel he ile (ه): qara [97b/6], qalınca [99b/6]

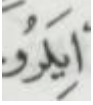
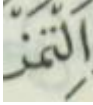
3.1.1.2. /e/ Ünlüsü

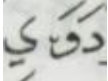
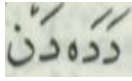
/e/ ünlüsünün ön ses, iç ses ve son sesteki yazılış şekilleri aşağıdaki gibidir:

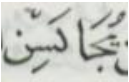
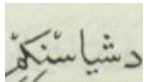
Ön seste

Üstünlü elif ile (ا): arenler [18a/9], evine [67b/6]

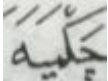
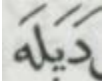
İç seste

Üstün ile (ا): ilerü [72a/3], iletmezler [48b/8]

Güzel he ile (ه): deveyi [64a/7], dededen [15b/2]

Elif ile (ا): yücelesin [64a/1], döşeyesin kim [5b/8]

Son seste

Güzel he ile (ه): çekmeye [59b/3], depele [79a/3]

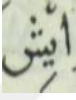
Elif ile (ا): eylemeye [17b/2], ne [96b/1]

3.1.1.3. /ı/, /i/ Ünlüleri

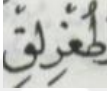
/ı/ ve /i/ ünlülerinin ön ses, iç ses ve son sesteki yazılış şekilleri aşağıdaki gibidir:

Ön seste

Esreli elif (ا) ile: iki [22b/5], ıraq [25b/2]

Esreli elif ye (اي) ile: iş [40b/6]

İç seste

Esre (اِ) ile: dırnağı [76a/1], toğrılık [63a/4]

Son seste

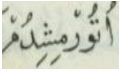

Esre (اِ) ile: iki [82a/8]

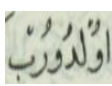
Esreli ye (ي) ile: diri [20a/3], çeri [36a/6]

3.1.1.4. /u/, /ü/, /o/, /ö/ Ünlüleri

/u/, /ü/, /o/, /ö/ ünlülerinin ön ses, iç ses ve son sesteki yazılış şekilleri aşağıdaki gibidir:

Ön seste

Ötreli elif (أ) ile: oturmışdum [43a/5], olsun [17b/4]

Ötreli elif vav (أو) ile: oğ [82a/9], öldürüp [28b/8]

İç seste

Ötre (ُ) ile: sürür [58b/7], sürçen [78b/8]

Ötreli vav (ؤ) ile: düdük [29a/4], oğul [77a/4]

Son seste

Ötre (ُ) ile: acu [90b/5]

Ötreli vav (ؤ) ile: ağu [24b/7], eyü [21a/5]

3.1.2. Ünsüzlerin Yazılışı

Arapçada bulunmayan ç (چ), p (پ) g (گ) ve ñ (ك) ünsüz harfleri için Osmanlı Türkçesinde farklı işaretler kullanılmıştır. Ayrıca /s/ ve /t/ ünsüzleri de birden fazla işaretle yazılmıştır.

3.1.2.1. /ç/ Ünsüzünün Yazımı

Metinde /ç/ ünsüzü için herhangi bir standart olmadan hem çim (چ) hem de cim (ج) harfleri kullanılmıştır.

 genç [29b/3], içinde [29b/7], suçın [90b/8], suçın [94b/5]

3.1.2.2. /p/ Ünsüzünün Yazımı

Metinde /p/ ünsüzü için herhangi bir standart olmadan hem be (ب) hem de pe (پ) harfleri kullanılmıştır. /p/ ünsüzü zarf-fiil eklerinde genellikle (ب) ile gösterilmiştir.

 barmağını [32a/5], yapmaya [42b/1], yapmaya [14b/8],

 kırup [14a/4]

3.1.2.3. /g/ Ünsüzünün Yazımı

İncelenen metinde /g/ ile /k/ seslerini ayırt edecek herhangi bir işaret genel olarak kullanılmamıştır, her iki harf için de kef (ك) kullanılmıştır. Az sayıdaki kelime için /g/ sesi için üç noktalı kef (كٓ) kullanılmıştır.

 bege [81a/1], yigit [17a/7], yigrekdür [20b/7]

3.1.2.4. /ñ/ Ünsüzünün Yazımı

Metinde /ñ/ ünsüzü kef (ك) ya da üç noktalı kef (كٓ) ile yazılmıştır.

 öñine [24b/4], öñürdi [20a/6], pîrûñ [86b/5]

3.1.2.5. /s/ Ünsüzünün Yazımı

Metnimizde Arapça ve Farsça kelimelerde kullanılan peltek s (ث) dışında /s/ ünsüzü için iki farklı harf kullanılmaktadır: Genel olarak kalın sıradan ünlülerin bulunduğu kelimelerde sad (ص), ince sıradan ünlülerin bulunduğu kelimelerde sin (س) harfi kullanılmıştır. Fakat istisnaları mevcuttur.

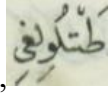
 şala [85a/9], isüz [59b/2], ışuz [22b/1], seveler [63b/4]

3.1.2.6. /t/ Ünsüzünün Yazımı

Metnimizde /t/ ünsüzü için iki farklı ünsüz kullanılmıştır. Genellikle kalın sesli bulunan kelimelerin ön sesleri tı (ط), ince sesli bulunan kelimelerin ön sesleri ise te (ت) harfi ile yazılmıştır. Fakat bu kullanımın istisnaları mevcuttur.

tutar [68b/8],

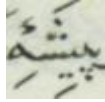
tatlulığı [15a/4],

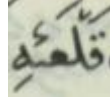
tüyi [58b/3]

3.1.3. Bazı Ek ve Şekillerin Yazılışı

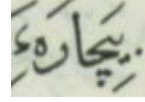
3.1.3.1. Belirtme Hâli (Akuzatif) Ekinin Hemze (ء) İle Yazılması

pîşeyi [22b/1]

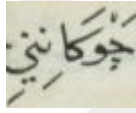

çal'eyi [41b/4]

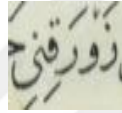

bî-çāreyi [14a/6]

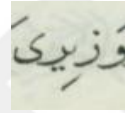
3.1.3.2. Belirtme Hâli Ekinin Tek veya Çift Ye (ی) İle Yazılması

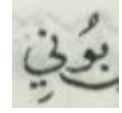
çevgānımı [3a/9]

zevrağını [4b/10]

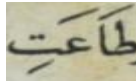

vezîri [15b/10]

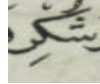

bunı [24b/2]

3.1.3.3. Belirtme Hâli Ekinin Esre (ة) İle Yazılması

tâ'ati [1b/5]

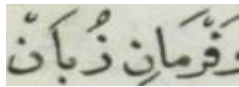
şükri [1b/6]

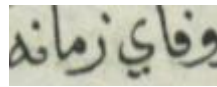
genci [2b/3]

3.1.3.4. İzafet Kesresinin Yazılması

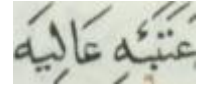
Farsça isim ve sıfat tamlamalarının bağlayıcı unsuru olan izafet kesresi metinde kimi zaman hemze “ء”, kimi zaman çift “ی”, kimi zaman da esre ile yazılmıştır.

fermān-ı zübān [3a/8]

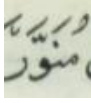
vefā-yı zamāne [2b/4]

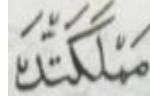
‘atebe-i ‘āliye [11a/4]

3.1.3.5. Şedde Kullanılması

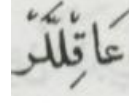
Özellikle Arapça kökenli kelimelerin kök ve türemiş şekillerinde çift ünsüz karşılığı olarak şedde kullanılmıştır. Bunun yanı sıra az da olsa metnimizde uygun görülen Farsça ve Türkçe kökenli kimi kelimeler de şedde ile yazılmıştır. Esasında şeddeye ihtiyaç duyulmayan bazı Türkçe kelime ve eklerde de muhtemelen müstensih ünsüz benzeşmesini göstermek için şedde kullanmıştır.

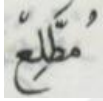
Münevver [19a/1]

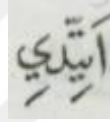
memleketde [57b/1]

‘âkıller [62b/1]

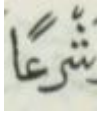

muṭṭali‘ [69a/1]

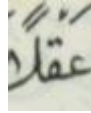

eyittedi [75a/6]

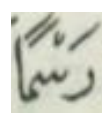
3.1.3.6. Tenvin Kullanılması

şer‘en [4b/5]

‘aklen [4b/5]

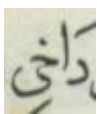
resmen [4b/5]

3.1.4. Aynı Ek ve Kelimelerdeki Farklı Yazılışlar

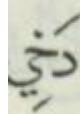
Metinde Arapça, Farsça ve Türkçe bazı kelimelerin farklı yazılışları mevcuttur.

3.1.4.1. Türkçe Kelimelerdeki Farklı Yazılışlar

Metindeki Türkçe kelimelerin farklı yazılışlarına örnekler:

daḥı [4a/6]

daḥı [5b/7]

nice [13b/9]

nice [13b/9]

nice [92a/2]

saña [4a/6]

saña [39b/9]

ayak [4a/6]

ayağ [28a/1]

çeri [4a/6]

çerü [58a/10]

3.1.4.2. Arapça Kelimelerdeki Farklı Yazılışlar

Metindeki Arapça kelimelerin farklı yazılışlarına örnekler:

dünyā [19a/7]

dünve [25a/5]

hağ [17b/6]

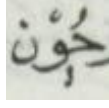
hağğ [84a/7]

terbiyyet [86a/6]

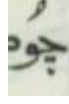
terbiyyet [87b/4]

3.1.4.3. Farsça Kelimelerdeki Farklı Yazılışlar

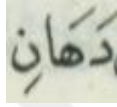
Metindeki Farsça kelimelerin farklı yazılışlarına örnekler:

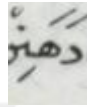
çün [3b/4]

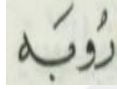
çü [13b/5]

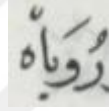
dehân [27b/2]

dehen [80a/8]

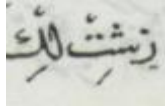

rûbeh [07b/3]

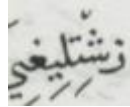

rûbâh [64a/4]

3.1.4.4. Aynı Eklerdeki Farklı Yazılışlar

ziştlık [99b/10]

ziştlık [100a/5] (ziştlığı)

3.2. Ses Bilgisi

Metindeki ses bilgisi olayları ünlüler ve ünsüzler olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir.

3.2.1. Ünlüler

Ünlüler ses bilgisi açısından ünlü uyumu, ünlü değişimleri, ünlü düşmesi, ünlü birleşmesi ve ünlü türemesi olarak ele alınmıştır.

3.2.1.1. Ünlü Uyumu

Ünlü uyumu kalınlık-incelik uyumu ve düzlük-yuvarlaklık uyumu olarak iki kısımda incelenmiştir.

3.2.1.1.1. Kalınlık-İncelik Uyumu

Metnimizde Türkçe kelime ve eklerde kalınlık-incelik uyumu tamdır.

i- fiili umumiyetle düşmemiş ve önceki kelimeye bitişik yazıldığı durumlarda uyuma bağlı olarak okunmuştur:

oturmuşıdum [43a/5], urmuşıdum [63a/2], günidi [08b/7], vezîridi [17a/2]

-iken zarf-fiil eki günümüzde olduğu gibi metinde de daima incedir. Genel olarak ayrı yazılmıştır. Fakat bitişik yazıldığı hâller de bulunmaktadır.

za'îfiken [26b/9], varken [84a/1]

Günümüzde tamamen uyum dışı aklan -ki aitlik eki metnimizde uyuma tabi kullanılmıştır:

altındağına [38a/3], elindeki [55a/5], uçmağdağı [39b/8], yirdeki [57a/4]

Bugün uyum dışı kalan “hangi”, “hani” ve “dahi” kelimeleri metnimizde uyuma bağlı olarak kullanılmıştır:

kanı [57b/10], kanğı [37b/1], dağı [37b/5]

Metnimizde “ile” edatının kendisinden önceki kelimeye hem bitişik hem de ayrı yazıldığı örnekler vardır. Kelimeye bitişik yazıldığı durumlarda uyuma uygun okunmuştur.

düşmenile [87a/10], büyüla [12a/8]

3.2.1.1.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Eski Türkçede ya da günümüzde düz ünlü taşıyan bazı kelime ve eklerin Eski Anadolu Türkçesi devresinde yuvarlak ünlü taşıması bu devreye ait fonetik

özelliklerdendir. Metnimizde de bu özelliğe rastlamaktayız. Bazı kelimelerdeki yuvarlak ünlüler de Eski Türkçedeki hâlini muhafaza etmiştir.

kendü [23a/6], altun [54b/8]

3.2.1.1.2.1. Kelime Kök veya Gövdesinde Yuvarlaklaşma

-g/-ğ seslerinin düşmesi nedeniyle uyum dışı kalan kelimelere örnekler:

dürlü < türlüğ [36a/10], kapu < kapığ [43b/3],

b, m, p, v gibi dudak ünsüzlerinden kaynaklanan yuvarlaklaşma ile uyum dışı kalan kelimelere örnekler:

demür [32b/1], semüz [21b/8]

3.2.1.1.2.2. Eklerin Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu İle İlgili Durumları

Eski Anadolu Türkçesinde düzlük-yuvarlaklık uyumu bakımından uyuma uymayan pek çok ek vardır. Bunların bir kısmı eklerin ilk şekillerini devam ettirmelerinden kaynaklanan yuvarlaklıklar, bir kısmı ise dudak ünsüzlerinin yuvarlaklaştırıcı etkisinden dolayı meydana gelen yuvarlaklıklardır. Bu sebeple, çalışmamızda ekler yuvarlak ünlü taşıyanlar ve düz ünlü taşıyanlar olarak ikiye ayrılmıştır.

3.2.1.1.2.2.1. Yuvarlak Ünlü Taşıyan Ekler

Yuvarlak ünlü taşıyan ekler ünlüsü aslında yuvarlak olanlar ve ünlüsü sonradan yuvarlak olanlar olmak üzere iki alt başlıkta incelenmiştir.

Ünlüsü aslında yuvarlak olanlar:

-up, -üp, -uban, -üben zarf-fiil eki: it-üp (idüp) [55a/2], di-y-üp [55a/8], kap-a-y-up [56b/10], ol-ma-y-up [57b/2], geç-üben [52a/4]

-duk, -dük sıfat-fiil eki: kıl-duğ-ı [86a/6], kaç-ı-duğ-ı-n-a [17a/10], baç-duğ-ı-nı [20b/5]

-dur, -dür bildirme eki: ışuz+dur [22b/1], di-miş-dür [26b/10], hüner+dür [11a/6]

-dur, -dür fiilden fiil yapma eki: öl-dür-di [74b/2], bin-dür-di [95b/2]

-ur, -ür fiilden fiil yapma eki: geç-ür-miş [40a/8], biş-ür-mek [93b/1]

-sun, -sün, -sunlar, -sünler emir eki: dep-ele-sünler [93b/7], get-sün [56a/1], bağış+la-sun [28a/6]

Ünlüsü sonradan yuvarlaklaşmış olan ekler ise şunlardır:

+(u)m, +(ü)m, +(u)muz, +(ü)müz teklik ve çokluk 1. şahıs iyelik ekleri: halk+um [37a/3], güc+üm [8a/4], eşer+ümüz [11b/6], zamān+umuz+da [33b/6]

+(u)ñ, +(ü)ñ, +(u)ñuz, +(ü)ñüz teklik ve çokluk 2. şahıs iyelik ekleri: ni‘met+üñ [35a/2], yār+uñ [52b/9], řadr+üñüz+i [80b/3], luřf+uñuz+dan [81a/3],

-nuñ, -nüñ; -uñ, -üñ; -ñ ilgi hāli eki: mazlūm+uñ [84a/3], bend+üñ [86b/9], bu+nuñ [84b/6], kimse+nüñ [86a/2], ata+ñ [40a/7]

-lu, -lü; -suz, süz isimden isim yapma ekleri: ad+lu [93b/3], giz+lü [27a/7], řaķ+suz [4b/7], eger+süz [58a/5]

-dum, -düm görülen geçmiş zaman eki: dut-ma-dum [66a/8], eyit-düm [43b/7]

-duķ, -dük görülen geçmiş zaman eki: gir-dük: [94b/8], al-duķ [41b/4]

-uz, üz çokluk 1.şahıs eki: bil-mez-üz [84b/9], ur-ur-uz [64b/1]

-vuz, vüz çokluk 1.şahıs eki: al-ur-sa-vuz [72b/9]

-(u)ñ, -(ü)ñ, -ñüz, ñuz çokluk 2. şahıs emir eki: çık-uñ: [55b/10] düz-üñ [86a/10], it-üñüz (idünüz) [42b/6]

-ur, -ür geniş zaman eki: kal-ur [06a/3], öl-ür [64b/7]

-melü, -malı sıfat-fiil eki: bil-dür-melü olıcağ [24b/9]

-duğda, -dükde zarf-fiil eki: bağla-duğda [08b/6] geş-dükde [01b/8]

-u, -ü zarf-fiil eki: di-y-ü [54b/3]

-cuğ, -cük isimden isim yapma eki: oğlan+cuğ+lar+ı+n+ı [36b/6]

-u, -ü fiilden isim yapma eki: öl-ü+den [49b/1], hoş-u+sından [12a/6]

-mur fiilden isim yapma eki: yağ-mur [32b/2]

-sul isimden isim yapma eki: yok+sul [62b/6]

3.2.1.1.2.2.2. Düz Ünlü Taşıyan Ekler

Bazılarının istisnaları olmakla beraber metnimizde düz ünlü taşıyan ekler şunlardır:

+ı, +i, +ni yükleme hâli eki: hâl+i: [83b/6], hümā+y+ı [25a/5], ümiz+ni [41b/2]

+ı, +i teklik 3. şahıs iyelik eki: ağac+ı+n+ı [73a/4], bend+i+n+i: [85b/9]

+lık, +lik, +luk, +lük isimden isim yapma eki: gün+lük [88b/9], kul+luk [96a/5], tanrı+lık [97b/4], pîr+lik [41b/1]

+cı, +ci, +çı, +çi isimden isim yapma eki: av+cı+lar [60a/5], şat-ıcı [51a/2]

+mı, mi soru eki: olur mı [35a/9], şekker mi [29a/4]

+ncı, +nci isimden isim yapma eki: üç-ü-nci [83a/3],

-ıcı, -ici, -ucu, -üci fiilden isim yapma eki: şatıcı [51a/2], olucı [52a/10]

-n fiilden fiil yapma ekindeki yardımcı ünlüler: gör-i-n-üp [31a/8], bul-ı-n-maz [2b/5]

-ş fiilden fiil yapma ekindeki yardımcı ünlüler: ir-i-ş-di [27a/10], yet-i-ş-miş-dür [11a/10]

-dı, -di görülen geçmiş zaman eki: ımarla-dı [31a/7], bitür-di: [32b/3]

-mı, -miş öğrenilen geçmiş zaman eki: bul-mı [50a/10], di-miş: [98a/4]

-isar, -iser gelecek zaman eki: ol-ısar [30b/4], gel-iser-di [81b/10]

-ğıl, -gil teklik ikinci şahıs emir eki: ur-ğıl [4a/5], yi-me-gil [29a/4]

-ın, -in teklik birinci şahıs eki: bil-mez-in [34a/7],

-sın, -sin teklik ikinci şahıs eki: tağd-ur-sın [37a/1], id-er-sin [90a/9]

+mı, +miş sıfat-fiil eki: kal-mı meşeldür [14b/5], deg-in-miş bir vezîri [15b/10]

-sız, -siz çokluk ikinci şahıs eki: gör-ür-siz [72b/9], buyur-a-sız [80b/5]

-ıca, -icek zarf-fiil eki: ol-ıca [26b/9], kes-icek [15a/3]

-ınca, -ince zarf-fiil eki: kıl-ma-y-ınca [17b/2], gör-me-y-ince [39b/10]

3.2.1.2. Ünlü Değişmeleri

Bu bölümde metnimizde örneklerine rastladığımız ünlü değişmeleri ele alınmıştır.

3.2.1.2.1. i/e Değişmesi

Türkçede kelime başında ve ilk hecedeki e'lerin i, bazı i'lerin ise e olma temayülü vardır. Bu temayülü Eski Türkçenin başından beri görmekteyiz. Bu iki

değişmeden i'lerin e olması daha çoktur. Bu çokluk bilhassa Batı Türkçesinde görülmektedir.¹¹⁹

Eskiden beri Türkçede aynı kelimenin hem i'li hem de e'li yazılışlarının olmasından kaynaklık olarak i/e sesi değişimi konusu üzerinde, mevcut olan ünlüler dışında bir de kapalı e'nin var olup olmadığı konusunda uzmanlar kesin bir görüş birliğine varamamışlardır. Bugün /e/ ile yazılan pek çok kelime Eski Anadolu Türkçesi döneminde /i/ ile yazılmıştır. Bu sebepten ötürü Sir G. Clauson, N. A. Baskakov, E. R. Tenisev gibi bazı Türkologlar Türkçede kapalı /é/ ünlüsü ile birlikte 9 asli ünlü ses olduğunu kabul ederler.¹²⁰

Metnimizin çeviri yazısında kapalı e kullanılmayıp kelimelerin yazılışları esas alınmıştır. Metnimizde i ünlüsünü taşıyan pek çok kelime bugün e iledir. Eski Türkçenin Köktürk ve Uygur devirlerinde e vokali taşıyan bazı kelimelerin de hem e'li hem de i'li kullanımına metnimizde rastlamaktayız. Bazı kelimeler de eski e sesini muhafaza etmiştir.

Günümüzde /e/ sesi ile kullanılan metnimizde /i/ ile yazılan kelimelere örnekler:

bil “bel” [27a/6], di- “de-” [12a/5], biş “beş”[73a/5], gice “gece” [23b/8], it- “et-”[70b/6]

Eski Türkçenin Köktürk ve Uygur devirlerinde /e/ vokali taşıyıp metnimizde de e'li olan fakat bugün i'li şekilleri kullanılan kelimelere örnekler:

edgü > eyü “iyi” [04a/4], ked- > gey- “giymek” [86b/3]

Metnimizde de günümüzde de e'li olan kelimelere örnekler:

beg [18b/6], begen- [70a/4], getür- [77b/6], eksük [18a/5]

¹¹⁹ Muharrem Ergin, **Türk Dil Bilgisi**, Bayrak Yayınları, İstanbul, 2008, s. 79.

¹²⁰ Timur Kocaoğlu, “Tarihi Türk Lehçeleri Metinlerinin Transkripsiyonlanmasında Kapalı é/i Meselesi”, **Türk Kültürü**, Sayı: 483, Ankara, Temmuz-Ağustos 2003, s. 268.

3.2.1.2.2. u/i ve ü/i Değişmesi

Aslında /u/ ya da /ü/ ile olan bazı kelimeler Batı Türkçesinde i'ye dönmüştür. Bu değişmelere metnimizde rastlanmamaktadır. Örnekler:

düzül- > dizil- [29a/8], büt- > bit- [27a/4]

3.2.1.2.3. o/u ve ö/ü Değişmesi

Arap harfli yazıda Türkçenin yuvarlak vokallerini göstermek için değişik işaretler bulunmamaktadır. u, ü, o, ö ünlü harfleri aynı işaretle karşılanmıştır. Bu bakımdan ilk hecedeki yuvarlak vokallerin dar mı yoksa geniş mi olduklarını imladan anlamak mümkün değildir. Bu durumda, bu şekildeki ilk hece vokallerinin bugünkü şekillerinin ne vakit oluştuğu hususu kesin olarak bilinmemekle beraber bu oluşumun, eski devirler içinde mümkün olabileceği gibi, ağız tesirleri ile yeni olabileceği de düşünülebilir. o/u değişimi, ilk hecede görülen bir değişikliktir.¹²¹ Örnek:

oğra- > uğra- [88a/3]

3.2.1.2.4. ö/e Değişmesi

Az görülen bir değişikliktir. Örnek:

eyle “öyle, o şekilde” [22b/2]

3.2.1.3. Ünlü Düşmesi

Daha çok kelime ortasında rastlanan bu ses olayında vurgusuz orta hece ünlüsü düşmektedir. Metnimizde ünlü düşmesine sıkça rastlamaktayız. Örnekleri:

boyun+ına > boynına [07a/7], dirilik+inden > dirliğinden [41b/1], eyülük+in > eylüğün [79b/9]

¹²¹ Mustafa Özkan, **a.g.e.**, s. 86.

3.2.1.4. Ünlü Birleşmesi (Kontraksiyon)

Türkçede kelime köklerinde yan yana iki ünlü bulunmadığından, ünlü ile biten bir kelimeye yine ünlü ile başlayan bir ek ya da kelime eklendiğinde vokallerden biri düşer. Gerçekleşen bu ses olayı kalıplaşmış, yazı diline geçmiş kelimeler ortaya çıkardığı gibi kalıplaşmamış örnekleri de vardır.¹²² Ünlü birleşmesine metnimizden örnek olarak şunları verebiliriz:

böyle < bu + eyle [71a/10], kendüz < kendü + öz [15a/3], kimesne < kim + ise + ne [26b/8], şol < şu + ol [20b/10], niçün, neçün < ne + içün [75a/7]

3.2.1.5. Ünlü Türemesi

Metnimizde yabancı kökenli kelimelerde bu ses hadisesine rastlanmaktadır. Türkçede yan yana gelmeyen iki sessiz harfi yan yana bulunduran kelimelerde söyleyişteki zorluğu gidermek için bu iki sessiz harf arasında vokal türemektedir. Örnekler:

'aql > 'aql [04b/10], aşl > aşıl [15b/10], 'ömr > 'ömür [18a/1], şeh'r > şehir [25b/2]

3.2.2. Ünsüzler

Şekil bilgisi bakımından ünsüzler ünsüz değişimleri, ünsüz benzeşmesi, ünsüz düşmesi, ünsüz türemesi ve hece düşmesi başlıkları altında incelenmiştir.

3.2.2.1. Ünsüz Değişimleri

Bu bölümde metnimizde örneklerine rastladığımız ünsüz değişimleri ele alınmıştır.

¹²² Muhammet Yelten, **Eski Anadolu Türkçesi ve Örnek Metinler**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını, İstanbul, 2009, s.82-83.

3.2.2.1.1. b > p değişmesi

Kelime başında görülen bir ses hadisesidir. Metnimizde barmağ ve bıñar kelimelerinin asli b sesini muhafaza ettiği görülmektedir.

barmağ [50a/3], bıñar [31a/4]

3.2.2.1.2. k > ħ değişmesi

Türkçede kelime başında ħ sesi bulunmamaktadır. Bugün h ile başlayan bazı kelimeler de Eski Türkçe devresinde k sesini ihtiva etmekteydi. Eski Anadolu Türkçesinde de bu k sesi kendisini muhafaza etmiştir. K sesinin ħ şeklinde gelişmesi daha sonraki yüzyıllarda olmuştur.¹²³

Günümüzde kelime başında h olup metnimizde k ile geçen kelimelere örnek olarak şunları verebiliriz:

kanı “hani” [57b/10], kankı “hangi” [37b/1], kansı “hangi” [56a/8]

Metnimizde kelime içindeki ve kelime sonundaki k > ħ değişikliğinin standart bir kullanımı bulunmamaktadır. Aynı kelimenin hem k hem de ħ sesi ile örnekleri vardır:

koğusından [12a/6], oğ “ok” [03b/4], oğ [87b/9], yoğsa [86a/7], uyğ [19a/2]

3.2.2.1.3. t > d değişmesi

Eski Türkçede kelime başındaki t ünsüzü Eski Anadolu Türkçesinde t'nin korunması veya d'ye dönüşmesi bakımından karışık bir durum göstermiştir. İnce sıradan sözcüklerde bu değişim daha çok görülmüştür. Kalın sıradan kelimelerde t sesi genellikle korunmuştur. Metnimizde de durum böyledir. Bazı kelimeler değişime girmemiştir. Bazı kelimelerin hem t'li hem d'li şekilleri de bulunmaktadır. Örnekler:

¹²³ Faruk Kadri Timurtaş, *Eski Türkiye Türkçesi*, İstanbul, 1977, s.48

deg- [70b/9], demür [32b/1], deve [64a/8], tağ [25b/6], tağıl- [37a/4], dudak [99a/3]

İki şekli de olan kelimelere örnekler:

dur- [32b/10], tur- [24a/4], tut- [68b/8], dut- [15a/1]

3.2.2.1.4. k > g değişmesi

Bu ses değişimi Eski Türkçeden Batı Türkçesine geçişte ortaya çıkmıştır. Metnimizde bu değişimin görüldüğü bazı kelimeler şunlardır:

gönül [04a/7], getir- [06b/10], günile- [24b/3], gül- [77a/1], gümüş [71b/8], gün [83a/3], gel-[93b/9], genç [29b/3], gerçek [16a/10] gerek [07a/4]

3.2.2.1.5. b > v değişmesi

Eski Türkçede bazı kelimelerdeki b fonemi Batı Türkçesinde v'ye dönüşmüştür. Metnimizdeki örnekleri şunlardır:

bar > var [20a/2], bar- > var- [88b/1], bir- > vir- [44b/5], biribi- > viribi- [59a/2], eb > ev [67b/6], yabız > yavuz [23a/10]

3.2.2.1.6. m > b değişmesi

Önseste görülen bu ses değişmesi metnimizde “men” kelimesinde geçmektedir. Bu kelime hem “men” hem de “ben” olarak metinde kullanılmıştır.

men [23b/6], ben [05b/3]

3.2.2.1.7. d > y değişmesi

Bu değişime metnimizden örnekler:

adağ > ayak [44b/2], ked- > gey-[86b/3]

3.2.2.2. Ünsüz Benzeşmesi

Günümüz Türkçesinde bir kelimeye eklenen ve ünsüz harfle başlayan ekler eklendiği kelimenin son harfi sert ünsüz ise sert, yumuşak ünsüz ise yumuşak ünsüz harfle başlar. Eski Anadolu Türkçesinde ise bazı ekler tek şekilliydi. Bu nedenle ünsüz benzeşmesine sık rastlanmaz. Metnimizde de bu konuda ikilik vardır. Ek başında sedalı olarak yazılan en yaygın ünsüz d (dal- ɔ)'dir. -dı, -di görülen geçmiş zaman eki; -duğ, -dük sıfat-fiil eki; -dur, -dür fiilden fiil yapım eki; -da,-de bulunma hâli eki; -dan, -den ayrılma hâli eki daima dal (ɔ) ile yazılmıştır.

get-di [53b/5], geç-di [96b/1], geç-düğinden [18b/8], müddetdurur [12a/5], yet-düğü [8a/4], feşâhat+dan [07b/2], it-dürmişdür [02a/9], felek+de [13a/9]

3.2.2.2.1. Sedalılaştırma

Türkçede iki ünlü, iki sedalı ses arasında kalan p, ç, t, k ve k ünsüzleri sedalılaştırarak b, d, c, g ve ğ'ye dönüşürler. Metnimizde çok sayıda örneği bulunmaktadır:

acuñ [58b/4], ayağa [33b/2], işideler[17b/6], geçmege [17b/1]

Metnimizde az da olsa son seste sedalılaştırmaya da rastlanmaktadır. Son seste ç, t, k olması beklenen harfler c, d, ğ şeklindedir:

ğurd [31b/6], ayağ [28a/1], bic- [71b/8], dörd [63a/8], şucın [81b/6]

3.2.2.3. Ünsüz Düşmesi

Metnimizde görülen ünsüz düşmelerine örnekler:

ıraq < yıraq [25b/2], kapu < kapığ [83a/5], ol- < bol- [64a/2], otur- < oltur- [25b/4], hağ < hağğ [17b/6]

3.2.2.4. Ünsüz Türemesi

Türkçede çeşitli nedenlerle meydana gelen türeme ünsüzler epey fazladır. Bu ünsüzler (b, p, m, d, l, n, t, r, k, h, y, v) duruma göre kelimenin başında, ortasında veya sonunda türerler. Türkçenin hemen bütün şive ve lehçelerinde olan bu gelişme Türkçeye sonradan girmiş yabancı kelimelerde de görülmektedir.¹²⁴

3.2.2.4.1. -y- ve -n- ünsüzlerinin türemesi

Türk dili, ses yapısı gereği iki ünlüyü yan yana bulundurmaz. Ünlü ile biten bir sözcüğe ünlüyle başlayan bir ekin getirilmesi ile oluşan aykırı durum, en az çaba kuralına göre en uygun ünsüz olan /y/ sesiyle ortadan kaldırılır.¹²⁵

dere+y+e [25b/6], deve+y+i [64a/7], söyle-y-e-ler [16a/4]

3. şahıs iyelik eklerinden sonra isim çekim eklerinden birisi gelince de şahıs ekinden sonra /n/ sesi türer.

ata+sı+n+dan [40a/6], baş+ı+n+ı [52b/3]

İle edat ve bağlacı ünlü ile biten kök ve gövdeye geldiğinde araya /y/yardımcı ünsüzü girer.

kişi+y+ile [30a/9], belā+y+ıla: [42a/10]

3.2.2.5. Hece Düşmesi

Bir sözdaki hecelerden birinin terk edilme olayıdır. Ses bakımından birbirine benzer veya eşit seslerden oluşmuş iki heceden birinin zamanla eriyip düşmesi biçiminde gerçekleşir.¹²⁶ Metnimizde bildirme ekinin -durur şeklinin yanı sıra -dur/-dür şekli de kullanılmaktadır.

¹²⁴ Faruk Kadri Timurtaş, **a.g.e.**, s.50.

¹²⁵ Ahmet Bican Ercilasun, "Türkiye Türkçesinde Yardımcı Ses", **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, Sayı: 585, Eylül 2000, s. 219-220.

¹²⁶ Günay Karaağaç, **Türkçenin Ses Bilgisi**, 2. bs., İstanbul, Kesit Yayınları, 2012, s. 74.

kılmışdur [08a/6], virmişdür [46b/6]

3.3. Şekil Bilgisi

Bu kısımda isimler, fiiller, fiilimsiler, ek-fiil, zamirler, sıfatlar, zarflar, edatlar, bağlaçlar ve ünlemler ele alınmıştır.

3.3.1. İsimler

Canlı ve cansız varlıkları, duygu ve düşünceleri, çeşitli durumları bildiren kelimelerdir.¹²⁷ İsimler yapım ve çekim ekleri olarak cümlede farklı görevler edinirler.

3.3.1.1. İsim Çekim Ekleri

İsim çekim ekleri çokluk ekleri, hâl ekleri ve iyelik ekleri olarak üç başlık altında incelenmiştir.

3.3.1.1.1. Çokluk Eki: +lar/+ler

yağmur+lar [98a/2], çiçek+ler [52a/4]

3.3.1.1.2. İyelik Ekleri

- **Teklik 1. şahıs iyelik eki : +m, +(u)m, +(ü)m**

dede+m [72a/3], halk+(u)m [37a/3], göz+(ü)m [42b/6]

- **Teklik 2. şahıs iyelik eki: +ñ, +(u)ñ, +(ü)ñ**

dede+ñ [40b/8], fazl+(u)ñ [64b/5], düşmen+(ü)ñ [96b/5]

- **Teklik 3. şahıs iyelik eki: +ı, +i /+sı, +si**

eyyâm+ı [51a/5], el+i [45a/7], fayda+sı [05b/7], ‘işve+si [09a/5]

- **Çokluk 1. şahıs iyelik eki: +(u)muz, +(ü)müz, +(ı)muz**

¹²⁷ “İsim” mad., TDK, Güncel Türkçe Sözlük.

rây+(u)muz [91a/5], kılıc+(ı)muz [58a/6], söz+(ü)müz [69b/4]

- **Çokluk 2. şahıs iyelik eki: +(u)ñuz, +(ü)ñüz**

luḡf+(u)ñuz [81a/3], söz+(ü)ñüz [97a/6]

- **Çokluk 3. şahıs iyelik eki:+ları, +leri**

ana+ları [29b/10], muḡabbet+leri [25b/1]

3.3.1.1.3. Hâl Ekleri

- **İlgi Hâli (Genitif) Eki: +um/+üm, +uñ/+üñ, +nuñ/+nüñ**

biz+üm [33b/6], ac+uñ [58b/4], bend+üñ [86b/9], ḡarı+nuñ: [76b/1], gemi+nüñ [39a/8]

- **Belirtme Hâli (Akkuzatif) Eki**

+n

Eski Türkçede bütün iyelik eklerinden sonra kullanılan +n belirtme hâli eki¹²⁸, metnimizde 2. ve 3. teklik şahıs iyelik eklerinden sonra gelmiştir. Metnimizde bu kullanım oldukça yaygındır.

el+leri+n [100b/6], baş+ı+n [27a/6]

+ı/+i; +(n)ı/+(n)i; +(y)ı/+(y)i

āvāz+ı [53b/7], resül+i [81a/2], toḡm+ı+n+ı [32b/10], ‘ulufe+si+n+i [82b/2], a‘dā+yı [61b/7], rubā‘i+yı [22b/8]

- **Yönelme Hâli (Datif) Eki: +a/+e**

ḡabāḡ+a [54a/2], ḡanavber+e [21a/10]

¹²⁸ Faruk Kadri Timurtaş, *Eski Türkiye Türkçesi, XV. Yüzyıl, Gramer - Metin - Sözlük*, 2. bs., Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1981, s.70.

- **Bulunma Hâli (Lokatif) Eki: +da/+de**

şavaş+da [76a/1], şālîş+de [08b/1]

- **Ayrılma Hâli (Ablatif) Eki: +dan/+den**

pādişāh+dan [30b/7], sebep+den [21a/3]

- **Eşitlik Hâli (Ekvatif) Eki: +ca/+ce, +cılayın/+cileyin**

ard+u+ñ+ca: [80a/6], ben+ce [86a/5] an+cılayın [35a/10], sen+cileyin [54b/6]

- **Vasıta Hâli (Enstrümental) Eki: +la/+le; +ıla/+ile**

î'tisāf+la [43a/7], leşker+le [37a/3], ma'sūq+ıla [40a/1], mālîk+ile [33b/5]

- **Yön Hâli (Direktif) Eki: +ra/+re; +ru/+rü**

üz+re [85a/9], gi+rü [66a/4], şoñ+ra [56b/10]

3.3.1.2. İsim Yapım Ekleri

İsim yapım ekleri isimden isim türeten ekler ve fiilden isim türeten eklerdir.

3.3.1.2.1 İsimden İsim Türeten Ekler

- **+ca/ce**

ni+ce [06a/9]

- **+cı/+ci**

av+cı [60a/5], yardım+cı [63a/5]

- **+cılayın/+cileyin**

an+cılayın [35a/10], sen+cileyin [54b/6]

- **+cuq/+cük**

oqlan+cuq [36b/6]

- **+daş**

yol+daş+ları [93a/4]

- **+egü**

bir+egü+ye [96a/5]

- **+ge**

Öz+ge [37b/5]

- **+lık/+lik,+luk/+lük**

dost+lık [60b/2], bir+lik [26a/5], dost+luk [82a/8], gün+lük [88b/9]

- **+lu/+lü**

hüner+lü [21b/4], ad+lu [93b/3]

- **+rak/+rek**

yig+rek [20b/7]

- **+ki**

evvel+ki [70a/5], şimdi+ki [77a/7]

- **+sul**

yok+sul [62b/6]

- **+suz/+süz**

arpa+suz [58a/5], eger+süz [58a/5]

- **+(ü)nci**

üc+ünci [83a/3]

3.3.1.2.2. Fiilden İsim Türeten Ekler

- **-acak/-ecek**

ek-ecek [72b/9], gel-ecek [24b/4]

- **-ıcı/-ici**

ur-ıcı [53a/9], şat-ıcı [51a/2]

- **-k/-k**

art-u-k [67b/1], şovu-k [41b/7]

- **-ma/-me**

öl-me [96b/9], giriş-me [9b/3]

- **-mağ/-mek**
ur-mağ [3a/9] beyân it-mek [10b/6]

- **-maz/-mez**
yara-maz [58b/7]

- **-mur**
yağ-mur [32b/2]

- **-u/-ü**
öl-ü [49b/1]

- **-uğ/-ük**
böl-üg+ü+n+de

- **-un**
uz-un [20b/7]

3.3.2. Fiiller

3.3.2.1. Fiil Çekim Ekleri

3.3.2.1.1. Basit Zamanlı Fiil Kipleri

3.3.2.1.1.1. Bildirme (Haber) Kipleri

- **Belirli Geçmiş Zaman Eki: -dı/-di/; -du/-dü**

Asıl geçmiş zaman eki -dı/-di'dir. Yazılışı itibari ile ünsüz benzeşmesine tabi değildir. Teklik ve çokluk 1. ve 2. şahıslarda ünlü daima yuvarlaktır. ¹²⁹

bul-dum [08a/3], götür-düñ [79b/2], bağışla-dı [99b/4], gir-dük [94b/8], yi-düñüz [58a/1], günile-diler [24b/3]

- **Belirsiz Geçmiş Zaman Eki: -mış/-miş**

bul-mış-am [81a/6], kes-miş [68a/8], di-miş-ler [07a/1], vir-miş [17a/1]

¹²⁹ Faruk Kadri Timurtaş, a.g.e, s. 120.

- **Geniş Zaman Eki: -r/-ar/-er, -ur/-ür**

yara-r [23b/7], yaz-ar [13b/1], bit-er [27a/4], bul-ur [26b/7], öl-ür [64b/7]

Geniş Zamanın Olumsuz Biçimi: -maz/-mez

ko-maz [34b/9], bil-mez [39b/10]

- **Gelecek Zaman Eki: -ısar/-iser**

gel-iser-di [81b/10], kal-ısar [90b/6]

3.3.2.1.1.2. Tasarlama Kipleri

- **Emir Kipi:**

1. Teklik Şahıs Emir Kipi: -ayım/-eyim

öldür-eyim [79a/2], bul-ayım [36a/5]

2. Teklik Şahıs Emir Kipi: -

gel [93b/9], vir [44b/5]

3. Teklik Şahıs Emir Kipi: -sun/-sün

bağışla-sun [28a/6], bil-sün [40a/2]

3. Çokluk Şahıs Emir Kipi: -sunlar/-sünler

depele-sünler [93b/7], kes-sünler [93b/8]

- **İstek Kipi: -a/-e**

art-a [98a/8], dök-e [77a/9], bul-a-sın [28a/4]

- **Şart-Dilek Kipi: -sa/-se**

Bir oluş ve kılışı şarta veya dilek, istek ve niyete bağlayan bir tasarlama kipidir. Bu bakımdan, iyelik kökenli şahıs ekleri alarak çekime giren şart-dilek kipleri iki yönlü ve birbirinden farklı iki temel görev yüklenmiştir.¹³⁰

i. Şart Kipi Kuran –sa/-se Eki

añıl-sa [06a/3], gör-se [57a/1]

ii. Dilek Kipi Kuran -sA Eki

-AyIm, -Alum; -sUn ve -A ekleri ile kurulan istek kipinde bir dereceye kadar “emir”e de kaymış bir “istek” hâkim olduğu hâlde, şart-dilek kipindeki istekte, daha çok bu türlü “niyet” ve “dilek” hâlinde tasarlanmış bir isteğin ağır bastığı görülür.¹³¹

korq-sa [90a/5], ol-ma-sa[90a/4]

• Gereklilik Kipi: -gerek/-lâzım

muhabbetleri lâzım-ıdı. [25b/1] yimek gerek [26b/9]

3.3.2.1.2. Birleşik Zamanlı Fiil Kipleri

• Geniş Zamanın Hikâyesi

hikâyet id-er-di [36a/10] gel-ür-ler-di [27a/10]

• Geniş Zamanın Şartı

çek-er-ler-se [57b/7], kaç-ar-sa [23a/7]

• Belirsiz Geçmiş Zamanın Hikâyesi

göster-miş-ler-di [31b/9], kaç-mış ı-dı [37b/4]

¹³⁰ Mustafa Özkan, *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2017, s. 138-139.

¹³¹. Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, 4. bs., Ankara, 2014, s. 144.

3.3.2.1.3. Şahıs Ekleri

3.3.2.1.3.1. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri

- **Teklik 1. Şahıs -am/-em**

kulam [69a/5], büyümüşem [78b/8]

- **Teklik 2. Şahıs Eki: -sın/-sin**

sensin [48b/3], kimsin [75a/7]

- **Teklik 3. Şahıs Eki: -**

çeker [37b/1], görmez [16b/3]

- **Çokluk 1. Şahıs Eki: -uz/-üz**

ururuz [64b/1]

- **Çokluk 2. Şahıs Eki: -sız/-siz**

buyurasız [80b/5], görürsüz [72b/9]

- **Çokluk 3. Şahıs Eki: -lar/-ler**

dimişler [07a/1], [50b/9]

3.3.2.1.3.2. İyelik Kökenli Şahıs Ekleri

- **Teklik 1. Şahıs Eki: -m**

korksam [89b/9], dutdum [02a/6]

- **Teklik 2. Şahıs Eki: -ñ**

kıldıñ [47a/3], öğretmedüñ [87a/8]

- **Teklik 3. Şahıs Eki: -**

yüceldi [21b/2], düşse [66b/8]

- **Çokluk 1. Şahıs Eki: -k**

girdük [94b/8], sorışduķ [66a/7]

- **Çokluk 2. Şahıs Eki: -ñuz/ñüz**

bulduñuz [58a/1], yidüñüz [58a/1]

- **Çokluk 3. Şahıs Eki: -lar/-ler**

uzatdılar [86b/3], gönderdiler [72b/2]

3.3.2.1.3.3. Emir Kipindeki Şahıs Ekleri

- **Teklik 1. Şahıs Şahıs Emir Çekimi: -ayım/-eyim**

bulayım [36a/5], öldüreyim [79a/2]

- **Teklik 2. Şahıs Şahıs Çekimi: -**

yüri [53b/6], gel [93b/9]

- **Teklik 3. Şahıs Şahıs Emir Çekimi: -sun/-sün**

getsün [56a/1], bağışlasun [28a/6]

- **Çokluk 3. Şahıs Emir Çekimi: -sunlar/-sünler**

depelesünler [93b/7], kessünler [93b/8]

3.3.2.2. Fiil Yapım Ekleri

3.3.2.2.1. İsimden Fiil Türeten Ekler

- +a /+e

dil+e-di [19a/3] uz+a-r [07b/7]

- +al/+el

çok+al-dı [31a/5]

- +(a)t/(e)t

göz+et-di [31b/10]

- +da/+de

al+da-r-sın [16a/3]

- +l

yüce+l-di [21b/2], diri+l-di [24a/4]

- +la/+le

bağ+la-n-ur [50b/5], av+la-dı [59a/9]

- +lan /+len

huy+lan-mak+dan [30a/9]

3.3.2.2.2. Fiilden Fiil Türeten Ekler

- -ar/-er

gid-er-eyim [38b/9]

- **-dur/-dür**

bil-dür-meli [24b/9], al-dur-alar [89a/7]

- **-ele/-ala**

dep-ele-di [79a/3]

- **-(1)l**

aş-ı-l-am [91b/4], çek-i-l-ür-se [27a/5]

- **-ın/-in/-un/-ün**

bul-ın-a [20a/2], gör-ün-üp [31a/8]

- **-(i)ş**

er-iş-di [54a/4], gör-iş-dük [66a/6]

- **-ma/me**

bul-ma-dı [38b/7], çek-me-y-e [59b/3]

- **-t**

uz+a-t-dı [14b/4], or-u-t-ur-lar [63b/5]

- **-ur/-ür**

get-ür-di-ler [14a/8], geç-ür-miş [41a/8]

- **-y**

o-y-up [58a/2]

3.3.3. Fiilimsiler

3.3.3.1. İsim-Fiiller

- **-mağ/-mek**

çık-ar-mağ [17a/7], kal-mağ [72a/4], öl-mek [15a/4]

- **-ma/-me**

öl-me-si [96b/9], ağla-ma+y+a [38b/4]

3.3.3.2. Sıfat-Fiiller (Partisipler)

- **-an/-en**

kal-an [40a/6], düş-en [32a/4]

- **-miş/-miş**

yarad-ıl-mış+a [96a/6], kal-mış [14b/5], deg-in-miş [15b/10], öl-miş [24a/4]

- **-duğ/-dük**

yet-düğ+i [8a/4], otur-duğ+ı

- **-acağ/-ecek**

uğra-y-acağ [26a/8], ek-ecek [72b/9]

3.3.3.3. Zarf-Fiiller (Gerundiumlar)

- **-u/-ü**

di-y-ü [03b/9]

- **-up/-üp**

dut-up [33a/3], geç-üp [04a/8]

- **-ınca/-ince**

kal-ınca [72a/4], gel-ince [64b/3]

- **-ıcağ/ıçek**

baş-ıcağ [7a/2], kes-icek [15a/3],

- **-duğda/dükde**

bağla-duğda [8b/6], geçdükde [51a/5]

3.3.4. Ek-Fiil

Eski Türkçede er- yardımcı fiilinin -er> -ir> -i biçiminde ekleşmesinden oluşan isim soylu kelimelerin yüklem olarak kullanılması sağlayan ve birleşik fiil çekimlerinde de görev alan fiil ek fiil olarak adlandırılmaktadır.¹³²

3.3.4.1. Ek-Fiilin Kipleri

3.3.4.1.1. Geniş Zaman Çekimi: -dur/-dür; -durur

mersüm+durur [6a/8], müferrih-i zāt+dur [1b/7], kişver+dür [11a/5],
hürrem+durur [5a/5]

3.3.4.1.2. Ek-Fiilde Görülen Geçmiş Zaman: i-di

öğrenmiş-idi [32a/2] var+ıdı [33a/5]

3.3.4.1.3. Ek-Fiilde Öğrenilen Geçmiş Zaman: i-miş

olmağ imiş [30a/9]

3.3.4.1.4. Ek-Fiilin Gerundiumu: i-ken

söyler iken [4a/5], şüzâne iken [60b/2]

¹³² Murat Küçük, “Tarihi Türk Lehçelerinden Türk Türkçesine -Dır/-Dur (<Turur) Eki ve İşlevleri”, **Türkbilig**, Ankara, 2010, s. 61.

3.3.4.1.5. Ek-Fiilde Şart: i-se

var+ısa [57a/9], di-r-ise [91b/3]

3.3.5. Zamirler

İsmin yerini tutan kelimelerdir.

3.3.5.1. Şahıs Zamirleri

Teklik 1. Şahıs Zamiri: ben [52b/3]

Teklik 2. Şahıs Zamiri: sen [90a/8]

Teklik 3. Şahıs Zamiri: o [94a/5], ol [15b/4]

Çokluk 1. Şahıs Zamiri: biz [72b/9]

Çokluk 2. Şahıs Zamiri: siz [42b/9]

Çokluk 3. Şahıs Zamiri: anlar [25b/1]

3.3.5.2. Dönüşlülük Zamirleri

kendü [23a/6], kendüye [20b/5]

3.3.5.3. İşaret Zamirleri

buña [27a/7], aña [14b/8], bunlar [26b/6], şuradur [32b/10]

3.3.5.4. Belirsizlik Zamirleri

hiçbirisi [66b/3], ba‘zısına [46a/1], hiçbirisi [66b/3], kimseye [18b/3], her kim [8b/9], kimesne [26b/8]

3.3.5.5. Soru Zamirleri

ne ola [93b/7], kimdür [58a/10], kime [77b/4], kimden [7a/2]

3.3.6. Sıfatlar

Varlıkları niteleyen ya da belirten sözcüklere sıfat denir.¹³³ Metnimizde geçen sıfatların türleri şunlardır:

3.3.6.1 Niteleme Sıfatları

ulu düşmeni [57b/3], aşıl vezire [15b/10], yalan haberle [16a/3], kızıl altun [16b/9]

3.3.6.2. Belirtme Sıfatları

Belirtme sıfatları işaret sıfatları, sayı sıfatları, belirsizlik sıfatları ve soru sıfatları alt başlıklarında incelenmiştir.

3.3.6.2.1. İşaret Sıfatları

bu memleket [59b/2], şu gürbe [15a/8], ol hayâlde [53b/2], o vaktin [50b/5]

3.3.6.2.2. Sayı Sıfatları

3.3.6.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları

bir sipâhîsini [57b/8] iki tarafı [62a/10], on üç gün [8b/7]

3.3.6.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatları

üçüncü gün [83a/3]

3.3.6.2.3. Belirsizlik Sıfatları

bir kişi [57a/1], her nefes [4a/6], hiçbir kişi [70b/7], ba'zı vaktin [51a/3], niçe şahînlere [07a/10]

¹³³ Tahir Nejat Gencan, **Dilbilgisi**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1979, s. 171.

3.3.6.2.4. Soru Sıfatları

ne fayda [58b/4], ne er [94b/3], ne kadar fayda [58b/3]

3.3.7. Zarflar

Fonksiyon bakımından zarflar sıfatları, diğer zarfları, fiilleri, fiilimsileri ve cümleleri açıklayan, belirten, onların anlamları genişleten veya daraltan kelime veya kelime gruplarıdır.¹³⁴

3.3.7.1. Durum Zarfları

noğşān buldı [35b/6], kavī olur [35b/8], ekşi gelür [39b/6], hiç anuñ sözine iltifāt kılmadı [84a/10], yine geldi [78b/2]

3.3.7.2. Zaman Zarfları

yarın [17b/4], bugün [89a/4], soñra [4a/3], du‘ādan soñra [43b/5]

3.3.7.3. Miktar Zarfları

çok ağladı [67a/3], az oldu [35b/6],

3.3.7.4. Yer-Yön Zarfları

yirden yukāru götürdi. [87a/1], ilerü gelür [84b/10]

3.3.7.5. Soru Zarfları

nice [75b/1], neden [36b/5],

3.3.8. Edatlar

Edatlar, tek başlarına anlamları olmayan, isim ve isim soylu kelime veya kelime gruplarından sonra gelerek anlam bakımından bunlarla sıkı sıkıya bağlı

¹³⁴ Fikret Turan, “Türkçede Zarflar Üzerine”, Prof. Dr. Dursun Yıldırım Armağani, 1998, s. 302.

bulunan, gramer bakımından onlara hâkim olan ve eklendikleri kelimelerle cümlenin diğer kelimeleri arasında çeşitli anlam ilişkileri kuran görevli sözlere.¹³⁵

3.3.8.1. Son Çekim Edatları

İşletme eki vazifesi gören edatlardır. İsimlerden sonra gelerek çeşitli zarf hâlleri yaparlar. Son çekim edatları beraber buldukları ismin sonuna gelir ve isimle beraber edat grubu adı verilen kelime gruplarını oluşturur, ismin zarf hâlini oluşturan bu grup zarf veya sıfat olarak kullanılır.¹³⁶

dil ile [16a/8], tavk-ı irâdetiyle [11a/3], Allâh hulkıyla [17b/9], geç söyler diyü [3b/9], bir yigit birle [17a/7], benüm için [64b/2], gayr-ı mütenâhiyeden gayrı [1b/9], şabâha dek [100a/10], şimdiye degin [81a/7], evvelki kadar [81b/7]

3.3.8.2. Kuvvetlendirme Edatları

Cümlede anlamı kuvvetlendirici ve vurgulayıcı işlevleri vardır.

tüti dahı [4a/6], hakîm-i ehl-i dil bile [38b/7],

3.3.8.3. Benzerlik Edatı

Fiilin gösterdiği hareketin nasıl, neye benzer bir şekilde yapıldığını göstermek üzere ismi fiile bağlar.¹³⁷

bunuñ gibi [18a/4], gül gibi [53a/6]

3.3.8.3. Olumsuzluk Edatı: degül

gam degül [6b/3], beyâna muhtâc degüldür [4b/6]

¹³⁵ Zeynep Korkmaz, **a.g.e.**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2009, s. 1052.

¹³⁶ Muharrem Ergin, **a.g.e.**, Bayrak Yayınları, İstanbul, 2008, s. 367-368.

¹³⁷ Mustafa Özkan, Hatice Tören, Osman Esin, **Yükseköğretimde Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2006, s. 549.

3.3.9. Bağlaçlar

Söz diziminde aynı değerdeki kelimeleri, kelime gruplarını veya cümleleri birbirine bağlayan gramer unsurlarıdır.¹³⁸

3.3.9.1. Sıralama Bağlaçları

menzil ü kadr [21b/2], hâk u hûna [23a/5], ihlâş ve toğrılığ-ıla [83a/6]

3.3.9.2. Karşılaştırma Bağlaçları

- yâ yâ Bağlacı

Yâ bu teşvîş ü guşşaya râzî ol Yâ cigerbendi atıvir zâğa [62b/7]

- ne....ne Bağlacı

Halkdan irmez ne râhat ve ne hor renc [82a/7]

- yâ yâhûz Bağlacı

yâ budur ki genc-i bî-nihâyet ele gelür yâhûz tılsım-ı renc-ile olur [67a/7-8]

3.3.9.3. Eşdeğerlik Bağlaçları

- veyâhûz Bağlacı

Diñeler veyâhûz diñmek yirinde söyleyeler [51b/4]

- kâh kâh Bağlacı

kâh iqlîm kâh mâl [71a/2]

- geh... geh Bağlacı

¹³⁸ Mustafa Özkan-Hatice Tören-Osman Esin, a.g.e., s. 551.

geh zülf-i nigâr-ıla ser-gerdândur geh vişâline müteḥassir ve geh ḥayâlinde müteḥayyir [52b/7-8]

3.3.9.4. Cümle Başı Bağlaçları

Hürmüz eyitdi: “Vallâhi hiç ḥaṭâ ve günâh görmedüm. **Ammâ** bilürin kim bunlaruñ gönlinde menüm mehâbetüm azdur ve menüm ‘ahdüme bunlaruñ i’timâdı yoḡdur. [40a/9]

Pes i’tibâr kâmete ve şürete degüldür. **Belki** ma’niye ve kıymetedurur. [21b/5]

Çün anuñ ḡonca bigi dil-teng gönlinde diline bu gelen sözleri işitdi. [22a/1]

Meger bir gün birisi bir konuḡluk eyledi. [24b/3]

... cevâb benüm su’âlüme göre virmedüñ, işitmedüñ ola **meger kim** ḥisâbda şol kişinüñ (2) eli ditrer kim ḥıyânetlîḡa ḡadem urmışıdum. [63a/1]

ne güc iderse çekerem, vefâ görürem. **Nitekim** ḡâ’il dimişıdür. [81a/10]

ḥükemâ dimişıdür kim kişinüñ kemâl-i ‘izzeti hünlerledür, mâl-ıla degüldür. **Egerçi** şimdi bizüm zamânumuzda hünler mâl-ıla oldı.[33b/6]

Eger ele girürse bir mu’ayyen vazîfe ola. [62a/7]

Gerçi âşikâre oḡ yay atar. [82a/9]

Müş olur **illâ** der-maşâf-i peleng [7b/8]

Çün ölmekden yukaru ölmek olmaz. **Lâbüd** cân ṭatluluḡı ol za’îf[e], ol ḡaviye berâber gösterür. [15a/4]

Nâḡâh bir kişi at boynına düşmiş **şanki** ol at-ıla ḡoçışmış geldi. [41b/3]

Bu Rüm ḡalkı ‘Arabiden ḡâfildür ve Pârsiden zâhildür **tâ ki** bunlara daḡı faydası şâmil ola ve ‘âbidesi kâmil ola. [5b/6]

Ya'ni her toğan oğlan fıtratu'llah üzerine toğar ki fıtratu tevhiğ ve İslām-durur.
[29b/9]

Hem ilerüden atalardan ıalmış meşeldurur [17a/5]

Pes bu meşelden birıaı nesne ma'lüm oldu [17a/8]

Ger bir iklımi duta bir pädiřah göñli ister ala iklım-i diger [26a/3]

Çünkü aı ola ve begine hoşnüd olmaya [58b/2]

3.3.10. Ünlemler

Konuşucunun duygusal bir tepkisini dile getiren, korku, sevinı, şaşkınlık, acıma anlatan, ıağrı, buyruk, yasaklama vb. belirten ve tek başına tümce oluşturabilen sözcüklerdir.¹³⁹ Metnimizde bulunan ünlemlere örnekler:

Yā mālİKÜ'l-ıarem! [13a/3]

Ey oğlum! [93b/9]

Hey kimsin? [75a/7]

Pādiřāhā! [15b/4],

Serv-i sehi kāmēt-i yār şevkınde **zihi** toğrı naıar bā-nevā-yı hezār raıřān-durur
[52a/8]

¹³⁹ Berke Vardar, **Aııklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü**, Multilingual Yabancı Dil Yayınları, İstanbul, 2002, s. 90.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SÖZLÜK VE ÖZEL ADLAR DİZİNİ

Bu bölümde, metinde geçen tüm kelimelerin, bazı bileşik sıfat ve tamlamaların metindeki bağlamlarına göre anlamları verilmiştir.

4.1. Sözlük

a, ā

‘**ābidān**: (Ar.) Ābidler, ibadet etmeye düşkün olanlar.

āb: (F.) 1. Su. 2. Göl, nehir, deniz.

[55a/6]

ā.+ı: [29a/3]

ā.+ıla: [29a/3]

ā.-ı hayvān: Hayat suyu, abıhayat.

[52a/9]

ā.-ı heva: [03a/2]

ā.-ı şūr: [57a/8]

āb-reng: (F.) Su rengi.

[14b/2]

abdāl: (Ar.) Kalender, gezgin derviş, derviş.

a.+lardān: [89b/10]

‘**a.-ı perīṣān-ı rūzigār**: [48b/5]

‘**ābide**: (Ar.) Bir kişiyi, bir olayı gelecek nesillere hatırlatmak, değerini tanıtmak için yapılan heykel veya mimari eser, anıt.

[08b/2]

‘**ā.+si**: [05b/7]

‘**acayīb**: (Ar.) Garip, tuhaf, alışılanın dışında, değişik.

[77a/10]

‘**aceb**: (Ar.) Garip, acayip, tuhaf, şaşırtıcı.

‘**a.+dür**: [25b/4], [25b/7],

[98b/1]

‘acem: (Ar.) 1. Arap ırkından olmayanlara Araplar’ın verdiği isim. 2. İran’ın Hint-Avrupa ırkından olan halkı ve bu halktan olan kimse, İranlı.

[13a/4], [35b/1]

acı: İnsanda üzücü bir etki bırakan, dokunaklı, hüzünlü.

[80a/8]

acı-: 1. Merhamet etmek. 2. Başkasının uğradığı veya uğrayacağı kötü bir duruma üzölmek.

a.-miş: [17a/9]

a.-yup: [36b/8]

acın: Aç olarak, açlıkla, açlıktan.

[61b/6]

‘acib: (Ar.) Çok acayip, tuhaf, garip, şaşırtıcı.

‘a.-i ‘aceb: Pek garip ve tuhaf, acayiplerin en acayibi.

[25b/4]

‘āciz: (Ar.) 1. Gücsüz, kudretsiz, zayıf (kimse). 2. Yeteneksiz, beceriksiz,

elinden iş gelmez (kimse). 3. Zavallı, biçare, hakir (kimse), zebun.

[19a/3], [41a/5], [98a/9]

‘ā.+dur: [10b/7]

acılığ: Yiyecek şey bulamama, yiyecek yokluğu, kıtlık.

a.+ıla: [98a/10]

acu: Acı. Bazı maddelerin dilde bıraktığı yakıcı duyu, tatlı karşıtı.

[90b/5]

aç: 1. Yemek yeme isteğı ve ihtiyacı olan. 2. Yoksul, muhtaç kimse, fakir.

[58b/2], [58b/7]

a.+lardur: [43b/3]

a.+uñ: [58b/4]

aç-: 1. Bir şeyi kapalı durumdan açık duruma getirmek. 2. Sarılmış, katlanmış, örtölmüş veya iliklenmiş olan şeyleri bu durumdan kurtarmak.

[54b/9]

a.-up: [70b/9]

a-makdur: [11a/7]

ad: **1.** Varlıkları birbirinden ayırmaya, tek tek veya cins cins karşılamaya yarayan kelime, isim. **2.** Şöhret, nam, şan.

[06b/1], [72a/8]

a.+ı: [06a/3], [20a/3], [72a/4], [97b/6]

a.+ına: [13b/2]

a.+lar: [06a/9]

a.+larını: [23a/10]

a'dâ: (Ar.) Düşmanlar.

a.+yı: [61b/7]

ādâb: (Ar.) Davranışlarda ve karşılıklı ilişkilerde alışılmış usûllere, ahlak ve terbiye kurallarına göre uyulması gereken esaslar, âdet, yol yordam, yol erkân, yol sıra.

ā.+a: [31a/8]

adam: (Ar.) **1.** İnsan. **2.** Kişi, kimse, şahıs. **3.** Erkek.

[87b/3]

a.+ıla: [31b/6]

a.+lar: [78a/6]

adamlık: İnsana yakışır durum ve hareket, insanlık, insaniyet.

[88a/7]

'āde: (Ar.) Âdet kelimesinin genellikle Arapça kurala göre yapılmış bazı terkiplerde aldığı şekli.

'ā.-i ma'hūde: [07b/9]

ādem: (Ar.) **1.** İlk yaratılan insan ve ilk peygamber. **2.** İnsan, beşer. **3.** İnsanlık niteliklerine sahip olan olgun kimse.

[15a/7], [19a/9], [27a/4], [30b/4], [45a/8], [54b/6], [57a/9], [67b/7], [74a/3], [76a/9], [73b/9]

ā.+de: [76a/9]

ā.+i: [41a/6]

'adem: (Ar.) **1.** Var olmama, bulunmama. **2.** Hiçlik, yokluk. **3.** Ölüm.

[23a/9], [46b/7]

'a.-i mürüvvet: [61b/9]

ādemiyān: (Ar.) Ademiler, insan niteliği gösteren varlıklar.

[48a/7]

‘ādet: (Ar.) **1.** Herkes tarafından uyulan hal, olagelmiş, alışılmış şey, usul, görenek. **2.** Alışkanlık, huy, tabiat.

[02a/1]

‘ā.-i meşhūr: [24b/8], [66b/4]

‘ādil: (Ar.) **1.** Haktan, adaletten ayrılmayan, adaletli. **2.** Doğru, hakka uygun.

[14a/4], [38a/6], [72a/9]

‘ā.+e: [96b/3]

‘adl: (Ar.) Adalet, hakkaniyet, doğruluk, tarafsızlık.

[16b/4]

‘a.+ıla: [20a/3]

‘a.+inden: [09b/8]

‘a.-eyvān: (Ar.+F.) Padişahın toplantılarını yaptığı büyük sofa, divanhane.

[14a/4]

adlu: Adı olan, ad sahibi, adlandırılmış.

[93b/3]

‘adū: (Ar.) Düşman.

‘a.+yı: [31a/3]

‘a.+lar: [96b/9]

āferīn: (F.) Beğenme, takdir, teşvik duygularını anlatmak için kullanılır; yaşa, var ol, bravo!

[22a/4], [39a/4], [87a/3]

āfet: (Ar.) Önlenmesi elde olmayan büyük felaket, bela, musibet, badire.

[64a/6]

ā.-i hāl: [64b/7]

afitāb: (F.) Güneş.

a.+a: [11a/8]

‘afv: (Ar.) **1.** Bağışlamak. Kusur ve günahı affetmek. **2.** Mazur görme, mazur görülme.

[15b/9], [16b/5], [28a/6],

[30b/7], [70b/6], [81b/6],

[90b/8], [92b/5], [94a/1],

[94a/1], [94a/7], [94a/8],

[94b/6], [93a/5]

‘a.+durur: [93b/9]

ağac: Meyve verebilen, gövdesi odun veya kereste olmaya elverişli bulunan ve uzun yıllar yaşayabilen bitki.

[27a/4], [28b/10], [29a/3],
[95b/2]

a.+a: [17a/7], [70b/7]

a.+ı: [21a/9], [29b/4]

a.+ını: [73a/4]

a.+ınuñ: [28b/6]

āğāz: (F.) **1.** Başlama. **2.** Başlangıç, giriş, iptida.

[35b/2], [49a/5], [68b/2]

ā.+ından: [99b/9]

ağır: Zahmetli, çetin.

[12b/6]

ağız: Yüzde, avurtlarla iki çene arasında bulunan, ses çıkarmaya, soluk alıp vermeye yarayan ve besinlerin sindirilmeye başlandığı organ.

a.+da: [51a/1]

ağla-: **1.** Üzüntü, acı, sevinç, pişmanlık vb.nin etkisiyle gözyaşı dökmek. **2.**

Sızlanmak, yakınmak. **3.** Bir duruma üzülmek.

a.-dı: [38b/2], [67a/3], [89b/9]

a.-duğın: [38b/8-9]

a.-mağ: [77a/3]

a.-maya: [38b/4]

a.-maz: [32a/4]

a.-yup: [78b/2]

ağşam: Akşam.

[27a/10]

ağu: Zehir.

[24b/7]

a.+lu: [24b/5]

ağyār: (Ar.) Yabancılar, tanıdık olmayanlar.

[07a/5]

ağız: Hayvan ve insanda yüzün ön aşağı kısmında yer alan, yemeye, içmeye, nefes alıp vermeye, ses çıkarmaya, konuşmaya yarayan ve sindirim borusunun giriş deliği olan boşluk.

a.+ı: [51a/2]

a.+ın: [59a/9]

a.+ına: [80a/7], [93b/2]

a.+ıyla: [32a/6]

a.+umda: [50a/3]

āh: **1.** Kullanıldığı yere ve sesin tonuna göre maddi veya manevi bir acıyı, ağrı, ızdırıp, pişmanlık, esef, acıma, özlem, yanıp yakılma, yeis, ümitsizlik, beğenme, hayranlık vb. duyguları ifade eder. **2.** Feryat, inilti.

[41b/7], [64a/9], [73b/6],
[89b/8]

ā.+ı: [85a/5]

ā.+ından: [85a/1]

ā.-ı dil-i dış: [85a/4]

aḥbāb: (Ar.) Dost, bildik, tanıdık; sevilen kimseler, dostlar.

[02a/3]

aḥbār: (Ar.) **1.** Haberler, sözler, söylentiler. **2.** Hikâyeler, menkıbeler, geçmiş olaylar.

[14a/1], [22b/2]

‘ahd: (Ar.) **1.** Yemin, ant. **2.** Söz verme, söz. **3.** Zaman, devir.

[54a/1]

‘a.+üme: [40b/1]

‘a.-ı aḥbāb: [02a/3]

‘a.-ı çemen: [51b/7]

‘a.-ı gülistān: [02b/5]

‘a.-ı salṭanat: [36b/2]

‘a.-ı vefādār-ı kerīm: [52b/5]

āheng: (F.) Kulağa hoş gelen ses uygunluğu, hoş sada, ezgi, nağme, terane.

[18b/5]

ā.-ı hizmet: [68b/2]

āhenīn: (F.) Demirden yapılmış.

[86b/6]

aḥfāz: (Ar.) Alçak ve çukur yer.

a.-ı veled: [12b/9]

āḥir: (Ar.) **1.** Son. **2.** Sonunda, akıbet, nihayet.

[42b/8], [42b/9], [80a/1], [85a/4], [76a/8], [84a/2]	aḥvāl: (Ar.) 1. Hâller. 2. Hadiseler, olup bitenler, vakalar.
ā.-endiş: Sonunu düşünen. [85b/10]	[66a/7] a.-i rūzigār: [52b/6]
ā.+ü'l-emr: [69b/4], [77b/9]	aḥzar: (Ar.) Yeşil, yemyeşil. [11a/1]
āḥiret: (Ar.) Ölümden sonra gidilecek olan âlem, öbür dünya, bekâ âlemi. [88b/8]	aḥkāl: (Ar.) Çok (daha, en, pek) az, en aşağı.
a.+de: [17b/5]	a.+u: [46a/10]
aḥkām: (Ar.) Hükümler, kanunlar, emirler, buyruklar.	aḥ-: Bulunduğu yerden daha alçak bir yere doğru gitmek, yukarıdan aşağıya doğru düşmek.
a.+ü'l- ḥākīmīn: [10a/7]	a.-ar: [52a/9]
aḥlāk: (Ar.) İnsandaki iyi veya kötü huylar, tabiat.	‘āḳıbet: (Ar.) Sonunda, nihayet, neticede. [31b/6], [39a/10], [40b/4], [73b/4], [87b/9]
a.+m: [74b/1]	‘ā.+in: [40b/6]
a.-ı büzürgān: [07b/9]	‘ā.-i maḥdūm: [83a/8]
aḥsent: (Ar.) İyi yaptın, aferin, bravo. [29a/5]	‘aḳıl: Bkz. ‘aḳl. [04b/10]
āhū: (F.) Ceylan, karaca, gazal, meral.	
ā.+lardan: [72b/1]	

‘aķıllu: Gerçeği iyi gören ve ona göre davranan, akil.

[20b/7], [20b/8]

‘āķif: (Ar.) ‘İbadet etmek için Harem-i Şerif’te yahut başka bir yerde itikafa çekilen (kimse), mutekif.

[49a/3]

‘aķıķa: (Ar.) ocuğun doğumunun yedinci günü veya daha sonra yahut da saçının ilk kesiliŐinde kesilen kurban.

[100b/5]

‘āķil: (Ar.) Akıllı (kimse).

[06a/7], [29b/1], [31b/2],
[33a/7], [40b/5], [42a/9],
[51b/1], [51b/3], [59b/3],
[61a/2], [82a/9], [98b/9]

‘ā.+idi: [85b/10], [20a/9]

‘ā.+ler: [16b/1], [20b/4],
[28b/9], [29a/10], [31b/1],
[50b/7], [62b/1], [64b/9],
[79a/8], [94b/3]

‘āķilān: (Ar. ‘āķil + F. ān) Akiller, akıl sahipleri.

[75b/9]

‘aķl: (Ar.) **1.** DŐunme, anlama, kavrama ve davranışlarını ayarlama melekesi, us. **2.** Hafıza, hatır **3.** Fikir, dŐune.

[65a/4], [99a/4]

‘a.+a: [28b/8]

‘a.+ı: [21a/2]

‘a.+ıladur: [33b/7]

‘a.-ı dimāę: [06b/5]

‘a.-ı kāmil: [15b/2], [21b/8]

‘a.-ı Őāmil: [59b/1]

‘aķlen: (Ar.) Akıl bakımından, akıl icabı, akıl gereğince.

[04b/5]

‘aķreb: (Ar.) 1. rmcekgillerden, kuyruğunun kıvrık ve kalkık ucunda zehirli bir iğnesi bulunan ve soktuğu zaman bu zehiri vcda bırakan tehlikeli küçük hayvan.

[67b/6]

āl: (Ar.) Hanedan, sülale.

ā.-ı ‘OŐmān: [10a/4]

al-: **1.** Bir şeyi elle veya başka bir araçla tutarak bulunduğu yerden ayırmak, kaldırmak. **2.** Satın almak. **3.** Ele geçirmek, fethetmek. **4.** Bir şeyi veya kimseyi bulunduğu yerden ayırmak. **5.** Birlikte götürmek.

a.-a: [26a/3], [44b/2], [85a/10], [93a/10], [72b/2]

a.-alar: [25a/3]

a.-am: [68a/10]

a.-aydum: [53a/10]

a.-dı: [31a/5], [24a/7], [24b/1], [31a/6], [33a/3], [75a/3], [32a/1], [67a/3]

a.-dılar: [37b/7]

a.-duç: [41b/4]

a.-ğıl: [45a/2], [72b/4]

a.-madı: [50b/1], [99b/3]

a.-maç: [11a/8], [25b/9]

a.-mamışa: [86b/10]

a.-mağı: [75b/3]

a.-mışlardı: [26a/8]

a.-sa: [78a/5]

a.-up: [24a/7], [55a/1], [76b/1]

a.-ur: [06b/1], [72b/9], [92b/2], [83b/5]

a.-urlar: [80b/6]

a.-ursiñ: [64a/7]

‘alâ: (Ar.) “Üzere, üzerine, üzerinde; ile, olarak, göre” manalarına gelen ve ön ek gibi kullanılan ‘alâ, Arapça kelime ve tamlamaların başına gelerek genellikle zarf fonksiyonunda birleşik şekiller yapar.

[01b/2], [26a/4], [36b/3], [47b/4], [48a/9], [56a/2], [79a/3]

âlât: (Ar.) **1.** Aletler, makineler, avadanlıklar **2.** Bir sanatın icrasına mahsus araçlar

â.+1: [46a/7], [46a/8]

alçaq: **1.** Yerden uzaklığı az olan, yüksek karşıtı **2.** Bile bile en kötü, en ahlaksızca davranışlarda bulunan, aşağılık, soysuz, namert, rezil, hain

[21b/2]

a.+ı: [45a/7]	[06a/9], [46b/5], [48a/8], [59b/3]
alda-: Aldatmak, kandırmak, oyun etmek	‘ā.+de: [58a/10], [86a/4], [87b/8]
a.-rsın: [16a/4]	‘ā.+e: [68a/6]
aldan-: Görünüşe bakarak yanlış bir yargıya varmak, yanılmak	‘ā.+ine: [89a/9]
a.-mayalar: [17b/10]	‘ā.-i murād: [13a/5],
a.-up: [77a/7]	‘ā.-i nev-rūz: [47a/9]
a.-mağ: [54b/3]	‘ā.-i şehādet: [09a/9]
‘ale’l-fevr: (Ar.) Birden, acele ile [54b/2]	‘ā.+ü’l-ḥūkm: [13b/10]
‘ale’l-ḥalāyık: (Ar.) Esir edilmiş veya satın alınmış köleler ile. [10a/8]	‘ālemyān: (Ar.) İnsanlar. [48a/7]
‘alem: (Ar.) Sancak, bayrak. [13b/3]	‘ale’t-tamām: (Ar.) Tam olarak. [08a/5], [27b/5]
‘ālem: (Ar.) 1. Yerde ve gökte yaratılmış olan şeylerin bütünü, kâinat, evren. 2. Bir güneş ve ona bağlı olup etrafında dönen yıldızlardan meydana gelen sistem. 3. Yeryüzü, dünya. 4. Diyar. 5. Herkes, insanlar.	‘aleyhi’s-selām: (Ar.) Selam onun üzerine olsun. [17a/4], [43a/3], [16b/10]
	‘aleyhi’s-şalātü: (Ar.) Hz. Muhammed’e sevgi ve saygı göstermek, onu övmek, şefaatine erişmek amacıyla okunan dua. ‘a.+ü: [48a/8]

alm-: Alma işi yapılmak

[17b/4]

a.-mışıdı: [58a/6]

a.-ur: [52b/1]

‘ālī: (Ar.) **1.** Yüksek olan, yüce, ulu. **2.**

Değeri yüksek, şerefli.

[28a/8], [31a/3], [56b/5]

‘ā.+ye: [11a/4]

‘ālim: (Ar.) İlim sahibi olan (kimse),
bilici, bilen.

‘ā.+ü’l-ḥük: [13b/10]

alt: Bir şeyin yere bakan yanı, üst
karşıtı.

a.+ma: [55a/2], [78a/5]

a.+ında: [43b/8]

a.+ındağına: [38a/3]

a.+undadurur: [78a/5]

altı: Beşten sonra gelen sayının adı.

[08b/10]

a.+tydı: [08b/10]

altınc: Altı sayısının sıra sıfatı, sırada
beşinciden sonra gelen.

altmış: Elli dokuzdan sonra gelen
sayının adı.

[85b/2]

altın: Alt, alttaki.

[99b/5]

altun: Altından yapılmış sikke.

[17a/1], [54b/8], [71b/8],
[95a/3]

‘ām: (Ar.) Herkese ait, umuma mahsus.

‘ā.+dan: [76b/8]

‘amel: (Ar.) **1.** Bir maksatla yapılan iş,
eylem, fiil. **2.** Dinî emirleri yerine
getirmek için yapılan iş, fiil, hareket.

[04a/9], [17b/3], [32b/10],
[79a/8]

‘a.+e: [33b/9]

‘a.-i: [33b/8]

‘a.+ünüñ: [62a/10]

‘āmil: (Ar.) Amel eden, işleyen, icra
eden kimse.

[14a/4]

āmīn: (Ar.) Dualardan ve hayır temennilerinden sonra, “Allah kabul etsin, öyle olsun!” anlamında kullanılan söz.

[94b/7]

‘amīmān: (Ar.) Umuma ait olan şeyler.

[66b/3]

ammā: (Ar.) **1.** Zıt ve aykırı hüküm ifade eden iki cümleyi birbirine bağlar; ancak, fakat, lakin. **2.** Bir hükmü kuvvetlendirir, pekiştirir. **3.** Uyarmak, dikkati çekmek için kullanılır. **4.** Bir hüküm cümlesinden önce “fakat, lakin, ancak, yalnız” anlamında kullanılır veya bu hükmü hazırlık mahiyetinde olan ilk cümleye bağlar.

[03b/1], [07b/9], [15a/9],
[18a/2], [20a/8], [22a/5],
[34a/1], [40a/9], [43a/8],
[51a/9], [53b/10], [61a/1],
[63b/3], [64a/4], [64b/5],
[69a/2], [80a/9], [81a/4],
[90b/1], [94a/1], [97a/2],
[99a/9], [09b/4]

añ-: Hatırlamak, akla getirmek, yad etmek, tahattur etmek.

[06b/3]

a.-a: [19b/10]

a.-aram: [78a/4]

a.-ğıl: [06a/4]

a.-masa: [06b/3]

aña: Ona.

[03a/5], [03b/9], [05b/8],
[06a/6], [12a/8], [13a/3],
[14b/8], [15a/3], [18a/8],
[21a/10], [26b/2], [29b/3],
[29b/4], [30b/6], [31a/7],
[31b/1], [31b/10], [32b/5],
[33a/6], [33b/10], [36b/5],
[40a/5], [48b/3], [48b/4],
[55b/7], [56a/1], [56a/2],
[59a/2], [60a/1], [65b/3],
[68a/5], [69b/1], [70a/2],
[70b/5], [71a/9], [73b/4],
[74b/5], [77b/1], [78b/6],
[80a/6], [81a/5], [83a/3],
[85b/6], [87b/4], [90b/6],
[95a/10], [97b/7], [98a/9],
[99a/6]

ana: İnsanın ve hayvanın yavru sahibi olan dişisi, anne, valide.

a.+ları: [29b/10]	‘a.-efşân: (Ar.) Çok güzel kokulu, amber kokulu, mis kokulu.
a.+m: [77a/7]	
a.+ma: [93b/5]	[47a/6]
a.+sı: [30a/1]	‘a.-i müşk: (Ar.) Misk kokulu.
a.+sına: [76b/3]	[12a/8]
a.+ya: [77a/5]	‘anberiyeye: (Ar.) İçine amber katılmış güzel kokulu iksir.
‘anā: (Ar.) Güçlük, meşakkat, zahmet.	
‘a.+dur: [02b/3]	[10b/7]
anbār: (F.) İçine erzak ve eşya konan büyük yerli sandık veya bir binanın bu işe ayrılan bölümü.	anca: Yalnız, sadece.
[84b/3]	[81a/3]
a.+a: [84b/8]	ancılayın: Onun gibi, onculayın.
a.+ın: [84b/2]	[35a/10]
a.-ı mecmū‘: [84b/3]	anda: O kimsede, o nesnede, onda.
‘anber: (Ar.) Kolay eriyen, bal mumu kıvamında, yandığı zaman parlak bir alev çıkaran, çok güzel kokulu nesne.	[15b/1], [23a/5], [32a/3], [32b/6], [32b/10], [33b/4], [51b/2], [52b/1], [57a/3], [57a/4], [80b/1], [97a/10]
[12a/4], [71a/6]	andan: O kimseden, o nesneden, ondan.
‘a.+e: [54a/3]	[26b/3], [36b/7], [43b/6], [58a/1], [72b/3], [88b/2], [97b/5]

anı: O kimseyi, o nesneyi, onu.

[18a/7], [24a/10], [24b/2],
[29b/3], [32b/5], [33b/10],
[45b/3], [53b/8], [56b/10],
[58a/2], [64a/6], [65a/10],
[65b/9], [71a/6], [73b/6],
[73b/8], [74b/5], [78a/4],
[78a/7], [79b/8], [80a/10],
[86a/3], [86a/7], [86b/10],
[87b/8], [94a/6], [99a/5],
[99b/7]

añıl-: Hatırlanmak, yad edilmek.

a.-an: [06b/2]

a.-sa: [06a/3]

añıla-: **1.** Bir şeyin ne olduğunu akıl yoluyla kavramak, akıl erdirmek. **2.** Bir şeyin gerçeğini, aslını duygu ve düşünce yoluyla idrak etmek, künhüne varmak.

a.-mamışlar: [80b/4]

a.-mışlar: [26a/8]

a.-yasın: [26a/5]

anlar: O kimseler, o nesnelere, onlar.

[25b/1], [37b/5], [43b/4], [59a/9],
[63b/4], [76a/8], [81b/2], [84b/9]

a.+a: [15b/1]

a.+dan: [30b/7], [80b/5]

a.+durur: [03b/2]

a.+ı: [29b/10]

a.+uñ: [06b/6], [25a/3], [26a/9],
[26a/10], [26b/5], [26b/6],
[29a/6], [29a/7], [33a/4],
[35a/2], [57b/8], [58b/9],
[58b/9], [60b/9], [69b/5]

anuñ: **1.** Onun. **2.** Onun için.

[02a/5], [04b/5], [05a/6],
[05a/7], [05a/9], [09b/1],
[09b/2], [09b/4], [09b/5],
[09b/7], [09b/8], [09b/9],
[10b/8], [10b/9], [11a/1],
[14a/8], [14b/2], [16a/6],
[16b/8], [20a/7], [22a/1],
[24a/2], [25a/7], [30a/9],
[31a/10], [33a/5], [33a/9],
[34b/7], [35b/3], [41a/4],
[44b/8], [47a/5], [47a/7],
[47b/2], [47b/3], [48b/7],
[49a/10], [56a/9], [59b/10],

[60a/4], [60a/6], [60a/7],
[65b/6], [72b/7], [74b/1],
[79b/9], [80a/1], [81a/6],
[81a/7], [84a/10], [90b/1],
[93a/2], [94b/5], [95a/5],
[97b/9], [99b/8], [100a/1],
[100a/5]

a.+dur: [72a/1]

a.+la: [86a/2]

a.+ılayıdı: [34a/2]

anuñçün: Onun için.

[13a/8], [16b/2], [41a/6],
[46a/8], [72a/2]

ara: 1. Mahal, mevki, mekân, yer 2.
Esna, sıra, vakit 3. İçinde, arasında 4.
Orta, meydan

[54a/6]

a.+da: [68a/5]

a.+larında: [27b/9]

a.+muzdan: [60a/2]

a.+sında: [45b/2], [77a/10],
[89a/6]

a.+ya: [57a/1], [92b/9]

a'rāf: (Ar.) Ahirette günahla sevabı
denk olanların kalacakları cennetle
cehennem arasındaki yer.

[39b/8], [39b/9]

'araq: (Ar.) Ter.

[53a/6]

ārām: (F.) 1. Durma, dinlenme: 2.
Rahat, huzur, sükûn, istirahat.

[23b/1], [23b/2], [38b/4]

ā.+ı: [02b/10]

ārāste: (F.) Süslü, süslenmiş, bezenmiş.

[22b/6], [68a/2]

ārāyış: (F.) Süs, ziynet, bezek.

[46b/9]

ardık: Bkz. artuq.

a.+ından: [04b/8]

āremīde: (F.) Huzur içinde, rahat.

ā.+dür: [51b/5]

arı: Temiz, pak, saf.

[64a/3]

‘ārīzī: (Ar.) Aslında bulunmayıp sonradan olan.

[31b/3]

arqa: Bir şeyin temel tutulan yüzünün tam ters yanı, ön karşıtı.

a.+sı: [87a/2]

a.+sıyla: [83b/4]

a. göster-: Sırt çevirmek.

[23a/4]

arpa: Buğdaygillerden bir bitki.

[39b/6], [58a/5]

a.+dan: [71b/8]

a.+suzdı: [58a/5]

‘arşa: **1.** Yer, meydan, açık ve boş alan. **2.** Şehir, kasaba, köy gibi yerleşme merkezlerinde üzerine bina yapılmak üzere ayrılmış toprak parçası.

[03a/3]

‘a.-i gülistān: [52a/6]

arслан: **1.** Kedigillerden, Afrika'da ve Asya'da yaşayan, erkekleri yeleli, yırtıcı, uzunluğu 160, kuyruğu 70 santimetre ve ucu püsküllü, çok koyu

sarı renkli güçlü bir tür memeli, arslan.

2. Gürbüz, cesur ve yiğit adam.

[60a/3]

a.+a: [59b/10]

a.+dan: [74a/3]

a.+dur: [74a/1], [86b/4]

‘arşiyān: (Ar.) Arşın etrafında tesbih ederek dolaşan melekler.

‘a.+durur: [11b/9]

art: **1.** Arka taraf, arka. **2.** Peş.

a.+ına: [80b/9]

a.+ıgından: [04b/9]

a.+umuzda: [94b/9]

a.+uñca: [80a/6]

art-: Çoğalmak.

a.-a: [98a/8]

artuq: **1.** Başka, gayri, maada. **2.** Fazla, ziyade. **3.** Kusur, -den fazla.

[67b/1], [84a/7]

a.+durur: [67a/7], [64b/6], [54b/4]

a.+ıdı: [95a/9]	[14a/1], [33a/8]
artur-: 1. Yükseltmek, üstün tutmak. 2. Geriye bırakmak, fazla bırakmak.	‘ases: (Ar.) Gece bekçisi.
a.-dı: [72b/8]	‘a.+lerden: [63b/1]
aru: Bkz. arı.	aşhāb: (Ar.) Sahipler.
a.+dur: [68a/2]	[50a/5]
‘arz: (Ar.) Sunmak.	a.+ına: [84b/8]
‘a.+a kıl-: (Ar. ‘arz +Türk. kıl-) Saygı ile anlatmak, bildirmek, ifade etmek.	a.+umuzdan: [61a/5]
[05b/3]	a.-ı hāl: [04a/8]
ārzū: (F.) İnsanın bir şeye karşı duyduğu istek, dilek.	a.-ı fiṭnat: [55a/9]
ā.+sın: [57a/4]	a.+ihi’l-kirām: Şerefli ashap, Hz. Muhammed’i görmüş ve sohbetinde bulunmuş olanlar.
aşaff: (Ar.) En saf, en temiz.	[48a/9]
a.-ı ḥilye-i cemāl: [49a/5]	aşıl: Bkz. aşı.
āsānlığ: Kolaylık.	[15b/10], [17a/2], [82a/8]
ā.+ıla: [62a/4]	a.+am: [91b/4]
āşār: (Ar.) 1. Bir kimsenin veya bir topluluğun çalışması sonucunda ortaya çıkmış olan şeyler, eserler. 2. Bir şeyin varlığını gösteren belirtiler, alametler.	aşıl-zāde: (Ar. aşıl “soylu” + F. zāde “oğul” ile) Asil bir aileye mensup olan, soylu kimse, kişizade, beyzade.
	[15b/2]

aşıl-: Asma işi yapılmak veya asma işine konu olmak.

āsītāne: (F.) Eşik, dergâh, payitaht.

[83b/2]

aşl: (Ar.) **1.** Kaynak, kök, başlangıç noktası, mebde, menşe. **2.** Gerçek, hakikat. **3.** Soy, nesep. **4.** Gerçekte, hakikatte.

[30a/8], [32b/5]

a.+ı: [29b/6]

a.+ına: [28b/10]

a.+ında: [17a/6]

a.+ından: [17b/4]

a.+ındanı: [17a/3]

a.+ındandır: [30a/3]

a.-ı bünyād: [28b/3]

a.-ı yaramaz: [29a/4]

aslan: (Ar.) Afrika ve Batı Asya'da yaşayan, dört ayaklı, yırtıcı, çok kuvvetli, kedi cinsinden memeli hayvan.

[25b/6]

aşşı: Fayda, kâr, kazanç, menfaat.

a.+sın: [98b/10]

āsūde: (F.) Sıkıntı ve üzüntülerden uzak, dağdağasız, gairesiz, rahat, huzurlu.

[34a/8]

āsumān: (F.) Gök, gökyüzü, sema, felek.

[77a/1]

ā.+a: [84a/8], [87a/2]

ā.+da: [84a/4]

āsumānī: (F.) Göğe mensup, gökle ilgili.

[98b/7], [98b/8]

aş: Yemek.

[93b/1]

aşağa: Aşağı.

[18a/4], [87b/2], [100b/7]

‘aşık: (Ar.) **1.** Bir kimseye veya bir şeye karşı aşırı sevgi ve bağlılık duyan, vurgun, tutkun. **2.** Halk ozanı kimse.

[55a/6]

‘ā.+ısa: [85b/10]

‘ā.+lar: [49b/1]

‘ā.+ları: [05b/8]

āşikāre: (F.) Açık, meydanda, gözle görülebilen, belli, ayan, vazih, bariz.

[82a/9]

at: Atgillerden, binme, yük çekme, taşıma vb. hizmetlerde kullanılan, tek tırnaklı hayvan, beygir, düldül.

[22b/7], [41b/2]

a.+ı: [23b/3]

a.+ıla: [41b/3]

a.+ma: [33a/2]

a.+larumuz: [58a/5]

a.+uñ: [78b/9]

at-: Bir cismi bir yöne doğru fırlatmak

a.-anıla: [79b/2]

a.-ar: [07a/9], [82a/9]

a.-duñ: [79b/3]

a.-ıvir: [62b/7]

a-mak: [87b/9], [93b/2]

a.-mayalar: [61b/8]

a.-mışdurur: [07a/8]

ata: 1. Baba 2. Kişinin geçmişte yaşamış olan büyükleri.

a.+dan: [15b/2]

a.+lardan: [17a/5]

a.+ları: [29b/10]

a.+m: [40b/6], [72a/3], [77a/7]

a.+mdan: [67a/2]

a.+ñ: [40a/7], [71a/10], [79a/5]

a.+sı: [23b/2], [24a/9], [30a/1], [32a/2], [93b/4], [94b/6]

a.+sın: [17a/7]

a.+sına: [76b/2]

a.+sından: [40a/6], [70b/8]

a.+sını: [92a/1]

a.+sınuñ: [20b/4], [94b/5], [94b/6]

a.+ya: [77a/4]

‘atebe: (Ar.) Eşik.

‘a.-i ‘āliye: [11a/4]

āteş: (F.) Yanıcı cisimlerin tutuşmasıyla beliren ısı ve ışık, od, nâr.

ā.-i şūzān: [73b/8], [73b/6]

ā.-i şūzāne: [60b/1]

‘āṭır: (Ar.) Itırlı, güzel kokulu.

[06b/7], [50a/9]

av: Karada, denizde, gölde veya akarsularda evcil olmayan hayvanları vurma veya yakalama işi, şıkar.

[31b/8]

a.+a: [62b/6]

‘avām: (Ar.) Alt tabaka, havas karşıtı.

[55b/2]

a‘vām: (Ar.) Yıllar, seneler.

a.-ı sālīfe: [14a/3]

āvāre: (F.) Boş gezen, işsiz güçsüz (kimse), aylak, başıboş.

ā.+yi: [14a/5]

‘av‘av: (Ar.) Havlama.

‘a.+ından: [60a/5]

āvāz: (F.) Ses, seda.

[49b/1]

ā.+ı: [53b/7]

ā.+ına: [49a/5]

āvāze: Bkz. āvāz.

ā.-i āferīn: [87a/3]

avcı: Avı kendine iş edinen kimse.

a.+lar: [60a/5]

avla-: Tuzağa düşürmek, kurnazlıkla kandırmak.

a.-dı: [59a/9]

‘avn: (Ar.) Yardım etme, yardım.

‘a.+ı: [09b/7]

ay: **1.** Dünya'nın uydusu olan gök cismi, kamer, mah, meh. **2.** Yılın on iki bölümünden her biri.

[13b/1], [17a/1]

a.+ına: [08b/7]

ayağ: Bkz. ayak.

[28a/1]

ayağ: **1.** Bacakların bilekten aşağıda bulunan ve yere basan bölümü. **2.**

Birtakım şeylerin yerden yüksekçe durmasını sağlayan dayak, destek veya bunlardan her biri.

a.+a: [33b/2], [44b/2]

a.+ı: [07a/4]

a.+ın: [78b/9]

a.+ında: [100b/9]

a.+ını: [90a/4]

a.+uñ: [67b/7], [78a/5]

a. bas-: Bir yere ulaşmak, erişmek.

a. b.-ıcak: [07a/2]

a. basma-: Hiç gitmemek, girmemek veya uğramamak.

a. b.-mazlar: [07a/3]

a. dut-: Öncülük etmek.

a. d.-ar: [27a/4]

‘ayāl: (Ar.) Aile reisinin geçimlerini sağlamak zorunda olduğu kimseler, çoluk çocuk.

[61a/7]

‘ayān: (Ar.) Açık, aşikâr, gözle görülür, belli.

[04b/6], [08b/3], [08b/5], [10b/8], [18a/3]

a‘yān: (Ar.) Bir şehrin ileri gelenleri, eşraf.

a.-ı ‘arşiyān: [11b/9]

a.-ı hāzret: [86b/1]

‘ayār ol-: (Ar.) Belirlenmiş bir ölçüye uydurulmak, o ölçüye göre düzeltilmek, ayarlanmak.

‘a. o.-mışdur: [09b/9]

‘ayb: (Ar.) **1.** Utanılacak hal ve davranış. **2.** Noksan, kusur, eksiklik.

[03b/9], [11b/3], [11b/8], [61a/1]

‘a.+umı: [94a/6]

‘a.+umıla: [08a/4]

ayıl-: Baygınlıktan veya sarhoşluktan kurtulup kendine gelmek, ayıkmak.

a.-dı: [100b/4]

āyīne-dār: (F.) Ayna tutan.

[51b/10]

‘ayn: (Ar.) **1.** Kaynak, pınar. **2.** Bir şeyin aslı, kendisi, ta kendisi, zâtı.

‘a.-ı âb-ı hayvân: Hayat çeşmesi, dirilik veren su, âb-ı hayat.

[52a/9]

‘a.-ı hakîkat: [29a/6]

‘a.+e’l-kıtre: [99b/9]

ayruk: **1.** Başka, gayri, maada, diğer. **2.** Artık, bundan sonra, bir daha.

[06a/4], [89a/10], [95a/5]

az: Nicelik, nitelik, güç, süre, sayı bakımından eksik, çok karşıtı.

[35b/6], [56b/3], [98a/1]

a.+acuğiken: [31a/4]

a.+dur: [40b/1]

a.+ıdı: [72b/7]

az-: Baştan çıkmak, doğru yoldan sapmak, sapıklığa, dalalete düşmek.

a.-ar: [45a/7]

âzād: (F.) Serbest bırakma, serbestlik.

[77b/6], [79a/6]

âzāde: (F.) Hür, serbest.

[70b/8]

a.+ler: [55a/5]

a‘zam: (Ar.) Çok (daha, en, pek) büyük.

[09a/8]

âzân: (Ar.) Kulaklar.

â-ḥâl: [50a/8]

azdād: (Ar.) Zıtlar, birbirine zıt olan şeyler.

[03a/3]

azgâş u aḥlām: (Ar.) Karışık, karmakarışık rüyalar.

a.+ındurur: [19a/4]

‘azîm: (Ar.) **1.** Büyük. **2.** (Tesir bakımından) Çok şiddetli.

[24a/1], [62b/3], [70a/4],

[89a/8]

‘azîz: (Ar.) **1.** Yüce, kıymetli, değerli, mukaddes, muazzez. **2.** Saygı duyulan, hürmet edilen, sevgili, dost.

[11b/10], [42a/5], [50a/10],
[74a/4], [80b/3], [98b/9]

‘a.+dür: [74a/9]

‘azīze: (Ar.) Yüce, değerli, ermiş
kadın.

[53a/10]

b

bā: (F.) Bazı kelimelerin önüne gelerek
zarf fonksiyonunda şekiller yapan “ile”
anlamında ön ek.

b.-gül: -Gül ile.

[12a/5]

b.-nevā: Ahenk ile.

[52a/8]

b.-sipend: Üzerlik tohumu,
üzerlik, dardağan darısı ile.

[73b/8]

bāb: (Ar.) Bir kitabın bölümlerinden
her biri.

[08a/6]

b.+ı: [08b/5]

b.+ına: [08a/6]

b.+ını: [08a/5]

b.-ı esbāb: [10a/7]

b.-ı evvel: [08a/10], [08a/9]

b.-ı hāmīs: [08b/3]

b.-ı heftüm: [08b/4]

b.-ı rābi: [08b/2]

b.-ı şāliş: [08b/1]

bād: (F.) Rüzgâr, yel, hava.

[15b/5]

b.+uma: [48a/1]

b.-ı şābā: Serin ve tatlı esen
bahar rüzgârı.

[47a/5]

ba‘dehü: (Ar.) Ondan sonra, daha
sonra.

[39a/1]

ba‘de-zān: (Ar. ba‘de + F. ez-ān)
Bundan sonra.

[31a/6], [66a/7], [77a/1]

bāġ: (F.) Bahçe, yeşillik, ağaçlık ve çiçeklik yer, bostan.

[93a/10]

b.+a: [62b/6]

b.+da: [32b/3], [52a/9]

b.+ında: [99a/4]

b.+ından: [73a/4]

b.-i irem: Cennet bahçesi.

[37a/5]

b.-i zindegānī: [28a/4]

baġal: (F.) Kolun bedenle birleştiği omuzun altına rastlayan kısım, koltuk.

b.+ından: [99b/9]

baġarsuġ: Bağırsak.

b.+ı: [74b/9]

baġışla-: Bir mal veya hakkı karşılık beklemeden birine vermek, teberru etmek. 2. Herhangi bir kötü davranış için ceza vermekten vazgeçmek, affetmek.

[92b/3]

b.-dı: [99b/4]

b.-dum: [30b/8]

b.-sun: [28a/6]

b.-yan: [44b/1]

baġla-: 1. Bir şeyi bir yere veya bir şeye tutturmak. 2. Düşümlenmek. 3. Birinde bir şeye karşı ilgi, istek uyandırarak o şeye ilgi, yakınlık duymasını sağlamak. 4. Eklemek, bir araya getirmek, birleştirmek.

b.-dı: [59a/9]

b.-dılar: [27b/5], [86a/10], [100b/7]

b.-duġda: [08b/6]

b.-maġıl: [18b/3]

b.-ya: [76a/3]

baġlu: Bağlı, bir bağ ile tutturulmuş olan.

[51a/2]

baġy: (Ar.) Haddi aşma, azgınlık.

[29b/5]

bahār: (F.) 1. İlkbahar. 2. Bir şeyin gençlik, tazelik, canlılık dönemi.

b.-ı devlet: [05a/7]

b.-1 germā: [51b/6]	baḡş: (F.) Verme, baḡış, ihsan, hibe.
bahā: (Ar.) Güzellik, zarafet.	[24a/8], [71a/1], [71b/7], [72a/2]
b.+sın: [72b/3]	
baḡcā: Bkz. Baḡçe.	baḡşāyende: (F.) Baḡışlayan, veren, ihsan eden.
b.+yı: [93a/10]	[01b/7]
baḡçe: (F. Bāḡçe'den) Çiçek, sebze veya meyve ağacı yetiştirilen toprak parçası.	baḡşış: (F.) Armağan, hediye, ihsan, atiye.
[12b/1]	[71a/3], [71a/7], [71b/3]
bahīl: (Ar.) Eli sıkı (kimse), hasis, cimri, pinti, nekes.	baḡt: (F.) Allah tarafından ezelde belirlendiği kabul edilen kısmet ve nasip, uygun talih, ikbal, şans.
[58a/7]	[75b/9], [98b/8], [100a/10]
baḡr: (Ar.) 1. Deniz, derya.	b.+uñ: [62a/3]
[05a/2]	bāk: (F.) Korku, kaygı, çekinme.
b.-1 aḡdar: Pasifik Okyanusu [Akdeniz için de kullanılmıştır].	[63b/6], [64a/2]
[11a/1]	baḡ-: Bakışı bir şey üzerine çevirmek.
b.-1 güher: [08a/3]	[91b/3]
b.-1 mevc: [48b/4]	b.-dı: [20b/2], [77a/2]
baḡrī: (Ar.) Denizle alakalı (kişi).	b.-duḡını: [20b/5]
b.+ye: [39a/1]	bāḡī: (Ar.) 1. Ebedî, ölümsüz, kalımlı. 2. Varlığını koruyan, devam eden,

devamlı, sürekli. **3.** Kalan kısım veya meblağ, alt taraf.

[20a/9], [22a/4], [24b/2],
[25a/9], [26a/2], [60a/1],
[62a/6], [68b/1], [78b/2],
[93a/4]

b.+durur: [03b/1]

bāl: (F.) Kanat.

[07a/10]

bāliş: (F.) Yastık, yüz yastığı.

[52b/4]

bāng: (F.) Ses, seda, yüksek sesle bağırma, haykırış.

[20a/6]

bār: (F.) **1.** Yük, ağırlık veren şey, sıklet. **2.** Manevi ağırlık, eziyet, keder, üzüntü.

b.-ı hikmetü'llah: [25b/6]

b.-ı 'arşa: [52a/6]

bārān: (F.) Yağmur.

b.-ı rahmet: [46b/5]

bāri: (F.) Hiç olmazsa, hiç değilse, o hâlde, öyleyse.

[24b/1], [65b/6], [68b/2],
[69b/2], [78b/10], [80a/9],
[93b/8]

bārgāh: (F.) Sultan çadırı veya sarayı, yüksek divan.

b.+ında: [24a/7]

barmaç: İnsanda ve bazı hayvanlarda ellerin ve ayakların son bölümünü oluşturan, boğumlu, oynak, uzunca organların her biri.

b.+ı: [50a/3]

b.+ımı: [32a/5]

baş-: 1. Vücudun ağırlığını verecek bir biçimde ayak tabanını bir yere veya bir şeyin üzerine koymak. **2.** Sıkıştırarak yerleştirmek.

b.-a: [90a/4]

b.-aram: [86a/7]

b.-ıcaç: [07a/2]

b.-mağa: [07a/4]

b.-mazlar: [07a/3]

b.-up: [27a/10]

basık: Yüksekliği fazla olmayan, alçak.

[47b/4]

baş: **1.** İnsan ve hayvanlarda beyin, göz, kulak, burun, ağız vb. organları kapsayan, vücudun üst veya önünde bulunan bölüm, kafa, ser. **2.** Bir topluluğu yöneten kimse. **3.** Başlangıç. **4.** Temel, esas.

[23b/3], [50a/2], [83a/7],
[83b/2], [84b/5], [85a/4],
[88a/4], [89a/7], [100b/9]

b.+a: [42a/5]

b.+da: [93b/1]

b.+ı: [41a/6], [87a/1]

b.+m: [27a/6], [31a/4]

b.+ına: [23a/6], [66b/8],
[100b/3]

b.+ından: [33b/2]

b.+ını: [52b/3]

b.+ınuñ: [89a/5]

b.+ıra: [75a/1], [75a/6], [75a/9]

b.+ları: [23a/5]

b.+um: [69b/1], [85a/9]

b.+uma: [66a/9], [78b/6]

b.+uñ: [79b/2]

b.+uña: [75a/10], [75b/4]

başla-: **1.** Görünmek. **2.** Bir işe girişmek, harekete geçmek. **3.** Olmak, oluşmak, ortaya çıkmak, doğmak

b.-dı: [14b/4], [36b/6], [39a/4],
[65a/3]

b.-dılar: [35b/7]

b.-r: [31b/8]

b.-yup: [23b/9]

bâtl: (Ar.) **1.** Doğru ve sahih olmayan, gerçekle ilgisi bulunmayan (şey). **2.** Geçersiz, hükümsüz.

[44b/4], [94a/10], [94b/4]

bâtm: (Ar.) Görünmeyen, gizli olan.

b.+ları: [68a/1]

bay: Zengin, paralı, mal mülk sahibi, varlıklı kimse.

b.+lar: [43b/3]

bayağı: Aşağılık, pespaye.

[51a/3]

b.+layın: [19a/1]

b.+na: [01b/10]

baykuş: Zararlı ve kemirici hayvanları avlamakla geçinen, başlarında iki tepelik bulunan, yırtıcı gece kuşlarının ortak adı.

b.+sına: [46a/1]

bāzī: (F.) Oyun, eğlence.

[85b/3]

[83b/9]

bāzū: (F.) Kolun omuzla dirsek arasındaki kısmı, pazı.

b.+uñ: [25a/5]

b.+m: [42b/7]

bayram: Milletçe sevinç içinde kutlanan, dinî veya millî bir anlam taşıyan kutsal gün.

b.+larını: [86b/5]

b.+dur: [91b/8]

b.+sı: [44a/9]

b.+ındaki: [91b/8]

b.+yı: [74b/8]

b.+yıla: [86b/8]

bāzār: (F.) Pazar kelimesinin eskiden kullanılan asıl şekli, çarşı, alış veriş yeri.

be: (F.) Kelime başına getirilerek zarflar teşkil eden “ile, için, -e kadar, -e göre” anlamında ön ek.

[45a/7]

be-ceng: (F.) Savaş ile.

b.+ı: [68a/8]

[07b/7]

b.-ı hicālet: [61b/7]

be-cidd: (F.) Ciddiyetle, ciddi olarak.

ba'zı: (Ar. ba'z + F. izâfet kesresi -i) **1.** Birtakım, bir kısım. **2.** Hepsi olmayıp içlerinden birkaçı, kimi. **3.** Arada bir, ara sıra, kimi vakit, bazen.

[84b/8]

bed: (F.) Kötü.

b.-aşıl: (F. bed + Ar. aşıl) Aslı,
soyu kötü olan.

[100a/8]

b.-huy: (F.) Huyu kötü olan
(kimse), huysuz.

[94a/5]

bedestem: ?

[12a/3]

beg: 1. Zevce, koca. 2. Küçük devlet
başkanı. 3. Amir, nüfuzlu, ileri gelen,
sözü geçen, zengin adam.

[18b/6], [37b/5], [38a/7],
[43a/6], [45a/9], [54a/2],
[57b/1], [57b/7], [80b/1],
[81a/1], [90a/5]

b.+dür: [59b/8]

b.+e: [81a/1]

b.+i: [98a/3]

b.+in: [41a/4]

b.+ine: [11b/8], [58b/1],
[58b/2], [91b/6]

b.+ler: [71a/9], [72a/3], [88b/2]

b.+lerden: [63a/9]

b.+leri: [80b/3]

b.+leriçün: [88b/3]

b.+lerinden: [18b/6], [35b/1],
[43a/6], [76a/4], [82b/1]

b.+üñ: [59a/1], [91b/7]

be-gâyet: (F.) Son derece, pek çok,
fazlasıyla.

[15b/5], [22a/5], [24a/10]

begen-: 1. İyi veya güzel bulmak. 2.
Benzerleri arasından birini seçip
ayırarak. 3. Onaylamak, kabul etmek,
tasvip etmek.

b.-di: [70a/4], [91a/3]

b.-düñ: [78b/6], [91a/6]

b.-medi: [51b/3]

beglik: 1. Küçük devlet başkanlığı. 2.
Bey gibi yaşama, rahatlık, safa sürme.

[67a/3]

b.+ine: [17b/10], [19a/7]

be-güş: Kulak ile.

[36a/8]

be-güzâf: (F.) Boş söz, manasız laf olarak.

[74b/8]

behişt: (F.) Cennet, uçmak.

[13a/6]

b.+dür: [39b/9]

beḳā: (Ar.) **1.** Ölmezlik, ölümsüzlük, ebediyet, ebedîlik, bakilik. **2.** Geleceğe doğru varlığını koruyarak devam etme, devamlılık.

[02b/5], [08b/8], [62a/3]

b.-yî zât: [12b/8]

beḳā': Bakınız. beḳā.

[90b/5]

bekār: (Ar.) Evli olmayan kimse, ergen.

b.-ı dānī: [98b/8]

bekle-: Bir iş oluncaya, biri gelinceye değin bir yerde kalmak, durmak.

b.-yem: [72a/3]

belā: (Ar.) **1.** İnsana büyük bir sıkıntı veren, içinden çıkılması güç durum, badire, dert, gam, keder. **2.** Büyük

sıkıntıya ve zarara sebep olan olay, afet, musibet, felaket.

[14a/6], [33a/3], [39b/10],
[79a/7], [81b/10]

b.+yıla: [42a/10, [74b/3]

b.-yî ḥumār: [05a/9]

belābil: (F.) Bülbüller.

[05a/9]

b.+in: [05a/9]

belāgat: (Ar.) **1.** Sözün etkili, güzel ve hitap edilen kimseye, içinde bulunulan duruma uygun düşecek şekilde söylenmesi; fasih ve hâle uygun söz söyleme. **2.** Etkili, güzel ve yerinde söz söyleme yeteneği.

[03a/9], [06b/8], [07b/1]

belde: (Ar.) Kasaba, şehir, diyar.

[12b/9]

belī: (Ar.) Evet, hay hay, peki.

[94b/4], [95a/8]

beliyye: (Ar.) Bela, dert, keder, eziyet, sıkıntı.

[66a/2]

belîğ: (Ar.) Etkili, güzel ve yerinde söylenmiş (söz).

[68a/3]

belki: (Ar. bel + F. ki) Olabilir, olabilir ki, bir ihtimale göre, muhtemelen.

[21b/5], [41b/8], [88b/7],
[98b/7]

belürt-: İzhar etmek, meydana çıkarmak.

b.-ür: [17a/6]

ben: Teklik birinci kişiyi gösteren söz.

[05b/3], [11b/5], [12a/5],
[23a/4], [23a/5], [28a/6],
[29a/8], [34a/8], [34a/10],
[38b/8], [39b/7], [43b/7],
[52b/3], [53b/10], [62a/9],
[67a/4], [68b/4], [69a/3],
[75a/8], [77b/9], [79a/2],
[81b/9], [89b/9], [91b/6],
[91b/8], [92a/1], [92a/3],
[92b/3], [92b/4], [94a/6],
[95b/2], [97a/6], [97b/5],
[97a/10]

b.+a: (Baña)

[12a/6], [12b/2], [16a/7],
[40b/6], [41b/8], [45a/1],
[49a/10], [54a/9], [59a/10],
[61a/6], [66a/3], [69a/1],
[69a/2], [72a/1], [79a/7],
[81b/10], [84a/7], [87a/8],
[89a/10], [90a/8], [90b/1],
[90b/6], [92b/3], [93b/5],
[97a/10]

b.+i: [40b/2], [43b/5], [50a/7],
[61a/7], [66a/9], [66b/1],
[67a/1], [75a/8], [78b/9],
[79a/3], [87b/9], [95b/1]

b.+den: [77a/8], [86a/6],
[87a/7], [89a/10]

b.+dendür: [79a/7]

b.+üm: [62b/9], [62b/9],
[63b/5], [64b/2], [64b/2],
[65b/2], [67a/4], [86a/5]

b.+ümle: [43b/6]

be-nâf: (F.) Göbeğe kadar.

[74b/9]

bence: Bana göre, benim düşüncemce.

[86a/5]

bend: (F.) 1. Bağ. 2. Dört veya daha çok mısradan meydana gelen bölümlerden her biri. 3. Bir yazının kendi içinde bir bütün teşkil eden parçası, paragraf.

[61a/7], [67b/7]

b.+den: [67a/2]

b.+i: [85b/8], [87a/7], [87a/9]

b.+ini: [85b/9]

b.+üñ: [86b/9]

b.-i ehl ü ‘ayāl: [61a/7], [90b/7]

b.-i za‘îf: [81a/5]

bende: (F.) Kul, köle, abd, memluk.

b.+nüñ: [29a/8]

bendegān: (F.) Kullar, köleler.

b.-ı günahkār: [48b/5]

beñze-: İki kişi veya nesne arasında birbirini andıracak kadar ortak nitelikler bulunmak, andırmak.

b.-r: [02b/4], [88a/7], [90a/5], [97a/4]

b.-rdi: [99b/9]

beñzet-: Benzer duruma getirmek.

b.-ürsiñ: [64a/8]

ber: (F.) Arapça ve Farsça kelimelerin başına gelerek sıfat ve zarflar yapar; Türkçedeki “-de” ekiyle “üzeri, üzere, üzerine, üzerinde” vb.nin karşılığıdır.

b.-dār: Darağacına çekilmiş, asılmış.

[24a/6], [33a/4]

b.-hük-m-i cihān-metā: Dünya malının hükmünde.

[14a/9]

b.-mūcib-i şer‘: Şeriatın hayretinde.

[14a/8]

b.-resm-i dostān: Dostlar resminde.

[52b/4]

b.-rūy-ı hāk: Hak cihetinde.

[18b/5]

b.-ser-i deryā-yı Nīl: Nil Nehri’nin başında.

[78a/4]

b.-seng: Taşta.	[17b/3]
[64a/3]	beter: (F.) Çok fena, daha fena, çok kötü.
b.-taht: Tahtta.	b.+em: [94a/6]
[18b/5]	beyād: (Ar.) Mahv ve helak olmak, büsbütün yok olmak.
b.-tarik-i ihtisār: Sadeleştirme yolunda.	b.+a: [98b/1]
[08a/1]	beyān: 1. Açıklama, anlatma, söyleme. 2. Herhangi bir şeyi, bir durumu resmî makamlara bildirme veya bu hususta verilen bilgi, bildirim.
berāber: (F.) Birlikte.	[08b/5], [10b/6], [18a/3], [31b/1], [58a/4]
[15a/5], [17a/10]	b.+a: [04b/6]
berk: (F.) Yaprak.	beyhūde: (F.) Boş, gereksiz, faydasız.
[29a/3]	[44b/4]
b.-i sünbül: [32b/6]	beyn: (Ar.) Ara.
berü: Bu tarafa, bu yana, buraya, beriye.	b.+e'l-mīleyn: [50a/6]
[75b/1]	beyni: Beyin.
berehne: (F.) Çıplak.	b.+sin: [89a/5]
[54b/1]	b.+sini: [76a/3]
beşāret: (Ar.) Müjde.	
[41b/4]	
beşinc: Beşinci.	

beyt: (Ar.) Divan edebiyatında nazım birimi olarak kabul edilen iki mısradan ibaret nazım parçası.

[18a/9], [28a/9]

b.+i: [25a/3], [31b/4], [40b/9],
[43a/9], [54a/6], [54b/4],
[55a/3], [56a/4], [57b/5],
[61b/3], [61b/10], [65b/10],
[68b/4], [69a/3], [69a/8],
[75b/4], [78a/1], [78b/3],
[83b/7], [87b/5], [92a/3],
[94a/2], [96b/6]

b.+ine: [56a/2]

beytü'l-māl: (Ar.) Devlet hazinesi.

[56a/3]

bezir: (Ar.) Çiçek ve sebze tohumu.

b.-i leb-i zülāl: [51b/9]

bıñar: Pınar, çeşme.

[31a/4]

b.+uñ: [27a/6]

bıraç-: 1. Elde bulunan bir şeyi tutmaz olmak. 2. Koymak. 3. Bir işi başka bir zamana ertelemek. 4. Sarkıtmak.

b.-a: [28a/7], [87b/2]

b.-dı: [61a/8], [75a/4]

b.-dılar: [38b/10]

b.-mağ: [100b/7]

b.-mışdum: [52b/4]

b.-up: [04b/10], [23a/9]

bi: (Ar.) Harf-i tarif (el) almış Arapça kelimelerin başına gelen ve bunlara “ile” anlamı katarak zarflar teşkil eden ön ek.

b.'l-'adl: Adalet ile.

[15b/5]

bī: (F.) Farsça ve Arapça kelimelerin başına gelen ve dilimizdeki “-siz, -mez” eklerinin anlamını karşılayan ön ek.

bī-ahlāk: (F. bī + Ar. ahlāk) Ahlıksız.

[17b/10]

bī-aşl: (F. bī + Ar. aşl) Asılsız.

[16a/7]

bī-bāl u per: (F.) Kolsuz, kanatsız.

[46a/4]

bī-bekā: (F. bī + Ar. bekā) Ölümlü.

[46b/5]

[03a/3], [18a/9]

bī-fāyide: (F. bī + Ar. fāyide) Faydasız.

bic-: Bkz. biç-.

[33b/10]

[71b/8]

bīgāne: (F.) 1. Yabancı, aşına olmayan.

2. Kayıtsız, ilgisiz, alakasız, lakayt.

biç-: Belli bir biçim vererek kesmek.

[36a/8], [37b/5]

b.-esin: [71a/7]

bigi: Gibi.

b.-megi: [44b/3]

[22a/1], [99a/8]

bī-çāre: (F.) Çaresiz, aciz, zavallı.

b.+lere: [70b/6]

[15b/1], [31a/3], [85b/4],

[85b/6], [14a/6]

bī-günāh: (F.) Günahsız.

biçil-: Biçme işine konu olmak.

[75a/8], [78b/9], [90a/6],

[90a/7], [90a/9]

b.-mişdür: [52a/2]

bī-dil: (F.) Gönülsüz.

bī-ḥaber: (F. bī + Ar. ḥaber) Habersiz.

[100b/3]

[49a/10]

bī-dilān: (F.) Gönülsüzler.

bī-ḥaberān: (F. bī + Ar. ḥaberān)

Habersizler.

[13b/8]

[53b/8]

bī-dīn: (F. bī + Ar. dīn) Dinsiz.

bī-ḥaberī: (F. bī + Ar. ḥaberī) Haberle

ilgisiz.

[45a/9]

bī-dirīg: (F.) Esirgmeden bol bol

[73a/9]

veren.

bī-ḥadd: (F. bī + Ar. ḥadd) Sınırsız,
derecesiz.

[76b/2]

bī-ḥalef: (F. bī + Ar. ḥalef) Halefsiz.

[73a/7]

bī-hemtā: (F.) İşsiz.

[85b/5]

bī-ḥilāf: (F. bī + Ar. ḥilāf) Hilafsız.

[32b/2]

bī-ḥisāb: (F. bī + Ar. ḥisāb) Hesapsız.

[46b/6], [76b/2]

bihter: (F.) En iyi, daha iyi, pek iyi.

[21a/5]

b.+dür: [28b/7]

bī-hüner: (F.) Hünersiz.

[21b/3]

b.+ler: [25a/3]

bī-inşāflık: (F. bī + Ar. inşāflık)

İnsafsızlık.

bī+a: [43a/7]

bī-kerān: (F.) Uçsuz, bucaksız.

[01b/4]

bī-ḫuvvet: (F. bī + Ar. ḫuvvet)

Kuvvetsiz.

[02b/4]

bil: **1.** Bel. **2.** Ayakla basılarak toprağı işlemeye yarayan tarım aygıtı.

b.+ile: [27a/6]

b.+üñ: [96b/2]

bili bağla-: Birisinin kendisine yardımcı olacağına inanmak, güvenmek.

b.-mışlardı: [26a/6]

bili bükül-: Gücsüz kalmak, bir iş yapamayacak duruma düşmek.

b.-mişidi: [22b/5]

bil-: **1.** Bir şeyi anlamış veya öğrenmiş bulunmak. **2.** Bir bilim veya sanat dalında yeterli olmak. **3.** Bir iş yapmaya alışmış olmak, elinden gelmek. **4.** Tanımak, hatırlamak. **5.** Sanmak, varsaymak, farz etmek.

[08b/6], [26a/6], [83b/3]

b.-di: [20b/5], [52b/6], [53b/9],
[74b/2], [80b/8], [81b/4],
[86b/8], [81a/1], [39a/10]

b.-dügüm: [16a/8]

b.-düñ: [67b/7]

b.-düñise: [06a/5]

b.-eler: [18a/8], [40b/6]

b.-medüm: [92a/8]

b.-mege: [66b/1]

b.-memegin: [15a/9]

b.-memişidi: [39a/8]

b.-memişler: [80b/3]

b.-meyüben: [79b/2]

b.-mez: [39b/10], [57a/8],
[61b/6]

b.-mezin: [34a/7]

b.-mezsın: [94a/6]

b.-mezüz: [84b/9]

b.-sün: [40a/2]

b.-üp: [46b/3]

b.-ür: [39a/10], [39b/10],
[51a/2], [59b/8]

b.-ürdüñ: [78a/5]

b.-ürem: [81b/9], [82a/3],
[92a/1], [94a/6]

b.-ürin: [40a/9]

b.-ürler: [80b/5], [88a/7]

b.-ürse: [14b/7]

b.-ürsın: [60a/8]

b.-üp: [57a/8]

bildür-: Herhangi bir şeyi haber vermek

b.-melü: [24b/9]

bile: 1. Da, de, dahi. 2. Birlikte 3.
Üstelik

[04a/3], [38b/7], [70a/6],
[73a/4], [84b/4], [89b/8]

billāh: Bkz. billāhi.

[97b/4]

billāhi: (Ar.) 1. Vallahi. 2. “İnan olsun”
anlamında kullanılan bir söz.

[08a/7], [99b/7]

bīm: (F.) Korku.

[24a/1], [62b/3], [63a/3],
[90a/4], [62b/1]

bīmār: (F.) Hasta.

[97a/5]

bī-mihr: (F.) Güneşsiz.

[52b/10]

bin: (Ar.) İbn kelimesinin kısaltılmış şekli olup Arap dili kuralına göre yapılan isimlerde, bir kimsenin kimin oğlu olduğunu göstermek üzere, soyadı yerine geçen baba adıyla oğul adı arasına getirilir.

[78a/6]

biñ: Dokuz yüz doksan dokuzdan sonra, bin birden önce gelen sayının adı.

[07a/6], [16b/10], [23b/1],
[25b/7], [35a/10], [54b/8],
[81a/3], [81b/3]

bin-: Bir yere gitmek için tren, vapur, uçak, otomobil vb. bir taşıtta yer almak.

b.-di: [38a/8]

binā: (Ar.) Belli bir maksat için kullanılmak üzere yapılmış her türlü mimari eser, yapı.

[03a/2]

b.+sı: [18a/9], [42a/9]

bī-naẓīr: (F. bī + Ar. naẓīr) Eşsiz, benzersiz.

[85b/1]

bindür-: Bir kimseyi bir şeyin üzerine çıkartmak, oturtmak veya içine yerleştirmek, binmesini sağlamak.

b.-di: [95b/2]

bī-nihāyet: (F. bī + Ar. nihāyet) Sonsuz.

[67a/7]

bī-niṣān: (F.) İşaretsiz.

[49a/10]

bī-pāyān: (F.) Sonsuz.

[01b/4]

bir: **1.** Sayıların ilki. **2.** Bu sayıyı gösteren 1 ve I rakamlarının adı. **3.** Aynı, benzer. **4.** Beraber. **5.** Bu sayı kadar olan. **6.** Herhangi bir varlığı

belirsiz olarak gösteren (sayı). 7. Tek.

8. Eş, aynı, bir boyda.

[02b/4],	[03b/3],	[04b/8],	[43a/5],	[43a/6],	[43b/6],
[05b/1],	[05b/8],	[06a/6],	[44b/7],	[45a/1],	[45a/7],
[06a/7],	[07a/6],	[07a/7],	[45a/9],	[45b/1],	[50a/1],
[11b/5],	[12a/3],	[12a/7],	[50b/1],	[50b/8],	[53a/10],
[14a/3],	[14a/5],	[15a/2],	[53b/1],	[54a/1],	[54a/2],
[15b/2],	[15b/10],	[16b/9],	[54a/6],	[54b/1],	[54b/7],
[16b/10],	[17a/1],	[17a/6],	[54b/10],	[56b/1],	[56b/9],
[17a/7],	[17a/9],	[17b/8],	[57a/1],	[57a/2],	[57a/3],
[18b/6],	[19a/4],	[19b/10],	[57a/9],	[57b/1],	[57b/3],
[20a/2],	[20a/7],	[20b/1],	[57b/8],	[58b/8],	[59a/1],
[21b/9],	[22b/2],	[24b/3],	[59a/2],	[59a/10],	[59b/10],
[24b/4],	[24b/9],	[25a/1],	[60a/1],	[61a/6],	[61a/8],
[25b/4],	[25b/5],	[25b/6],	[62a/3],	[62a/6],	[62a/7],
[25b/7],	[26a/3],	[26a/7],	[63b/9],	[64a/4],	[64a/5],
[26b/1],	[26b/2],	[26b/3],	[64a/6],	[65b/3],	[65b/5],
[27a/4],	[27a/7],	[27a/8],	[66a/9],	[66b/3],	[67a/10],
[27a/9],	[27b/9],	[29a/3],	[67b/6],	[68a/2],	[68a/5],
[31a/6],	[31b/2],	[31b/8],	[68a/6],	[70a/3],	[70b/8],
[32b/1],	[32b/4],	[32b/6],	[71a/8],	[71b/1],	[71b/3],
[33a/5],	[33a/6],	[33a/6],	[72a/4],	[72a/9],	[72b/2],
[33b/2],	[36b/1],	[36a/9],	[72b/7],	[72b/8],	[72b/9],
[36b/10],	[37b/5],	[38a/4],	[73a/4],	[73a/6],	[74b/4],
[38a/7],	[38a/9],	[38b/7],	[75a/1],	[75a/3],	[75a/4],
[39a/1],	[39a/3],	[41a/7],	[76a/4],	[76b/1],	[76b/10],
[41b/2],	[41b/7],	[43a/3],	[78a/6],	[78a/7],	[78b/8],
			[78b/10],	[79b/4],	[79b/6],
			[80a/10],	[80b/1],	[80b/2],
			[80b/7],	[81a/1],	[81b/10],

[82b/1], [82b/5], [82b/7],
[83a/2], [83b/4], [83b/6],
[84b/2], [84b/6], [85b/1],
[85b/3], [85b/5], [85b/9],
[86a/1], [86a/3], [86a/7],
[86b/5], [86b/10], [88a/1],
[88a/2], [89a/5], [89a/7],
[89b/4], [89b/5], [90a/6],
[90b/1], [90b/9], [91b/4],
[91b/6], [91b/9], [92a/2],
[92b/2], [92b/8], [92b/10],
[93a/5], [93b/3], [93b/7],
[93b/8], [94a/5], [94b/8],
[94b/9], [95a/2], [95b/1],
[96a/2], [96a/8], [96b/3],
[97a/1], [97b/5], [97b/6],
[97b/9], [98a/4], [99a/1],
[99a/5], [99a/8], [99b/3],
[99b/4], [99b/6], [99b/7]

b.+i: [17a/2], [17a/8], [20b/9],
[22b/5], [63a/9], [63b/1],
[63b/2], [76b/7], [93b/8]

b+ine: [22b/5]

b.+inüñ: [08b/5], [25b/8],
[100b/8]

b.+isi: [17a/3], [20a/8], [24b/3],
[28a/1], [35b/1], [62a/10],
[62b/1], [91b/7], [93b/7],
[95a/4], [96a/1]

b.+isin: [89a/4], [89a/4]

b.+isine: [25b/2]

b.+isini: [95a/4]

biraz: Az miktarda.

[27a/8]

biriden: Birlikte, beraberce, hepsi bir
arada.

[22a/5]

biregü: Bir kimse, başkası.

b.+ye: [96a/5]

birer: Herkese bir.

[25b/2]

birbirine: Karşılıklı olarak bir diğeri.

[86b/3]

birkaç: Bkz. birkaç.

[87b/5], [95b/2]

birkaç: Çok olmayan, az sayıda, az.

[02a/6], [08a/1], [17a/8],
[18a/7], [20a/7], [23a/8],
[26a/6], [26b/6], [30b/4],
[30b/5], [31a/9], [31b/7],
[33b/10], [38b/10], [40b/9],
[43a/4], [50b/1], [55b/9],
[60b/10], [67b/2], [67b/8],
[76a/10], [78a/6], [80b/9],
[83b/5], [88b/9], [92a/3],
[92b/8], [94b/8]

birle: İle.

[04a/9], [06b/5], [15b/8],
[17a/7], [21a/9], [47b/4],
[78b/8], [99b/3]

b.+dür: [98b/3]

birlik: Tek, bir olma durumu,
vahdaniyet.

b.+ine: [26a/5]

bî-sa'âdet: (F. bî + Ar. sa'adet) Mutsuz.

[73a/9]

bisât: (Ar.) Dünya.

b.-ı kelâm: [69b/3]

b.-ı müdâ'ıyet: [50a/9]

bî-şebât: (F. bî + Ar. şebât) Sebatsız.

[03a/4], [37b/7], [02b/9],
[18a/8]

bisle-: Yiyecek ve içeceğini sağlamak.

b.-dügi: [87b/3]

b.-dügin: [18b/4]

b.-nür: [29a/3]

Bismi'llâhi'r-raḥmani'r-raḥim: (Ar.)

Rahman ve Rahim Allahın adıyla.

[01b/1]

bister: (F.) Yatak, döşek.

b.+den: [84b/5]

bîş: (F.) Fazla, artık.

[02a/6]

bîş: Dörtten sonra gelen sayının adı.

[73a/5]

bîşe: (F.) Orman, koruluk.

b.+yi: [22b/1]

bîşür-: Pişirmek.

b.-mekiçün: [93b/1]

bit-: 1. Meydana gelmek, hasıl olmak, çıkmak. 2. Mahvolmak, iflas etmek.

b.-er: [27a/4], [64b/4]

b.-mez: [58b/4]

b.-se: [97a/10]

bī-tedbīr: (F. bī + Ar. tedbīr) Tedbirsiz.

[71a/8]

bī-temīz: (F. bī + Ar. temīz) Pis.

[74a/9]

bī-teyīd: (F. bī + Ar. teyīd) Doğrulamama, sağlamaştırma.

b.-i āsumānī: [98b/8]

bitür-: 1. Peyda etmek, hasıl etmek, meydana getirmek.

b.-di: [32b/3]

b.-mez: [32b/10]

bī-vaqt: (F. bī + Ar. vaqt) Vakitsiz, zamansız.

[98a/2]

bī-vefālīk: (F. bī + vefālīk) Vefasızlık.

[81a/9], [04b/6]

bī-vesīle: (F. bī + Ar. vesīle) Sebepsiz, bahanesiz.

[68b/7]

biz: 1. Çokluk birinci kişiyi gösteren söz. 2. Bazen teklik birinci kişi zamiri “ben” yerine kullanılan bir söz.

[72b/9]

b.+den: [94a/9]

b.+e: [67b/8], [79a/6], [89b/1], [96b/9]

b.+üm: [33b/6], [60a/2], [69a/7], [70b/6], [91a/4], [94b/9], [95a/2]

bī-zevāl: (F. bī + Ar. zevāl) Zeval bulmayan, yok olmayan, ortadan kalkmayan, devamlı.

b.+e: [01b/4]

boğaz: 1. Boynun ön bölümü ve bu bölümü oluşturan organlar, imik, kursak. 2. Yeme içme.

b.+dan: [74b/9]

b.+uñıçun: [96a/4]

boş: İçinde, üstünde hiç kimse veya hiçbir şey bulunmayan, dolu karşıtı.

[48b/10]

boylu: Boyu olan.

[20b/6], [20b/7], [20a/8],
[20b/10], [21a/2]

b.+da: [23b/6]

boyun: Gövdenin başla omuz arasında kalan bölgesi.

b.+nına: [07a/7], [41b/2]

b.+una: [90b/6]

bölük: Bölünmüş bir bütünün parçası, parça, kısım.

b.+indirler: [30a/5]

b.+ünde: [29a/10]

böyle: **1.** Bunun gibi, buna benzer. **2.** Bu yolda, bu biçimde, hakeza. **3.** Bu derece.

[71a/10], [71b/2], [82b/7],
[82b/8], [84b/7], [98a/2]

bu: **1.** Yerde, zamanda veya söz zincirinde en yakın olanı gösteren bir söz. **2.** En yakında bulunan bir varlığı

veya biraz önce anılan bir şeyi işaret yolu ile belirtmek için kullanılan bir söz.

[02a/6], [04a/3], [04b/4],

[04b/8], [05b/1], [05b/2],

[05b/4], [05b/5], [05b/8],

[05b/9], [05b/10], [06a/1],

[06a/2], [06a/7], [06a/9],

[06b/5], [06b/7], [07a/10],

[07b/1], [07b/2], [07b/3],

[07b/9], [08a/4], [08b/5],

[08b/6], [08a/7], [08b/8],

[09a/2], [09a/3], [10b/5],

[10b/7], [11a/6], [11b/1],

[12a/4], [12b/3], [12b/8],

[13b/4], [14a/6], [14b/3],

[14b/8], [15b/1], [15b/9],

[15b/5], [16a/1], [16b/9],

[17a/8], [17b/10], [18a/1],

[18a/2], [18a/7], [18a/8],

[18b/4], [19b/10], [20b/3],

[21b/8], [22a/1], [22a/4],

[22a/6], [22b/8], [23b/3],

[24b/6], [25a/3], [25a/6],

[25a/8], [26a/4], [26b/5],

[26b/7], [27a/9], [28a/4],

[28a/8], [28a/9], [29a/5],

[29a/6], [30b/5], [30b/9],

[31b/3], [31b/4], [32a/3], [69a/8], [69b/6], [70a/1],
[32a/6], [34a/5], [34b/8], [70a/4], [70a/8], [71a/3],
[34b/10], [37a/6], [37b/2], [71a/9], [71b/4], [71b/9],
[37b/6], [39a/4], [39a/5], [72b/5], [72b/8], [73a/1],
[39a/6], [39a/9], [40a/7], [73b/1], [74b/5], [75a/5],
[40b/7], [40b/9], [41b/7], [75b/4], [77a/3], [77a/10],
[41b/8], [41b/9], [42a/5], [77b/5], [77b/8], [78a/1],
[42a/7], [42a/8], [42b/9], [78b/1], [78b/3], [78b/8],
[43a/9], [45a/2], [45a/3], [79a/4], [79a/6], [79a/7],
[45b/2], [46a/10], [46b/5], [80b/1], [80b/4], [80b/7],
[46b/7], [46b/8], [46b/9], [81a/1], [81a/5], [81a/6],
[47a/6], [47a/7], [48a/4], [81b/4], [81b/9], [82b/6],
[50a/9], [50a/10], [50b/1], [83b/6], [83b/7], [84a/1],
[50b/6], [52b/2], [52b/6], [84a/3], [84a/9], [84a/10],
[54a/6], [53b/8], [54b/2], [84b/4], [84b/8], [85a/1],
[54b/4], [55a/3], [55a/7], [85a/5], [85a/6], [86a/7],
[55a/8], [55b/9], [56a/4], [87a/7], [87b/5], [87b/8],
[56a/10], [57b/5], [59b/2], [88a/6], [88b/9], [89a/8],
[60a/2], [60a/10], [61a/6], [89b/3], [89b/10], [90a/9],
[61b/3], [61b/8], [61b/10], [90b/1], [90b/7], [91b/3],
[62a/8], [62a/9], [62b/2], [91b/8], [92a/6], [92a/8],
[62b/3], [62b/7], [62b/8], [92a/9], [92b/5], [93a/5],
[64a/4], [64a/8], [64a/9], [93a/6], [94b/5], [95a/7],
[64a/10], [65a/2], [65a/3], [95a/10], [95b/1], [95b/5],
[65a/4], [65b/10], [66b/2], [95b/8], [96a/3], [96b/6],
[66b/10], [67b/2], [67b/3], [96b/9], [97a/4], [97a/7],
[68a/9], [68b/4], [68b/8], [97b/3], [97b/5], [98a/5],
[69a/3], [69a/5], [69a/6],

[98a/9], [98b/2], [98b/9],
[100b/10]

b.+dur: [07b/11], [16a/3],
[17b/8], [17b/9], [20b/9],
[45b/4], [67a/7], [98b/9]

b.+durur: [29a/8]

b.+ña: [27a/7], [40a/7], [45b/9],
[58b/5], [59a/1], [84b/1],
[86b/7], [86b/8], [96a/3],
[96a/4]

b.+nda: [52b/1], [68b/1],
[97a/10]

b.+ndan: [20a/6], [54a/9]

b.+nı: [08b/9], [23a/8], [54b/7],
[65b/5], [71a/8], [71b/1],
[76b/9], [81a/3], [84b/10],
[85b/6], [87a/8], [89b/8],
[95a/9]

b.+nu: [24b/2], [51b/3], [95b/3]

b.+nuñ: [09a/5], [09a/7],
[11b/3], [11b/10], [16a/8],
[18a/4], [22b/3], [24b/5],
[24b/7], [24b/10], [28b/5],
[29b/5], [31b/7], [37b/4],

[38b/8], [84b/6], [92a/1],
[93b/6], [93b/9], [94a/7],
[95a/6]

b.+nuñiçün: [87a/9]

b.+yıdı: [95a/5], [95a/9]

b.+yımış: [66b/4]

bucak: Kenar, köşe, yer.

b.+ın: [59a/9]

bugün: 1. İçinde bulunulan gün. 2.
İçinde bulunulan çağ, zaman. 3. İçinde
bulunulan gün içinde.

[06a/5], [06a/5], [12a/3],
[12a/7], [50b/2], [89a/4],
[89b/7], [91b/6]

bul-: 1. Arayarak veya aramadan bir
şeyle, bir kimse ile karşılaşmak. 2. Bir
şeyi elde etmek. 3. Kaybedilen bir şeyi
yeniden ele geçirmek. 4. Varlığı
bilinmeyen bir şeyi ortaya çıkarmak,
keşfetmek. 5. İlk kez yeni bir şey
yaratmak, icat etmek.

b.-a: [04a/3], [44b/6], [87b/2],
[57a/4], [57a/3]

b.-alar: [68b/8]

b.-am: [60a/6]

b.-asın: [28a/4], [43b/9]

b.-ayım: [36a/5], [54b/9]

b.-dı: [24a/3], [31b/10],
[35b/6], [65b/6], [76b/1],
[78a/1], [81a/2]

b.-dılar: [44b/9]

b.-dum: [08a/3], [57b/8],
[75b/2]

b.-duñuz: [58a/1]

b.-ıcağ: [55b/8]

b.-madı: [38b/7], [50a/10],
[100b/2]

b.-madılar: [25a/5], [34a/1],
[76a/8], [76a/10]

b.-mağıçün: [77a/6]

b.-mayınca: [07a/3], [09b/3]

b.-mazam: [61b/1]

b.-mış: [50a/10]

b.-mışam: [81a/6]

b.-mışıdı: [08b/10], [33b/4]

b.-mışlardur: [06a/2]

b.-sa: [29b/2]

b.-up: [78a/7]

b.-ur: [26b/7], [37a/3], [98b/10]

b.-urlar: [98a/9]

bulın-: Bulma işine konu olmak.

b.-a: [20a/2], [65a/5]

b.-maz: [02b/5], [09b/4]

bunca: 1. Epey, çok. 2. Bu kadar, bu denli.

[08a/6], [64a/6], [71b/1],
[75a/10], [81a/7], [92b/6]

bunlar: Bu zamirinin çokluk biçimi.

[26b/6], [40b/2], [40b/4],
[92b/4]

b.+a: [05b/7], [20b/1], [26b/8]

b.+dan: [25a/7]

b.+ı: [27b/8]

b.+uñ: [22b/4], [27a/8], [28b/6],
[29b/1], [40a/9], [40b/1],

[40b/3], [56b/2], [68a/2],
[68a/3], [68a/8], [71b/7]

būse: (F.) Öpme, öpücük.

[28a/2]

büsü: Pusu.

b.+dan: [27b/4]

būsītān: (F.) Çiçek bahçesi, güzel
kokulu çiçeklerle dolu yer, bostan.

[07a/10]

b.+da: [02b/5]

būstān: Bkz. būsītān.

[09a/3]

b.-ı baħr-ı güher: [08a/3]

but: Kasaplık hayvanların arka
ayaklarının üst tarafındaki etli kısım.

[60a/4]

būy: (F.) Koku.

[12b/4], [71a/6]

b.+ıla: [12a/8]

b.+uñ: [12a/8]

b.-ı dilāvīz: [12a/4]

buyur-: 1. Bir şeyin yapılmasını veya yapılmamasını kesin olarak söylemek, emretmek. 2. Söylemek, demek, düşüncesini bildirmek. 3. Gelmek, gitmek, geçmek, girmek.

[79a/2]

b.-asız: [80b/5]

b.-dı: [13b/2], [15b/9], [27b/8],
[29a/5], [38b/10], [44b/9],
[54b/10], [55b/9], [70a/5],
[79b/8], [81a/1], [82b/1],
[86a/8], [86a/10], [87a/4],
[92a/4], [92b/6], [100b/6]

b.-dılar: [76a/9]

b.-duñuz: [81a/4]

b.-mışdur: [03b/10], [46a/5]

b.-mışlardur: [21a/1]

bük-: Sertçe çevirmek, kıvırmak.

b.-me: [96b/2]

bülbül: (F.) Çok güzel öten, sesinin
güzelliğiyle meşhur küçük kuş.

b.-i hoş-elhān: [52a/7]

b.-i şīrīn: [51a/5]

büleğâ: (Ar.) Belîğ kimseler, güzel ve düzgün söz söyleyenler.

b.+durur: [11a/5]

bülend: (F.) Yüksek, yüce, ulu.

[20b/6]

büngâh: (F.) Keçe çadır, büyük bir kimsenin çadırı.

b.+mı: [24a/5]

bünyâd: (F.) **1.** Esas, temel. **2.** Yapı, bina.

[94a/9]

b.+ı: [06a/8], [18a/8], [28b/3], [37b/7]

b.+ınuñ: [42a/9]

b.-ı hayât: [03a/2]

b.-ı zulm: [72b/6]

büyü-: Organizmanın bütününde veya bu bütünün bir bölümünde, boyutlar artmak, irileşmek, eskisinden büyük duruma gelmek.

b.-mişem: [78b/8]

b.-r: [31b/6]

büyük: **1.** Boyutları, benzerlerinden daha fazla olan. **2.** Üstün niteliği olan.

[40b/3]

b.+dür: [21a/8]

büzürg: (F.) Azîm olmak, büyüklük, ululuk.

b.+i: [33a/8]

büzürgân: (F.) Büyükler, azimler, cesimler, ulular.

[07b/9]

c

ca'd-müy: (Ar.) Kıvrıkcık saçlı.

[38a/9]

câh: (Ar.) Yüksek mevki, makam, rütbe.

[35a/8]

c.+ıla: [98a/8]

c.+üñde: [75b/1]

cāhil: (Ar.) Okuyarak bilgisini iletmemiş, tahsil görmemiş, bilgisiz (kimse).

[98b/9]

cām: (F.) Cam veya topraktan yapılmış bardak, içki kadehi.

[24a/7]

c.-1 Cem: (F.) (İran mitolojisinde şarabın mucidi olarak gösterilen Cem'in (Cemşid) kadehinden teşmil yoluyla) Şarap.

[13a/5], [53b/3]

cāmi': (Ar.) Müslümanların ibadet etmek için toplandıkları yer.

c.+e: [43a/5]

cān: (F.) **1.** İnsan ve hayvanlarda yaşamayı sağlayan ve ölümle vücuttan ayrılan madde dışı varlık. **2.** Yaşama, hayat. **3.** Güç, dirilik. **4.** Kişi, birey. **5.** Gönül.

[02a/5], [04b/10], [09a/3],
[13b/6], [14b/6], [15a/4],
[17a/10], [23a/6] [39b/7],

[53a/9], [53b/2], [58a/10],
[61b/6], [85b/6], [100b/3]

c.+a: [58a/7], [63a/3]

c.+durur: [62b/1]

c.+içün: [79a/6]

c.+ıla: [32b/4]

c.+ın: [45a/2], [63a/8], [85b/7]

c.+ından: [14b/7]

c.-1 pāk: [18b/5]

c.-bāz: İp, at vb. üzerinde tehlikeli gösteriler yapan, canı ile oynayan kimse.

[23a/6]

c.-fezā: Can arttıran.

[2a/6]

canak: Pişirilmiş topraktan yapılmış yayvan kâse.

[92b/2]

cānāvar: (F.) Kurt, domuz vb. cana kıyan yaban hayvanı.

c.+1: [59b/9]

cānāvarārān: (F.) Canavarlar.

[74a/1]

cārū: (F.) Süpürge.

c.-yı zer-endūz: [47a/6]

cāsūs: (Ar.) Bir devletin askerî, siyasi ve ekonomik sırlarını başka bir devlet hesabına gizlice öğrenmekle görevli kimse, ajan.

[27b/3], [27a/8], [27b/3]

cāvīd: (F.) Sonsuz, ebedî, kalıcı, baki.

[06b/1]

cāvidānī: (F.) Ebedî, kalıcı, daimî, baki.

[96b/9]

cāy: (F.) Yer, mahal, mevki.

c.-ı şādmānī: [96b/9]

cā'iz: (Ar.) Din ve törece işlenmesi emir veya yasak edilmediği için yapılmasında bir sakınca bulunmayan, izin verilmiş sayılan (şey).

c.+dür: [76b/7]

cebīnān: (Ar.) Alınlar.

[02b/9]

cefā: (Ar.) Eziyet, sıkıntı, eza, cevr.

[02b/3], [14a/7], [68b/3]

c.+yı: [94a/8]

cehd: (Ar.) Çalışıp çabalama, büyük gayret sarfetme, uğraşma.

[99b/1]

c.+ile: [89a/4]

cehl: (Ar.) Bilgisizlik, bilmezlik, cahillik, cehalet.

[31b/2]

c.+dür: [02a/2]

celāl: (Ar.) Yücelik, büyüklük, ululuk, azamet.

c.+dür: [49a/3]

celīs: (Ar.) Sohbet arkadaşı, hemdem, refik.

c.-i ehl-i cennet: [43a/1]

cellād: (Ar.) İdam hükmünü yerine getirmekle görevli kimse.

c.+lar: [76b/9]

c.+ları: [14b/1]

cem': (Ar.) **1.** Toplama, toplanma, bir araya gelme, getirilme. **2.** Topluluk, cemiyet, meclis.

[19a/3], [33a/2], [36b/8],
[37b/6], [57a/8], [57a/9],
[62a/9], [71b/1], [72a/3],
[76a/7]

c.+ine: [58b/9]

cemāl: (Ar.) **1.** Güzellik. **2.** Yüz güzelliği, güzel yüz. **3.** Allah'ın lutfedici sıfatlarının bütünü ve bu sıfatlarının gereği olarak güzellik ve rahmetle tecellisi.

[12b/2], [33a/6], [33b/3]

c.+dür: [49a/5]

c.-i ḥayāl-i gülistān: [53a/6]

cemī': (Ar.) Bütün, hep, cümle.

[19a/7], [46a/7], [81b/6],
[90b/9], [96a/6]

ceng: (F.) Silahlı çatışma, savaş, harp, muharebe, kıtal.

[24a/1], [94b/3]

c.+e: [23a/6], [23b/9]

c.+ile: [41a/4]

cennet: İmanlı ve iyi kimselerin ölümden sonra Allah tarafından mükâfat olarak konulacakları ve içinde ebediyen yaşayacakları, her türlü tasavvurun üstünde güzellik ve nimetlerle dolu yer.

[43a/1]

c.+e: [99b/9]

c.+ü'l-ebleh: [21a/1]

cevāb: (Ar.) Bir soruya, bir söz veya yazıya, bir durum ve ihtiyaca söz, yazı veya başka bir ifade yoluyla verilen karşılık, yanıt.

[03b/10], [15b/4], [17a/5],
[21a/10], [31a/7], [50b/1],
[62b/9], [80b/9]

c.+a: [80b/7]

c.+dur: [97a/6]

c.+ım: [03b/8]

cevr: (Ar.) Haksızlık edip incitme, eziyet, cefa, gadr, zulüm.

[35b/2], [87b/4]

c.+i: [37a/10]

c.+in: [69b/1]	[53a/1]
c.+inden: [35b/3]	cihān: (F.) 1. Yaratılmış olan şeylerin bütünü, evren, kâinat, kosmos. 2. Dünya, yeryüzü. 3. Bütün insanlar, dünyada yaşayan herkes.
c.-i ‘ismet: [09b/4]	
c.-i i‘tisāf: [43a/7]	
c.-i sevret: [55a/10]	[02a/7], [03a/9], [04b/6], [06a/8], [06b/3], [18a/8], [18b/3], [85a/10]
ceyb: (Ar.) Yaka.	
c.+i: [50a/2]	c.+a: [18b/3], [45a/8], [63a/4]
cezā: (Ar.) Suç işleyen bir kimseye suçunun derecesine göre verilen acı karşılık.	c.+da: [06a/2], [72b/6], [98b/9]
[90a/8], [90b/1], [90b/2]	c.+dan: [05a/10]
c.+sı: [93b/7], [93b/9]	c.+ı: [85a/5]
c.+yı: [90a/9]	c.-ı hüsrev: [10a/2]
cibillet: (Ar.) Yaratılış, tıynet, huy.	c.-bān: (F.) Cihanı bekleyen, cihanı koruyan (kimse), hükümdar.
c.+inden: [31b/2]	[06a/8]
cidd: (Ar.) Bir işi çalışıp çabalayarak yapma, gayret, ceht.	c.-mutā‘: (F. cihān + Ar. mutā‘) Cihanın kendisine itaat ettiği, önünde dünyanın boyun eğdiği (hüküm, ferman, kuvvet vb.).
[89a/4]	[14a/9]
ciger-bend: (F.) Ciğer bağı.	
c.+i: [62b/7]	
ciger-ḥūn: (F.) Çok muztarip.	cin: (Ar.) İnsanlar tarafından görülmeyip çeşitli biçimlere girerek

ancak kendileriyle ilgi kuranlara veya istedikleri kimselere göründüklerine ve olağanüstü sayılan bazı işleri yapacak güce sahip bulduklarına inanılan gizli yaratıklara verilen isim

c.+i: [99b/7]

cinān: (Ar.) Cennetler.

[47a/8], [52a/6]

cināyet: (Ar.) Adam öldürme.

c.+e: [35b/2]

cins: (Ar.) 1. Başlıca nitelikleri aynı olan ve aralarında çok yakın benzerlikler bulunan varlık veya nesnelere topluluğu, tür, nevi.

c.+inden: [33b/9]

c.+üfi: [60a/2]

coş-: Birdenbire çoğalıp hızlanmak

c.-ageldi: [100b/5]

cömerdlük: Cömert olma durumu, eli açıklık, ahilik, semahat, mürüvvet.

[58a/7], [70b/9]

cuvāl: (F.) Pamuk, kenevir veya sentetik iplikten dokunmuş büyük torba.

c.+ı: [31a/5]

cümle: (Ar.) Bir bütün meydana getirecek şekilde birbirine bağlı olan şeylerin tamamı.

[93a/10], [99a/2]

c.-i abdāl: [89b/10]

cür'āt: (Ar.) Kendini bilmezlikler, küstahlıklar.

c.-ı küstāhī: [70a/8]

cürm: (Ar.) Suç, kabahat.

[09b/7], [70a/1]

c.+durur: [30b/7]

cüvān: (F.) 1. Genç, yakışıklı, boyu posu yerinde erkek veya kadın. 2. Genç, taze, diri, canlı.

[08b/3]

c.-ı nevresī: [27b/10]

cüvānī: (F.) Gençlik, tazelik, civanlık.

c.+den: [28a/5]

cüz: (Ar.) Bir bütünü meydana getiren kısımlardan her biri, kısım, parça.

[98b/8]

c.-î cinân: [52a/6]

cüz'î: (Ar.) Cüze ait, bir şeyin bütünüyle değil bir parçası ile ilgili.

[100b/1]

ç

çâh: (F.) Kuyu, çukur.

[75b/2]

ç.+a: [97b/1]

çâre: (F.) Bir sonuca varmak, ortadaki engelleri kaldırmak için tutulması gereken yol, çıkar yol, çözüm yolu.

[34a/1]

çarh: (F.) **1.** Çark, dönen tekerlek, tekerlek gibi dönen şey **2.** Gökyüzü, kâinat, felek, âlem, dünya.

ç.+uñ: [5b/9]

çarh-râz: (F.) Gizli çark.

r.+ın: [04a/3]

çek-: **1.** Bir şeyi tutup kendine veya başka bir yöne doğru yürütmek. **2.**

Germek. **3.** Bir kimseyi veya bir şeyi geri almak. **4.** Güç durumlara dayanmak, katlanmak.

[81b/3]

ç.-di: [13a/8], [25a/6]

ç.-er: [37b/1], [74a/10], [39a/10]

ç.-erem: [69b/1], [81a/10]

ç.-erlerse: [57b/7]

ç.-erse: [27a/4]

ç.-meye: [59b/3]

ç.-üp: [74b/3]

çekil-: Çekme işi yapılmak.

ç.-ürse: [27a/5]

çendân: (F.) O kadar, o derecede.

[12b/3], [68b/9]

çemen: (F.) Çimen, yeşillik yer.

[51b/7]

çeng (I): (F.) Pençe.

[07b/7], [41a/5]

çeng (II): (F.) Harba benzeyen bir çeşit telli çalgı: [99a/5]

çerâğ: (F.) Yağ kandili ve genellikle mum, meş'ale gibi ışık veren şey.

ç.+ında: [56a/9]

çeri: Asker.

[36a/6]

ç.+nüñ: [58b/1]

ç.+sine: [57b/2]

ç.+sinüñ: [23a/8]

çerü: Bkz. çeri.

ç.+ñe: [58a/10]

çeşme: (F.) Genellikle yol kenarlarında herkesin yararlanması için yapılan, borularla gelen suyun bir oluktan veya musluktan aktığı, yalıklı su hazinesi veya yapısı, pınar.

[57a/9]

çevgān: (F.) Değnek, ucu eğri sopa.

ç.+ın: [6b/9], [22b/8]

ç.+ını: [3a/9]

çevür-: 1. Bir yöne doğru döndürmek.
2. Daire şeklinde hareket ettirmek, döndürmek, taklip etmek.

ç.-di: [57b/5], [55a/8], [71b/9], [84a/9], [31b/4], [37b/3], [65a/3]

ç.-üp: [28a/9], [87a/1]

çık-: İçeriden dışarıya varmak, gitmek.

ç.-a: [3b/5], [95a/10]

ç.-amadı: [53b/7]

ç.-ar: [32b/4], [51a/6], [76a/3], [85a/4], [85a/5]

ç.-dı: [42a/6], [38a/8]

ç.-uñ: [55b/10]

ç.-up: [27b/4], [39a/2], [60a/3]

çıkagel-: Beklenmedik bir zamanda gelmek.

ç.-di: [91b/9]

çıkār-: Birinin veya bir şeyin çıkmasını sağlamak, çıkmasına sebep olmak.

[44b/5], [95a/3], [95a/4]

ç.-dı: [39a/2]

ç.-dılar: [54a/3]	[12b/1], [18b/4], [20a/1],
ç.-mağa: [95a/9]	[20a/4], [27a/5], [31a/6],
ç.-mağ: [17a/7]	[33b/7], [40b/7], [41a/8],
ç.-up: [67a/1]	[50a/8], [51a/4], [52b/2],
ç.-ur: [41a/5]	[52b/5], [56a/3], [66a/2],
çiçek: Tohumlu bitkilerin, üreme organlarını taşıyan güzel renkli ve ekseri güzel kokulu kısmı.	[67a/3], [68b/3], [69a/1],
ç.+ler: [52a/4]	[69b/2], [70b/8], 71b/10],
çobān: (F.) Koyun, keçi, manda, sığır gibi ehlî hayvan sürülerini güdüp otlatan kimse.	[77b/9], [79b/9], [81b/6],
[88b/7]	[82a/1], [85a/9], [87a/4],
ç.-ıçün: [88b/7]	[87a/5], [87b/4], [90b/8],
çoğal-: Fazlaşmak, artmak, az iken çok olmak, ziyadeleşmek.	[92b/3], [92b/3], [93a/2],
ç.-dı: [31a/5]	[93b/5], [95b/9], [96b/5],
çok: 1. Miktarı, derecesi ve niteliği belli bir ölçünün üstünde bulunan, az olmayan, fazla, ziyade. 2. Uzun. 3. Belli bir ölçünün üstünde. 4. Çok olan şey, çok şey. 5. Büyük bir kısım, büyük bir parça.	[100a/6]
	ç.+dur: [18a/2], [64b/5],
	[67a/6]
	ç.+durur: [71b/3]
	çömçe: Tahta kepçe, büyük tahta kaşık, çemçe.
	[92b/2]
	çü: Bkz. çün.
	[13b/3], [13b/5], [18b/3],
	[18b/5], [34a/3], [34a/4],
	[50b/2], [51a/2], [57b/7],
	[69b/1], [70b/4], [78b/6],
	[79b/3], [83a/2], [97a/10]

çün: (F.) **1.** Çünkü, mademki. **2.** Gibi.

3. Ne vakit ki, vakta ki.

[3b/4], [4b/4], [6b/5], [7b/7],
[9a/2], [11a/8], [11b/7],
[14b/2], [15a/4], [15a/7],
15a/9], [15b/7], [16a/1],
[16a/6], [19a/2], [20b/3],
[22a/1], [22a/4], [22b/5],
[23a/8], [23b/8], [24a/9],
[25a/6], [25b/1], [28a/8],
[29a/5], [30b/5], [31a/9],
[31b/7], [34b/10], [35b/5],
[36b/1], [36b/9], [37a/6],
[39a/2], [39a/4], [39a/8],
[41b/6], [42a/8], [42b/6],
[45a/8], [47a/9], [47b/2],
[48a/2], [50a/3], [50b/4],
[52a/4], [53a/7], [53b/2],
[54b/2], [54b/7], [55a/7],
[55b/9], [56a/10], [56b/9],
[60a/7], [64a/8], [65a/2],
[65b/1], [65b/2], [65b/8],
[66a/4], [66a/6], [68a/6],
[68b/8], [69a/6], [69b/4],
[70a/4], [71a/8], [71b/9],
[72a/8], [74a/4], [74a/5],
[74a/9], [74b/1], [74b/9],

[75a/5], [75b/2], [76a/8],
[78b/1], [78b/6], [78b/9],
[79b/2], [79b/9], [80a/7],
[80b/7], [81b/4], [84a/8],
[84b/9], [89a/6], [89a/8],
[90b/5], [90b/7], [93b/2],
[93b/4], [94b/5], [97b/1],
[97b/2], [100b/1]

çünki: (F.) **1.** Şundan dolayı ki, şu
sebepten ki, zira. **2.** Mademki. **3.** Ne
zaman ki, vakta ki.

[58b/2], [64a/2], [66b/9],
[89a/7], [96b/9]

d

dād: (F.) Adalet, doğruluk.

[44b/5], [44b/6], [77a/6],
[77b/4]

d.+1: [44b/6]

dağı: **1.** Dahi, de. **2.** Bundan başka, aynı
zamanda, hem de, ve... **3.** Başka, diğer.
4. Daha (Sıfatların başında). **5.** Daha
ziyade, daha çok. **6.** Henüz, hâlâ. **7.**

Sonra, bundan sonra, artık, bir daha. **8.**

Yine, yine de.

[04a/6], [05b/7], [05b/8],
[05b/9], [08a/5], [11b/6],
[15a/2], [15b/10], [16b/3],
[16b/4], [18a/1], [18a/4],
[21a/2], [21b/3], [23a/8],
[25a/2], [25a/7], [25b/1],
[25b/8], [26b/6], [27a/9],
[29b/10], [30a/2], [30a/4],
[30a/5], [30b/5], [30b/7],
[31b/9], [34b/1], [37a/6],
[37b/5], [40b/3], [41b/1],
[43b/7], [53b/10], [54b/10],
[61b/1], [64a/3], [64b/5],
[65b/9], [66a/10], [67a/3],
[67a/6], [67b/6], [68b/1],
[70a/6], [70b/9], [75a/2],
[76b/5], [78a/1], [78b/2],
[79a/3], [79a/6], [82b/8],
[84b/6], [84b/9], [85a/10],
[85b/2], [85b/7], [86a/5],
[86b/2], [86b/7], [88b/2],
[89b/4], [91a/2], [91b/9],
[92a/2], [92a/3], [92b/4],
[93a/3], [93a/4], [94a/1],
[94b/6], [95a/1], [95b/2],

[95b/9], [96a/4], [97a/6],
[97b/7], [98a/3], [98a/8],
[100a/1], [100a/6], [100a/8]

d.+dan: [11b/7]

dā'ī: (Ar.) Dua eden kimse, duacı.

d.-yi fikret: [01b/6]

dām: (F.) Tuzak.

d.-ı mülk: [29a/6], [34a/8]

d.-ı ulüvvhâ: [11a/4]

dāmen: (F.) Etek, uç, kenar.

d.-i sohbət-i ihtisâr: [02a/8]

d.+ü'l-'imâr-ı tâbi': [12b/6]

dānâ: (F.) Alim, bilgin, bilgili, bilen kimse.

[20a/9], [31b/2], [36a/9],
[84a/7], [89b/5]

d.+lar: [98a/9]

dāne: (F.) Tohum, habbe

[32b/5], [71a/7]

dānî: (Ar.) Hor, zelil.

[98b/8]

dār: (F.) Mesken, ev, mahal.

[24a/6]

dārā: (F.) Hükümdar.

d.-ı memleket: [13a/5]

dārū: (F.) İlaç.

[06a/2]

d.+sını: [97a/5]

da'vā: (Ar.) **1.** Korunmanın bir hüküm ile sağlanması için yargı organlarına başvurma. **2.** Ülkü. **3.** Çözülmesi gereken mesele.

[07a/7]

d.+sın: [30a/8]

d.+ya: [07a/9]

da've: (Ar.) Bkz. da'vā.

[44b/7]

da'vī: (F.) Bkz. da'vā.

[77a/5], [78b/6], [86a/4]

d.+sın: [97b/4]

dāye: (F.) Sütüne, bir çocuğa süt veren ve bakan cariye, dadı, taya.

d.-i ebr-bahār: [47a/7]

dāyim: (Ar.) Devam eden, devamlı, sürekli, fasılasız.

[27b/6], [28a/7], [60a/4],
[79b/5]

de: Her çeşit ve her gramer şeklindeki kelimedden sonra gelen ve ilgi kurduğu kelimeyi anlam bakımından güçlendiren, dikkati üzerine çekerek belirten veya onu önceki veya sonraki unsurlara bağlayan, “dahi, bile, esasen, fakat, artık, aynen, üstelik, ise, o kadar, pek, hatta” vb. manalara gelen, kelimedden ayrı yazılan takı.

[41a/4], [82a/8], [94b/4],
[98a/4]

de'b: (Ar.) Usül, tarz, âdet, gelenek.

d.-i hikmet: [08b/4]

dede: **1.** Torunu olan erkek, büyükbaba, büyükpeder. **2.** Büyükbabadan başlayarak geriye doğru atalardan her biri.

d.+den: [15b/2]

d.+m: [72a/3]

d.+mden: [67a/2]

d.+ñ: [40b/8], [79a/6]
defter: (Ar.) Genellikle hafif bir kapak içerisinde, yazı yazmak için bir araya tutturulmuş kâğıt yaprakları.

d.+inden: [06a/9], [23a/10]

d.-i ‘ömr: [03b/4]

d.-i Sa‘dî: [08b/10]

d.-i zışt: [100a/1]

deg-: Erişmek, isabet etmek.

d.-mişidi: [70b/9]

degin: Bir işin sona erdiği zamânı ve yeri gösterir, -e kadar, -e dek.

[15b/10], [31b/10], [66b/10],
[81a/7], [81a/9], [99a/6]

degme: Her, her bir, herhangi bir, gelişigüzel, rastgele.

[25b/8]

degül: Değil.

[06b/3], [96b/9], [98b/8]

d.+di: [06b/8]

d.+dir: [28b/8]

d.+dür: [01b/10], [04b/6],
[05a/6], [05a/7], [05a/10],
[18a/5], [20b/10], [21b/5],
[29b/6], [30b/8], [33b/6],
[33b/7], [33b/8], [34a/10],
[41b/8], [46a/1], [46b/9],
[46b/10], [51a/10], [56a/4],
[56b/6], [59b/2], [60b/2],
[63b/3], [81a/5], [86a/6],
[88b/3], [91a/7], [98b/2]

d.+em: [23a/4], [72a/2]

d.+ler: [40b/5]

dehân: (F.) Ağız.

d.-ı mähî: [27b/2]

dehen: Bkz. dehân.

d.+in: [80a/8]

dek: Bir işin sona erdiği yeri veya zamanı gösterir, -e kadar, -e değin.

[32b/10], [100a/10]

delâlet: (Ar.) **1.** Yol gösterme, kılavuzluk, rehberlik, aracılık. **2.** Delil, işaret, nişan.

gerçeğünden; habiṣ ve gâret üzerine delâlet ider.”

[16a/10], [29b/2]

delîl: (Ar.) Yol gösteren, kılavuz, rehber.

d.-i ‘aql: [21a/2], [26a/5]

d.-i hırmân: [83b/3]

d.-i temannu’: [26a/5]

delim: Çok, birçok, ziyade.

[33b/7], [36a/10], [39a/5],

[41a/7], [48a/5], [52b/2],

[79b/9], [87a/5]

d.+durur: [67a/6]

dem: (F.) **1.** Nefes, soluk. **2.** Zaman, an, çağ. **3.** Herhangi bir nağmeye sürekli şekilde eşlik eden ses.

[12b/1], [13b/3], [13b/5],

[13b/7], [54a/9]

d.-i şahrâ: [90b/5]

dem: (Ar.) Kan.

d.+leriyle: [94b/3]

demür: Demir.

d.+i: [32b/1]

deñiz: Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi.

[38a/8], [38b/1], [39a/3]

d.+de: [65a/1]

d.+e: [38b/10]

depele-: Çiğnemek, ezmek, öldürmek.

[79a/3]

d.-di: [32a/1]

d.-mege: [36b/6]

d.-sünler: [93b/7]

d.-ye: [78b/1]

depren-: Hareket etmek, harekete gelmek, kıvılcıktanmak, sarsılmak.

d.-di: [100a/7]

der: (F.) Başına geldiği kelimelere “-de, içinde” anlamı katarak zarflar yapar.

d.-âgûş: (F.) Kucaklama, sarma.

[100a/9]

d.-hâlet: (F. der + Ar. hâlet)

Halette.

[14b/3]

d.-ḥazīne: (F. der + Ar. ḥazīne)
Hazine.

[10a/3]

d.-muṣāfi peleng: (F.)
Tasfiyede.

[07b/8]

d.-sāye: (F.) Sayesinde.

[09b/6]

d.-sīret: (F. der + Ar. sīret)
Sirette.

[08a/9]

d.-ṣeb-fürüz: (F.) Geceyi
aydınlatan, geceyi ışıklandırır
hakkında.

[05a/2]

derbān: (F.) Kapıcı.

d.-ı ḡarīb: [68b/8]

derd: (F.) **1.** Üzüntü, keder. **2.** Hastalık.

d.+e: [76a/7]

d.+i: [64b/2]

d.+ine: [06a/1], [53a/9]

d.-mend: (F.) **1.** Keder, tasa
sahibi. **2.** Hastalık, illet sahibi.

[57a/3], [84a/8]

dere: Genellikle yazın kuruyan küçük
akarsu.

d.+ye: [25b/6]

dergāh: (F.) Tekke.

d.+dur: [82b/3]

d.+ından: [48b/7]

derḥust: (F.) İsteme.

[68b/3]

derīçe: (F.) Pencere, pencere kanadı.

d.+yi: [24b/8]

deril-: Toplanmak, tecemmü etmek.

d.-üp: [91a/1], [91a/3]

dermān: (F.) **1.** İlaç, şifa, deva, çare. **2.**
Çare, hal yolu, çıkış yolu. **3.** Kuvvet,
güç, mecal, takat.

[05b/10], [06a/2], [57a/3],

[76a/7], [76a/9]

d.+da: [65b/1]

dermānde: (F.) Âciz, çaresiz, güçsüz.

[71b/4]

dervîş: (F.) **1.** Bir tarikata girmiş, onun kurallarına ve törelerine bağlı kimse, alperen. **2.** Yoksulluğu, çilekeşliği benimsemiş kimse. **3.** Alçak gönüllü ve her şeyi hoş gören kimse.

[19a/4], [19a/6], [25b/4],

[43b/5], [44b/7], [44b/9],

[45a/1], [45a/3], [45b/2],

[45b/3], [54b/8], [54b/9],

[68a/5], [75a/4], [75b/1],

[88a/1], [88a/3], [88a/8],

[88a/10], [88b/8], [89a/7],

[89a/9], [89a/10], [89b/1],

[90a/4], [95b/9], [98a/4]

d.+dür: [88b/6]

d.+e: [16b/10], [45b/1], [54b/8],

[55a/1], [84a/1], [88a/3]

d.+em: [75a/8]

d.+i: [19a/5], [75a/1]

d.+ler: [26a/2], [58b/8],

[67b/8], [68a/4]

d.+lere: [26a/2], [68a/7]

d.+üñ: [83b/4], [85a/1]

d.-i berühne: [54b/1]

d.-i miskîn: [75a/2]

dervîşân: (F.) Dervişler.

[66a/6]

d.+durur: [08a/10]

dervîşlik: Derviş olma durumu.

[54b/3]

deryâ: (F.) **1.** Deniz. **2.** Bir şeyin bolluğunun sınırsız denecek derecede olduğunu anlatır.

[38a/7], [38b/2], [39a/2],

[39a/7], [67a/5], [91b/7]

d.+sında: [04b/9], [53a/8]

d.-yî Nîl: [78a/4]

dest: (F.) El.

[04b/9]

d.-i cān: [14b/6]

d.-i ħazān: [09b/3]

d.-i ħizān: [05a/5]

d.-i inābet: [48b/6]

d.-i k̄āşır: [06b/7]

d.-i kūs: [42b/6]

destān: (F.) Tarih öncesi tanrı, tanrıça, yarı tanrı ve kahramanlarla ilgili olağanüstü olayları konu alan şiir, epope.

[52a/5]

d.+dan: [07b/10]

destūr: (F.) İzin, müsaade.

[38b/8]

devām: (Ar.) Sürme, sürüp gitme, kesilmeme, bitmeme.

d.-ı devlet: [11a/2]

deve: Geviş getiren memelilerden, boynu uzun, sırtında bir veya iki hörgücü olan, yük taşımakta kullanılan hayvan.

d.+durur: [64b/1]

d.+ye: [64a/8], [95b/1]

d.+yi: [31a/5], [64a/7]

devha: (Ar.) Büyük ağaç.

d.+nuñ: [52a/10]

devlet: (Ar.) **1.** Toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasi bakımdan örgütlenmiş millet veya milletler topluluğunun oluşturduğu tüzel varlık. **2.** Bu tüzel varlığın yönetim organları. **3.** Büyüklük, mevki. **4.** Mutluluk. **5.** Talih.

[06b/1], [10b/9], [12b/5],

[13b/1], [15a/10], [22a/3],

[86a/10], [94b/7], [98b/2],

[98b/8]

d.+de: [98b/7]

d.+e: [93b/6]

d.+i: [34a/8]

d.+inde: [34b/1], [41b/4],

[88b/6]

d.+ine: [05a/7], [100b/10]

d.+iyle: [11a/2]

d.+süz: [55b/10]

d.+üm: [35a/1]

d.+üme: [34a/10]

d.+üñ: [13a/2]

d.-i bahār: [51b/6]
devletlü: Mutluluk ve refah içinde olan.
[78b/8]

devr: (Ar.) **1.** Dönme, kendi eksenini etrafında hareket etme. **2.** Zaman.
[09a/1], [20a/4]

d.-i zamān: [48a/7]
devrān: (Ar.) **1.** Dünya, felek. **2.** Zaman, çağ.
[90b/5]

d.-1 cām-1 Cem: [13a/5]

dırnaq: Tırnak.

d.+ı: [76a/1]

d.+uñ: [76a/1]

di-: Bkz. de-.

[55b/8]

d.-di: [12a/5], [12b/1], [16a/5],
[21b/8], [23a/8], [30b/5],
[31b/3], [32a/5], [34a/6],
[37a/2], [40b/9], [41b/6],
[41b/9], [43b/7], [45b/3],
[51b/1], [54b/10], [55b/9],

[56a/4], [59a/6], [60a/6],
[61b/3], [64a/8], [71b/4],
[75b/4], [77b/9], [78a/4],
[79a/3], [81a/1], [84a/10],
[86a/7], [86b/9], [88a/10],
[92a/8], [93b/6], [94a/5],
[95a/4], [96b/5], [97a/6]

d.-digüñ: [39b/7]

d.-diler: [19a/4], [19a/5],
[19a/6], [26b/7], [26b/9],
[30b/7], [76b/8], [94b/7]

d.-dügin: [16b/8]

d.-dügümüz: [18a/2]

d.-dügüñden: [94a/6]

d.-düm: [12a/4], [12a/8],
[45b/9], [69a/5]

d.-düñ: [16a/8], [35a/10]

d.-gil: [88b/1]

d.-me: [98b/7]

d.-mege: [65a/3]

d.-mek: [51a/9], [91b/3]

d.-mekden: [04a/1]

d.-memişdür: [22a/9]

d.-meñ: [72b/6]

d.-meye: [94b/4]

d.-mez: [53b/9], [62b/6]

d.-miş: [98a/4]

d.-mişdür: [21a/10], [22a/6],
[33b/5], [40b/10], [63a/8],
[94a/2], [26b/10], [28a/9],
[43a/9], [56a/5], [56b/6],
[59b/5], [61a/2], [61b/10],
[79a/9], [81a/10], [82a/3],
[87a/9], [96b/7], [87b/5],
[94a/10]

d.-mişidi: [73b/1]

d.-mişler: [07a/1], [50b/9],
[72b/10]

d.-mişlerdür: [55a/9], [60b/6],
[65a/5]

d.-r: [62a/9]

d.-rem: [77b/4]

d.-rise: [91b/3]

d.-rler: [21a/6], [30a/3],
[30a/5], [30a/6], [84b/9]

d.-rlerse: [64b/1], [92b/5]

d.-rse: [36a/5]

d.-rsin: [79a/5]

d.-yeni: [42b/9]

d.-yeyim: [97a/6]

d.-yüp: [17a/4], [30b/8],
[55b/8], [56a/10], [65a/10],
[69a/8], [81b/6], [91b/4],
[95b/5]

dib: Kök.

d.+ini: [37b/1]

diger: Başka, özge, öteki, öbür.
[26a/2], [26a/3]

dik-: Dikine duracak şekilde yere
koyup yerleştirmek.

d.-di: [13b/3]

dil (I): Ağız boşluğunda, tatmaya,
yutkunmaya, sesleri boğumlamaya
yarayan etli, uzun, hareketli organ, tat
alma organı.

[09a/4], [51a/1]

d.+i: [15a/7], [73b/8]

d.+ile: [16a/8]

d.+in: [93b/8]

d.+ine: [14b/7], [22a/1]

d.+ümden: [53b/4]

d. uzat-: Bir kimse veya bir şey için kötü söylemek.

[14b/4]

d.+i/ü bağlan-: Herhangi bir şeyden etkilenerek konuşamaz duruma düşmek.

[50b/5]

d.+e düş-: hakkında dedikodu yapılmak

[59a/5]

dil (II): İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban.

[38a/5], [83a/2]

d.+e: [04a/3]

d.+in: [15a/9]

d.+ine: [05b/5]

dil (III): (F.) Gönül, yürek.

[38b/7], [50a/2]

d.+den: [50a/10]

d.+dür: [02b/10]

d.+durur: [04a/8]

d.+e: [42a/6]

d.+lere: [02a/8]

d.-ārām: (F.) Gönüle rahatlık veren, gönlü dinlendiren.

[51b/7], [02b/10], [06b/4]

d.-āvīz: (F.) Gönlü çeken, gönlü kendine cezbeden (güzel).

[12a/4]

d.-ber: (F.) Gönlü kendine çeken, güzel.

[12a/3]

d.-b.-i hafşa: [100a/2]

d.-berān: Gönlü kendine çekenler, güzeller, dilberler.

d.-b.-ı hâkem: [13b/9]

d.-firîb: (F.) Gönül aldatan,
gönül avutan, cazibeli.

[09a/9]

d.-fîrûz: (F.) Gönül aydınlatan,
gönüle ferahlık veren.

[23b/8]

d.-gîr: (F.) Gücenmiş, kırgın,
gönlü incinmiş.

[38b/1]

d.-nüvâzlık: Hoşluk, latiflik.

[52b/5]

d.-pezîr: (F.) Gönülün kabul
edeceği, beğenilen, makbul.

[85b/1]

d.-rübâ: (F.) Gönül kapan,
herkesi kendine bağlayan, âşık
olunan (güzel).

[85b/5], [51b/7]

d.-riş: (F.) Gönül yaralı, kederli.

[44b/7], [85a/4], [89a/4]

d.-sitân: (F.) Gönül alan, gönül
kendine bağlayan.

[09a/5]

d.-şüde: (F.) Gönül gitmiş,
gönlünü kaptırmış; vurgun.

[50a/3]

d.-teng: (F.) Gönül daralmış,
kederli, içi sikkın, sıkıntılı.

[22a/1], [32a/5]

dile-: 1. Birinden bir şeyin yapılmasını
istemek, rica etmek, arzu etmek. **2.** Biri
için bir dilekte bulunmak. **3.** Kendi
düşünce, görüş ve isteğini yapmak

d.-di: [19a/3], [28a/3], [37b/5],
[59a/3], [71a/9], [72b/1],
[76b/9]

d.-düm: [68a/9]

d.-mez: [62a/3]

d.-mezseñ: [80a/8]

d.-r: [85a/10], [89a/10]

d.-rdi: [92b/6]

d.-rem: [61b/1], [62a/6],
[89a/10]

d.-riseñ: [80a/5]	din-: Söylenmek, sözü edilmek.
d.-rseñ: [63b/9]	d.-mişdür: [20b/9]
d.-rüm: [09a/7]	dinil-: Söylenmek, sözü edilmek.
d.-sün: [89a/9]	d.-meye: [04a/5]
d.-ye: [94b/3]	diñle-: İşitmek için kulak vermek.
d.-yüp: [43a/9], [69b/5], [70a/8]	d.-rse: [08b/9]
dimāg: (Ar.) 1. Beyin. 2. Şuur, bilinç, akıl.	d.-yeler: [51b/2]
d.+a: [71a/6]	dirāyet: (Ar.) İnce şeyleri kavrayış.
d.+ı: [06b/5], [09a/3], [44b/4], [99a/6]	d.+dür: [65a/4]
d.+ma: [13b/6]	diri: Yaşamakta olan, yaşayan, canlı, ölü karşıtı.
d.-ı mu‘aṭṭar: [53b/2]	[20a/3]
dīn: (Ar.) Tanrı’ya, doğaüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurum, diyanet.	dirīg: (F.) 1. Esirgeme, kıyamama. 2. Eyvah, yazık.
d.-i ‘Arab: [13a/4]	[42a/5], [57b/7], [71a/1]
d.-i Mecūsī: [30a/6]	d.+dir: [57b/7]
diñ-: Sakin olmak, sükût etmek, susmak.	diril- (I): 1. Öldüğü sanılan şey canlanmak. 2. Güçlenip canlanmak.
d.-eler: [51b/4]	d.-di: [24a/4]
	d.-ür: [73b/4]
	diril- (II): Toplanmak, tecemmü etmek.

d.-mek: [36b/10]

dirlik: Yaşayış, hayat, sağlık, geçim.

[96b/9]

d.+inden: [41b/1]

diş: Çene kemiklerinin üstüne dizili, ısırıp koparmaya ve çiğnemeye yarayan sert, beyaz organlardan her biri.

d.+ile: [59a/9]

ditre-: Küçük ve hızlı salınım hareketleri yapmak.

d.-r: [63a/2]

dīvān: (F.) Eskiden şairlerin aruz vezniyle yazdıkları şiirlerini, nazım şekillerine ve kâfiyelerinin son harfine göre belli bir sıraya bağlı kalarak düzenledikleri şiir mecmuası

d.+ında: [92a/3]

dīvār: (F.) Duvar kelimesinin eski metinlerde geçen asıl şekli.

[07a/4]

d.+ınuñ: [37b/1]

d.-ı ümmet: [48b/3]

diyānet: (Ar.) Dindarlık, dinin hükümlerine uyma ve bu hükümlerin gerektirdiği gibi hareket etme.

d.+üñ: [64b/5]

diyār: (Ar.) Memleket, ülke, belde, el.

[26b/5]

d.+a: [80b/4]

d.+ı: [33a/4]

d.+ın: [24a/7]

d.+ında: [26a/6], [41a/7]

d.+ından: [99a/2]

d.+uñ: [41b/6], [80b/2]

d.-ı Mışrî: [97b/2]

diyü: Diye.

[03b/9], [54b/3], [54b/4],

[59a/2], [66a/10], [67a/3],

[67b/3], [71b/1], [85b/9],

[91b/5], [99b/8], [76b/5],

[91b/7], [92a/5]

dīze: ?

[12b/5]

dizil-: Dizi durumuna getirilmek,
dizme işi yapılmak.

d.-mişdür: [29a/8]

dost: (F.) Sevilen, güvenilen, yakın arkadaş, gönüldaş, iyi anlaşılan kimse, düşman karşıtı.

[09b/6], [09b/7], [34a/3],
[34a/4], [65a/5], [65a/6],
[65a/10], [65b/1], [80a/5],
[87a/10]

d.+ı: [35b/8]

d.+ıdı: [57b/9]

d.+lar: [42b/8], [76a/3],
[93a/10]

d.+ları: [47a/4]

d.+uñ: [65b/1]

d.+uñıla: [87b/1]

d.-ı sâbık: [65b/4]

dostân: (F.) Dostlar.

d.-ı kâdīm: [52b/4]

d.-ı kâdīmān: [66b/2]

dostlık: Bkz. dostluk.

[60b/2]

dostluk: Dost olma durumu.

[82a/8]

dök-: Sıvı veya tane durumunda olan şeyleri buldukları kaptan başka bir yere boşaltmak.

d.-di: [23a/7]

d.-e: [77a/9]

d.-em: [23a/5]

d.-mek: [76b/5]

dön-: 1. Kendi eksenini üzerinde veya başka bir şeyin dolayında hareket etmek. 2. Geri gelmek, geri gitmek 3. Yönelmek

d.-di: [20a/4], [58a/3], [64a/5],
[77a/2], [81b/7], [93b/8]

d.-diler: [57b/5]

d.-dü: [87a/6]

d.-er: [29b/3], [29b/4]

d.-mez: [03b/5]

d.-üp: [60a/7], [62b/8]

döndür-: Dönmesini sağlamak.

d.-di: [100b/6]

dörd: Bkz. dört.

[63a/8]

dördünc: Dördüncü.

[17b/2]

dört: Dört sayısının adı

[19a/1], [35b/6], [63a/9]

döv-: Tokat, yumruk, tekme vs. ile vurarak canını acıtmak

d.-eler: [41a/6]

döşe-: Kumaş, halı vb.ni bir yeri iyice örtecek biçimde sermek.

d.-yesin: [05b/8]

du‘ā: (Ar.) Tanrı'ya yalvarma, yakarış.

[08b/9], [11a/6], [34b/10],

[45a/1], [70a/9], [77a/1],

[94b/7]

d.+dan: [43b/5]

d.+dur: [45a/2], [45a/3]

d.+lar: [43a/9], [68a/5]

d.+sı: [84a/3], [84a/8]

dūd: (F.) Duman.

[73b/8]

dudak: Ağzın, dişleri örten ve dışarıya doğru az veya çok kıvrılan üst ve alt kenarlarından her biri.

d.+ı: [99a/3], [99b/5]

dūg: (F.) Ayran.

[92b/2]

duhter: (F.) Kız çocuk, kız.

[99a/9]

d.+i: [99b/3], [100b/2],

[100b/6]

d.-i bed-aşıl: [100a/8]

dūn: (Ar.) Alçak, soysuz, denî.

d.-ı nā-sipās: [57b/9]

dur-: **1.** Hareketsiz durumda olmak. **2.** Bir yerde olmak veya bulunmak. **3.** Varlığını sürdürmek

[32b/10]

d.-dılar: [22b/6]

d.-maz: [84a/4]

d.-ursın: [40b/8]

dut-: **1.** Sabit kılmak. **2.** Farz etmek. **3.** Yapmak, amel etmek. **4.** Saklamak, muhafaza etmek, gizlemek. **5.** Alıkoymak, gitmeye bırakmamak; mani olmak.

[27a/6], [45a/8], [84a/1],
[84a/7]

d.-a: [15a/1], [26a/3], [65b/1],
[66b/9], [67a/10]

d.-am: [54b/6]

d.-anı: [82a/9]

d.-ar: [27a/4], [29b/3], [62a/4],
[82a/9], [83b/4], [84b/3]

d.-aradı: [85b/4]

d.-asın: [58a/3]

d.-dum: [02a/6]

d.-dı: [23b/2], [77a/1], [86b/5],
[86b/10], [92b/10]

d.-dılar: [27b/5], [80a/9],
[81a/2]

d.-madum: [66a/8]

d.-maduñ: [67b/7]

d.-mağımı: [61b/8]

d.-maya: [55a/5]

d.-mayan: [35b/9]

d.-maz: [28b/3], [36a/7],
[68b/7]

d.-mıñ: [05a/1]

d.-sa: [86b/6]

d.-uñ: [64b/1]

d.-up: [33a/3], [68b/4], [75a/4],
[79a/8], [92a/4]

dūzaḥ: (F.) Cehennem.

[39b/8]

dūdük: Ney.

[29a/4]

dün: Bugünden bir önceki gün.

d.+de: [09a/1]

dünyā: (Ar.) **1.** Üzerinde yaşadığımız toprak ve denizler, yeryüzü. **2.** Dış, çevre, ortam. **3.** Hayat.

[17b/10], [19a/7], [54b/2]

d.+a: [54b/6], [54a/9]

d.+ya: [18b/4], [77a/7]

dünye: Bkz. dünyâ.

d.+de: [25a/5]

düpdüz: Başka bir amaç gütmeyen, açıktan açığa.

[20b/1]

dürc: (Ar.) Hokka, kutu, mücevher kutusu.

d.+idurur: [08a/2]

dürüş-: Çalışmak, ikdam etmek, sebat etmek, say etmek.

[71b/8]

dürlü: Çok çeşitli özellikleri olan, çeşit çeşit, muhtelif.

[36a/10], [40b/7], [41a/8],

[52b/2], [69a/1], [69b/2],

[85b/3], [87a/4], [93b/8]

dürüd: (F.) Dua, medih, övme sözü, selam.

[48a/5]

dürüg: (F.) Yalan.

[92b/3]

d.+ı: [16b/1]

düş: Uyumken zihinde beliren olayların, düşüncelerin bütünü, rüya.

[19a/3]

d.+i: [19a/6]

d.+inde: [18b/9], [99b/7]

düş-: **1.** Yer çekiminin etkisiyle boşlukta, yukarıdan aşağıya inmek. **2.** Durduğu, bulunduğu, tutunduğu yerden ayrılarak veya dayanağını, dengesini yitirerek yukarıdan aşağıya inmek. **3.** Vurmak, değmek, rastlamak.

d.-di: [38b/3], [41b/1], [50a/9],

[66a/3], [84b/9], [85a/1],

[95a/2]

d.-düm: [53b/3]

d.-dün: [64a/7]

d.-e: [62b/3], [97b/1]

d.-en: [32a/4]

d.-er: [95b/9]

d.-icek: [44b/2]

d.-medi: [37b/3]

d.-mekden: [59a/5]

d.-miş: [24a/4], [41b/2]

d.-se: [66b/8]

d.-üp: [24b/3], [42a/10]

düşmân: (F.) İyi duygular beslemeyen, kötülük etmek için fırsat kollayan kimse, yağı, hasım, adû.

d.+dan: [43b/9]

d.+lar: [60a/4], [71b/2]

d.+lara: [47a/4]

d.+larını: [41b/5]

düşmen: (F.) Düşman kelimesinin eski metinlerde bilhassa nazımda rastlanan bir şekli.

[07a/9], [09b/7], [23a/8],
[34a/3], [35b/7], [35b/8],
[38a/4], [65a/6], [73b/4],
[79b/3], [82a/8], [87b/2]

d.+e: [58b/1]

d.+i: [09b/6], [22b/2], [24a/6],
[57b/3], [64a/1]

d.+ile: [87a/10]

d.+ler: [64a/10]

d.+lerüme: [41b/8]

d.+lerüñ: [42b/8]

d.+üm: [43b/6]

d.+üñ: [80a/7], [96b/4], [96b/5]

d.-i dost: [80a/5]

düşmenlük: Düşman olma durumu.

d.+ine: [34a/6]

düşnām: (F.) Sövme, sövüp sayma, ta'n.

[14b/4], [16a/5], [16a/7],
[74b/5], [87a/5], [93b/5],
[94a/5]

d.+ıla: [60b/9]

düz-: **1.** Bir şeyi, onun için gerekli hususları hazırlayarak meydana getirmek, bir bütün hâlinde hazırlamak, tertip etmek. **2.** Bulup sağlamak, temin etmek, tedarik etmek. **3.** Düzene koymak, hazırlamak, tanzim etmek.

d.-diler: [23b/9]

d.-e: [32b/1]

d.-mege: [08b/6]

d.-mezdi: [57b/3]

d.-üñ: [86a/10]

e

ebedî: (Ar.) Sürekli, devamlı.

[06a/3]

ebkâr: (Ar.) Daha önce hiç kimse tarafından kullanılmamış, söylenmemiş (söz, anlam, nükte, fikir vb.).

e.-ından: [11b/4]

e.-ı efkâr: [09a/8]

ebleh: (Ar.) Akıllı kıt, ahmak, alık, bön (kimse).

[20b/10], [21a/3], [21b/8],
[56a/8]

ebr: (F.) Bulut.

[48a/1]

e.-bahâr: (F.) Bahar bulutu.

e.+1: [47a/7]

ebyât: (Ar.) İkişer mısradan ibaret manzum sözler, beyitler.

[18a/7]

e.+1: [22a/6], [30b/9], [93a/6],
[97a/7], [98a/5]

ecel: (Ar.) Her canlı için takdir edilmiş olan ölüm zamanı, ömrün son demi.

[23b/1], [42b/6], [50b/4]

edâ: (Ar.) **1.** Ödeme, verme. **2.** Üzerine borç olan veya borç hükmünde bulunan şeyi yerine getirme, yapma, ifa etme, icra etme.

[46a/3], [46a/4], [70a/7]

e.-yı hizmet: [82b/5]

edeb: (Ar.) **1.** İnsanın hataya düşüp utanılacak şeyler yapmasını önleyen, yerinde ve ölçülü davranmasını sağlayan meleke, söz ve davranışlardaki ölçülülük, her hususta haddini bilip sınırı aşmama, terbiye, nezaket, zarafet. **2.** Utanç, hayâ ve hicap duygusu.

[02a/4], [31a/7], [51a/4]

e.+durur: [51a/8]
edībe: (Ar.) Terbiyeli, edepli, zarif kadın.

[31a/6]

ed'ıyye: (Ar.) Dualar, yalvarmalar, niyazlar.

e.-i mükebbite'l-nefhāt: [10b/5]

edvār: (Ar.) Devirler, çağlar, zamanlar.

e.+uñ: [52b/8]

e.-ı māzi: [14a/3]

ef'āl: (Ar.) Fiiller, yapılan işler, eylemler.

e.+üme: [52b/9]

efđal: (Ar.) Çok (daha, en, pek) faziletli, çok üstün.

e.+i: [01b/2]

efendi: (Rum.) Buyruğu yürüyen, sözü geçen kimse.

e.+ye: [46b/4]

efkār: (Ar.) Çok (daha, en, pek) fakir ve muhtaç.

e.+ı: [09a/8]

efser: (F.) Taç, ikkil.

e.-i kayşer: [47b/2]

eg-: Düz olan bir şeyi eğik duruma getirmek.

e.-seler: [29b/4]

eger (I): (F.) Şart anlamını güçlendirmek için şartlı cümlelerin başına getirilen kelime, şayet.

[04a/6], [18a/3], [21b/9],

[26a/4], [26b/6], [27a/5],

[29a/10], [30a/3], [30a/5],

[38b/8], [56a/2], [58a/3],

[60b/5], [62a/7], [71b/7],

[72b/9], [81b/3], [86b/6],

[87b/2], [91a/7], [91a/8],

[99b/7]

eger (II): Binicisinin, üzerine oturması için binek hayvanlarının sırtına konulan nesne.

e.+süz: [58a/5]

egercihi: Bkz. egerçi.

[67a/6]

egerçi: (F.) **1.** Her ne kadar, ... ise de, gerçi. **2.** Nasıl ki, ... olduğu, ... yaptığı gibi.

[06b/7], [10b/5], [21b/2],
[21a/7], [21a/8], [30b/8],
[33b/6], [43a/7], [46a/2],
[51a/3], [51b/1], [60b/10],
[64b/4], [74a/9], [74b/8],
[74b/9], [80a/9], [90a/8],
[96b/6]

eglen-: Oyalanmak.

e.-ür: [50b/3]

ehl: (Ar.) 1. Sahip, malik.

[61a/7], [61b/8]

e.+i: [04a/3]

e.+in: [84a/8]

e.+inüñ: [28b/5]

e.-i beyt: Büyük aile.

[56a/2]

e.-i dil: [02a/8], [38b/7]

e.-i cennet: [21a/1], [43a/1]

ejdehâ: (F.) Ejderha.

[24a/4]

e.+yıdı: [86b/4]

ek-: 1. Bir bitkiyi üretmek için toprağa tohum atmak veya gömmek. **2.** Serpmek. 3. Bir şeyin başlamasına yol açacak sebepleri hazırlamak.

e.-düm: [98a/2]

e.-ecek: [72b/9]

e.-er: [37b/1]

e.-esidür: [98a/4]

e.-me: [32b/10]

e.-meyince: [71a/7]

e.-üp: [44b/3]

ekmek: Tahıl unundan yapılmış hamurun fırında, sacda veya tandırda pişirilmesiyle yapılan yiyecek, nan, nanaaziz.

[11a/8]

e.+i: [67b/2]

eknün: (F.) Şimdi.

[97b/5]

ekşer: (Ar.) Çok fazla, en çok, birçok.

[20b/10]

eksil-: Azalmak, az duruma gelmek.

e.-di: [35b/5]

e.-e: [98a/8]

eksük: Eksik, noksan.

[18a/5]

eksüklik: Eksik olma durumu, eksik olan miktar, noksan, nakisa, fıkdan.

e.+in: [46b/3]

e.+ümile: [08a/4]

ekşi: Sirke veya limon tadını veren şey.

[39b/6]

el: Kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü.

[66b/9], [67a/10]

e.+de: [42b/9]

e.+e: [89b/4]

e.+ti: [45a/7], [63a/2]

e.+ile: [39a/3]

e.+in: [25a/6], [44b/2], [45a/1], [48b/9], [70b/9], [76a/3], [85a/9], [89b/6], [94b/6]

e.+inde: [05a/1], [34b/9]

e.+indeki: [55a/5]

e.+indekine: [25b/8]

e.+indekini: [25b/9]

e.+inden: [12a/3], [12a/7], [34b/9], [38a/5], [86b/8]

e.+ine: [24a/7], [33a/3], [60b/5]

e.+ini: [48b/10], [65b/1]

e.+iyile: [24b/8]

e.+lerin: [100b/6]

e.+lerinde: [14b/1], [76b/9]

e.+lerine: [06b/7]

e.+lerini: [27b/5]

e.+üm: [42b/7]

e.+ümden: [53b/4]

e.+üme: [12a/7], [85a/10]

e.+ümile: [86a/7]

e.+üfi: [67b/6]

e.+üñde: [84a/1], [89b/2]

e.+üñden: [77b/4]

e.+üñe: [48a/2]

e. altında: Kolayca alınabilecek yerde, hazırda.

[43b/8]

e. altındaki: Tebaa, maiyet.

[38a/3]

e. dut-: Yardım etmek.

[15a/1]

e. uzat-: 1. Birinden bir hakkı almaya kalkışmak. 2. Yardım etmek.

[05a/6], [35b/2], [35b/7], [86b/3]

e. vir-: 1. Yardım etmek, fırsat vermek, husul bulmak. 2. Teslim olmak.

[54a/3]

e. yu-: Vazgeçmek, el çekmek.

[91b/2], [14b/7]

e.+e gel-: 1. Elde edilmek, husul bulmak. 2. Yakalanmak, derdest olunmak.

[26b/7], [67a/7]

e.+e gir-: Ele geçmek, elde edilmek, yakalanmak.

[27b/7], [62a/7]

elbetde: (Ar.) Şüphesiz, muhakkak, mutlaka.

[17b/1]

elḥamdülillāh: (Ar.) Allah'a hamdolsun, şükürler olsun.

[81b/10]

el-el: Elden, el ile, doğrudan doğruya.

[89b/3], [85a/10], [89b/4]

elem: (Ar.) Acı, üzüntü, dert, keder.

[42a/7]

elfāz: (Ar.) Lafızlar, sözler: [50b/6]

e.-ı ebkār: [11b/4]

el-ḥaqq: (Ar.) Doğrusu, gerçekten, hakikaten.

[51b/3], [91b/2]

elli: Kırk dokuzdan sonra gelen sayının adı.

[08b/10], [85b/8]

elma: Elma ağacın kabuğu parlak, sert, kırmızı, sarı ve yeşil renkte, kokusu hoş, tadı ekşi veya tatlı, dokusu gevrek, ufak çekirdekli meyvesi.

[73a/4]

elṭāf: (Ar.) Lutuflar.

e.-ı ‘amiyān: [66b/2]

elvidā’: (Ar.) “Artık ayrılıyorz, Allah’a ısmarladık” anlamında uzun ayrılıklar başlarken kullanılan vedalaşma sözü.

[42b/7]

emānet: (Ar.) Bir eşyanın belli bir süre sonra alınmak üzere bırakıldığı yer.

e.+e: [58a/6]

emel: (Ar.) Gönülde yaşatılan ve gelecekte gerçekleşmesi istenen şey, istek, arzu.

[13a/3]

e.+in: [04a/3]

emīn: (Ar.) **1.** Güvenilir, inanılır, itimat edilir (kimse), inak. **2.** Herhangi bir konuda tereddüt ve şüphesi olmayan, kesin olarak kanaat getirmiş bulunan (kimse): **3.** Güvenlik içinde olan, tehlikeden uzak, emniyetli.

[09b/5], [25b/3], [26b/6],
[45b/5]

e.+dür: [05a/10]

emīr: (Ar.) **1.** Emredici olan. Bir memleketin, bir aşiretin veya kabilenin reisi. **2.** Zengin.

[17b/5], [82b/1]

e.+i: [13a/4], [88a/3]

e.-i šāhibkıran: [20a/7], [41a/7]

e.-i šāhib-şoḥbet: [54a/1]

e.-i šāhib-vucūd: [76a/4]

emlā: (Ar.) Ahlak nitelikleri.

e.+sından: [09a/4]

emlāk: (Ar.) Mülkler, ev, tarla, arsa gibi taşınmaz mallar, gayrimenkul, mallar.

e.+ümi: [67a/3]

emr: (Ar.) Bir şeyin yapılması veya yapılmaması hususunda bildirilen kesin hüküm, hükmüne uyulması istenen zorlayıcı söz, buyruk.

e.+iyile: [47a/5]

e.+iyle: [66b/8]

emşāl: (Ar.) Eş, eşler, benzer, benzer olanlar.

[08a/2], [18a/4]

enam: (Ar.) Yaratılmış olan bütün mahlukat, halk.

e.-1 havālīs: [11a/3]

encām: (Ar.) Son, nihayet.

e.-1 kār: İşin sonu(nda), netice(de).

[84b/1], [91a/6]

endām: (F.) **1.** Beden, vücut. **2.** Vücut biçimliliği, boy bos, kamet.

[18b/9]

e.+ina: [38b/3]

endīše: (F.) **1.** Merak, kuruntu. **2.** Kaygı, tasa, gam, keder. **3.** Düşünce.

[04a/5], [07a/3], [07a/4], [54a/9], [84a/2]

enfās: (Ar.) Nefesler.

e.+ından: [09a/3], [11b/1]

e.-1 rūhāniyye: [01b/7]

engüşter: (F.) Yüzük.

e.+i: [50a/3]

enhār: (Ar.) Nehirler.

e.+ından: [11a/1]

enīs: (Ar.) Dost, arkadaş, yâr, hemdem.

[43a/1]

eniş: ?

e.-i bī-kuvvet: [02b/4]

enşār: (Ar.) Yardımcılar, koruyucular” manasına gelen kelime, İslamiyet’i kabul ederek Hz. Muhammed’i ve Mekkeli müslümanları Medine’ye davet eden ve hicret ettikleri zaman onlara yardımcı olan, koruyan Medineli Müslümanlar hakkında kullanılmıştır.

[30a/5]

enük: Et yiyen dört ayaklı hayvanların yavrusu, yavru.

e.+i: [31b/6]

envā': (Ar.) Neviler, çeşitler, türler.

e.-i 'uḳūbet: [66b/10], [74b/2]

envār: (Ar.) Nurlar, ışıklar.

e.+ından: [10b/9]

e.-i felāḥ: [68a/1]

e.-i leme'at: [50b/7]

enver: (Ar.) Çok (daha, en, pek) nurlu, çok parlak ve aydınlık.

e.-i zāt: [10b/7]

epsem: Dilsiz, konuşmayan, ebkem.

[39a/2], [97b/1]

er: **1.** İşini iyi bilen, yetenekli kimse. **2.** Kahraman, yiğit. **3.** Rütbesiz asker, nefer

[74a/10], [94b/3], [94b/4],
[94a/9]

e.+i: [53b/6], [95b/8]

er-: Kavuşmak.

e.-enler: [18a/8]

erbāb: (Ar.) Bir işten iyi anlayan, o işte becerikli, usta, mahir olan kimse.

[07b/3], [56b/5]

e.-i hüner: [11a/6]

e.-i ḥayret: [55a/9]

eril-: Erişilmek.

e.-mez: [09b/2]

eriş-: **1.** Varılması zamana, emeğe bağlı olan veya uzakta bulunan bir amaca varmak, ulaşmak. **2.** Bir yere ulaşmak, varmak.

e.-di: [54a/4]

e.-e: [80a/7]

erkān: (Ar.) Bir topluluğun başlıca kimseleri, ileri gelenler, devletin, ordunun sayılı kimseleri, üstler.

e.-i devlet: [15a/10], [22a/2],
[86a/10], [93b/6], [94b/7]

e.-i salṭanat: [26b/4]

ervāḥ: (Ar.) Ruhlar.

e.+a: [09b/1]

esb: (F.) At.

[27b/8], [58a/2], [61a/7]

e.-i lāğar: [23b/7]

e.-i āvāre: [14a/5]

e.-i tāzi: Arap atı.

eşnāf: (Ar.) 1. Yaptıkları işlere göre sınıflara ayrılmış olan, kazançları sermayeden ziyade çalışmaya ve beden gücüne dayanan zanaatkârlara ve küçük ticaret sahiplerine verilen ortak isim.

[21b/9]

[74b/3]

esbāb: (Ar.) Sebepler.

e.-i ma'āş: [70a/5]

esen: Ruhsal ve bedensel olarak sağlıklı, sıhhatli, salim.

eşniye: (Ar.) Övmeler, methetmeler, senalar, sitayişler.

[18b/4]

e.-i 'anberiyeye: [10b/7]

eşer: (Ar.) 1. Emek sonucu ortaya konan ürün, yapıt. 2. Yayın, kitap, yapıt. 3. İz, işaret, im.

eş'ār: (Ar.) Şiirler, manzum sözler:

[12a/6], [12b/2], [31b/2],

[59a/1]

e.+ında: [21b/3]

e.+i: [11a/9]

eşcār: (Ar.) Ağaçlar.

e.+inden: [12a/2]

e.-i şahrā: [47a/9]

e.+ümüz: [11b/6]

et: İnsanlarda, hayvanlarda deri ile kemik arasındaki kas ve yağdan oluşan tabaka.

esfār: (Ar.) Seferler, yolculuklar.

e.+ıla: [50b/8]

e.+leri: [98a/10]

eşir: (Ar.) 1. Savaşta düşman eline düşen kimse, tutsak. 2. Eskiden para ile satın alınan kimse, kul, köle, cariye.

etek: Giysinin belden aşağıda kalan bölümü.

[54b/9]

e.+in: [68b/7], [68b/8]

e.+üñi: [54b/9]

eṭfāl: (Ar.) Taze fidanlar ve çiçekler.

[47a/10]

eṭibbā: (Ar.) Tabipler, doktorlar.

[76a/7]

e.+ya: [97a/4]

etmek: Bkz. ekmek.

e.+e: [96b/2]

e.+i: [39b/6]

e.+in: [96a/7]

e.+üñ: [26a/2]

eṭrāf: (Ar.) Bir yer veya şeyi kuşatan, çevreleyen yerler, çevre, yöre.

e.+a: [35b/4]

ev: Bir kimsenin veya ailenin içinde yaşadığı yer, konut, hane.

e.+ine: [67b/6]

e.+lerini: [42b/1]

evc: (F.) Bir şeyin en yüksek noktası, doruk.

e.-i irādet: [65b/7]

evet: “Öyledir” anlamında kullanılan bir doğrulama veya onaylama sözü, olur, oldu, peki, tamam, ya, beli, ha, he.

[20b/10], [21a/7]

evit: Bkz. evet.

[20a/8]

evlā: (F.) Daha uygun, daha iyi, daha layık, yeğ, müreccah.

e.+terdür: [28b/6]

evrāk: (Ar.) Ağaç ve bitki yaprakları.

e.-ı sünbül: [53b/4]

evrān: ?

e.-ı memleket: [86b/1]

evşāf: (Ar.) Nitelikler, vasıflar.

e.+ın: [44b/8]

e.+ını: [93a/4]

evşen: (Ar.) Yaltakçı, dalkavuk.

[41a/4]

evvel: (Ar.) **1.** Karşılaştırma yoluyla bir yer, zaman veya oluşun bahsedilen yer zaman veya oluştan önde veya önce bulunduğunu veya olduğunu anlatır, önce. **2.** Zaman bildiren kelimelerden ve zaman zarflarından sonra kullanıldığında şimdiki vakitle bahsedilen olayın oluşu arasında ne kadar vakit geçmiş olduğunu gösterir. **3.** Başlangıçta, evvela, ilk önce, ilk olarak.

[07a/3], [08a/9], [08a/10],
[22b/7], [27a/6], [39a/6],
[56b/4], [72b/6]

e.+den: [25a/7], [68b/1],
[95a/10]

e.+üñ: [64b/1]

evvelā: (Ar.) İlk önce, ilk olarak.

[11b/4], [79a/2]

evvelki: Daha önceki, bundan önce gelen veya olan.

[32a/2], [70a/5], [81b/7]

ey: Kendisine söz söylenen kimse veya kimselerin dikkati çekilmek istendiğinde adın başına getirilen ve uzatılabilen bir seslenme sözü.

[53b/6], [66a/2], [93b/9],
[94a/5]

eyā: (F.) Ey, hey.

[39b/6]

eyādī: (Ar.) Eller.

e.+si: [10b/8]

eye: Malik, sahip, efendi.

e.+si: [35b/7]

eyit-: Söylemek, demek, anlatmak.

e.-di: [05b/3], [16a/2], [16a/7],
[19a/6], [20b/5], [23b/3],
[25a/2], [28a/3], [28b/5],
[29a/5], [30b/8], [34a/7],
[35a/1], [36b/5], [36b/9],
[37a/3], [37a/4], [38b/8],
[38b/9], [39a/6], [40a/9],
[41b/3], [41b/7], [43b/5],
[44b/9], [45a/2], [45a/3],
[45b/3], [54b/8], [54b/9],
[55b/9], [56b/2], [58a/3],
[58a/4], [59a/4], [59a/10],
[59b/2], [60a/3], [60a/7],
[62a/5], [62b/8], [64a/6],
[64a/9], [64a/10], [65a/3],

[66a/8], [69a/6], [71a/9],
[71b/10], [72b/6], [75a/6],
[75a/8] [75a/10], [75b/1],
[77a/4], [77b/7], [78b/7],
[79a/1], [79a/2], [79a/4],
[79a/5], [81b/8], [82b/6],
[84a/1], [86a/9], [87a/7],
[87a/8], [88a/6], [88a/10],
[89a/9], [89a/10], [89b/1],
[89b/2], [89b/7], [89b/9],
[90a/7], [90a/9], [90b/1],
[91a/6], [91b/8], [92a/1],
[92a/2], [92a/5], [92a/6],
[93b/4], [93b/7], [93b/9],
[95a/2], [95a/5], [95a/8],
[96a/3], [96a/4], [97b/2],
[100b/9]

e.-diler: [19a/4], [72b/5],
[88a/8], [91a/4], [96a/7]

e.-düm: [57b/9], [43b/7],
[58a/4], [64a/4], [62a/9],
[66a/7], [67a/4], [91b/6]

e.-gil: [58a/4], [92a/5]

e.-ivirdiler (eydivirdiler):
[100b/3]

e.-miş: [07a/2], [97a/3]

e.-mişler: [16b/1]

e.-mişlerdür: [21a/2]

e.-ür (eydür): [14b/9], [15b/6],
[16b/6], [25b/9], [28b/10],
[30a/10], [32b/7], [39b/1],
[42b/1], [43b/10], [45a/4],
[45b/6], [55b/4], [57a/5],
[57b/8], [58a/8], [59a/7],
[60a/10], [60b/3], [61a/5],
[62b/3], [63a/5], [63b/6],
[64b/9], [65a/7], [66b/5],
[67a/8], [67b/8], [74a/6],
[83a/9], [84b/10], [88b/3],
[90a/1], [90b/2], [91a/9],
[92a/6], [94b/8], [96a/8],
[98b/3]

e.-ürsin (eydürsin): [35a/3],
[64a/4]

e.-yim (eydeyim): [77b/4],
[92a/5]

eyle-: Etmek, yapmak, işlemek.

[06a/5], [14a/2], [38a/5],
[79a/6], [82b/3], [94a/1],
[96a/3]

e.-di: [14a/9], [20b/1], [23a/10],
[24b/2], [24b/4], [31b/1],
[33a/4], [52b/3], [61a/7],
[66a/9], [66b/10], [68a/4],
[72a/9], [78b/2], [87b/9],
[89b/7], [95a/6], [98a/2],
[99a/9]

e.-diler: [39a/1], [72a/4]

e.-dügi: [87b/4]

e.-düm: [08a/3], [08b/1],
[08b/5]

e.-gil: [43b/8], [94a/7]

e.-me: [71b/2], [84a/8]

e.-mek: [77a/3]

e.-mekdür: [33a/1]

e.-meye: [17b/2]

e.-mez: [55b/2]

e.-miş: [13a/7]

e.-r: [19a/1], [30a/2], [30a/4],
[81b/2], [81b/3], [100a/2]

e.-rdi: [79b/6]

e.-rse: [94b/4]

e.-rsen: [71b/7]

e.-ye: [08b/9], [55a/10],
[73a/5], [83a/8], [89b/3],
[94a/8]

e.-yeler: [68a/5]

eyle: Öyle.

[22b/2], [53b/3], [72b/6],
[72b/10], [77b/10], [97b/8],
[98b/10]

eylük: İyilik.

[33a/1], [35a/4], [39a/9],
[39b/10], [57a/1], [81b/2],
[93b/2]

e.+in: [79b/9]

e.+lerüñ: [82a/1]

e.+ün: [81a/7]

eyt-: Bkz. eyit-.

e.-e: [16b/8]

eyü: İyi.

[04a/4], [06b/1], [21a/5],
[30a/8], [32b/1], [44b/3],
[45a/3], [54a/9], [60b/2],

[61b/2], [72a/4], [72a/8],
[74a/5], [79b/5], [80b/7],
[93b/1], [94a/9]

e.+den: [21b/4]

e.+dür: [59a/6]

e.+lerden: [28b/3], [35a/8]

e.+lere: [30b/4], [33a/1],
[35a/3]

e.+sin: [17b/6]

e.+ye: [94a/5]

eyvân: (F.) Köşk, kasır, kemerli yüksek
bina, çardak.

e.-1 tāk: [18a/7]

eyyām: (Ar.) **1.** Günler. **2.** Zaman,
devir.

[51b/6]

e.+ı: [51a/5]

e.-1 gülistan: [09a/2], [47b/1]

e.-1 havāşi: [11a/2]

e.-1 selāmet: [36a/6]

e.-1 ta‘ūl: [70a/6]

eyzān: (Ar.) “Yine öyle, kezâ, bu da
öyle” anlamında olup az önce geçen bir
ibareyi işaret etmek veya tekrarlanacak
mısraları göstermek için kullanılır.

[99b/2]

ez: Türkçe -den ekinin karşılığı olan ve
Farsça veya Arapça kelime ve
terkiplerin başına gelerek birleşik
zarflar teşkil eden ön ek.

[08a/2], [16b/1], [33a/8],
[46b/7], [49a/10], [74a/2]

ezhār: (Ar.) Çiçekler.

[51b/9]

ezīn: ?

e.-i zūlf: [50a/8]

f

fāḥiṣ: (Ar.) Aşırı, ölçü dışı, çok fazla,
insafsız derecede fazla.

[46b/8]

fahṛ: (Ar.) İftihar kaynağı, iftihar
sebebi, övünç, medar-ı iftihar.

f.-i âl-i ‘Oşmân: [10a/4]

f.-i ‘âlem: [48a/8]

f.+ü’ d-dünyâ: [10a/9]

f.+ü’l-‘urefâ: [5a/3]

fâik: (Ar.) Seçkin, yüksek, güzide.

[47b/3]

fâk: (Ar.) Tuzak.

f.+a: [61a/8]

fâkir: ?

[50a/4]

faķîr: (Ar.) **1.** Yoksul (kimse), muhtaç, fukara. **2.** Zavallı, aciz, biçare (kimse). **3.** “Ben, bendeniz” anlamında tevazu sözü.

[17b/5], [34a/8], [53b/10]

f.+e: [05b/3]

f.+lere: [89b/3]

f.+üñ: [52b/3]

faķr: (Ar.) **1.** Fakirlik, yoksulluk. **2.** Eksiklik.

[28a/5], [61a/7]

fâriğ: (Ar.) Vazgeçmiş, terketmiş, el çekmiş.

f.+dur: [05a/10]

f.+u’l-bâl: Rahat, gâile ve gürültüden uzak.

[60a/6]

farķ: (Ar.) **1.** İki şeyin birbirinden ayrılmasını sağlayan değişik taraf, başkalık, farklılık. **2.** Yaratılmışlarda Hakk’ı değil sadece mahlukatı görme hâli.

[10a/1], [89a/6]

f.+ıla: [40a/1]

f.-ı felek: [13a/9]

fârûķ: (Ar.) Ayıran.

f.+ı: [06a/2]

fâsıķ: (Ar.) Fısk u fucur sahibi, şeriat hükümlerine uymayan günahkâr kimse.

f.+lardur: [63b/2]

fâsid: (Ar.) Fesada uğramış, bozulmuş, bozuk, kötü.

[68a/7]

faşl: (Ar.) Bölüm, kısım; devre.

f.+ını: [08b/1]

f.-ı rebî': [08a/7], [51b/5]

fayda: (Ar.) İşe yarama, işe yaramanın meydana getirdiği iyi durum, olumlu sonuç, yarar, nefi

[42a/7]

f.+sı: [05b/7]

f. it-: İyi tesir etmek, yaramak, yarar sağlamak.

[58b/3], [58b/4]

fāyide: Bkz. fayda.

[08b/2]

faẓilet: (Ar.) Kıymet, değer ve üstünlük, meziyet.

f.+i: [86a/6]

faẓl: (Ar.) Alicenaplık ve cömertlik, iyilik, lutuf, kerem.

f.+ını: [08b/1]

f.+uñ: [64b/5]

feh̄m: (Ar.) Anlama, anlayış, idrak.

[33a/8], [65a/4]

f.+i: [97b/7]

felāḥ: (Ar.) Kurtuluş, selamet.

f.+ıla: [68a/1]

felek: 1. Gökyüzü, sema. 2. Dünya, âlem, devran.

[48a/1]

f.+de: [13a/9]

f.+e: [90a/4]

fellāḥ: (Ar.) Ekinci, çiftçi

[97b/9]

fenā: (Ar.) Ölümlülük.

[42a/10]

fen: (Ar. fenn) Bilim, bilgi.

f.+de: [03b/3]

ferāḡat: (Ar.) 1.Hakkından isteyerek vazgeçme, el çekme, sarf-ı nazar etme. 2. Vazgeçmenin, gönül tokluğunun verdiği rahatlık, huzur.

[54b/4]

f.+de: [88a/4]

f.+lıḡı: [39a/8]

ferāmūş: (F.) Unutma, hatırdan çıkarma.

[55a/7], [66b/4]

fermān: (F.) **1.** Emir, buyruk. **2.** Yazılı padişah emri, berat, yarlık, buyrultu.

[48a/3], [48a/4], [83a/8],
[83a/9], [83b/3], [90a/7]

f.+dur: [83b/3]

f.+durur: [82b/3]

f.+ıyla: [47a/7]

f.-ı zübān: [03a/8]

f.-dih: (F.) Emir veren.

f.-d.-i ‘Acem: [13a/4]

ferrāş: (Ar.) Döşeyen, seren.

f.-ı bād-ı şābā: [47a/5]

ferseng: (F.) Fersah.

[70b/5]

ferş: (Ar.) **1.** Kilim, halı, yaygı, seccade, şilte vb. yere döşenen şey. **2.** Yeryüzü.

f.-i ḥaḍrā: [52a/1]

f.-i zümürüdīn: [47a/6]

feryād: **1.** Yüksek sesle ve kuvvetle bağırma, bağırma, haykırış, çığlık, avaze, figan. **2.** İmdat isteme, yardım dileme. **3.** Şikâyet etme, sızlanma, inleme.

[75a/6], [77a/3], [77b/4],
[78b/2], [84b/9]

f.+ı: [73b/6]

fesād: (Ar.) Kargaşalık, karışıklık, fenalık, kötülük, bozgunculuk, fitne.

[17b/8], [28b/5]

feşāhat: (Ar.) Kurallı, etkileyici, heyecan verici, inandırıcı, sanatlı söz söyleme

[03a/8], [06b/8]

f.+dan: [07b/2]

feth: (Ar.) Açma, açılma, küşat.

[12b/5], [56b/9]

fetvā: (Ar.) İslam hukuku ile ilgili bir sorunun dinî hukuk kurallarına göre çözümünü açıklayan, şeyhülislam veya müftü tarafından verilebilen belge, cevap.

[76b/6], [77a/8]

fevt: (Ar.) Bir şeyi bir daha ele geçmeyecek şekilde kaybetme, elden kaçırma.

[51a/4]

fiṭrat: (Ar.) İnsanın yaratılışında var olan hususlar, huy, tıynet, mizaç, maya.

[29b/6]

f.+ı: [29b/10]

f.+u'llah: [29b/9]

fī (Ar.) Harf-i tarif “el” almış Arapça kelimelerin başına gelen ve bunlara “-de, içinde” anlamı katarak zarflar yapan ek.

fi'l-cümle: Sonuçta, velhasıl, nihayette.

[06a/1], [24a/4], [33a/3],
[33b/3], [46a/3], [66b/10],
[68a/9], [76a/7], [80b/6],
[99b/10]

fi'l-ḥadel: Zulm ve cevri iderek.

[95a/4]

fi'l-ḥāl: O anda, hemen şimdi.

[78a/1]

fidā: (Ar.) Bir şey uğruna değerli bir şeyden vazgeçme, uğruna verme.

[85b/7]

fihrisṭ: (F.) Bir kitabın başına veya sonuna konan ve o kitapta bulunan konu ve maddeleri alfabe sırasına göre gösteren cetvel, içindekiler.

f.-i mükevvināt: [48a/6]

fikir: Bkz. fikr.

[26a/4]

fikret: (Ar.) Düşünme, düşünce, fikir.

[50a/1]

f.+den: [04b/8]

f.+dür: [01b/6]

fikr: (Ar.) Düşünce, zihinde tasarlanan şey, düşün.

f.+ile: [04a/1], [96b/1]

f.+inde: [29a/8]

f.+inden: [91a/5]

f.+ine: [28a/8], [29a/5], [91a/7]

f.+ini: [91a/2], [91a/6]

f.+üm: [53a/10]

f.+ümüz: [91a/5]

f.-i deryā: [53a/8]

fil: (Ar.) Filgillerin hortumlular takımından, Afrika ve Asya'nın sıcak bölgelerinde yaşayan, çok iri, kalın derili hayvan.

[21a/8]

firāset: (Ar.) Hemen anlama, çabuk kavrama, zihin uyanıklığı, anlayış, sezgi, iz'an.

f.+de: [33a/8]

f.+i: [97b/8]

fiṭnat: (Ar.) Her şeyi çabuk anlayıp kavrama durumu, zihin açıklığı, uyanıklık, fetanet.

[55a/9]

fitne: (Ar.) Karışıklık, fesat, kargaşalık.

[02b/10], [16b/2]

f.+dür: [45b/9]

f.-engīz: Fitne koparan, fesat çıkarıcı.

[09a/6], [16b/1]

furşat: (Ar.) Fırsat kelimesinin eski metinlerde geçen asıl şekli.

[31b/10], [55b/7]

f.+ı: [75b/2]

fuṣahā: (Ar.) Fasih olanlar, güzel, açık ve düzgün söz söyleyenler.

[11a/5]

f.+dur: [50b/9]

fuṣūl: (Ar.) Fasıllar, bölümler, kısımlar.

f.+ıla: [08a/7]

fuṣalā: (Ar.) Fazıllar, ahlak, ilim ve meziyetçe üstün, faziletli kimseler.

[06a/1]

f.+durur: [11a/4]

f.-i Sind: [03b/9]

fūlān: (Ar.) Falan, filan.

[20a/5], [20a/6], [41b/4],

[75a/8], [82b/2], [92a/1],

[93b/5], [96b/4]

g/ġ

ġāfil: (Ar.) Çevresinden ve gerçeklerden habersiz olan, gaflet içinde bulunan, dalgın, dikkatsiz ve düşüncesiz, basiretsiz, aymaz.

[18a/5]

ġ.+dür: [05b/6]

ġaflet: (Ar.) Çevresinde olanları fark edememe, açık gerçeği görememe, dalgınlık, dikkatsizlik, basiretsizlik, aymazlık, gafillik.

ġ.+ile: [48a/2], [97b/3]

ġālib: (Ar.) Üstün gelen, yenen, galebe çalan (kimse).

[55b/1], [76a/7], [100a/7]

ġam: (Ar.) Kaygı, tasa, keder, iç darlığı

[04a/4], [06b/3], [54a/9],
[98b/10]

ġ.+uñ: [54b/6]

ġ.-kūsār: (Ar.+ F.) Gam keder gideren, teselli veren.

[53b/10], [50a/5]

ġ.-nāk: (Ar.+ F.) Gamlı, kederli, tasalı.

[26a/10]

ġamcu: Kaygılı, kederli

[48b/3]

ġammāz: (Ar.) Söz taşıyan, laf yetiştiren, fitleyen (kimse), kovucu.

ġ.+lar: [64b/5]

ġ.+lardan: [63b/2]

ġān: (F.) Bir şeyin çok bol bulunduğu yer veya kimse, kaynak, memba.

[28b/4]

ġani: (Ar.) Zengin.

ġ.+lerdür: [43b/4]

ġanīmet: (Ar.) Beklenmedik zamanda ve şekilde ele geçen şey veya fırsat, emeksiz ve bedavadan elde edilen menfaat.

[20a/5], [75b/3]

ġaraż: (Ar.) Birine karşı beslenen kötü niyet, gizli düşmanlık, hınç, kin.

[65b/3], [25a/8]

ğ.+1: [78a/8]

[23b/7]

ğarb: (Ar.) Dört ana yönden güneşin battığı yön, batı, mağrip.

g.+1la: [74a/10]

ğ.+a: [13b/2]

ğavğa: (F.) Kavga kelimesinin eskiden kullanılan asıl şekli.

ğāret: (Ar.) Düşman toprağına yağma için yapılan hücum, akın, çapul.

ğ.+dan: [25b/3], [84b/4]

[16a/10], [37b/4]

ğ.+sın: [59b/3]

ğarīb: (Ar.) **1.** Kimsesiz, zavallı, biçare (kimse). **2.** Gurbet ellerde kalmış, kendi ilinden ayrılmış, bulunduğu yerde yabancı olan (kimse), yabancı.

ğ.+sından: [60a/5]

[68b/8], [77b/8], [92b/2]

ğavvāş: (Ar.) Dalgıç.

ğ.+em: [92b/4]

ğ.-1 baħr: [05a/2]

ğarq: **1.** (Suya) batma, (suya) batırma, (suda) boğulma. **2.** Bir şeyle aşırı derecede dolmuş olma, bir şeye batmış, boğulmuş halde bulunma, müstağrak.

ğayb: (Ar.) Göz önünde olmayan, gözle görülemeyen, gizli olan şey, hâl ve keyfiyet.

[39a/6], [53a/8], [94b/9],
[95a/5]

[47a/3]

ğ.+1: [84a/7]

ğ.-1 ‘araq: [53a/6]

ğaybet: (Ar.) Gaiplik, hazır olmama, meydanda bulunmama, görünmeme.

ğ.+inde: [79b/5]

ğarra: (Ar.) Parlak, gösterişli, şaşaalı.

ğāyet: (Ar.) **1.** Çok, pek, pek çok, son derece. **2.** Son, nihayet, encam.

[13b/1]

[19a/5], [24b/3], [31b/2],

[38b/9], [41a/9], [49a/3],

gāv: (F.) Öküz, sığır.

[77a/6], [95b/1]

ğ.+e: [72b/8]

ğayr: (Ar.) Başına geldiği Arapça sıfatlara olumsuzluk anlamı katarak Farsça usûlüyle çeşitli tamlamalar meydana getirir.

ğ.-ı mütenâhi: Sonsuz.

[01b/9], [01b/9]

ğayret: (Ar.) İçten gelerek çalışma, belli bir şey için çabalama, didinme, çaba, ceht.

[86a/8], [86b/7]

ğayrı: (Ar.) Başka.

[05b/10], [77b/1]

ğ.+ya: [51a/7]

ğ.-ı mütenâhiye: [1b/9]

ğazab: (Ar.) Aşırı hiddet, intikam alma duygusu ile karışık öfke, kızgınlık, hışım.

[100b/4]

gec-: Bkz. geç-

g.-e: [85a/9]

geç: Kararlaştırılan, beklenen veya alışılan zamandan sonra, erken karşıtı.

[03b/9], [04a/1], [04a/4]

geç-: **1.** Bir yerden başka bir yere gitmek. **2.** Bir yandan girip diğer yandan çıkmak. **3.** Bir duruma uğramak, konu olmak. **4.** Bırakmak, vazgeçmek. **5.** Tükenmek, bitmek, sona ermek.

g.-di: [23b/8], [31a/9], [69b/3]

g.-düginden: [18b/8]

g.-dükde: [51a/5]

g.-eli: [20a/4]

g.-em: [61b/2]

g.-en: [42a/8], [72a/3]

g.-ende: [56a/1]

g.-er: [31b/7], [74b/9], [90b/1]

g.-iserdür: [90b/5], [90b/6]

g.-mez: [27a/6]

g.-mişidi: [09a/1]

g.-üben: [52a/4]

g.-üp: [04a/8], [83b/6]

geçür-: **1.** Geçme işini yaptırmak, geçmesini sağlamak. **2.** Zaman

harcamak **3.** Bir süre yaşamak, oturmak, kalmak.

g.-em: [62a/7]

g.-mege: [17b/1]

g.-mişidi: [41a/8]

g.-ür: [62a/4]

gedā: (F.) Dilenci, yoksul, fakir.

g.+lar: [39b/10]

geh: (F.) Bazen, bazı zaman, kâh.

[52b/7], [52b/8], [60b/9]

gel-: **1.** Ulaşmak, varmak. **2.** Getirmek. **3.** Oturmaya, ziyarete gitmek. **4.** İsabet etmek. **5.** Varlığını sürdürmek, yaşamak, intikal etmek. **6.** Ortaya çıkmak, doğmak.

[93b/9], [96a/3], [96a/5]

g.-di: [05a/1], [23b/3], [24a/9],

[31b/4], [32a/2], [41b/3],

[43a/6], [44b/8], [45b/1],

[50a/7], [56b/2], [66a/5],

[66a/9], [67a/1], [72b/7],

[78b/3], [82a/1], [85a/10],

[86a/8], [87a/2], [89a/8],

[89b/6], [93b/4], [95b/1],

[95b/2], [96b/3]

g.-diler: [27a/7], [76b/9],

[88a/8], [91a/4]

g.-dügi: [45b/9]

g.-dükde: [01b/7]

g.-düm: [66a/4]

g.-e: [04a/3], [09b/7], [42a/8],

[44a/9], [80a/7], [85a/9],

[85a/10]

g.-ecek: [24b/4], [24b/5]

g.-en: [18a/4], [22a/1]

g.-eni: [14b/7]

g.-gil: [59a/2]

g.-ince: [64b/3]

g.-iserdi: [81b/10]

g.-medi: [28a/8], [37b/2],

[59a/4], [68b/3], [79b/7],

[86a/8]

g.-mek: [93a/10]

g.-meye: [79a/7]

g.-meyeler: [25a/5]

g.-meyen: [61a/8]

g.-meyüp: [65a/2]

g.-mez: [28b/10], [60b/2],
[65a/1]

g.-mezse: [26b/7]

g.-miş: [91b/5]

g.-mişdi: [22b/4], [22b/3]

g.-mişdür: [15a/5], [17b/10],
[21a/4], [21b/3], [58b/5]

g.-mişdurur: [29b/7]

g.-mişidi: [33b/4], [91b/7]

g.-üp: [02a/4], [16a/2], [24a/6],
[28a/1], [31a/10], [33a/3],
[36a/10], [37b/6], [44b/8],
[55a/3], [62b/6]

g.-ür: [39b/6], [39b/8], [57a/1],
[57a/3], [61a/1], [67a/7],
[70b/5], [72b/6], [78b/6],
[84b/5], [84b/7], [84b/10],
[91b/6], [97b/9]

g.-ürdi: [42a/6]

g.-ürem: [91b/5]

g.-ürise: [82a/3]

g.-ürken: [95a/1]

g.-ürlerdi: [27a/10]

g.-ürmiş: [30a/10], [94b/9]

gemi: Su üstünde yüzen, insan ve yük taşımaya yarayan büyük taşıt, sefine.

[94b/9]

g.+de: [38b/7], [95a/2]

g.+nüñ: [39a/8]

g.+ye: [38a/8], [38b/1], [39a/2],
[94b/8]

genc: (F.) Hazine.

[39a/5], [76b/3], [98b/10]

g.+e: [51a/1], [51a/2]

g.+i: [02b/3], [32a/1], [36b/4],
[71b/7], [71b/8]

g.-i bî-nihâyet: [67a/7]

genç: Yaşı ilerlememiş olan, ihtiyar karşıtı.

[29b/3]

ger: (F.) Eger edatının nazımda kullanılan şekli.

[11b/5], [25a/5], [26a/3],
[43b/3], [82a/7], [97b/1],
[98a/8]

gerçek: Yalan olmayan, doğru olan şey, hakikat.

g.+ünden: [16a/10]

gerçi: (F.) Her ne kadar ... ise de, vakıa.

[07b/7], [31b/6], [82a/9],
[88b/6]

gerdiş: (F.) Dönüş, dönme, devretme.

g.-i zamân: [05a/6]

gerdün: (F.) Dünya, sema, felek.

[07a/8]

gerek: 1. Herhangi bir şeyin yapılabilmesi veya olabilmesi için şart olan (şey), lazım. 2. Varlığına ihtiyaç duyulan, yapılması, edinilmesi icap eden (şey). 3. Şart cümlelerinde üstün ihtimali bildirir, herhalde.

[07a/4], [26b/9], [37a/5],
[51b/3], [51a/9], [71b/1],

[73a/4], [73a/5], [85b/9],
[88b/9], [91b/3], [98b/7]

g.+dür: [17b/1], [17b/7],
[18a/6], [37a/2], [37a/4],
[55a/10], [55b/3], [59b/1],
[60b/7], [77b/9], [94a/8]

g.+se: [71a/7]

gerek-: Bir şeyin yapılabilmesi veya gerçekleşmesi bazı nesne, fiil vb.ne bağlı olmak, gerek olmak, lazım olmak, icap etmek, iktiza etmek.

g.-di: [56b/3]

g.-mez: [56b/10], [60b/1],
[97a/10]

gerin-: Üzerindeki uyku hâlini ve uyuşukluğu gidermek için kollarını açıp vücudunu germek.

g.-meye: [96b/1]

germâ: (F.) Sıcak hava, yaz.

[51b/6]

geş: Bkz. geç-

g.-di: [96b/1]

get-: Bkz. git-

g.-di: [53b/5]

g.-dükde: [01b/8]

g.-sün: [56a/1]

getür-: 1. Gelmesini sağlamak. 2. Bir şeyi yanında veya üstünde bulundurmak. 3. Erişmek veya eriştiğini sanmak.

[77b/6]

g.-diler: [14a/8], [19a/5],
[27b/6], [44b/9], [76a/8],
[76b/2], [78a/7], [86a/9],
[100b/6]

g.-dügi: [83b/5]

g.-e: [06b/10], [46b/3],
[67a/10], [89b/3]

g.-en: [74a/3], [80b/10]

g.-imezem: [81a/9]

g.-mişler: [99a/1]

g.-üp: [28a/2], [60a/8],
[80a/10], [88a/9], [99a/5]

gevher: (F.) Cevher, mücevher, elmas, inci.

[51a/2]

g.+ini: [50b/6]

gey-: Örtünüp korunmak için bir şeyi vücuduna geçirmek.

g.-se: [02b/4]

g.-üp: [86b/3]

g.-ürür: [60b/9]

ğınā: (Ar.) Zenginlik.

ğ.+sı: [02b/3]

ğırbāl: (Ar.) Kalbur.

[55a/6]

ğıryiv: (F.) Bağırma, çığıltı, feryat.

[87a/2]

gibi: 1. -e benzer. 2. O anda, tam o sırada, hemen arkasından. 3. İmişçesine, benzer biçimde. 4. -e yakışır biçimde.

[09a/5], [15a/8], [15a/10],

[18a/4], [22a/2], [24b/10],

[28b/5], [32a/4], [32a/5],

[37a/5], [40b/5], [46a/9],

[53a/6], [56b/2], [86b/5],

[99a/9]

g.+dür: [67a/5]

g.+durur: [11a/8]

gice: 1. Genellikle saat 22.00'den itibaren gün ağarıncaya kadar geçen süre, tün, şeb. 2. Bu süre içindeki karanlık. 3. Eğlence, anma vb. amaçlarla geceleyin düzenlenen toplantı. 4. Geceleyin.

[23b/8], [54a/2], [56a/9],
[61a/8], [84b/2], [99a/5],
[100b/2], [100b/10]

g.+dür: [91b/3]

gici: ?

[91b/8]

gider-: 1. Ortadan kaldırmak, yok etmek. 2. Dindirmek

g.-eyim: [38b/9]

g.-me: [55b/8]

gil: (F.) Balçık, çamur, kil.

g.+inden: [12b/2]

gine: Gene, yine.

[03b/5], [23b/8], [24a/1],
[24a/3], [24a/9], [27a/10],
[31a/9], [51a/8], [55a/2],

[59a/1], [66b/9], [70a/5],
[70a/9], [73b/3], [73b/4],
[73b/6], [73b/9], [75a/10],
[78a/7], [80b/10]

gircek: Bkz. gerçek.

[66a/10]

g.+den: [16b/2]

g.+dür: [92b/5]

g.+üm: [92b/4]

gir-: 1. Dışarıdan içeriye geçmek. 2. Sıgılmak. 3. Katılmak. 4. Almak, fethetmek.

g.-di: [27b/2], [39a/1], [39a/2]

g.-diler: [86b/3]

g.-dük: [94b/8]

g.-e: [48a/2]

g.-em: [97b/1]

g.-en: [32b/4]

g.-mekdür: [27b/7]

g.-memişidi: [38b/2]

g.-mişidi: [26b/3], [38b/7],
[54a/5], [58b/9]

g.-se: [29a/10], [60b/5]

g.-üp: [43a/8], [89a/9], [92b/9]

g.-ürse: [62a/7]

girān-māye: (F.) (Maddi ve manevi)

Değeri yüksek.

[96b/1]

girdigān: (F.) Cevizler.

[28b/4]

girdigār: (F.) Allah, Tanrı.

g.+ı: [10a/2]

girdāb: (F.) Suyun kendi etrafında firdolayı burğu gibi dönmesi ve döndüğü yer, su çevrintisi, çevrinti, burgaç, eğrim.

g.+a: [95a/2]

giritār: (F.) Tutulmuş, yakalanmış, tutkun, müptela.

[27b/6], [39b/1], [66b/10]

girişme: Girişmek işi, teşebbüs.

[11b/1]

g.+i: [12a/1]

g.+sinden: [09b/3]

giriz: (F.) Kaçma, firar etme.

[15a/1]

girizān: (F.) Kaçan, firar eden.

g.-ı iftāhizān: [64a/5]

girü: Arka, bir şeyin sonra gelen bölümü.

[66a/4]

g. gel-: Geldiği yere gitmek

[42a/8]

giryān: (F.) Ağlayan, ağlayıcı.

[40a/1]

girye: (F.) Ağlama, ağlayış.

[100a/5]

gīsu: (F.) Omuza dökülen uzun saç.

g.+lerini: [91b/4]

git-: **1.** Bir yere doğru yönelmek. **2.** Bir yerden veya bir işten ayrılmak. **3.** Çıkmak, ulaşmak. **4.** Belli bir amaçla bir yere devam etmek veya bir işle uğraşmak. **5.** Sürmek, devam etmek.

g.-di: [27b/2], [42a/6], [25a/7],
[37a/4]

g.-diler: [57b/5]

g.-düm: [70a/9]

g.-e: [35a/8], [85a/9], [85a/10],
[89b/1]

g.-er: [36a/7], [37a/6], [57a/1],
[82a/8], [84a/7], [89a/6]

g.-eriken: [78a/4]

g.-erken: [83b/6], [95b/1]

g.-ince: [35a/1]

g.-iserdür: [89b/4]

g.-mege: [18b/5]

g.-miş: [31b/3]

g.-üp: [21a/10]

gizle: **1.** Saklamak, görünmeyecek, belli olmayacak bir yere veya bir duruma koymak. **2.** Bilerek ve isteyerek bir olguyu haber vermemek.

g.-dür: [22a/9]

g.-mişidi: [85b/9]

g.-yesin: [50b/6]

gizlü: Başkalarından saklanan, duyurulmayan, saklı kalan, mahrem, mestur, nihan.

[24b/9], [27a/7], [86b/9]

ğonca: (F.) Henüz açılmamış veya açılmak üzere olan çiçek, tomurcuk.

[09a/6], [22a/1], [32a/5],
[52a/1]

ğ.+ları: [11b/2]

gök: İçinde gök cisimlerinin hareket ettiği sonsuz boşluk, uzay, sema, asuman, feza.

[27a/5]

gölge: Saydam olmayan bir cisim tarafından ışığın engellenmesiyle ışıklı yerde oluşan karanlık.

g.+sine: [25a/5]

gönder-: **1.** Bir yere doğru yola çıkarmak, yollamak, ulaşmasını, gitmesini sağlamak, irsal etmek. **2.** Yetki vererek gitmesini sağlamak. **3.** Yolcu etmek.

g.-di: [80b/10], [97b/7]

g.-diler: [72b/2]

g.-e: [48b/10]

göñlek: Gömlek, vücudun üst kısmına giyilen kollu veya yarım kollu, yakalı giysi.

g.+üm: [54b/9]

göñül: 1. Sevgi, istek, düşünüş, anma, hatır vb. kalpte oluşan duyguların kaynağı. 2. İstek, arzu.

[04a/7], [05a/1], [19a/8],
[52b/6], [53a/9], [53b/2],
[54a/5], [57a/4], [99a/3]

g.+de: [82a/8]

g.+i: [38b/6], [59a/1], [92b/6],
[93a/10]

g.+ile: [85b/7]

g.+inde: [40b/1]

g.+inden: [22a/1]

g.+ine: [25a/7], [28a/8],
[59a/6], [65a/2]

g.+ini: [34b/6], [36a/6],
[38b/5], [57b/3], [73b/3],
[85a/5]

g.+üñ: [60b/5]

g.+üñi: [61a/4]

g. bağla-: Severek bağlanmak, içten sevmek, âşık olmak.

[18b/3]

g. hoşluğu: Rahat ve huzurlu olma.

[55b/2]

g.+ü iste-: Dilemek, kuvvetle içten arzulamak

[26a/3]

g.+ini yık-: Gönül kırmak.

[95b/8]

gör-: 1. Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek. 2. Anlamak, kavramak, sezmek. 3. Yanına gidip konuşmak. 4. Bir şey hakkında bir yargıya varmak, değerlendirmek.

[23b/6], [41a/5]

g.-di: [14b/3], [24a/10], [39a/4],
[43b/5], [50a/7], [55a/1],
[70a/1], [74b/5], [75a/5],
[78b/1], [81b/5], [89b/8],
[100a/9]

g.-diler: [40b/2], [81a/2]

g.-dü: [22a/4]

g.-dügüñ: [83b/9]

g.-dük: [94b/9]

g.-düm: [31a/4], [43a/5],

[45b/9], [50a/4], [65b/2],

[65b/9], [66a/4], [75b/3],

[91b/9]

g.-düñ: [37a/10], [40a/8],

[89a/4]

g.-e: [62a/3]

g.-em: [97b/1]

g.-en: [23b/6], [73b/5], [92b/3]

g.-enler: [18a/7]

g.-icek: [73a/5]

g.-irsin: [79a/5]

g.-medi: [28a/9]

g.-mediler: [80a/2]

g.-medüm: [40a/9], [67b/1]

g.-megiçün: [16b/10]

g.-memişidi: [38b/2], [39a/7]

g.-mese: [35a/9]

g.-meyicek: [17a/1]

g.-meyince: [39b/10]

g.-mez: [16b/3], [97b/1]

g.-miş: [18b/9]

g.-mişdi: [24b/7]

g.-mişidi: [26b/2], [54a/4],
[74b/4]

g.-mişem: [81a/7], [82a/2]

g.-mişlerdi: [80a/1]

g.-se: [57a/1], [99b/7]

g.-üp: [22b/4], [24a/2], [24b/3],
[64a/6]

g.-ür: [83b/6], [84b/7]

g.-ürem: [81a/10]

g.-ürsin: [56a/9]

g.-ürsüz: [72b/9]

göre: 1. Bir şeye uygun olarak, bir şey uyarınca, gereğince. **2.** Bakılırsa, hesaba katılırsa, göz önünde tutulunca, bakarak, nazaran.

[28b/10], [32b/5], [59b/4],
[62b/9], [94a/8], [98b/2]

görin-: 1. Görülür duruma gelmek, görülür olmak, gözükmek. 2. İzlenim uyandırmak

g.-di: [27b/3], [65b/3], [69b/3],
[79b/7]

g.-meye: [93a/3]

g.-üp: [31a/8]

g.-ür: [11b/4], [89a/7]

göriş-: Buluşup konuşmak, konuşup sohbet etmek.

g.-dük: [66a/6]

göster-: 1. Birini veya bir şeyi işaretle belirtmek. 2. Belirtmek, anlatmak. 3. (Yardımcı fiil) Etmek.

g.-di: [20b/2]

g.-e: [67a/10]

g.-em: [23a/4]

g.-mişlerdi: [31b/9]

g.-üp: [69a/2]

g.-ür: [15a/5]

götür-: 1. Taşımak, ulaştırmak veya koymak. 2. Bir kimseyi bir yere kadar yanında yürütmek. 3. Yerinden ayırıp uzağa atmak veya yok etmek.

g.-di: [52b/4], [87a/1], [100a/8]

g.-düñ: [79b/2]

g.-eler: [26b/5]

g.-en: [48b/10]

g.-üp: [45a/1], [75a/5]

g.-ür: [74a/9]

göz: 1. Görme organı, basar. 2. Bazı deyimlerde, görme ve bakma. 3. Sevgi, ilgi, gönül bağlantısı.

[07b/10], [09b/2], [19a/8],
[35a/10]

g.+de: [20b/3]

g.+in: [41a/5]

g.+inde: [77b/7]

g.+ine: [27b/3], [99b/5]

g.+ini: [19a/9], [50b/7]

g.+leri: [18b/10], [19a/8]

g.+lerinde: [94b/6]

g.+lerinden: [77b/5]	ğ.+de: [61b/2]
g.+lerini: [100b/5]	ğurre: (Ar.) Sabahın ilk ışıkları, fecir.
g.+süzlerden: [07a/2]	ğ.-i şabâh: [11a/7]
g.+ü: [35a/9]	ğuru: Etkisi ve sonucu olmayan.
g.+üm: [42b/6], [53a/1], [69b/1]	[97b/3]
g.+ümden: [42a/6]	ğurür: (Ar.) Kendini beğenme, büyüklük taslama, boş şeylerle övünme, benlik, enaniyet, kibir, azamet.
gözet-: 1. Korumak, bakmak, özen göstermek, himaye etmek. 2. Önem vermek, göz önünde bulundurmak, ayrı tutmak. 3. Kollamak, beklemek.	[03a/2]
g.-di: [31b/10]	ğuşsa: (Ar.) Gam, keder, hüzn, tasa. [11b/7], [48b/4], [63a/3]
g.-eler: [17b/4]	ğ.+m: [54b/6]
g.-ür: [82b/8]	ğ.+ya: [62b/7]
ğubâr: (Ar.) Toz, ince toprak.	ğ. yi-: Üzölmek. [34a/4], [64b/2], [66a/2]
ğ.-ı zerrîn: [09b/9]	
ğünâğün: (F.) Renk renk. [52b/1]	ğüş: (F.) Kulak. [36a/8]
ğurbet: (Ar.) Yabancı memleket, yad el. [35b/4]	g. kııl-: İşitmek, dinlemek, kulak vermek. [55a/7]

gūşe: (F.) Köşe.

g.-i ferāgat: [88a/4]

gūṭa: (F.) Suya dalma, bir kere suya dalıp çıkma.

ġ.+yıdı: [38b/10]

ġ.-i deryā: [39a/7]

gūc (I): 1. Zulüm, gadir, haksızlık, zor, çevir, eziyet, sitem. **2.** Cidal, şiddet.

[38a/3], [73b/5], [74b/4],

[75a/2], [81a/10], [84a/2],

[84a/3], [90b/6]

g.+ile: [58b/3], [72b/9]

g.+üm: [08a/4]

g.+üñ: [84a/7]

gūc (II): Ağır ve yorucu emekle yapılan, çetin, müşkül, kolay karşıtı.

[73a/5]

gūftār: (F.) Söz, kelam.

[07a/4]

gūher: (F.) Cevher, mücevher, elmas, inci.

[08a/3]

gül: 1. Gül ağacının güzel kokulu, pek çok çeşidi bulunan çok makbul çiçeği.

2. Sevgili, canan.

[05b/2], [06b/9], [12a/3],

[12a/6], [22a/2], [32a/4],

[51a/5], [51a/10], [52a/4],

[52a/5], [53a/6], [53a/10],

[53b/4], [52a/7]

g.+ile: [12b/1]

g.+inden: [12b/1]

g.+leri: [12b/5]

g.+üñ: [05b/1]

g.-‘izār: (F.) Gül yanaklı, gül gibi pembe yanaklı.

[07a/6]

g.-sitān: (F.) Gül bahçesi.

g.+ına: [05a/8]

g.-şen: (F.) Gül bahçesi, gülistan, gülzar.

g.-ş.-i behişt: [13a/6]

gül-: İnsan, hoşuna veya tuhafına giden olaylar, durumlar karşısında, genellikle

sesli bir biçimde duygusunu açığa vurmak.

g.-di: [77a/1], [79a/4], [92b/5],
[96b/6], [98a/5], [95a/7]

g.-ecek: [77a/10]

g.-ersin: [77a/3]

g.-meye: [61b/3]

gülistân: (F.) Gül bahçesi, gülü çok olan yer, gülşen, gülzar.

[05b/2], [06b/9], [07a/5],
[08a/2], [51a/9], [52a/6]

g.+da: [02b/5], [09a/2], [47b/1]

g.+dan: [51a/5], [53b/1]

g.+ında: [53a/6]

g.+ını: [05a/5]

g.+uñ: [05b/1], [05a/8], [11b/1]

g.-1 hoş-büy: [12b/3]

g.-1 nevdemîd: [27b/10]

g.-1 şîrîn: [09a/2]

gümiş: Gümüş.

[71b/8]

gün: 1. Güneş. 2. Güneş ışığı. 3. Gündüz. 4. Yer yuvarlağının kendi eksenini etrafında bir kez dönmesiyle geçen 24 saatlik süre. 5. İçinde bulunulan zaman.

[06a/6], [20b/1], [24b/3],

[26b/3], [26b/6], [27b/2],

[30b/4], [36b/1], [38a/4],

[43a/3], [44b/7], [45b/1],

[50a/1], [59a/1], [60a/1],

[60b/10], [64a/5], [72a/9],

[73a/6], [75a/3], [79b/6],

[83a/2], [83a/3], [86a/3],

[89a/5], [90b/9], [92b/10],

[93b/3], [94b/8], [95b/1],

[96a/2], [97b/9], [98a/8],

[99a/8]

g.+e: [33a/7]

g.+de: [38a/3]

g.+den: [11b/6]

g.+i: [44b/6]

g.+idi: [08b/7]

g.+inde: [23a/4], [79a/1]

g.+ine: [85b/3]

g.+ünde: [36a/5]

günāh: (F.) **1.** Dinî bakımdan suç sayılan iş veya davranış, vebal. **2.** Acımaya yol açacak kötü davranış, yazık. **3.** Kabahat, hafif suç.

[35a/9], [40a/8], [40a/9],
[46b/8], [49a/2], [79a/7]

g.+a: [97b/1]

g.+ını: [15b/9]

günahkār: (F.) Günah işleyen, günah işlemiş (kimse).

g.+u: [48b/5]

gündüz: Günün sabahtan akşama kadar süren aydınlık bölümü.

g.+e: [91b/3]

g.+in: [35a/9]

güneş: Gezegenlere ve yer yuvarlağına ışık ve ısı veren büyük gök cismi.

[13b/2], [35a/10]

g.+üñ: [35a/9]

günile-: Kıskanmak, çekememek, haset etmek.

g.-diler: [24b/3]

günlük: O günkü, o günle ilgili.

[88b/9]

gürbe: (F.) Kedi.

[07b/8], [15a/8], [41a/5]

gürlük: Verimlilik, feyiz.

g.+ine: [97b/3]

gürüh: (F.) Topluluk, cemaat, bölük.

g.-i hükemā: [97a/1]

güşāde: (F.). Açılmış, açık, ferah.

[19a/1]

güşāyiş: (F.). Açılma, ferahlama, açıklık, ferahlık.

[38b/7], [50a/10]

güzāf: (F.) Boş söz, manasız laf.

[55b/8]

güzend: (F.) Hasar.

[82a/7]

güzer: (F.) Geçme, geçiş.

[42b/8]

güzeşte: (F.) Geçmiş olan, geçen.

[70a/6]

gūzin: (F.) Seçkin, seçilmiş.

[21a/10]

h/h/h

ha: İhtar, ikaz ve tembih bildirir.

[64a/9]

ḥabbāz: (Ar.) Ekmekçi.

[17a/3]

ḥaber: (Ar.) Olmuş veya olmakta bulunan bir şeye dair orada olmayanlara erişen bilgi, ondan ona nakledilen söz.

[26b/3], [27b/4], [100a/5]

ḥ.+i: [52b/10], [53b/9], [82b/6],

[84a/9]

ḥ.+ini: [51a/8]

ḥ.+le: [16a/4]

ḥaberdār: (Ar.) Haberi olan, haberli, vâkıf

[25a/8], [32a/3], [34a/5]

ḥabiṣ: (Ar.) Kötü.

[16a/10]

ḥabs: (Ar.) Dışarı çıkmasına izin vermemek üzere bir yere kapatma.

[40a/6], [40a/8], [79b/8]

ḥ.+e: [66b/1]

ḥacālet: (Ar.) Utanma, mahçup olma, utanç.

[50a/3]

ḥ.+de: [61b/7]

ḥ.+den: [09b/2]

ḥacc: (Ar.) İslam dininde şer'an zengin sayılan her müslümanın ömründe bir defa kurban bayramı günlerinde belli usüllere göre Kâbe'yi ziyaret etmesi şeklindeki farz ibadet

[91b/8]

ḥ.+dan: [91b/5]

ḥācet: (Ar.) Gerek duyulan, muhtaç olunan şey, ihtiyaç: [71b/3]

ḥ.+durur: [70b/4]

hâcı: (Ar.) Hac farızasını yerine getiren, hacca giden kimse.

[50a/7], [91b/9]

hâdim: (Ar.) Hizmet eden, yardımcı olan kimse.

[96a/2]

hâdime: Bkz. hâdim.

h.+ler: [12b/7]

hadîş: (Ar.) Hz. Muhammed'in sözleri, davranışları ve başkalarının yaptığı kendisi tarafından tasvip edilen hareketleri.

[29b/7]

hâdişât: (Ar.) Hadiseler, olaylar.

h.-ı cihân: [05a/10]

hadrâ: (Ar.) Yeşil.

[52a/1]

h.+yıla: [47a/10]

hafiyyet: (Ar.) Gizli.

h.+e: [66a/2]

hafta: (F.) Birbiri arkasına gelen yedi günden ibaret zaman bölümü.

[66b/10]

hâib: (Ar.) İstedğini elde edememiş olan, emeği boşuna giden, zarara uğrayan (kimse), mahrum.

[48b/8]

hak: (Ar.) **1.** Doğru, gerçek. Karşıtı. **2.** Allah, Cenabıhak, Tanrı, Huda. **3.** Hukûkun veya geleneğin bir kimseye tanıdığı şey, hisse, pay.

[17b/6], [46a/3], [46a/4],
[46a/8], [48b/7], [48b/9],
[63a/7], [66b/3], [66b/8],
[71b/10], [73b/3], [77a/9],
[88b/8], [94a/7]

h.+a: [48a/4], [82a/8]

h.+uñdurur: [70a/2]

h.-şinās: (Ar. hak "hak" + F. şinās "tanıyan") Menfaatlerinin ve şahsi duygularının etkisi altında kalmadan karşısındakinin hakkını kabul eden, hakka saygı gösteren, herkesin hakkını gözeten (kimse).

[81b/5]

hāk: (F.) Toprak.

[18b/5], [20a/1], [23a/5],
[36b/9], [89a/5]

h.+dan: [89a/7]

h.+em: [12b/1], [12b/2]

h.+emile: [12a/6]

h.-rāh: Toprak yol.

[12b/6]

h.-i remīm: [18b/10]

h. ile yeksān: Yerle bir.

[23a/9]

hākāret: (Ar.) Küçük düşürme, hor görme; küçük düşürücü söz veya davranış.

h.+ile: [20b/2], [20b/5]

hākem: (Ar.) Bir anlaşmazlığı halletmek üzere ilgili taraflarca seçilen kimse.

[13b/9], [13b/10]

hākīkat: (Ar.) **1.** Asıl olan durum ve şekil, gerçek, asıl, künh. **2.** Doğru olan şey, doğru.

h.+durur: [29a/6]

h.+in: [66a/10]

h.-i şükür: [46a/6]

hākīm: (Ar.) **1.** Varlıktaki şeylerin mahiyet ve hakikatlerini aklı ile bilen kimse. **2.** Akıllı, derin düşünceli, hükümleri sağlam, basiret ve sağ duyu sahibi kimse. **3.** Eşyanın hakikatini olduğu gibi bilen, Allah ile kâinat, insanla âlem arasındaki bağları, âlemle ilgili gerçekleri kavrama ilmine sahip kimse.

[32b/1], [38b/9], [39a/6],

[41a/4]

h.+den: [40b/9]

h.+e: [39a/4]

h.+ler: [21a/1]

h.+lerden: [40b/8]

h.+leri: [19a/2]

h.-i ehl-i dil: [38b/7]

hākīm: (Ar.) Hükmeden, buyruğunu yürüten, hâkimiyet kurmuş olan, egemen.

[13b/10]

h.-i zālīm: [84a/9], [84b/7]

[68a/3], [81a/5], [93a/2],

h.+ü'l-ḥakū'l-'ayaz: [97b/4]

[95a/6]

h.+ü'l-vaḳt: [70a/4]

ḥakḳuñda: Bkz. ḥakḳında.

[45b/3]

ḥakīr: (Ar.) **1.** Değersiz, itibarsız, küçük. **2.** Eskiden bir kimsenin kendisi için kullanıldığı tevazu sözü, bendeniz, kulunuz.

ḥaksuz: Hakka uygun olmayan, gerçeğe veya yasaya aykırı: [04b/7]

[20a/8], [21b/4], [22b/8],
[23b/6], [34a/8], [53b/10]

ḥāl: (Ar.) **1.** Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet. **2.** Tutum, tavır. **3.** Şimdiki zaman, içinde yaşanılan zaman. **4.** Güç, kuvvet, takat.

h.+i: [11b/10]

ḥākister: (F.) Kül.

[04a/8], [50a/8], [64b/7],

[84b/5]

[50a/8]

ḥakḳ: Bkz. ḥak.

h.+de: [57b/4]

[84a/7], [88b/8]

h.+den: [25a/8], [32a/3],

h.+a: [49a/7], [73b/2], [82a/8]

[34a/5]

h.+ı: [63a/7], [94a/8], [94a/10]

h.+dür: [66a/7]

h.+uñ: [66a/2]

h.+i: [14b/3], [22a/4], [39a/4],

h.+uñ: [66a/2], [81b/9]

[66a/5], [66a/6], [75a/5],

h.-ı ḡayb: [84a/7]

[78b/1], [83b/6]

ḥakḳında: İlgili olarak, üzerine.

h.+idür: [77a/3]

h.+ile: [65b/9], [74b/1]

h.+in: [40a/1]

h.+inde: [45b/4], [54b/3],
[65a/5], [96a/2]

h.+ini: [78a/5]

h.+ü: [65b/1]

h.+ümden: [52b/10]

h.+üme: [61b/3], [62b/9],
[68b/9]

h.+ümi: [64b/3]

h.+üñ: [77a/10]

h.-i ḥaḳīkat: [66a/10]

h.-i rāh: [11b/9]

ḥalās: (Ar.) Kurtulma, kurtuluş.

[13a/3], [27b/7], [39a/9],
[67a/2], [68a/10], [86b/8],
[91a/9], [92b/9], [96a/4]

ḥalāyık: (Ar.) **1.** Esir edilmiş veya satın
alınmış kız, kadın. **2.** Köle.

[36b/7], [36b/9], [37a/6],
[37b/4], [70b/5], [87a/2]

h.+a: [45a/3], [59b/4]

h.+ıyla: [84b/6]

ḥalef: (Ar.) Sonradan gelen ve birinin
yerine geçen kimse.

h-i bī-aşl: [16a/7]

ḥalel: (Ar.) Bozukluk, eksiklik, fesat,
noksan, zarar.

[72b/5]

ḥālet: (Ar.) Hâl, nitelik, keyfiyet.

[77a/3]

h.+de: [22b/3], [66a/3], [74b/5],
[77a/7], [77b/10]

ḥālīfe: (Ar.) Hz. Muhammed'in vekili
olarak Müslümanların imamlığını ve
din koruyuculuğunu yapmakla görevli
kimse.

[47b/5]

h.-i resūllullah: [10a/8]

ḥālīş: (Ar.) Saf, temiz ve samimi.

[83a/4]

ḥālīyā: (Ar.) Şimdiki zamanda, şimdiki
halde, şimdi.

[66a/6], [82a/2]

halk: (Ar.) **1.** Bir milleti meydana getiren insan topluluğu. **2.** Aynı yerde bulunan kimseler. **3.** Bir milletin aydın tabakası ve devlet yöneticileri dışında kalan kısmı, ahali. **4.** İnsanlar, yaratılmış olanlar.

[44b/6], [59a/5], [59a/9],
[59b/3], [66b/8], [85a/9],
[95a/5], [96b/2]

h.+a: [36a/8], [37a/1], [44b/5],
[71b/7]

h.+dan: [82a/7]

h.+dan: [54a/9], [82a/7]

h.+ı: [05b/6], [35b/3], [41b/6],
[45b/6], [80b/6]

h.+ına: [27b/4]

h.+um: [37a/3]

h.+uñ: [36b/6], [66b/4],
[73b/3], [73b/6], [73b/9]

h.-ı cihān: [06b/3]

h.-ı nāfe: [12b/3]

h.-ı şemme: [12a/1]

halka: (Ar.) Çember.

h.+sında: [60a/9]

halvet: (Ar.) **1.** Çevre ile her türlü ilişkiyi kesip yalnız kalma, tenhaya çekilme. **2.** Şeyhinden emir veya izin alarak ibadet, zikir, murakabe, riyazet ve gönlünü her türlü istek ve arzudan, masivadan temizleyip benliğinden sıyrılmaya ve Hakk'a erişme amacıyla tek başına bir hücreye kapanma.

[02a/9], [04a/8], [04a/7],
[55a/1], [75b/9], [88a/1],
[99a/6]

h.+ine: [91a/4]

h.-hāne: (Ar. halvet + F. hāne)
Dervişlerin inzivaya çekilip tek başlarına ibadet ettikleri yer,
halvet-gāh.

[54b/1]

h.+sine: [54a/5]

hamām: (Ar.) Yıkanılacak yer.

h.+da: [12a/7]

hamd: (Ar.) Kulun Allah'ın yüceliğini, sonsuz lutuf ve ihsanı karşısında yaratana minnet ve şükran duygularını bildirmesi.

[01b/5], [13a/2]	h.+sini: [24a/2]
h.-i bî-pâyân: [01b/4]	h. kı1-: Atılmak, saldırmak, hücum etmek.
h.-i sulţân: [09a/8]	[15a/8], [23a/8], [24a/2], [24a/5]
hāmî: (Ar.) Sahip çıkan, himaye eden.	
[10a/5]	hāmmām: Bkz. hāmām.
hāmîr: (Ar.) Hamur, maya.	h.+da: [12a/3]
h.+le: [03a/5]	hāmūş: (F.) Susmuş, sessiz.
hāmîs: (Ar.) Beşinci.	[97a/2]
h.+de: [08b/3]	hāmūşî: (F.) Sessizlik
hāmiyyet: (Ar.) Milletinin, yurdunun, yakınlarının şerefini koruma gayreti, millî şeref ve haysiyet, fazilet.	h.-yi hālvēt: [04a/7]
[62a/3]	hāmūşlık: Sessizlik.
h.+üñ: [13a/1]	[51a/3], [51a/10], [51a/6]
hām1: (Ar.) Taşıma, yüklenme, yükletme.	h.+a: [08b/2]
[61b/9]	hān: Osmanlı padişahlarının ve Türk beylerinin isimlerinin sonuna getirilen unvan.
hāmle: (Ar.) 1. İleriye doğru atılma, atılış. 2. Düşmana karşı yapılan saldırış, saldırma, savlet, hücum.	[10a/10]
[58b/7]	hāncer: (Ar.) Kamadan küçük, ucu eğri ve sivri, iki yanı keskin bıçak.
	[07a/7]

ḥ.-i polad: [76b/9]	bitik, perişan. 3. Perişan, hüzünlü, kederli, gamlı.
ḥandān: (F.) Gülen, şen, neşeli. [12a/1], [24a/8], [51b/10]	[37a/7], [74b/2], [98a/2]
ḥānedān: (Ar.) Köklü, asil ve büyük aile, tarihteki tanınmış bir kimseye dayanan soy.	ḥ.+a: [03b/4]
ḥ.+uñda: [78b/8]	ḥ.+da: [98b/10]
ḥ.-1 nübüvvet: Hazret-i Muhammed'in ailesi. [30b/3]	h.+a ver-: Harap duruma getirmek, yıkmak. [72b/4]
ḥabs: (Ar.) Suçluların kapatıldığı yer, hapisane.	ḥarābe: (Ar.) Şehir veya bina yıkıntısı. [72b/4], [73a/8]
ḥ.+inde: [80a/1]	ḥarāc: (Ar.) Müslüman olmayan tebaadan ve sahibi müslüman olmayan araziden alınan vergi. [98a/1]
ḥar: (F.) Eşek. [74a/9], [74a/10]	ḥ.+uñ: [62b/6]
ḥ.+den: [21b/9]	ḥarām: (Ar.) Yasak, doğru olmayan, hak olmayan (şey).
ḥār: (F.) Diken. [05a/8], [07a/5], [07a/7]	ḥ.+dur: [55b/7]
ḥ.+lar: [95b/8]	ḥarāmılıḥ: Haydutluk, eşkıyalık.
ḥarāb: (Ar.) 1. Yıkık dökük, yıkılmaya yüz tutmuş, viran. 2. Kötü durumda,	ḥ.+a: [26a/6]
	ḥarāmī: (Ar.) Haydut, yol kesen kimse, şaki.

[27b/6]

h.+ler: [27a/9], [27b/3]

h.+lerdür: [63a/9]

h.+leri: [27b/4], [33a/3]

h.+lerle: [32a/2]

h.+lerüñ: [29b/5]

hārāyim: (Ar.) Yabancılara yasak olan, haram.

h.-i kihterān: [07b/11]

harden: (F.) Besili.

[21b/9]

hāref: (Ar.) Bunak.

[41a/9]

hareket: (Ar.) **1.** Bir cismin durumunun ve yerinin değişmesi, devinim, aksiyon. **2.** Vücudu oynatma, kıpırdatma veya kımıldanma. **3.** Davranış, tutum.

[24b/10], [68a/6], [79b/6]

h.+e: [16a/2]

harem: (Ar.) Saray ve konaklarda kadınlara ayrılan bölüm, selamlık karşıtı.

[13a/3]

harīf: (Ar.) Güz mevsimi, sonbahar.

[05a/7]

harīm: (Ar.) Yabancılara yasak olan, yabancılardan korunan mukaddes yer.

h.-i meclis: [13a/6]

has: (F.) Dal veya ot kırıntısı, yonga, çöp.

[32b/3]

hasāil: (Ar.) Hasletler, huylar, güzel huylar, hisal.

h.+inden: [31a/10]

haseb: (Ar.) Soy, soy sop, atalar, dedeler silsilesi.

h.+ile: [33b/8]

hased: (Ar.) Başkasında olan bir nimeti çekememe, kendisine faydası olmadığı halde kıskançlık sebebiyle karşısındakinin sahip olduğu nimetten mahrum kalmasını isteme, çekememe, günüleme.

[16a/1], [33b/10], [35a/2]

h.+e: [24b/3]

h.+üñ: [34b/8]

h. etmek (eylemek):

Kıskanmak, çekememek.

[66a/9]

hāşıl: (Ar.) Ortaya çıkan semere,
netice.

[32b/5], [100b/1]

hāşım: (Ar.) Düşman.

[24a/5]

hāsir: (Ar.) Zarar ve ziyana uğrayan
(kimse).

[48b/8]

hāsīs: (Ar.) Paraya, mala aşırı
düşkünlüğü yüzünden elindekini
harcayamayan (kimse), cimri, pinti,
bahil.

[97b/6]

hāşm: (Ar.) Düşman.

[38a/5]

hāsret: (Ar.) Ayrı kalınan veya elden
kaçırılan bir şeye karşı duyulan istek,
tekrar görme ve kavuşma arzusu,
özleyiş, özlem, iştiyak.

[13a/6], [32a/5], [54a/4]

hās: (Ar.) Bir şeye veya bir kimseye
ayrılmış olan, herkese ait olmayan,
hususî, özel.

[76b/8]

hāşşiyet: (Ar.) Duyucu, hissedici olanın
hâli, duygulu olma.

[20b/9]

hāsta: (F.) Sağlığı bozuk olan, sıhhati
yerinde olmayan kimse.

[41b/1], [56b/5], [76a/6],

[97a/5]

hāsūd: (Ar.) Çok kıskanç, haset eden,
kıskanan (kimse).

[34b/8], [66a/9]

h.+ı: [34b/9]

h.+ıla: [34b/7]

h.+lar: [09b/4], [34a/9], [64b/6]

hāṣā: (Ar.) Bir kimsenin kabul edemeyeceği, mümkün görmediği bir şeyden bahsederken “asla, kat’iyen, hiçbir şekilde” anlamında kullandığı ret sözü.

[69a/6], [81b/8], [83a/6]

haṣḥāṣ: (Ar.) Gelincikgillerden, kapsüllerinden afyon elde edilen, tohumlarından yağ çıkarılan otsu bir kültür bitkisi.

[18b/9]

ḥaṭā: (Ar.) **1.** Aslına uygun olmayan, doğru olmayan şey; yanlış, yanlışlık. **2.** Makbul olmayan iş, kusurlu davranış, kabahat.

[40a/8], [40a/9], [53a/7],
[81b/6], [81b/8], [81b/10],
[91a/8], [92b/3]

ḥ.+yı: [44a/10]

ḥ.-yı ārāyīṣ: [46b/9]

ḥaṭar: (Ar.) Tehlike, güvensizlik.

[67a/6]

ḥāṭır: (Ar.) **1.** Düşünme, akılda tutma yeteneği, zihin, hafıza. **2.** Gönül, duygu, his.

[62a/8]

ḥ.+umuñ: [95a/9]

ḥ.-ı ‘aṭır: Hatır sorarken veya kıymet verilen bir kimseden bahsedilirken, özellikle de yazışmalarda kullanılan nezaket sözü.

[06b/7], [50a/9]

ḥ.-ı deryā: [38a/7]

ḥ.-ı mübārek: [80b/4]

ḥatm: (Ar.) Bitirme, sona erdirmeye, tamamlama.

[100a/1], [100a/2]

ḥavāli: (Ar.) Çevre, civar, yöre.

ḥ.+nde: [84b/8]

ḥ.+si: [11a/3]

ḥ.+sinde: [15a/10], [22a/3]

ḥavāṣī: (Ar.) Bir kimsenin maiyetinde bulunanlar.

ḥ.+si: [11a/2]

ḥavf: (Ar.) Korku.

[38b/3], [67a/6]

ḥ.-nāk: (Ar. ḥavf + F. nāk)

Korkulu, korku veren.

[26a/9], [43b/7], [80b/9]

ḥayā: (Ar.) Ar, namus, edep.

ḥ.+da: [02a/4]

ḥ.+yı: [100a/8]

ḥayāl: (Ar.) **1.** Aslı olmadığı hâlde zihinde kurulan şey, düş. **2.** Bir kişi, olay veya nesnenin zihinde canlanan, biçimlenen sureti. **3.** Geçmişte yaşanmış bir şeyi zihinde canlandırma, hatırlama.

ḥ.+de: [53b/2]

ḥ.+i: [44b/4], [86a/2]

ḥ.+ıla: [51a/6]

ḥ.+inde: [52b/8]

ḥ.-i gülistān: [53a/6]

ḥayāt: (Ar.) **1.** Canlı, sağ olma durumu.

2. Yaşam.

[03b/1], [46b/6]

ḥ.+a: [03a/2], [12b/8]

ḥ.+dur: [01b/8]

ḥayf: (Ar.) Eyvah, yazık, heyhat.

[16b/7], [16b/8], [50b/6]

ḥayırlu: Yararı, hayrı olan.

[17b/7], [45b/4]

ḥaylī: (F.) Oldukça fazla, çokça, epey.

[52b/2], [69b/3], [74b/4],

[76a/6]

ḥayr: (Ar.) **1.** Her durumda ve şartta herkesin katında iyi ve makbul olan hal ve iş. **2.** Şartlarına, istek ve menfaatlerine göre bir kimseye uygun gelen iş veya durum. **3.** Maddi veya manevi karşılık beklenilmeden yapılan iyilik, yardım, ihsan.

ḥ.+a: [96b/2]

ḥ.+ı: [20a/5]

ḥ.+ıla: [05b/9], [06a/3], [06a/5],

[06b/2], [08b/7], [08b/9],

[09a/2], [92b/9]

ḥ.-ı keşir: [76b/7]

ḥayrān: (Ar.) Bir kimse veya bir şey karşısında hayranlık duyan, onu çok beğenen, çok takdir eden kimse.

[13a/6], [43a/5]

h.+dur: [52b/7]

[05a/5]

h.+ıdı: [99a/4]

h.+dan: [09b/3]

hayret: (Ar.) Bir durum veya bir şey karşısında ne yapacağını, ne hüküm vereceğini bilememe, şaşırma, şaşırıp kalma, şaşkınlık.

hazer: (Ar.) **1.** Sakınma, çekinme. **2.** Sakın, çekin, kork.

[04b/9], [32a/6], [42a/9],
[50a/1], [55a/9]

[42b/9], [55a/10], [60b/7],
[79b/3]

h.-i bâliş: [52b/3]

hâzık: (Ar.) Usta, maharetli.

[85b/2], [97a/4]

hayvânât: (Ar.) Hayvanlar.

hâzır: (Ar.) **1.** Bir işi yapmak için gerekli her türlü şeyini tamamlamış olan. **2.** Belli bir işi yapacak veya belli bir işe yarayacak duruma getirilmiş olan (şey). **3.** Bir yerde mevcut olan, bizzat bulunan, huzurda, göz önünde olan.

h.+a: [88a/6]

h.+dur: [52a/9]

h.+uñ: [73b/10]

[14b/1], [15b/2], [18a/3]

hayyir: (Ar.) Devamlı ve çok iyilik eden (kimse), iyilik sever.

[48b/8]

h. ol-: Hazır durumda bulunmak.

hayyiz: (Ar.) Mekân, mevki, saha.

[17a/4], [86b/1]

[81a/5]

hazâ: (Ar.) Tam, tam anlamıyla, mükemmel.

hazîne: (Ar.) **1.** Toplu halde bulunan altın, gümüş, mücevher, para vb. maddi değeri yüksek şeylerin bütünü. **2.** Maddi veya manevi büyük servet değerindeki şey.

[12b/10]

hazân: (F.) Güz, sonbahar.

[35b/6]

h.+inde: [16a/3]

h.+ler: [71a/10]

h.+inden: [82a/3]

h.+ñiden: [47a/3]

h.-i ervāh: [09b/1]

h.+si: [72a/7]

heft: (F.) Yedi.

h.+sin: [73a/7]

[11a/5], [84a/4]

h.+sinde: [50b/6]

h.+üm: [08b/4]

h.-i beytü'l-māl: [56a/3]

hekīm: (Ar.) Mesleği hastalıkları teşhis ve tedavi etmek olan kimse, tıp doktoru, tabip.

hazīnedār: (Ar. hazīne + F. dār) Bir hazineyi korumak ve yönetmekle görevli kimse.

[07a/1]

h.+a: [82b/1]

h.+lerin: [76a/8]

hazīz: (Ar.) En aşağı en alçak yer.

helāhil: (Ar.) Öldürücü

[65b/6]

[06a/1], [24b/5]

hazne: (Ar.) Bir şeyin toplandığı çukur veya depo.

helāk: (Ar.) **1.** Ölme, mahvolma, yok olma. **2.** Perişan olma, bitkin duruma gelme.

h.+ler: [71b/8]

[17b/1], [35a/2], [41b/5]

hazret: (Ar.) Şahıs veya kutsal sayılan varlık isimlerinin başına getirilip Farsça isim tamlaması şeklinde kullanılır ve saygı ifade eder.

h.+üme: [40b/4]

[86b/1]

h. ol-: Mahvolmak, yok olmak, ölmek.

h.+e: [11a/6]

[72a/7], [84b/3]

helâl: (Ar.) **1.** Dinin yasaklamadığı (şey, hareket ve davranış) **2.** İyi yaptı, yaşasın, aferin.

[82a/2], [96a/5]

hem: (F.) **1.** Bir kimseyi uyarmak, bir şeyi açıklamak veya anlamı güçlendirmek için "özellikle, zaten, bir de, şurası da var ki" anlamlarında kullanılan bir söz. **2.** Açıklayıcı nitelikte olan ikinci cümleyi birinciye bağlayan bir söz.

[02a/1], [08b/7], [08b/10],
[17a/5], [40b/6], [68b/1],
[77b/4], [80b/5], [92a/8],
[94a/8], [95a/9]

h.-i Lût: [30b/3]

h.-dem: (F.) Birlikte bulunan, samimi, canciğer arkadaş, dost.

[12a/2], [12b/2], [53a/10]

h.-nefes: (F. hem + Ar. nefes)
Sıkı fıkı arkadaş, hemdem.

[30b/6]

h.-nişin: (F.) Beraber oturup kalkan, teklifsiz arkadaş.

[02a/2]

h.-râz: (F.) Sırdaş, dost.

[49a/7]

h.-ser: (F.) Benzer, eş, müsavi.

hemân: (F.) **1.** Derhal, çabucak, hiç vakit geçirmeden. **2.** Aşağı yukarı, yaklaşık, takriben. **3.** Ancak, sadece, yalnız; fakat, illa.

[12b/2], [12a/6], [18a/6],
[18b/10], [27b/3], [34a/7],
[40b/3], [73b/9], [75a/9],
[86a/6]

hemçünân: (F.) Onun gibi, o vecihle.

[17a/9]

hemîn: (F.) "Yerine göre, ancak, hemen, her zaman" vb. anlamlar ifade eden bir çeşit doldurma kelime.

[72a/1]

hemîşe: (F.) Daima, her zaman.

[05a/5], [05b/2], [11b/2],
[27b/7], [35a/8]

henüz: (F.) **1.** Daha şimdi, yeni. **2.** Daha, hâlâ, şimdiye kadar, elan.

[19a/6], [28a/4], [29b/1]

her: (F.) Önüne geldiği ismin benzerlerini “teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı” anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

[01b/7], [01b/10], [04a/6],
[06a/5], [07a/8], [07a/9],
[08b/1], [08b/5], [08b/9],
[09b/6], [09b/7], [09a/9],
[11b/8], [11a/9], [11a/10],
[11b/3], [13b/1], [13b/3],
[13b/7], [14b/5], [14b/6],
[16b/7], [17b/2], [17b/3],
[17b/4], [18a/5], [19a/8],
[20b/3], [21a/5], [22b/1],
[25b/2], [28b/10], [29a/4],
[29a/5], [29b/2], [29b/4],
[29b/9], [32b/4], [32b/5],
[36a/5], [46a/1], [46a/2],
[46a/3], [54a/3], [54a/4],
[54a/5], [55a/9], [55b/3],
[61b/2], [63a/2], [65a/6],
[71b/8], [72b/7], [73b/1],
[73b/5], [76a/2], [77b/2],
[78b/6], [81b/2], [83a/7],
[83b/9], [85b/3], [87a/3],
[93b/1], [93b/8], [98a/8],
[99b/6]

herāyine: (F.) Mutlaka, elbette.

[59a/10]

herāyine: Bkz. herāyine.

[08b/7]

her çi: (F.) Her ne.

[21a/4]

her dem: (F.) Her zaman, her an, daima.

[12a/2]

hergiz: (F.) Asla, katiyen, hiçbir vakit, hiçbir şekilde.

[38b/5], [62a/3]

herif: (Ar.) Adam.

[20b/4]

hest: (F.) Var.

h.+em: [12a/6]

heşt: (F.) Sekiz.

h.+üm: [08b/4]

hevā: (Ar.) İstek, arzu, heves, meyil.

[03a/2], [03a/5], [42b/1]

hevāḡah: (Ar.) Dost, sevgili, yâr.

[93a/1]

heves: (Ar.) **1.** İstek, arzu, meyil. **2.** Gelip geçici arzu, devamlı olmayan istek.

[42a/10]

h.+üñ: [37a/1]

hey: Seslenmek ve bir kimsenin dikkatini çekmek için kullanılır.

[75a/7]

heykel: (Ar.) Mermer, tunç, taş, pişmiş toprak vb. şeylerden yapılan insan veya hayvan şekli.

h.+di: [99b/7]

hezār: (F.) Bin.

[02a/5], [52a/5], [52a/8]

hired-mend: (F.) Akıllı, anlayışlı (kimse).

[20b/6]

h.-i dil: [51a/1]

hırmān: (Ar.) Nasipsizlik, mahrumiyet.

h.+dur: [83b/3]

hırs: (Ar.) Sonu gelmeyen istek, aşırı tutku.

h.+t: [100a/6]

hışm: (F.) Öfke, kızgınlık, gazap.

[33a/2], [94b/4]

h.+mañ: [93b/4]

h.+ımdan: [92b/9]

h.-ı hiddet: [55a/10]

h.-nāk: (F.) Öfkeli, kızgın.

[56a/10]

hıttā: (Ar.) Memleket, ülke, diyar.

h.-i Rūm: [09b/8]

hıyānet: (Ar.) **1.** Sonuna kadar bağlı olması gereken bir şeye karşı kendisinden beklenen sadakati göstermeme, güveni kötüye kullanma, ihmal ve hilekârlık göstererek sözünü ve ahdini tutmama, ihanet etme. **2.** Karşısındakine eziyet eden, sözünde durmayan, vefasız.

[16a/2]

h.+dür: [66a/9]

hıyānetlik: Hain olma durumu, hainlik.

h.+a: [63a/2]

hiç: (F.) **1.** Olumsuz yargılı cümlelerde fiilin anlamını pekiştiren bir söz. **2.** Soru cümlelerinde belirsiz bir zamanı anlatan bir söz.

[34a/1], [34a/7], [38b/4],
[38b/6], [40a/9], [61b/6],
[68b/3], [84a/10], [88a/4]

hiç: Bkz. hiç.

[96b/9], [97a/4]

hiçbir: Bir addan önce getirilerek o adın bildirdiği varlıktan bir tanesinin bile olmadığını anlatan bir söz.

[50a/10], [70b/7]

hiçbiri: Bir teki, biri bile.

h.+si: [66b/3]

hiddet: (Ar.) Öfke, kırgınlık.

h.+inden: [55a/10]

hikâyet: (Ar.) Hikâye.

[07b/11], [14b/9], [16b/9],
[21a/9], [36a/10], [84b/7],
[100b/3]

h.+i: [16b/9], [17a/6], [80b/1],
[81a/1], [86a/9], [93a/5]

h.+indedür: [05b/4]

h.+ine: [64a/5]

h.+üñ: [64a/4]

hikmet: (Ar.) **1.** Hakîmlik, bilgelik. **2.** Tanrı'nın insanlar tarafından anlaşılamayan amacı. **3.** Gizli sebep.

[08b/4], [39a/5], [98a/8]

h.+i: [07a/1], [98b/1]

hikmetü'llah: (Ar.) Allah'ın hikmeti.

[25b/7]

hilâf: (Ar.) **1.** Ters, aykırı. **2.** Zıt olma, karşı olma, aykırılık, zıddiyet, ihtilaf.

h.-ı rāh-ı şavāb: [02a/3]

h.-ı vā-yı sultān: [91b/2]

hilāl: (Ar.) Ayın yeni doğduğu zaman ilk üç günlük yay şeklindeki durumu.

h.-i ġarra: [13b/1]

hil'at: (Ar.) Padişahlar ve vezirler tarafından birine iltifat veya mükâfat

olarak giydirilen, kürklü veya işlemeli kıymetli kaftan.

[54b/10], [60b/9], [87a/4]

hilm: (Ar.) Huy yumuşaklığı, yumuşak huyluluk, öfke ve hiddet gerektiren durumlarda kendini yenerek sakin ve serinkanlı olma.

[55a/7]

hilye: (Ar.) İnsanın vücut yapısı ve dış görünüşüyle ilgili güzel nitelikler.

h.-i cemâl: [49a/5]

himâr: (Ar.) Eşek, merkep.

[74a/3]

h.-ı miskin: [74a/1]

himâyet: (Ar.) Himaye.

h.+durur: [16b/5]

h.-i enfâs: [11b/1]

h.-i eşer: [11a/9]

himmet: (Ar.) Yardım, ihsan.

[56b/5]

h.+ile: [48a/4]

h.+üñ: [43b/6], [89b/8]

h.-i 'izâm: [55b/1]

h.-i yeş'ullâh: [89b/7]

hîre: (F.) Boş.

[96b/2]

hîsâb: (Ar.) Hesap.

[71a/1], [79a/1]

h.+a: [80b/7]

h.+da: [62a/5], [63a/1]

h.+um: [63b/5]

hîṭâb: (Ar.) Sözü veya yazıyı bir kimseye yöneltme, tevcih etme.

[31a/7]

h.+t: [15b/8]

hîṭâm: (Ar.) Son, nihayet, bitim.

[50b/7]

hîzem: (F.) Odun.

h.+üni: [35a/2]

hîzmet: 1. Bir kimsenin yapmakla sorumlu tutulduğu iş, kendisine verilen görev. 2. Birinin işini görme, başkalarına ait yapılması gereken

günlük işleri yapma. **3.** Bir kimse veya şeyin iyi durumda bulunması için yapılması gereken bakım.

[48a/1], [68b/2], [79b/6],
[82b/7], [88b/7], [96a/1],
[96a/3], [96a/5], [96a/8]

ḥ.+de: [82b/5], [83b/2]

ḥ.+i: [68b/7]

ḥ.+in: [79b/9]

ḥ.+inde: [62a/7], [09b/5]

ḥ.+ine: [31a/8]

ḥ.+ünüñ: [62a/10]

ḥ.-i aḳallu: [46a/10], [83a/2],
[88b/1]

ḥizmetkār: (Ar. ḥizmet + F. kār)
Hizmet eden kimse, hizmetçi.

ḥ.+lar: [82b/4]

ḥoca: (F.) **1.** Dinî hizmetlerde görevli kimse, din görevlisi. **2.** Bir öğretim kurumunda ders okutan kimse, öğretmen, muallim. **3.** Birine bir hususta öğreticilik yapan kimse, usta, üstat.

[03b/8], [05a/4], [08a/5],
[40a/7], [43a/2], [57b/8],
[61a/5], [62a/9], [62b/8],
[67b/8], [79b/4], [91a/2],
[91a/2], [91a/3], [91a/4],
[91a/6], [94b/8], [95b/3],
[97a/2]

ḥ.+ya: [81b/7]

ḥod: (F.) Kendi, bizzat, -de, dahi.

[06a/6], [16a/5], [29a/7],
[84a/3], [91a/5]

ḥ.-şalāh: Kendi iyiliği.

ḥ.+durur: [29b/6]

ḥoḳḳa: (Ar.) İçine mürekkep konan ufak kap.

ḥ.-i la‘lī: [99b/2]

ḥor: (F.) Değersiz, bayağı, hakir.

[31a/3], [70a/1], [73b/10],
[74a/5], [82a/7], [87b/3],
[98b/9]

ḥ.+ısa: [74a/4]

hoş: (F.) **1.** Duyguları okşayan, zevk veren, beğenilen, güzel, iyi, latif. **2.** Aslına bakarsan, aslında, gerçi.

[05b/2], [12a/7], [35a/10],
[35b/9], [36a/6], [38a/3],
[38a/5], [54a/9], [59a/2],
[61b/8], [65a/5], [65b/9],
[79b/6], [83a/2], [93a/4]

h.+a: [07b/2]

h.+dur: [94a/1]

h.+durur: [52a/7]

h.-būy: Güzel kokulu: [12a/2],
[12a/8], [12b/3]

h.-dīl: Gönlü hoş, hâlimden memnun.

[37a/2], [83a/2]

h.-elhân: Güzel sesli.

h.-güftâr: Güzel söz.

[16a/6]

h. gel-: (Yapılan, olan bir şey birinin) Hoşuna gitmek

[89a/8], [28a/8], [37b/2],
[79b/7], [86a/8], [65a/2]

h. gör-: Gücenilecek veya karşılık gelinecek bir davranışı hoşgörü ile karşılamak, anlayışla karşılamak, kusur saymamak.

[81b/5]

hoşlık: Hoş olma durumu.

[35b/8]

h.+ı: [55b/2]

h.+ına: [54b/3]

hoşnūd: (F.) Bir kimseden veya bir halden memnun durumda olan, razı.

[58b/2]

hüb: (F.) Güzel.

h.+e: [39b/7]

h.-fercām: Sonu güzel.

[94a/5]

h.-haşlet: Güzel huylu.

[15b/3]

h.-rūy: Güzel yüzlü.

[38a/9]

h.-şüret: Güzel biçimli.	[05a/9]
[20a/9]	hün: (F.) Kan.
hüblik: Güzellik.	[05a/2], [76b/5], [77a/9],
[100a/2]	[85a/4]
huddām: (Ar.) Hizmet edenler, hizmetçiler, uşaklar.	h.+a: [23a/5]
[93a/1]	h.-ı ‘akīka: [100b/5]
hulāşa: (Ar.) Bir sözün veya yazının özünü belirten kısaltılmış şekli.	h.-ı leşker: [23a/7]
h.+tü’l aşhāb: [50a/4]	hūr: Bkz. hūrī.
huld: (Ar.) Sürekli olma, sonsuz olma, süreklilik, ebedilik, bakilik.	[33b/2]
h.-ı cinān: [47a/8]	hurde: (F.) İşe yaramaz duruma gelmiş, döküntü hâlini almış, parçalanmış.
hulq: (Ar.) Doğuştan olan huy, yaratılış, tabiat.	h.-i minā: [51b/10]
h.+ı: [73b/3]	hūrī: (Ar.) Cennet kızı.
h.+ıyla: [17b/9]	h.+lere: [39b/8]
h.-ı dervīşān: [08a/10]	hurmā: (Ar.) Hurma ağacının tatlı, besleyici, etli meyvesi.
h.-ı pādīşāh: [28a/6]	[47b/3]
humār: (Ar.) İçkiden sonra gelen baş ağrısı ve sersemlik.	hurşīd: (F.) Güneş.
	[48a/1]
	h.-i mülk-i devlet: [10b/8]
	hurūs: (F.) Horoz.

[07b/7]

ḥuṣūṣa: (Ar.) Bilhassa, hasseten, özellikle.

[04a/7], [20b/4], [51b/5],
[77b/8]

ḥuṣe-ḥin: (F.) Başak toplayıcı, tarlada kalan başakları toplayan (kimse)

[07b/2]

ḥūy: (F.) **1.** Doğuştan olan tabiat, yaratılış, mizaç. **2.** İnsanın tabiatında yer etmiş olan, vazgeçilmesi güç alışkanlık, âdet.

[32b/4]

ḥ.+ı: [32a/2]

ḥ.+mı: [29b/1], [30a/9]

ḥuylan-: Kuşkulanmak, işkillenmek, pirenlemek, tedirgin olmak.

ḥ.-maḥdan: [30a/9]

ḥuzāvend: (F.) Efendi, sahip, malik, hükümdar.

ḥ.-i cihān-ı ḥüsrev: [10a/2]

ḥuzūr: (Ar.) **1.** Önemli bir makâmın veya kişinin var olduğu, bulunduğu

yer, o makam veya şahsın önü, katı, yanı.

ḥ.+ında: [79b/6], [97a/1],
[97b/9]

ḥüccāc: (Ar.) Hacılar.

[44b/8], [44b/9], [45a/2]

ḥ.+dan: [67a/1]

ḥ.+uñ: [45a/2]

ḥücre: (Ar.) **1.** Dışarı ile ilgisi mümkün mertebe az olan küçük oda, odacık.

ḥ.+sinde: [50a/1]

ḥükemā: (Ar.) Hakîmler, filozoflar, ilim adamları.

[06a/1], [33b/5], [60b/6],
[63a/8], [65a/4], [73b/1],
[74a/2], [79a/8], [82a/3],
[87a/9], [96a/6], [97a/1],
[97a/3], [97a/4], [61a/1]

ḥ.-i Hind: [03b/8]

ḥüküm: (Ar.) **1.** Bir şeyin şöyle veya böyle olduğu hakkında verilen karar, yargı. **2.** Hâkimiyet. **3.** Önem, kuvvet, geçerlilik. **4.** Emir, buyruk.

[14a/9], [17b/2], [45a/8],
[78b/6], [78b/7], [84a/1],
[90a/6]

h.+e: [13b/10]

h.+ile: [88b/9]

h.+ine: [73b/2]

h.+ini: [80a/10]

h.+iyle: [13b/10]

hümā: (F.) Kafdağı'nda ve daimî karlar bölgesinde yaşadığı kabul edilen, boz renkli, kanatları zümrüt yeşili, gölgesinin bir kimsenin üzerine düşmesi o kimsenin başına devlet kuşu konacağına alamet sayılan, çok büyük, yırtıcı, efsanevi kuş: [59b/8]

h.+yı: [25a/5]

hüner: (F.) **1.** Bir işte gösterilen ustalık, beceriklilik, maharet. **2.** Bir şeyi iyi bilmekten, iyi yapabilmekten gelen üstün hâl, marifet. **3.** Bilgi, ustalık ve maharet isteyen ince sanat.

[11b/4], [11b/8], [22b/7],
[23b/6], [33b/4], [33b/6],
[61a/1], [86a/3]

h.+dür: [11a/6]

h.+e: [98b/2]

h.+i: [23b/7], [74a/4], [74a/5]

h.+le: [61a/4]

h.+ledür: [33b/5]

h.-mend: Hünerli, hüner sahibi (kimse), usta.

[25a/2]

hünerlü: Hüneri olan, marifet ve maharet sahibi, usta.

[21b/4]

hürmet: (Ar.) Bir şeye veya bir kimseye değer vermekten ileri gelen ölçülü davranma hissi, çekinme ile karışık bir sevginin verdiği dikkat ve itina gösterme duygusu, saygı.

[88a/9]

h.+ine: [48b/7]

hürrem: (F.) Sevinçli, şen, gönül açıcı.

h.+durur: [05a/5], [51b/8]

h.-rüy: (F.) Güler yüzlü.

[12b/4]

hüsn: (Ar.) 1. Güzellik. 2. Güzel, iyi.

[25b/2], [70b/4], [51a/7]

[06b/10], [11b/10], [85b/5]

h.+i: [99a/4]

h.+üñile: [51b/8]

h.-i envār: [10b/9]

h.-i hıñāb: [31a/7]

h.-i zan: Bir kimse hakkında iyi ve güzel kanaat besleme, iyi fikir besleme.

[81a/4]

h.-i zann-ı belīg: [68a/3]

hüsrev: (F.) Hükümdar, şah, padişah.

[10a/2]

h.-i fermān-dih: [13a/4]

h.-i sitāregān:

[11a/7]

ı/‘ı

ırak: Uzak.

ıñgā: (Ar.) Kulak verme, dinleme, söyleneni kabul etme.

[02a/6]

ıñır-: Dişleri arasına alıp sıkılmak.

ı.-up: [32a/6]

ıñmarla-: Bir şeyin yapılmasını veya getirilmesini, bu işlerle uğraşan birine söylemek, sipariş etmek.

ı.-dı: [31a/7], [72b/3]

ıñuz: Bkz. isüz.

ı.+dur: [22b/1]

‘ıñk: (Ar.) Aşk kelimesinin eski metinlerde rastlanan asıl şekli.

[53b/6]

‘ı.+ı: [53b/6]

‘ı.+ıla: [53b/7]

‘ı.+ına: [76a/3]

‘ı.+ından: [33a/7]

‘ı.-ı cüvān: [08b/3]

‘ıyāl: (Ar.) Aile reisinin geçimlerini sağlamak zorunda olduğu kimseler, çoluk çocuk.

‘ı.+üm: [61b/8]

‘ıyd: [91b/8]

‘ıyş: (Ar.) **1.** Yaşama, yaşayış. **2.** Hayatın zevkini çıkarma, yiyip içme.

‘ı.+ı: [38b/6]

‘ı.+ına: [05a/9]

‘ı.+lar: [41a/8]

‘ı. u ‘ışret: Yeme içme.

[54a/1], [71a/2]

i/‘i

‘ibādet: (Ar.) İnsanın tek Tanrılı dinlerde Allah’a, diğer din ve inanışlarda ise inanıp bağlandığı kudrete kulluğunu göstermek üzere yaptığı hareketler, tapma, tapınma.

[45b/2], [45b/4]

‘ı.+e: [49a/3], [88a/2]

‘ı.+ine: [49a/5]

‘ı.+ler: [45b/2]

‘ibārāt: (Ar.) İbareler.

[10b/5]

‘ibāret: (Ar.) Sadece -den meydana gelmiş, -den oluşmuş, başka bir şey değil, ancak bu.

‘ı.+indedür: [05b/5]

ibn: (Ar.) Oğul.

i.-i Bāyezīd Han: [10a/10]

i.-i Kağı-i Manyās: [49b/10]

i.-i sultān: [10a/10]

icābet: (Ar.) Kabul etme, muvafakat etme, uyma.

[48b/6], [81a/6]

īcād: (Ar.) Yeni bir şey bulma, ortaya koyma, varlığı bilinmeyen bir şeyi meydana getirme.

ī.-i ni‘met: [46b/6]

ictimā‘: (Ar.) Bir araya gelme, toplanma.

[33b/4]

iç: 1. Herhangi bir durumun, cismin veya alanın sınırları arasında bulunan bir yer, dâhil, dış karşıtı. 2. Oyuk şeylerin boşluğu. 3. Cisimlerin yüzeyleri arasında kalan her nokta.

i.+inde: [06b/10], [08a/3],
[08a/7], [16a/2], [18a/4],
[19a/1], [20b/8], [26a/7],
[29b/7], [46a/10], [47a/8],
[54b/8], [59b/3], [72b/1],
[75a/6], [75b/2], [84b/4],
[85b/2], [97b/5]

i.+inden: [39a/2], [51b/9],
[54b/7], [73b/9]

i.+ine: [25b/4], [26b/3],
[71b/8], [86b/3]

iç-: Bir sıvıyı ağza alıp yutmak.

i.-em: [72a/2]

içinde: 1. Süresince, zarfında. 2. Ortamında. 3. ... ile dolu bir biçimde.

[03a/3], [06a/7], [41b/1],
[85b/5], [86a/1], [95a/1]

içre: İçinde, arasında, içine.

[20a/1]

içün: Diye, maksadıyla.

[30a/7], [49a/4], [64b/2],
[92a/7], [93a/10]

i.+dür: [88b/3]

idin-: Kendini bir şeye sahip kılmak, kendine sağlamak, elde etmek, iktisap etmek.

i.-meye: [37a/10]

i.-üp: [29a/7], [31b/8]

idrāk: (Ar.) Anlama yeteneği, anlayış, akıl erdirme.

[97b/8]

idrār: (Ar.) Gelir.

i.+ını: [68a/8]

i.-ı mu‘ayyen-i vâfî: [68a/4]

‘ifrīt: (Ar.) Cinlerin çok zararlı ve çok korkunç kabul edileni.

[99b/8]

iftihār: (Ar.) Bir şeyden dolayı haklı olarak övünme, övünç.

[10a/1]

ihlās: (Ar.) Riyasız ve yapmacıksız inanış, çok samimi bağlılık, katışıksız tam doğruluk.

[83a/6]

i.+ıla: [83a/7]

ihsān: (Ar.) **1.** Bağışlama, bağışta bulunma. **2.** Bağışlanan şey, bahşiş, atıye. **3.** Lutuf, kerem, iyilik.

[07b11], [89b/3]

i.+nın: [60a/7]

ihtisār: (Ar.) Kısaltma, anlama zarar vermeden açıklama ve ayrıntıları çıkararak maksadı daha kısa ifade etme.

[08a/1], [02a/8], [67b/2]

ihtiyār: (Ar.) **1.** Seçme, intihap etme, tercih etme. **2.** Katlanma, kabul etme, razı olma.

[02a/9], [04a/9], [35b/4],

[51a/6], [58b/9], [60a/1],

[75b/9]

ihvān: (Ar.) Dostlar, samimi arkadaşlar.

i.-ı beliyye: [66a/2]

i.-ı şeyātīn: [56a/4]

ihtirām: (Ar.) Saygı, hürmet, tazim.

[88a/10]

‘ikāl: (Ar.) Ayak bağı, bağ, köstek.

‘i.+ine: [61a/7]

ikbāl: (Ar.) Talih ve baht açıklığı, mutluluk, saadet.

[66b/9]

i.-i devlet: [34b/1]

ikdām: (Ar.) Bir şeyi elde etmek için sebatla ve gayretle çalışma, sürekli çaba gösterme.

[77a/9]

iken: Esnasında, ...-dığı / -diği hâlde, ...-dığı / -diği zaman.

[60b/2], [74a/9], [98b/9]

iki: **1.** Birden sonra gelen sayının adı. **2.** Birden bir artık.

[18b/10], [22b/5], [23b/1],

[23b/8], [25b/5], [25b/6],

[25b/7], [32a/1], [42b/6],

[43a/8], [46a/1], [62a/10],

[63a/4], [66a/5], [81b/7],

[82a/8], [83a/2], [86b/2],
[86b/4], [89a/5], [91b/4],
[92b/2], [94b/6], [95a/1],
[95a/3], [96a/1]

i.+si: [37a/6], [95a/1]

ikinc: İkinci.

[17a/10]

iklīm: (Ar.) Ülke, diyar.

[24a/8], [71a/2]

i.+e: [25b/5]

i.+i: [26a/3], [42a/7]

i.-i diger: [26a/3]

ikrām: (Ar.) Ağırhama, kıymet vererek
hürmet etme, misafirperverlik
gösterme.

[69a/1]

ilāh: (Ar.) Allah, Tanrı.

[83a/5]

ilāhī: (Ar.) **1.** “Ey benim Allah’ım”
anlamında Allah’a hitap sözü. **2.** Tanrı
ile ilgili olan, Tanrı’ya özgü olan,
tanrısal, lahuti.

[45a/2], [98b/3]

ile: **1.** Kelimenin sonuna geldiğinde
birliktelik, beraberlik, araç, neden veya
durum anlatan cümleler yapmaya
yarayan bir söz. **2.** Bazı soyut adlara
getirildiğinde “... olarak, ... bir
biçimde” anlamında durum zarfları
oluşturan bir söz. **3.** Cümle içinde aynı
görevde bulunan iki ögeyi birbirine
bağlamaya yarayan bir söz.

[02a/5], [04a/1], [08a/4],

[12a/6], [12b/1], [13b/10],

[16a/8], [17a/1], [17b/3],

[20b/2], [20b/5], [21a/5],

[23a/9], [24b/8], [25a/1],

[27a/6], [27a/8], [30a/9],

[31a/6], [31b/6], [32b/4],

[33b/8], [34a/1], [34a/6],

[34b/8], [36a/8], [39a/3],

[41a/4], [41a/5], [41a/6],

[47a/5], [47a/6], [47b/1],

[48a/2], [48a/4], [50b/3],

[51a/4], [51a/6], [51b/8],

[52a/5], [53b/4], [58a/2],

[58b/3], [59a/9], [61b/2],

[62b/2], [62b/6], [65b/3],

[65b/9], [67a/8], [67a/10],

[68a/1], [71b/1], [72b/9],

[73a/4], [74a/10], [74b/1],
[74b/3], [81a/8], [85b/3],
[85b/7], [86a/7], [87a/10],
[88b/9], [89a/4], [90a/5],
[93a/3], [96b/1], [97b/3],
[98a/8], [99a/3]

‘ilel: (Ar.) İletler, hastalıklar,
sakatlıklar.

[91a/9]

ilerü: **1.** Herhangi bir şeye göre daha
ötede olan yer, geri karşıtı. **2.** Önde
bulunan.

[72a/3], [84b/10]

i.+den: [14b/5], [17a/5]

ilet-:Götürmek, ulaştırmak, nakletmek,
geçirmek.

i.-diler: [55a/1]

i.-mek: [11a/6]

i.-mezler: [48b/8]

i.-miş: [05a/7]

i.-mişdür: [07a/7]

i.-üp: [33b/10]

illā: (Ar.) **1.** Ne olursa olsun, hangi
şartta olursa olsun, her hâlde, ille,
illaki. **2.** Hele, özellikle.

[07b/8], [09b/4], [09b/5],
[12b/1], [19a/8], [19b/10],
[34a/10], [64b/7], [76b/1],
[85b/9]

‘illet: (Ar.) Hastalık.

[91a/8]

‘ilm: (Ar.) **1.** Bilme, biliş. **2.** Bilim.

[98a/8], [98b/1]

‘i.-i ‘âlem-i nevrüz: [47a/9]

‘i.-i hisâb: [62a/5]

iltifât: (Ar.) **1.** Bir kimseye gönlünü
alacak şekilde davranma, güler yüz
gösterme, hatırını sorma, ilgilenme,
teveccüh. **2.** Bir şeye arzu duyma, alaka
gösterme, onunla ilgilenme, rağbet
gösterme.

[84a/10], [88a/5], [88a/9]

iltimās: (Ar.) Birine herhangi bir
konuda öncelik ve ayrıcalık tanıma.

[05b/3]

im'āl: (Ar.) Bir kimseyi işinden çevirmek, işine mani olmak.

i.-i devlet: [34a/10]

'imāret: (Ar.) Bir yeri bayındır ve mamur etme, bayındırlık.

'i.+i: [16a/9]

imdi: Artık, şimdi, o hâlde.

[29b/5], [46a/9], [56a/3],
[62b/1], [80b/4]

īmīn: (Ar.) Emniyet ve güven içinde olan, emin, korkusuz.

[38a/5], [60a/6]

imkān: (Ar.) Yararlanılan uygun şart veya durum, olanak.

i.+da: [81a/5]

īn: (F.) Bu.

[91b/3]

in-: Yüksekten veya yukarıdan aşağıya doğru gelmek.

i.-di: [23b/3]

i.-mişidi: [99b/6]

inābet: (Ar.) Günahlardan ve her şeyden yüz çevirip Hakk'a dönme.

[48b/6]

'inād: (Ar.) Dediğinden vazgeçmeme, ayak direme, direnme.

'i.+ı: [29b/5]

in'ām: (Ar.) **1.** Lutuf ve ihsanda bulunma, iyilik etme. **2.** Lutuf, ihsan.

[90b/8], [92b/6]

i.-ı devlet: [100b/10]

'inān: (Ar.) Zapt, kontrol, idare.

'i.+ın: [06b/6]

'ināyet: (Ar.) **1.** Lutuf, ihsan, iyilik. **2.** Gayret, dikkat.

[11a/10], [11b/7]

'i.+i: [34a/1]

'i.-i naẓar: [11a/9]

'i.-i rabbānī: [24b/6]

inbisāt: (Ar.) Yayılma, genişleme, açılma.

[69b/3]

incit-: 1. İncinmesine yol açmak. 2. Kötü söz veya davranışla birini kırmak, üzmemek.

i.-dügüñden: [45b/6]

i.-esin: [45a/8], [56b/10]

i.-mezem: [34b/6]

i.-ür: [73b/9], [74a/10]

i.-ürler: [60b/8]

‘indallah: (Ar.) Allah katında.

[21b/2]

in‘idām: (Ar.) Yok olma.

i.-ı muhabbet: [61b/9]

insān: (Ar.) Toplum hâlinde bir kültür çevresinde yaşayan, düşünme ve konuşma yeteneği olan, evreni bütün olarak kavrayabilen, bulguları sonucunda değiştirebilen ve biçimlendirebilen canlı.

[01b/9], [04a/6], [10a/3],

[46a/4]

intikām: (Ar.) Öç.

[75a/2], [75b/3], [94a/1]

i.+ı: [80b/6]

inşāf: (Ar.) Acımaya, vicdana veya mantığa dayanan adalet.

[22a/5], [48a/3], [89a/9]

ir-: 1. Yetişmek, neşvünema bulmak, kemale gelmek. 2. Erişmek, dokunmak, isabet etmek. 3. Vasıl olmak, yetişmek, erişmek.

i.-di: [12a/3], [12a/6], [12a/7], [36b/2], [42a/5], [72b/8]

i.-er: [66a/2], [71b/7], [84a/7], [84a/8]

i.-esin: [50b/7]

i.-mez: [82a/7]

i.-mişdür: [46b/8]

i.-mişidi: [33a/7]

i.-se: [82a/7]

irādet: (Ar.) 1. İrade 2. Gönle hâkim olan istek, arzu.

[06b/6]

i.+e: [65b/7]

i.+iyle: [11a/3]

iril-: Erişilmek.

i.-mez: [27a/5]
irîş-: **1.** Bir yere ulaşmak, varmak. **2.**
Zaman gelip çatmak.

i.-di: [23b/8], [27a/10], [65b/7],
[69b/5], [84b/1], [87a/2]

i.-dürdi: [27b/4]

i.-e: [11b/2], [50b/4], [74b/9],
[89a/6]

i.-miş: [05a/9]

i.-mişdür: [11a/9], [92a/8]

i.-üp: [46b/6]

i.-ür: [73b/5]

irsâl: (Ar.) Gönderme.

[91b/4]

irşād: (Ar.) Doğru yolu gösterme.

[82b/7]

i.-ı ümmet: [49a/4]

irtifā': (Ar.) Yükselme, yukarı çıkma.

[35b/5]

îşār: (Ar.) İkrâm etme, ağırlama.

î.-1 şükr: [13a/2]

îşbât: (Ar.) Tanık ve delil göstererek bir şeyin doğruluğunu şüpheye yer bırakmayacak, reddedilemeyecek şekilde ortaya koyma.

[03b/9]

i.+dur: [02b/10]

ise: Olunca, olursa, olsa da, -ince, -diği için, -diği vakit.

[74a/5]

i.+ñ: [04a/4]

'ismet: (Ar.) Dürüstlük, temizlik.

'i.+inden: [09b/4]

isrâf: (Ar.) Gereksiz yere harcama, boşuna sarfetme, lüzûmundan fazla harcama, savurganlık.

[56b/3], [63b/9], [71a/8],

[71a/10], [71b/2]

iste-: **1.** İstek duymak, arzulamak. **2.** Bir şeyin kendisine verilmesini veya yapılmasını söylemek, dilemek.

i.-di: [17a/7], [100b/2]

i.-diler: [76a/10], [100b/7]

i.-meyesin: [71b/4]

i.-mezler: [35a/4]

i.-r: [25b/9], [26a/3]

i.-rler: [35a/8]

i.-sin: [88b/2]

i.-vüben: [96b/2]

i.-yen: [65a/1]

i.-yüp: [38a/8]

istihkâr: (Ar.) Hor görme, hakir görme, küçümseme.

[20b/3]

isüz: Kimse bulunmayan veya az kimse bulunan, تنها, yaban.

[59b/2]

iş: **1.** Bir sonuç elde etmek, herhangi bir şey ortaya koymak için güç harcayarak yapılan etkinlik, çalışma. **2.** Birinden istenen hizmet veya birine verilen görev.

[17b/3], [28b/8], [40b/6],

[73b/5], [81b/10], [95a/8],

[97a/10]

i.+de: [63a/2], [63b/9]

i.+den: [100b/2]

i.+dür: [77a/10]

i.+e: [05b/1], [26b/7]

i.+i: [06b/4], [27b/6], [56b/1], [58b/4], [64b/4], [81b/9], [94a/1]

i.+in: [83a/7], [95b/9], [96b/2]

i.+ler: [95b/9]

‘îş: (Ar.) Yaşama, yaşayış.

‘î.+ına: [05a/6]

işâret: (Ar.) Bir şeyi, anlatılmak istenen bir manayı el, parmak, kaş, göz, baş ile gösterme.

[39a/1], [78a/8]

işârât: (Ar.) İşaretler, izler.

[10b/7]

işbu: Bu işaret sıfatının yazıda kullanılan eski bir şekli, işte bu.

i.+durur: [34a/7]

işit-: **1.** Kulakla algılamak, duymak. **2.** Haber almak.

[21b/8]

i.-di: [15a/9], [15b/8], [16a/1],
[16a/6], [22a/2], [25a/6],
[28a/8], [29a/5], [34b/10],
[41b/7], [44b/8], [54b/2],
[54b/7], [64a/9], [65a/2],
[69a/6], [70a/4], [71b/9],
[77b/5], [80b/2], [82b/6],
[89a/8], [90b/7], [92b/5],
[93a/5], [94b/5], [95a/7],
[98a/5]

i.-diler: [49b/1]

i.-düm: [80b/2], [85a/6]

i.-düh: [03b/8]

i.-eler: [17b/6]

i.-icek: [31b/3], [79a/4], [84a/9]

i.-medüh: [63a/1], [87b/3],
[94a/2], [96a/6]

i.-meyem: [61b/7]

i.-miş: [68a/7]

i.-üp: [64b/1], [68a/3], [95b/3]

i.-ür: [28b/9], [84b/10]

i.-ürsin: [14b/5], [21a/6]

işitmezlen-: İşitmezliğe gelmek.

i.-ürler: [08a/1]

işle-: 1. Yapmak. 2. Çalışmak. 3. Tesir etmek.

i.-dümdi: [81b/10]

i.-mek: [76b/7]

i.-r: [49a/2]

i.-yeler: [17b/9]

i.-yem: [45b/3]

‘işret: (Ar.) İçki içme, içki.

‘i.+e: [54a/1], [71a/2]

işte: Bir şey gösterilirken veya bir şeye işaret edilirken söylenen bir söz.

[95a/3]

‘işve: (Ar.) Güzelin gönül çekici ve şuh hâli, cilvesi, naz ve edası.

[87a/7]

‘i.+si: [09a/5]

‘i.-i nāzenin: [02b/9]

it: Köpek.

[59a/9], [93b/2]

it-: 1. Bir işi yapmak. 2. Demek, söylemek. 3. Eklendiği kelime ile yardımcı fiil oluşturur.

[70b/6]

i.-di: [25a/9], [41b/7], [50b/1],
[70a/1], [70a/3], [77a/9],
[89b/8], [90a/6], [90b/8],
[94a/5], [100a/9]

i.-diler: [22a/4], [24a/1],
[25a/8], [76a/9], [91a/1],
[91a/2], [92a/5]

i.-dügi: [100b/2]

i.-dügiñe: [60a/3]

i.-düm: [65b/5], [68b/3]

i.-dünüz: [58a/2]

i.-dürmişdür: [02a/9]

i.-e: [07b/4], [11b/7], [16b/8],
[18b/5], [31a/7], [35a/3],
[57b/7], [58b/3], [58b/4],
[71a/9], [73b/2], [73b/3],
[78b/6], [83a/2], [87b/3]

i.-egör: [71a/7]

i.-ekim: [10b/8]

i.-em: [58a/4], [61b/1], [72a/2],
[81a/9], [92b/3]

i.-emez: [73b/8]

i.-emezsin: [84a/3]

i.-en: [83a/6], [83a/9], [90b/6]

i.-ene: [83a/4]

i.-eni: [82b/7], [82b/8]

i.-er: [08b/3], [13b/6], [15a/4],
[16a/10], [23b/7], [24b/10],
[29b/1], [43a/3], [48a/1],
[51a/6], [58b/2], [58b/7],
[61a/5], [64b/3], [73a/6],
[73b/8], [77a/5], [82a/8],
[83a/3], [83a/9], [88b/2],
[88b/7], [90a/8], [96a/1],
[96a/2]

i.-erdi: [36a/10], [71a/2],
[71a/3]

i.-erken: [88a/3]

i.-erler: [75b/9], [27b/8],
[40b/4]

i.-erse: [81a/10]

i.-erseñ: [78b/7]

i.-ersin: [90a/9], [96a/5]

i.-erüm: [63b/6]

i.-erüz: [05b/3]

i.-esin: [45a/8], [47a/4], [56b/9]

i.-icek: [03b/10], [21a/10],
[87b/4]

i.-me: [45a/7], [76a/1]

i.-medi: [38b/4], [38b/5],
[65b/2], [88a/5]

i.-medüñ: [88a/10]

i.-mege: [23b/2], [25b/2],
[75a/2], [77a/9], [79b/8],
[43a/7]

i.-megil: [63b/9]

i.-mek: [03a/5], [33a/1],
[94a/1], [94a/8]

i.-mekçün: [73a/7]

i.-mekden: [10b/6], [18a/5],
[77b/8]

i.-meye: [56b/3], [94a/10]

i.-miş: [46b/10], [91b/5]

i.-mişdi: [35b/2], [60a/1],
[92b/9]

i.-mişdür: [90b/6]

i.-mişidi: [14a/6]

i.-mişlerdür: [04a/9], [74a/2]

i.-mişleridi: [22a/3]

i.-se: [38a/3], [77a/4]

i.-üben: [83a/5]

i.-üp: [02a/6], [03b/9], [15b/9],
[22a/5], [24a/6], [24a/7],
[24a/10], [28a/6], [29a/5],
[30a/9], [31b/9], [33a/4],
[35b/1], [35b/4], [37a/1],
[49a/2], [49a/4], [55a/2],
[56b/4], [58b/9], [61b/9],
[64a/9], [64b/8], [65b/10],
[66b/1], [67b/2], [68a/3],
[68b/2], [69a/1], [69a/3],
[70a/7], [70a/9], [70b/5],
[71b/10], [72a/3], [74b/2],
[74b/5], [75a/6], [79b/8],
[81b/6], [84b/9], [86b/6],
[86b/10], [87a/5], [88a/9],
[88a/10], [90b/8], [92a/7],

[92b/6], [96a/8], [96b/6],
[97a/5], [98a/1]

i.-üñüz: [42b/6], [42b/7],
[42b/8], [42b/9]

‘itāb: (Ar.) Yorma, zahmet verme.

[79a/7], [79b/8]

i‘tibār: (Ar.) **1.** Saygı görme, saygı gösterme, değer verme, kendine değer verilme. **2.** Önem verme, önem verilme, dikkate alma, dikkate alınma.

[18a/1], [18a/5], [21b/4],
[96b/6]

i‘tibārāt: (Ar.) İtibarlar.

[18a/3], [18a/4]

i‘timād: (Ar.) Güvenme, emniyet etme, güven, emniyet.

[03a/5], [07b/9]

i.+ı: [40b/2]

i‘tirāf: (Ar.) Bir kimsenin başkalarına söylemek istemediği bir gerçeği veya suçu artık saklamaktan vazgeçip açıklaması, bu yolda gerçeği gizlemeden yapılan açıklama.

[49a/4]

i‘tisāf: (Ar.) Doğru yoldan sapma, yolsuzluk, haksızlık.

i.+la: [43a/7]

i‘tikād: (Ar.) İnanma, kalben tasdik ederek inanma, inanç, inan.

i.-ı dervīş: [68a/7]

ittifak: (Ar.) **1.** Fikir birliğine varma, uyuşma, anlaşmaya varma. **2.** Birlikte hareket etmek üzere sözleşme. **3.** Tesadüf, rast gelme.

[14a/5], [22b/3], [24b/6],
[31b/7], [38a/8], [41b/1],
[44b/8], [57b/3], [66a/3],
[68a/5], [74a/2], [75a/3],
[78a/7], [79b/6], [80b/10],
[82b/5], [83b/6], [88a/2],
[91b/7], [92b/10], [95a/1]

ittişāl: (Ar.) Kulun seyr ü sülûk ile fenafillah neticesinde Hak’tan başka şey görmeyerek Hakk’a vasıl olması.

i.+inden: [49a/6]

iy: Kendisine söz söylenen kimse veya kimselerin dikkati çekilmek istendiğinde adın başına getirilen ve uzatılabilen bir seslenme sözü.

[12a/4], [16a/7], [19b/9],
[20a/5], [20b/5], [23b/6],
[28b/5], [32b/1], [34b/8],
[36a/7], [41a/4], [42b/7],
[42b/8], [43b/5], [44b/9],
[45b/2], [47a/3], [49a/10],
[51a/1], [54b/6], [54b/8],
[57b/9], [59a/10], [60a/2],
[62b/8], [77a/2], [84a/1],
[88a/8], [88a/10], [89b/9],
[90a/7], [91a/4], [95a/3],
[95b/8], [96b/2]

‘izzām: (Ar.) Büyükler, ulular, seçkin kimseler.

‘i.-ı umūr: [55b/1]

‘izzār: (Ar.) Yanak.

‘i.-ı müştāk: [09a/7]

‘i.-ı sebze: [27b/10]

izzihām: (Ar.) Kalabalık halkın bir yere fazla üşüşmesi, yığılma.

[55b/2]

izzhār: (Ar.) Açığa vurma, meydana çıkarma, gösterme, aşikâr etme.

[86b/10]

i.-ı hamd: [13a/2]

‘izzet: (Ar.) **1.** Hürmet, saygı, ikram. **2.** Kıymet, itibar, büyüklük, yücelik.

[33b/8], [34a/9], [88a/9]

‘i.+i: [33b/5], [69a/5]

k/ķ

ķabā: (Ar.) Üste giyilen elbise, öñü daima açık duran kaftan, cüppe.

ķ.+lar: [52a/2]

ķ.+yı: [47a/10]

ķabāk: Kabakgillerden, birçok cinsi bulunan, sürüngen gövdeli bitki.

[21a/9], [21a/9]

ķabile: (Ar.) Aynı soydan gelen ve bir başkanın yönetiminde yaşayan göçebe topluluk, boy.

ķ.-i şakāleyn: [46a/9]

ķabl: (Ar.) Öñce, evvel, mukaddem.

[07a/1]

ķabūl: (Ar.) **1.** Bir Őeye isteyerek veya istemeyerek peki deme, razı olma, muvafakat etme. **2.** Bir iŐ veya ziyaret iēin gelenleri yanına, huzuruna alma. **3.** Bir ziyaretēiyi aēırlama iŐi veya tarzı. **4.** Verilen bir Őeyi alma, geri ēevirmeme.

[29a/5], [29b/1], [59a/3],

[65b/2], [67a/4], [81a/4],

[83a/8], [90b/8], [91a/3]

ķ.+iyle: [09b/1]

ķ.-ı fermān: [83b/3]

ķaē-: (Birinden veya bir Őeyden) Kurtulmak iēin sūratle uzaklaŐmak.

ķ.-ar: [58b/7]

ķ.-ardı: [64a/5]

ķ.-arsa: [23a/7]

ķ.-dı: [78a/6]

ķ.-mışıdı: [37b/4]

ķadar: (Ar.) **1.** Őlēüsünde, derecesinde. **2.** Dek. **3.** Gibi. **4.** Denli.

[08a/4], [40b/2], [48a/4],

[56a/1], [58b/3], [60a/10],

[65b/5], [72b/5], [74a/4],

[74a/5], [81b/7], [86a/3],

[87a/10], [87b/1], [88a/7],

[89b/10], [98a/9]

ķ.+dı: [97b/8]

ķadem: (Ar.) **1.** Ayak. **2.** Adım.

[04a/4], [63a/2]

ķ.+ine: [23b/3]

ķ.+ü'l-ħurūc: [06b/10]

ķādī: (Ar.) Tanzimata kadar her türlü davaya, Tanzimat ile Medeni Kanun arasındaki dönemde ise yalnız evlenme, boşanma, nafaka, miras davalarına bakan mahkemelerin başkanları.

[77a/5], [77a/8]

ķ.+lara: [76b/4]

ķadīm: (Ar.) GeēmiŐi uzun zamana dayanan, eski. **2.** Başlangıcı olmayan, ezeli, zaman üstü.

[33a/5], [40b/8], [52b/5],

[57b/10], [66b/3]

ķad: (Ar.) Boy.

ķ.+lu: [20b/2]

ḳadīmān: (Ar.) Eskiler.

[05a/8]

[66b/2]

ḳadr: (Ar.) **1.** Değer, kıymet. **2.** İtibar, şeref. **3.** Rütbe, paye.

[21b/2]

ḳ.+ıla: [21a/5]

ḳ.+in: [39a/10], [39b/10]

ḳ.+ini: [39a/9]

ḳ.+üñi: [55b/8], [61a/4]

ḳ.+üñüzi: [80b/3]

ḳ.-i ‘āşık: [85b/10]

ḳ.-i kıymet: [80b/5]

ḳāf: (Ar.) **1.** Arap alfabesinin yirmi birinci harfi ve bu harfin adı. **2.** Kaf Dağı.

[13b/3], [13b/4]

ḳafa: (Ar.) Baş.

ḳ.+ma: [61b/8]

ḳafādār: (Ar. ḳafā + F. dār) Aynı kafada olan, fikir ve anlayışları birbirine uyan kimselerden her biri, kafa dengi.

ḳafes: (F.) Kaçmalarını önlemek için hayvanların içine kapatıldığı, aralıklı olarak yapılmış mahfaza.

ḳ.+i: [03a/4]

ḳāfile: (Ar.) Birlikte yolculuk edenlerin meydana getirdiği topluluk.

ḳ.-i Ḥicāz: [91b/5]

ḳ.-i Ḥüccāc: [67a/1]

ḳaftan: (F.) Ekserisi süslü ve kıymetli kumaştan, boyu diz kapağına veya topuklara kadar inen, önden açık, bazısının kolları yarıya kadar yırtmaçlı, astarsız hafif üst giyeceği.

ḳ.+um: [54b/10]

ḳāfur: (Ar.) Hindistan ve Çin’de yetişen kâfur ağacının zamkından elde edilen ve hekimlikte kullanılan beyaz, yarı şeffaf, kolaylıkla parçalanır ıtırılı madde.

ḳ.+ı: [54a/3], [56a/8]

ḳāfurī: (Ar.) Kâfûrdan yapılmış.

[56a/8]

ḳāh: (F.) Bazen, bazı zaman, gâh.

[71a/2], [71a/3]

ķahr: (Ar.) **1.** İnsanın içine işleyen derin üzüntü, sıkıntı, keder. **2.** Galip gelip ezme, perişan etme, mahv ve helak etme.

[96b/4]

ķ+ıla: [56b/4]

ķ.+ından: [35b/4]

ķā'ide: (Ar.) **1.** Bir şeyin üzerine oturduğu taban, dayanak yeri, mesnet. **2.** Davranışlara yön veren ve uyulması önceden kabul edilen esaslardan her biri, usul, kural.

[70a/5], [72b/4], [72b/7]

ķ.-i mu'tāde: [15a/2]

ķā'il: (Ar.) Söyleyen, diyen, bir sözü nakleden.

[14b/9], [16b/6], [22a/6],
[25b/9], [26b/10], [28a/9],
[28b/10], [30a/10], [32b/7],
[39b/1], [40b/10], [42b/1],
[43a/9], [43b/10], [45a/4],
[45b/6], [55b/4], [56a/5],
[56b/6], [57a/5], [58a/8],
[59a/7], [59b/5], [60b/3],

[61b/10], [62b/3], [63a/5],
[63b/6], [65a/7], [66b/5],
[67a/8], [74a/6], [79a/9],
[81a/10], [83a/9], [88b/3],
[90a/1], [90b/2], [91a/9],
[94a/2], [94a/10], [96a/8],
[96b/7], [98b/3]

ķ.-i 'āķil: [61a/2]

ķāim-maķām: (Ar.) Vekil olarak birinin yerine geçen kimse.

ķ.-ı Süleymān: [10a/4]

ķāināt: (Ar.) Yaratılmış şeylerin hepsi, yer gök bütün varlıklar ve bütün mahlûkat, âlem, evre.

[48a/5]

ķaķı-: **1.** Öfkelenmek, kızmak. **2.** İtiraz etmek, karşı gelmek. **3.** Azarlamak, tekdir etmek.

ķ.-dı: [88a/6], [71b/10], [84a/9],
[37b/3], [70a/1]

ķ.-duġına: [17a/10]

ķ.-maķ: [17a/9]

ķ.-maya: [17a/10]

ķ.-yup: [55a/8]

kaķınc: Hiddet, öfke, sitem, serzeniş.

ķ.+ıla: [99b/3]

ķal-: 1. Olduğu yeri ve durumu korumak, sürdürmek. 2. Zaman, uzaklık veya nicelik belirtilen miktarda bulunmak. 3. Konaklamak, konmak. 4. Oturmak, yaşamak.

ķ.-a: [08b/8], [68b/1]

ķ.-an: [40a/6], [67a/2]

ķ.-ıcaķ: [15a/1]

ķ.-ınca: [72a/4]

ķ.-ısar: [90b/6]

ķ.-madı: [77b/1]

ķ.-maķ: [72a/4], [91b/2]

ķ.-maya: [08b/8]

ķ.-mayasın: [71b/4]

ķ.-maz: [18b/3], [56a/9]

ķ.-miş: [14b/5], [17a/5], [67a/5]

ķ.-mişlar: [26a/7]

ķ.-ur: [06a/3], [03a/4], [06b/2]

ķ.-urlar: [98a/9], [98b/1]

ķāl: (Ar.) Söz, laf.

ķ.+den: [04a/8]

ķalb: (Ar.) Sevgi, gönül.

ķ.-i yemīn: [23b/9]

ķaldur-: Yukarı doğru hareket ettirmek.

ķ.-alar: [89a/7]

ķ.-madı: [88a/5]

ķ.-up: [84b/5]

ķale: Bkz. ķal'e.

ķ.+si: [59b/2]

ķal'e: (Ar.) Düşmanın gelmesi beklenen yollar üzerinde, askerî önem taşıyan şehirlerde, geçit ve dar boğazlarda güvenliği sağlamak için yapılan kalın duvarlı, burçlu, mazgalı yapı, kermen

[25b/3]

ķ.+yi: [41b/4]

ķalem: (Ar.) Yazma, çizme vb. işlerde kullanılan çeşitli biçimlerde araç

[13b/1], [99b/2]

ķalıfı: Kalınlık.

ķ.+mca: [99b/6]

ķalıñlık: Kalın olma durumu.

ķ.+ı: [99b/6]

ķalıł: (Ar.) Çok olmayan, az.

[76b/7]

ķām: (F.) Arzu, meram, maksat.

ķ.-ı Zü'lfikār: [50b/9]

ķamcı: Ucuna ince deri, meşin veya ip bağlanmış bir değnekten ibaret vurma aleti, kırbaç.

ķ.+sını: [33a/3]

ķamer: (Ar.) Ay, mah.

[13a/7]

ķāmet: (Ar.) Boy, endam.

ķ.+e: [21b/5]

ķ.+ile: [21a/5]

ķ.-i yār: [52a/7]

ķamiş: Buğdaygillerden, sulak yerlerde yetişen, çeşitli türleri olan, içi boş, yüzü boğumlu bitki.

ķ.+ı: [29a/4]

ķāmil: (Ar.) **1.** Noksansız, tam, bütün.
2. Olgunluk yaşında olan (kimse).

[05b/7], [15b/2], [21b/8],
[33a/8], [59b/1], [86a/2]

ķ.+e: [62a/5]

ķ.+idi: [85b/2]

ķāmrān: (F.) Arzusuna, muradına ermiş, bahtiyar.

[89a/4]

ķamu: (Ar.) **1.** Bir memleketteki halkın bütünü, amme. **2.** Bütün, hep. **3.** Herkes.

[08a/4], [45a/8], [48a/3],
[56b/1], [59b/8], [66b/8]

ķān: (F.) Bir şeyin çok bol bulunduğu yer veya kimse, kaynak, memba.

ķ.-ı māhrūyān: [50a/3]

ķan: Plazma ve kan yuvarlarından meydana gelen ve damarların içinde dolaşarak vücut dokularını besleyen kırmızı renkli sıvı.

[72b/10], [77b/8]

ķ.+ı: [16a/1], [19b/10], [20a/2],
[20a/4], [20a/6], [77b/5],
[100b/5]

ķ.+ına: [14b/2], [91b/2]

ķ.+uma: [77a/8]

ķan-: Daha fazlasına ihtiyaç hissettirmeyecek kadar yemek veya içmek sûretiyle doymak, yeme veya içme isteğini doyasıya karşılamak.

ķ.-a: [23b/1]

ķanā'at: (Ar.) **1.** Elindekiden hoşnut olup fazlasını istememe, kısmetine, kendisine verilene razı olma. **2.** Görüş, fikir, zan, kanı: [08b/1], [25b/8], [59a/9], [64b/8]

ķ.+de: [88a/4]

ķanda: Nerede, nereye.

[47a/4], [54b/9], [57a/9]

ķanı: Hani.

[57b/10]

ķāni': Kanaat eden, elindekini yeterli bulup fazlasını istemeyen, kendisine verilene razı olan.

[96b/2]

ķanķı: Hangi.

[37b/1], [45b/2], [46b/4]

ķańlı: Kağnı.

ķ.+yıla: [27a/5]

ķansı: Hangi.

[56a/8]

ķānūn (I): (Ar.) **1.** Devletçe konan ve her vatandaşın uyması gereken yazılı hukuk kuralı, yasa. **2.** Bir toplumda uyulması gereken kural, usul, nizam.

[72b/4], [72b/10], [56a/2]

ķānūn (II): (Ar.) Dikdörtgen biçiminde, bir köşesi kesik, yassı bir sandık üzerine gerilmiş tellerden oluşan, tırnak adı verilen çalgıçlarla çalınan ince saz çalgısı.

[99a/3]

ķapa-: Bir açıklığı örtmek için bir şeyi, açık yerin üzerine getirmek.

ķ.-yup: [56b/10]

kaplan: Kedigillerden, enine siyah çizgili, koyu sarı postu olan, Asya'da yaşayan çevik ve yırtıcı hayvan.

[93b/4]

ķ.+dur: [07b/8]

ķ.+lar: [98a/10]

ķapu: 1. Bir yere girip çıkarken geçilen ve açılıp kapanma düzeni olan duvar veya bölme açıklığı. 2. Bu açıklıktaki açılıp kapanan kanat.

ķ.+dan: [83a/5]

ķ.+ñ: [13a/3]

ķ.+ña: [43b/3]

ķ.+ñda: [13b/7], [13b/8]

ķ.+sın: [56b/9]

ķ.+sına: [46b/3]

kār: (F.) İş, fiil, amel.

[84b/1], [91a/6]

k.-dān: (F.) İş bilen.

[36a/9]

k.-dānī: [98b/7]

k.-gir: İş tutucu, iş yayıcı.

[04b/8]

ķar-: Karıştırmak, birbirine katmak.

ķ.-dılar: [54a/3]

ķ.-up: [83b/9]

ķara: Kömür renginde olan, siyah renkli.

[97b/6]

ķarā'in: (Ar.) Karineler, ipuçları, emareler.

[74b/1]

ķarār: (Ar.) Bir iş veya mesele hakkında verilen kesin hüküm.

[55a/5]

ķ. it-: Durmak.

[22a/3], [24a/7], [70a/3]

ķ. eyle-: Durmak.

[99a/9]

ķārbān: (F.) Kervan kelimesinin eski metinlerde rastlanan asıl şekli.

[27a/9]

ğardaş: Aynı anne babadan doğmuş veya anne babalarından biri aynı olan çocukların birbirine göre adı.

[95a/1], [96a/1]

ğ.+1: [95a/3]

ğ.+ınuñ: [24b/4]

ğ.+ları: [22a/4], [24b/2]

ğ.+um: [65a/10]

ğarı: Bir erkeğın evlenmiş olduğı kadın, eş, refika, zevce.

ğ.+nuñ: [76b/1]

ğarın: İnsan ve hayvanlarda gövdenin kaburga kenarlarından kasıklara kadar olan ön bölgesi.

[96b/2]

ğ.+m: [58b/7]

ğarındaş: Bkz. ğardaş.

[18b/3]

ğarīb: (Ar.) Yakın.

ğ.+durur: [14b/8], [16b/9]

ğarīn: (Ar.). Bir durumla nitelenen, bir şeye eren, sahip olan.

ğ.-i izzet: [34a/9]

ğarşu: **1.** Bir şeyin, bir yerin, bir kimsenin, esas tutulan yüzünün ilerisi. **2.** Ön, kat, huzur. **3.** Karşıt, zıt, muhalif.

[11a/8], [24b/1], [51b/10], [66a/5]

ğ.+sına: [52a/5]

ğārvān: Bkz. kārban.

[26a/8]

ğāşd: (Ar.) **1.** Niyet, istek, amaç, gaye. **2.** Birine karşı bilerek kötü davranma, kötü niyet.

[34a/1], [40b/4]

ğ.-ı düşmen: [42b/8]

ğ.-ı Hicāz: [66a/3]

ğ.-ı şikār: [72a/9]

ğase: (F.) Çini, toprak veya camdan yapılmış çukur çanak.

ğ.+sin: [92b/2]

ğāşīd: (Ar.) Kasteden, bir şeyi yapmaya niyet eden (kimse).

ğ.+1: [07a/6]

ķāşır: (Ar.) **1.** Kısa. **2.** Kusurlu, aciz.

[06b/7], [29a/8]

ķ.+dur: [10b/5]

ķāşid: (Ar.) Revaķta olmayan, sūrūmsūz, geķmez, aranmaz.

[68a/8]

ķāşide: (Ar.) Beyit sayısı 15'ten az olmayan, belli bir maksatla ve bilhassa birini veya bir Şeyi Övmek iķin aruz vezniyle yazılmış, bŐtŐn beyitlerinin ikinci mısrası ilk beyitle kafiyeli manzume.

[91b/6]

ķaŐşāb: (Ar.) Kasap kelimesinin eski metinlerde kullanılan asıl Şekli.

[17a/3]

ķat: **1.** Huzur, yan, Ön. **2.** BŐkŐlmŐŐ veya kıvrılmıŐ bir Şeyin her bŐklŐmŐ, her kıvrımı.

[99b/6]

ķ.+ına: [23b/2], [24a/9],

[27b/5], [31a/10], [36b/8],

[36b/10], [37b/6], [44b/9],

[56b/2], [59a/4], [65b/4],

[76b/2], [77a/5], [89b/6],
[93b/4]

ķ.+ında: [04b/5], [06a/8],

[17b/6], [20b/4], [28b/9],

[36a/10], [40b/4], [60a/4],

[60b/9], [61a/1], [62b/2],

[64b/6], [73a/6], [73b/10],

[84a/3], [88b/8], [94b/3],

[99b/8]

ķ.+ından: [25b/3]

ķ.+ınuñ: [99b/6]

ķ.+uma: [50a/7]

ķ.+uñda: [18a/3]

ķat-: Koymak, ilave etmek, eklemek.

ķ.-dı: [24b/5]

ķ.-duķlarını: [24b/7]

ķat': (Ar.) İlerleme, geķme, yol alma.

[70b/5]

ķatı: **1.** Kolaylıkla Şekil verilemeyen, kolay iŐlenemeyen, Őzerine parmakla basıldıķında ķŐkmeyen. **2.** Çok, pek, pek ķok.

[26b/7], [62a/4], [74b/9],
[84b/7]

katl: (Ar.) Öldürme, öldürülme.

ķ.+e: [14a/7]

katlan-: Ses çıkarmadan dayanmak,
tahammül etmek.

ķ.-asın: [58a/4]

katre: (Ar.) Damla.

[99b/3]

kavā'id: (Ar.) Kurallar, kaideler.

ķ.+ü'1-'adlī: [10a/5]

kavī: (Ar.) **1.** Güçlü, kuvvetli. **2.**
Sağlam, güvenilir.

[11a/10], [15a/2], [17a/10],
[25b/7], [26b/9], [35b/8],
[43b/8], [43b/9], [44a/9]

ķ.+ye: [15a/5]

ķavl: (Ar.) Söz, kelam.

ķ.+ini: [76a/2]

ķayd: (Ar.) **1.** Bir şeyi bir kimseyi bir
yere mâl ederek ait olduğu defter veya
fişe geçirme. **2.** Kaygı, endişe, tasa.

[66b/1]

ķ.+ın: [26b/9]

ķaygu: Üzücü bir şey olacak
korkusundan doğan endişe, gam, keder,
tasa.

ķ.+dan: [22b/4]

ķāim-maķām: (Ar.) Vekil olarak
birinin yerine geçen kimse.

[13a/5]

ķayser: (Ar.) Hükümdar.

[13a/5], [47b/2]

ķayyūm: (Ar.) Belli bir işin görülmesi
için tayin edilen kimse.

[85b/1]

ķaz-: Toprağı herhangi bir şeyle yarıp
eşerek yerinden çıkarmak.

ķ.-a: [73a/4]

ķaz: Ördekgiller familyasından, gri ve
beyaz tüylü, bitkiyle beslenen, bazı
türleri göçebe olan, bazı türleri ise
kümes hayvanı olarak yetiştirilen,
perde ayaklı büyük kuş cinsi.

k.+a: [73a/5]

kazā: (Ar.) Kaderin, Allah tarafından ezelde tayin ve tespit edilen biçimde ve zamanda gerçekleşmesi.

[89a/6]

ķazı-: Kesici veya sert bir aletle bir şeyin üstünden ince bir tabaka kaldırmak.

ķ.-dı: [23a/10]

ķazıl-: Bir aletle yarılıp eşilmek.

ķ.-duğı: [28b/7]

ķaziyye: (Ar.) İleri sürülen iddia, dava, mesele, husus.

ķ.+den: [73b/1]

kāz-rān: ?

[64a/3]

ķebāb: (Ar.) Ateşte veya susuz olarak bir kap içinde pişirilen et yemeği.

[72b/1]

ķ.+a: [72b/9]

ķefāret: (Ar.) İşlenmiş bir günah, suç veya kabahatin affı için şeriat hükmünce verilmesi veya yapılması gereken şey.

ķ.-i yūmn: [02a/2]

ķehf: (Ar.) Mağara.

[30b/4]

ķej: (F.) Eğri, çarpık.

ķ.+den: [07a/9]

ķelāl: (Ar.) Yorgunluk, bıkkınlık, usanç.

[50a/10]

ķelām: (Ar.) Tek kelime veya kelimelerden meydana gelmiş söz, ifade.

[03b/4], [69b/4]

ķ.+a: [03b/2]

ķ.+ı: [84a/10]

ķelb: (Ar.) Köpek.

ķ.+e: [15a/8]

ķelime: (Ar.) Bir veya birkaç heceden meydana gelen anlamlı söz, sözcük.

[08a/1]

ķelimāt: (Ar.) Kelimeler, sözler.

ķ.+ı: [25a/6]

k.+m: [15a/9]

k.-ı müstahsene: [06b/5]

kellā: (Ar.) Hiçbir vakit, kat'iyen, asla.

[69a/7]

kemāl: (Ar.) **1.** En olgun, en yetişkin dönemde olma, olgunluk. **2.** Bir şeyin tam ve noksansız dereceye erişmiş olması durumu, mükemmellik, tamlık. **3.** Bir kimsenin manevi meziyetler, ahlak, ilim ve fazilet bakımından tam bir olgunluğa erişmiş olması durumu.

[33a/6]

k.+durur: [07b/3]

k.+inden: [49a/3]

k.-i ittişāl: [49a/6]

k.-i 'izzet: [33b/5]

kemān: (F.) Yay.

[82a/9]

kemend: (F.) Uzaktaki bir kimseyi veya şeyi çekip yakına getirmek için atılan ucu ilmikli ip.

[07a/7], [07a/9]

kemer: (F.) Bele bir kere dolandıktan sonra bağlanan veya tokalanan bel bağı.

[96a/8]

kemterin: (F.) Çok aciz, pek hakir, en küçük.

[74a/1]

kemük: Kemik.

[59b/9], [74b/9]

kendü: Kendi, kendisi.

[23a/6], [25a/1], [25b/8],

[28a/8], [32a/4], [34b/7],

[36a/7], [38b/1], [43a/2],

[59a/6], [59b/3], [60a/2],

[61a/5], [87b/3], [96a/2],

[96a/7], [98a/1]

k.+de: [59a/6]

k.+den: [32a/4], [73a/6]

k.+ler: [40b/5]

k.+nüñ: [76a/2]

k.+ye: [20b/5], [24b/1],

[24b/10], [73b/4], [82b/7]

k.+yi: [62a/4], [73b/9], [86b/7]

kendüzi: Kendisi, zatı, şahsı, nefsi.

k.+n: [15a/3]

k.+ne: [25a/1]

kendüzü: Bkz. kendüzi.

k.+ñi: [64a/7]

kenār: (F.) **1.** Bir şeyin bitiş kısmı, bitiş yeri, uçta kalan kısmı. **2.** Bir şeyin bitişini tamamlayan koruyucu veya süsleyici kısım.

[67a/10]

k.+a: [65a/1]

k.+da: [39a/3]

k.+ma: [77b/6]

k.+mda: [06b/9], [15a/10],

[99a/9]

k.-ı nigār: [07a/5]

kenāre: (F.) Kenar.

k.+sinden [04b/10]

kenīzek: (F.) Küçük cariye.

[99a/1], [99a/2], [99a/8]

kerāhiyyet: (Ar.) İğrençlik, iğrenme, tikslenme.

[20b/2], [20b/3]

kerem: (Ar.) **1.**Ruh asaletinin gereği olan cömertlik, âlicenaplık. **2.** Lutuf, iyilik, merhamet, ihsan.

[28b/9], [37a/4], [45a/7],

[49a/2], [70b/9], [81b/2],

[84b/5], [93b/9]

kerhen: (Ar.) İstemeyerek, zorla.

[29a/5]

kerīm: (Ar.) **1.** Kerem sahibi (kimse), cömert, alicenap. **2.** Allah'ın adlarından biri.

[28b/9], [52b/5]

k.+ī: [46b/5], [47a/3]

k.+ü'n-nefs: [79b/4]

kerīmān: (Ar.) Cömert kimseler.

[66b/2], [07b/10]

kes: (F. kes) Kimse, kişi, şahıs.

[32b/1]

kes-: **1.** Bıçak, makas vb. bir araçla bir şeyi ikiye ayırmak, parçalamak, doğramak. **2.** Bir şeyden yoksun bırakmak, vermemek.

[15a/7]

k.-icek: [15a/3]

k.-mezler: [78b/9]

k.-miş: [68a/8]

k.-mişidi: [41b/2]

k.-sünler: [93b/8]

kesb: (Ar.) Kazanç.

[96a/3], [96a/5]

kese: (F. kise) Para, tütün, mühür, saat vb. cepte taşınan şeyleri koymaya mahsus kumaş, örgü, deri veya boncuktan ufak torba.

[54b/7]

keşir: (Ar.) Çok, bol.

[76b/7]

keş-â-keş: (F.) Çekişme, mücadele, keşmekeş.

k.-i azdād: [03a/3]

keştibān: (F.) Gemici, kaptan.

[48b/4]

kethüzā: (F.) **1.** Eskiden büyük devlet adamlarının, zenginlerin işlerini gören kimse, kâhya. **2.** Sanat ve meslek erbabının işlerine bakmak üzere esnaf arasından seçilip hükûmetçe tayin edilen kimse, kâhya.

[80b/8], [81a/3], [81b/8]

k.+lık: [73a/6]

k.+nuñ: [81b/4]

k.+sı: [79b/5]

key: (F. key) “Ne vakit, ne zaman” anlamına gelen kelime.

[04a/5], [20a/9], [43b/4], [58b/7]

kez: Defa, kere, sefer.

[25b/8], [57a/2], [92a/3]

kıble: (Ar.) Müslümanların namazda yöneldiği cihet, Mekke şehrinin ve Kâbe'nin bulunduğu yön.

ķ-i hācet: [70b/4]

kıdvetü'l-aḥbâb: (Ar.) Arkasından
gidilecek dostlar.

[50a/5]

kıdvetü'l-müteḳaddimîn: (Ar.) Eskiden
kendisine uyulan.

[05a/3]

kı1-: 1. Etmek, eylemek, yapmak. 2.
Eda etmek, yerine getirmek.

[04a/5], [20a/5], [36a/8],
[70b/6], [71b/3], [71b/8],
[79b/3], [80a/6], [80a/8],
[85a/4], [93b/2], [21a/10],
[93b/9]

kı.-a: [06a/6], [34a/3], [37a/2],
[44a/10], [65a/10], [78b/6],
[83a/7]

kı.-alar: [05b/9], [26b/6]

kı.-am: [34b/6]

kı.-asm: [05b/5], [64b/8],
[84a/2]

kı.-di: [12b/2], [19a/3], [22a/2],
[22b/2], [23a/8], [23a/9],
[24a/2], [24a/8], [24a/9],
[25a/3], [25b/1], [29a/5],

[30a/8], [31b/4], [32a/4],
[33a/2], [36b/5], [38b/3],
[38b/4], [39a/4], [40a/6],
[41b/3], [45a/1], [49a/5],
[50a/9], [55a/7], [55a/8],
[56a/4], [61a/6], [67a/2],
[67a/3], [68b/3], [71b/1],
[77a/1], [78a/1], [76b/10],
[77b/10], [78a/8], [79b/7],
[81b/7], [86a/3], [86a/4],
[86b/7], [86b/8], [90b/8],
[91a/3], [93a/5], [94a/5],
[94b/6], [94b/7], [96b/3],
[96b/5], [97b/4], [99a/6],
[99a/7], [99b/1], [100b/1]

kı.-dılar: [22b/7], [24a/5],
[26b/5], [27b/9], [34a/1],
[36b/9], [37b/6], [40a/8],
[57b/5], [66b/4], [69a/2],
[71a/10], [76b/3], [76b/4],
[80a/1], [86a/9], [86b/2],
[87a/6], [93a/2]

kı.-duğı: [17a/2], [87b/4]

kı.-duğıdurur: [86a/6]

kı.-duķ: [41b/5]

ķ.-dum: [07b/9], [53b/5],
[81b/6], [66a/4], [68b/4],
[69a/3], [37a/4]

ķ.-duñ: [40a/8], [40b/9],
[47a/3], [47a/4], [81b/8],
[82a/2], [87a/8]

ķ.-ġıl: [28a/3], [84a/2], [96a/6],
[45a/1]

ķ.-ma: [18b/4]

ķ.-madı: [59a/3], [84a/10],
[86a/3]

ķ.-madılar: [71a/10]

ķ.-madum: [79a/8]

ķ.-maduñ: [67a/4]

ķ.-maġa: [59b/1]

ķ.-maķ: [37b/5], [46a/9],
[56b/5], [58a/7], [60b/10],
[80a/5], [96a/7]

ķ.-maķda: [46a/4]

ķ.-maķdur: [46a/7]

ķ.-maya: [55b/7], [89b/1]

ķ.-mayalar: [17b/3]

ķ.-mayasın: [50b/8]

ķ.-mayınca: [17b/2]

ķ.-maz: [25b/8], [61b/6],
[26b/8], [87b/8]

ķ.-mış: [18b/10], [31b/2],
[68a/6]

ķ.-mışdı: [14a/7], [26a/10]

ķ.-mışdur: [08a/6], [47b/2],
[47a/7], [47a/8], [47a/10]

ķ.-mışıdı: [14a/7], [59a/1],
[85b/7]

ķ.-mışlar: [14a/3]

ķ.-mışlardı: [26a/7]

ķ.-mışlardur: [04a/9]

ķ.-sun: [36a/6], [89b/1]

ķ.-up: [05b/3], [17a/1], [24a/5],
[30b/6], [34b/10], [40b/8],
[43a/8], [52b/5], [57b/9],
[59b/10], [70a/7], [77b/6],
[79b/8], [97a/1]

ķ.-ur: [15a/8], [30a/1], [73b/4]

ķ.-urđı: [36b/1]

ķ.-urıdı: [85b/3]

ķ.-urlar: [26b/8]

ķ.-ursafı: [26a/4]

ķ.-ursın: [60a/8]

ķılıc: Bkz. ķılıç.

[15a/1]

ķılıç: Kın içine konup bir kayışla bele takılan, çelikten yapılmış, eğri veya düz, uzun kesici silah.

[32b/1]

ķ.+ımuz: [58a/6]

ķ.+la: [23b/1]

ķılınç: Bkz. ķılıç.

ķ.+lu: [23a/10]

ķılın-: Edilmek, yapılmak.

ķ.-mışdur: [10a/1], [03a/5]

ķır-: Azalmasına sebep olmak, haleldar etmek, silmek.

ķ.-mışdur: [06a/9]

ķırķ: Çok, fazla, defalarca.

ķ.+dı: [72a/7]

ķışa: İki ucu arasında az mesafe olan, boyu uzun olmayan.

[20a/8], [20b/6], [20b/8]

ķışāş: (Ar.) Eski hukukta öldürme ve yaralama suçlarını işleyen bir kimseyi bu fiilleri aynen kendisine uygulamak sūretiyle cezalandırma, misilleme yapma.

ķ.+ına: [14a/8]

ķışın: Kış mevsiminde, kış aylarında.

[96b/1]

ķıy-: Acımadan vermek, esirgememek, feda etmek.

ķ.-amadı: [25b/2]

ķıyāmet: (Ar.) **1.** Tek tanrılı dinlerin inanışına göre dünyanın sonu ve bütün ölülerin dirilerek mahşerde toplanacağı zaman, hesap günü, kıyamet günü, mahşer günü. **2.** Büyük felaket, afet.

[78b/10], [99b/10]

ķ.+e: [81a/9]

ķıyāsāt: (Ar.) Bir şeyi diğeri bir şeye göre değerlendirme, başka bir şeye benzeterek hakkında hüküm vermeler, karşılaştırmalar, mukayese etmeler.

ķ.-ı műberhene: [04b/4]

ķıymet: (Ar.) **1.** Bir Őeyin taŐıdđđı maddi varlıđa göre tespit edilen karŐılık, hakkında biĀilen deđer. **2.** Bir Őey veya kimsenin taŐıdđđı űstűn nitelik, yűksek vasıf ve meziyet.

[21a/5]

ķ.+edurur: [21b/5]

ķ.+in: [39a/8]

ķ.+ini: [80b/4]

ķ.+űűűzi: [80b/3], [80b/5]

ķ.-i adamlık: [88a/7]

ķız: Dişi Āocuk.

[17a/6], [25a/2]

ķ.+m: [62a/4]

ķızdaŐ: Kız kardeş.

[24b/6]

ķızıl: Parlak kırmızı renkte olan.

[16b/10]

ķi: (F.) **1.** İki cűmleyi sebep, sonuĀ vb. ĀeŐitli fonksiyonlarda birbirine bađlayarak birleŐik cűmle hâline

getirir. **2.** Őzneyi, bazen de bir tűmleci kuvvetlendirerek cűmlenin temel bűlűműne bađlar. **3.** Birbirine uymayan durumların anlatıldıđđı iki cűmleyi birbirine bađlar. **4.** Cűmle sonuna geldiđinde anlamı kuvvetlendirir. **5.** Soru cűmlelerinin sonuna geldiđinde endiŐe ve Őűphe ifade eder. **6.** O kadar, űyle vb.den sonra kullanıldıđında cűmleye gűĀ katar.

[01b/7], [02a/7], [03a/9],

[03b/2], [03b/3], [04a/3],

[05b/5], [05b/6], [05b/9],

[06a/2], [06b/1], [07a/5],

[07a/8], [07a/9], [08b/10],

[09a/9], [09b/6], [09b/7],

[09b/8], [09b/9], [11a/10],

[11b/8], [12a/2], [12a/8],

[13b/7], [13b/10], [14b/5],

[14b/8], [15a/2], [15b/6],

[16a/3], [16a/7], [16a/8],

[16b/7], [16b/8], [17a/5],

[17b/1], [17b/7], [17b/8],

[17b/9], [17b/10], [18a/5],

[18a/8], [18b/4], [19a/6],

[19a/8], [19a/9], [20a/1],

[20b/9], [20b/10], [21a/2],

[21a/4], [21a/9], [21b/3],

[22a/6], [22a/9], [22b/1], [63b/2], [63b/3], [63b/4],
[24b/8], [24b/10], [25a/1], [64a/1], [64a/3], [65a/5],
[25a/2], [25b/4], [25b/7], [65b/5], [65b/7], [66a/8],
[27a/6], [27b/3], [28a/6], [67a/4], [67a/7], [68a/10],
[28b/7], [29a/6], [29b/1], [69a/5], [69a/7], [70a/1],
[29b/9], [30a/6], [30a/7], [70a/3], [70a/5], [70b/7],
[32a/3], [32a/5], [32b/2], [71a/7], [71b/2], [72b/2],
[34a/7], [35a/1], [35a/8], [72b/3], [72b/4], [72b/8],
[35b/7], [36a/5], [37a/2], [73b/3], [73b/8], [74a/2],
[37b/1], [37b/7], [38b/3], [74a/10], [74b/2], [75a/8],
[38b/4], [39b/7], [39b/9], [75a/9], [76a/2], [76a/9],
[40b/2], [41a/5], [41a/6], [76b/3], [76b/6], [77b/1],
[41b/4], [42a/6], [42a/7], [77b/4], [77b/8], [78a/4],
[42a/8], [43a/3], [43b/4], [78b/10], [79a/6], [79a/7],
[43b/9], [44b/6], [45a/8], [79b/7], [81a/5], [81a/8],
[45b/2], [45b/4], [45b/5], [81b/2], [81b/9], [83a/5],
[46a/2], [46a/5], [46a/7], [83b/2], [83b/9], [84a/1],
[46b/5], [47a/3], [47a/4], [84a/8], [84b/1], [84b/7],
[48b/5], [48b/9], [49a/3], [84b/8], [85a/4], [85a/5],
[49a/5], [50b/6], [50b/8], [85a/9], [85a/10], [87a/9],
[51b/3], [51b/5], [52a/8], [88a/7], [89b/10], [92a/8],
[52b/6], [53b/8], [54a/9], [92b/3], [92b/4], [93a/3],
[54b/6], [55a/9], [55a/10], [93b/6], [94a/9], [94b/3],
[55b/7], [56a/1], [56b/3], [94b/4], [95b/9], [97a/3],
[56b/10], [57a/3], [57a/8], [98a/2], [98a/9], [99a/2],
[59a/9], [59b/4], [60b/6], [99b/4], [100b/10]
[60b/8], [61a/5], [61a/6],
[61b/1], [62a/3], [62a/8],

kifâf: (Ar.) Yaşamaya yetecek kadar rızık.

[61a/8], [68a/10]

k.+ını: [56b/3]

kihterân: (F.) Küçükler, daha küçükler.

k.+dan: [07b11]

kil: (F.) Çanak çömlek yapımında kullanılan, ıslanınca kolay şekil verilebilen, yeşilimtrak, yağlı ve yumuşak toprak.

[12a/3], [12a/7]

k.+im: [12a/5]

k.+inden: [12b/2]

ķil: (Ar.) Söz, kelim.

ķ. u ķâl: Dedikodu, boş söz.

[04a/8]

ķilâb: (Ar.) Köpekler.

[60a/5]

ķ.+lar: [98a/10]

ķilîd: (F.) Anahtar, düğme vb. bir parça ile işleyen kapatma alet.

ķ.+dür: [51a/1]

ķilim: (F.) Eskiden dervişlerin giydiği kalın sof hırka.

[25b/4]

ķim: Ki.

[01b/5], [01b/9], [02a/1],

[02a/6], [02a/8], [03a/2],

[03b/8], [03b/10], [04a/7],

[04b/5], [05a/5], [05b/3],

[05b/4], [05b/8], [05b/10],

[06a/4], [06a/6], [06a/7],

[06a/9], [06b/8], [06b/10],

[07a/1], [07b/1], [07b/3],

[07b/4], [07b/9], [07b/10],

[07b11], [08a/2], [08a/5],

[08b/5], [08b/8], [09a/1],

[09a/7], [11a/3], [11b/2],

[11b/3], [11b/9], [12a/4],

[13b/9], [14a/3], [14a/6],

[14b/5], [15a/10], [15b/1],

[15b/4], [16a/2], [16a/8],

[16b/3], [16b/9], [17a/2],

[17a/5], [17a/7], [17a/8],

[18a/3], [18a/7], [18b/9],

[20a/6], [22a/3], [22b/2],

[22b/7], [23a/5], [23a/7],

[24a/1],	[24b/9],	[26b/2],	[64a/5],	[64a/6],	[64b/2],
[26b/5],	[27a/4],	[27a/7],	[64b/3],	[64b/7],	[64b/8],
[27b/6],	[27b/9],	[28a/3],	[65a/10],	[66b/4],	[66b/10],
[28b/9],	[30b/3],	[31a/7],	[68a/4],	[68a/9],	[71a/9],
[31b/1],	[31b/10],	[32a/2],	[71b/3],	[71b/10],	[72a/2],
[32b/1],	[32b/4],	[32b/6],	[72b/7],	[72b/8],	[73b/1],
[32b/10],	[33a/6],	[33b/3],	[76a/4],	[76b/9],	[77a/2],
[33b/4],	[33b/5],	[34a/4],	[77b/10],	[78b/1],	[78b/3],
[34a/6],	[34a/10],	[34b/7],	[79b/3],	[80a/5],	[80a/7],
[35a/3],	[36b/2],	[36b/4],	[80b/2],	[81a/2],	[81a/4],
[36b/6],	[36b/7],	[37a/4],	[82b/3],	[84a/2],	[84a/10],
[37b/4],	[39a/10],	[39b/6],	[86a/3],	[86a/4],	[86b/8],
[40a/7],	[40a/8],	[40a/9],	[87a/10],	[87b/1],	[87b/3],
[40b/6],	[40b/9],	[41a/4],	[87b/5],	[88a/5],	[88b/2],
[42a/6],	[42a/9],	[43a/9],	[89a/6],	[89a/10],	[89b/3],
[43b/6],	[43b/8],	[44a/9],	[92b/6],	[94a/2],	[94a/7],
[44b/1],	[45a/1],	[46b/8],	[95a/9],	[96a/6],	[96b/1],
[47a/5],	[47b/2],	[50b/3],	[96b/3],	[96b/4],	[96b/7],
[51a/2],	[52b/3],	[52b/6],	[97b/3],	[97b/5],	[97b/8],
[53a/9],	[53a/10],	[53b/4],	[99a/6],	[99b/1],	[99b/7],
[53b/7],	[53b/9],	[53b/10],	[100a/1],	[100a/5]	
[54b/6],	[54b/9],	[55a/8],			
[56a/8],	[57b/8],	[58b/3],			
[59b/3],	[60a/1],	[60a/9],	[06b/1],	[06b/2],	[07a/2],
[60b/1],	[61a/6],	[61a/8],	[08b/9],	[14b/7],	[39a/5],
[61b/6],	[61b/10],	[62a/6],	[83b/2]		
[62b/2],	[63a/1],	[63a/2],			
[63a/7],	[63a/8],	[63b/1],			

kim (II): Hangi kimse.

[06b/1], [06b/2], [07a/2],
 [08b/9], [14b/7], [39a/5],
 [83b/2]

k.+den: [07a/2]

k.+dür: [58a/10]

[98b/10],

k.+e: [77b/4], [87b/9], [98b/1]

k.-i ‘adl: [09b/8]

k.+sin: [75a/7]

k.-yı ‘aziz: [11b/10]

k.+üñ: [64b/2]

k̄in: (F.) Kendisine yapılan bir şeyi hazmedemekten doğan devamlı ve gizli düşmanlık, garaz, buğz.

kimesne: Kimse.

[26b/8], [61b/2], [61b/6],
[73b/1]

k.+e: [95b/3]

k.+den: [71b/3]

k.+üm: [95a/10]

kimse: **1.** Herhangi bir kişi, kim olduğu bilinmeyen kişi. **2.** Hiçbir şahıs, hiçbir insan

kisrā: (Ar.) Eski İran hükümdarları için kullanılan unvan sözü.

[97a/1]

[14b/7], [22a/9], [44b/2],
[57a/8], [61b/6], [64a/2],
[74b/8], [77b/1], [87b/8]

kişi: **1.** Kadın veya erkeğe verilen genel ad, şahıs, zat, nefer. **2.** Erkek.

k.+üñ: [86a/2], [95b/8]

[06a/4], [16a/4], [17a/9],

k.+ye: [18b/3], [53b/9]

[20b/10], [21a/2], [27a/6],

[30a/9], [39a/10], [39b/10],

[41b/2], [44b/1], [54a/3],

kimsene: Bkz. kimesne.

[57a/1], [58a/3], [59a/5],

[26b/2], [34b/6]

[59b/1], [61a/6], [62b/2],

[64a/6], [64a/9], [65b/8],

k̄imyā: (Ar.) Bakır, kurşun vb. adi madenleri iksir denilen maddeyi ilave ederek gümüş veya altına dönüştürme ilmi.

[66a/4], [66b/8], [68a/2],

[69a/6], [70b/7], [72b/7],

[74a/4], [74b/2], [74b/4],

[82b/6], [83a/2], [87b/3],

[91b/2], [91b/9], [92a/2],
[95a/2], [96a/7], [96b/3],
[100b/8]

k.+de: [20b/8]

k.+den: [15a/3], [63a/8],
[68a/9], [74a/10], [88b/1]

k.+durur: [63a/9]

k.+ler: [33b/10], [72b/5],
[92b/4]

k.+lere: [33a/1], [83b/5]

k.+leri: [68b/9]

k.+lerle: [94b/8]

k.+lerüñ: [34a/6]

k.+nüñ: [06a/3], [17a/9],
[33b/5], [36b/10], [56b/2],
[63a/1], [64b/4], [68b/9],
[72a/4], [82b/2]

k.+ye: [24b/9], [55a/9], [56b/9],
[68b/1], [80b/10], [97a/5]

k.+yile: [30a/9]

kişver: (F.) Memleket, ülke.

k.+de(n): [26b/5]

k.+dür: [11a/5]

kitâb: (Ar.) Ciltli ve ciltlessiz olarak bir araya getirilmiş, basılı veya yazılı kâğıt yaprakların bütünü.

k.+ı: [05b/4]

k.+ında: [21a/1]

k.-ı Şehnâme: [36b/1]

kiyâset: (Ar.) Uyanıklık, anlayışlılık, akıllılık.

[65a/4]

k.+de: [33a/7]

k.+i: [97b/8]

ko-: Bkz. Koymak.

[69a/5], [89a/5]

ķ.-dı: [72a/8], [72b/8], [75a/3],
[100b/9], [95a/7]

ķ.-dılar: [20a/1], [24b/6],
[65b/5]

ķ.-ma: [72b/10]

ķ.-madı: [18b/4]

ķ.-maķ: [59a/3], [94a/9]

ķ.-maķdur: [28b/4]	ķ.+a: [76a/2]
ķ.-maz: [34b/9]	ķ.+um: [42b/7]
ķ.-mişduķ: [58a/6]	ķonuķluķ: Konuk olma durumu, misafirlik.
ķ.-r: [36a/7], [06b/1], [26a/2]	[24b/4]
ķ.-rsa: [92b/2]	ķop-: Gōvdeden ayrılmak.
ķoca (I): Yaşça büyük, yaşlı. [86b/7]	ķ.-ar: [27a/4]
ķoca (II): Bir kadının evlenmiş olduğu erkek, eş, zevç.	ķopar-: 1. Kopmasını sağlamak, kopmasına yol açmak. 2. Ortaya çıkarmak, başlatmak.
ķ.+yla: [76b/1]	ķ.-ur: [16b/2]
ķoçış-: Kucaklaşmak, sarmaşmak.	ķ.-urdu: [86b/6]
ķ.-miş: [41b/3]	ķorķ-: Bkz. ķorķ-.
ķoķu: Koku.	ķ.-an: [63a/8]
ķ.+sından: [12a/6]	ķorķ-: Korkuya kapılmak, korku duymak, ũrmek.
ķoķulu: Kokulu, kokusu olan. [12a/3], [12a/7]	ķ.-a: [41a/4]
ķoķ-: Koku çıkarmak.	ķ.-ar: [41a/6]
ķ.-asın: [71a/6]	ķ.-aram: [89b/7]
ķol: İnsan vũcudunda omuz başından parmak uçlarına kadar uzanan bōlũm.	ķ.-ardum: [75b/2]

ķ.-arlar: [63b/3], [63a/9],
[63b/1], [63b/2], [63b/4]

ķ.-arsın: [89b/10]

ķ.-maya: [38b/4]

ķ.-maz: [44b/1]

ķ.-sa: [90a/5]

ķ.-sam: [89b/9]

ķ.-unca: [90a/5]

ķorkūt-: Korkmasına yol açmak.

ķ.-urlar: [63b/5]

ķoy-: 1. Bir Şeyi bir yere bırakmak,
belli bir yere yerleştirmek. 2.
Bırakmak. 3. Katmak, eklemek.

ķ.-a: [06a/7], [89b/1]

ķ.-ardı: [73a/9]

ķ.-ıvirüñ: [92a/6]

ķ.-up: [58a/2], [60a/2],
[94a/10], [99a/5]

ķoyın: Bkz. ķoyun.

[98a/10]

ķ.+a: [58b/3]

ķoyun: Geviş getirenlerden, eti, sütü,
yapağısı ve derisi için yetiştirilen evcil
hayvan.

[21a/7]

ķ.+a: [88b/7]

ķ.+ı: [88b/7]

ķök: Bitkileri toprağa bağlayan ve
onların, topraktaki besi maddelerini
emmesine yarayan klorofilsiz bölüm.

ķ.+i: [28b/6]

ķ.+ile: [73a/4]

ķöpek: Köpekgillerden, boy ve biçim
bakımından pek çok cinsi olan, çok iyi
koku alan, sadık, bekçilik ve avcılık
gibi işler için beslenen memeli hayvan.

[58b/3]

ķör: (F.) Görme engelli.

[35a/10]

ķöy: (F.) Yönetim durumu, toplumsal
ve ekonomik özellikleri veya nüfus
yoğunluğu yönünden Őehirден ayırt
edilen, genellikle tarımsal alanda
çalışılan, konutları ve öteki yapıları bu
hayata uygun yerleşim birimi, köylük
yer, köy yeri.

k.+den: [72b/2]	hürriyetine sahip olmayıp başkasının hükmü altında olan kimse.
k.+ler: [72b/4]	
k.+leri: [72b/10]	[46b/3], [46b/4], [49a/2], [78b/6], [79a/2], [82b/7], [89a/6]
kuç: Kucaklamak, sarmak.	
ķ.-dı: [24b/1]	ķ.+am: [69a/5]
ķudret: (Ar.) Kuvvet, güç, tâkat, iktidar.	ķ.+dur: [43b/3]
ķ.+iyle: [47b/3]	ķ.+ı: [78a/6], [78b/1], [81a/1], [97b/6]
ķudūm: (Ar.) Uzak bir yerden, uzun bir yoldan gelme, bir yere ayak basma.	ķ.+ıla: [78a/8]
ķ.-ı mevsūmi: [47b/1]	ķ.+ın: [66b/9]
kūh: (F.) Dağ.	ķ.+ına: [28a/6], [99b/4]
k.+de: [26b/1]	ķ.+ını: [70a/1]
k.-ı āhenīn: [86b/6]	ķ.+ınuñ: [48b/10]
kūhsār: (F.) Dağlık yer, dağ tepesi.	ķ.+lar: [73a/4], [80a/9], [93a/1], [97b/5]
[26a/7]	ķ.+ları: [78b/2], [92b/8]
k.-ı ‘ilm: [47a/9]	ķ.+larına: [28a/7], [55b/9], [70a/3]
ķul: 1. Allah tarafından yaratılmış olan insan, abd. 2. Başka ülkelerden esir olarak alınan köle veya cariyeye. 3. Hizmet için para ile satın alınmış insan,	ķ.+larınuñ: [46b/8]
	ķ.+larınuñuñ: [69a/5]

ķ.+uma: [97b/5]	[13a/2]
ķ.+uñ: [36a/7], [97b/7], [99b/4]	ķur-: Yapmak, inşa etmek.
ķulak: Başın iki yanında bulunan işitme organı.	ķ.-up: [14a/4]
ķ.+dağı: [44b/5]	ķurbet: (Ar.) Yakınlık, Allah'a yakınlık.
ķ.+ın: [02a/5]	[33b/7]
ķ.+ına: [73a/9], [92a/8]	ķ.+dür: [01b/5]
ķ. dut-: Dinlemek.	ķ.+i: [67a/5]
[67b/7]	ķurd: Bkz. ķurt.
ķulađuzla-: Kılavuz olarak vermek, göstermek.	[31b/6]
ķ.-dı: [78b/1]	ķ.+ı: [37a/10]
ķule: (Ar.) Dağ tepesi, tepe.	ķurt: K�pekillerden, gri sarı renkli, yırtıcı, etil memeli hayvan.
ķ.-i k�h: [26b/1]	[57a/2]
ķulluķ: 1. Kul olma durumu. 2. Kul olmanın gereği olan hizmet, ibadet. 3. Hizmet, hizmetçilik.	ķurtar-: Kurtulmasını sağlamak; bir canlıyı bir tehlikeden, mahvolmaktan, helak olmaktan uzaklaştırmak, halas etmek
[82b/8], [83a/4], [83a/6], [96a/5]	ķ.-mışıdı: [92b/10]
ķ.+ı: [46b/4], [67a/5]	ķuru: Kurumuş veya kurutulmuş olan.
ķul�b: (Ar.) Kalpler.	ķ. ekmek: Yanında katık olmayan ekmek.

[96a/7]

kūs: (F.) Kös, büyük davul.

k.-ı rihlet: [42b/6]

kuş: Yumurtlayan omurgalılarından gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı, vücûdu tüylerle kaplı, uçucu hayvanların ortak adı.

ķ.+a: [59b/8]

kuşak: Bele bağlanan uzun, enli veya ensiz kumaş.

ķ.+ına: [99b/5]

kuşan-: Beline bağlamak.

ķ.-maqtan: [96a/8]

kūşmāl: (F.) Azarlama.

[25a/9]

kūtāh: (F.) Kısa.

[20b/1], [20b/6]

kuvvat: (Ar.) **1.** Maddi güç, canlı bir organizmanın faaliyetini sağlayan güç. **2.** Sağlıklı olmanın verdiği zindelik, sağlamlık. **3.** Bir etki meydana getirebilen güç, nüfuz.

[24a/3], [26b/7], [87b/1]

ķ.+i: [99a/7]

ķ.-i bāzū-yı manşib: [74b/8], [86b/8]

kūy: (F.) Köy, mahalle, semt.

[35a/3]

kuyy: Su tabakasına varılıncaya kadar daire şeklinde kazılıp çevresine duvar örülen ve içindeki su kova veya tulumba ile alınan derin çukur.

[75a/6]

ķ.+ya: [75a/4]

küçük: Bkz. küçük.

k.+i: [33a/8]

küçük: **1.** Boyutları, benzerlerinininkinden daha ufak olan, mikro, büyük karşıtı. **2.** Yaşı daha az olan.

[20b/2], [65b/5]

k.+den: [78b/7]

k.+durur: [21a/7]

küh! (Ar.) Sürme.

[12b/6]

küllî: (Ar.) Bütüne ve genele ilişkin.

[100b/1]

künbed: (F.) Mezar.

k.+de: [28b/4]

künc: (F.) Köşe, bucak.

k.-i halvet: [02a/9]

kürbet: (F.) Gam, gussa.

k.-i qahr: [35b/3]

küstâhî: (F.) Haddini bilmezlik,
saygısızlık, utanmazlık.

[70a/8]

küşti: (F.) Güreş, güreşme, pehlivanlık.

[85b/4]

k.-gîr: (F.) Güreşçi, pehlivan.

[85b/1]

1.+dan: [21b/8]

lâbüd: (Ar.) **1.** Gerekli, lazım, zaruri,
terk edilmesi mümkün olmayan. **2.**
Elbette, mutlaka, behemehal.

[14a/9], [15a/4], [15b/8],

[20b/4], [25b/2], [26b/3],

[26b/8], [37a/6], [50b/1],

[58b/8], [67b/2], [74b/2],

[75a/3], [76a/2], [77b/1],

[81b/6], [81b/10], [85b/8],

[93a/1]

lâcirem: (Ar.) Şüphesiz, besbelli.

[03a/5], [04b/8], [08a/1],

[23b/2], [24b/7], [37b/5],

[52b/3], [57b/4], [65b/3],

[75b/3], [84b/4], [86b/9],

[99a/8]

lâf: (F.) Bir düşünce anlatan kelime
veya kelime dizisi, söz, lakırdı.

1. ur-: Böhürlenmek, yüksekte
atmak, övünmek.

[86a/4]

lâgar: (F.) Zayıf, etsiz, arık.

[23b/7]

lahza: (Ar.) Zamannın göz açıp
kapayınca kadar geçen en kısa
parçası, an.

[27b/3]

1.+dur: [90b/1]

lāle: (F.) Zambakgiller familyasından, Asya menşeli olduğu sanılan, çok değişik türleri bulunan, mızrak biçiminde uzun yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki.

[32b/3], [32b/6], [52b/1]

la‘lī: (Ar.) Parlak kırmızı renkten yapılmış olan.

1.+den: [99b/2]

la‘līn: (F.) Lâl rengi, kırmızı.

[52a/2]

1.+ile: [53b/4]

laṭīf: (Ar.) Zevk ve ruh okşayıcı ince bir güzelliğe sahip olan, hoş, nazik, yumuşak.

[12b/4], [15b/3], [32b/2]

1.+e: [18a/6], [85a/6]

lāyık: (Ar.) **1.** Uygun, yaraşır, münasip. **2.** Nitelikleriyle bir şeye hak kazanacak seviyede olan, bir şeyi hak edecek nitelikte bulunan.

[16a/3], [16b/4], [16b/5],
[75b/9]

lāzım: (Ar.) 1. Gerekli, lüzumlu.

1.+ıdı: [25b/1]

leb: (F.) Dudak.

1.+leri: [53a/8]

1.-i zülāl: [51b/9]

1.-be-leb: (F.) Dudak dudağa.

[100a/10]

lehve: (F.) Eğlenme, vakit geçirme

[82b/4]

lehü: (Ar.) Onun için, onun tarafına.

[99b/2]

lem‘a: (Ar.) Parıltı, parlaklık.

1.-i ‘ayān: [10b/8]

leme‘at: (Ar.) Parıltılar.

1.-ı ṭahāyif: [50b/7]

lerzān: (F.) Titreyen, titrek.

1.-ı ḥavf-nāk: [80b/8]

lerze: (F.) Titreme, titreyiş.

[38b/3]

leşker: (F.) Asker.

[22b/5], [23b/1], [23b/8],
[24a/3], [57b/3], [57b/4],
[58a/7], [72b/10], [73a/5]

l.+den: [57b/7]

l.+i: [23a/7], [33a/2], [37a/2],
[38a/6]

l.+ile: [27a/8]

l.+ini: [24a/5]

l.+le: [37a/3]

l.-i sultān: [26a/10]

lezzāt: (Ar.) Lezzetler, tatlar, çeşniler,
zevkler.

l.-ı revhānī: [99a/7]

likā: (Ar.) Yüz, çehre.

l.-yı bī-mihr: [52b/10]

līkin: (F.) Arapça lakin kelimesinin
eski metinlerde rastlanan Farsçalaşmış
şekli.

[11a/8], [20b/1], [46a/4],
[68a/2], [86b/6]

lisān: (Ar.) Dil.

l.-ı teyhusi: [07b/1]

loqma: (Ar.) Ağza bir defada alınıp
götürülen yiyecek parçası, sokum.

[93b/2]

l.-i mesākīn: [56a/3]

lu‘b: (Ar.) Oyun.

l.+ıla: [85b/3]

lu‘be: (Ar.) Herkesi eğlendiren şey,
kimse veya durum.

[82b/4]

luṭf: (Ar.) **1.** İyi muamele, iyilik,
yumuşaklık, hoşluk. **2.** Bağış,
bağışlama, ihsan, kerem, cömertlik.

[36a/8], [49a/2], [60a/7],
[70a/2], [80a/1]

l.+ı: [66a/2]

l.+ıla: [36a/8], [50b/3], [52a/5],
[56b/4], [80a/9], [83a/3]

l.+ında: [53b/10]

l.+ından: [67a/7]

l.+uñuzdan: [81a/3]

l.-1 enhār: [11a/1]

l.-1 perverdigār: [10a/2]

lūt: (F.) Yenmesi güzel şey.

[60a/4]

m

mā: (Ar.) “O şey ki, şu nesne ki” vb. anlamlarla bazı Arapça kelimelerin başına gelen bir çeşit ön ek.

[20b/6]

mā’aref-nāke: (Ar.) Marifetleri olan, hünerli.

[49a/6]

ma’āş: (Ar.) Yaşamak ve geçinmek için gerekli olan şey, rızık.

[68a/4]

m.+1: [70a/5]

ma’būd: (Ar.) Kayıtsız şartsız kulluk edilmeye layık olan, kendisine ibadet olunan varlık, ilah, Allah.

m.-1 bī-zevāl: [01b/4]

ma’delet: (Ar.) Adaletli ve insafli olma, adalet, hakkaniyet.

[12b/5], [14a/5]

m.-i zīver: [40a/5]

mādemki: (Ar.) Başına getirildiği cümleyi “değil mi ki, -diği için, -diğine göre” gibi anlamlarla daha sonraki cümleye bağlar.

[06a/8]

mağfūr: (Ar.) Allah tarafından günahları bağışlanan veya günahlarının bağışlanması için Cenabıhakk’a dua edilen (ölmüş kimse).

[18b/6]

mağāra: (Ar.) Yer altında, dağ yamaçlarında, kayalar arasında çeşitli sebeplerle tabii olarak meydana gelmiş olan, insan ve hayvanlara barınak olabilecek genişlikteki oyuk veya kovuk, in, gar, kehf.

m.+da: [26a/7]

m.+idi: [26b/2]

m.+sına: [32a/2]

mağlūb: (Ar.) Yenik düşmüş, yenilmiş.

m.-1 ğam-nāk: [26a/10]

maġrūr: (Ar.) Kendini beġenen, bōbūrlenen, kibirli, gururlu, mutaazzım.

[18a/1], [86a/3], [88b/9]

maġz: (F.) Beyin, dimaġ.

m.+larımı: [36b/7]

māh: (F.) Gōkteki ay, kamer.

[91b/3]

maġabbet: Bkz. muġabbet.

m.-i bāzār: [68a/7]

maġāfet: (Ar.) Korku.

m.+e: [64a/6]

maġal: (Ar.) Yer, mekân, mevki, cay.

m.+de: [31b/7]

m.+i: [21a/3]

maġat: (Ar.) Yolcular için dinlenme ve konaklama yeri, menzil, mevkıf.

m.-1 erbāb: [11a/5]

maġbūb: (Ar.) Sevilen kimse, sevgili.

[85b/6]

m.+dan: [51a/7]

m.-1 dīl-rubā: [85b/5]

m.-1 kenīzek: [99a/1]

maġdūm: (Ar.) **1.** Kendisine hizmet edilen kimse, efendi. **2.** Oġul, evlat.

[12a/7], [69a/7], [83a/8]

m.+umuzsın: [69a/7]

m.-1 ħadīm: [57b/10]

māġī: (Ar.) Yok eden, mahveden.

[10a/5]

māġī: (F.) Balık.

m.+ye: [27b/2]

maġkūm: (Ar.) Bir mahkemede yargılanıp hakkında hūkūm verilmiş olan, hūkūmlü.

[13b/9]

maġlūġ: (Ar.) Yaratılmış şey, insan, hayvan, yaratık.

m.+a: [96a/8]

maġlūġāt: (Ar.) Yaratılmış olan şeyler, bütūn yaratıklar, mahlūklar.

[48a/6]

maḥrūm: (Ar.) İyi ve güzel bir şeyden hissesi, payı olmayan, yoksun olan, istediğini elde edemeyen (kimse), nasipsiz.

[47a/4], [48b/8], [83a/7]

māhrūyān: (F.) Yüzü ay gibi parlayan güzeller.

[50a/4]

maḥtūm: (Ar.) Mühürlenmiş, mühürlü.

m.+durur: [100a/3]

maḥūde: (Ar.) Kötü olarak tanınan kadın, kötü kadın.

m.+ye: [07b/9]

maḥv: (Ar.) Yok olma, harap olma.

[18b/9]

maḥzar: (Ar.) Yüksek makam ve mevkide bulunan bir zatın yanı, katı, önü, huzur yeri, pişgâh.

[79b/4], [100b/8]

māi: (Ar.) Su renginde, mavi.

[52a/10]

mā'il: (Ar.) Bir yana, bir tarafa doğru eğilmiş, meyletmiş.

[29b/4]

ma'īšet: (Ar.) Yaşamak için gerekli olan şeyler, geçim, dirlik.

[61b/1]

maḳāl: (Ar.) Söz, lakırdı, laf.

[64b/7]

maḳām: (Ar.) **1.** Durulacak yer, durak, mekân, mahal. **2.** Devlet kademesinde yüksek mevki, yüksek ve önemli memuriyet, mansıp, cah. **3.** Salikin Allah yolunda ulaştığı kalıcı mertebe, manevi rütbe.

[10a/4], [26a/4], [31b/8],

[69a/2]

m.+a: [36b/1]

m.+da: [18a/1]

m.+ıdı: [26b/1]

m.+larına: [27a/10]

m.+uma: [70a/9]

maḳbūl: (Ar.) **1.** Geçerli, muteber. **2.** Beğenilen, hoşça giden, hoş.

[28b/9], [33b/3]

maḳdem: (Ar.) Gelme, geliş, kudüm, muvasalat.

m.-i mübârek: [80b/6]

maḳşüd: (Ar.) **1.** Söylenilmek, belirtmek istenilen, kastedilen. **2.** İstenilen şey, amaç, gaye, maksat.

[51a/4]

m.+ın: [57a/4]

maḳt: (Ar.) Nefret.

m.+ına: [04b/4]

māl: (Ar.) **1.** Bir kimse veya kurumun mülkiyetinde bulunan, taşınır, taşınmaz her çeşit değerli ve gerekli şey, mülk, irat, varlık, servet. **2.** Kâr sağlamak maksadıyla alınıp satılan şeyler, tüccar malı, emtia.

[39a/5], [55a/5], [56a/1],

[70b/8], [71a/3], [76b/3]

m.+a: [58a/6]

m.+ı: [32a/1], [55a/1], [57b/7],

[71a/10], [72a/4]

m.+ına: [35b/2]

m.+ım: [71a/1], [74b/8]

m.+ıla: [33b/5], [33b/6], [33b/7]

m.-ı iḳlīm: [24a/8]

mālik: (Ar.) Bir şeye sahip olan (kimse), sahip.

[03b/2]

m.+ile: [33b/5], [33b/6], [33b/7]

m.-i saḳvet: [88a/5]

m.+ü'l-ḫarem: [13a/3]

m.+ü'l-memālik: [13a/1]

m.+e'l-mülk: [47a/5], [72a/1]

ma'lūm: (Ar.) Herkes tarafından bilinen, öğrenilmiş olan (şey).

[17a/8], [74b/1], [91a/6]

m.+durur: [20b/3]

ma'mūr: (Ar.) Gelişip güzelleşmiş, bayındır duruma gelmiş, şenlikli.

[73a/7]

mānende: (F.) Benzeyen, müşabih, mümasil.

m.-i perverde: [47a/8]

ma'ni: (F.) Mana kelimesinin eski
şiiirlerde geçen şekli.

[11b/3], [33b/4]

m.+de: [90a/8], [96b/6]

m.+ye: [21b/5]

manşib: (Ar.) Devlet hizmetinde büyük
memurluk, erişilmek istenen yüksek
mevki, makam.

m.+a: [65b/5], [74b/8]

manzar: (Ar.) Yüz, çehre, didar.

m.+ıdı: [100a/5]

mâr: (F.) Yılan.

[24a/3], [24a/4]

maraz: (Ar.) Hastalık, illet.

m.+ı: [76a/6], [76a/8]

ma'reke: (Ar.) Savaş alanı, harp
meydanı, cenk yeri.

[58a/2]

ma'rifet: (Ar.) Bilgi, ilim.

[98b/1]

m.+iñe: [49a/7]

m.-i siyâkat: [62a/5]

ma'rûf: (Ar.) Bilinen, belli, malum.

m.+ıdı: [02a/1]

maşâf: (Ar.) Askerlerin düzenli saflar
hâlinde yaptıkları savaş, harp.

m.-i peleng: [07b/8]

maşbûb: (Ar.) Dökülmüş, saçılmış,
dağılmış.

m.+uñ: [21a/3]

maşharalık: Soytarılık.

m.+a: [64a/7]

mâşiya: (Ar.) Eskiden gelinleri giydirip
süsleyen, gelin başı ve makyajı yapan
veya hanımların saçlarını taramasına ve
süslenmelerine yardımcı olan kadın,
meşşata.

m.+nuñ: [06b/4]

maşlahat: (Ar.) **1.** İyi olan ve iyiliğe yol
açan, hayır getiren, fayda sağlayan şey.
2. İş, husus, mesele. **3.** Dirlik, düzenlik.

[16a/9], [30b/8], [59a/2],
[64b/7], [67b/1], [79a/5],
[90b/9], [91a/1], [97a/1]

m.+a: [71b/1]

maşlahatlu: Hayırlı.

[16b/2], [17b/7]

maşārif: (Ar.) Harcanan, sarfedilen paralar, giderler, masraflar.

m.+e: [46a/7]

maşrık: (Ar.) Güneşin doğduğu yer veya yön, gün doğusu, doğu, şark.

m.+a: [13b/3]

ma'sūq: (Ar.) Aşkla sevilen, âşık olunan kimse.

[49b/1], [51a/7], [51a/8],
[54a/5], [85b/6]

m.+a: [51a/9]

m.+dan: [51a/7]

m.+ıla: [40a/1]

maṭbah: (Ar.) Yemek pişirilen yer, mutfak.

m.+ınuñ: [84b/2]

maṭlūb: (Ar.) İstenilen, aranılan, istek ve arzu duyulan, talep edilen şey.

m.-ı dil: [04a/7]

māvās: ?

[26b/1]

māyide: (Ar.) Üzerine yiyecek ve içecekler konmuş, hazırlanmış sofrası.

[05b/8]

māzī: (Ar.) Geçmiş, geride kalmış, yaşanıp bitmiş.

[20a/7], [99a/1]

m.+de: [14a/3], [54a/1]

mazlūm: (Ar.) Haksızlığa uğramış, zulüm görmüş (kimse).

[84b/10]

m.+uñ: [77b/2], [84a/3]

mazmūn: (Ar.) Kastedilen asıl mana, anlam, kavram, meal, mefhum.

m.+m: [80b/8]

ma'zūl: (Ar.) İşten çıkarılmış, işine son verilmiş, azledilmiş.

[58b/8], [59a/5]

ma'zūr: (Ar.) Mazereti olan, özrü bulunan, özürlü.

[58a/3], [68b/4]

me'ānī: (Ar.) Manalar, anlamlar.

[05a/2], [50b/6]

me'āyib: (Ar.) Ayıplanacak hareket ve davranışlar, ayıplar.

m.-i zīr: [07b/10]

mebnī: (Ar.) Yapılmış, kurulmuş, bina edilmiş.

m.+durur: [16a/9], [29b/7]

mecāl: (Ar.) **1.** Güç, kuvvet, derman, takat. **2.** İmkân, fırsat.

[50b/2], [55b/8], [64b/7],
[87b/2]

m.+i: [86a/2]

m.-i düşmen: [64a/1]

meclis: (Ar.) **1.** Bir konuyu konuşmak, görüşmek için yapılan toplantı, içtima. **2.** Sohbet etmek, eğlenmek amacıyla bir araya gelmiş dost ve arkadaş topluluğu.

[36b/1], [98a/4]

m.+üñe: [13a/6]

m.-i gül: [52a/7]

m.-i şeh: [13a/7]

mecma': (Ar.) Toplanılan yer, toplantı yeri.

m.-i fuşahâ: [11a/5]

mecmū': (Ar.) **1.** Bir araya getirilmiş, toplanmış, cemedilmiş. **2.** Bütün, hep, cümle.

[03b/4], [22a/3], [41b/5],
[45a/3], [46a/7], [73b/9],
[73b/10], [84b/3], [91a/1]

m.-i ḥalāyīq: [59b/4]

m.-i hūner: [33b/4]

m.-i vücūd: [18b/9]

medār: (Ar.) **1.** Dayanak, destek. **2.** Dönme, dönüş.

m.-i ḥār: [07a/5]

m.-i heft: [11a/5]

medfūn: (Ar.) Toprağa gömülmüş, defnedilmiş (ölü).

[19b/9]

medh: (Ar.) Bir kimse veya bir şeyin iyiliklerini, üstün niteliklerini söyleyerek değerini yüceltme, övme, övgü, sena.

m.-i kaside: [91b/6]

m.-i şahensâh: [09a/9]

medîd: (Ar.) Uzayıp giden, çok süren, uzun

[69b/4]

medüz: ?

[02b/4]

mefhâr: (Ar.) Kendisiyle övünülen, övünme sebebi, iftihar vesilesi olan kimse veya hâl.

m.-ı mevcudât: [48a/5]

meger: (F.) **1.** “Oysa ki, hâlbuki” anlamıyla önceden farkına varılmayıp sonradan anlaşılan bir durumu bildirir, meğerse. **2.** “Ancak, yalnız, fakat, şu kadar ki, illa” gibi anlamlarla istisna belirtir, meğerki.

[14a/3], [15b/1], [15b/9],

[18b/6], [19a/4], [19a/9],

[20a/7], [24b/3], [26a/6],

[27a/9], [27b/9], [33a/5],

[34a/9], [34b/9], [35b/1],

[36a/9], [37a/1], [38a/7],

[38b/7], [40a/4], [41a/7],

[43a/3], [44b/7], [45a/9],

[54a/1], [54b/1], [56b/1],

[57b/1], [58b/8], [59b/10],

[63a/1], [64a/7], [68a/2],

[70b/8], [72a/9], [73a/6],

[74b/4], [75a/1], [76a/4],

[78a/6], [79b/4], [80b/1],

[81b/9], [82b/1], [83b/4],

[85b/1], [88a/1], [89b/5],

[90a/6], [91b/4], [92a/6],

[92b/8], [93a/5], [93b/3],

[97b/9], [98a/4], [99a/1]

meh: (F.) **1.** Gökteki ay, kamer. **2.** Aya benzeyen, ay gibi güzel ve parlak.

[15a/10], [99a/9]

m.-cebinân: [02b/9]

mehâbet: (Ar.) Büyük ve heybetli kimseler veya şeyler karşısında duyulan çekinme ve korku hissiyle karışık saygı.

m.+üm: [40b/1]

mehd: (Ar.) Beşik.

m.-i zemīn: [47a/8]	m.+ü'n-nesm: [13a/1]
meķāyid: (Ar.) Aldatmalar, düzenler, hileler. [26a/9], [35b/3]	m.+ü'l-ümem: [13a/1]
mekr: (Ar.) Aldatma, düzen, hile. m.+inden: [09b/5], [26a/9], [26b/6], [60a/5]	melik: (Ar.) Hükümdar, padişah, hakan. [19a/2], [19a/7], [28a/7], [29a/5], [31a/8], [37a/2], [37a/3], [37a/4], [37a/5], [37a/7], [38b/3], [39a/4], [54b/7], [55a/7], [66a/10], [73a/5], [79b/9], [88a/5], [89b/1], [89a/8], [90a/7], [90a/9], [92a/4], [92a/6]
mektüb: (Ar.) Başka yerde bulunan bir kimseye haber ulaştırmak, hal hatır sormak, istek bildirmek vb. bir maksatla elden yahut posta aracılığı ile gönderilen yazılı kâğıt, name. [59a/2]	m.+e: [37b/2], [90a/5]
m.+ı: [59a/3]	m.+leri: [55b/1]
melāmet: (Ar.) Azarlama, kınama, yerme, ayıplama, serzeniş. [67b/1], [87a/6]	m.+üñ: [34a/8], [36a/9]
melaz: (Ar.) Sığınacak yer, sığınak, melce, penah. [26b/1]	m.-i diyār-ı Mışrī: [97b/2], [97b/3]
melce': (Ar.) Sığınacak, iltica edecek yer, sığınak, penah, melaz. [26b/1]	m.+ü'l-keḷām: [43a/1]
	m.-zāde: (Ar.) Melik oğlu. [70b/8], [71b/9]
	mellāh: (Ar.) Denizci, gemici, kaptan. [95a/3], [95a/4], [95a/6], [95a/7]

me'lûf: (Ar.) Ülfet edilen, alışılmış.

m.+ıdı: [02a/1]

memleket: (Ar.) **1.** Bir devletin, bir hükümdarın yönetimi altında bulunan yer, ülke. **2.** İl, şehir, kasaba, belde, yöre.

[13a/5], [36b/5], [59b/1],
[59b/2], [73a/8], [74b/2],
[86b/1]

m.+de: [57b/1]

m.+e: [55b/1]

m.+i: [36b/2], [76a/10], [97b/5]

m.+üñ: [26b/4], [80b/6]

me'mü'l-himem: (Ar.) Ümit edilen himmetler.

[13a/1]

men: Bazı ağızlarda birinci tekil şahıs zamiri "ben" yerine kullanılır: [12a/6]

m.+üm: [23b/6], [34a/10],
[35a/1], [37a/3], [40b/1],
[40b/4], [42b/8], [54b/6],
[61b/8], [61b/9], [68b/9]

m.+ümle: [57b/8]

men': (Ar.) Yasaklama.

[46b/10]

menfa'at: (Ar.) Fayda, yarar, çıkar, kâr.

[65a/1], [67a/6]

meni': (Ar.) Ele geçirilmesi güç, zaptı zor, sarp, çetin.

[26b/1]

mensüb: (Ar.) Bir kimse, bir görüş veya şeyle ilgisi, bağı bulunan, ilgili, ait, -den olan, -e bağlı.

m.+ıdı: [43a/7]

menzil: (Ar.) **1.** Yolculukta dinlenmek amacıyla durulan yer, konak. **2.** Bir günlük yol.

[21b/2], [66a/5]

merci': (Ar.) Bir iş için başvurulacak, müracaat edilecek makam veya kimse.

m.-i 'ulemā': [11a/4]

merd: (Ar.) Güvenilir, sözünün eri, mürüvvetli, hamiyetli (kimse).

m.-i şāhib-dil: [84b/6]

merdüm: (F.) Adam, insan.

m.+dir: [74a/2]

mergüb: (Ar.) İstenilen, arzu edilen, rağbet gösterilen (kimse veya şey).

[26a/9]

m.+durur: [21a/7]

merḥamet: (Ar.) Herhangi bir canlının acısını, kederini, mutsuzluğunu yüreğinde hissedip üzüntü duyma ve ona karşı yardım hisleriyle dolma, acıma.

[15b/9]

merhem: (Ar.) Manevi bir acının, bir üzüntünün şiddetini azaltacak, ümit ve teselli kaynağı olacak şey, çare.

[53a/9]

m.+den: [05b/10]

merḥūm: (Ar.) Ölmüş bir müslüman erkekten bahsedilirken ismin başına veya sonuna getirilerek “Allah’ın rahmetine kavuşmuş, rahmetli” anlamında kullanılır.

[18b/6]

merḳad: (Ar.) Mezar, kabir.

m.+ı: [43a/6]

merkez: (Ar.) Belirli bir yerin ortası, orta kabul edilen en önemli yeri.

m.-i nağamāt: [04a/7]

merḳūm: (Ar.) Yazılmış.

m.+durur: [11a/2]

merriḥ: (Ar.) Dünyadan sonra Güneş’e en yakın gezegen, Mars, Sâkıt, Behram.

[14b/1]

mersūm: (Ar.) Yazılmış, çizilmiş, resmedilmiş.

[82b/2]

m.+durur: [06a/8], [11a/3]

mertebe: (Ar.) Rütbe, paye.

m.+sini: [81b/7]

meşābe: (Ar.) Değer, ölçü.

m.+sinde: [86b/10]

mesākīn: (Ar.) Yoksullar, fakirler, miskinler.

m.+durur: [56a/3]

meşāliḥ: (Ar.) İşler.

m.+i: [56b/1]

mescid: (Ar.) Genellikle minaresiz, küçük cami.

m.+e: [43a/8]

meşel: (Ar.) **1.** Örnek, benzer, misal, numune. **2.** Ders ve ibret alınacak küçük hikâye, fıkra, kıssa. **3.** Atasözü.

[16b/1], [25b/4]

m.+de: [18a/2], [21a/4]

m.+den: [17a/8]

m.+dür: [14b/5], [67a/5]

m.+durur: [17a/5]

m.+i: [55a/8]

meşelâ: (Ar.) Misal olarak, örnek olarak, söz gelişi.

[46a/8]

meskenet: (Ar.) Miskin olma durumu, tembellik, uyuşukluk, acizlik.

[15b/8]

m.+i: [36b/4]

mesned: (Ar.) Dayanılan, güç ve destek alınan şey, dayanak.

m.-i hayât: [02a/4]

m.-i milk: [51b/8]

mest: (F.) **1.** İçki vb. sarhoşluk veren bir şeyin etkisiyle şuûru zayıflamış, kendinden geçmiş (kimse), sarhoş. **2.** Aşk, sevgi, zevk vb. bir duygudan dolayı aklı başından gitmiş, sarhoş olmuş (kimse).

[53b/3], [54a/6], [86b/5],

[93b/4]

m.+em: [12a/4], [12a/8]

meşakkat: (Ar.) Güçlük, zorluk, sıkıntı, eziyet, zahmet.

[34b/8]

meşâm: (Ar.) Koku alma organı, burun.

m.-i mu'anber: [53b/2]

meşgûl: (Ar.) Bir şeyle uğraşan, bir iş yapmakta olan.

[51a/6], [54a/2], [59a/4],

[71a/2]

m.+idi: [88a/2]

m.+lerdür: [82b/4]

meşhūr: (Ar.) Herkesçe bilinen, adı sanı her tarafa yayılmış, ünlü, şöhretli.

[11b/6], [98b/9]

m.+dur: [21a/9]

m.+durur: [17a/7], [24b/8]

m.+ıdı: [43a/8]

m.+e: [04b/4]

meşk: (Ar.) Bir hattatın talebesine aynısını yazmaya çalışması için verdiği veya talebenin hocasına göstermek üzere hazırladığı güzel yazı örneği.

[50b/7]

meşveret: (Ar.) Bir konu hakkında tecrübeli kimselere, o konuyla ilgili olanlara danışma, fikir alma, müşavere etme.

[17a/2], [17b/2], [26b/4],

[76b/4], [91a/1]

metā': (Ar.) Maddi manevi sermaye, varlık, servet.

m.+ın: [06b/10]

mevc: (Ar.) Dalga.

m.+ile: [67a/10]

m.+inden: [48b/4]

mevcūd: (Ar.) Var olan, bulunan (şey veya kimse).

[46a/2]

mevcūdāt: (Ar.) Var olanlar, yaratılan şeylerin tamamı, canlı cansız bütün varlıklar, mahlukat.

[48a/6]

m.+a: [46b/7]

mevsüm: (Ar.) Bir takvim yılının iklim şartları bakımından farklılıklar gösteren ve ilkbahar, yaz, sonbahar, kış diye adlandırılan dört bölümünden her biri.

m.+i: [47b/1]

mevsūm: (Ar.) Ad verilmiş, isimlendirilmiş.

[06a/8]

mevzūn: (Ar.) Biçimli, düzgün, ahenkli, orantılı.

[52a/10]

mevdān: (Ar.) **1.** Üzerinde bina vb. şeyler bulunmayan düz, açık ve geniş yer, açıklık, alan, saha. **2.** İmkân, fırsat,

uygun zaman. **3.** Bir şeyin, bir hususun ortaya döküldüğü, cereyan ettiği yer.

[22b/6], [23a/7], [86a/9],
[86a/10], [86b/2], [86b/3]

m.+a: [22b/7], [23b/7]

m.+ına: [14a/8]

m.+ında: [03a/8], [06b/8]

meyl: (Ar.) Eğilim, temayül.

m.+i: [95a/9]

mezak: (Ar.) Tat alma, lezzet duyma, tat, lezzet.

[09a/4]

mezid: (Ar.) Artma, çoğalma.

m.-i ni‘met: [01b/6]

mezmüm: (Ar.) Yerilmiş, kınanmış, kötülenmiş.

m.+dur: [02a/3]

m.+durur: [62b/2]

mısbâh: (Ar.) Etrafa ışık veren alet, aydınlatma aracı, kandil, çıra, meşale.

[11a/7]

miḥnet: (Ar.) Sıkıntı, zorluk, eziyet, zahmet, meşakkat.

m.+in: [38b/2], [39a/7]

mihr: (F.) **1.** Güneş. **2.** Sevgi, dostluk

m.+i: [100a/7]

m.+üñ: [52b/9]

m.-i meşk: [50b/7]

m.-i rû: [99a/9]

mihribân: (F.) Şefkatli, muhabbetli, güler yüzlü (kimse), dost.

[34a/3]

mihter: (F.) Daha büyük, âzam, ekber.

[21a/5]

mihterân: (F.) Daha büyükler, âzamlar, ekberler.

[07b11]

miḥdâr: (Ar.) **1.** Bir şeyin ölçüsü, sayısı veya ölçülebilme, sayılabilme, azalıp çoğalabilme durumu, nicelik, kemiyet. **2.** Değer, kıymet, derece, seviye.

[66a/5], [88a/7]

m.+da: [06b/8]

m.+ı: [07b/4], [61a/8], [68a/10]
mil̄k: (Ar.) Mül̄k kelimesinin eski
metinlerde kullanılan bir şekli.

[35b/7], [51b/8], [72a/1]

m.+e: [35b/7]

m.+i: [37b/6], [37b/7], [72a/1]

m.+inden: [37b/4]

m.+üme: [41b/8]

m.-i divār: [37b/1]

mil̄ket: (Ar.) Mül̄k kelimesinin
nazımda kullanılan eski şekilleri.

m.+i: [85a/10]

mīnā: (F.) Şişe, cam, sırça ve özellikle
şarap şişesi.

[51b/10]

minnet: (Ar.) İyilik, yardım, bağış,
lutuf, kerem.

[28a/7], [38b/9]

m.-dār: (Ar.) Yapılan bir iyiliğe
karşı kendisini borçlu hisseden,
minnet duyan kimse.

[91a/8]

mīr: (F.) Baş, başkan, reis, amir, emîr,
bey.

[68b/7]

mīrās: (Ar.) Ölen bir kimseden
yakınlarına kalan mal, mül̄k, para vb.

[70b/9]

mişāl: (Ar.) **1.** Örnek, numune. **2.**
Benzer, gibi, manend, nazir.

[05a/1], [08a/6]

m.+ini: [13a/9]

m.+üñ: [07b/4]

m.-i kapu: [13a/3]

m.-i fark: [10a/1]

miskīn: (Ar.) **1.** Aşırı derecede tembel,
uyuşuk, mıymıntı (kimse). **2.** Aciz,
zavallı (kimse). **3.** Allah karşısında
aczini, yokluğunu bilen gönül eri,
gerçek zengin Allah olduğunu ve
kendisinin O'na karşı mutlak ihtiyaç
içinde bulunduğunu bilen derviş kul,
fakir

[64a/8], [74a/9], [75a/2],

[83b/9], [85b/10], [86b/7],

[90a/7], [100a/6]

m.+durur: [74a/1]

m.+e: [11b/5]

m.+i: [95a/7]

mişât: (Ar.) Taraklar.

m.-ı mülâ'abet: [50a/8]

mîve: (F.) Meyve kelimesinin eski
metinlerde rastlanan asıl şekli.

[52b/1]

m.-i 'unvân: [27b/9]

miyân: (F.) Bir şeyin ortası, vasat.

[23b/7]

mizâc: (Ar.) İnsanın ruh yapısıyla ilgili
meyil ve özelliklerinin tamamı, huy,
yaratılış, tabiat.

[51b/7], [51b/6]

mu'abbir: (Ar.) Görülen rüyalardan
anlam çıkararak, rüya tabir eden, düş
yoran kimse.

m.+idi: [19a/5]

m.+ler: [19a/3]

m.+leri: [19a/2]

mu'ākabe: (Ar.) Ceza verme,
cezalandırma.

m.+de: [50a/2]

mu'ākabet: Bkz. mu'ākabe.

[93a/3]

mu'anber: (Ar.) Amber karıştırılmış,
amber sürülmüş, amber kokan,
amberli, güzel kokulu.

[53b/3]

mu'arız: (Ar.) Birine veya bir fikre
karşı olan, karşı çıkan, muhalefet eden
kimse, muhalif.

[22b/5]

mu'atabat: (Ar.) Azarlamalar,
paylamalar, tekdir etmeler.

[80a/2]

mu'ātebe: (Ar.) Azarlama, paylama,
tekdir etme.

m.+sinden: [91a/9]

mu'aṭṭar: (Ar.) Güzel kokulu, ıtırılı.

[06b/6], [09a/3], [53b/2]

mu'āvenet: (Ar.) Yardım.

[26b/8]	muḥabbet: (Ar.) Sevgi.
mu'ayyen: (Ar.) Belli, belirli.	m.+inde: [17a/10]
[62a/7], [68a/4]	m.+leri: [25b/1]
mu'azzam: (Ar.) Çok büyük, çok iri, pek kocaman.	m.+üme: [61b/9]
[09a/9]	muḥadderāt: (Ar.) Namuslu, iffetli kadınlar.
mubkī: (Ar.) Kalmasına neden olan.	m.-i ezhār-sera: [51b/8]
[03b/1]	muḥāl: (Ar.) Olması, gerçekleşmesi, yapılması mümkün olmayan, imkânsız.
mubşirāt: (Ar.) Gözle görülür nesnelere.	[25a/2]
m.+a: [46a/9]	m.-endīş: İmkânsız düşünün.
mūceb: (Ar.) Bir söz veya işin gerektirdiği, gerekli kıldığı şey, mucip.	[89a/5]
m.-i hüküm: [14a/9]	muḥalefet: (Ar.) Karşı olma, karşı çıkma, aksini savunma.
m.-i sebep: [36b/10]	[16a/1]
m.-i şükür: [46a/2]	muḥālif: (Ar.) Karşı çıkan, karşı koyan (kimse).
m.-i 'uzlet: [02a/7]	[73b/2]
mūcib: (Ar.) Sebep olan, gerektiren.	muḥāsebe: (Ar.) Olumlu olumsuz bütün ihtimalleri hesaplama.
m.-i kırbet: [01b/5]	m.+den: [63b/6]
muḥaddirāt: (Ar.) Uyuşturucu ilaçlar, uyuşturucular.	
m.-i fitne-engiz: [09a/6]	

muḥāvere: (Ar.) Karşılıklı konuşma, mükaleme.

m.-i sud-mend: [52b/2]

muḥkem: (Ar.) Dayanıklı, güçlü duruma getirilmiş, sağlamlaştırılmış, sağlam, kuvvetli, metin.

[03a/5], [29b/5], [44a/9], [58b/1], [76a/2]

muḥliṣān: (Ar.) İnanç, düşünce ve davranışlarında gösteriş ve iki yüzlülük bulunmayan, dostluğu içten ve samimi olanlar.

[60a/10]

muḥtāc: (Ar.) Bir şeye veya kimseye ihtiyacı olan, ihtiyaç duyan.

[04b/6]

m.+lardur: [43b/4]

muḥtesib: (Ar.) İslam hukukunda bir kasaba veya şehir halkının şer'î emir ve yasaklara uymasını sağlamakla görevli olarak çarşı ve pazarı kontrol eden, ticari davalara ve bazı amme davalarına bakan belediye zabıta memuru, ihtisap ağası, ihtisap emîni, şehremîni.

m.+ler: [63b/3]

m.+lerden: [63b/3]

muḥyî: (Ar.) Canlılık veren, canlandıran, güçlendiren, şenlendiren.

[03b/1]

muḥābil: (Ar.) **1.** Bir şeyin tam karşısına gelen, karşısında bulunan, karşı karşıya olan. **2.** Karşılık.

[15a/3], [22b/5]

m.+üm: [86a/5]

muḥaddimāt: (Ar.) Sunanlar, arz ve takdim edenler.

m.-ı meṣhûre: [04b/4]

muḥarreb: (Ar.) Yaklaşmış, dost kabul edilmiş (kimse), yakın.

[60b/1]

m.+ü'l-ḥazret: [60a/9], [65b/7], [68b/9]

muḥarrer: (Ar.) Hakkında karar alınmış, karar verilmiş, kararlaştırılmış.

[27a/7], [36b/5], [40a/5]

muḥāvemmet: (Ar.) Karşı koyma, boyun eğmeme, dayanma, direnme, direniş.

m.+i: [86a/2]

muḳayyed: (Ar.) Bir Şeye veya kimseye maddi yahut manevi bir bağla bağlanmış olan, bağlı, kayıtlı.

[57b/2], [66b/1], [95b/3]

muḳtebis: (Ar.) Bir kimsenin bilgi, görgü, tecrübe ve öğütlerinden faydalanan (kimse).

m.+dür: [10b/9]

mūm: (F.) Bir fitilin etrafına erimiŐ bal mumu, içyaęı, stearik asit veya parafin dökülerek genellikle silindir biçiminde dondurulan ince, uzun aydınlatma aracı.

m. et-: YumuŐatmak, yumuşak baŐlı ve söz dinler duruma getirmek, uslandırmak, muma çevirmek, muma döndürmek.

[86b/6]

mūnis: (Ar.) Kolayca dostluk kurabilen, sokulgan, sıcakkanlı, cana yakın.

m.-i ğam-kūsār: [50a/5]

munḳabız: (Ar.) İçi sıkılmış, sıkıntılı, neŐesiz, somurtkan.

[38b/6]

munḳatı‘: (Ar.) Arkası kesilen, devam etmeyen, son bulan, sona eren.

[28b/5]

munşif: (Ar.) Haktan, doğruluk ve adaletten ayrılmayan, vicdan ve insaf sahibi, insafılı (kimse).

[04b/8]

muntazır: (Ar.) Bekleyen, gözleyen, intizar eden.

m.+durur: [80b/7]

mūr: (F.) Karınca.

[24a/3], [57a/9]

m.+uñ: [78a/5]

murād: (Ar.) Erişilmek istenen, olması, gerçekteŐmesi arzu edilen Şey, istek, dilek, amaç.

m.+ına: [54a/4]

m.-i vāriŐ-i devrān-ı cām-ı

Cem: [13a/5]

murādāt: (Ar.) Erişilmek istenen, olması, gerçekteŐmesi arzu edilen Şeyler, istekler, dilekler, amaçlar.

[100a/10]

murāfaḳat: (Ar.) Arkadaşlık, yol arkadaşlığı, yoldaşlık.

m.+ı: [52b/9]

murāfa‘at: (Ar.) Bir kimseyi dava edip hâkim huzuruna çıkarma, mahkemeye verme.

[31b/8]

murākabe: (Ar.) Bakıp gözetme, göz altında bulundurma, denetleme, denetim, kontrol.

m.+de: [50a/2]

murğ: (F.) Kuş.

[57a/9]

murtâz: (Ar.) Nefsini terbiyeye çekmiş, riyazete çekilmiş (kimse).

m.-ı zâhid: [82b/6]

musahḫar: (Ar.) Boyun eğdirilmiş, emir ve itaat altına alınmış.

[40a/5]

muşāhib: (Ar.) Sohbet edici, sohbet eden.

m.-ı bâtın: [68a/1]

muşîbet: (Ar.) İnsanın başına ansızın gelen bela, felaket, dert, sıkıntı.

[39a/10]

mūş: (F.) Fare, sıçan.

[07b/8]

mu‘tâde: (Ar.) Alışılmış.

m.+dür: [73b/1]

m.+durur: [15a/2]

mu‘teber: (Ar.) İnanılır, güvenilir, itimat edilir.

[18a/6], [60b/10]

mu‘tekif: (Ar.) Cami, tekke vb. bir yere kapanarak ibadetle vakit geçiren, itikâfa çekilen (kimse).

[43a/4]

mu‘temed: (Ar.) İnanılır, güvenilir, emin, itimada şayan (kimse).

m.-i ‘aleyh: [65b/8]

mu‘terif: (Ar.) Bir suçu veya gerçeği saklamaktan vazgeçip açıklayan, açıkça söyleyen, itiraf eden (kimse).

m.+dür: [11a/1]

muṭī': (Ar.) Uyan, itaat eden, boyun eğen, tabi olan (kimse).

m.+em: [78b/7]

muṭlaqa: (Ar.) Ne olursa olsun, her şeye rağmen, her halükârda.

[17a/9]

muṭṭali': (Ar.) Bir işi haber almış olan, bilen, öğrenen, vâkıf ve haberdar olan.

[01b/10], [46a/1], [61b/3],
[69a/1]

m.+dür: [01b/10]

muvâfaqat: (Ar.) Uygun görme, razı olma, kabul etme, müsaade.

m.+ı: [52b/8]

muvâfiq: (Ar.) **1.** Uygun, münasip. **2.** Aynı tarafı destekleyen, aynı görüşü paylaşan, birbirine muhalif olmayan kimselerden her biri.

[17b/6], [28a/8], [37b/3]

muza'af: (Ar.) Üzerine bir veya birkaç katı ilave edilerek çoğaltılmış, iki kat, kat kat.

[82b/2]

mūzī: (Ar.) İnciten, eziyet veren, rahat bırakmayan.

[45a/9]

mübâḥaṣe: (Ar.) Karşılıklı konuşma, sohbet etme.

[97a/1]

mübârek: (Ar.) **1.** Çok saygı değer, hürmete layık, muhterem. **2.** Hayırlı, uğurlu, kutlu, mukaddes.

[43a/4], [65b/10], [80b/4]

m.+i: [43a/6]

m.+üñüze: [80b/7]

mübâriz: (Ar.) Eski savaşlarda meydana çıkarak hasmıyla teke tek dövüşen, mübareze eden kimse.

m.+ler: [22b/6]

müberhen: (Ar.) Delille ispatlanmış olan, delilli ispatlı.

m.+e: [04b/4]

mübezzir: (Ar.) Malını, parasını gereksiz yere harcayan, har vurup harman savuran, israf eden (kimse).

[55b/10]

mücābāt: (Ar.) İsteğine olumlu cevap almış olanlar, isteği, duası kabul edilenler.

m.-ı hem-niṣīn: [02a/2]

mücāneset: (Ar.) Bir cinsten olma, hemcins olma.

[100a/9]

mücerred: (Ar.) **1.** Yalnız, tek, tek başına, münferit. **2.** üşüncede var olan, zihinde soyutlama, tecrit yoluyla elde edilen, soyut (fikir, kavram, tasavvur).

[21a/5], [88a/1]

m.+ler: [27b/7]

müctemi‘: (Ar.) Toplanmış, bir araya gelmiş, toplu.

[76a/10]

müdāfa‘at: (Ar.) Düşman hücumuna karşı koymalar, savunmalar, direnmeler.

[86a/2]

müdā‘iyet: (Ar.) Davet.

[50a/9]

müdām: (Ar.) Devamlı, sürekli.

[13b/8]

müdāvemmet: (Ar.) Devamlı yapma, ara vermeden, yılmadan sürekli çalışma.

[26b/8]

müdbir: (Ar.) Talihi kendisine yüz çeviren, talihsiz, bahtsız, bedbaht (kimse).

m.+i: [79a/6]

m.+leri: [26b/4]

müdde‘ī: (Ar.) İstek ve iddiasında inatla direnen (kimse), iddiacı.

[07a/7]

m.+ler: [53b/8]

müddet: (Ar.) Bir şeyin, bir olayın başı ile sonu arasında geçen zaman bölümü, süre.

m.+durur: [12a/5]

müdebbir: (Ar.) İş ve davranışlarının sonucunu inceden inceye düşünerek hareket eden, tedbirli ve ihtiyatlı davranan (kimse).

[73a/6]

müferrih: (Ar.) Ferahlık veren, ferahlatıcı, iç açıcı.

m.-i zat: [01b/8]

müftî: (Ar.) Dinî hususlarla ilgili soruları cevaplandırın ve meseleleri fetva vermek suretiyle halleden fıkıh âlimi.

m.+lere: [76b/4]

müheyâ: (Ar.) Hazır, amade.

[70a/6]

mühr: (F.) Bir kimsenin, bir kuruluşun adının veya unvanının tersine kazılı bulunduğu, metal, lastik vb.nden yapılmış araç, damga, kaşe.

m.+i: [100a/8]

müjde: (F.) Sevinmeye yol açan, sevindirici haber, muştu.

[41b/3], [41b/8], [96b/3]

m.-i selâmet: [67a/1]

mükâleme: (Ar.) Karşılıklı konuşma, söyleşme.

[52b/2]

m.+ler: [69b/3]

mükevvinât: (Ar.) Yaratanlar, meydana getirenler.

[48a/7]

mül: (F.) Şarap, mey.

m.+inden: [12a/8]

mülâ'abet: (Ar.) Oynaşma, şakalaşma.

[50a/8]

mülâ'emet: (Ar.) Kibar davranmak.

[57b/9]

mülâtafe: (Ar.) Edep ve nezaket kuralları içinde şakalaşma, latife etme.

[38b/4]

mülâtafet: Bkz. mülâtafe.

m.+ile: [93a/3]

mülâzemet: (Ar.) Bir kimseye, bir şey veya yere hiç ayrılmak istemeyecek şekilde bağlanma.

[59b/10]

mülâzım: (Ar.) Bir kimse, şey veya yere bağlılık ve devamlılık gösteren, bir işte sürekli çalışan kimse.

[82b/3]

mülk: (Ar.) **1.** Dükkân, ev, arsa vb. taşınmaz mal. **2.** Bir hükümdar veya devletin hüküm ve idaresi altında bulunan toprakların tamamı, memleket.

m.+e: [29a/6]

m.+ine: [24b/2]

m.-i devlet: [10b/9], [34a/8]

m.-i zemîn: [10a/4]

mülteci: (Ar.) Bir yere veya kimseye sığınan.

m.+ü'l-ḳulûb: [13a/2]

mümâna'at: (Ar.) Karşı çıkma, engelleme, mani olma, muhalefet.

[99b/1]

mümidd: (Ar.) Uzatan, devam etmesini sağlayan.

m.-i ḥayât: [01b/8]

münâsib: (Ar.) Uygun, yerinde.

[56b/5], [58b/5], [62b/9]

münbaşiṭ: (Ar.) Açılan, açılmış, yayılmış, genişlemiş.

[69b/4]

münevver: (Ar.) Aydınlatılmış, aydınlık, ışıklı, nurlu.

[19a/1]

mün'im: (Ar.) Yedirip içirmeyi, ikram etmeyi seven, iyilik sahibi (kimse), cömert.

[70a/7], [83b/5], [89b/2]

münteşir: (Ar.) Yayılmış, yaygın.

[68a/6]

mürebba: (Ar.) Terbiye edilmiş, eğitilmiş.

m.+muñ: [87b/4]

müreffeh: (Ar.) Geçim sıkıntısı olmayan, bolluk ve refah içinde yaşayan, varlıklı.

m.+ü'l-ḥâl: [60a/6]

mürekkeb: (Ar.) Yazı yazmakta, desen çizmekte, baskı işlerinde kullanılan, çeşitli renk ve kıvamda sıvı hâlindeki birleşik.

[99b/3]

mürüvvet: (Ar.) İyilik ve ihsanda bulunma, cömertlik, lutfkârlık.

m.+üme: [61b/9]

müşāḥabet: (Ar.) İki ya da daha fazla kişi arasında konuşma.

[30a/9]

m.+üm: [65b/4]

müsaḥḥār: (Ar.) Ele geçirilmiş, zaptedilmiş.

[36b/5]

müsellem: (Ar.) Doğruluğu, gerçekliği ispatlanmış, herkes tarafından kabul edilmiş, şüphe götürmez, inkâr edilemez.

[40a/5], [73b/1], [97b/2]

m.+dür: [70a/2]

m.+durur: [51b/8]

müstaḡrak: (Ar.) Batmış, dalmış, içine gömülmüş, garkolmuş.

[04b/9], [53a/7]

müstaḥsen: (Ar.) Herkesce güzel kabul edilen, beğenilen, makbul.

[51a/3]

m.+e: [06b/5]

müsta‘īnen: (Ar.) Yardım dileyerek, yardımına sığınarak.

[08a/7]

müstecāb: (Ar.) Olumlu, müspet cevap alınan, kabul edilen (istek, dua vb.)

[12b/10]

m.+ü’d-da‘ve: [44b/7]

müstedām: (Ar.) Sürüp gitmesi istenilen, sürekli, devamlı, daim, baki.

[13b/10]

m.-bād: (Ar.) Daim olsun.

[15b/5]

müstemend: (F.) Gamlı, dertli, zavallı (kimse).

[73b/8], [95b/9]

müstenid: (Ar.) Dayanan, yaslanan, bir şey üzerine kurulmuş olan, istinat eden.

m.+durur: [73b/5]

müsteḥıḳ: (Ar.) Bir kimsenin layık olduğu, hak ettiği ceza veya mükâfat.

[14a/7]

müşārūn-ileyh: (Ar.) Adı geçen, sözü edilen, anılan, işaret edilen kimse.

[65b/8]

müşerref: (Ar.) Şeref kazanmış, şereflenmiş, şerefli.

[12a/2]

müşk: (F.) Misk.

[12a/8]

m.-bū: (F.) Misk kokulu.

[12a/4]

m.-būy: Bkz. müşk-bū.

[38a/9]

müşkil: (Ar.) **1.** Zor, güç, çetin. **2.** Halledilmesi, çözüme kavuşturulması güç iş veya mesele, zorluk, güçlük.

[26b/1], [62a/4]

müşteri: (Ar.) İstekli kimse, talip.

[14b/2]

müştāk: (Ar.) Şiddetle arzu eden, özleyen, hasretini çeken, gönülden isteyen.

m.+lara: [09a/7]

mütāba‘at: (Ar.) Birine uyup arkasından, izinden gitme, ona tabi olma.

m.+ıla: [91a/8]

müte‘allik: (Ar.) Ait, dair, ilgili, alakalı.

m.+durur: [55b/1]

müteahhürān: (Ar.) Sonra gelenler, sonrakiler.

[03b/2]

mütecellī: (Ar.) Meydana çıkan, görünür duruma gelen, görünen, tecelli eden.

[09b/1], [09b/2]

mütefekkir: (Ar.) Düşünen, tefekkür eden, tefekküre dalmış.

[43a/5]

mütegayyir: (Ar.) Başka bir şekle giren, başka bir hal alan, değişen, başkalaşan.

[65b/2]

mütehallī: (Ar.) Süslenen, süslenmiş, bezenmiş, donanmış.

[17b/9]

mütehassir: (Ar.) Özleyen, özlem duyan, hasret çeken.

[52b/8]

mütehayyir: (Ar.) Şaşmış, şaşırmış, hayrete düşmüş.

[03b/3], [52b/8]

mütehāvin: (Ar.) Ehemmiyet vermeyen, önemsiz gören, önemsemeyen.

m.+lerdür: [82b/5]

mütenāhiye(t): (Ar.) Sona erme.

m.+den: [01b/9]

mütenāşir: (Ar.) Saçılan, dağılmış ve dökülmüş olan.

m.+le: [46b/10]

müteraşşid: (Ar.) Gözden kaçırmamak için dikkatle bakan, gözleyen, gözetleyen, tarassut eden (kimse).

m.-ı fermān: [82b/3]

mütevātir: (Ar.) Ağızdan ağıza yayılan, herkesin dilinde gezen, tevatür yoluyla gelen.

m.+le: [46b/8]

müteveccih: (Ar.) Yönelmiş, yönelen.

[24b/10]

mütevekkilen: (Ar.) Allah'a sığınarak, Allah'a güvenerek.

[08a/8]

müvekkel: (Ar.) Vekil tayin edilen, kendisine vekâlet verilen (kimse), vekil.

m.+ler: [93a/3]

n

nāciz: (Ar.) Hazır olan nesne.

[12a/5]

n.-i hāk: [12b/1]

nādān: (F.) Cahil, bilmez, bilgisiz (kimse).

[20b/7]

n.+lar: [98a/9]

nā-ehl: (F. nā- + Ar. ehl) Bir işin ehli olmayan, o işten anlamayan, o işi yapacak ehliyet ve yeteneğe sahip bulunmayan (kimse), ehliyetsiz.

n.+e: [28b/4]

nāfe: (F.) Misk ahusu denen bir ceylan türünün göbeğindeki, içi misk denilen güzel koku ile dolu kese.

n.+sinden: [12b/3]

n.-i ḥaṭā: [53a/7]

nāfi‘: (Ar.) “Hayır ve menfaat verici şeyler yaratan” anlamında esma-i hüsnadan (Allah’ın en güzel isimlerinden)dir.

[12b/10]

nāgāh: (F.) **1.** Ansızın, birdenbire, nagehan. **2.** Zamansız, vakitsiz.

[41b/2], [45b/1], [54a/5]

naḡamāt: (Ar.) Nağmeler, ezgiler.

n.-ı maṭlūb: [04a/7], [06b/5]

nāgehān: (F.) Birdenbire, ansızın.

[50b/4]

naḡme: (Ar.) Kulağa hoş gelen ahenkli ses, ezgi.

n.-i taḡsīn: [87a/3]

nā-ḡaḡ: (F. nā + Ar. ḡaḡ) Haksız.

[76b/5], [77a/5], [77a/9],
[77b/7]

nā-ḡaḡ-ṣinās: (F. nā, Ar. ḡaḡ + F. ṣinās) Hakka saygı göstermeyen, kimsenin hakkını gözetmeyen (kimse).

[57b/10]

nā-ḡalef: (F. nā- + Ar. ḡalef) Soyuna çekmemiş olan hayırsız (evlat).

[16a/7]

nāḡīd: (F.) Venüs gezegeni, Zühre.

[13a/7]

nāḡiye(t): (Ar.) Çevre, yan, taraf, civar, bölge.

n.+de: [80b/1]

naḡl: (Ar.) Hurma ağacı.

[47b/4]

naḡs: (Ar.) **1.** Uğursuz. **2.** Uğursuzluk.

[21a/8]

n.-i vücūd: [100a/1]

naḳd: (Ar.) Kusurlu sözle kusursuz sözü ayırt etme, tenkit.

n.-i netīce: [10a/3]

nākes: (F.) İnsaniyetsiz, aşağılık, bayağı, alçak (kimse).

n.+i: [32b/1]

naḳl: (Ar.) Bir yerden başka bir yere götürme, taşıma, aktarma, geçirme.

n.+in: [06b/9]

naḳz: (Ar.) Bozma, çözme.

n.-ı ahd: [02a/3]

na‘l: (Ar.) At, eşek gibi binek ve yük hayvanlarının tırnaklarının aşınmasını önlemek için ayaklarına çakılan demir parçası.

n.-ı misāl: [10a/1]

n.-i semend: [13a/9]

nām: (F.) **1.** İsim, ad. **2.** Ün, şöhret, şan.

[08b/10]

n.+durur: [03b/1]

n.+ıla: [06b/2]

n.-ı zād: [58a/1]

nām-ver: (F.) Namlı, ünlü, meşhur.

[19b/9]

nāme: (F.) Mektup.

[80b/2], [80b/9]

n.+yi: [80b/8], [81a/2], [81b/4]

namāz: (F.) İslam dinince belli kurallara göre günde beş vakit yapılması Müslümanlar üzerine farz kılınmış olan ve İslam'ın beş şartından birini teşkil eden ibadet.

[43a/8]

nāmūs: (Ar.) İnsanın ahlak kurallarına uymasını sağlayan, onu şerefli kılan manevi duygu; güzel haslet.

[46b/9]

n.-ı vefādār: [50a/5]

nān: (F.) Ekmek.

[58a/1]

nā-pesendide: (F.) Beğenilmemiş, seçilmemiş.

[03b/3], [79b/7]

na'ra: (Ar.) Duyguların coşması veya sarhoşluk etkisiyle yüksek sesle bağırma, haykırma.

[24a/2]

nāṣih: (Ar.) Nasihat eden, öğüt veren.

[56b/1]

naṣīb: (Ar.) Allah'ın bir kimseye tayin ve kısmet ettiği şey, talih, baht.

n.+den: [66b/8]

naṣīhat: (Ar.) Bir kimseye doğru yolu göstermek, yapması ve yapmaması gereken şeyler üzerine dikkatini çekmek için söylenen söz, öğüt, pend.

[36a/10], [40b/7], [71a/9],
[89b/1]

n.+ı: [90b/7]

n.+um: [65b/2], [67a/4]

n.-i ṣoḥbet: [66b/3]

n.+i'l-likā: [50b/1]

nā-sipās: (F.) Şükürsüz, övgüsüz.

[57b/9]

nāṣiye: (Ar.) Alın.

n.+sinde: [33a/9]

nā-ṣāyeste: (F.) Layık, yaraşır, uygun olmayan.

[68a/6]

nā-tüvān: (F.) Güçsüz, kuvvetsiz.

[15a/2], [85a/5]

nā-ümiṣ: (F.) Ümitsiz.

[83a/5]

nāy: (F.) Kamış.

n.+ı: [47b/2]

nāyib: (Ar.) Bir makamın sorumluluğunu asıl sahibi yerine geçici bir zaman için yüklenen, ona vekâlet eden kimse, vekil.

[62b/6]

nāz: (F.) **1.** Kendini beğendirmek amacıyla takınılan edalı tavır, cilve. **2.** Bir şeyi istediği halde kendini ağıra satmak için hemen kabul etmeyip istemiyormuş gibi davranma. **3.** Şımarıklık.

[31a/6], [77a/4], [77a/5],

[87a/6], [100a/2]

n.-ı dilārām: [02b/10]

[02b/9]

nāzar: (Ar.) **1.** Bakış, bakma, göz atma. **2.** Bir şeye şöyle veya böyle düşünerek bakma, onu şöyle veya böyle kabul ederek ele alma, bakış, bakış açısı.

nāzil: (Ar.) Yukarıdan aşağıya inen, nüzul eden.

[99a/7]

[11b/5], [19a/1], [20b/1],
[22b/6], [22b/7], [33b/3],
[47a/4], [52a/8], [61b/6]

naẓm: (Ar.) Vezinli, kâfiyeli söz dizisi.

[08b/7]

n.+da: [70a/1]

n.+ı: [08b/6]

n.+ı: [11a/9], [20b/3], [52b/9]

n.+ıla: [08b/8]

n.+ına: [79b/7]

n.-ı fen: [03b/3]

n.+ından: [11a/10]

nāzūr: (Ar.) Gece bekçisi.

[68b/7]

n.-ı meydān: [86b/2]

ne: **1.** Hangi şey. **2.** (Şart kipiyle kullanıldığında) Bir şey, herhangi bir şey. **3.** Bazı cümlelerin sonunda, “Onu ne ilgilendiriyor, onu alakadar etmez” anlamında kullanılır. **4.** Hangi. **5.** Bazı kelimelerle kullanıldığında onların gereksizliğini ve yokluğunu bildirir. **6.** Nasıl.

n.-ı mubşırāt: [46a/9]

n.-ı şafā: [12b/4]

nāzenīn: (F.) **1.** İşveli, cilveli, nazlı. **2.** Nazlı, cilveli, genç ve güzel kadın.

[20a/1]

n.+dür: [69b/1]

[03a/2], [04a/4], [05b/1],

n.+üñ: [77b/8]

[06b/4], [07b/1], [07b/4],

[08b/2], [11b/7], [14b/7],

nāzenīnān: (F.) Nazlı, cilveli, genç ve güzel kadınlar.

[21a/4], [21b/8], [26b/2],

[26b/3], [29b/2], [29b/4],

[30b/6], [32b/4], [34a/3],
[34b/6], [37a/4], [39a/5],
[39b/10], [40a/2], [40a/8],
[40b/2], [42a/7], [45a/2],
[48b/4], [52b/8], [52b/9],
[52b/10], [54b/9], [54b/10],
[55a/6], [58b/3], [58b/4],
[61b/2], [63a/3], [63b/6],
[64a/2], [64a/6], [64a/10],
[64b/2], [65a/3], [66a/7],
[70a/1], [71a/7], [72a/4],
[72b/5], [74a/4], [74a/5],
[78b/6], [78b/7], [79a/1],
[79a/5], [81a/10], [81b/8],
[82a/3], [82a/7], [84b/4],
[88a/7], [88b/9], [89a/10],
[92b/2], [92b/5], [92b/6],
[93b/1], [93b/7], [94b/3],
[96b/1], [100b/9]

n.+dür: [15b/1], [34a/6],
[51a/1], [60a/3], [92a/6],
[97a/6]

n.+e: [29b/2]

n.+yise: [32b/5], [72b/3]

n.+ylersin (ne eylersin): [75a/7]

nebât: (Ar.) Bitki.

[47a/7]

n.-ı nebât: [47a/7]

necât: (Ar.) Kurtulma, kurtuluş, halas.

[04a/9], [46b/7]

neçün: Hangi amaçla, hangi sebeple,
neden, niye.

[16a/4], [21a/2], [37a/3],
[60a/8], [88a/8], [97a/3]

nedâmet: (Ar.) Yaptığı iş veya
davranışın sonucunu beğenmeyip
yaptığına hayıflanma, pişman olma,
pişmanlık.

[61a/2]

neden: Ne sebepten, niçin.

[36b/5], [64a/2]

nedîm: (Ar.) Sohbet arkadaşı,
meclislerde birlikte bulunan, sohbet
edilen kimse.

n.+lere: [61a/1], [61a/2],

[61a/4]

n.-i meclis: [52a/6]

nedīme: (Ar.) Arkadaş, dost.

[99a/7]

n.+lerinden: [91b/7]

nefiy: (Ar.) İnkâr etme, bulunduğu iddia edilen bir şeyin yokluğunu söyleme, varlığını kabul etmeyip aradan çıkarma.

[02b/9]

nefs: (Ar.) Kulun kötü, beğenilmeyen, bayağı ve hayvani arzuları, huy ve fiilleri, kibir gazap, kin, haset, hırs, tahammülsüzlük, hasislik, dedikodu, şehvet, ihtiras, hevâ ve heves gibi zaaflarının merkezi.

n.-i t̄alib: [100a/6]

nefes: (Ar.) **1.** Akciğerlere hava alıp verme ve bu yolla alınıp verilen hava, soluk. **2.** Canlılık, hayat belirtisi.

[01b/7], [04a/5], [04a/6],
[81b/2]

n.+de: [01b/10], [46a/1],
[46a/3]

n.+i: [64a/9]

nefsānī: (Ar.) Canlı olmanın gerektirdiği arzularla ilgili, bedene ait olan maddi isteklere, nefse ait.

nehr: (Ar.) Akarsu, büyük ırmak.

n.+i: [52a/10]

nekbāt: (Ar.) Birini musibete, felâkete uğratma.

n.-ı zaman: [05a/10]

ne ki: Neyi, her ne.

[82a/2]

ne kim: Bkz. ne ki.

[29a/5]

nemekdān: (F.) Tuzluk.

[32b/6]

nerm: (F.) Yumuşak.

[84b/4]

neseb: (Ar.) Soy, soy sop, atalar, dedeler silsilesi.

n.+ile: [33b/8]

nesīm: (Ar.) Hafif hafif esen, hoş ve latif rüzgâr.

n.-i şubḥ: [13b/6]

nesl: (Ar.) Bir kimsenin zürriyeti, evlat ve torunları, soy, sülale, döl.

n.+i: [28b/5]

n.+iyidi: [17a/3]

nesne: Belli bir ağırlığı, maddesi ve hacmi olan her türlü cansız varlık, şey.

[05b/10], [17a/8], [24b/9], [57b/2], [68a/10], [92a/7]

n.+de: [18a/5]

n.+den: [72b/5]

n.+nüñ: [17b/4]

n.+ye: [19a/8]

neşr: (Ar.) Belli bir ölçü ve ahenge bağlı olmaksızın söz dizimi kurallarına uygun anlatım şekli, manzum olmayan yazı, düz yazı.

n.+üm: [08b/8]

n.-i seḥun: [03b/2]

neşvünemā: (Ar.) Gelişme, büyüme, gelişim.

n.+yı: [81a/6]

netīce: (Ar.) Son, akıbet, nihayet.

[10a/3]

nev: (F.) Yeni.

[50b/8]

nev':(Ar.) Cins, tür.

n.+e: [85b/3]

nevādir: (Ar.) Nadir olan, az bulunan, az görülen şeyler.

n.-i ān-ı emşāl: [08a/2]

nev-demīde: (F.)Yeni açılmış.

[27b/10]

nevmīz: (F.) Ümitsiz.

[14a/5], [83a/6], [56b/4]

n.+ī: [14b/3]

nev-resīde: (F.) Yeni yetişmiş, yeni yetme (güzel).

[27b/10], [51b/6]

nev-rūz: (F.) Eski takvimlere göre güneşin Koç burcuna girdiği, gece ile gündüzün eşit olduğu, yılın ve ilkbaharın başlangıcı sayılan 21 Mart günü.

[47a/9]

ni'āl: (Ar.) Ayakkabılar.

n.+de: [69a/3]

ni'am: (Ar.) Nimetler.

n.-1 ğayr-1 mütenāhiye: [01b/8]

nice: 1. Çok, pek çok, birçok. 2. Nasıl.

[06a/9], [13b/9], [13b/10],
[31b/8], [41a/5], [49a/10],
[70b/5], [75b/1], [78b/6],
[82a/1], [85a/10], [91b/9],
[92a/2], [92a/3], [94a/6],
[99b/1]

nice bir: Ne vakte kadar, daha ne kadar.

[45a/7]

niçe: Bkz. nice.

[07a/7], [07a/10], [19b/9],
[31a/4], [85a/9]

niçün: Hangi amaçla, hangi sebeple,
neden, niye.

[04a/1], [37a/1], [75a/7],
[77a/3], [87a/7], [91a/5]

niġāh: (F.) Bakış, bakma, nazar.

[55b/7], [83a/3]

niġār: (F.) Resim gibi güzel sevgili.

n.+ıla: [52b/7]

n.+la: [41a/8]

n.-1 ğülistān: [07a/5]

niġāristān: (F.) Güzelleri çok olan yer.

n.-1 muġaddirāt-ı fitne-engīz:
[09a/5]

niġād: (F.) Huy, yaratılış, tabiat.

n.+ında: [29b/5]

niġān: (F.) Gizli, saklı, gizlenmiş,
saklanmış.

[87a/7]

nīk: (F.) İyi, hoş, güzel.

[62a/3], [79b/4]

n.-ġil'at: [15b/3]

niġāb: (Ar.) Yüz örtüsü, peçe.

[99b/5]

ni'met: (Ar.) 1. Lutuf eseri olan iyilik,
ihسان, bağış. 2. Allah'ın kullarına
bağış olan yiyecek içecek vb.,
özellikle ekmek. 3. İnsanın iyi

yaşamalarını sağlayacak her türlü şey,
servet, refah, dirlik düzenlik, sağlık vb.

[35a/8], [46a/1], [46a/2],
[46b/6], [48a/2], [55b/7],
[77b/10], [78b/8], [81b/6],
[88b/2], [88b/6], [98b/2]

n.+dür: [01b/6]

n.+i: [58a/1], [70a/7], [89b/2],
[89b/3]

n.+ile: [31a/6]

n.+in: [39a/8], [60a/8], [81a/7]

n.+ine: [81b/5]

n.+ini: [71a/1], [81a/9]

n.+iyle: [81a/6]

n.+ler: [87a/4]

n.+üme: [34a/10]

n.+üñ: [13a/2], [35a/1],
[65a/10], [82a/1]

nīm: (F.) Yarı.

n.-i diğer: [26a/2]

nire: Nere, hangi yer.

n.+den: [84b/9]

nisbet: (Ar.) Ölçü, derece.

[98a/8]

nişān: (F.) **1.** İşaret, belirti, iz, alamet.
2. Bir silahın doğrultusunu, atıldığı
zaman hedefi vuracak şekilde
ayarlama.

[19b/10], [28b/3]

n.+a: [87b/9]

nişāne: (F.) İşaret, belirti, iz, alamet.

[06a/7]

nişeste: (F.) Oturmuş, oturan.

n.+m: [12a/5]

nite: Nasıl?

[66a/7], [90a/9]

nitekim: **1.** Gerçekten, hakikaten. **2.**
Sonuç olarak.

[02b/3], [04a/8], [14b/9],

[15a/5], [16a/10], [16b/4],

[16b/6], [17a/6], [20b/8],

[21a/6], [25b/9], [26b/10],

[28a/9], [28b/10], [29b/3],

[29b/7], [30a/10], [32b/7],

[39b/1], [45a/4], [45b/6],
[51a/5], [55b/4], [56a/5],
[56b/6], [57a/5], [58a/7],
[59a/7], [59b/5], [60b/3],
[61a/2], [62b/3], [63a/5],
[63b/6], [64b/9], [65a/7],
[66b/5], [67a/8], [73b/10],
[74a/5], [79a/9], [81a/10],
[82a/3], [83a/9], [88b/3],
[90a/1], [90b/2], [91a/9],
[94a/10], [96a/8], [98b/3],
[100a/2], [42b/1], [43b/10]

niyām: (Fars.) Kılıç kını, kın, kılıf.

n.+durur: [50b/10]

niyāz: (F.) Bir dileğin yerine getirilmesi için yalvarma, yakarma, rica.

n.+ında: [49a/6]

niyyet: (Ar.) Bir şeyi yapmayı önceden kurma, zihinde tasarlama, yapmayı aklına koyma, yapmaya karar verme.

n.+iyle: [46a/3]

noḡṣān: (Ar.) Eksik, kusurlu.

[35b/6]

nūr: (Ar.) Gözle görülen aydınlık, maddi şeyleri görmeye yarayan ışık, ziya.

[27a/10], [33b/2]

n.+ına: [35a/9]

nūṣ: (F.) İçme, içiş.

[24a/8]

nübüvvet: (Ar.) Peygamberlik, nebilik.

[30b/3]

nüdemā: (Ar.) Nedimler, yakın dostlar, samimi arkadaşlar.

[30b/6]

nükte: (Ar.) İnce bir anlam taşıyan, zekâ eseri olduğu için hoşça giden zarif ve düşündürücü söz, espri.

n.+lerini: [55a/7]

o

o: 1. Uzakta olan, hakkında konuşulan kimse veya şeyi belirten bir söz. **2.** Teklik üçüncü kişiyi gösteren bir söz.

3. İki veya daha çok şeyden, daha önce sözü geçeni gösteren bir söz.

[42a/6], [50b/5], [80a/6],
[85a/10], [94a/5], [94b/3]

ocağ: Ateş yakılan yer.

o.+ın: [60b/5]

od: Ateş.

[60b/5], [84b/8]

o.+da: [30a/6], [71a/6]

o.+ı: [28b/7], [35a/2], [84b/2]

o.+ına: [42a/10]

odun: Yakılmak için kesilmiş, parçalanmış ağaç.

[84b/2]

o.+ın: [83b/5]

oğlan: **1.** Erkek çocuk. **2.** Yetişkin erkek, delikanlı.

[22b/8], [23b/2], [24a/1],
[24a/9], [25a/6], [27b/9],
[29a/6], [29b/9], [31b/9],
[34a/5], [34a/7], [38a/9],
[39a/2], [39a/6], [40b/2],
[72b/2], [76b/10], [77a/2],

[77a/4], [86b/4], [87a/6],
[94b/5]

o.+a: [34b/10], [85b/8], [87a/5]

o.+cuğın: [76b/1]

o.+cuğlarını: [36b/6]

o.+dur: [28a/4], [29b/2]

o.+ı: [28a/3], [31a/6], [38b/10],
[39a/1], [77b/6], [85b/5],
[86a/1], [86b/10]

o.+ıla: [31b/8]

o.+ın: [30a/4], [30a/5], [76b/3],
[40b/4]

o.+ını: [30a/2]

o.+ınuñ: [19a/9]

o.+ları: [20a/9]

o.+larıydı: [25b/1]

o.+larını: [25a/9]

o.+uñ: [24b/6]

oğul: **1.** Erkek evlat. **2.** Yaşlı kimselerin genç erkeklere söylediği bir seslenme sözü.

[77a/4]

o.+ı: [20a/8], [33a/6], [50a/1],
[93b/3]

o.+ına: [20b/2]

o.+ını: [32a/1]

o.+um: [35a/1], [93b/9]

o.+un: [62a/4]

oğ: Bkz. oğ.

[03b/4], [82a/9]

o.+ı: [79b/3]

oğuyıcı: Düğüne sahibi adına
misafirleri davet eden kimse.

o.+da: [91b/8]

oğ: Yayla atılan, ucunda sivri bir demir
bulunan ince ve kısa tahta çubuk.

[87b/9]

o.+ına: [14a/6]

oğı-: Bkz. oğı-

o.-dı: [16a/5], [22b/8], [28a/9],
[40b/9], [41b/9], [43a/9],
[55a/3], [61b/3], [92a/4]

o.-dılar: [22a/6], [36b/1]

o.-mağa: [14b/4]

o.-mışam: [92a/3]

o.-nan: [17b/7]

o.-yalar: [61b/10]

oğu-: **1.** Bir yazıyı meydana getiren harf ve işaretlere bakıp bunları çözümlmek veya seslendirmek. **2.** Yazılmış bir metnin iletmek istediği şeyleri öğrenmek. **3.** Bir konuyu öğrenmek için okulda, bir öğretmenin yanında veya yazılı şeyler üzerinde çalışmak, öğrenim görmek.

o.-dı: [30b/9], [32a/6], [54a/6],
[54b/4], [69a/8], [71b/4],
[73a/1], [74b/5], [78b/3],
[80b/8], [81b/4], [92a/9],
[93a/6], [93b/5], [96b/7],
[97a/7], [98a/5]

o.-dılar: [81a/2]

o.-duğı: [92a/2]

o.-dum: [67b/3], [65b/10],
[69b/6], [75b/4]

o.-duñ: [16a/8]

o.-dup: [25a/9]	[26b/4],	[26b/5],	[27b/4],
o.-miş: [95b/5]	[28a/2],	[29b/4],	[29b/5],
o.-r: [52a/5], [83b/7], [85a/1],	[30a/8],	[31a/6],	[31a/10],
[91b/6]	[31b/2],	[31b/7],	[31b/8],
o.-rdı: [71a/3]	[31b/9],	[32a/2],	[33a/3],
o.-rsa: [08b/9]	[33a/4],	[33b/2],	[34a/5],
o.-yup: [34a/5], [70a/8]	[34a/6],	[34b/8],	[35a/2],
ol: 1. O. 2. Öbür, diğer.	[35b/3],	[36a/9],	[36b/1],
	[36b/6],	[36b/7],	[37b/4],
	[38a/5],	[38b/7],	[39a/9],
	[39a/10],	[41a/8],	[41b/1],
	[41b/3],	[41b/6],	[45a/1],
[01b/4], [02a/5], [05a/8],	[45b/4],	[45b/9],	[46a/8],
[06a/3], [06a/8], [06b/8],	[48a/5],	[49a/2],	[50a/10],
[07a/4], [08a/2], [08a/3],	[53a/9],	[53b/1],	[53b/2],
[10b/6], [11a/4], [11a/6],	[53b/3],	[53b/7],	[53b/9],
[11a/10], [11b/1], [11b/8],	[53b/10],	[55a/1],	[57a/1],
[12a/5], [12b/1], [12b/2],	[57a/4],	[57b/4],	[57b/10],
[14b/2], [14b/6], [15a/5],	[58a/3],	[58b/3],	[59a/1],
[15a/9], [15b/4], [15b/8],	[59b/9],	[62a/3],	[62b/2],
[15b/10], [16a/1], [16a/4],	[62b/7],	[64a/9],	[66a/4],
[16b/8], [16b/9], [17a/1],	[65b/5],	[66a/3],	[67a/2],
[17a/6], [20b/1], [20b/4],	[66a/8],	[67a/4],	[68a/6],
[21a/3], [21b/8], [22a/9],	[68a/9],	[68a/10],	[68b/1],
[22b/2], [22b/3], [22b/8],	[68b/8],	[68b/9],	[69a/6],
[23a/4], [23a/10], [23b/2],	[71a/1],	[73a/9],	[73b/3],
[23b/8], [24a/1], [24a/3],	[74a/10],	[74b/2],	[74b/4],
[24a/5], [24a/9], [24b/2],	[74b/5],	[74b/9],	[75a/3],
[25a/1], [25a/2], [25a/9],			

[75a/4], [75a/5], [75a/9],
[76b/5], [76a/7], [76a/9],
[76a/10], [77b/8], [77b/10],
[78a/4], [78a/7], [78b/1],
[78b/2], [79a/2], [80a/9],
[80b/1], [80b/2], [80b/5],
[80b/8], [80b/9], [81a/2],
[81a/8], [82a/8], [84a/7],
[84a/9], [84b/2], [84b/4],
[84b/5], [84b/10], [85a/4],
[85b/4], [85b/6], [85b/8],
[86a/1], [86a/3], [86b/2],
[86b/4], [86b/9], [87a/5],
[87a/9], [87a/10], [87b/1],
[87b/3], [88a/2], [88a/3],
[88b/1], [89a/9], [91b/6],
[92a/2], [92a/4], [92b/10],
[93a/1], [93a/2], [94a/2],
[95a/4], [95a/7], [95a/10],
[95b/2], [95b/3], [95b/9],
[96a/2], [96a/4], [96b/2],
[96a/6], [96b/5], [97b/3],
[97b/7], [97b/8], [98a/3],
[98a/4], [99a/2], [99b/1],
[99b/2], [99b/3], [99b/3],
[99b/4], [100a/1], [100a/5],
[100b/6]

ol-: 1. Meydana gelmek, varlık kazanmak, vuku bulmak. 2. Gerçekleşmek veya yapılmak. 3. Bir görev, makam, san veya nitelik kazanmak. 4. Bir şeyi elde etmek, edinmek. 5. Bir durumdan başka bir duruma geçmek. 6. Herhangi bir durumda bulunmak. 7. Uygun düşmek, yerinde görülmek.

[96a/4]

o.-a: [05b/1], [05b/7], [06a/9],
[07b/1], [07b/2], [07b/4],
[09a/8], [09a/9], [09b/7],
[11b/3], [11b/4], [11b/10],
[12a/2], [12b/4], [12b/6],
[13b/8], [13b/9], [13b/10],
[16b/8], [21b/9], [22b/1],
[24b/10], [25a/2], [30b/6],
[31a/8], [31a/9], [32b/1],
[32b/6], [34a/3], [34a/4],
[34b/1], [34b/7], [34b/9],
[37a/5], [37a/10], [38b/9],
[41a/5], [44b/2], [44b/4],
[45a/7], [46b/4], [48a/3],
[48b/4], [50b/6], [51a/2],
[58b/2], [59b/4], [62a/8],
[62a/9], [63a/1], [64a/1],
[65b/1], [70a/6], [71b/1],

[73a/5], [73b/2], [74a/4],
[74b/8], [76a/3], [76a/10],
[79a/2], [80a/5], [81a/6],
[83a/6], [85b/9], [92a/7],
[93b/7], [98b/9]

o.-alar: [17b/9], [31b/6],
[45b/5]

o.-am: [23a/5], [69a/5], [97b/1]

o.-an: [03a/3], [17a/6], [21a/5],
[21b/3], [29b/3], [40a/1],
[46b/3], [82a/9], [93a/2]

o.-ana: [17b/1], [63a/3]

o.-anda: [55a/6]

o.-anlara: [04b/8], [16a/3]

o.-anlaradurur: [41b/9]

o.-anı: [17b/6], [63a/3]

o.-anın: [17b/4]

o.-anuñ: [27b/6]

o.-asın: [64a/2], [67b/7]

o.-aydı: [04a/6], [99b/8]

o.-ayıdı: [99b/6]

o.-dı: [04b/5], [05b/2], [06b/6],
[08b/7], [09a/3], [09a/4],
[09a/6], [09a/7], [17a/8],
[18a/3], [20a/3], [21b/2],
[22b/6], [24a/1], [24a/3],

[24a/4], [27a/7], [30b/3],
[32a/3], [32a/5], [33a/2],
[33b/6], [34a/5], [35b/6],

[36b/5], [38b/6], [39a/9],
[40a/5], [40a/6], [41b/6],
[42b/7], [42b/9], [49a/7],

[49b/1], [52a/4], [53a/10],
[53b/3], [64a/6], [65b/2],
[65b/8], [66a/7], [69b/4],

[72a/7], [76a/6], [76a/7],
[77b/6], [80b/1], [86a/1],
[94b/9], [95a/5], [97b/2],

[99a/7], [99a/8], [100a/2],
[100b/1], [100b/10]

o.-dılar: [14b/2], [22a/5],
[23b/9], [27a/8], [86b/1]

o.-duğı: [04b/6], [28b/6],
[92a/7]

o.-duğın: [35a/4], [81b/5]

o.-duğından: [98a/1]

o.-dukdan: [43a/4]

o.-dum: [43b/7], [65b/9]

o.-duñ: [64a/10]

o.-dur: [06a/7], [07b/10],
[30a/6], [42a/9], [46b/3],
[59b/3], [64b/8], [65a/5],
[65b/1], [77b/2], [94a/9],
[94b/4]

o.-durur: [28a/7], [72a/1],
[83a/4]

o.-ğa: [11b/5]

o.-ğay: [11b/6], [11b/8]

o.-ıcaq: [24b/9], [26b/9],
[35b/8], [36b/10], [58b/1],
[63b/6]

o.-ımmaz: [09b/5]

o.-ısar: [30b/4], [74b/2]

o.-ma: [52b/10]

o.-madı: [05a/8], [72a/8],
[66b/1]

o.-madum: [95b/3]

o.-maduñ: [48a/4]

o.-mağıçün: [40b/5], [76b/6]

o.-mağıl: [87a/10]

o.-mağın: [88a/4]

o.-maq: [20b/7], [21a/3],
[30a/8], [39a/6], [59a/5],
[60b/1], [60b/2], [88b/9]

o.-maqda: [07b/8]

o.-maqdan: [20b/8], [59a/4]

o.-maqdur: [27b/7]

o.-masa: [90a/4]

o.-masun: [94a/9], [97b/6]

o.-maya: [03a/5], [58b/2],
[61b/3], [79a/1]

o.-mayacaq: [79a/7]

o.-mayalar: [18a/1]

o.-mayana: [75b/9]

o.-mayasın: [18a/5], [43b/10]

o.-mayıcaq: [76a/1]

o.-mayınca: [09b/2]

o.-mayup: [57b/2]

o.-maz: [05b/10], [09b/1],
[15a/4], [21a/6], [28b/9],
[32b/7], [55b/3], [58a/7],
[73a/8], [86b/9], [94a/9]

o.-mazsın: [60a/9]

o.-miş: [18b/10], [31b/2],
[38a/4], [46a/2], [68a/6],
[68a/7], [68a/8], [97a/2]

o.-mişam: [34a/9]

o.-mişdir: [47b/4]

o.-mişdum: [53a/8]

o.-mişdur: [03a/4], [07a/5],
[09b/9], [39a/1], [47b/3],
[52a/6], [53a/1]

o.-mişıdı: [09a/1], [33a/9],
[33b/3], [41a/9], [57b/2],
[58b/8], [76a/5], [85b/6],
[99a/2], [99a/3], [99b/5],
[100a/1], [100a/7]

o.-mişiken: [03a/8]

o.-mişlardı: [26a/9], [35b/5]

o.-mişlardur: [03b/3]

o.-sa: [15a/8], [17b/8], [38a/6],
[58a/7], [75b/9], [77a/5]

o.-san: [87a/10]

o.-sun: [01b/5], [17b/4],
[17b/5], [30a/6], [35a/10],
[41b/4], [43b/6], [48a/8],
[82a/2], [89b/8], [94b/3]

o.-uben: [85a/9]

o.-ucağ: [71b/3]

o.-uci: [53a/10]

o.-unca: [35a/10]

o.-up: [04a/1], [09a/2], [17a/4],
[19a/4], [20b/6], [22b/6],
[24b/9], [25b/3], [27b/6],
[29b/1], [30b/6], [30b/3],
[32a/5], [34a/9], [36b/8],
[37b/6], [39a/3], [45b/6],
[53b/3], [59a/2], [59a/6],
[65b/7], [68a/10], [69a/1],
[71a/2], [76a/7], [81b/5],
[85b/4], [93a/2]

o.-updurur: [19b/9]

o.-ur: [02b/3], [03a/3], [04b/8],
[07b/7], [07b/8], [08b/2],

[08b/3], [12a/2], [13a/3],
[15a/7], [17a/10], [20b/10],
[21a/3], [23a/6], [26b/9],
[29a/10], [29b/4], [31b/6],
[35a/9], [35b/8], [36a/8],
[37a/7], [37b/7], [38a/4],
[38a/6], [46a/2], [46a/3],
[49a/2], [51a/4], [51a/7],
[57a/2], [57a/5], [57a/8],
[57a/9], [60b/10], [61a/1],
[61a/2], [64b/7], [65a/4],
[65a/6], [67a/8], [73a/8],
[73b/6], [73b/10], [74a/4],
[74a/5], [83a/8], [83a/9],
[83b/2], [84b/3], [85a/4],
[90b/2], [91a/9], [91b/9],
[92a/2]

o.-urdum: [90a/1]

o.-urlar: [27b/7]

o.-urmissa: [04a/6]

o.-ursa: [29b/3], [30a/2],
[32b/4], [61b/2], [87b/2],
[91a/7], [91a/8]

o.-ursam: [40b/3]

o.-uruz: [91a/8]

on: **1.** Dokuzdan sonra gelen sayının adı. **2.** Dokuzdan bir artık.

[08b/7], [25b/4]

oñ- **1.** İyileşmek, şifa bulmak. **2.** Daha iyi duruma gelmek, düzelmek, salah bulmak.

o.-ar: [95b/9]

o.-madı: [98a/3]

o.-madısa: [98a/3]

o.-maz: [58b/4]

onunc: Onuncu, on sayısının sıra sıfatı, sırada dokuzuncudan sonra gelen.

[17b/9]

otur-: **1.** Vücutun belden yukarısı dik duracak biçimde ağırlığı kaba etlere vererek bir yere yerleşmek. **2.** Bu biçimde yerleştiği yerde kalmak. **3.** Uygun gelmek, ölçüleri tam olmak.

o.-dı: [25b/4], [43a/9], [52a/4],
[89b/6]

o.-duğı: [24b/8]

o.-dum: [12b/1]

o.-duñ: [79b/3]

o.-mağ: [28b/7]

[53b/6]

o.-mışıdı: [14a/5], [25a/8]

ö.-düñ: [07a/2]

o.-mışıdum: [43a/5], [50a/4]

ö.-mişidi: [32a/3]

o.-mışlardı: [15b/1]

öğret-: **1.** Bir kimseye bir konuda bilgi ve beceri kazandırmak. **2.** Yetenek kazandırmak. **3.** Bilinmeyen bir konuda bilgi sahibi olmasını sağlamak.

o.-sa: [29a/10]

o.-up: [39a/3], [69a/3], [69b/2]

ö.-düm: [87b/9]

o.-ur: [84b/6]

ö.-medüñ: [87a/8]

o.-urdi: [56a/10]

ö.-mişidi: [85b/9]

otuz: Yirmi dokuzdan sonra gelen sayının adı.

öğüt: Bir kimseye yapması veya yapmaması gereken şeyler için söylenen söz, nasihat.

[08b/6]

oyna-: Bir şeyi sürekli evirip çevirmek veya sürekli olarak ona dokunmak.

ö.+ine: [67b/7]

o.-mağa: [39a/3]

ö.+ler: [66a/8]

ö.+üñ: [89a/5]

ö

öküş: Çok.

ö.+durur: [64b/6], [71b/2]

öd: Karaciğer tarafından salgılanan yeşil sarı renkte acı sıvı, safra.

öl-: **1.** Yaşamaz olmak, hayatı sona ermek, can vermek. **2.** Değerini, geçerliğini, gücünü yitirmek, kullanılmamak.

ö.+in: [76a/9]

öğren-: Yetenek, beceri kazanmak.

ö.-di: [96b/5]

ö.-e: [95a/10]	ö.-eyim: [79a/2]
ö.-eler: [25a/2]	ö.-mege: [33b/10], [78a/8], [90a/6]
ö.-em: [77b/9]	ö.-üp: [28b/8]
ö.-medi: [72a/8],	ö.-ür: [98b/10]
ö.-megüñ: [45a/8]	ö.-ürsin: [78b/9]
ö.-mesi: [96b/9]	ölü: Ölmüş insan, müteveffa, mevta.
ö.-meye: [72b/4]	ö.+den: [49b/1]
ö.-mez: [06a/3], [64b/7]	‘ömr: Bkz. ‘ömür. [18a/9], [42a/5]
ö.-miş: [24a/4]	‘ö.-i ‘azîz: [42a/5]
ö.-se: [76b/7]	‘ö.-i bünyād: [42a/9]
ö.-ür: [64b/7]	‘ö.-i gül: [05b/2]
ö.-ürler: [98a/10]	‘ömür: (Ar.) Yaşama veya var olma süresi, bir şeyin yaşadığı müddet, hayat. [18a/1], [42b/9], [85a/9], [96b/1], [96b/4]
ö.-mek: [15a/4], [77b/9]	‘ö.+e: [42a/8]
ö.-mekden: [15a/4]	‘ö.+i: [03b/4], [20a/5], [95a/6]
öldür-: Bir canlının hayatına son vermek. [78b/10]	‘ö.+ümi: [62a/6]
ö.-di: [74b/3]	
ö.-e: [76b/10]	
ö.-eler: [76b/4]	

‘ö.+üñce: [81b/3]

öñ: **1.** Bir şeyin esas tutulan yüzü, arka karşıtı. **2.** Bir kimsenin ilerisi

ö.+din: [71a/9]

ö.+inde: [28b/7], [49b/1],
[86a/4], [98a/10]

ö.+ine: [24b/4]

ö.+üne: [24b/5]

ö.+üñe: [92b/2]

öñürdi: Önce, iptida, evvel, ilk önce, daha önce, ileri.

[20a/6]

öp-: Sevgi, saygı, bağlılık, teşekkür belirtmek amacıyla dudaklarını bir şeye veya birine değdirmek.

ö.-di: [77b/7], [78b/3], [94b/7],
[89b/6], [94b/6], [24b/1]

ö.-üp: [23b/3]

ör-: Saç, yele vb. şeylerin tellerini birkaç bölüme ayırıp birbirine geçirmek yolu ile dağınıklıktan kurtarmak.

ö.-miş: [91b/4]

ört-: Kapatmak.

ö.-di: [100b/5]

ö.-erler: [07b/10]

‘öşr: (Ar.) Eskiden toprak ürünlerinden onda bir nispetinde alınan vergi.

[98a/1]

öylen: Öğle.

[56a/8]

özge: Başka.

[37b/5]

‘özr: (Ar.) **1.** Yanlış, hatalı bir davranışın elde olmadan veya mecbur kaldığı için yapıldığını bildirmek ve hoş görülmesini istemek üzere öne sürülen sebep, mazeret. **2.** Kusur, hata, eksiklik.

[02a/5]

‘ö.+i: [02a/6], [09a/8], [46b/3],
[58a/4]

‘ö.+in: [70a/8]

‘ö.+ini: [39a/10]

‘ö.+üñi: [55b/8]

p

pā: (F.) Ayak.

[04b/9]

pādişāh: (F.) **1.** Büyük hükümdar. **2.** Osmanlı Devleti'nde hükümdarlara verilen unvan, sultan. **3.** (Hüküm sahibi olan, hükmeden anlamında) Allah.

[15b/7], [16a/2], [16b/9],
[17b/1], [20b/1], [24a/1],
[25b/5], [26a/3], [27b/5],
[27b/8], [28a/6], [30b/7],
[31a/10], [31b/3], [32a/3],
[33a/5], [34a/1], [34a/5],
[34b/10], [36a/10], [36b/5],
[38a/3], [38b/9], [39b/10],
[40b/3], [41b/7], [55b/7],
[56a/10], [56b/1], [58a/6],
[59a/4], [59a/10], [62a/6],
[73a/6], [73a/9], [74b/1],
[75a/4], [76b/2], [76b/6],
[77a/2], [78a/1], [79a/4],
[79b/7], [81b/4], [86a/4],
[87a/4], [90b/7], [92b/9],
[92b/10], [93a/5], [99a/5],
[100b/1]

p.+a: [14b/3], [15b/4], [16a/5],
[19a/5], [36b/3], [38b/8],
[55b/2], [77a/6], [86a/8],
[88a/5], [88a/8], [88b/1],
[88b/6], [90a/6], [99a/1]

p.+dan: [30b/7]

p.+ı: [16a/4], [25a/8], [28a/6]

p.+lar: [64b/6], [67a/5]

p.+lara: [16b/4]

p.+laruñ: [60b/6], [62a/9]

p.+uñ: [15b/9], [22b/2], [28a/1],
[38b/5], [41b/5], [55a/10],
[58b/8], [79b/4], [80a/9]

p.-ı 'ādil: [14a/3]

pādişāhā: (F.) Ey padişah.

[15b/4]

pādişāhān: (F.) Padişahlar.

[08a/9]

pādişāhlık: Padişah olma durumu, saltanat, hükümdarlık.

[36b/10]

p.+a: [37a/1]

pāk: (F.) 1. Temiz. 2. Halis, saf, katışıksız. 3. Mübarek, kusursuz, günahsız.

[18b/5], [33a/4], [63b/5],
[64a/2]

p.+dur: [21a/8]

pambuq: Pamuk.

p.+ı: [44b/5]

panmuq: Bkz. pambuq.

[98a/2], [98a/3]

pāsbān: (F.) Gece bekçisi, bekçi, gözetici.

[72a/2], [88b/6]

p.+lardan: [63b/1]

pāy: (F.) Bir bütünden bir kimseye düşen kısım, hisse.

p.-ı hacālet: [09b/2]

pāye: (F.) Rütbe, mertebe, derece.

p.+sinde: [28a/2]

pāyimāl: (F.) Ayaklar altına alınmış, çiğnenmiş, hakir duruma düşürülmüş, perişan edilmiş.

[36b/9]

peder: (F.) Baba.

[20b/5]

pehlevān: (F.) Pehlivan kelimesinin eski metinlerde ve bugün halk ağzında rastlanan asıl şekli.

[86a/5], [86b/2]

p.+larını: [23a/9]

p.-ı küştī-gīr: [85b/1]

peleng: (F.) Kaplan.

[07b/8], [22b/1]

p.+üñ: [41a/5]

p.-i erbāb: [07b/3]

pelīd: (F.) Pis, murdar, alçak kimse.

p.+den: [74b/4]

penāh: (F.) Sığınacak yer, melce.

p.+ı: [77b/2]

p.+ında: [60a/6]

pence: (F.) Pençe kelimesinin eski metinlerde rastlanan bir şekli.

[76a/2]

pencere: (F.) Bina duvarlarında, taşların belli yerlerinde, hava ve ışığın içeriye girmesi ve içeridekilerin dışarıyı görmesi için bırakılan açıklık.

p.+den: [54b/7]

penç: (F.) Beş.

[05b/2]

p.-i haṭā: [44a/10]

pend: (F.) Öğüt, nasihat.

[37b/2], [40b/7], [52b/2],
[85b/2]

p.+ine: [02a/6], [38b/5]

p.+ini: [79a/8]

per: (F.) Kanat.

[07a/10]

perākende: (F.) Birbirinden ayrı, dağınık, darmadağınık.

[35b/4]

perde: (F.) **1.** Bir yerin dışarıdan görünmesini önlemek, ışığı engellemek veya iki yeri birbirinden ayırmak için gerilen kumaş, naylon vb. **2.** Bir şeyin doğrudan doğruya görülmesini,

duyulmasını önleyen şey, engel, mani.

3. Utanma duygusu, ar, hayâ.

p.+sindeki: [09a/6]

p.+sini: [46b/9]

p.-i sebzēār: [51b/9]

p.-i siyāhī: [27b/2]

perīṣān: (F.) **1.** Dağınık, düzensiz, karmakarışık. **2.** Acınacak durumda, zavallı, kederli, muztarip.

[22a/5], [50a/8], [52b/6],
[62a/8], [65b/1], [66a/5],
[84b/8]

p.-ı rūzigār: [48b/6]

pertev: (F.) Işık, parlaklık.

p.+inden: [10b/8]

p.-i luṭf: [10a/2]

pervā: (F.) Çekinme, sakınma, korku.

p.+sı: [07b/1]

pervāne: (F.) Yol gösteren, kılavuz, rehber.

p.+den: [53b/6]

perver: (F.) Düşmanı koruyan, gözeten.

p.+i: [38a/4] [86a/3], [91a/3], [91a/7],
[92a/4], [93b/6], [98b/2],
perverde: (F.) Beslenmiş, büyütölmüş,
yetiştirilmiş. [99b/3], [100b/6], [100b/7]

p.-i huld: [47a/8] **pes (II):** (F.) Yeter, kâfi.
perverdigâr: (F.) Bütün yaratıkları [04a/5], [20a/5], [43b/5],
besleyen ve yetiştiren, Allah. [67b/1], [97b/6], [79b/8],
[73b/5]

[10a/2] **peşimân:** (F.) Pişman.
pervîn: (F.) Ülker takım yıldızı, Süreyya. [04a/1]

[91b/3] **peydâ:** (F.) Açıkta ve meydanda olan,
aşikâr, zahir. [33a/9]

pes (I): (F.) Şu hâlde, öyleyse, imdi. [01b/8], [04a/6], [09a/7],
[11a/6], [12b/3], [16a/7],
[17a/8], [19a/2], [21b/4],
[23b/1], [24a/2], [27a/7],
[27b/8], [30a/8], [31b/9],
[33a/2], [33b/9], [36b/3],
[36b/7], [36b/9], [38b/9],
[39a/5], [39a/7], [54b/10],
[59a/10], [60a/1], [61b/1],
[61b/6], [62b/8], [63b/5],
[64b/7], [67a/1], [68a/8],
[69b/3], [70a/7], [76a/10],
[76b/8], [76b/10], [77a/10],
[82b/8], [83a/4], [86a/1],

peygâmbër: (F.) Allah tarafından emirlerini kullarına bildirmekle görevlendirilmiş kimse, Tanrı elçisi, nebi, resul.

[17a/4], [30a/3], [30a/4]

p.+üñ: [43a/3]

peygâmbërlik: Peygamber olma durumu.

[30a/7]

peyk: (F.) Haberci.

p.-i ecel: Azrail.

[50b/4]

peyzāne: ?

[30a/8]

pīl: (F.) Fil.

[78a/5], [86b/5]

p.+ile: [27a/6]

pīlbān: (F.) Fil bakıcısı.

[78a/4]

pīlever: (F.) Çerçi.

[51a/2]

pinhān: (F.) Gizli.

[27a/8]

pīr: (F.) **1.** Yaşlı, ihtiyar kimse. **2.** Bir konuda baş durumunda olan, önder denmeye layık, tecrübeli ve üstat kimse.

[41a/9], [87a/8]

p.+e: [87a/3], [87a/4]

p.+dür: [8b/4]

p.+i: [08b/3], [86a/8]

p.+üñ: [86b/5]

p.-i miskin: [85b/10]

pīrlık: Pir olma durumu.

[41b/1]

pīrüz: (F.) Uğurlu, hayırlı, kutlu, firuz.

p.+ı: [47b/1]

pīş: (F.) Ön, ön taraf.

[89a/6]

pīşe: (F.) Huy, âdet, tabiat.

[37a/10]

p.+si: [76a/5]

polad: (F.) **1.** Çelik: **2.** Çelik gibi güçlü ve kuvvetli.

[76a/2], [76b/9]

pūr: (F.) Dolu.

p.-miḥnet: (F. pūr + Ar. miḥnet)
Mihnet dolu.

[02a/7]

pūşt: (F.) Taban, zemin.

p.-pāy: (F.) Ayak tabanı.

[09b/2]

püştibân: (F.) Destek olan (kimse), koruyucu, hami.

[48b/3]

rabbi: (Ar.) “Ey Rab” anlamındadır.

[49a/6]

rabbānî: (Ar.) Rabla ilgili, Allah’a ait, ilahî.

[24b/6]

r

rābi’: (Ar.) Dördüncü.

r.+de: [08b/2]

rağbet: (Ar.) İstek, arzu, alaka, meyil, teveccüh.

[88b/2]

rāğib: (Ar.) İstekli, isteyen (kimse).

[100a/7]

rağm: (Ar.) İnadına, zıddına davranma.

r.+ma: [97b/3]

rāhat: (Ar.) Üzüntüsüz ve sıkıntısız olma durumu, huzur.

[82a/7], [90a/4]

r.+ila: [25b/5]

rāh: (F.) Yol.

r.+iyle: [11b/9]

r.-i şavāb: [02a/3]

raḥmet: (Ar.) **1.** Allah’ın yaratıklarına olan merhameti, acıma ve esirgemesi.

[37a/5], [43a/1], [43b/8]

r.+en: [43a/2]

r.+i: [46b/5]

r.-i ‘ālemyān: [48a/7]

raḥmetü’llah: Allah’ın rahmeti.

[43a/2]

raḥt: (F.) Yola çıkarken alınan eşya, yol malzemesi.

[24a/5]

rā’î: (Ar.) Gören, görücü, bakan.

[91b/2]

ra'yyet: (Ar.) Bir hükümdarın yönetimi altında olan, vergi veren ve devlet tarafından korunan halk.

[26a/8], [35b/1], [35b/5],
[38a/6], [73a/8], [88b/3]

r.+ine: [71a/2]

r.+lerüñe: [43b/7]

r.+üñ: [73a/4], [76b/6]

r.-i rağbet: [88b/2]

rağam: (Ar.) Yazı yazma.

[13a/8]

rağşân: (Ar.) Rakseden, oynayan.

r.+durur: [52a/8]

raşaf: ?

r.+ü'l-'âlem: [12b/8]

râst: (F.) Doğru, düz, eğri olmayan, müstakim.

[35a/3], [63b/5], [64a/4]

raṭb: (Ar.) Yaş, ıslak.

[09a/4]

râvî: (Ar.) Rivayet eden, anlatan, nakleden kimse.

[22b/2], [97b/8], [77b/10]

râviyân: (Ar.) Raviler, rivayet edenler, nakledenler, anlatanlar.

r.-ı aḥbâr: [14a/1]

ravza: (Ar.) **1.** Cennet. **2.** Çayır çimeni, ağacı, suyu bol yer, bahçe.

r.+nuñ: [52a/10]

r.+sında: [43a/4]

r.-i irem: [13a/6]

rây: (Ar.) Fikir, görüş, düşünce.

r.+umuz: [91a/5]

r.-ı memleket: [13a/5]

râz: (F.) Gizlenen şey, sır.

[49a/10]

r.+ı: [53b/9]

r.+ın: [04a/3], [49a/10]

r.+ına: [49a/7]

r.+ını: [51a/8]

rāzī: (Ar.) **1.** Kabul eden, uygun bulup benimseyen, olana boyun eğip rıza gösteren. **2.** Hoşnut olan.

[62b/7], [76b/3], [34a/9]

rebāb: (F.) Sap kısmının ucunda Hindistan cevizinden yapılmış basık, yuvarlak, küçük bir kâsesi bulunan, dize veya bir yere dayanarak çalınan saz.

[99a/5]

rebī‘: (Ar.) Bahar mevsimi.

[08a/7]

r.+dür: [51b/5]

r.-ı ‘îş: [05a/6]

reḳabāt: (Ar.) Rekabetler, çekişmeler, yarışmalar.

r.-ı enam: [11a/3]

rek‘at: (Ar.) Namazda kıyam, rükû ve iki defa secdeden meydana gelen bölüm.

[43a/8]

remīm: (Ar.) Çürümüş.

[18b/10]

remz: (Ar.) Bir şeyi akla getiren, o şeye delalet eden nesne, işaret, resim, harf, kısaltma vb.; sembol.

r.+ile: [25a/1]

renc: (F.) **1.** Ağrı, sızı. **2.** Zahmet, eziyet, ıztırıp.

[02b/3], [29a/4], [74a/10],

[82a/7], [82a/7], [90a/4],

[98b/10]

r.-āmiz: (F.) Zahmet, eziyet, ıztırıp veren.

[65a/3]

r.+e: [76a/2]

r.+i: [34b/7], [71b/7]

r.+ile: [34b/8], [67a/8]

rençberlik: Rençper olma durumu ve rençperin yaptığı iş, ırgatlık, çiftçilik.

[96a/2]

rengārenk: (F.) Çeşit çeşit renkli, renk renk.

[52b/1]

rengīn: (F.) Güzel, hoş, latif.

[05b/5]

r.-beyān: Hoş anlatımlı.

[09a/4]

resm: (Ar.) **1.** Bir nesne, bir canlı yahut tabiatın kara kalemle, sulu veya yağlı boya ile kâğıt, bez vb. bir yüzey üzerine yapılan benzeri, tasvir, timsal. **2.** Âdet, usul.

[72b/8]

r.+e: [40b/7], [52b/2], [53a/9], [85a/10]

r.-i dostān: [52b/4]

resmen: (Ar.) Devlet adına, resmî olarak

[04b/5]

resûl: (Ar.) **1.** Peygamber, nebi [Özellikle Hz. Muhammed için kullanılır]. **2.** Elçi.

r.+i: [81a/2]

r.-i şefî: [48b/5]

reşâş: (Ar.) Çisenti, serpinti.

r.+ından: [46b/7]

revâ: (F.) Layık, uygun, yerinde, münasip.

[03a/5], [51a/10], [73a/5],

[74b/8], [76b/5], [78b/6],

[80a/2], [81a/8], [81b/8]

revān: (F.) Yürüyen, giden.

[03a/8], [77b/6]

r.+idi: [99b/10]

revhānî: (Ar.) Güzel, ferah, gönül açıcı (yer).

[99a/7]

reyb: (Ar.) Şüphe.

r.+i: [50a/2]

reyhān: (Ar.) Fesleğen.

r.-1 cüvānî: [28a/5]

reyhānî: (Ar.) Fesleğenle ilgili.

[99a/6]

rıfķ: (Ar.) Huyda ve hareketlerde yumuşaklık, nezaketle davranma, yavaşlık, mülayimlik.

[80a/1]

rıhlet: (Ar.) Dünyadan ahirete göçme, ölme, vefat.

[42b/6]

rızâ: (Ar.) Allah'ın kulun hâli ve yaptıkları karşısında duyduğu hoşnutluk.

r.+sına: [63a/7]

rızık: (Ar.) **1.** Allah tarafından herkese takdir edilen nimet. **2.** Yiyecek, içecek şey, azık.

[98a/8], [98a/9]

r.+ı: [96a/6]

ri'âyet: (Ar.) Uyuma, itaat etme.

r.-i memleket: [57b/1]

riş: (F.) Sakal.

[85a/4]

rivâyet: (Ar.) **1.** Bir haberi, söz veya olayı nakletme, anlatma. **2.** Nakledilen haber veya söz. **3.** Halk arasında söylenen söz, söylenti.

[14a/2], [22b/2], [40b/9],

[43a/3], [61a/5], [77b/10],

[97b/9]

riyâset: (Ar.) Reislik, başkanlık.

[64b/8]

rû: (F.) Yüz, çehre.

[99a/9]

rübâh: (F.) Tilki.

[64a/4], [64a/10]

r.-ı miskin: [64a/8]

rubâ'î: (Ar.) Divan edebiyatında dört dizeden oluşan ve belirli aruz kalıpları ile yazılan şiir, dördül.

[22a/6], [32a/6], [61b/10],

[67b/3], [69b/6], [70a/8],

[71a/3], [71b/4], [73a/1],

[74b/5], [85a/1], [85a/6],

[92a/8], [92a/9], [95b/5]

r.+yi: [22b/8], [23b/3], [41b/9]

rûbeh: Bkz. rübâh.

[07b/3]

rûh: (Ar.) **1.** İnsan ve hayvanda vücûdu canlı kılan, bilen, duyan ve idrak eden hayat gücü, hayat cevheri, can.

[51b/6]

r.+a: [05a/1]	r.-ı hāk: [18b/5]
r.+durur: [51b/7]	rüz: (F.) Gün, gündüz.
r.-efzā: Ruhlu arttıran.	r.-ı kıyāmet: Kıyametten sonra insanların hesaba çekileceği gün.
r.-maşbūb: Dağılmış ruh. [21a/3]	[99b/10]
rūhāniyye: (Ar.) Ruhla ilgili olma, ruhun hâkim olması durumu, ruhanilik, manevilik.	r.-ı meydān: Kıyametten sonra insanların hesaba çekileceği gün.
r.+dür: [01b/7]	[23a/7], [23b/7]
ruḥṣat: (Ar.) İzin, müsaade. [16b/4]	r.-ı penç: [05b/2]
rūsbi: (F.) Orospu, ruspik. [63b/2]	r.-be-rüz: (F.) Günbegün, her gün, gündend güne. [02b/4]
r.+lerden: [63b/4]	rūzedār: (F.) Oruçlu.
r.+leri: [63b/4]	r.+lar: [46b/10]
rūsūm: (Ar.) Vergiler. r.+u'l-cevr: [10a/5]	rūzigār: (F.) 1. Dünyanın içinde bulunduğu devir, zaman, vakit, dehr. 2. Yel. [41a/7], [48b/6], [76a/3]
rūy: (F.) 1. Yüz, çehre. 2. Taraf, cihet, yön. r.+ı: [12a/1], [99a/9]	r.+da: [52b/6]
r.-ı dil-ārām: [06b/4]	r.-ı sitemkār: [14a/6]

r.-nā-mūsā'id: [61a/6]

s.+ıdı: [65b/4]

s/ş/ş

s.+u'l-in'ām: [70a/1]

sa'ādet: (Ar.) Mutlu olma, mutlu ve mesut yaşama, mutluluk, bahtiyarlık.

sābıka: (Ar.) Geçmişte olan şey, geçmiş bulunan olay.

[68b/1]

[65b/6]

şabā: (Ar.) Sabaha doğru kuzeydoğudan hafif hafif esen serin, hoş, latif bahar rüzgârı, tan yeli.

şabr: (Ar.) Acı, yoksulluk, haksızlık vb. üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi, dayanç.

[21a/10], [55a/6]

ş.+yı: [47a/5]

şabāh: (Ar.) Günün başlangıcı, gündüzün ilk saatleri.

şaçıl-: Etrafa dağılmak, yayılmak.

ş.-mışdur: [52a/1]

[27b/5]

ş.+a: [54a/2], [100a/10]

sādis: (Ar.) Altıncı.

[08b/3]

ş.+da: [11a/7]

şab'en: (Ar.) Güç ile.

şafā: (Ar.) **1.** Gönül şenliği, rahat, huzur, kedersizlik. **2.** Eğlence, neşe, zevk.

[13b/8], [51b/1], [75b/3]

[04b/5]

sābık: (Ar.) Zaman bakımından geride kalan, geçen, geçmiş, önceki, evvelki

ş.+dur: [03a/9], [51a/3]

ş.+lar: [41a/8]

s.+ı: [70a/7]

ş.-yı şöhet: [13a/6]

şafahāt: (Ar.) Safhalar, evreler.

ş.-1 eyyām-ı havāşi: [11a/2]

şaff: (Ar.) Yan yana düzgün bir şekilde sıralanan kimselerin meydana getirdiği dizi, sıra.

ş.+ında: [69a/5]

ş.-1 ni'āl: Bir toplulukta oturulacak en aşağı, en önemsiz yer.

[69a/3]

şafha: (Ar.) Üzerine yazı yazılmış veya yazılmaya uygun sayfa.

ş.-i sīmīn: [99b/1]

şafvet: (Ar.) Maddi ve manevi manada temizlik, arılık, saflık.

ş.-i ādemiyān: [48a/7], [12b/4]

sağ: Sağlam, esen.

[97a/4]

şahāyif: (Ar.) Sahifeler, sayfalar.

[50b/8]

şāhib: (Ar.) Bir şeyin mülkiyetini ve o şeyi istediği gibi kullanabilme hakkını elinde bulunduran kimse, mâlik.

ş.-dil: (Ar. şāhib + F. dil) “Gönül sahibi” Gönül Hakk’a bağlı olan veli.

[82b/5], [83b/6], [84b/6], [84b/10], [93a/5]

ş.-d.-i dānā: [89b/5]

ş.-d.-i dervīş: [98a/4]

ş-hüner: (Ar. şāhib + F. hüner) Hüner sahibi, hünerli.

[51a/1]

ş.-kırān: (Ar.) Uğurlu olarak bilinen Zühre (Venüs) ve Müşteri (Jüpiter) yıldızlarının aynı burç ve aynı derecede oldukları kutlu zamanda doğan kimse, böyle bir zamanda tahta çıkan çok başarılı hükümdar.

[10a/3], [20a/7], [41a/7]

ş.-şohbet: (Ar.) Sohbet sahibi, sohbeti güzel kişi.

[54a/1]

ş.-vücūd: (Ar.) Varlık sahibi.

[76a/4], [92b/8]

şahn: (Ar.) Orta yer, saha, meydan.

ş.+ında: [03a/9]	şakın-: 1. Herhangi bir korku veya düşünce ile bir şeyi yapmaktan uzak durmak, içtinap etmek. 2. Olabileceği düşünülen kötülöklere karşı önlemler almak. 3. Korumak, esirgemek, gözetmek.
ş.-ı meydān: [22b/6]	
şahrā: (Ar.) Çöl.	
[88a/1], [90b/5]	
ş.+sına: [04b/10]	[04a/5], [61a/4], [67b/6]
ş.+yı: [47a/9]	ş.-an: [63a/8]
ş.-yı feşāhat: [07b/2]	şakkāk: (Ar.) İşaret ve delil yazmada mahir kâtip.
şahr: (Ar.) Cinlerin çok zararlı ve çok korkunç kabul edileni.	[06a/9]
[99b/7]	şakla-: 1. Elinde bulundurmak, tutmak. 2. Kaybolmaması, görünmemesi için gizli bir yere koymak. 3. Gizli tutmak, duyurmamak.
sa'īd: (Ar.) Kutlu, uğurlu, mübarek.	
s.-i şehīd: [43a/1]	
sā'id: (Ar.) Kolun dirsekten bileğe kadar olan kısmı.	[61a/4]
s.+ine: [07a/6]	ş.-maḳ: [28b/8]
s.+üm: [42b/7]	ş.-mazlar: [88b/7]
saḳat: (Ar.) Eksik, kusurlu, bozuk, hatalı.	ş.-rdum: [87a/9]
[14b/4], [16a/5]	ş.-rduñ: [75b/1]
saḳın: Asla.	ş.-yam: [72a/3]
[18b/4], [85a/5]	ş.-yu: [75a/3]

şal-: 1. Yollamak, göndermek. 2. Koymak, katmak.

ş.-a: [85a/9]

ş.-dı: [66b/2]

ş.-up: [14a/7]

şalâh: (Ar.) İyi duruma gelme, düzelme, iyileşme, iyilik.

[17b/8], [17b/9], [97a/5]

ş.+ıla: [68a/2]

sâlâr: (F.) Baş, başkan, reis, kumandan.

s.+ı: [73b/10]

s.-ı Rûm: [13a/4]

şalın-: Sağa sola veya öne arkaya hafifçe sallanmak.

ş.-ur: [52b/1]

şâlih: (Ar.) 1. Dinin emrettiği hususlara uygun davranan, iyi amel sahibi, günah işlemekten kaçınan (kimse). 2. Elverişli, uygun, yarar.

[29a/10], [29b/1], [45b/1],

[75a/1]

ş.+ler: [29a/10], [31b/1]

sâlif: (Ar.) Geçmiş, geçen.

[35b/1], [38a/7], [45a/9],

[57b/1], [75a/1], [76a/4],

[89b/5]

sâlîfe: Bkz. sâlif.

s.+de: [14a/3]

sâliş: (Ar.) Üçüncü.

ş.+de: [08b/1]

sâlhâ: (F.) Seneler, yıllar.

[08b/8]

salţanat: (Ar.) 1. Hükümdarlık, sultanlık. 2. Bolluk, zenginlik, şatafatlı ve gösterişli yaşayış, debdebe. 3. Hâkimiyet, güç.

[26b/4], [36b/2], [40a/4],

[56b/5]

s.+ıdı: [88a/6]

şan-: Bir şeyin olma veya olmama ihtimalini kabul etmekle birlikte, olabileceğine daha çok inanmak, zannetmek, zanneylemek.

ş.-dı: [90b/6], [71a/8]

ş.-ana: [93b/1], [93b/2]

ş.-ma: [22b/1], [84a/7]

saña: Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

[06a/6], [39b/6], [45a/3],
[45a/7], [48a/3], [65a/10],
[71b/7], [77b/4], [79a/1],
[79b/2], [81b/2], [82a/2],
[87b/2], [90a/9], [90b/2],
[95a/3], [95b/9], [96b/4]

şan‘at: (Ar.) Bir duygu, tasarı, güzellik vb.nin anlatımında kullanılan yöntemlerin tamamı veya bu anlatım sonucunda ortaya çıkan üstün yaratıcılık.

[86a/1]

şanavber: (Ar.) Çam fıstığı ağacı.

[21a/9], [21a/10]

ş.+e: [21a/10]

şāni‘: (Ar.) “Yaratan, halkeden” anlamında Allah için kullanılır.

[33a/6]

şānī: (Ar.) İkinci.

[08a/10]

şanki: (F.) Sözüm ona, sözde.

[41b/3], [86b/4]

sarāy: (F.) Hükümdarların veya devlet başkanlarının oturduğu büyük ve gösterişli bina.

[19a/1]

s.+ları: [84b/3]

şarf: (Ar.) **1.** Harcama, masraf etme. **2.** Bir şeyi bir işte kullanma, o yolda harcama.

[46a/7], [46a/9]

şat-: Bir bedel karşılığında başkasına devretmek.

ş.-mağ: [93a/10]

şatıcı: Alıcıya mal satan kimse.

[51a/2]

saṭır: (Ar.) Bir sayfa üzerine enine yazılan veya dizilen kelimelerin meydana getirdiği yazı sıralarından her biri.

[80b/9]

saṭr: (Ar.) Satır kelimesinin eski metinlerde kullanılan asıl şekli.

s.+ında: [90b/2]	sa'y: (Ar.) Çalışma, çalışıp çabalama, emek sarfetme, ceht.
saṭvet: (Ar.) Karşı konulmaz derecede zorlu ve ezici kuvvet, sindirici, boyun eğdirici güç.	[93a/2]
s.-i salṭanat: [88a/6]	şay-: Varsaymak, tutmak, farz etmek.
şavāb: (Ar.) 1. Doğruluk. 2. Doğru.	[20a/5]
[02a/3], [04a/2], [91a/7]	ş.-ma: [31a/3], [65a/10]
şavaş: Devletler arasında cereyan eden silahlı çarpışma, cenk, harp, muharebe.	şayd-gāh: (Ar. şayd + F. gāh) Av yeri, avlak.
[23a/4], [36a/5]	[72b/1]
ş.+da: [76a/1]	ş.-i peleng: [07b/3]
şavaş-: Mücadele etmek, uğraşmak.	sāye: (F.) Yardım etmek, destek olmak suretiyle kayırma, koruyup gözetme, himaye.
ş.-duñ: [79b/2]	s.-i girdigār: [10a/1]
şavlet: (Ar.) Bütün gücüyle saldırma, şiddetli hücum, saldırı.	s.-i hizmet: [09b/5]
ş.-i sermā: [51b/5]	sāyesinde: Aracılığıyla, yardımıyla.
şavma'a: (Ar.) İçinde ibadet edilen ve uzlete girilen çeşitli dinlere ait tapınak.	[09b/7], [34a/8]
[88a/2]	şayıl-: Sayma işine konu olmak, addedilmek.
şavur-: Önüne gelen bir şeyi havaya kaldırıp sağa sola uçurmak.	ş.-asın: [60a/10]
s.-caḳ: [42a/10]	sāyir: (Ar.) Başka, öteki, diğer.

[01b/8], [31a/8], [82b/4],
[84b/3], [93a/1]

sebeb: (Ar.) Bir şeyin olmasına veya belli bir hâlde bulunmasına yol açan şey.

[34a/6], [36b/10], [60a/3]

s.+den: [21a/3]

s.+e: [73b/5]

s.+iledurur: [33b/8]

şebt: (Ar.) Yazma, kaydetme.

ş.-i raşafü'l-'âlem: [12b/8]

sebz-aḥḍar: (F. sebz + Ar. aḥḍar)
Yemyeşil.

[47a/10]

sebbe: (F.) Kök, sap, yaprak ve çiçeklerinden çeşitli yemekler yapılan veya çiğ olarak yenen yeşil bitki ve otlara verilen ortak ad, zerzevat.

s.+si: [27b/10]

s.-zār: Sebze yetiştirilen yer, sebze bahçesi, bostan.

[51b/9]

s.+ında: [07a/10]

sec': (Ar.) Kumru, güvercin gibi kuşların belli fasıllarla ötüşü.

s.-i ṭayr: [52a/10]

sefer: (Ar.) **1.** Yolculuk, seyahat. **2.** Savaş için yapılan yolculuk, savaşa gidiş ve yapılan savaş.

[61b/1]

s.+i: [66a/3], [67a/5]

s.+inden: [91b/7]

seg: (F.) Köpek.

[68b/8]

s.-i aşḥāb-ı kehf: [30b/4]

segirdim: Akın, hücum.

[73a/5]

seḥer: (Ar.) Tan yerinin ağarmasından biraz önceki zaman veya şafağın sökmek üzere olduğu vakit.

[100b/1]

seḥī: (F.) Doğru, düzgün, fidan gibi.

[52a/7]

sehl: (Ar.) Kolay.

[81a/8]

s.+dür: [02a/2]

s.-i tağayyür: [58a/2]

s.-i ümiz: [62b/2]

sehun: (F.) Laf, söz, lakırdı.

s.+da: [03b/2]

şakaleyn: (Ar.) İnsan ve cin.

[46a/9]

sekiz: **1.** Yediden sonra gelen sayının adı. **2.** Yediden bir artık.

[08a/5], [08a/6], [08b/5],
[08b/6]

sekizinc: Sekizinci.

[17b/7]

selām: (Ar.) Huzur, güven, sağlık, selamet.

s.+ıla: [60b/8]

selāmet: (Ar.) **1.** Ruh ve beden yönünden sağlıklı olma, esenlik. **2.** Tehlikeden uzak olma, güvenlik. **3.** Kurtulma, kurtuluş.

[40b/5, [65a/1], [65b/9],
[67a/1], [76b/6]

s.+de: [36a/6]

s.+lık: [39a/7]

selsāl: (Ar.) Çok soğuk olmayan, içimi hoş hafif su.

[52a/10]

semā: (Ar.) Göğün görünen yüzeyi, gökyüzü.

s.+da: [10a/1]

sem'an: (Ar.) Dinleyerek, itaat ederek.

s. ve tā'a: (Ar.) Baş üstüne, emredersiniz.

[06b/6]

semend: (F.) Güzel, süratli ve çevik at.

[10a/1]

s.+üñ: [13a/9]

semüz: Semiz, besili, etli, yağlı.

[21b/8]

sen: Teklik ikinci kişiyi gösteren söz.

[04a/4], [06a/4], [06a/5],
[06b/3], [16a/7], [18b/4],
[22b/1], [36b/10], [39b/7],
[40b/6], [40b/7], [47a/4],
[61a/4], [64a/1], [64a/2],
[69a/7], [75a/8], [77a/3],
[78b/6], [79a/3], [80a/6],
[82a/1], [82a/2], [90a/8],
[93b/2], [94a/6], [94a/7],
[96b/5], [97a/3]

s.+de: [37a/5], [98a/8]

s.+den: [05b/3], [05b/9],
[06a/6], [11b/5], [41a/4],
[71a/9], [77b/4]

s.+i: [05b/9], [06a/4], [06a/5],
[06a/6], [06b/3], [87b/2]

s.+sin: [48b/3]

s.+üñ: [12a/4], [16a/9], [18a/3],
[35a/1], [40b/5], [45b/3],
[45b/5], [64a/4], [64b/4],
[75b/1], [82a/1], [94a/7]

s.+üñile: [34a/6]

şenā: (Ar.) Övme, övüş, medih.

ş.+sı: [01b/5]

seniy: (Ar.) Yüksek, yüce, ulu, âli.

[31a/3]

sencileyin: Senin gibi.

[54b/6]

seng: (F.) Taş.

[70b/7]

s.+ile: [41a/6]

sepīd: (F.) Beyaz.

[100a/10]

ser: (F.) **1.** Baş, kafa. **2.** Baş, başlangıç.

[42b/6]

s.-i ‘ālem: [58a/10]

s.-i deryā-yı Nīl: [78a/4]

s.-be-ser: (F.) Baş başa, birlikte,
beraberce.

[42b/7]

s.-gerdān: (F.) Başı dönen, ne
yapacağını bilmeyen, şaşırılmış,
sersemlemiş bir durumda olan
(kimse), şaşkın, perişan

[99a/4], [52b/7]

s.-geşte: (F.) Başı dönmüş, kafası karışmış (kimse), şaşkın.

[48a/3]

s.-heng: (F.) Divan-ı Hümayun çavuşu.

[93b/5]

s.+inüñ: [33a/5]

s.+ân-ı melik: [79b/9]

s.-i ħarîf: [05a/7]

s.-hoş: (F.) Sarhoş kelimesinin eski ve asıl şekli.

s.+ıdı: [100b/4]

s.-ver: (F.) Bir topluluğun en ileri geleni, başkan, reis.

[59b/4]

s.+i: [73b/10]

s.-i kâinât: [48a/5]

serâ: (F.) Sonuna geldiği kelimelere “terennüm eden, söyleyen” anlamı katarak Farsça usulüyle birleşik sıfatlar yapar.

[51b/9]

serâperde: (F.) Saray perdesi, bir büyük konağın kapısında veya harem ile selamlık arasındaki büyük perde.

s.+si: [11b/2]

serâsime: (F.) Sersem, şaşkın.

[99b/8]

serây: (F.) **1.** Hükümdarların veya devlet başkanlarının oturduğu büyük ve gösterişli bina.

[54b/7], [55a/2], [100b/7]

s.-ı rûh: [05a/1]

sermâ: (F.) Kış, soğuk.

[51b/5]

serme: ?

s.-i a’yân-ı ‘arşyân: [11b/9]

serv: (F.) Servi kelimesinin eski metinlerde görülen asıl şekli.

s.-i sehî: [52a/7]

sev-: **1.** (Bir şey veya kimseye) Sevgi duymak, gönlünde (ona karşı) bir muhabbet beslemek. **2.** (Bir şey birinin) Çok hoşuna gitmek, (onu) beğenmek, (ondan) hoşlanmak.

s.-eler: [63b/4]

s.-er: [63a/5]

s.-erler: [35a/3]

s.-mişidi: [85b/7]

sevdā: (Ar.) Aşırı istek, tutku, arzu, heves.

s.+sım: [59b/4]

sevin-: Sevinç duymak, memnun ve hoşnut olmak.

[96b/4]

sevret: (Ar.) Şiddet.

s.+inden: [55a/10]

seyl: (Ar.) Sel kelimesinin eski metinlerde görülen asıl şekli.

s.+ine: [42a/10]

seyrān: (Ar.) Gezip dolaşma, gezme, gezinti.

[88a/3]

sezāvār: (F.) Layık olan, layık, seza.

s.+ı: [59b/8]

şı-: Yenmek, mağlup etmek.

ş.-dufi: [79b/2]

ş.-yup: [44a/10]

şıçra-: Ürkerek olduğu yerde doğrular gibi sarsılmak.

s.-dı: [100b/4]

şiddik: (Ar.) Hz. Muhammed'i ve onun Allah'tan getirdiği her şeyi tasdikte kemâle erişen, söylediği her sözü bizzat yaşayıp hal ederek peygamberlikten sonraki en yüce makama erişen kimse, Allah'ın ermiş kulu, sıddikiyet makamı ehli.

ş.+dan: [90a/1]

şiddk: (Ar.) İçten, yürekten bağlanma, bağlılık, sadakat.

[13b/8]

ş.+ıla: [13b/5], [13b/7]

şifāt: (Ar.) **1.** Bir kimse veya şeyin sahip olduğu nitelik, ona ait olan özellik, hal ve vasıf. **2.** Yüz, surat.

[76a/10]

ş.+ına: [12b/9]

ş.+lar: [14b/1]

ş.+lu: [55b/10]

şığ-: **1.** (Bir husus) Bir şeyin sınırları içine girebilmek. **2.** (Bir husus) Bir şeye uygun düşmek, yakışmak, kabul edilebilir olmak.

ş.-ar: [28/b/8], [25b/7], [25b/6]

ş.-arlar: [25b/5]

ş.-maz: [25b/8], [25b/6],
[25b/5]

şına: ?

[24a/1]

sıvış-: Etrafa sezdirmeden sessizce ortadan kaybolmak, kaçmak.

s.-dı: [27a/10]

silâh: (Ar.) Savunmak veya saldırmak amacıyla kullanılan araç.

s.+umuz: [58a/5]

silih-dâr: (Ar. silâh + F. dâr) Padişahı veya sadrazam, vezir, beylerbeyi gibi bir devlet büyüğünü korumakla, silahlarını muhafaza etmek ve bakımını yapmakla görevli kimse.

s.-ı hâr: [05a/8], [07a/6]

silik: (Ar.) İnci, boncuk vb. dizilen iplik.

s.+inde: [29a/7]

silsile: (Ar.) Birbirine bağlı yahut birbiriyle ilgili şeylerin art arda veya yan yana dizilerek meydana getirdiği sıra, dizi.

s.+sinde: [60a/10]

şim: (F.) Gümüş.

[67a/10]

şimâ: (Ar.) Yüz, çehre.

s.+sı: [11b/10], [66a/6], [83b/2]

şimin: (F.) Gümüşü andıran, gümüş gibi.

[99b/1]

şin: Bkz. sen.

s.+i: [36a/7], [78a/5]

şine: (F.) Göğüs.

s.-ber-şine: (F.) Göğüs göğüse.

[100a/9]

şipâhî: (F.) Osmanlı ordusunda bir sınıf süvari askeri.

s.+lere: [71a/1]	[81b/3]
s.+sini: [57b/8]	sitemkār: (F.) Zulüm ve haksızlık eden, zalim, sitemger.
sipās: (F.) Şükür ve övgü, hamd ve sena.	[14a/6]
s.+ı: [01b/6]	sitiz: (F.) Kavga, dövüş, çekişme.
sipih̄r: (F.) Gök, sema, asuman.	[76a/1]
[52b/9]	siyāh: (F.) 1. En koyu renk, kömür rengi, kara. 2. Siyah ırktan olan kara derili kimse, zenci. 3. Kara renkte olan.
sīret: (Ar.) Bir kimsenin ahlakı, seciyesi, karakteri, dışı akseden davranışı.	[35a/10], [98a/3], [99b/4], [100a/6], [100a/10]
[56b/5]	s.+a: [100a/9]
s.-i pādīšāhān: [08a/9]	s.+da: [100a/8]
s.-i šāhān: [08a/10]	s.+ı: [100b/6]
sitāre: (F.) Yıldız.	s.+uñ: [100b/9]
s.+dür: [33b/2]	siyāhī: (F.) Siyahla ilgili, siyah.
sitāregān: (F.) Yıldızlar.	s.+ye: [27b/2]
[11a/7]	siyākat: (Ar.) Genellikle devlet dairelerinde kullanılmış bir yazı türü.
sitāyiş: (F.) Övme, övgü, medih.	s.+da: [62a/5]
[66b/9]	s.-ı nazm-ı fen: [03b/3]
sitem: (F.) Eziyet, cefa, zulüm, haksızlık.	

s.-ı neşr-i seḥun: [03b/2]

siyāset: (Ar.) Devletler arası ilişkileri, devlet işlerini düzenleme ve yürütme sanatı, politika.

[14a/7]

s.+durur: [16b/5]

s.+e: [27b/8]

s.-i helāk: [17b/1]

siz: Çokluk ikinci kişi zamiri.

[42b/9], [66a/8]

s.+lere: [30b/8]

s.+üñ: [80b/3], [80b/6], [81a/3], [97a/6]

sikender: (Ar.) Yunan hükümdarları için kullanılan unvan.

[13a/4]

şofra: (Ar.) Üzerine yiyecekler, içecekler, tabak, kaşık, çatal vb. konularak çevresine oturulup yemek yenilecek şekilde düzenlenmiş masa, sini, yaygı vb.

[65a/6]

şoḥbet: (Ar.) İki veya daha çok kimse arasında karşılıklı olarak dostça,

arkadaşça yapılan konuşma, hasbihal, musahabe.

[31b/9], [54a/3], [99a/6]

ş.+e: [51a/6]

ş.+i: [31b/1], [38b/6], [54a/2], [66b/4]

ş.+in: [58b/9], [60a/3]

ş.+ine: [29a/10], [31a/9]

ş.+ini: [59a/1], [59b/10]

ş.+üñe: [13a/6]

ş.-i ihtişār: [02a/8]

ş.-i silk: [29a/7]

şoḳ-: 1. Isırmak, iğnesini batırmak, bu yolla zehirlemek. 2. Uğratmak, duçar etmek.

ş.-an: [64b/4]

ş.-ar: [41a/6]

ş.-asın: [83b/9]

ş.-ma: [67b/6]

şoñ: Bir şeyin en arkadan gelen bölümü, bitimi, nihayet, akıbet

ş.+ına: [07a/4]

ş.+ında: [20a/2]

şoñra: **1.** Daha ileri bir zamanda, müteakiben, önce karşıtı. **2.** Daha uzak ve ileri bir yerde. **3.** Makam, sıra, değer ve önemde arkada oluşu bildiren bir söz. **4.** Yoksa, aksi hâlde.

[04a/3], [04a/5], [04b/9],
[05b/9], [06a/6], [17a/3],
[18b/8], [29b/10], [40a/4],
[43a/4], [43b/5], [56b/4],
[56b/10], [61a/1], [71b/7],
[72b/7], [79a/3]

şoñradan: Konuşulan zamanın ardından gelen zamanda, muahharan.

[15b/10]

şor-: **1.** Soru yönelterek bilgi istemek, sual etmek **2.** (Bir şeyin hesabını bir kimseden) İstemek, (onu) sorumlu tutmak. **3.** Aramak.

[39b/9]

ş.-ar: [84b/8], [64b/3]

ş.-an: [49a/10]

ş.-dı: [15b/1], [34a/6], [36b/4],
[40a/7], [77a/2], [93b/6],
[39a/5], [45b/1]

ş.-dılar: [60a/1]

ş.-mağa: [66a/10]

ş.-mış: [97a/3]

ş.-mışlar: [07a/1]

şorı: Bilgi edinmek, açıklama istemek vb. düşüncelerle bir kimseye yöneltilen ve cevabı beklenen söz veya yazı.

[79a/1]

şorış-: Birbirine sormak.

ş.-duğ: [66a/7]

şovuk: Soğuk.

[41b/7]

sög-: Irza, namusa dokunan, ayıp, çirkin ve haysiyet kırıcı birtakım kalıplaşmış sözler söylemek, küfretmek.

s.-di: [93b/5]

sögüt: Sögütgiller familyasından, daha çok su kenarlarında yetişen, pek çok

çeşidi olan, uzun ve acı yapraklı, kabuğu kolay soyulur ağaç.

[29a/3]

söyle-:1. (Anlatmak istediği şeyi) Sözle bildirmek. **2.** (Bir fikir veya hususu) İleriye sürmek, ortaya koymak. **3.** Konuşmak. **4.** Bir şeyin yapılmasını sözle istemek, ısmarlamak.

[04a/4], [06a/5], [50b/3]

s.-di: [16a/5], [66a/10]

s.-diler: [93a/4], [93b/8]

s.-düm: [04a/1], [08a/7], [08b/1], [08b/5]

s.-meden: [97a/10]

s.-mediler: [66b/3]

s.-medüñ: [62b/9]

s.-mege: [14b/4], [16b/3], [50b/2], [51b/1]

s.-mek: [04a/2], [51a/4], [51a/8], [55b/3]

s.-mezsın: [97a/3]

s.-mişler: [97a/2]

s.-r: [03b/9], [04a/4], [14b/7], [25a/1], [53b/8], [92b/3], [93a/3]

s.-rdi: [79b/5]

s.-riken: [04a/5]

s.-se: [80a/6]

s.-ye: [17b/8]

s.-yeler: [16a/4], [51b/2], [51b/4]

s.-yem: [97a/10]

s.-yüp: [03b/10], [04a/1]

söylen-: Söylemek işi yapılmak, sözle anlatılmak

s.-di: [36b/3]

s.-ür: [08b/2]

söyleş-: Karşılıklı konuşmak, sohbet etmek.

s.-meye: [24b/10]

söz: 1. Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, lakırtı, kelam, laf, kavil. **2.** Bir veya birkaç heceden oluşan ve anlamı olan ses birliği, kelime, sözcük. **3.** Bir konuyu yazılı

veya sözlü olarak açıklamaya yarayan kelime dizisi. **4.** Kesinlik kazanmayan haber, söylenti. **5.** Bir işi yapacağını kesin olarak vadetme.

[04a/3], [04a/6], [16b/8],
[18a/2], [25a/1], [27a/7],
[51b/3], [62a/3], [64a/3],
[66b/3], [93b/8], [97a/10]

s.+e: [04a/4], [55b/8], [67b/2]

s.+i: [06a/5], [16a/1], [16a/3],
[17b/7], [22a/9], [28a/8],
[41b/7], [50b/3], [54b/2],
[55a/7], [55b/9], [62b/8],
[64a/8], [64a/10], [65a/2],
[65a/4], [69a/6], [79a/4],
[80a/7], [98a/5]

s.+ile: [51a/4], [81a/8]

s.+in: [79a/8], [80a/8], [96a/6]

s.+inden: [28a/9]

s.+ine: [84a/10]

s.+ini: [16a/6], [51b/2]

s.+iyile: [17b/3]

s.+ler: [65a/3], [79a/7], [86a/7]

s.+leri: [22a/2], [29a/5],
[30b/5], [31b/3], [34b/10],
[56a/10], [70a/4], [71b/9],
[73a/8], [77b/5], [89a/8],
[92b/5], [95a/7]

s.+lerini: [94b/5]

s.+ümüz: [69b/4]

s.+üñ: [17b/5]

s.+üñüz: [97a/6]

şu: **1.** Hidrojenle oksijenden oluşan, sıvı durumunda bulunan, renksiz, kokusuz, tatsız madde, ab. **2.** Bu sıvıdan oluşan kitle, deniz, akarsu

[92b/2]

ş.+dan: [03a/4]

ş.+lar: [52a/8]

ş.+yın: [39a/3]

su'âl: (Ar.) Sorulan şey, soru.

s.+üme: [62b/9]

şubḥ: (Ar.) Sabah vakti, sabah.

ş.+ıla: [13b/6]

ş.-1 dil-fürüz: [23b/8]

ş.-dem: Sabah vaktinde,
sabahleyin.

[13b/3], [13b/5], [13b/7],
[47a/5]

suc: 1. Bir kimse veya topluluğun
isteyerek ve bilerek yaptığı, töre ve
ahlaka aykırı davranış, kabahat. 2.
Günah.

s.+ı: [100b/9]

s.+ın: [94a/7], [44b/1], [70b/6]

s.+ına: [94a/8]

s.+ını: [69b/5]

şuc: Bkz. suc.

ş.+ın: [81b/6], [94b/5]

şuç: Bkz. suc.

ş.+ın: [90b/8]

s.+uñ: [94a/7]

şuçlu: Suç işlemiş, suçu, kabahati olan
(kimse).

[70a/3]

sūd: (F.) Fayda.

s.-mend: (F.) Faydalı.

[52b/3], [90b/7]

şudā': (Ar.) Sıkıntı, rahatsızlık,
huzursuzluk.

ş.+a: [58a/3]

şifr: (Ar.) Hiçbir değer ifâde etmeyen
şey.

[48b/8]

şulḥ: (Ar.) Barışma, barış.

[80a/5]

sultān: (Ar.) 1. Hükümdar. 2. Manevi
saltanatları sebebiyle bazı din ve
tasavvuf büyüklerine ve tarikat
pirlerine verilen unvan.

[05a/2], [10a/10], [11b/8],

[16b/8], [18b/6], [18b/8],

[19a/6], [26a/10], [33b/3],

[37a/10], [37b/1], [52a/4],

[65b/7], [73a/4], [77a/9],

[77b/5], [88b/8]

s.+a: [91b/2], [96a/1], [96a/2],

[96a/3]

s.+dan: [89b/10]

s.+ı: [99b/2]

s.+uñ: [68b/7], [73a/7]

ş.+e: [60b/2]

s.-ı a'zam: [09a/8]

s.+ı: [73b/6]

sultānī: (Ar.) Sultana yakışır, sultanlara layık, en iyi, en güzel.

süd: Kadınların ve memeli dişi hayvanların yavrularını besledikleri, memelerinden gelen, besin değeri yüksek beyaz sıvı.

[10a/3]

şun-: Bir şeyi büyük veya saygı duyduğu bir kimse, topluluk yahut makama nezaket kurallarına uyararak vermek, göndermek, yollamak, arz etmek, takdim etmek.

s.+ile: [32b/4]

süfle: (Ar.) Alçaklık.

ş.-alar: [05b/8]

s.-i nā-ḥaḳ-şinās: [57b/10]

ş.-dı: [54b/8]

sühā: (Ar.) Büyükayı yıldız kümesindeki en küçük yıldız.

s.+yı: [11a/8]

şüret: (Ar.) **1.** Gözün ilk bakışta gördüğü şey, dış görünüş, şekil, biçim. **2.** Tarz, yol, şekil. **3.** Yüz, çehre, surat.

şüm: (Ar.) Sarımsak.

[32b/3]

[21b/4], [33b/3]

ş.+e: [21b/5]

sünbül: (F.) Zambakgillerden, ilkbaharda basit salkım şeklinde, daha çok açık mor renkli, keskin ve güzel kokulu çiçekler açan soğanlı ve otsu süs bitkisi.

ş.+iyle: [87a/7]

[32b/6], [32b/10], [53b/1],

ş.+ler: [14b/1]

[53b/4]

ş.+lü: [20a/8]

süzān: (F.) Yakan, yakıcı.

sünbülüstān: (F.) Sünbül bahçesi.

[73b/8]

s.+dan: [53b/1]

s.+ından: [07b/2]

s.+leri: [12b/5]

s.-i için: [53a/7]

sür-: 1. Yönetip yürütmek, sevk etmek.
2. Devam etmek. 3. Oturduğu, bulunduğu yerden, ülkeden ceza olarak başka bir yer veya ülkeye göndermek, nefyetmek.

s.-di: [13b/4], [22b/7], [22b/8], [25b/3]

s.-meye: [83a/5]

s.-mişidi: [41a/9]

s.-üñ: [56a/1]

sürç-: Dalgınlıkla yanlış bir iş yapmak, yanılmak.

s.-en: [78b/8]

şüreyyā: (Ar.) Gökyüzünün kuzey yarım küresindeki Boğa burcunda yer alan ve yedi yıldızdan oluşan bir yıldız takımı, Ülker, Pervin.

[15a/10]

sürür: (Ar.) Sevinç.

s.+ı: [37a/3]

sürü-: Yere sürterek yürümek.

s.-r: [58b/7]

süst: (F.) Gevşek, zayıf, güçsüz.

[57b/2]

süvār: (F.) Bir binek hayvanına, özellikle ata binmiş kimse.

s. ol-: At vb. bir binek hayvanına veya bir taşıta binmek

[23b/9], [33a/2]

§

şa‘bān: (Ar.) Arabî ayların recep ile ramazan arasında kalan sekizincisi.

[08b/7]

şād: (F.) Sevinçli, memnun, mesrur.

[73b/3]

şādān: (F.) Sevinçli, mesrur, şad.

[24a/8]

şādmānī: (F.) Sevinç.

[96b/9]

şāh: (F.) **1.** Padişah, hükümdar. **2.** İran ve Afgan hükümdarlarının resmî unvanı.

[13b/2], [24a/9], [30a/7],
[36b/3], [36b/8], [38a/6],
[41b/4], [72b/3], [72b/6],
[78b/6], [78b/7], [79a/5],
[79a/1], [83a/2], [83a/3],
[86a/10], [88b/6], [89a/6],
[90b/9], [91a/2], [91a/5],
[91a/5], [91a/7], [92b/5],
[99a/2], [99a/8], [99b/1],
[100b/9], [91a/1]

ş.+a: [41b/6]

ş.+ı: [92a/8]

ş.+uñ: [10b/6], [11a/8], [11b/9],
[12b/3], [12b/4], [14a/9],
[15b/6], [18a/6], [22b/4],
[34b/1], [38b/5], [79b/5],
[80b/10], [100b/3], [100b/10]

ş.-ı şāh: [14a/9], [97a/1]

şāḡ: (F.) Dal, budak.

ş.-ı eṭfāl: [47a/10]

şāhā: (F.) Ey şah!

[34a/7], [56b/2], [58a/10],
[59b/2], [72b/5], [81b/8],
[77a/4], [85a/4], [92b/4],
[100b/9]

şāhān: (F.) Şahlar.

[16b/7]

ş.+durur: [08a/10]

şāhensāh: (F.) Şahlar şahı, padişahlar padişahı.

ş.-ı mu‘azzam: [09a/9]

şāhid: (F.) Güzel, dilber, sevgili.

ş.+lerine: [52a/1]

ş.-ı dil-firīb: [09a/9]

ş.-ı gül‘izār: [07a/6]

şāhīn: (F.) Kartalgillerden, Avrupa ve Asya'nın dağ, orman ve çalılıklarında yaşayan, 50-55 santimetre uzunluğunda yırtıcı bir kuş.

[07b/7]

ş.+ler: [07a/10]

şahş: (Ar.) **1.** Kimse, kişi. **2.** Bir insanın varlığı, nefsi, zâtı.

[68a/6]

ş.+um: [23b/6]

ş.-1 lâğar: [21b/8]

şâkir: (Ar.) Şükreden kimse, şükredici.

[81b/5]

şâkird: (F.) Bir ustadan sanat öğrenen kimse, çırak, yamak.

ş.+lerinde: [85b/4]

şâmil: İçine alan, kaplayan, kapsayan.

[33a/8], [59b/1], [15b/3]

ş.+e: [62a/6]

ş. ol-: İçine almak, kaplamak, kapsamak.

[05b/7]

şarâb: (Ar.) Meyve sularının ve özellikle üzüm suyunun belli usûllerde mayalandırılmasından elde edilen alkollü içki.

ş.-1 reyhâni: [99a/6]

şart: (Ar.) Bir şeyin varlığının veya meydana gelebilmesinin kendisine bağlı olduğu şey.

ş. it-: (Ar.) Uyulması kesin olarak istenen bir şart olarak öne sürmek, şart koşmak.

[88a/9]

şayâd: (F.) Şarlatan.

[92a/6]

ş.+a: [92b/6]

ş.-1 ‘Alevî: [91b/4]

şayâz: Bkz. şayâd.

[92a/5]

ş.+1: [91b/8], [92a/4]

şâzân: (F.) Sevinçli, mesrur, şad.

[07b/7], [52a/4]

ş.+durur: [51b/10]

şâz-mân: (F.) Sevinçli, şad, mesrur.

[65b/9]

şâzumân: Bkz. şâz-mân.

[34a/4]

şeb: (F.) Gece.

ş.-fūrūz: (F.) Geceyi
ışıklandırır.
[05a/2]

şebistān: (F.) Yatak odası.

ş.+a: [99a/5]

şefā'at: (Ar.) **1.** Bir suçun bağışlanması veya bir isteğin yerine getirilmesi için aracı olma. **2.** Peygamberlerin ve Allah'ın izin vereceği kimselerin, kulların suçlarının bağışlanması için Cenabıhak katında aracılık etmeleri.

[28a/2], [28a/3], [28a/4],
[100b/8]

ş.+iyle: [48b/7]

şefī': (Ar.) Şefaath eden, bir kimsenin affa uğraması için aracılık eden kimse.

ş.-i müşeffi: [48b/5]

şefkat: (Ar.) Koruma, acıma ve esirgeme duygusu ile karışık olan sevgi.

[15a/3], [37a/5]

şegāl: (F.) Et oburlardan, geceleri sürü hâlinde ve uluyarak gezen, kuyruğu

tilkiye, rengi kurta benzer, memeli yabani hayvan, çakal.

[25b/6], [59b/10], [60a/2],
[60a/3], [60a/10]

ş.+lar: [60a/1], [60a/7]

şeh: (F.) Şah kelimesinin nazımda ve bazı birleşik şekillerde kullanılan şekli.

[13b/5], [22a/3], [92a/8]

ş.+i: [13a/7]

ş.-nişin: (F.) Şah makamında oturan.

[69b/1]

şehā: (F.) Ey şah, ey padişah, ey sevgili.

[11b/5]

şehādet: (Ar.) Allah yolunda, millî ve manevi değerler uğrunda ölme, canını feda edip şehit olma.

ş.+de: [09b/1]

şehd: (Ar.) Bal.

[47b/3]

şehid: (Ar.) Allah yolunda ve din uğrunda savaşırken ölen kimse.

[43a/1]

şehir: (F.) Nüfusunun çoğu ticaret, sanayi, hizmet veya yönetimle ilgili işlerle uğraşan, genellikle tarımsal etkinliklerin olmadığı yerleşim alanı, kent, site.

[25b/2]

ş.+e: [91b/5]

ş.+inden: [05a/1]

ş.+üñ: [91b/6]

şehirli: Şehir halkından olan, kentli.

ş.+dür: [92a/1]

şehriyâr: (F.) Hükümdar, padişah.

[14a/8], [15a/9], [24a/6],
[33a/2]

ş.+a: [28a/3]

ş.+ı: [09b/8]

ş.-ı ‘âmil: [14a/4]

ş.-ı hoş-güftâr: [16a/6]

şehsüvâr: (F.) Çok usta binici.

ş.+ı: [09b/9]

şehvet: (Ar.) Ölçüyü aşan şiddetli arzu, şiddetli istek.

ş.+i: [100a/7]

şekker: Şeker kelimesinin eski metinlerde rastlanan şekli.

[29a/4]

şem’: (Ar.) Mum.

ş.+e: [11b/1]

ş.-i kâfûrî: [56a/8]

şemâtet: (Ar.) Gürültü, şamata.

ş.-i a’dâ: [61b/7]

şemâyl: (Ar.) Bir kimsenin dış görünüşü.

ş.+inden: [31a/10]

şemîme: (Ar.) Güzel koku.

s.-i vaşf: [10b/6]

şemme: (Ar.) Koklama.

ş.+si: [12a/1]

ş.-i şemîme: [10b/6]

şer: (Ar.) Kötülük, fenalık.

[49a/2]

şer': (Ar.) Şeriat, İslam şeriatı.

[14a/8], [78b/10]

ş.+e: [17b/6]

şer'an: (Ar.) Şeriat bakımından, şeriata göre.

[04b/5]

şerbet: (Ar.) Meyve özü, su ve şekerle yapılan tatlı içecek.

ş.+ini: [97a/5]

şerh: (Ar.) **1.** Bir metni, bir kitabı ayrıntılarına inerek açıklama, yorumlama. **2.** Açık açık anlatma, izah.

[08b/1]

ş.+in: [08b/5]

şerī'at: (Ar.) Allah'ın kulları için peygamberleri vasıtasıyla koymuş olduğu iman, ahlak, ibadet ve hukukla ilgili kural ve hükümlerin bütünü.

ş.+da: [16b/3]

şerīf: (Ar.) Şerefli, kutsal, mübarek.

ş.+e: [11a/9]

şerm: (F.) Utanma.

ş.-sār: (F.) Utangaç, mahcup.

[54b/2], [02a/1]

şerr: Bkz. şer.

ş.+inden: [33a/4]

ş.+ini: [26b/5]

ş.+üfiden: [45b/5]

ş.-i kalīl: [76b/7]

şevk: (Ar.) Şiddetli arzu, istek, aşırı heves.

ş.+inde: [52a/7]

şevket: (Ar.) Büyüklük, ululuk, heybet, haşmet.

[26b/7]

şeyātīn: (Ar.) Şeytanlar.

[56a/4]

şeyh: (Ar.) Tarikat kurucusu, bir tarikatta en yüksek dereceye ulaşmış olan kimse.

ş.+i: [55b/10]

şeytān: (Ar.) Hz. Âdem'e secde etmediği için cennetten kovulan,

insanları Allah'ın emirlerine karşı
kışkırtan, kötülüğe yönelten cin, iblis.

[55b/10]

ş.+ı: [16a/2]

şidād: (Ar.) Sert ve katı olmak.

[29b/6]

şifā: (Ar.) Hastalıktan kurtulma, iyi
olma, eski sağlığına tekrar kavuşma,
onma.

[78a/1], [99a/3]

şifte: (F.) Aşırı derecede tutkun,
müptela.

ş.-göñül: (F.) Gönül vermiş,
tutkun.

[85b/4]

şikār: (F.) Av.

[07b/4], [72a/9]

şikāyet: (Ar.) **1.** Durumundan memnun
olmayıp yakınma veya başına gelen bir
dertten sızlanma.

[61a/6], [98a/1]

şikence: Farsça “işkence” kelimesinin
nazımda kullanılan şekli.

ş.+ye: [74b/3]

şimdi: **1.** İçinde bulunduğumuz
zamanda, şu anda. **2.** Yaşamakta
olduğumuz zaman diliminde, bu
devirde. **3.** Biraz sonra, yakında. **4.**
Demin, biraz önce.

[29a/6], [33b/6], [40b/3],

[42b/8], [51a/9], [51b/5],

[58a/2], [66a/8], [75a/10],

[75b/2], [81a/8], [86a/4],

[89b/2], [90a/8], [63b/3],

[77a/7]

ş.+ye: [81a/7]

şî'r: (Ar.) Duygu ve heyecanları,
güzellikleri, seslerin uyumundan ve
ahenginden faydalanarak etkili bir
şekilde anlatma sanatı ve bu sanat
yoluyla verilen edebî eser.

ş.+i: [92a/2]

ş.+inde: [15a/5], [58b/5]

şîr: (F.) Aslan.

ş.-āne: (F.) Aslana yakışır
tarzda, aslanca.

[72b/1]

şîrîn: (F.) **1.** Tatlı. **2.** Hoşa gidecek niteliklere sahip, sevimli, iç açıcı, cana yakın.

[05b/4], [09a/2], [57a/9],
[80a/8], [90b/5]

ş.-nefes: Hoş nefes.

[51a/5]

şîve: (F.) Güzellerin insana hoş gelen ve gönül fetheden tavrı, naz, eda, işve.

ş.-i meh-cebinân: [02b/9]

ş.-âmîz: (F.) Şive ile karışık.

[09a/7]

şobân: (F.) Koyun, keçi, manda, sığır gibi ehli hayvan sürülerini güdüp otlatan kimse.

[37a/10]

şol: Şu, o.

[20b/10], [53a/9], [55b/10],
[56a/1], [63a/1], [95a/3]

şomluk: Uğursuzluk.

ş.+ı: [31b/3]

şöyle: Şuna benzer, şunun gibi.

[71b/3], [100a/5]

şu: **1.** Çok uzakta olmayan kimse veya şeyi işaret yoluyla belirtir. **2.** Yerini tuttuğu uzaktaki kimse veya şeyi gösterir. **3.** Herhangi bir mesafe ifadesi taşımadan işaret için kullanılır.

[15a/8], [32b/10], [41a/4],

[41a/5], [44a/9], [98a/9]

şuhlık: Şuh olma durumu.

[60b/10]

şu'le: (Ar.) Işık, parıltı.

ş.-i nūr: [27a/10]

şüm: (Ar.) Uğursuz, meş'um, şom.

ş.+dur: [02a/4]

şumār: (F.) Sayı.

ş.+a: [65a/1]

şūr: (F.) **1.** Tuzlu, kekremsi, acı. **2.** Karışıklık, gürültü, kavga, fitne.

[45b/5], [57a/8]

ş.-ı nemekdân: [32b/6]

şura: Şu yer.

ş.+dur: [32b/10]

şükür: Bkz. şükür.

[13a/2], [70a/7]

ş.+i: [01b/6], [46a/3], [46a/4]

ş.+in: [89b/2]

ş.-i bî-kerān: [01b/4]

ş.-i eyādī: [10b/8]

şükür: (Ar.) Verdiği nimetler için Allah'a karşı duyulan minneti dile getirme.

[46a/7], [60a/8], [81a/9],

[96a/7]

ş.+dür: [46a/2]

şürür: (Ar.) Şerler, kötülükler.

[09b/5]

t/ṭ

tā: (F.) Dek, değin, kadar, beri vb. edatlarla birlikte kullanılarak bir fiilin, bir hareketin, bir yerin, bir şeyin başladığı veya sona erdiği noktayı,

zaman ve uzaklık bakımından abartmalı bir biçimde anlatan bir söz.

[05b/6], [06a/6], [08b/8],

[31b/10], [38b/4], [43b/9],

[45b/4], [56b/3], [58a/10],

[59b/4], [61b/1], [65b/5],

[65b/7], [66b/10], [69a/5],

[70a/5], [71a/6], [72b/4],

[72b/8], [73b/3], [76a/3],

[78b/7], [79a/6], [81a/9],

[84b/1], [99a/6], [99b/10]

t.-be-ḳāf: Kaf Dağı'na kadar.

[13b/4]

t.-ebed: Ebediyete kadar:

[90b/2]

tā'a: (Ar.) İtaat etmek.

[06b/6]

ṭa'am: (Ar.) Yemek, aş.

ṭ.+a: [24b/4]

ṭ.+dan: [25a/6]

ṭ.+ı: [24b/6], [24b/5]

ṭ.+ma: [24b/7]

ta‘aşşub: (Ar.) Bir kimseye veya bir şeye karşı aşırı taraftarlık gösterme, aşırı derecede tutma.

t.+ıla: [36b/8]

ṭā‘at: (Ar.) Allah’ın emirlerine uyma, emredilene yapma.

[09b/7], [88b/3]

ṭ.+i: [01b/5]

ṭab‘:(Ar.) Huy, mizaç, karakter, yaratılış.

ṭ.+dur: [32b/2]

ṭabaḳ: (Ar.) İnce kat.

[53a/10], [53b/4]

ṭ.+ı: [05b/1]

ṭabī‘at: **1.** İnsan dışındaki canlı ve cansız varlıkların hepsi, doğa. **2.** Bir kimsenin davranışlarına yön veren yaratılışı, huy, meşrep, mizaç.

[32b/4]

ṭ.+ın: [29a/7]

ṭ.+ına: [37b/2]

ṭ.-ı televvün: [60b/6]

ṭabīb: (Ar.) Hekim, doktor.

ṭ.+ler: [21a/1]

ṭ.-i ḥāzıḳ: [97a/4]

ta‘bīr: (Ar.) Yorma, yorumlama.

t.+den: [19a/3]

t.+in: [19a/3]

ṭabl: (Ar.) Davul.

ṭ.-ı ārām: [23b/1]

ṭ.-ı ‘ūd: [71a/6]

tāc: (F.) **1.** Hükümdarlık alameti olarak giyilen, genellikle kıymetli taşlarla süslü baş kisvesi. **2.** Üstünlük, kudret ve kuvvet alameti olarak başa konan başlık.

t.+ında: [85a/6]

t.-ı iftiḥār: [10a/1]

t.-ı zerrin: [47b/1]

tācdār: (F.) Hükümdar, padişah.

[40a/4]

ṭağ: Çevresindeki araziye göre büyük bir çıkıntı teşkil edecek şekilde yükselen toprak veya kaya kütlesi.

ṭ.+a: [25b/6]	ṭ.+leri: [68a/1]
ṭ.+ınuñ: [97b/3]	taḥıyyāt: (Ar.) Selamlar. [48a/5]
tağayyür: (Ar.) Değişme, başkalaşma.	
t.+ile: [58a/2]	taḥkīk: (Ar.) Bir şeyin ne olduğunu, doğru olup olmadığını anlamak için yapılan araştırma, soruşturma. [94b/4]
tağıl- 1. Toplu durumdayken ayrılıp birbirinden uzaklaşmak. 2. Birliği, beraberliği bozulmak.	
ṭ.-dı: [37a/4]	taḥsīn: (Ar.) Güzel bulup takdir etme, övme, alkışlama. [80a/6], [87a/3]
ṭ.-up: [35b/4]	
ṭ.-ur: [37a/6]	taḥt: (F.) 1. Hükümdarların üzerine oturdukları koltuk. 2. Hükümdarlık makamı, hükümdarlık. [18b/5], [44b/4]
tağıt- Bir şeyin veya bir yerin düzenini bozmak.	
ṭ.-ursın: [37a/1]	
taḥammül: (Ar.) Zor şeylere dayanma gücü, ses çıkarmadan katlanma. [55b/2], [70b/6], [94a/5]	t.+a: [52a/4]
taḥayyüren: (Ar.) Hayrete düşerek, şaşırarak. [49a/6]	t.+ı: [40a/4]
	t.+ında: [14a/5], [24a/7]
tāhir: (Ar.) Temiz, pak, arı. [21a/7]	t.-ı pāye: [28a/1]
	t.-ı pīrüz: [47b/1]
	tāk: (Ar.) Kemer veya yarım daire şeklindeki kapı ve pencere üstü. ṭ.+ında: [18a/7]

tāḳat: (Ar.) Bir şeyi yapabilmek için gereken güç, kuvvet, derman.

ṭ.+i: [07b/1], [46a/4]

ṭ.+üñ: [67b/6]

taḳdīr: (Ar.) Ezelde Cenab-ı Hakk'ın olmasını dilediği şeyler, her şey hakkında vermiş olduğu ezelf karar, alın yazısı, kader.

t.+inden: [81b/9], [95a/8]

t.-i Allāh: [95a/5]

taḳrīr: (Ar.) Söyle anlatma, ifade ve beyan etme, anlatış.

[86a/9]

taḳṣīr: (Ar.) Kusur, kabahat, suç.

t.+ile: [02a/5]

t.-i 'ibādet: [49a/3]

taḳvā: (Ar.) Allah korkusu ile Allah'ın yasakladığı şeylerden, önce şirkten, sonra da gūnahtan, gūnah ve haram olması ihtimali bulunan şūpheli durumlardan, gereksiz şeylerden korunma, sakınma.

[64b/5]

tālib: (Ar.) İsteyen, talep eden, istekli olan kimse.

[100a/6]

tama': (Ar.) Aç gözlülük, tamah.

[56b/9]

ṭ.+i: [57a/5]

tamām: (Ar.) 1. Tam olarak, eksiksiz. 2. Bitmiş, tamamlanmış.

[08b/10], [09a/2], [85b/8]

t.-ḳad: Tam, normal boylu.

[20a/9]

ṭamu: Cehennem.

ṭ.+da: [39b/9]

ṭa'n: (Ar.) Kınama, ayıplama, yerme, zemmetme.

[03b/10], [21a/10]

ṭa'ne: (Ar.) Sövmeye, çekiştirme, yerme, zemmetme.

[61b/7], [67b/1]

ṭanıṣıḳ: Birbirini tanımış olanlardan her biri.

ṭ.+a: [17b/7]

tañrılık: Tanrı'ya has nitelik, ilahlık, uluhiyet.

[97b/4]

ṭap-: Tanrı olarak tanımak, kulluk etmek.

ṭ.-ar: [30a/6]

ṭaraf: (Ar.) 1. Ön, arka, sağ, sol, üst ve alt yanlardan her biri, cihet, yön. 2. Bir şeyin belli bir kısmı.

ṭ.+a: [29b/2]

ṭ.+dan: [07a/9], [87a/3]

ṭ.+ı: [62a/10]

ṭ.+ma: [77a/1]

ta'rif: (Ar.) Bir şey veya kavramı, ne olduğunu ve ne olmadığını gösterecek şekilde temel unsurlarını, özelliklerini belirterek eksiksiz olarak tanıtmak, tanımlama.

[65b/5]

tārīḥ: (Ar.) Bir olayın meydana geldiği gün ve yıl.

[09a/1]

t.+de: [75a/9]

ṭarīḥ: (Ar.) Yol.

ṭ.+ı: [02a/1]

ṭ.-i iḥtisār: [08a/1]

ṭarīḥa: (Ar.) Yol, tarik.

ṭ.+sıyla: [87a/6]

ṭarlık: Maddi imkân azlığı, geçim zorluğu, zaruret.

ṭ.+a: [35b/9]

ṭ.+da: [35b/9]

tārumār: (F.) Perişan, karmakarışık, darmadağınık.

[24a/5], [37b/6], [55a/2]

taşarruf: (Ar.) Bir şeye sahip olma ve sahip olduğu şeyi istediği gibi kullanma yetkisi.

[82a/8]

taş: Yeryüzünün sertleşmiş ve katılaşmış tabakalarında bulunan, içindeki maden, tuz ve oksitlere göre değişik renkte ve değişik birleşimdeki çok sert cisim.

[79b/2]

ṭ.+dur: [75a/9]	ṭavīle: (Ar.) Ahır.
ṭ.+ı: [75a/3], [75a/5], [75b/4]	ṭ.-i ḥarden: [21b/9]
ṭ.+ıla: [75a/1], [75a/7], [75a/9]	ṭavḳ: (Ar.) Tasma, halka.
ṭ.+ın: [61b/7]	ṭ.-ı irādet: [11a/3]
ṭ.+ına: [83a/7]	tavuk: Sülüngillerden, eti ve yumurtası için üretilen kümes hayvanı.
ṭaş-: Bulunduğu yere sığmayarak dışarıya doğru akmak.	t.+a: [73a/5]
ṭ.-ıcaḳ: [27a/6]	ṭaya-: Dizmek.
ṭaşra: 1. Bir ülkede başşehir veya diğer önemli şehirler dışında kalan yerler, dışarlık. 2. Dışarı.	ṭ.-rlar: [66b/9]
[95a/8]	teyīd: (Ar.) Sağlamaştırma, kuvvetlendirme.
ṭ.+sında: [54b/1]	t.-i İlähī: [98b/3], [98b/7]
ta‘ṭīl: (Ar.) Faaliyetine ara verme, durdurma.	ṭāyife: (Ar.) Grup hâlindeki insan topluluğu, bölük, fırka, takım, cemaat.
[70a/6]	[88a/6]
ṭatluluk: Sevimlilik, hoşluk, şirinlik.	ṭ.-i nüdemā: [30b/6]
ṭ.+ı: [15a/4]	ṭayr: (Ar.) Kuş.
ṭav‘an ve kerhen: (Ar.) İsteyerek veya istemeyerek, ister istemez.	ṭ.+idür: [52a/10]
[29a/5]	ṭayyibe: (Ar.) İyi iş, güzel hareket.
	[06b/5], [53a/7]
	tazalīḳ: Taze olma durumu, tazelik.

t.+ına: [18a/1]

[71b/10], [96b/3]

tāze: (F.) **1.** İlk ve yeni durumunu koruyan, bayatlamamış, bozulmamış olan. **2.** Kurutulmamış veya kurumamış olan, yeşil.

tebessüm: (Ar.) Gülümseme.

[22a/2], [32a/4]

[05a/5], [11b/3], [12b/5],
[29a/3], [51b/7]

t.+inden: [12a/1]

tecellī: (Ar.) Görünme, belirme, görünür olma, zuhur etme.

tāzī: (F.) Arap, Arap kavmine mensup.

[68a/1]

[05b/4], [15a/5], [21b/9],
[58b/5]

tecessüs: (Ar.) Bir şeyin iç yüzünü anlamaya, merakını gidermek için kendini belli etmeden öğrenmeye çalışma, aslını anlamak için gözetleme.

ta‘zīm: (Ar.) Hürmet etme, saygı gösterme, büyük sayıldığı belli edecek şekilde güzel muamelede bulunma.

t.+ine: [27a/9]

[24a/10]

te‘cīl: (Ar.) Belli bir vakte erteleme, sonraya bırakma.

te‘ālā: (Ar.) “Şanı yüce olsun” anlamında olup Allah, Hak, Tanrı kelimelerinden sonra kullanılır.

[95a/6]

[46a/8], [48b/9], [71b/10],
[73b/3], [84a/2], [94a/7],
[96b/3]

tedbīr: (Ar.) Bir şeyi önlemek veya olmasını sağlamak için yapılan hazırlık, baş vurulan çare, önlem.

[59b/1]

t.+nuñ: [26a/4], [73b/2]

te‘emmül: (Ar.) İyice, etraflıca düşünme.

t.+ya: [84a/2]

t.+süz: [04a/4]

tebāreke: (Ar.) Ulu, yüce, mukaddes.

teennî: (Ar.) İlerisini düşünerek, ihtiyatlı davranarak acele etmeden iş görme, düşünceli hareket etme.

[70a/3]

teferrüc: (Ar.) Eğlenmek için yapılan gezinti.

t.+in: [38a/7]

teftiş: (Ar.) Bir şeyin aslını anlamak veya bir işin gereğince yapılıp yapılmadığını öğrenmek maksadıyla her yönden inceden inceye yapılan araştırma.

[64b/3]

tefviz: (Ar.) Bir iş veya şeyi bir kimsenin üstüne bırakma, ihale.

[91a/2]

tehalluk: (Ar.) Ahlaklanma, huy edinme.

t.+u: [17b/10]

tehdit: (Ar.) Korkutma, gözdağı verme.

[25a/9]

tekelluf: (Ar.) Gösterişe kapılma, bir işi gösterişli bir duruma koymak için uğraşma.

[69a/2]

tekye: (Ar.) Dayanma, güvenme, itimat etme.

[18b/4]

televvün: (Ar.) Bir durumda kalmayıp halden hâle geçme, sebatsızlık, kararsızlık.

t.+inden: [60b/6]

telh: (F.) Acı.

[38b/6]

temâşâ: (Ar.) Bakıp seyretme, zevkle, hayranlıkla seyretme, izleme.

t.+sına: [84b/7]

t.+ya: [38a/8]

temennu': (Ar.) Güç, erişilmez, ulaşılmaz

[26a/5]

temkîn: (Ar.) İhtiyatlı ve tedbirli olma, ağırbaşlı ve düşünceli davranma, ağırbaşlılık.

[34a/9], [87b/1]

temsîl: (Ar.) Adına davranma.

t.+inde: [26a/4]	terbiyyet: Bkz. terbiyet.
ten: (F.) Vücut, beden.	[87b/4]
[03a/4]	t.+i: [31b/1], [47b/3]
teneffüs: (Ar.) Nefes alıp verme, solunum.	tercüme: (Ar.) Bir metin veya sözü bir dilden başka bir dile çevirme, çeviri.
t.+inden: [12a/2]	[05b/5]
teng: (F.) Sıkıntılı.	terk: (Ar.) Bırakma.
[64a/1]	t.-i fermân: [83b/3]
ter: (F.) 1. Taze. 2. Islak, yaş.	t.-i mücâbât: [02a/2]
[09a/4], [11b/3], [11b/6],	t.-i riyâset: [64b/8]
[12b/5], [13b/6], [99a/6]	terkîb: (Ar.) Birkaç şey birleşip yeni bir şey meydana getirme.
terahhüm: (Ar.) Acıma, merhamet etme.	[03a/4]
[06a/6], [15a/3], [15b/6],	tesellî: (Ar.) Sıkıntısını ve acısını unutturmaya çalışma, avutma.
[43b/9]	[09b/3]
terakki: (Ar.) Artma, çoğalma.	te'sîr: (Ar.) Bir nesnenin, bir hâlin başka bir kimse veya nesne üzerinde kendini hissettiren gücü, etki.
[65b/6]	t.+dür: [08b/4]
terbiyet: (Ar.) Terbiye kelimesinin eski metinlerde rastlanan bir şekli.	teşhîş: (Ar.) Kim veya ne olduğunu anlama, tanıma.
[08b/4], [28b/4], [29b/2],	
[31a/7], [86a/6]	
t.+le: [32b/1]	

[76a/9]

teşne: (F.) Çok istekli, çok hevesli, çok arzulu

[23b/1]

teşnegān: (F.) Susamışlar, susayanlar.

t.-ı Hicāz: [57a/8]

teşrif: (Ar.) Şeref verme, şereflendirme.

[80b/4]

t.-i kabūl: [81a/4]

teşviş: (Ar.) İnsanın zihnini meşgul eden şey, gaile, karışıklık.

[62b/7]

t.+ler: [95b/8]

teṭāvul: (Ar.) Uzama, uzanma.

[09b/3]

tetimme: (Ar.) Bir esere, üzerinden geçen zaman dolayısıyla meydana gelen eksiklerini tamamlamak için katılan bölüm.

t.-i devr-i zamān: [48a/7]

tevakku': (Ar.) Bekleme, umma, ümit etme.

[88b/2]

t.+ın: [88b/1]

tevāzu': (Ar.) Alçak gönüllülük, kibirli olmama, gösterişsiz olma.

[69a/1], [69a/3]

tevḥid: (Ar.) Allah'ın birliğine inanma, bir ve tek olduğunu kabul edip söyleme.

[29b/10]

te'vīl: (Ar.) Bir söz veya davranışa bilinen anlamından başka bir anlam verme, başka bir mana ile yorumlama.

[79a/1]

t.+ini: [15b/8]

t.-i şer': [78b/10]

tevariye: (Ar.) Birçok anlamı olan bir kelimeyi en uzak anlamını kastederek kullanma sanatı.

[20b/8]

t̄ılsım: (Ar.) Olağan üstü bir etki taşıdığına ve esrarlı işler yapabileceğine inanılan güç, sihir, büyü.

t̄.-1 renc: [67a/8]

t̄iğ: (F.) Kılıç.

[05a/7], [57b/7]

t̄.-1 āb-reng: [14b/1]

t̄ihū: (F.) Çil kuşu.

t̄.+sinūfi: [07b/1]

t̄iryāk: (Ar.) Bitkisel, hayvansal ve madensel maddelerin karışımından yapılan macun, panzehir, ilaç.

[64b/3]

t̄.-1 fārūk: [06a/2]

t̄imār: (F.) Hastaya veya yaraya bakma, tedavi etme.

[97a/5]

t̄iz (I): (F.) Keskin.

[15a/1], [76a/1]

t̄iz (II): (F.) Çabuk, seri, tez.

[03b/10], [15a/1], [56a/9],
[76b/10]

t̄izcek: Çabucak.

[17a/9], [55a/2]

toğ-: (İnsan veya hayvan yavrusu) Gününü tamamlayıp ana karnından dışarıya çıkmak, dünyaya gelmek, tevellüt etmek.

t̄.-an: [29b/9]

t̄.-ar: [29b/9]

toğrı: **1.** Yalan veya yanlış olmayan, gerçeğe uygun, gerçek. **2.** Bir uçtan bir uca yönünü değiştirmeden giden, aynı doğrultuda devam eden, müstakim.

[16a/3], [52a/8], [63a/2],
[63a/3], [63a/7]

t̄.+ları: [63b/5]

t̄.+ya: [63a/4]

t̄.+yı: [63a/5]

toğrılık: Doğru hareket etme, dürüstlük, sıdk.

[63a/4], [63a/7]

t̄.+ıla: [83a/6]

.+n: [81b/4]

gru: Bknız. grı.

.+ları: [63b/5]

.+sın: [92a/5], [92a/5]

hm: (F.) Tohum kelimesinin eski metinlerde geen asıl Şekli.

t.+n: [37b/1]

t.+nı: [32b/10]

t.-ı hurma: [47b/3]

t.-ı lle: [32b/6]

t.-ı sa'det: [65b/6]

t.-ı yaramaz: [44b/3]

k: Yemek yeme isteği ve ihtiyaı duymayan, yemek yemiş olan (kimse).

[39b/6], [58b/7]

kuz: Dokuz.

[57a/2], [85b/8]

kızınc: Dokuzuncu.

[17b/8]

olan-: (Bir Şeyin etrafında) Dnmek, dolaŐmak.

.-ur: [57a/2]

olu: İinde, alabileceği kadar veya ona yakın derecede kimse veya Şey bulunan, dolmuş olan, boş yeri bulunmayan.

[71b/8]

on: (Fr.) Bir sesin veya rengin Şiddet, kuvvet ve hafiflik derecesi.

.+ı: [64a/3]

oprak: 1. Yer kabuğunun, toz durumuna gelmiş trl ktle kırıntılarıyla, rmŐ organik cisimlerden oluşan ve canlılara yaşama ortamı sağlayan yzey blm. 2. Arazi, tarla.

[19a/9]

.+ıla: [19a/9]

.+nı: [42a/9]

oy-: 1. İsteği kalmayıncaya kadar yemek, alığı kalmamak. 2. Yeter bulmak, kanmak, tatmin olmak.

.-ar: [19a/8]

.-duğı: [57a/2]

.-mamışdur: [19a/8]

ṭ.-maz: [19a/9]	ṭummān: (F.) Geniş, kısa iç donu, şalvar.
ṭ.-mıṣdur: [19a/7]	ṭ.+larını: [86b/2]
ṭoyur-: Kandırıcı, inandırıcı olmak, tatmin etmek.	ṭur-: Bkz. dur-.
ṭ.-ur: [19a/9]	ṭ.-a: [27a/5]
ṭ.-urlar: [63a/4]	ṭ.-dı: [24a/4]
ṭoynaḳ: At, eşek vb. tek tırnaklı hayvanların tırnağı.	ṭ.-maz: [58b/7]
ṭ.+ında: [17a/6]	ṭ.-ur: [58b/1]
ṭudaḳ: Dudak.	ṭ.-ursa: [18a/4]
ṭ.+ı: [99b/5]	ṭurre: (Ar.) Saçak.
tuḥfe: (Ar.) Hediye.	ṭ.-i mıṣbāḡ: [11a/7]
ṭ.+sini: [11a/6]	ṭuru gel-: Ayağa kalkmak, kıyam etmek.
ṭūl: (Ar.) Uzunluk.	ṭ.-di: [25a/7], [99a/8], [100b/2], [100b/8], [24a/10]
ṭ.-ı emel: Sonu gelmez arzu, tükenmez hırs, tamah.	ṭ.-düm: [65b/3]
[42b/9]	ṭuş gel-: Rast gelmek, tesadüf etmek, karşılaşmak.
ṭ.-ı ḥayāt: [12b/8]	ṭ.-di: [45b/1]
ṭu'me: (Ar.) Yiyecek, azık.	ṭuş ol-: Nail olmak, mazhar olmak, erişmek.
ṭ.-i iḥvān-ı şeyātīn: [56a/4]	

ṭ.-dı: [100b/10]

ṭuzla: Ot bitmeyen verimsiz çorak yer.

ṭut-: Bkz. dut-.

ṭ.+da: [32b/3]

ṭ.-ar: [68b/8]

tüvân: (F.) Güç, kudret.

ṭ.-mişdurur: [29a/7]

t.-ger: (F.) Zengin, paralı,
kudretli (kimse).

ṭ.-up: [40a/6]

[89a/7]

tūṭī: (F.) İşittiği sesleri taklit eden, bazı
kelimeleri söyleyebilen papağan
türünden bir kuş.

tüvânā: (F.) Güçlü, kuvvetli, dinç.

[04a/6]

[44a/9], [86a/1]

ṭutu: Rehin.

tüy: İnsanlarda ve hayvanlarda deri
üzerinde bulunan çok ince kıl.

ṭ.+ya: [58a/6]

t.+i: [58b/4]

ṭuy-: Bir ruh hâlinin etkisini üzerinde
hissetmek, o hal içinde olmak.

u/‘u

ṭ.-mamışdur: [28a/5]

ṭuz: Kokusuz, suda eriyen, yiyecekleri
korumada ve tatlandırmada kullanılan
billursu madde.

u: (F.) “Ve” bağlacının nazımda sessiz
harfle biten Arapça ve Farsça
kelimelerden sonraki okunuşu.

[72b/2]

[04a/8], [07a/10], [13b/8],

ṭ.+ı: [72b/9]

[23a/5], [23a/6], [24a/6],

ṭ.+ın: [67b/2]

[31a/6], [35b/3], [41a/8],

ṭ.+uñ: [72b/3]

[42b/9], [43b/3], [44b/4],

[45b/5], [54a/1], [57a/9],

[61a/7], [68b/7], [71a/2],

[73b/6], [76b/2], [85b/1],
[91b/3]

uc: Bir şeyin kenarı.

u.+ında: [88a/1]

uçmak: Cennet.

u.+dağı: [39b/8]

u.+uñ: [08a/6]

‘ūd: (Ar.) Odun, ağaç.

[71a/6]

uğra-: **1.** Bir yere kısa bir süre kalmak üzere gitmek, gidip kısa süre kalmak. **2.** Başına gelmek, (hoş olmayan bir şeye) dūçar olmak, maruz kalmak. **3.** Bir yerin yanından veya içinden geçmek.

u.-dı: [88a/3]

u.-r: [35b/9], [73b/5]

u.-sa: [77a/6]

u.-yacağ: [26a/8]

uğrağ: Konaklanıp bir süre durulan yer, konak yeri.

u.+ında: [27a/7]

uğru: Hırsız.

u.+lar: [31b/8]

u.+lardur: [63b/1]

‘uqālā: (Ar.) Akıllı kimseler, akıllılar.

[06a/1]

‘uqūbet: (Ar.) Ceza.

[92a/7]

‘u.+e: [66b/10]

‘u.+ile: [74b/3]

‘u.+inden: [89b/7]

ulaş-: Yetişmek.

u.-mağ: [59a/6]

‘ulemā’: (Ar.) Âlimler, bilginler.

[11a/4]

‘u.-i müteahhürân: [03b/1]

ulıcağaz: ?

[63b/9]

ulu: **1.** Erdemleri bakımından çok büyük, yüce. **2.** Çok yüksek, çok büyük olan (şey).

[15a/2], [21a/5], [22b/2],

[27a/9], [43b/6], [57b/3],

[65b/8], [69a/2], [86a/10],
[94b/8], [95a/2]

u.+lar: [93a/4]

u.+lardan: [14b/5], [67a/4],
[68a/2], [81a/4]

‘ulufe: (Ar.) Osmanlı Devleti’nde kapı kulu askerlerine, sipahilere, bir kısım devlet mensuplarına ve ilmiye ricaline üç ayda bir verilen maaş.

‘u.+sini: [82b/2]

ululuk: Büyüklük, büyük olma durumu, yücelik, izzet.

[33b/7], [70a/2], [71a/7],
[83b/3]

u.+ıñdan: [75b/2]

u.+durur: [86a/6]

umaç: Hedef, amaç, gaye.

[14a/6]

u.+ında: [79b/3]

um-: Bir şeyin olmasını istemek, beklemek.

u.-anufi: [44b/3]

u.-aram: [34a/10]

umu: İstek, arzu, ümit.

u.+dan: [42a/7]

umūr: (Ar.) İşler.

u.-ı memleket: [55b/1]

umut: Olması beklenen veya olacağı düşünülen şey, ümit

u.+a: [42a/5]

unut-: Hatırdan, gönülden çıkarmak.

u.-maya: [06a/4]

‘unvān: (Ar.) San.

[27b/10]

ur-: 1. Vurmak, çarpmak. 2. Vurmak, baskın yapmak, gasp ve yağma etmek. 3. Belli bir sesi yüksek olarak çıkarmak, haykırmak.

[71a/6]

u.-a: [06b/9], [13b/7]

u.-alar: [20a/6]

u.-dı: [13b/5], [23b/3], [24a/2],
[24b/8], [42b/6], [75a/2],
[75a/6], [87a/1], [100b/8]

u.-dılar: [80a/10]	urun-: Takınmak.
u.-dîñıdı: [75a/9]	u.-dı: [23a/9]
u.-dıyıldı: [95b/2]	‘uşäre: (Ar.) Besleyici, hayat verici öz.
u.-dum: [75a/10], [75b/4]	‘u.-i nây: [47b/2]
u.-ğıl: [04a/5]	‘uşşak: (Ar.) Âşıklar.
u.-ılan: [03a/2]	‘u.+a: [09a/5]
u.-ma: [04a/4]	utan-: Onursuz sayılacak veya gülünç olacak bir duruma düşmekten üzüntü duymak, mahcup olmak.
u.-mağa: [22b/8]	u.-asın: [87b/1]
u.-mağ: [03a/9]	u.-ur: [48b/9]
u.-maz: [70b/7]	u.-maz: [96a/4]
u.-mışıdum: [63a/2]	uy-: Davranışlarını, hareket, fikir vb.ni karşısında mevcut kimse veya şeye göre ayarlamak, ona tabi olmak, ittiba etmek, ayak uydurmak.
u.-up: [67b/1], [83b/9], [86a/4]	u.-dı: [30b/4]
u.-ur: [51a/1], [64a/3], [66b/8], [76a/2]	u.-mağ: [91a/7]
u.-ursın: [75a/7]	uyan-: Uyku durumundan çıkmak.
u.-uruz: [64b/1]	u.-dı: [19a/2], [100b/4]
urıcı: Süren, sürücü.	uyanık: Açık göz, kurnaz, cingöz.
[53a/9]	
urul-: Vurulmak, çarpılmak.	
u.-dı: [23b/1]	

[45b/5]

uyğu: Bkz. uyku.

u.+dan: [19a/2]

uyı-: Bkz. uyu-.

u.-mişdur: [22b/1]

uyku: Dış uyaranlara karşı bilincin, bütünüyle veya bir bölümünün yittiği, tepki gücünün zayıfladığı ve her türlü etkinliğin büyük ölçüde azaldığı dinlenme durumu.

[45b/4], [45b/9]

uyu-: Uyku durumunda olmak.

u.-dı: [45b/9]

u.-mağ: [45b/6]

u.-r: [61b/6]

u.-rken: [100b/4]

u.-rlar: [25b/5]

u.-yasın: [45b/4]

uyuz: **1.** Bitkilerin dış dokularında sivilcemsî kabarcıklar şeklinde görülen hastalık. **2.** Bu hastalığa tutulmuş olan.

u.+dur: [21a/8]

u.+uñ: [58b/4]

uza-: Uzun duruma gelmek.

u.-r: [07b/7]

uzan-: Gitmek, uzamak.

u.-up: [21a/10]

u.-ur: [15a/7], [18a/2]

uzat-: **1.** Daha uzun sürmesini sağlamak, süreyi arttırmak. **2.** Çok zaman tutmak, uzun sürmek

u.-a: [07a/9]

u.-dı: [14b/4]

u.-dılar: [86b/3]

u.-mağ: [35b/7]

u.-miş: [05a/6]

u.-mişdi: [35b/2], [70b/9]

‘uzlet: (Ar.) Bir köşeye çekilip toplumdan, insanlardan uzak, yalnız başına yaşama.

‘u.+durur: [02a/7]

‘uzrâ: (Ar.) El değmemiş, bakire.

‘u.+ları: [09a/6], [09a/8],
[11b/3]

‘u.+larına: [11b/2]

uzun: 1. İki ucu arasında fazla uzaklık olan, kısa karşıtı. 2. Başlangıcı ile bitimi arasında fazla zaman aralığı olan, çok süren. 3. Çok.

[20b/7], [20b/9], [21a/2],
[21a/3], [23b/6], [96b/4]

ü

ü: Bkz. u.

[01b/5], [10a/4], [13a/5],
[24a/5], [33a/7], [33a/8],
[33b/7], [34a/8], [35a/8],
[46b/5], [47a/3], [48a/1],
[48a/1], [52b/9], [53b/10],
[54a/1], [57a/3], [57a/9],
[58a/1], [61a/7], [61b/8],
[62b/7], [67a/10], [75b/9],
[82a/8], [84a/8], [89a/4],
[90a/4], [98a/8], [98b/8],
[98b/9], [98b/9], [98b/10],
[99a/5], [100a/10]

üç: Bkz üç.

[17a/1], [77a/10], [85b/2],
[87a/2]

üçünc: Üçüncü.

[17b/1]

üçünci: Üçüncü.

[83a/3]

ü.+di: [08b/6]

üç: 1. İkidenden sonra gelen sayının adı. 2. İkidenden bir artık.

[08b/7], [16b/3], [85b/8]

üftâde: (F.) Düşkün, biçare.

[14b/3]

üftân hizân: (F.) Düşse kalka.

[64a/5]

üftâze: Bkz. üftâde.

[12a/5]

ümem: (Ar.) Ümmetler.

[13a/1]

ümîz: (F.) Ümit, umut.

[42a/8]

ü.+dür: [62a/8]

ü.+durur: [11a/10]

ü.+ni: [41b/2]

ü.+ile: [62b/2]

ü.+in: [15a/3], [15a/7]

ü.+ine: [15b/6]

ü.+üm: [83a/4]

ü.-i fikr-i deryâ: [53a/8], [90a/4]

ü.-i nân: [62b/1]

ü.-var: (F.) Ümitli

[56b/4]

ümme: (Ar.) Bir peygambere iman edenlerin, onun getirdiklerine inanıp tabi olanların meydana getirdiği topluluk.

[48b/3], [49a/4]

ü.+iyüz: [30a/3], [30a/4]

‘üryân: (Ar.) Çıplak.

[40a/1]

üstâd: (F.) **1.** Herhangi bir ilimde veya sanat alanında bilgi ve söz sahibi olan, üstün bir yeri, tam vukufu bulunan kimse. **2.** Hoca, öğretmen.

[31a/6], [86a/1], [87a/3]

ü.+ına: [87a/6]

ü.+um: [86a/5]

ü.-ı bî-naẓîr: [85b/1]

ü.-ı pîr: [87a/8]

üstâz: Bkz. üstâd.

[86a/9]

ü.-ı pîr: [86a/8]

üstühân: (F.) Kemik.

[20a/2]

üstün: Benzerlerine göre daha yüksek derece ve seviyede bulunan, nitelik bakımından onların üstünde olan.

[99b/4]

üş: İşte, şimdi.

[72b/8]

ü.+de: [91b/3]

üşen-: Kendinde bir gevşeklik duyarak bir işi yapmaya isteği olmamasını sağlamak, erindirmek.

ü.-dürmez: [59b/9]

üzerinde: 1. Üstünde 2. ... ile ilgili, üzerine.

[52a/1], [52b/4], [65a/6],
[87a/1], [90b/9], [93a/2],
[99b/2]

üzerine: 1. Üstüne. 2. Hakkında. 3. -den dolayı. 4. -den sonra.

[02a/4], [03a/2], [16a/9],
[16a/10], [22b/3], [28a/1],
[29b/6], [29b/9], [31b/7],
[48a/8], [57b/4], [59a/3],
[70a/6], [72b/7], [78b/10],
[84b/6], [87a/2], [97a/2]

üzerü: Vücut, beden.

ü.+me: [61a/8]

üzre: Üstüne, üstünde, üzerinde.

[85a/9]

v

vā: (Ar.) Vah, yazık.

[91b/2]

v.-yı süfle-i nā-ḥaḳ-şinās:

[57b/10]

va'de: (Ar.) 1. Bir işin yapılması, bir borcun ödenmesi için tanınan zaman, mühlet, mehil. 2. Söz verme.

[17a/1]

v.-i būsītān: [02b/5]

vāfi: (Ar.) Yeter, kâfi, elverir.

[68a/4]

vaḥdāniyyet: (Ar.) Allah'ın ortağı ve benzeri bulunmaksızın tek oluşu, varlığının birliği.

v.+ine: [26a/5]

vaḳār: (Ar.) Ağırbaşlılık, haysiyetli ve şerefli olma, temkin.

[61a/4]

vākı‘a: (Ar.) Olmuş olan şey, geri çevrilmesi mümkün olmayan olay, olgu.

v.+sından: [43a/2]

vākıf: (Ar.) Bilici, bilen, haberdar.

[25a/1]

vakt: (Ar.) **1.** Zaman. **2.** Belirlenmiş zaman, belirli zaman. **3.** Devir.

[31b/10], [36b/6], [64b/6],
[67a/4]

v.+de: [55b/3]

v.+i: [99a/7]

v.+idür: [51a/9]

v.+idurur: [86b/9]

v.+in: [50b/5], [51a/3]

v.+inde: [35b/8], [55b/3]

v.-i gül: [51a/10]

v.-i zārūret: [15a/1]

vallāh: (Ar.) Bkz. vallāhi.

[64a/10], [77a/4], [77b/7],
[90b/1], [91a/6], [97a/4]

vallāhi: (Ar.) “Allah’a and olsun ki, Allah hakkı için” anlamında yemin sözü.

[39a/6], [40a/9], [45b/3],

[58a/4], [60a/4], [82b/7],

[87a/9]

var: **1.** Kâinata veya düşüncede bulunan, mevcut olan (şey). **2.** Sahip olunan şeylerin bütünü, mal, servet. **3.** Varlık.

[06b/4], [20a/2], [23b/6],

[44b/6], [52b/9], [52b/10],

[66a/2], [66a/5], [95b/8]

v.+dur: [20b/9], [43b/6],

[50b/2], [54b/10], [62a/6],

[62a/10], [64b/2], [76b/8],

[100b/10]

v.+ıdı: [14a/4], [16a/1], [15b/2],

[15b/10], [19a/5], [20a/7],

[20a/8], [22b/3], [27b/9],

[33a/5], [33a/6], [36a/9],

[38a/7], [38a/9], [41a/7],

[44b/7], [45a/9], [54a/2],

[54b/1], [56b/1], [57b/1],

[57b/4], [65b/4], [67b/8],

[68b/2], [70b/8], [71a/8],

[73a/7], [74b/4], [78a/8],
[79b/5], [80b/1], [85b/2],
[85b/5], [89b/5], [95a/1],
[95a/2], [95a/10], [96a/1],
[97b/6], [98a/5]

v.+ından: [99a/2]

v.+ısa: [57a/9], [84b/4], [93b/1]

v.+ken: [84a/1], [89b/2]

var-: Ulaşmak, vasıl olmak.

[61a/4]

v.-a: [72b/2]

v.-an: [13a/3], [23a/6], [58b/3]

v.-acağünü: [84a/2]

v.-am: [68a/9]

v.-dı: [75a/5]

v.-dum: [65b/4]

v.-ğıl: [88b/1]

v.-mişidi: [26b/2]

v.-sun: [65a/1]

v.-up: [24b/1], [37b/5], [43a/5],
[55a/2], [68b/2], [77b/4]

v.-ur: [77a/6], [77a/7]

varağ: (Ar.) Yaprak, ağaç ve ot yaprağı.

[53b/1]

v.+ı: [05b/1]

vāriş: (Ar.) Kendisine miras düşen kimse, mirasçı.

[41b/9]

v.-i devrān-ı cām-ı Cem:

[13a/5]

v.-i mülk-i zemīn: [10a/4]

vaşf: (Ar.) **1.** Bir kimse veya şeyin taşıdığı hal, sıfat, nitelik. **2.** Niteliklerini sayarak tarif etme.

[13a/7]

v.+ın: [10b/6]

v.-ı rāz: [49a/10]

vaṭan: (Ar.) Bir kimsenin doğup büyüdüğü ve yaşadığı yer, yurt.

[26a/7]

vazgel-: Vazgeçmek, feragat etmek.

v.-diler: [77a/8]

vazî' : (Ar.) Alçak, bayağı, denî.	[06a/1],	[06b/5],	[06b/6],
[11a/9]	[06b/7],	[06b/9],	[06b/10],
vazîfe : (Ar.) Bir kimsenin yapmak zorunda bulunduğu iş, görev, ödev.	[07a/1],	[07a/5],	[07a/7],
[62a/8]	[07a/10],	[07b/1],	[07b/2],
v.+lerini : [46b/10]	[07b/10],	[08a/2],	[08a/3],
v.-ẖor : (Ar. vazîfe + F. ẖor) Bir yerden ücret alan, kendisine vazife (maaş) tayin edilmiş olan (kimse).	[08a/4],	[08a/7],	[08a/8],
[47a/3]	[09a/3],	[09a/4],	[09a/5],
ve : (Ar.) İki kelime veya iki cümle arasına girerek aralarında bir bağ olduğunu anlatan söz.	[09a/6],	[09a/8],	[09b/2],
[01b/3], [01b/4], [01b/5],	[09b/3],	[09b/4],	[10b/7],
[01b/6], [01b/8], [01b/10],	[11a/1],	[11a/3],	[11a/4],
[02a/1], [02a/2], [02a/3],	[11a/5],	[11a/7],	[11a/8],
[02a/5], [02a/9], [02b/3],	[11a/9],	[11a/10],	[11b/1],
[02b/10], [03a/2], [03a/3],	[11b/3],	[11b/9],	[11b/10],
[03a/8], [03b/1], [03b/3],	[12a/1],	[12b/4],	[12b/5],
[03b/9], [04b/4], [04b/5],	[12b/6],	[12b/8],	[12b/9],
[04b/7], [05a/4], [05a/5],	[12b/10],	[13a/4],	[14a/1],
[05a/6], [05a/7], [05a/8],	[14a/3],	[14a/4],	[14a/5],
[05a/9], [05b/4], [05b/6],	[14a/7],	[14b/1],	[14b/4],
[05b/7], [05b/8], [05b/9],	[14b/8],	[15a/2],	[15a/3],
	[15b/2],	[15b/3],	[15b/4],
	[15b/7],	[16a/2],	[16a/5],
	[16a/10],	[16b/4],	[16b/5],
	[16b/9],	[17a/3],	[17a/3],
	[17a/10],	[17b/6],	[17b/7],
	[17b/8],	[17b/10],	[18a/1],
	[18a/3],	[18a/8],	[18a/9],
	[18b/9],	[19a/2],	[20a/8],
	[20a/9],	[20b/2],	[20b/3],

[20b/5], [21a/1], [21a/5], [37b/2], [38a/9], [38b/2],
[21a/7], [21a/8], [21a/9], [38b/3], [38b/5], [38b/6],
[21b/2], [21b/3], [21b/5], [39a/5], [39a/7], [39a/8],
[22a/2], [22a/4], [22a/9], [39a/9], [40a/5], [40a/9],
[22b/4], [22b/4], [22b/5], [40b/1], [40b/7], [40b/8],
[22b/8], [23b/3], [23b/9], [41a/8], [41b/1], [41b/3],
[24a/2], [24a/8], [24b/1], [41b/5], [41b/8], [42a/10],
[24b/2], [24b/5], [25a/1], [43a/5], [43a/7], [43b/5],
[25a/3], [25a/9], [25b/3], [45a/3], [45a/9], [46a/1],
[25b/5], [25b/8], [26a/4], [46b/6], [46b/9], [47a/7],
[26a/7], [26a/8], [26a/9], [47a/9], [47a/10], [47b/3],
[26a/10], [26b/1], [26b/2], [48a/1], [48a/5], [48a/9],
[26b/5], [26b/7], [27a/8], [48b/8], [49a/5], [50a/1],
[27b/7], [27b/8], [27b/10], [50a/2], [50a/4], [50a/8],
[28a/2], [28a/5], [28a/8], [50a/9], [50a/10], [50b/8],
[28b/5], [28b/6], [28b/8], [50b/9], [51a/3], [51a/4],
[28b/9], [29a/5], [29a/5], [51b/6], [51b/8], [51b/10],
[29a/10], [29b/1], [29b/2], [52a/1], [52b/2], [52b/4],
[29b/3], [29b/5], [29b/6], [52b/5], [52b/7], [52b/8],
[29b/10], [30a/1], [30a/3], [52b/10], [53a/1], [53a/6],
[31a/3], [31a/5], [31a/8], [53a/8], [53a/9], [53b/1],
[31a/10], [31b/1], [31b/2], [53b/2], [53b/4], [54a/3],
[32a/1], [32b/3], [32b/6], [54a/5], [54b/3], [54b/6],
[33a/2], [33b/4], [33b/5], [54b/10], [55a/8], [55a/9],
[33b/7], [34a/9], [34a/10], [55a/10], [55b/2], [55b/9],
[35b/2], [35b/3], [35b/6], [56a/2], [56b/1], [56b/2],
[36a/9], [36a/10], [36b/2], [57a/3], [57a/4], [57b/2],
[36b/4], [36b/5], [37a/5], [57b/9], [58a/1], [58a/5],

[58a/6], [58b/1], [58b/2], [77a/2], [77a/3], [77a/5],
[58b/9], [59a/2], [59a/4], [77a/6], [77b/6], [77b/7],
[59a/5], [59b/1], [60a/4], [77b/9], [78a/1], [78a/6],
[60a/5], [60a/7], [60a/8], [78b/1], [78b/2], [78b/3],
[60a/10], [60b/6], [60b/9], [79a/6], [79a/7], [79a/8],
[60b/10], [61a/1], [61a/4], [79b/6], [79b/7], [79b/9],
[61a/7], [61b/7], [61b/8], [80a/1], [80b/3], [80b/4],
[61b/9], [62a/4], [62a/5], [80b/5], [80b/7], [80b/8],
[62a/10], [62b/1], [62b/3], [81b/5], [81b/7], [82a/1],
[62b/9], [63a/3], [63a/4], [82a/7], [82b/2], [82b/3],
[63a/8], [63b/1], [63b/5], [82b/4], [82b/5], [82b/6],
[64b/5], [65a/4], [65b/2], [83a/6], [83a/7], [83b/7],
[65b/8], [66a/9], [66b/2], [84a/1], [84a/10], [84b/3],
[66b/3], [67a/2], [67a/5], [84b/6], [85a/1], [85b/1],
[67a/6], [67a/7], [67b/1], [85b/2], [85b/3], [85b/6],
[68a/1], [68a/4], [68a/7], [85b/7], [85b/10], [86a/2],
[68b/3], [68b/8], [69a/1], [86b/1], [86b/8], [87a/2],
[69a/2], [69a/7], [69b/3], [87a/3], [87a/4], [87a/5],
[70a/5], [70a/6], [71a/1], [87a/7], [87b/1], [87b/1],
[71a/2], [71a/3], [71b/2], [87b/2], [87b/3], [87b/4],
[71b/4], [71b/10], [72a/2], [88a/4], [88a/5], [88a/6],
[72a/3], [72b/1], [72b/4], [88a/7], [88a/9], [88b/2],
[72b/8], [73a/1], [73a/8], [88b/8], [89a/6], [89a/9],
[73b/1], [73b/9], [73b/10], [89b/3], [90a/1], [90a/7],
[74a/1], [74a/2], [74a/5], [90b/5], [90b/7], [90b/8],
[74b/5], [75b/3], [75b/4], [91a/1], [91a/3], [91a/5],
[76a/6], [76b/3], [76b/4], [91b/5], [91b/9], [92a/2],
[76b/4], [76b/10], [77a/1], [92a/3], [92a/8], [92b/5],

[92b/6], [92b/9], [93a/1],
[93a/2], [93a/4], [93b/5],
[94a/8], [94b/7], [95a/9],
[95b/4], [96a/1], [96b/3],
[97a/5], [97a/7], [97b/3],
[97b/7], [97b/8], [98a/1],
[98a/5], [98b/1], [98b/2],
[99a/3], [99a/4], [99a/7],
[99b/2], [99b/5], [99b/6],
[99b/8], [99b/9], [100a/2],
[100a/6], [100a/7], [100a/8],
[100b/1], [100b/4], [100b/6]

vech: (Ar) **1.** Tarz, biçim, yol. **2.** Sebep, vesile.

[68a/10]

v.+ile: [34a/1], [61b/2]

v.-i kifâf: [56b/3]

v.-i ma'âş: [68a/3]

v.-i ma'îşet: [61b/1]

v.+i'l-kışâş: [79a/3]

vedâ': (Ar) Ayrılırken hayırlar dileme, esenleşme.

v.-i ser: [42b/6]

vefâ: (Ar) Sözünde durma, verilen sözü yerine getirme.

[02b/5], [81a/10] [87b/8]

v.+sı: [02b/3]

v.-yı zamâne: [02b/4]

vefâdâr: (Ar) Vefalı, dostluğunda ve sevgisinde sebat eden, dostluğuna bağlı olan (kimse).

[50a/6]

v.-i kerîm: [52b/5]

vefâsuz: Vefası olmayan, sevgisinde, dostluğunda sebat göstermeyen (kimse).

[06a/7]

vefât: (Ar) Ölüm, ölme.

[18b/10]

v.+ından: [18b/8]

vegerni: (F.) Yoksa.

[12a/6], [12b/2], [44b/6]

vekâyi': (Ar.) Vak'alar, olmuş şeyler, olaylar.

[71b/2]

velī: (F.) Ama, fakat, lakin, şöyle ki.

[11a/7]

[12a/5], [32b/2], [34b/6],
[68b/4], [74b/9], [90a/8]

veyāhūd: Bkz. veyāhūd

[51b/4]

velī‘ahd: (Ar.) Bir hükümdardan sonra tahta çıkacak kimse.

[24b/2]

vezīr: (Ar.) Osmanlı Devleti’nde askerî ve idari yetkisi olan en yüksek rütbedeki devlet memuru, vezirlik rütbesine sahip kimse.

velīki: Bkz. velīkin.

[21b/2], [51b/2]

[15b/2], [16a/3], [17b/4],

[28b/5], [29a/5], [30b/5],

velīkin: (Ar. ve, F. līkin) Lakin, ama, fakat, velakin.

[31a/9], [36b/3], [36b/9],

[37a/4], [40b/6], [59a/3],

[18a/2], [18b/10], [21a/8],

[59a/10], [59b/2], [71a/8],

[29a/8], [41a/9], [50a/9],

[79a/5], [88a/10], [89b/5],

[67a/6], [86a/7], [95a/8],

[89b/9], [93b/7]

[96b/6]

v.+e: [15b/10], [31b/10],

[32a/4], [37b/3], [79a/4],

[93a/1]

velīni‘met: (Ar.) Bir kimsenin nimetinden faydalandığı, birçok şeyini ona borçlu olduğu kimse.

v.+ile: [81a/8]

v.+i: [15b/10], [32a/1], [36a/9],

[56b/1], [58b/8], [79a/2],

[92b/10]

v.+ümden: [82a/1]

velvele: (Ar.) Gürültü, patırtı.

v.+idi: [17a/2]

v.+sine: [53a/10]

v.+ile: [17a/2], [65b/3], [90a/5]

veyāhūd: (Ar. ve, F. yā ve hūd) Yahut, veya.

v.+inüñ: [78a/7]

v.+ler: [30b/5], [88a/8], [91a/1],
[91a/3]

v.+lere: [16b/5]

v.+leri: [40a/6]

v.+lerinden: [40a/7]

v.+leriyle: [90b/9]

v.+üñ: [17b/3], [28a/9], [37b/2]

v.-i kâmil: [59a/10]

v.-i şâhib-vücüd: [92b/8]

vilâyet: (Ar.) Bir vali yönetimindeki en önemli idari bölüm, il.

v.+ü: [35b/5]

v.+üñ: [35b/3], [88a/2]

vildân: (Ar.) Kullar, köleler.

[99b/8]

vir-: **1.** (Bir şeyi bir kimseye) İletmek, erişirmek. **2.** Bırakmak, bağışlamak. **3.** Ödemek, tediye etmek. **4.** Satmak. **5.** Bırakmak, onun istifadesine sunmak. **6.** Biriyle evlendirmek. **7.** (Belli bir yere doğru) Çevirmek, yöneltmek.

[44b/5], [58a/10], [61a/4],
[62b/6]

v.-di: [15b/4], [17a/5], [25b/3],

[28a/2], [39a/5], [72a/2],

[77a/8], [77b/10], [80b/10],

[81b/7], [90a/7], [92b/7],

[96b/4], [97b/7]

v.-diler: [76b/6], [87a/5],

[100b/3]

v.-düğine: [61b/6]

v.-düm: [56a/1]

v.-dün: [06b/7]

v.-dünüzdi: [66a/8]

v.-e: [49a/10], [58a/10],

[100a/5]

v.-eler: [58a/10], [70a/6]

v.-em: [21a/10]

v.-eyim: [95a/4], [97b/5]

v.-gil: [72b/3]

v.-ir: [29a/3]

v.-me: [43b/8]

v.-medi: [86b/7]

v.-medün: [63a/1]

v.-megil: [87b/1]	v.-i cevâb: [31a/7]
v.-mek: [56b/3]	viribi-: Göndermek, irsal etmek.
v.-memek: [92a/7]	v.-di: [59a/2], [80b/2]
v.-meyicek: [58a/10]	v.-diler: [27a/9]
v.-mez: [71a/6]	vişâl: (Ar.) Sevdiğine kavuşma, vuslat.
v.-mezdi: [57b/3]	v.+ine: [52b/7]
v.-miş: [17a/1]	vü: (Ar.) Ve bağlacının sesliyle biten Arapça ve Farsça kelimelerden sonraki okunuşu.
v.-mişdi: [54a/3]	
v.-mişdür: [46b/6]	[08b/8], [08b/9], [13a/4],
v.-mişidi: [26b/3], [33a/6],	[48a/3], [53b/7], [54a/9]
[73a/8]	
v.-mişlerdür: [16b/4]	vücüd: (Ar.) 1. İnsan veya hayvan gövdesi, beden. 2. Var olma, bulunma. 3. Varlık.
v.-üp: [03b/10], [76b/3]	
v.-ür: [03b/4], [28b/10],	[04b/10], [18b/9], [19a/7],
[29a/4], [32b/5], [33b/2],	[23a/10], [35a/2]
[83b/5], [96a/6], [97a/6],	v.+a: [46b/5]
[98b/1], [98b/2]	v.+da: [100a/1]
v.-ürem: [39b/7]	v.+ı: [20a/1], [28b/6], [76a/6]
v.-ürseñüz: [38b/8]	v.+ında: [65b/6]
vird: (Ar.) Çok tekrarlama, diline dolama	vülüc: (Ar.) Girme, sokulma, dahil olma.

[07a/1]

vüzerâ: (Ar.) Vezirler, bakanlar.

[31a/8], [97a/4]

v.+dan: [28a/1], [100b/7]

v.+ya: [17b/2]

y

yâ: (Ar.) Ey.

[13a/3], [46a/3]

yâ: (F.) **1.** Dilek ve geniş zaman kiplerinde yargıyı güçlendiren bir söz. **2.** Bilinen, görülen, hatırlanıp anlatılan bir olay dolayısıyla da sorulan başka bir konu için kullanılan bir söz.

[06a/6], [64b/2], [67a/7]

yâ... yâ: (F.) İki kelimeyi, iki kelime öbeğini veya iki cümleyi birbirine bağlar.

[62b/7], [67a/10], [87b/8],

yâd: (F.) **1.** Anma, hatırlamaç. **2.** Hatır. **3.** Hatıra

y.+ına: [13b/5]

y. eyle-: Anmak, zikretmek.

[06a/5]

y. it-: Bkz. yâd eyle-.

[65b/10]

y. kıl-: Bkz. yâd eyle-.

[05b/9], [25a/3], [31b/4],
[53b/5], [55a/8], [56a/4],
[57b/5], [68b/4], [78a/1],
[69a/3]

yağ: Birleşiminde stearik, oleik, palmitik asitlerle gliserin bulunan ve bunların oranlarına göre kıvamları değişen bitkisel veya hayvansal madde.

[56a/9]

yağ-: Yağmur, kar, dolu gökten düşmek.

y.-dı: [98a/2]

yağı: Düşman, hasım.

[73b/2]

yağmâ: (F.) Zor kullanarak karşısına çıkan şeyleri alıp kaçma, çapul, talan: [13b/2]

yağmala-: Yağma etmek.

y.-dılar: [24a/6]

yağmur: Atmosferdeki su buharının yoğunlaşmasıyla oluşan ve yeryüzüne düşen yağışın sıvı durumda olanı, yağar, yağış, baran, bereket, rahmet.

[32b/2]

y.+lar: [98a/2]

yağışı: Güzel, iyi.

[22a/9], [26a/4]

yāhuz: (F.) Veya.

[51a/2], [64a/7], [66b/1],

[67a/8], [86b/4]

yağ-: **1.** Yanmasını sağlamak, tutuşturmak. **2.** Ateşe vermek, ateşle yok etmek. **3.** Işık veya ısı vermesini sağlamak.

y.-ar: [56a/8], [60b/5], [85a/5],

[72b/10], [73b/6]

y.-asın: [60b/5], [83b/9]

y.-mağ: [93b/1]

y.-up: [28b/7], [35a/2]

yağa: Giyeceklerin boynun etrafına gelen kısmı ve bu kısma eklenen türlü biçimdeki parça.

y.+sın: [68b/8]

yağın: Arada az mesafe bulunan.

[60b/2]

y.+ında: [24b/9]

yağın: (Ar.) Kesin ve sağlam bilgi.

[68b/3]

yalan: **1.** Aldatmak maksadıyla bilerek söylenen gerçeğe aykırı, asılsız söz. **2.** Asılsız, uydurma, gerçek tarafı olmayan.

[16a/4], [16b/2], [16b/3],

[66b/1], [92a/6], [92a/7]

y.+dur: [92b/4]

y.+ı: [16a/8]

yalvar-: Birinden bir şey isterken yumuşak ve acındırıcı bir tavır takınmak, saygılı bir ısrarla istediğini söylemek.

y.-am: [77b/1]

y.-uram: [77b/1]

yaman: Kötü, fena.

y.+ı: [22a/9]

yañ: 1. Taraf, yön, cihet. 2. Yakın, civar. 3. Birlikte, beraberinde olma

y.+a: [19a/1], [29b/4]

y.+dan: [35b/7]

yan: Bkz. yañ.

y.+ına: [24b/1]

y.+ındağı: [72b/5]

yan-: 1. Isı ve ışık yayarak yok olmak, kül hâline gelmek. 2. Tutuşmak, alev almak.

y.-ana: [39b/9]

y.-ar: [84b/3], [84b/4]

y.-dı: [53b/7]

ya'ni: (Ar.) Anlatılmak, açıklanmak istenen bir hükümden önce “Şu anlatılmak isteniyor ki, demek ki” anlamında kullanılır.

[19a/7], [29b/9], [60a/2]

yap-: Yapı olarak kurmak, bina ve inşa etmek.

y.-maya: [42b/1]

yapış-: Büyük bir gayretle, istekle ele almak.

y.-ur: [14b/8]

yâr: (F.) 1. Sevgili. 2. Dost.

[30b/3], [41a/8], [52a/7], [59a/6], [75b/9]

y.+ı: [54a/4], [68a/9]

y.+uñ: [52b/9]

y.-ı ‘aziz: [50a/10], [53a/10]

y.-ı ğam-küsâr: [53b/10]

y.-ı ‘inâyet: [11b/7]

bârû: (F.) Kale duvarı, hisar burcu, sur.

b.+sından: [100b/7]

yara: Dert, üzüntü, acı.

y.+sın: [67b/1]

yara-: Yarar sağlamak, faydalı olmak, kendisinden faydalanılmak.

y.-maz: [58b/7]

y.-r: [23b/7], [46b/4]

y.-ya: [05b/1]

yarag: Silah.

y.+ı: [58b/1]

y.+ın: [22b/4]

yaramaz: Faydasız, boş, uygunsuz, zararlı, fena, kötü.

[30a/9], [33a/1], [44b/3],
[81b/9]

y.+a: [29a/4], [30b/3]

y.+ın: [16b/8]

y.+lar: [35a/8]

yārān: (F.) Dostlar.

y.+a: [69b/5]

y.+lara: [68a/9]

y.-ı qadīmān: [66b/2]

yāren: (F.) Arkadaş, dost.

y.+lerüñ: [70a/5]

yarar: Faydalı, kârlı.

[31a/8], [31a/9]

yarasa: Yarasalar takımından, ön ayakları perdeli kanat biçiminde gelişmiş, vücudu yumuşak sık kıllarla

kaplı, iskeletleri hafif yapılı, uçabilen memeli hayvan.

[35a/9]

yaraş-: Yakışmak, uymak.

y.-ur: [63a/4]

yarat-: (Allah) Yoktan var etmek, halketmek.

y.-ılmışa: [96a/6]

y.-mışdur: [46a/8]

yardım: Kendi gücünü ve imkânlarını başka birinin iyiliği için kullanma, muavenet.

[30b/6], [36a/5], [58b/2],
[65a/10]

yardımcı: Yardım eden kimse.

y.+dur: [63a/5]

yarı: Bir bütünü oluşturan iki eşit parçadan her biri, nısıf.

y.+sın: [26a/2]

yarın: Gelecek, ilerideki zaman.

[17b/5]

yaşdan-: Yaslanmak, dayanmak, kendine yastık edinmek.

y.-up: [83a/7]

yaş (I): Taze, genç.

[28a/4], [29b/3]

yaş (II): Doğuştan beri geçen ve yıl birimi ile ölçülen zaman, sin.

y.+ma: [66b/9]

yaş (III): Göz yaşı.

y.+ı: [53a/1]

yaşa-: Sağ olmak, hayatta bulunmak.

[96b/5]

yat: Hazırlık, levazım.

y.+ı: [58b/1]

y.+u: [22b/4]

yat-: 1. Boylu boyunca uzanmak. 2. Uyumak veya dinlenmek için yatağa girmek.

y.-am: [85a/9]

y.-up: [25b/5]

yavru: Çok küçük yaşta olan insan veya hayvan.

y.+sın: [28b/8]

yavuz: 1. Fena, kötü. 2. Sert, çetin, yaman.

[23a/10], [28b/3], [38a/4],

[45a/2], [54a/9], [58b/7],

[61b/2], [80a/6], [87a/10],

[93b/2], [94a/1]

yavuzluk: Yavuz olma durumu.

[33a/1], [65a/5]

yay: Ok atmaya yarayan, iki ucu arasına kiriş gerilmiş, eğri ağaç veya metal çubuk.

[82a/9]

y.+dan: [03b/4]

yay-: Çevreye dağılmasına sebep olmak. Işık kaynağı, ışığı kendinden dışarıya doğru çeşitli yönlere göndermek.

y.-a: [27a/5]

y.-mışdur: [07a/10]

y.-up: [88a/2]

yaz-: 1. Söz ve düşünceyi özel işaret veya harflerle anlatmak. 2. Yazı ile anlatmak, yazıya dökmek.

y.-ana: [08b/9]

y.-ar: [13b/1]

y.-dı: [80b/2], [80b/9]

y.-mağa: [99b/2]

y.-miş: [81a/3]

y.-mişlardı: [18a/7]

yazıl-: Yazma işi yapılmak.

y.-dı: [89a/6]

y.-mişdi: [85a/6]

yazın: Yaz mevsiminde, yaz aylarında.

[21a/9]

yaz: Kuzey yarım kürede 21 Haziran 23 Eylül, güney yarım kürede 21 Aralık 21 Mart tarihleri arasındaki zaman dilimi, ilkbaharla sonbahar arasındaki sıcak mevsim.

y.+u: [96b/1]

ye-: Bkz yi-.

y.-mek: [74b/8]

yedi: Altıdan bir fazla olan.

[09a/1], [20b/8], [90a/5]

yedinc: Yedinci.

[17b/5]

yedür-: Ağızına yiyecek vermek, beslemek, karnını doyurmak.

y.-ürlerdi: [36b/7]

yeg: Bkz. yig.

[91b/3]

yeksân: (F.) 1. Aynı seviyede, düz. 2. Bir, beraber, eşit, müsavi.

[23a/9]

y.+dur: [88b/8]

yemîn: (Ar.) Allah'ı veya mukaddes bir varlığı şahit tutarak verilen söz, ant, kasem.

[23b/9]

yemiş: Meyve.

[28a/5], [28b/10]

y.+süz: [70b/7]

yeñi-: Karşısındakine üstün gelmek,
onu mağlup etmek.

y.-sin: [74b/8]

yeñi: Oluş veya çıkışından beri çok
zaman geçmemiş olan.

[27a/4]

yer: Bkz yir.

y.+e: [57a/2]

y.+ine getir-: Bkz. yirine getir-

[89b/3]

yesâr: (Ar.) Zenginlik, varlık.

[23b/9]

yeş'ullâh: ?

[89b/7]

yet-: Yetiyecek miktarda veya derecede
olmak, elvermek, kâfi gelmek.

y.-dügi: [08a/4]

y.-mezdi: [75a/2]

yetiş-: Ulaşmak, vasıl olmak.

y.-di: [87a/4]

y.-mişdür: [11a/10]

yetmiş: Altmış dokuzdan sonra, yetmiş
birden önce gelen sayının adı.

[09a/1]

yık-: Harap etmek, mahvolmasına
sebeup olmak, perişan etmek.

y.-ma: [85a/5], [95b/8]

yıkıl-: Harap olmak,
mahvolmak perişan olmak.

y.-an: [35a/3]

y.-anı: [35a/3]

yıl: **1.** Dünyanın güneş çevresinde tam
bir devir yapması için geçen zaman,
sene, sâl. **2.** Miladi takvime göre 1
Ocak'ta başlayıp 31 Aralık'ta sona eren
on iki aylık süre.

[08b/6], [18b/8], [31b/7],
[56a/2], [85a/9]

y.+ıla: [27a/5]

y.+larıla: [58a/1]

y.+uñi: [85b/3]

yılan: Omurgalı hayvanlardan,
bacakları olmayan, üzeri pullarla kaplı,

çatal dilli, büyük bir kısmı zehirli olan,
uzun sürüngen hayvan.

[28b/8], [41a/6], [64b/4],
[94b/3]

y.+ımış: [83b/9]

y.+lara: [36b/7]

yırt-: 1. Parçalara ayırmak. 2.
Kanatacak kadar derin çizmek.

y.-an: [74a/3]

y.-ar: [74b/9]

y.-miş: [46b/9]

yi-: 1. Ağızda çiğneyerek yutmak. 2.
Harcamak, tüketmek, bitirmek. 3. Hoşa
gitmeyen kötü bir duruma uğramak,
tutulmak.

y.-düñüz: [58a/1]

y.-gil: [96a/5]

y.-me: [82a/7]

y.-megil: [29a/4], [48a/2]

y.-mek: [26b/9], [66a/2],
[72b/1]

y.-memiş: [58a/5]

y.-memüşdür: [28a/5]

y.-mez: [48b/3]

y.-r: [59b/9], [88b/6]

y.-rem: [60a/4]

y.-rken: [65a/10]

y.-rse: [73a/4]

y.-se: [26a/2], [56a/2]

y.-ye: [34a/4], [64b/2], [89a/5]

y.-yeler: [68a/5]

y.-yem: [72a/2]

y.-yüp: [96a/7]

yig: Daha iyi, üstün, efdal.

[45a/8], [45b/9], [74a/10],
[93a/10], [93b/1], [93b/2]

y.+dür: [76b/8], [96a/7],
[94a/2]

y.+durur: [21b/9]

yigit: Güçlü ve yürekli, kahraman, alp.

[17a/7]

y.+leri: [26a/6]

yigrek: Daha iyi, müreccah, efdal, elyak, üstün.

y.+dür: [04a/2], [20b/7],
[35a/1], [45b/2], [45b/6],
[59a/5], [72a/4], [74a/3],
[77b/8], [91a/5], [91a/7]

y.+durur: [16a/9], [16b/2],
[21b/4]

yimiş: Yemiş.

[32b/5]

yîñ-: Karşısındakine üstün gelmek, onu mağlup etmek.

y.-erseñ: [41a/4]

yine: Bir daha, tekrar, gene.

[78b/2]

yir: **1.** Bir nesne veya kimsenin kapladığı yahut kaplayabileceği boşluk, bulunduğu mahal. **2.** Ayakla basılan, ayakların altında bulunan yüzey, zemin. **3.** Mevki, mekân, mahal. **4.** Durum, konum, mevki.

[07a/3], [12b/2], [23b/3],
[32b/6], [32b/10], [69a/2],
[78b/3], [92b/3], [99b/6]

y.+de: [16b/3], [17b/2], [17b/8],
[25b/7], [27a/8], [54a/6],
[57a/1], [57a/3], [88a/1]

y.+deki: [57a/4]

y.+den: [70b/4], [87a/1]

y.+e: [19b/9], [23a/9], [76b/5],
[77a/9], [77b/7], [87a/1],
[100b/8]

y.+ile: [62b/6]

y.+inde: [51b/4], [58a/2]

y.+inden: [27a/4], [86b/6]

y.+ine: [46b/4], [55b/7], [60a/8]

y.+lerde: [25b/2]

y.+üñ: [84a/8]

y.+üñi: [83b/9]

y.+ine getir-: İstenileni,
gerekeni yapmak.

[80a/10], [81a/9], [88a/9]

y.+ini al-: Yerine geçmek.

[25a/3]

yirlü: Yerli.

[92b/4]

yiryüzi: Yeryüzü, dünya.

y.+nde: [19b/10]

y.+ne: [21b/2]

yiter: “Yeter, kâfi, yetişir, yeterli” anlamlarında bir söz.

[60b/1]

y.+di: [56a/3]

y.+sin: [40b/6]

yit-: Yok olmak, ortadan kalkmak, kaybolmak.

y.-üp: [78a/6]

yitür-: Kaybetmek, mahvetmek, zayi etmek, telef etmek.

y.-e: [46b/4]

y.-ür: [63a/7]

yog: Yok.

y.+ıdı: [36b/4], [95a/6]

y.+ısa: [67b/6]

yoğurt: Maya katılarak koyulaştırılmış kıvamlı bir süt ürünü

[92b/2]

yoğsa: Bkz. yoğsa.

[86a/7]

yoğ: **1.** Bulunmayan, mevcut olmayan (nesne, kimse vb.), var karşıtı. **2.** Olmayan, bulunmayan şey. **3.** “Hayır” anlamında kullanılan bir söz.

[07b/7], [42a/8], [54a/9], [54b/6], [72b/6], [74a/5],

y.+dur: [02b/5], [17a/9], [37a/2], [37a/6], [40b/2], [54b/3], [87b/8], [86a/5], [95a/8]

yoğsa: Aksi takdirde" anlamında kullanılan bir söz.

[65a/6]

yoğsul: Geçinmekte çok sıkıntı çeken (kimse, toplum, ülke), yoksul, varlıksız, varyetsiz, fakir, fukara, zengin, varsıl karşıtı.

[62b/6]

yoğsulluğ: Yoksul olma durumu, yoksuzluk, varyetsizlik, sefillik, sefalet, fakirlik.

y.+ı: [38a/5]

yol: **1.** Karada, havada, suda bir yerden bir yere gitmek için aşılacak uzaklık, tarik. **2.** Karada insanların ve hayvanların geçmesi için açılan veya kendi kendine oluşmuş, yürümeye uygun yer. **3.** Davranış, tutum, gidiş veya davranış biçimi.

[27a/7], [74a/10], [95b/8]

y.+da: [95b/1], [95b/8]

y.+dan: [26a/8]

y.+ına: [85b/7]

y.+ında: [57b/7], [88b/8]

y.+larda: [63a/7]

y.+ları: [26a/8]

y.+uña: [58a/10]

yolcu: Yolculuğa çıkmış kimse, yolcu.

[97b/1]

yoldaş: Arkadaş, dost.

y.+ları: [93a/4]

yor-: Yorgun duruma getirmek.

y.-arsa: [44a/10]

yorul-: Yorgun duruma gelmek.

y.-dum: [95b/1]

yu-: Yıkamak.

y.-mağdur: [91b/2]

y.-ya: [14b/7]

yūh: (F.) Güneş.

y.+a: [33b/2]

yuḡaru: **1.** Bir şeyin üst bölümü, fevk, aşağı karşıtı. **2.** Benzerleri arasında üstte bulunan

[15a/4], [87a/1]

yum-: Kapamak.

y.-ḡıl: [64a/9]

yumurdda: Yumurta.

[73a/5]

yut-: Ağızda olan bir şeyi boğazdan aşağı indirmek.

y.-ıcaḡ: [74b/9]

yüce: Yüksek, büyük, ulu, mertebesi üstün olan.

[45a/7], [69a/2]

yücel-: Yükselmek.

y.-di: [21b/2]

y.-esin: [64a/1]

yük: **1.** Bir insan veya taşıtın taşıdığı şeylerin bütünü. **2.** Bir hayvan veya taşıtın taşıyabileceği miktar.

[64b/1], [74a/3], [74a/9]

y.+i: [31a/5]

y.+ini: [81b/3]

yümn: (Ar.) Bereket, uğur.

[02a/2]

yüñ: Koyun, keçi, deve vb. hayvanların vücudunu örten, dokuma sanayisinde, yatak, yastık ve yorgan yapmakta kullanılan tüylere verilen isim.

[98a/3]

yürek: Kalp.

y.+i: [77b/5]

yüri-: Adım atarak ilerlemek.

[53b/6]

y.-di: [57b/4], [86b/5], [86b/10]

yürü-: Bkz. yüri-.

y.-r: [98b/10]

yüz (I): **1.** Doksan dokuzdan sonra gelen sayının adı. **2.** Doksan dokuzdan bir artık. **3.** Kere, kat vb. kelimeler ile birlikte kullanılarak yapılan işin çokluğunu abartılı bir biçimde anlatan söz.

[07a/9], [08b/6], [08b/10],

[09a/1], [18b/8], [25b/6],

[35a/10], [56a/2], [81a/3],

[85b/2], [85b/8], [95a/3]

yüz (II): **1.** Başın, üzerinde alın, kaş, göz, burun, yanaklar, ağız, ve çene bulunan ön kısmı, surat, çehre. **2.** Yön, taraf. **3.** Üst taraf, yüzey.

y.+i: [99a/8]

y.+in: [76b/10], [62a/3],

[100b/8]

y.+inde: [38b/1], [77b/7],

[94b/4]

y.+ine: [13a/8], [38a/8],

[77a/2], [79b/3]

y.+ini: [15a/1], [54a/4]

y.+lere: [76a/1]

y.+üme: [16a/8], [61b/9]

y. çevür-: (Bir kimse veya şeye karşı) Tavrını değiştirip soğuk davranmak, ilişkisini kesip ilgilenmemek.

y.+in ç.-di: [31b/4], [37b/3], [55a/8], [57b/5], [65a/2], [71b/9], [84a/9]

y.+in ç.-üp: [28a/9]

y. dut-: Olmaya yaklaşmak, olmak üzere bulunmak.

[23b/2], [66b/9]

yüzyıl: Yüz yıllık süre, asır.

[60b/5]

z/z/ż/z

zād: (Ar.) Azık, yiyecek, rızık.

[58a/1]

ż'af: (Ar.) Zayıflık.

z.-ı pīr: [08b/3]

zāfer: (Ar.) Savaşta kazanılan galibiyet, utku, nusret.

[86b/9]

z.+de: [12b/6]

zāg: (F.) Karga.

z.+a: [62b/7]

zāhid: (Ar.) Dünyayı terkedip dinin emirlerine çok titizlikle riayet eden, züht ve takva sahibi, dindar, müttaki (kimse)

[82b/6]

zāhil: (Ar.) İhmal eden, unutan.

z.+dür: [05b/6]

zāhir: (Ar.) **1.** Meydanda olan, görünen, açık ve belli olan (şey). **2.** Bir şeyin görünen tarafı, dış yüzü, dış görünüşü. **3.** Elbette, şüphesiz.

[31a/10], [32b/6]

z.+e: [90a/8], [96b/6]

zāhiri: (Ar.) Görünen.

[66a/5]

zahm: (F.) Yara.

z.+a: [67b/6]

z.+ına: [05b/10]

zaḥmet: (Ar.) **1.** Sıkıntı, eziyet. **2.** Güçlük, zorluk.

[39a/9], [43b/8], [73b/4],
[89a/10], [92a/4]

z.+den: [39a/9]

z.+dür: [02a/8]

z.+e: [62b/3]

z.+ile: [71b/1]

z.+in: [39a/7]

z.+inden: [96a/3]

z.-i zaḥmet: [02a/7]

zaḥmetlü: Zahmet veren, sıkıntılı, güç,
zor, yorucu.

[26b/9]

za'îf: (Ar.) Güçsüz kuvvetsiz.

[15a/2], [15a/5], [15a/8],
[15b/5], [17a/10], [21b/9],
[24a/3], [25b/7], [35b/8],
[43b/7], [43b/9], [44a/10],
[81a/5]

ż.+e: [11a/10], [44b/1]

ż.+iken: [26b/9]

ż.+üñ: [15a/9], [15b/8]

żākir: (Ar.) Anan, zikreden (kimse).

[50a/4]

żālim: (Ar.) **1.** Zulüm ve haksızlık yapan (kimse) **2.** Acımasız, merhametsiz (kimse).

[45a/9], [75a/1], [75a/6],
[75a/10], [83b/5], [84a/1],
[84a/9], [84b/7], [83b/4]

ż.+i: [45b/9], [75a/4], [75a/6]

ż.+ler: [76b/5]

ż.+üñ: [84b/2]

zamān: (Ar.) **1.** Olmuş ve olacak hadiselerin birbiri ardınca cereyan edişinin düşüncemizde meydana getirdiği başı ve sonu belli olmayan soyut kavram, vakit. **2.** Bir önce veya bir sonraya göre belirli bir an. **3.** İçinde bulunulan devir, yaşanmakta olan vakit. **4.** Durum, şart, elverişli hâl.

[04b/8], [05a/6], [10a/4],
[31a/9], [43a/4], [48a/7],
[56a/3], [80a/10]

z.+da: [20a/7], [33a/5], [35b/1],
[38a/7], [45a/9], [57b/1],
[75a/1], [76a/4], [89b/5],
[99a/1], [87b/8]

z.+dan: [05a/10], [75a/10]

z.+ıdı: [100a/6]

z.+ında: [30a/7]

z.+umuzda: [33b/6]

z.-ı şıkāk: [06a/9]

zamāne: (Ar.) İçinde yaşanan zaman.

[02b/4], [06a/7]

zan: (Ar.) Gerçeğini bilmeden ihtimal üzerine hüküm verme, bu yolda verilen hüküm, sanı.

[81a/4]

zann: Bkz. zan.

z.-ı belîğ: [68a/3]

zānū: (F.) Diz.

z.-yı edeb: [02a/4]

zarāfet: (Ar.) İncelik, zariflik, nezaket.

[60b/9]

zarar: (Ar.) Bir kimse veya şeyin sebep olduğu kayıp, kötü sonuç, ziyan.

z.-ı ‘ām: (Ar.) Herkesi etkileyen zarar.

[76b/8]

z.-ı hās: (Ar.) Bir veya bir kaç kişiyi ilgilendiren zarar.

[76b/8]

zārı kıl-: Bkz. zārılık kıl-

[38b/2]

zārılık kıl-: Ağlayıp sızlamak.

z. k.-dı: [76b/10]

zarīf-mahzar: (Ar.) Hoşa giden, beğenilen, zarafetli, bir iyiliğe erişmiş, erişen (kimse)

[15b/4]

zarūret: (Ar.) Zorunluluk.

[15a/1]

zarūri: (Ar.) Gerekli.

[50b/5]

zāt: (Ar.) Kimse, kişi, şahıs, özellikle saygıdeğer kimse.

z.+dur: [01b/8]

z.+ma: [12b/8]

z.-1 hürmet: [48b/7]

z.-1 işārāt-ı ‘aciz: [10b/7]

zāviye: (Ar.) İnsanın ibadet edilmek üzere çekildiği تنها yer.

z.+sinde: [50a/2]

z.-i kanā‘at: [88a/4]

zebūn: (F.) Gücsüz, zayıf, aciz.

[27b/6]

zacr: (Ar.) **1.** Engel olma, yaptırmama. **2.** Eziyet.

[71b/10], [79b/8], [80a/1]

zehr: (F.) Girdiği organizmada fizyolojik görevleri bozan veya yok ederek ölüme sebep olan madde, ağı, sem.

z.-i helāhil: [06a/1], [24b/4]

zemāyim: (Ar.) Kötü ve beğenilmeyen durumlar, yerilmeye müstahak olan şeyler.

z.-i ahlāk: [74b/1]

zemīn: (F.) **1.** Taban, döşeme, toprak sathı. **2.** Yer, mahal.

[10a/4], [46b/5], [47a/8],

[85a/9]

z.-būs: (F.) Yer öpme.

[70a/7]

zencīr: (F.) Arka arkaya gelen şeylerin veya olayların meydana getirdiği dizi.

z.+idi: [38b/1]

z.+ile: [99a/3]

zengi: (F.) Zenci.

[97b/6]

zer: (F.) Altın.

[58a/10], [67a/10]

z.+i: [58a/10]

z.-endūz: (F.) Altın kazanan, altın biriktiren.

[47a/6]

zerrīn: (F.) **1.** Altından yapılmış. **2.** Altın gibi sarı ve parlak olan.

[09b/9], [96a/8]

z.+ile: [47b/1]

zevāl: (Ar.) Yok olma, yok edilme, ortadan kalkma: [33a/7]

z.-i memleket: [36b/2]

z.-i ni'met: [34a/10]

zevraḳ: (Ar.) Kayık.

[94b/9]

z.+ını: [04b/10]

zībā: (F.) Güzel.

[90b/5]

zihī: (F.) Ne güzel, ne hoş, ne iyi.

[52a/8], [82b/7]

zihn: (Ar.) İnsanın kendini ve çevresini bilmesinde rol oynayan idrak, tanıma, anlama, kavrama, hatırlama, sembolleştirme, muhakeme ve soyutlama gibi faaliyetlerin bütünü.

z.-i şāmil: [15b/2], [62a/5]

zīkr: (Ar.) Sözüünü etme, ismini söyleme, anma.

[03b/1]

z.+i: [100a/1]

z.-i evrāḳ-ı sūnbūl: [53b/4]

zillet: (Ar.) Aşağı olma, hakirlik, horluk.

[69b/5]

zimām: (Ar.) Yönetim, idare.

z.-i şöḫbet: [54a/3]

zindān: (F.) İçine tutukluların, hükümlülerin konulduğu kapalı yer.

z.+a: [75a/4], [80a/10]

z.+ına: [14a/7]

zinde: (F.) Diri, canlı.

[06a/3], [06b/2]

zindegānī: (F.) Dirilik, canlılık, hayatiyet.

[28a/4]

zinhār: (F.) Sakın, aman, asla.

[64a/9]

z̄ir: (F.) Alt, alt taraf, aṣađı taraf.

z.-i destān: (F.) El altında olan halk, tebaa.

[07b/10]

z.-dest: (F.) El altında bulunan, tabi.

[92b/8]

z̄irā: (Ar.) Çünkü, şundan dolayı.

[14b/5], [25a/7], [26a/10],

[34a/1], [38a/6], [39a/10],

[40b/5], [46a/6], [46b/4],

[51a/7], [56b/4], [59b/9],

[77b/9], [81a/6], [95a/10]

zişt: (F.) Çirkin.

[100a/2]

z.+dür: [39b/7]

z.+le: [90b/5]

ziştlik: Bkz. ziştlik.

[100a/5]

ziştlik: Çirkinlik.

[99b/10]

z̄iver: (F.) Süs.

z.+i: [40a/5]

z.-i kabül: [09b/1]

ziyāde: (Ar.) Fazla, çok

[34b/1], [57a/5], [60b/1],

[82b/2]

ziyān: (F.) Bir şey veya kimsenin sebep olduğu çıkar kaybı, zarar.

[25b/2]

ziyāret: (Ar.) Bir kimseyi veya bir yeri görmeye gitme.

[43a/6]

zor: ?

[86b/1]

zuḥal: (Ar.) Satürn.

[14b/1]

zulm: (Ar.) **1.** Adaletle aykırı davranma, hak edene hakkını vermeme, haksızlık, adaletsizlik. **2.** Eziyet, cevr, cefa.

[35b/1], [37a/1], [37b/1],

[37b/7], [72b/6], [77a/9],

[94a/9]

z.+e: [77a/6]	[51b/9]
z.+ıla: [83b/4]	z.+inüñ: [53a/8]
z.+ın: [13b/4]	zül̄f: (F.) Yüzün iki tarafından sarkan saç lülesi.
z.+ıyla: [37b/4]	[50a/8]
z̄ulmet: (Ar.) Karanlık.	z.+i: [38b/1], [99a/4]
z.+üñ: [13b/4]	z.-i nigār: [52b/7]
z̄ulümāt: (Ar.) Karanlıklar, zulmetler.	z.-i sünbūlistān-ı ç̄in: [53a/6]
z.-ı ‘adem: [46b/7]	z.-i zenc̄ir: [99a/3]
z̄übān: (Ar.) Lisan, dil.	z̄ümre: (Ar.) Topluluk, grup, camia, sınıf.
[03a/8], [09a/3]	z.-i ş̄iddīk: [90a/1]
z.-ı r̄übeh: [07b/3]	z̄ümür̄rūd̄in: (Ar.) Zümrüt rengindeki parlak yeşil.
z̄übde: (Ar.) Bir şeyin en seçkin, en değerli kısmı.	[47a/6]
z.-i maḥlūkāt: [48a/6], [50b/9]	
z̄ülāl: (Ar.) İçilmesi güzel, tatlı, latif, saf su.	

4.2. Özel Adlar Dizini

‘**Alevî:** (Ar.) Aleviliği benimsemiş olan kimse.

[91b/4], [92a/2]

‘**Ali:** (Ar.) Hz. Muhammed’in damadı, dördüncü halife olan zat.

[50b/9]

Allâh: (Ar.) Her şeyin yaratıcısı olan tek ve mutlak varlık, Tanrı, Huda.

[17b/9], [17b/10], [26a/4], [63a/4], [63a/5], [73b/2], [77a/10], [82a/3], [82b/8], [84a/3], [89b/2], [89b/9], [90a/5], [95a/5], [95a/8], [96a/5], [96b/3], [98b/1]

Allâhu Te’âlâ: (Ar.) “Yüce Allah, ulu Allah” manasına gelen bu söz Allah lafzı yerine ve saygı ifadesi olarak kullanılır.

[84a/2]

‘**Arab:** (Ar.) **1.** Arap yarım adasından çıkıp yayılmış olan Sâmî bir kavmin adı.

2. Arap kavminden olan kimse. **3.** Arabistan.

[13a/4], [26a/6], [41a/7], [43a/6], [82b/1]

‘**Arabî:** (Ar.) Arapça, Arap dili.

[05b/6]

Aşhâb-ı kehf: (Ar.) Hristiyanlığın ilk dönemlerinde, Kıtmir adındaki köpekleriyle birlikte, Hristiyanlara baskı yapan hükümdardan kaçarak sığındıkları bir mağarada üç yüz küsur sene uyuduktan sonra hiçbir şeyin farkına varmadan tekrar uyandıkları rivayet edilen yedi kişi (Yedi Uyurlar)

[30b/4]

Bağdâd: (Ar.) Irak’ın başkenti.

[44b/8], [64b/4]

Başra: (Ar.) Irak’ın güneyinde bir kent.

[91b/9]

Bâyezîd: (Ar.) Dördüncü Osmanlı padişahı.

[10a/10]

Büzürmehr: (Ar.) Sasani Hanedanının yirminci hükümdarı olarak tahta geçen Nuşirevan'ın veziri.

[03b/8], [40a/7], [91a/2], [91a/4], [97a/2], [97a/3]

Camasb Maseb: (Fars.) Keyânî'lerden Keyuştasb'ın veziridir.

[40b/8]

Cem: (Fars.) *İran*'ın mitolojik şahlarından.

[24a/7]

Ceyhün: (İbr.) Orta Asya'nın en büyük iki nehrinden biri.

[53a/1]

Daḥḥāk: (Fars.) Halkına zulmeden İran şahı.

Efrīdūn: Bkz. Ferīdūn

[36b/8]

Enverī: (Ar.) 12. yüzyılda yaşadığı düşünülen divan sahibi şair.

[92a/3]

Ferīdūn: (Fars.) Daḥḥāk'tan sonra tahta geçen, halkına adil davranan İran şahı.

[36b/3],[36b/4]

Furḳān: (Ar.) Hakkı bâtıldan ayırt etmesi sebebiyle Kur'ân-ı Kerîm'e verilen isim.

[15b/7]

Ġazbān: (Ar.) Harun'ur Reşid'in oğullarından biri.

[93b/3]

Gebr: (Ar.) Mecusi.

[47a/3]

Güştasb: (Fars.) Belh'te hüküm süren eski İran padişahı.

[30a/7]

Ḥabeşī: (Ar.) Habeşistan halkından olan (kimse).

[99b/4]

Hâcî Muştafâ: Gülistan'da adı geçen bir zat.

[50a/7]

Hafşa: (Ar.) Hz. Ömer'in kızı, Hz. Muhammed'in dördüncü eşi.

[100a/3]

Hârûn: Bkz. Hârûnu'r-reşîd.

[93b/6]

Hârûnu'r-reşîd: (Ar.) Beşinci ve en tanınmış Abbasi halifesi.

[93b/3], [97b/2]

Hâşân: (Ar.) Hz. Ali ile Hz. Fatıma Zehra'nın büyük oğulları ve Muhammed'in ilk torunu.

[60a/9]

Hâzait: (Ar.) Harun Reşid'in kölelerinden biri.

[97b/6]

Hızır: (Ar.) Hz. Musa döneminde yaşamış ve peygamber olması kuvvetle muhtemel, hikmet ve ilim sahibi bir şahsiyet.

[16b/10], [17a/4], [47a/10]

Hicâz: (Ar.) Arap Yarımadası'nda günümüz Suudi Arabistan'ının batısında bir bölge.

[57a/8], [66a/3], [91b/5]

Hind: (Ar.) Hindistan.

[03b/8]

Horāsân: (Fars.) İran'ın doğusunda bir şehir.

[18b/6]

Hû: (Ar.) Allah. [46a/3]

Hürmüz: (Fars.) Sasani hükümdarı Nuşirevan'ın oğlu.

[40a/4], [40a/8]

Hüzâ: (Fars.) Allah, Tanrı, Cenabıhak.

[46b/3], [70a/1]

hüzāvendigār: (Fars.) Allah, Hudavend.

[49a/2]

‘Irāk: (Ar.) Batı Asya’da bir ülke.

[64b/3]

İfrīdūn: Bkz. Ferīdūn.

[18a/6]

İrem: (Ar.) Âd kavmi zamanında Şeddâd tarafından cennete benzetilerek yapılan bahçe.

[13a/6], [37a/5]

‘İsa: (İbr.) Dört büyük peygamberden Hristiyanlığın kurucusu.

[30a/4]

İslām: (Ar.) Müslümanlık.

[29b/10]

Ka’be: (Ar.) Bütün Müslümanların kiblesi ve ziyaret yeri olan Mekke şehrindeki mukaddes bina, beytullah.

[13a/3], [49a/3], [66a/4], [70b/4]

Ķādiri: (Ar.) Kadirî tarikatına mensup kimse.

[47b/2]

Ķārūn: (Ar.) Zenginliğiyle tanınan, Hz. Musa ve Harun’un şahsında Allah’ın emirlerine karşı çıktığı için cezalandırılan kişi.

[72a/7]

Ken’an: (Ar.) Hz. Yakup’un memleketi.

[06b/10]

Keyhūsrev: (Fars.) İran’ın Keyâniyân sülalesinden Siyavuş’un oğlu olan hükümdar.

[85a/6]

Qur'an-ı Kerim: (Ar.) Allah tarafından Hz. Muhammed'e vahyedilen kutsal kitap, İslam dininin temel kitabı.

[46a/5]

Qur'an-ı Kadim: Bkz. Qur'an-ı Kerim.

[15b/7]

Loqmān: (Ar.) Davut peygamber zamanında yaşadığı söylenen hikmetli sözleri ve fıkralarıyla meşhur kimse.

[07a/1]

Lūt: (Ar.) bugünkü İsrail ile Ürdün sınırı arasındaki topraklarda yaşayan bir kavim

[30b/3]

Mecūsi: (Ar.) Zerdüş dinine inanan ve ateşe tapan kimse, Zerdüşti.

[30a/1], [30a/5], [30a/6], [30a/7]

Mekke: (Ar.) Bugünkü Suudi Arabistan'ın tarihi Hicaz'ında Mekke Bölgesi'nin yönetim merkezi olan, Müslümanlarca kutsal kabul edilen şehir.

[66a/3]

Mısr: (Ar.) Bir Arap ülkesi.

[97b/4], [97b/7], [98a/3]

Mısrî: (Ar.) Mısırlı.

[97b/2]

Muhammed-i Muştafa: (Ar.) İslam peygamberi.

[01b/3], [48a/8]

Mūsa: (Ar.) Musevi dininin kurucusu, İsrail peygamberi ve kanun koyucusu.

[30a/3]

Müslim: (Ar.) Müslüman.

[04b/5]

Naşrānî: Hıristiyan, İsevî.

[30a/1], [30a/3], [30a/4], [92a/1]

Nîl: (Fars.) Afrika'da bulunan dünyanın en uzun nehri.

[78a/4]

Nūh: (Ar.) Kur'an'da da adı geçen peygamberlerden biri.

[48b/4]

Nūşirevān: (Fars.) 531-579 yılları arasında Sasani İmparatorluğunun hükümdarı olan zat.

[40a/4], [90b/9], [96b/3], [96b/5]

Nūşīrevān: Bkz. Nūşirevān.

[20a/3], [20a/4], [40b/7], [72a/8], [72a/9]

'Osmān: (Ar.) İslamiyet'te dört büyük halifeden üçüncüsü.

[10a/4]

'Ömer bin Leys: (Ar.) 12. yüzyılda yaşamış Kıraat, hadis ve fıkıh âlimi.

[78a/6]

Pārsī: (Fars.) Farsça.

[05b/4], [05b/6], [21b/3]

Raḥīm: (Ar.) Koruyan, acıyan, merhamet eden (Tanrı).

[43b/9], [46b/8]

Rāzık: (Ar.) Rızık veren (Allah).

[96a/7]

Rūm: (Ar.) Anadolu.

[05b/5], [05b/8], [09b/8], [13a/4], [76a/4]

Sa'dī: (Fars.) Fars şair ve İslam âlimi.

[05a/4], [08a/5], [08b/10], [09a/1], [43a/2], [57b/8], [61a/5], [62a/9], [62b/8], [67b/8], [94b/8], [95b/3]

Sebūktekīn: (Fars.) Gaznelilerin en büyük hükümdarlarından biri.

[18b/8]

Sind: (Urduca) Pakistan'ın güneydoğusunda İndus nehri çevresinde yayılan.

[03b/9]

Sulṭān Maḥmūd: (Ar.) Sebüktekin'in oğlu meşhur Gazne hükümdarı.

[18b/9], [19a/6]

Sultan Muḥammed: (Ar.) I. Mehmet, 5. Osmanlı padişahı.

[10a/10]

Süleymān: (İbr.) Kur'an'da adı geçen peygamberlerden biri. İsrail Krallığı'nın üçüncü kralı.

[10a/5]

Şehnāme: (Fars.) Hükümdarların yaşayışını, savaşlarını, zaferlerini genellikle mesnevi türünde, bazen de manzum-mensur karışık olarak tasvir eden eser.

[36b/1]

Şīrāz: (Fars.) İran'da Fars Eyaleti'nin yönetim merkezi olan şehirdir.

[05a/4]

Tersā: (Fars.) Hristiyan.

[47a/3]

Tūr: (Ar.) Hz. Musa'nın vahiy ve tecelliye mazhar olduğu dağ, Sînâ dağı, Tûr-ı Sînâ.

[21b/2]

Türki: Türkçe, Türk dili.

[05b/5], [08a/3]

‘Uṭārid: (Ar.) Güneşe en yakın olan gezegen, Merkür.

[13a/8]

Yahūdī: (Ar.) Hz. Masa'nın dinine mensup kimse, Musevi.

[30a/1], [30a/1], [30a/2], [30a/2], [30a/2]

Yahyā: (Ar.) Hz. İsa'nın çağdaşı Yahudi vaiz ve peygamber. Hz. Zekeriya'nın oğludur.

[43a/3]

Yūnān: (Ar.) Yunanistan halkından olan veya bu halkın soyundan gelen kimse.

[13a/4], [76a/8]

Yūnus: (Ar.) Kur'an'da adı geçen peygamberlerden biri.

[27b/2]

Yūsuf: (İbr.) Hz. İbrahim'in kendi gibi peygamber olan en küçük oğlu.

[100a/2]

Zerādešt: (Fars.) Zerdüştlük dininin kurucusu, Zerdüşť.

[30a/7]

Zü'lfikār: (Ar.) Hz. Ali'nin ucu çatallı, ortası yivli olan çok meşhur kılıcı.

[50b/9]

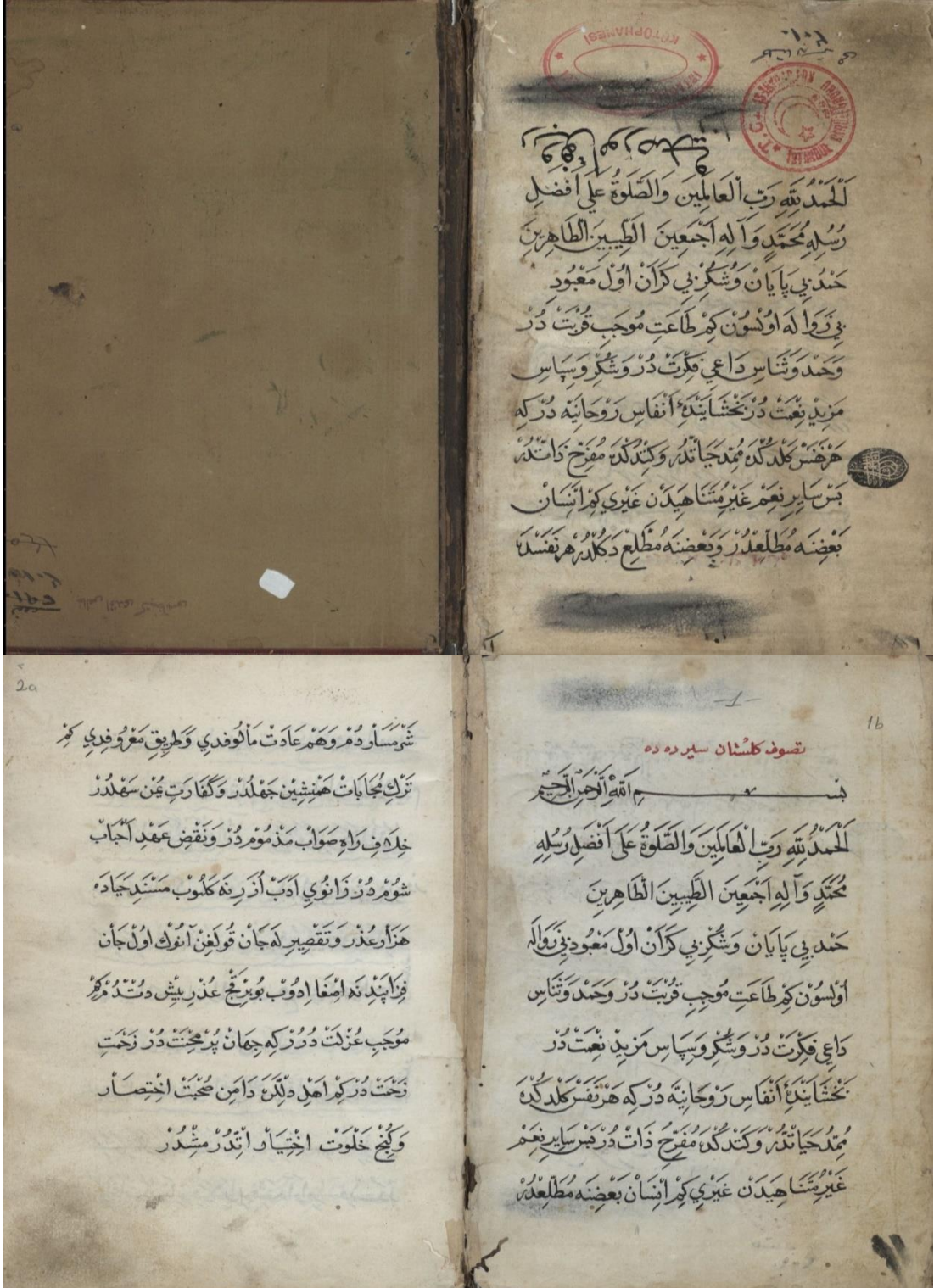
Zünnūn-ı Mıŝrī: (Ar.) Tasavvuf felsefesinin kurucularından sayılan Mısırlı Arap düşünür.

[89b/8]

BEŞİNCİ BÖLÜM

KAYNAK METNİN TIPKIBASIMI

جهان ای پسر ملک جاوید نیست ز یکتی وفادار او میز نیست
نه بر یاد رفتی سحرگاه و نشام سر پسر سلیمان علیه السلام
غنا بر عناد و کج رخ اُور تنگ و فاسر جفا اُور
بر وفاي زمانه کیسه مدوز بگذراشت بقوت روز بروز
عهد کلستاند بقای یوقدر و عدل بوستاند و قابولمنز
ای عیبان کلستان بر طرف چن هیچ دانی که سحرگاه چای
با وجود کن غنچه و یاد تلکی حکمتی هست نه از یاد هوای خند
چون نبات فلک و کاهانست بوی بر قیای خودی بر غفلت مانی
عشوه ناز نینان بی ثبات در شیوه مه جبینان نفی
و اثبات در ناز و دلایم فتنه آرام در گذر

خلاف عهد قطع مهر و پیوند میان دلبران رسمت معهود
و نیاید حیات نه غرور که آب هوا از رنه ارنین بنا
بی بقا اُور و کشا کشر اُصدار اچند اوزن عرصه
بی ثبات قلوب تن قفس صودن ترکیب اولمشدر
هو اخیر که محکم قلندرتدر لاجرم انا اعتماد اتک را اولیا
خبر داری ای استخوان قفس که جان تو مرغیت نامش قفس
چو مرغ از قفس رفت کیست قید دگر و بسع تونه کرد رسید
و فرمان زبان روان اولمشکن فصاحت میدانست
بلادت مبدانی چو کانی جهان صحنه او موصافه

دگر باقی دور بقی حیات و محی نام دور اما علماء
مشخران که کلام مالک اند در سیاحت نثره سخنزده
و سیاحت نظم فدا محید اولمش کرد که بر ناپسندید
کلام مجموع دفتر عمری خرابه و در خون اوخ باقی دن
چقه کنه دغز

ناگفتنیست راز دهانت ولی چه سود

خوردن دریغ بر سخنی که از دهن برفت
اشدک خواجه بر زهر جوانی که حکماء هند
و فضلاء سند که کج سوید دیو عیب اثبات ادوب
طعن ادجک جواب و رب بیور مشدر که ترسو یکتب

پشیمان اولب چون سویدم و مکن فکر که کج سویدوب
صواب سویدک بگر کدر
سوز اهل که بوچرخ رازن بله سوز امن بوله صکن کله دله
تا مل سوز را سوز سن قدم ایو سویدله کج سویدوبیک نه تم
گر اندیشه فلان مکر از غل نفس صقر سویدوبین دنیا به سن
سوز اولدومسته اگر هرقفس طوطی دانی انسان اولدوبین
خصوصا مویشی خلوت کوهل که مرکز نعت مطلوب
دل دور ننگر اصحاب حال قیل و قال دن محبوب خلوت
با اختیار آتش در دمن صمت حجا به برله عمل قیشتدر

شما

اگر بای در دامن آری چو کوف سوت ز امان بگذرد در شکوه
 زبانی در کشتی مرد بسیار دان که فردا قریب بزنی بان
 که آواز هور کند نه بینی نخل جوی مشک به ترکه تو در نخل
 چون بوم مقد مات مشهوره مقته و قیاسات مبرهنه
 رسماً و طبعاً عقده و شریعا انوک فانتک مسد اولدی کور
 جهان بی وفا فی بیان اولدی بیانه محتاج دکلدز
 من طلب لیان بعد العیان فهو فی الخسران و حق سوز
 منصف اولندن کار کرا اور لاجرم بز زمان بوقلدن
 حیرت در یاسنک مستغرق دست پار و غندن صلن
 وجود کناره سندن عقل زور قنی جان حیرت بر عیب

کومل شهرتک سراي روجه کلدي الینک دوش مشال
 در شب فروز خون غواص بحر معانی امل الشعراء سلطان
 العلماء غیر العرفاء قدوة المنقذین مقتدی المتأخرین
 خواجه سعدي شیرازینک طاب ثراه و جعل الجنة
 منواه کلمتای نرفع همیشه تاز و خرم در دست خزان
 و کردش زمان انوک ربيع عیشنه ان از عش و کلدز
 و سیهک خریف انک بهار دوتته تبع الفش دکلدز
 و اول کلمتای انوک کلستانه سلمدار خار و فادار اولدی
 و انوک بلا بلیک بلا بل عیشنه بلای حمار ارشش
 دکلدز امین در نکبات زماندن فارغ در جادات جهاندن

نه ایشایان به کاک طبعی بوکستانوک اولسه بزور قی
 عمر کل و زنج و شش اولدی بوکستان همیشه خوش اولدی
 بن فقیر عظه قلوب ایتدی کور سندن التماس در
 بوکتاب کور پارسی حکایتینک در شیرین و نازی
 عیار تینک در رنگین ترکی دینه تزجبه فلا سنکه بوروم
 خلق عیبیدن غافل در و بارسیدن ذاهل در تار که
 بونک دخی فایده سی شامل اوکا و عابد سی کابل اوکا
 و بر مایک دشیاسنکه بوروم عاشق دخی آله صوآر
 و سنی دخی سندن صکر خیره یاد فلا لکه بوچچک
 زخمه بومر همدن غیری کسه در مان اوکلر کور

فی الجمله عقلا فضلا و حکماء بوزهر هلاهل در دنه
 در مان دار و بو تریاق فاروق بولشدر در که جهانت
 کشتی نک آدی آلمسه خیره اول ابدی زینک قالور اولمن
 سن اهل سی کور ایرق کشتی اوتمیه
 هر سوز بیلد کسه سو بلیه بکون سن خیر یله یاد ایله بکون
 سنی سندن صکر ناخوردنر اقا یا زجر کور قله بر کن سکا
 عاقل اولد کور بو فاسز زمانه اچندن بر نشانه قویاکر
 جهان نیاد مادام که مرسوم در جهان انبان قاتینک اول موسوم
 اوکا کور بو زمان صکاک عالم دقتیندن خه ادر قوتند

دَوْلَتِ جاویدِ اَلوَرِ کَلِمَه اَبُو اَدْفُوْر
 کَمَلِ اَمَلِنِ خَیْرَه زَیْنِ قَکُوْر مَکامِه
 اَنک سَنی سَن لَمَسَه خَلقِ جِهَانِ عَمَدِ کُلْ
 مَاشَطَه نُوکِ نَه اِشِی وارِ رُوِی دَکَلِ رَاملَه
 چُوْنِ مَوکَلاتِ مُسْتَحْسَنَه دَفاعِ طَیْبَه بَدَلَه عَقَلِ دِماغِ
 مَعَطَرِ اوْلَدِی سَماعِ وِطاعَه ارادَتِ عَنانِ اَندِروکِ
 اَللَرنَه زَردِکِ اَکْرَجِه بُوخاِطِرِ عاِطِرِ وِزِستِ قاصِرِ
 اوْلِ مَقْداَدَه دَکَلَدِی کَمِ قِصاحتِ مِیلانِ نَدِ بِلَاعتِ
 چَوکانِ اَوْرِ وِکُستانِ کَنارِ نَدِ کَلِ نَقْلِ اَوْرِ
 وِکُغانِ اِجَنکِ حَسَنِ مَناعِنِ کُتُوْر کَمِ قَدَمِ الخُرُوْجِ

قَبْلِ اَلوَجِ وِمشَدَرِ وِکَلِمَه لَقانَه صَوْرِ مِشَدَرِ کَلِمَتِ
 مِلْدانِ اَلوَدِکِ اِتمِشِ کُوْر سُوْر کُوْدنِ کَمِ اَبِقِ بَعِیْقِ
 یَیْرِ بُوْطِ اِیحَه اِیاقِ بَصِیْرِ اوْلَه اَبِیْنَه وِاِشِی نَسارِ بَایْتِ نَسارِ
 اوْلَه اَندِشَه صَوکِنَه لَقْتارِ اَبِغِ بَصِغَه کَرکِ دِ بُوْارِ
 وِکَلِ وِکَنارِ نِکارِ کُستانِ مَدارِ خاِراغِیا رِ اوْلَمِزِ دِرِ کِه
 یَیْرِ شَاهدِ کُلِ عِدارِ قاصِدِی ساعِدِ نَه بَیْکِ سِلمِدارِ
 خاِراغِیا لَقْمِشَدَرِ وِیْرِ دَعوا بُوْیْتِنَه بَچَه مَدِ عَمَلِ مَدِ
 اَقْشِ دُرُورِ هَکَرِ دِنِ بَرِغوا فِرازِدِ مَوشِیْنِ دِا بَمَرِ دِنِ اَمادِ رُوْ
 هَکَرِه دَعوا یِه اوْلَدَه کَزَدِنِ بُوْزِطِرِ فِدِنِ مِلْدانِ تَرِ شَمِنِ
 وِ بُوْیوْستانِ سَیْنِ زارِ نَدِ بَچَه شَاهِیْنِ کَرِبا لِ وِ پَرِیاغِیْشَه

بُوْلِسانِ تَبُوْ سَیْنِکِ نَه طاقِتِ وِ پَرِ وِاسِ اوْکَلِ کَمِ بُوْیوْلَاعتِ
 سَیْلِ سَیْستانِ نَدِنِ حوسَنَه چَیْنِ اوْکَلِ وِ بُوْخاِطِرِی قِصاحتِ نَدِنِ
 کَمِ صَیْدِ کاهِ بَیْکِ اَرِیْبِ کَمالِ دُرُورِ بُوْزِبانِ رُوْبَه
 مِثالِکِ نَه مَقْدارِ اوْکَلِ کَمِ شِکارِ اَیْلَدِ
 کَرِجَه شادِ زِ بُوْدِ مَوشِ بَیْکِ کَمِ زَیْدِ رُوِی با زِ بُوْیوْیْنِ چَیْکِ
 کَرِجَه شَیْرِ سَیْستَه دَرِ کَرِجَه مَوشِ بَیْکِ مِشَدَرِ مَکانِ بَیْکِ
 کَرِجَه شادانِ اوْلَدِ خُرُوْجِ بَیْکِ یَیْرِ اوْلَدِ چَیْنِ اَزِ دِ شَاهِیْنِ چَیْکِ
 کَرِجَه مَوشِ وِ مَاقَلِ قَیْلانِ دَندَرِ مَوشِ اوْلَدِ اَکَلِ دَرِ مَصافِ بَیْکِ
 اَقابِعِ عادَه مَعهودِ یِه اِعتِمادِ قَلْدِمِ کَمِ اَخلاقِ بَرِزِکانِ
 اوْلَدِ مَرِ مَعايِبِ زَیْرِ دَسْتانِ کُوْر اَرِ نَزَلِ وِ کَرِعاِنِ
 مَهْتَرانِ اِحسانِ بُوْدِ کُوْخِ کَرِ مَهْتَرانِ دِنِ حِکایتِ

اِشْتِزِ لَوْرِ کَرِ لَاجِرِ مَرِ قاجِ کَلِمَه بَرِطَرِیْقِ اِختِصارِ
 اَزِ نوادِرِ اَن اَمثالِ وِ اشعارِ کَمِ اوْلِ کُستانِ دَرِجِ دُرُورِ
 وِ اوْلِ بُوْستانِ کَرِ کَرِ اِجِنکِ بُوْلَدِ مَرِ تَرِکِ اَیْلَدِ مَرِ
 وِ کُوْجِمِ نِیْدِ وِکِ قَدَرِ بُوْفُوْ عَیْبِیْلَه وِ اَلکَسِ لَکِمَلَه
 عَلی التَّامِ وِ اَلکَمالِ سَکَرِ با بِنِی دِجِی کُوْخِ وِ اِجَه سَعَدِی
 اِجْماعِ فِکِ سَکَرِ با بِنَه مِثالِ بابِ قَلْمِشَدَرِ بُوْخَه بابِ
 وِ فِضولِه بُوْضَلِ رِیْعِ اِجِنکِ سُوْیْلَدِ مَسْعُوْبا یا تَه
 وِ مَوتِ کَلِ عَلیَه اَنه نَعْمِ العَوْنِ وِ خَیْرِ المِستَعانِ
 بابِ _____ اوْلَدِ سَیْرَتِ بَدِ شَاهانِ
 بابِ اوْلِ سَیْرَتِ شَاهانِ دُرُورِ بابِ تَناغُلِ دُرُورِ وِ بَیْشانِ دُرُورِ

باب ثالث در قناعت فضیله سؤیله شرح ایله هر فصلی
 باب رابع در نه اولر عاید سؤیلور خاموش لعه قاید
 باب خامس در اور عشق جوان باب ساد وضعیف پر لیدر عیان
 باب هفتم تربیت نایب درر باب هشتم داب حکمت پیر درر
 بوسکه باب اولدر بیان سؤیلدر هر پیرک شرح عیان
 بعلد قدر در مکه بونظم بل بل سوز نور اوچی دی سید
 هم اون اوج کونیدی شعبان اینه نظم اولد خیره هر اینه
 تا که بونظمیله نوز سالها قاله و قلایه بونظمه بقا
 هر روز افرسه و در کرسه بونی یاز نه خیر یله ایلا یه دعا
 دقتی سعدی بولیشدی نام آلت بوز هم آلت آلت بیدی تمام

دور سعدی دنن کولیشدی تاریخ اولیشدی بوزیشدی بیدی
 خیره بو ایام کلبستانن چون تمام آلوب بولکستانن شپین
 زبان انفا سندن جان و ماغ معطر اولدی و بوی بوسان
 رنگین بیان املاستندن دل مذاق رطب و تر اولدی
 و در لیستانر عشق سی کپ عشاقه بوزک نکارستان
 محذرات تینه آنکیز اولدی و نجه پرده سندی کی عذر ادری
 عذار ششاق لر کوشیون امیر اولدی بس دلده کور بونک
 آبکار افکار احمد سلطان اعظم اولد و عذر لاری عذری
 مدح شاهنشاه معظم اولد که هر شاه در اولد و بی عا کور

شهادت حضرت ارحمه تعالی اولمز آنک زبور قولیه
 متجلی اولما نجه و بیست بای خجالتدن کوز اریلز آنوک
 کرشمه سندن نسلی بولما نجه و تطاول دست خاندن
 امان بولمز الا آنوک جوار عصمتندن و حسود کد
 شرور مکرندن امین اولمز الا آنوک سایه خد متندن
 هر که در سایه عنایت اوست کهمش طاعتست دشمن دوست
 هر که آنوک عون ساینده کلا دشمن دوست جرم طاعت اولد
 شهر باری که آنوک کیمه سایه عد دندن خطه روم
 غباری زرین عیار اولش در شهسوار ی که آنوک

سمند نعل مثال فرق ساد تاج افتخار قلتمشدر سایه
 کرد کار پیر تو لطف پرورد کار خداوند چهار خسرو
 صاحب قرآن در خزینه سلطانی تقدیمه انسانی
 نغز آل عثمان وارث ملک زمین و زمان قائم مقام
 سلیمان حامی قواعد العدل و الا تصاف ماحی رسوم
 الجور و الا عتساف فاتح ابواب الخیرات فی العالمین
 بانی اسباب الحسنات للعالمین المخصوص بتایید احکم
 للملکین ظل الله علی الخلائق لجمیع خلیفه رسول الله
 فی المؤمنین عز الا سلام و المسلمین نحر الدنیا و الا دنیا
 سلطان سلطان ابن سلطان سلطان محمد بن بایزید خان

طال عمر جل قدره عن فضله لا زال مدين دولته
لرعاية للفق حضا وحصينا وما انفك ماء من معدنته
لمياط للخلق وكنا ركنا

وهدادعاء لا يرد فانه ثناء لا صانف البرية شابل
الوجه بواد عمية مكنه الفحات عبارات قاصد
اول شاهوك شمة سيمه وصفين بيان امكن
وبوانثية عنبريه انوردات اشارت عاجز دركه
انوك شكر ايا ديسي برفوندن طعة عيان اوه كم خريد
ملك دولت مقبوس در انوك حسن انوار بدن

وكر اخضر معترف در انوك لطف انوار بدن
صفحات ايام حواسي مرقوم در در و ام دولتيه
ورقات انام حواسي مرسوم در رطوق ارادتيه كم
اول عتيبه عاليه دام علوها مرجع علماء و فضلا در
و جمع فصحاء و بلغاء در مدار هفت كشتور در محط
ارباب هنر در بين بود عاء تحفه سني اول حضرته التيك
غن صباح طم مصباح اجق در و يا خور حسو سنا كا
اقابه قروشهاي اتق اكسك ب در و ليكن چون شاهد
غايث نظري هر وضع و سر بفره ارشتمشدر و حمايت اثر
هر قوي وضعيفه بيشتمشدر اُميد در در كه اول غايث نظردن

و بحر

كشيه و اول حمايت انفا سندن شمه بوكلستا نوك
غنجه لري سرا پور سي عندا لرنه ارشه كره هيشه
عدا لري تان و ترا و لا و هر عيب معني كد بونك
الفالط ابكار بدن كور بوز هنر او لا او لا
بن مسيكه سندن شها كور نظر اولغي
كندن اثر و مزجي مشهور ترا و لغی
نه عصه دخيدن چون اده بيار عنايت
هر عيب كه سلطان بكنه اول هنر اولغي
وشاهوك خاك راهيله كه سومة اعيان عرشيان در
بونك سماي خاك حقيري كه ياي عزيز او لا و حسن

كشيه سي تبسندن خندان روي و خلق شته سي
تفستندن خوش بوي الا كه هدم اثر بدن هدم
بكن حمامك بركل قوخلوكل البدن دلبك اردي بدسم
دوم عنبر سين اي مشك بوكر سنوك بوي دلا و بركه سم
ددي بن اول كه افتاد ما جيز و بي مدندر باكل نشسم
اثر اردي بكاكل قوخلوكل البدن واكفي من همان خام كه هسم
بكون حمامك بركل قوخلوكل البدن اومه اري بخر دم البدن
اكا ديم عيب و مشك ميبين كه سم بويك خوش بونك ملدن

دردی ناجیب خاکیم آنچه در کلبه او تورو اول بخاکم کند
 اشق قدری بگامه حمال همان خاکه و اگر بی اول بپزند
 پس چند نیکه شاهک خلق نافع سندن بوکستان خوش
 بوی و لطیف نظرها سندن حرم روی او که شاهک
 دولت کل روی و معدت سنبل لری تان و ترو دین فتح
 و ظفره خاک ره کمل اغیر او که دامت لامار تابعه
 هواه و لا زالت الا قدر خادمه در ضاه اللهم مع الدنيا
 والذیر بطول حیاته وثبت رصفها لم یفاء ذامته
 و صفاته و لحرس اللهم و منه و ذواته امن ملک و احفظ
 ولدک و هذا دعاء مستجاب لانه دعاء یجوع الخلاله یزناغ

یا مالک الممالک یا ملجاء الامم قد کان حصن حیتک نجاء النسم
 انما ارحم منک و لکن ملجى القلوب ابناء و تکون غتک ما من الهم
 حولک حرم منال قویک کعبه امل و ان خلاص الوراثة یا مالک للعر
 یرعب امیری و یونان سکندری سالار و حرم و یونان عجم
 قائم مقام قصه و درای مملکت عالم و وارث دوزخ و جحیم
 حسرت خرم و محله کله کله نهشت کین صفای محبتیکه روشنه ارم
 ایوه ناهید مجلس شه وصف ایلش قمر
 چکدی عطارد آتکون یوزینه رفر
 فرق فلک نعل سندنک مشا لنی

هرای هلال شره دولت یز قلم
 یغما یوردی غریبه کتش شاه ارمه
 دکدی جوقاف مشرقه هر صحیدم علم
 سردی بو طلتک ظلمن قاف تا بقاف
 شه یار نه چو صد قله دم اردی صحیدم
 ایدر نسیم جحله تر جان دماغی
 هر صحیدم قبولک که صد قبه اوردم
 صدق و صفا چکد مدام اوله بی د لان
 حکوم اوله بخاکم اوله دلبران حکم
 حکمه ایشتک حکم سندان اوله نجاکه حکمه حاکم اوله عالم للکم

را و بان اخبار و حکایان آثار صانهم الله الملک الجبار
 عن الحد لان فی یوم القرار ایله روایت
 قلشد فر مکر اعوام سالقه ده واد وار ماخذن بر یاد شاه
 عادل و شهریار عامل واردی عدل ابوانن قورب
 معدت تختند اتور مشدی اتفاق بر اسیر اواره و نو مید
 بیچاره کور بوروز کار ستمکار بلا اوقته اوماج اتشدی
 و جفا ز نداننه صلوب قتله مستحق قتلشدی سیاست
 میداننه کنور در شهر یار بر موجب شرع انوک قصا
 حکم ایلدی لا بد بر موجب حکم جهان مطاع شاه شاهک

خارج جلا داري مریخ جفتد و در محل صورت ترا لکری تیغ
 آب رنگ اولدیو انک قاتنه مشتري اولد کچون اول
 افتاده بوجال کوردی در حالت نومیدی پادشاهه
 دل اوز تدی دشنام او قعغه و سقط و بلیکه بشندی
 زیا اوردن اولردن قلیش مثل در اینه ستم حرکت
 دست جان بشوید هرچه در دل دارد بگوید اول
 ملسه که جانندن این یوبه دینه کلانی سوزیدنه بلورسه
 آکا یا بشور و بویکه قریب دزر العریق یتشب بکلی شی
 حکایت تشکم قائل ایدر
 وقت ضرورت چو ماندگیز دست بکیر دسی شمشیر تیز

قلبی وقت ضرورت کور تیز قلع بوزنی آل دونه سبز
 و ری قاعد معاده دزر که بر ضعیف ناتوان بر اول و قوی
 کشیدن شفقت و ترخیر امیدن کسبک کند زن انکا مقابل
 ادر چون اولمگدن بیارو اولمک اولمز لا بد جان طلوبی
 اول ضعیف اول قویه برار کسوزر نیکو تازی شعر بند کاشد
 ادا ایسر انسان طال لسانه کسوزر مغلوب بصول علی الکلب
 چون او میدن کسه آدم ولی اوزا نوز اولور
 شوگر به کبیر ضعیف اولسه کله حمله قاور
 شهر یار چون اول ضعیفک کلما تن اشدی انا دنی بلما کن
 حواله سندن ارکان دولت کومه کنارند تریا کب

او نور سندی اندل صورت کور بویجان نکر در مکراند
 حاضر بکامل زاده انا دن دده دن وزیر واری عقل
 کابل و ذهن شامل خوب خصلت و نیک خلعت لطیف
 منظر و ظریف محضر اول جواب وزدی که پادشاه
 بقایت مستدام باد بالعدل و الانصاف بوضعیف
 شاهک تحم امیدنه ایدر که واکا طهین القیظ و العایین
 عن الناس چون پادشاه قران قدیر و قران حکیم
 خطاب بر که اول ضعیفک مسکت تاویل اشدی لاید
 کنایه عقو ادب مرحمت بیوردی مکر بویاد شاهک
 مکران دکنتش بروز بی دتی واری اول اهل وزین

محاکمت واری چون بوسوزی اشدی اول حسد قان
 و خیانت شیطان اجد حرکت کلب اشدی که پادشاه
 حضر تین وزیر اولدن لایق بود در که سوزی طغوی
 سوبلیا لر چون پادشاه بلان خبر که ادر سن اول کشی
 خود پادشاهه دشنام اقدی و سقط سوزیددی و دی
 چون شهر یار خوش گفتار انوک سوزنی اشدی
 اشدی بیس ای خلف بی اصل ناخلف که بجا دشنام سن
 اقدک که یوزومه بلد و کرم دله دیک بونک یلان کم
 مصلحت عبارت از رینه مینی دزر بیک در دستک
 کجولوگدن خب و غارت از رینه دلالت اور تیکر

عاقلاً ایتیشد شدر و فی مصلحت میز به از است فتنه آنکیز
 مصلحت تو ایان بگرد در فتنه قیاد ز گردن آنکیز
 کور من مسین کوشی بعتد دخی اوج بزده بیلان سوزیکه
 رخصت وز شکر دور و دخی تکرید شاهلن لا بقعد
 و سیاست دور و ز بیک لا بق عفو و حیایت دور
 تنگ قائل آیدر
 هر که شاهان کند که اولوی حیف باشد که جن نکو کوید
 اولکه سلطان آنک در دین اده حیفا و کسوز بایمن نک
 و بحکایت قریب دور اول بزید شاه حکایت کند
 بزدر و شیه خضر علیه السلام کور کچون بیک قریب

التون

التون و زش برآی وعدن قلوب کور صبحک اول اوج
 وز بیه مشورت قلدی کبری اصل وز بریدی بری
 قصاب اصلند بریدی و بری جان صلیدی وصلن
 خضر بیغام بر علیه السلام حاضر لوب الاصل لا خطی دیو
 جواب و بریدی هم ابرودن اتارون قلبش مثل دور کور
 اصلند اولان طویغانند بلور دور نیکر اول بزید بحکایت
 بزیکت بزله کور اتسن اغاچه جفر مق استدی مشهور دور
 بیس بومشدن بز فاج سننه معلوم اولدی بری بوی کور
 کشی مطلقاً بزیک توافق بقدر هیمان بز آیش کشتنک
 قاید غنه قافیة الکر جان مجتهد ضعیف و قوی برابر اولر

اوج با د شاه اولانه کور که سیاست هلاک التون کور
 مکه حکم اولیا هر بیده در دخی و ز رایه مشورت قلبیه
 ایش قلبیاز بشیخ هر و ز بیک سوز بیه عمل قلبیاز
 التیخ هر سننه نک اصلندن اولان کور دور و ز نرسون
 امیر اولسون فقیر اولسون بیخ سوزک یازن اخراک
 و حق قاتند ابوسن و شیعه موافق اولان اشد کور
 سکرخ طایفه اقیان کور که خیر کور و مصلحت کور سوزی
 سلیلا طغوزیخ بودر که بز بیده صلاح و فساد اولسه
 صلاح ایشلیاز اوج بودر که الله خلقیه متخی اولار
 که تخلفوا باخلاق الله کلیدر و بعد بیا بکلله الدنیاز

و غیر

و غیر نان لغته معر و اولیا و دخی اعتبار بومقامن
 چوقدر اما سوز اولان نور و لیکن بومشک دور و کسوز
 اعتبارات کور بیان اولدی اگر سوزک فاکل حاضر و عیان
 طور رسه اشفا کلن امثال اجندا دخی بونک کب اعتبارات
 اتمکدن غافل اولیا سننه هر سنند اعتبار کسوز کور کور
 همان معتبر کور **لطفه** افریدون شاه اولک
 ایوان طاقند بویر فاج آیات بز مستلر کور انی کور کور
 واکه انز بیلار که بو جهان بنیادی ثبات دور
 و غیر نیاسی فی قیاد دور **بیت**
 جهان ای برادر غاند کس دل اند جهان افرین بند بس

مکن تکیه بر ملک دنیا و پشت که بسیار کن چون تو پر فرم ده گشت
 چون آهنگ رفتن کنده جان پاک چه بر تخت مردن چه بر روی خاک
 فرزندش چو بسایه فلز جهان کوهل به لاسا علی جهان چسان
 بود نایب فلها سفین تکیه سن که چنی بسد و کن قوما داسن
 چو تکیه که آهنگ در جان پاک چه بر تخت مردن چه بر روی خاک
 مگر کسان بگردن بربک مرموه معفور سلطان
 سبک کنک و هانیدن بوزن بیل کجند کندن صلح سلطان
 محمود درویش کوروش کور جمع وجود اندام محمود و خنخاش
 خاک روم اولیش و ذات قلش و کین ای کور کور همای

بی غلبین سوز گشاده سراي اچندن درت یگان نظر ایله
 بس ملک چون انخودن او بیدی حکیم کوی و معبر کوی
 جمع قلدی دوش تعبیرین دلدی معبر لر تعبیردن عاجز
 الوب آیتدر اصغاف احلام دوزد دوزد مگر در رویش
 واروی غایت معبردی بادشاهه دوزد درویش کور در کور
 دوش دوزد درویش آیتدی سلطان محمود هوز نکر است که
 ملک باد کراست یعنی نیا بکلکنه جمع وجود طویشدر
 الا کور کوی طویا مشدن که هر نسیه کوهل طویر ایا کوز
 طوین مگر طیرانله که آدم اوغلا بنوک کوزنی طیران طویرور

بس نامور بزر زمین دفن کرده اند
 کره شیش بروی زمین یک نشان نماند
 وان پیر کاشه را که سپردند بر خاک
 خاکش چنان بخورد که از او استخوان نماند
 زند است نام فوخ نو شیر وان بعدل
 کجیه بی گذشت که نوشین روان نماند
 خبری کن ای فلان غنیمت شاعر
 زان پیشتر که بانگ بر آید فلان نماند
 ای بچه نامورین مد فون الوب دوزد
 الا بوبر یوزند آنگا بنشان قنی

چق نازین وجودی که خاک اچن کور
 واروی صوکنن بولنه بلا استخوان قنی
 نوشین روانک آری دردی اولدی عدلله
 چق دور دندی کاجلی نوشین روان قنی
 صای عمری بین غنیمت خبری قنای فلان
 بوندن اولدی بانک ارکله فلان قنی
 مگوماخی زماند بر امیر صاحب قران واریدی انوک برغ
 اوغلی واریدی آتا برین قصه بونکو و حتمیر صور نکو اویت
 داناوی عاقلدی باقی اوغلا ندری تمام قد و حوصو ندری

بگوش پاوشاه بوندن د پند نظر ایلدی لیکن اول کوناه
 قد لو کوجک اغلنه حقا رتکه بقدی و گاهیت کستردی
 چون بواستخار و گاهیت نظر هر کوزه معلوم دوز
 خصوصاً عقل قرأت تک لا بد اول حریف اتینولک
 کند و به حقا رتکه بقد و غنی بلدی و ای پند
 ما کوناه خرد مند به آزداد ان بلند قصه بویلو اولوب
 اوزون عقل کو اولین بیک کدر اوزون بویلو دان
 قصه عقل کو اولقدن تکر توره اجنک بیدی کیشک
 بیدی خاصیت وارد د رعشده بری بودر که اوزون
 بویلو کتی ابله اولر اوت شول ابله دکلد که اکثر

اهل

اهل الحیة البله بیور مشدرد و طیب لرحیم لرحیم لرحیم
 دخی د لیل عقلی ایتشدر که اوزون بویلو کتی بچون
 ابله اولر اول روح مضوبک بحل اوزون المقسیدن
 و مشدک کلشدر که نه هر چه بقامت مهمت بقامت بهتر بود
 بجز هر تا سله اولر بهتر اکن قیمت و قدر که ایود بهتر
 اولر نیکو اشد سن الشاة تطیفه و الفیل حیفه دوز
 قوین اگر چه کوجک دوز اوت مرغوب دوز و طاهر
 و بک دوز فیل اگر چه بویلو دوز و لیکن حسن ایود دوز
 و قیق افواج بوزله صنوبر حکایت مشهور دوز که قویان
 اولر آب کرب صنوبر طعن اولر کب صنوبر آکا صبر اولر کوزن
 جواب دیم و پیشه دوز

اول جبال الارض طور و انه لا عظم عند الله قدرا و منزله
 اگر چه بوزنه طور اولد لیکن و لیکه منزل و قدر بویلو بیدی
 و دخی پارسی اشعار دخی کلشدر که بی هنر اولدن
 صورت ایودن هنر لو صورت حقیق بیک کدر در سیر اعتبار
 قامه و صورت دکلد بلکه معنیه و قیمت دوز

آن شنیده که لاغر و دان گفت دوزی با بله قرینه
 اسب تازی اگر ضعیف بود همچنان از طویله خریه
 اول هموز ابله ایشته ددی عقل کامل بوخصر لاغردن
 اسب تازی اگر ضعیف و لا بکدر در طویله خردن

چون انک عجبه بیک دل تنک کو کلندن دینه بوکلن
 سوز لونی اشدی کل کوب تبسم قلدی و ارکان
 دولت برشته حوالسند قارا ایشد دی جمیع احسند
 و آفرین ایتد چون باقی فرد اشدی بوجال کوزدی
 بغایت پدیدان اولدر لانا انصاف اولر بی برن
 بود باعی ابیات اقدرد که فائل و مشددر

تا مرد سخن ن گفته باشد نیک و بد ارفقته باشد
 هر پیشه گمان مبر تو خالی شاید که پلنک خفته باشد
 اول لیسکه سوزدی دیشددر بخشش و قیامی کز کلشدر

هَر پيشه صفا سن اكون در الاكه پلنگ او ميشد
 زوي ايله روايت قلدر كره اول باوشموك نرالودمن
 واردي اتفاق اول حالتك بونك از رنه كلشدي
 بونك يات و براغن لروب كلشدي و قيعودن شاهد
 بلي بولكلشدي چون اكي لشكر يري برينه مقابل و معارض
 الوب در در حصي ميدان راسته اولدي مبارز نظر
 نظر ميدانه قلدر اول كوميدانه ات سوزدي هذ
 چوكاز انمعا اول حقير اوغلان سوزدي و بور باغي
 اقلي
 ان نه من باشم كه وز جنگ بدني پشت من

ان مم كه انه ميان خاك و خون بني سري
 ان كه اردن خون خویش بازي مي كند
 روز ميدان وانگه بكرين و نخون لشكري
 اول دكولم بن سواش كونه ارقه كس تر م
 بن اولد كره انك خاك و خونه دوكر باشدي
 جنگه وارن كند و جان و باشنه جان باز اولد
 روز ميدان كره سسه دكدي خون لشكري
 چون بوني دي دحي حمله قلدي دشمن چريستوك بز فاح
 اردي بهلوانلدي عدم قلدي بين براغوب خاككه بكسان
 ايلدي وجود دقت نندن او لرني قازدي اول باور قطع نو

بيك اجل فانه تشنه قطع له بس قبل ارام اولدي اكي لشكر
 ارام امله يوز دتدي لاجرم اول اوغلان اناس قاتنه
 كلدي واندي ات قدمنه باش اردي ويز او بوپ بور باغي
 اي كه شخص مت حقير بود تادرشتي هذ نپنداري
 اسب لاغريمان بكار آيد روز ميدان نه كار پوري
 اي من تخم حمير كران كوز اورون بونكود هذ اولم
 اسب لاغريمان ادره ندي روز ميدانده كاوا بوزم
 چون اول كجه كبد مچ دل فوز ارشد اكي لشكر كنه
 سوار اولدر قلع عين و سيار در در و جنگه بشليوب

عظيم جنگ ايدر بيم اولد كره باد شاه صنه كنه اول اوغلان
 نعم اوردي و حمله قلدي بس انوك حلسن لروب
 اول ضعيف لشكر كنه قوت بولدي مور مار اولدي
 مار اذها اولدي دشمن طوز دي اولمش و رلدي في الله
 حمله قلوب اول حضم لشكري تار مار قلدر نخت بنگاهي
 يعالدر شهر بار كلوب دشمن بردار اووب دارو
 ديارن الوب بار كاهنه قور اذوب جم تشنه الله جام الدي
 الكوب شادان و حندان نوش قلدي و مال اقليم خوش
 قلدي اول اغلان كنه اناسي قاتنه كلد چون شاه
 ابي كوردي بعايت تعظيم اذوب طر و كلدي

تار شو وارب چندي و ابدې يارننه آلدې باري كندويه
 وملكته آني ولي عهد ايلدي اول باقي قرداشدي بوني
 كورب غايت حسد دشوب كندلر مگر بركن برسي
 برتوقلاق ايلدي قرداشوك اولنه كليك طعامه زهر
 هلاهل قندي ويونوك اونه كليك طعامه اعولوي
 طعام قودلر اتفاق عنايت باني بو اوغلا نوك قرداشي
 بونك طعامنه اعوتد قندي كورمشدي لاجدم
 اتوردي دريجه اليه اوردې كه عاده مشهور درك
 بركشيه بركر لوشنه بلدر ملوا لجن كو يقيندن اوتوب
 سويلشميه برك كركت ادر كه كندويه موجه او كا

درين

ورمزه كند و كندوزنه برسوز سويكره اول واقف
 اول اول تيز دني ايتدي محال اكاه هنرمند لراكا كند
 قني هنر لراكا بركي اكاه و بوييت باد قلدي
 كس يايد بزيبليه يوم و رهاي انجهان شود معدوم
 باي قوشك كولكاسنه گلماير دنيا كه هاي بولماير
 اوغلان چون بوكلات اشتدي طعامدن ان جلدي
 طر و كلدي كندي نيز اولدن دني اوتوك كوكلنه بوندرن
 عرض اتورمشدي بادشاه بو جالدين خبردار ايتد كر
 اول باقي اوغلا ندي ني اوتوب كوشال ايتدي و قند برك

قلدي آنددي چون اوغلا ندي دي محبت لري لازميدي
 زيان ائكه قيامدي لايد هر برينه اراق بركر بر شهر
 و قلعه و ردي و قاتندن سوزدي و غوغادن امين اوتوب
 اتوردي مثل عجيب بجه كه اون در و فتن بركل اجه
 صغار لر و يتوب راجته ابوزلر الي بادشاه بر اقلبه صغرن
 اكي اسلان بر طاعنه صغرن يوز شغال بركر بيه صغار باري
 حلت الله عجيب در كه بيك صغيف بركر بيه صغر الي قوي
 دكمه كر صغرن و كند و ائنه قناعت قلدي بونوك
 آند كني الملق اشتر تنكرو قائل اميد
 نهان كنور مردخايي بدل در ديگان كند نيم دكر

شه جواقيم بكيرو باشدش دلهي در بند اقليم دكر
 اقلوك باين سبه در و بشدر باي در و بشدر قور بركر
 كبر اقلوم دونه بركر بادشاه كوكل اشتر اله اقليم دكر
 اكر بو مقام قشيلندن بخشي بكر تلورسك الله تعالينوك جل وعلا
 بركنه وحدانيتنه دليل مانع اكلماين
 مكر عرب ديارينك بر قاج عرب بركر بيه حرام الله بيل
 بغلشردې و كوسار اچنن بركر بيه قلسر و طر قشيلدي
 دكار وان اغراجق بولدي اكلشدر المشدري رعيت بيلدن
 اندرك مكابد و مكرندن مرغوب و خوفناك المشدري
 و لشكر سلطان مغلوب غناك قلدي بركر بيه

ملاذ و نبع قله کوهن بر مشکل مقامی و ملیا د و ما واس
 بزهار ایدی که نه کسسه آکا و ار مشدی و نه کور مشدی
 نه اجه کوشدی نه اندن خبر و ز مشدی که بد بزکن
 اول ملکوتک مدبری ارکان سلطنت مشورت
 قلد لر که آنوک شری بوکتور د اگون لر و اول دیار
 آنوک مکندن این قلد لر اگر قاج کن دخی بونکر
 اله کلسه قات شوکت و قوت بولرد لر بواشه
 مداومت فلور لا بد کسسه بونکر معاومت قلز
 صغینک فیدن یک کک قوی اولحق زنتلوار لر در لر
 تنگه قائل دیشده

دختی که اکنون گرفتست پای به نیروی مردی بر آید زجای
 و اگر همچنان روزگار ملی بگردنشان بیخ برنگلی
 سرچشمه باید گرفتن بییل چو پشد نشاید گذشتن بییل
 آغاج کویلی بر آبق دوتر چکسه بر آدم بریدن قو پد
 اگر کک یاطون چی بیلله ایلدز چکی کلسه قاکلیله
 دوت اول پیکارک باش بیلله که کچر طشی چرتشی بیلله
 پس سوز بو کامقر اولد که کلر لر بول اغراغند بزکلو
 بیده بز کتکر بله پنهان اولد لر ویر جاسوس بوندوک
 جیستسه ورید لر مکر بو حرامی دخی بر اولو کار بان
 با صوب کینه مقامی نه کلر لر دخی اغشام ارشدی شعله نور سوشدی

تور خشید در سیاهی رفت بوضاند دهان مای رفت
 کردی کن برده سیاهی میه کندی بوس دهان مای میه
 همان لحظه که حرامی جاسوس کوزنه کورندی جاسوس
 خلقته خبر ارشدی بوسیدن چقوب اولد حرامی لری
 علی التمام دند لردی بغلا در صباح پادشاه فانتسه
 کوردر لر دایم حرامی آنک اشیر زبون اولک گرفتار
 اولمقدر و اله کیمکدر مجرور همیشه خلاص اولر کن
 و اسپر اولر پس پادشاه بولدی سیاسته بیوزدی
 سیاست قلد لر مکر اولدند بر اوغلا ن واردی کومون
 عنوان جلالی نور سید و عدل رسین سی کستان بوسیدن

وزرادن برسی ایغ از نه کلوب پادشاهون تخت
 پاکیندن اولک بوسه وزدی و شفاعت کسرتوب اولد
 اوغلا نی دلدی ایتدی که شهر بار شفاعت لغلجیم
 شفاعت بولاسن بویا اوغلا ندر هنوز باغ زند کابین
 پیش نیامشده و زحمانی جوانیندن فقر طومامش در
 پادشاه بن فوکنه عفو ادوب باغشلسون که خلق پادشاهی
 اولدردن دایم قولر نه منت برغه ملک چون بوسوزی
 ارشدی کولکنه خوش کلدی و کند و عالی نکر نه موافق
 کوزیدی وزیرک سوزندن بوزن چورب بویب ائدی
 تنگه قائل دیشدر

پرتوي نيکان نکیرو آن که بنیادش بدست
 تربیت نااهل را چون کردگان برکنیدست
 اصل بنیادی باورد و نماز یولردن نشان
 تربیت نااهله کشیدده قومقدر کردگان
 و آیتدی ای وزیر بونک کب فساد اهلنک نسل منقطع
 اولدوش اولی بر در و بندرک و جود اعلاک کوی
 قازلدوشی بهتر در که اودی یا یوب اولنک او نورمق
 و بلان اولدورب یا ورسن صقلق عقله صفار اش و کلر
 و عاقلر قانتک مقبول اولنر کم کریم ایشله ایم دن کور
 کلر هر اناج اصلنه کون بیش و زر سکر قائل امیدر

آب اناز ننگی باید هر که از شاخ بید بر بخوری
 با فرومایه روزگار مبر که ازنی بور یا شکر بخوری
 پس کور تاز آبله آبی سکوت اغاج بیک بری ویر
 پیکل اصل یار مان رخ هر دو دک تلویش شکر ی ویر
 چون وزیر بوسوز لری ایشدی طوعا و کرها قول قلدی
 و ملک نکرینه احسن او دب آیتدی هنر کرم ملک بیوردی
 دام ملکه عین حقیقت درر که شید بو او علان انرک
 طبعیتن حو او یوب طویش درر انرک صحبت سلکندن
 دریش در و لیکن بن سید نوک قاصر بکنند بود در
 اگر الصالحه صحبتنه کرسه صالح اولر و عاقلر بولنک اترسه

عاقل و صالح اوب بونک خوینی قبول ادر که هور
 اوغلانده هر نه طرفه دلالت بولسه و هر نه تربیت
 اولدسه که دور وانی دور ننگه باش و کین اولن
 اغاج هر نیاه که اسدر که مانل اولر اول یا که دور
 اندی اول حرامی لرک بغی و عناد بونک نهادنک محکم
 دکلدر اصل فطره خود صلاح درر و شدل دازرنه
 مینی درر ننگه حدیث اچنک کلشدرر مابن مولود
 الا وقد یولد علی الفطن ثم ابواه یهودانه و نصیرانه
 و مجسانه یعنی هر طوعن اوغلن فطره الله ازرنه طهاره
 فطره توحید و اسلام دور صکر اما لری اناری اندی

یهودی و نصیرانی و مجوسی کلور اتاس اناس یهودی
 اولدسه اوغلاننی دخی یهودی ایدر یهودی یهودی
 اصلندن در موسی بیغامبر امت یوز درر و انصرانیسه
 اغلانن دخی نصیرانی ایدر نصیرانی عیسی بیغامبر امت یوز
 درر انصار بولکندن درر اگر مجوس بولسه اوغلانن دخی
 مجوسی اولسون درر مجوسی اولدر که اوده طیار وینی
 مجوسی کشتاسب شاه زماننک زرادشت اچون که بیغامبر
 دعوا سن قلدی اول بیلمانه قلدی بس اصل ایوا اولن
 ایش کینی برلمن کیشکه مصاحب ادوب انوک خوینی جومق دن
 کلوریش ننگه قائل امیدر

با بدان یار کشت هم سر لوط خاندان نبوتش کم شود
 سک اصحاب کعبه روز چند بی نیکان گرفت مردم شد
 یار اوب بارمان هم سر لوط خاندان نبوت اولدی که
 سک اصحاب کعبه بر قاج کن اویدی اوبن اوبن اوم
 چون وزیر بوسوز لوی ددی بر قاج وزیر لودی
 کایفه ندما که یار دیر قلوب هم نفس اوبن نوله
 پادشاهدن عفو نودن جرم دوز در کرد پادشاه دخی
 آیتدی سزک بغشلا دم اگر چه مصلحت دکلد ریوب
 بوا بیات اقدی
 کانی که چه گفت دل با رستم کرد دشمن نتوان بیجان و حقیر شد

در

دیم بی که آب چشمه خرد چون بیشتر آمد شتر و بارید
 بلدی ندر رستم کرد سن او زالی
 بیجان و خوریمه عدوی سنی عالی
 کور و منجه بیگار باشن از جغیکن
 جوغلدی و آلدی دوه جو یوکی جولایی
 بعد از ان اول اعلان آلدی جین ناز و نعتیله بر استاد آدیبه
 اصغر لدی که آره ادب تربیت اده حسن خطاب و رد جواب
 و سایر ادب اگر نوب ملک خدمتسه یار را و لا و ز را
 محبتسه یار را و لا چون بر قاج زمان لودی وزیر کنه
 پادشاه قاتنه کلوب انوک شای بدندن و از ن ظاهر خصا بدندن

وزیر بددی و ای اعلان دیلدی و مای کبی آلدی
 اول حرامیدله اول کی اتاسی معارسته کلدیم اول خوی
 آنک او غشیدی پادشاه بوخالدن خبر دار اولدی که
 کل کب تبسّم قلدی کدو ووشن اغلم و زین کند و دن
 اولدی ددی که منجه کب دل تنک اوب حسرت بارهتی
 حیوت اغز بیکه ابروب بور بای اقدی
 شمشیر نیک زی آهن بد چون کند کسی
 ناکس بتربیت فشو دای حکم کس
 باران که در لطافت طبعش خلاف نیست
 از باغ لاله روید و از شور نوم و خس

در

بیان آیلدی که عاقل تربیت وصال کرم حبت آکه
 غایت آنرا قلیش بر عاقل و دانا اولش جلتدن اول جهل
 عارض شو ملکی کفین ددی پادشاه بوسوز لوی اشد جک
 یوزن جو زدی کلدی بوییت یاز قلدی
 عاقبت کرک زاده کرک شود کچه با آدی بربک شود
 عاقبت فردا نوی قودا نور کچه بویور آدیله اول کر
 چون بر قاج بیل بونک از رنده چیر اتقان اول محکم
 بر منجه او باشد اغر و کرم مقام او نوب اول اغلا نله مراعت
 ادب و محبت کس ترش لودی بس اول اعلان دخی
 وقت کوندی تا آله دکن که وزیر فرصت بولدی

که روز دمری بر او بقیع نالی او بی تربیتله ای حکیم کس
 بیوز که بی خلاف لطیف طبع دوز و بی
 باغین پوزدی کلاه و طوز کلاه شور و غس
 سوله گرن خوی جانله چقر که هر بر طبیعت نه افرسه
 آله کون حاصل و زر هردانه اصل بیسه آبی پیش و زر
 بزیر که شور مکلان اوله آله نم لاله و بزک سنبل ظاهر
 اولمز رتکم قائل آید
 زمین شون سنبل برینارد درو تخم عمل ضایع مکردان
 نکوی با بدان کردن جانست که بد کردن بجای نیک مردان
 شور که شور و در سنبل برین عمل تینی آله آله دک دوز

یازم ز کیش کن آیتک آیتک ایولن یاوز لوق آیتک دوز
 بس شهر یار کشتکی جمع قلدی و خشم آتته سوار اولدی
 بلا فحشینی آتته آلدی کلب فی الجملة اول حرامی کوی دتوب
 بزوار ادب اول دیار آنرک شرتدن پاک آیلدی
 مکر قدیر زمانده بر باد شاه واری آنوک سهنگونوک
 بز اوغلی واری صایع آله بز جمال کمال و زمشدی که
 کونه عشقندن زوال او میشدی عقل و کیا ستان
 کابل فهم و فرستک شامل انعمه کوی آثار بزری
 آنوک ناصبه سندن پیدا اولمشدی

بالای سرش نری هوشمندی می یافت ستان و بلندی
 بیلدن جیشندن آینه اول خور بزوجه ستان دوز و زوز
 فی الجملة مقبول نظر سلطان او میشدی که جمال صورت
 و معنی کیشدی که و مجموع هنر آله اجتماع بولمشدی
 و حکما میشدی که کیشک کمال عنقه هنرله در ما لاله
 دکلدن اگرچه شمدی برم نما موزده هنر ما لاله اولدی
 و اولوق دیم عقلله در رجق ما لاله دکلدن و فریت
 عزت عمل سببله در ز سببله و حسبله دکلدن
 من ابطا و به عمله لم یصرع به نسبه بس ابناء و جیشندن
 بزجاج کشتو آله حسد الدب آبی بی فایک آلدن مسکه

قصه قلدن آقا هیم و حمله چان بولدن ز بز پادشاه عیانت
 آنوکله بله پیدی دشمن چه زند چومهریان باشدت
 دشمن نه قله چومهریان اوله دوست
 که غصه بیاجوشا زمان اوله دوست
 پادشاه بوجالدن خبر دار اولدی اول اوغلان اقویب
 صور دی که اول کیشی لک سنکله دشمنی نه سبب ندر
 اوغلان آیتدی هیم بلدن شاهها همان اشیو درر که
 بن فقیر و حقیق ملوک دام ملکه دولت ساینده آسود
 اولب قوبن عزت و تمکین اولشم مکر حسود کور ارضی
 دکلدن آلامت زوال نعمته و اسعالم دولتیه که بن اومانم

تَجِي زِيَادَهُ اَوْلَا شَاهُوكَ اِقْبَالَ دَوْلَتِيكَ
 توأم آن که نیازم اندرون کسی
 حسود را چه کنم کوز خود بر رخ درست
 میرتا بری ای حسود کین رنجیت
 که از مشقت آن جن بربک نتوان رست
 بکسنه کوکلنی اَلْبَحْتَمِمْ وَي لِي نَه قَلَم
 حسود له کَم اَنُوك رِيح كَنَدُو كَنَدُو اَوْلَه
 بورنجله ای حسود اول مشقت حسدك
 تُوْمَر حَسُوْدِي اَلْبَسْدَن مَكْر اَلْبَسْدَن اَوْلَه
 چون بادشاه بوسوز کري اشتدري اَعْلَانَه دَعَا قَلُوب

اشد

اَيْتِي اَوْعَلَم سَمَد وَاَلْتَم سَمُو ك نَعْتُو ك كَدْبَجَه بَكْر كَدْرَه
 اول حسد اودی آنلك و جود هیر منی بقوب هلاك
 ايدك راست ايدرسين كه يقلان كوي يقلان سوزدر ايدون
 اَيْلِكَ اَوْلُدُوغِيْن اِسْتَمَاز كَر
 شورنخان بارز و خواهد مقلان دازول نعت و جاه
 كنييد بروز شب پره چشبه آفتاب راجه كناه
 راست خواهی هزار چشم جان کور بهتر که آفتاب سیاه
 بگراماز همیشه اشترار ایدردن که کینه نعت و جاه
 كُنْدَرِيْن كُوْرَسَه يِرَاسَه كُوْرِي كَشْك نُورِنَه اَلْوَرِي كِنَه
 خوش ديدك بوزنيك ايلين كوز كوراوسون لکش اولغنه سپاه

6 مَكْر سَالِف زَمَانِك عِيْم بَكْر يَدِن بَرِي سِي طَلَم اِدُب رَعِيَّت
 مالنه این از تشدی و جود و جنایته آغاز اقمشیدی
 اَوْل وَا يَتُو ك خَلْق اَنُوك مَكَا يَد جُوْر نَدِن و كَرِيْت
 قَمَر يَدِن اَطْرَافَه طَاغَلُوب عَرِيْت اِنْخِيَار اِدُب بَرَا كَنَدَه
 اولش لردی چون رعیت اگسدی ارتفاع و کلايت
 لِلطَّاط وَتَقْصَان بُوْلَدِي وَخَزِيْنَه اَز اَوْلَدِي وَدُرْت
 يَكَا دِن دَشْمِن مَلِكَه اَل اَز نَغَه بَشَلَدِي كَرَه مَلِك اَيَا سِي
 ضَعِيْف اَوْلِج دَشْمِن قُوِي اَوْلُ خُوْشَلِق وَتَشَد دُوْشْت
 خُوْش دَعْيَان طَارِبَه اَغْرَار طَارِبَقَان

هر که فرادرس روز معیت خواهد
 کور دایام سلامت جوان مردی کوش
 بند حلقه بکوش از نوازی برود
 لطف کن لطف که بیکان شود حلقه بکوش
 هر که بار در بولیم در سه سواش کونند
 قَلَسُون اَيَام سَلَامَتَه چري كوكلني خوش
 قُوْر كَدْر كَنَدُو قَلُوك سِنِي اَبُو دُ تَمْرَسَا ك
 لُطْف قَل لُطْفَه بِيكَا نَه اَلْوَر حَلَقَه بَكُوْش
 مَكْر اَوْل مَلِكُو ك بَرُو زِيْر وَا رَدِي دَا نَا وَا كَار دَان
 كَلُوب يَاد شَاه قَارِيْتَه دُر لُو كَا يَت اِيْدَر دِي وَدَلِيْم نَبِيْحَت

تلوردي برکن شاه نامه اورد چون مجلس اول مقامه
 اردی که زوال مملکت بیورسب سخاک و عهد سلطنت
 فریدون شاه سویندی نبس وزیر پادشاه علی وجه
 الا رشاد صوردي که فریدونک لایح و مسکت یوغدی
 مملکت اکه ندن مسخر اولدی و مقرر قلدی پادشاه ایندی
 اول وقت که سخاک خلقوک اوغلیج قدری دیلکه بشلدی
 که اول پلان بد و زر کردی مغز لونی بس خلا یو آندن
 آییوب تعصبله افریدون شاه قاتنه جمع اوب سخاک
 پایمال خاک تلدر بس وزیر ایندی ی چون خلا یق
 برکشونک قاتنه در ملک موجب سبب پادشاه لوللیق بن

چون خلق طلم اوب طاعندرسن مکر پادشاه لغه هوسک
 بقدر ددی ملک کردر لشکری خوش دل قلا که
 لشکر که بولر ملک سروری ملک ایندی من خلم چون
 طاعندی کندی نه قلدن وزیر ایندی ملکه کور کردر که
 ملک باغ اریک اول و رحمت و شفقت کرک سنک
 چون بواکسی دخی بقدر لا بد خلا یق کردر طاعنور ملک
 خراب اولر
 نکند جور پیشه سلطانی که نیایدی کرک شوبانی
 پادشاهی که تخم طرا افکند پای دیوار ملک خویش بکند
 جوری پیشه ادیمه سلطان قوردی کوردی اوله شوبان

قتو سلطان که ظلم تخمین کرد ملک دیوار نوک دیو چکر
 وزیرک بوید نایح ملکه خوش کلدی و طبیعتنه
 موافق دشمندی بوزن جور دی وزیر قادی ی
 اول خلا یق که بونک ظلمله ملکندن چیشید عارت
 تلق دلدی لاجرم آنکدی واروب برانکه بیکیا یه بک
 قاتنه جمع اوب کلوب بوملک ملک نار مار قلدن
 ملک ادر لکه ظلم بیادی بی ثبات او کوه ر
 پادشاهی که اور وادار دستم برید دست
 دوست دارش روز سختی کوکه دشمن برورست

بارعیت صلح کن و زخم امین شونشین
 زانکه شاهنشاه عادل رارعیت لشکرست
 پادشاه کوچ اقسه خوش کوندن اکی آسندن غنه
 اولین اولر بریاور کون کلسه دشمن پروری
 خوش دل ایله نفسو کلی خصم آندن امین اول
 عادل اولسه زبیرا شاه اولور رعیت لشکری
 مکر سالف زماندن بریک وار دی خاطر ی دویا قهر جن
 استیوب بیکه بندی دکن بوزنه نماشا یه چقدی اتفاق
 بر اغلان وار دی خوب روی و مشک بوی جعد موی

زلف زخیر بیدی کند و دلکیر بیدی دگر یوزند مکیه
 کوشیدی و دریا بختن کوزمشیدی اعلد و زاری
 قلدی و اندامنه خوف لرزه دشدی ملک چندان که
 ملاطفه قلدی تا که فورقیه اغلامیه هم آرام آید
 و گوئی شاهوک بندنه هرگز رام آندی پادشاهوک
 عیشی بختی تلخ اولدی و گوئی شقیض اولدی هیچ
 کناش بولدی مگر اول کید بر حکیم اهل دل به کوشید
 پادشاهه آیدی ادرسونور و رسوز بن بونک اغلامه
 دغن کما را به پادشاه آیدی غایت منت اوکلا بس حکیم
 یوردی اعلان دگین بر قدر لر بر قاج عوطه بیدی

بعد بخیریه اشارت ایلد لر کردی اعلان چقدری
 چون اعلان دریا چندن چموب بکیه کردی ایسم
 اوب برکنارده اوتوب ایله دگیز صوین او یامغه
 بشدی ملک چون بوحال کوزدی حکیم افرین قلدی
 و دلم مال و کج و ریدی بس صورتی کوبونه حکمت
 در حکیم آیدی و الله اول بو اعلان غرق الموق
 رحمن و عوطه دریا بختن کوزمشیدی برسلا متیق
 قیمت و کینوک فرغت لقی نعمین پلهشیدی چور
 بوز حندن خلاص اولدی اول رحمت و ایلوک قدرین
 بلدی زبلا عاقبت قدرن اول کشتی بلور کور مسیبت علی نه

کرتار اولمشده زنگه قائل آید
 ای سیر ترانان جوی خوش نماید
 معشوق منست آن که بنزدیک تو زشتست
 حوران بهشتی را دوزخ بود اعراف
 از دوزخیان برس که اعراف بهشتست
 آینه اعلی کما کشتی کوز ساله ایاطوق
 بن جان و رور من در کولک خویه که زشت در
 اچاندغی خورین دوزخ کوز اعراف
 صورت طاموره یا نانه که اعراف بهشت در
 ایلیک قدرن کشتی بلور کوز میجه پادشاه نه بلور کدار
 نه حکیم

معشوقه عریان اولن فرقیه کربان اولن خان
 نه بلسون
 فرقیست آنکه بارش در بر بان که دو چشم انتظارش بر در
 مکره مزی تا جدار نوش روان دن صدن سلطنت تخت
 اله مستر و مستخر اولدی و معدکت زیوری اله مقتر
 اولدی آتا سندن قلان وزیر لری طوبت حبس قلدی
 خواجه بز جهمر بولکه صور دگر بو اتانک وزیر لردن
 نه خطا کوز و نک نه کناه قلدر کفر حبس قلانک هر مز
 آیدی و الله هیچ خطا و کناه کور مدم آتا بلورن کور ندرک
 نه حکیم

گویند مورسها بم از در و منم عهد مه بونوک
اعتمادی بقدر بنی بونو اعلان کورد در تقدیر که
شمیدی بونوک پادشاه اوسر مدعی همان بونو وک
قائید اعلان بن بونو عاقبت منم هلاکمه قصد اورد
گذر و لسلامت اولیا بن زین سوک کب عاقل دکل
در فرایش عاقبتین بلا لاله سن و زین پتین هم اتام
نوشین روانه سن بورسه چینی در گویند و نصیحت
قانون در دین و قدر حکیم کردن و در کجاست
حکیم دن روایت فلک و دی بونو قاج بیت اقدی
قائید و مشدر

ازان که از تورسد بتیس ای حکیم و اگر با جوش او صد بلی بخت
تینی که چون کرپه عاجز شود بر آرد بخت کالچیم بلیتک
ازان مار پریای رتی زند که ترسد سرش را بگوید بستک
شوک فوقه سندن اوشن ای حکیم بگرسله انوک بکین جنگله
شوریه که عاجز او که کورخه چقا و رو بلیتوک کوزن چنگله
بلان ادی انکین صوقر که فورق دکا را باش سننگله
مکرعب دیارین بلیت صاحب قرآن وار دی کلیم روزگار
اول یار و نکاره کچور مشدی و جق در لغت و وصله
سوز مشدی و لیکن غایت پر خرف اولمشدی

اول بزرگ ایچک اتفاق خسته دشدی و در لکندن
امیدن کیمشدی تا که بر کیشی ات بویینه دشمش
صانکه اول آتله قوچوش کلدی و مزده قلدی آتیدی
بشارت اوشسون که شاه دولتند فلان قلعه اددق
و پادشاهوش دشمنانین هلاک قلدق و مجموع
اول دیارک خلق شاهه فرمان اولدی دردی چون
پادشاه بوسوز ایشدی بز صوق آه آتیدی آتیدی
بومزده بکا دکلمر بلکه دشمنانومه در و ملکه
وارث اولکندن دور دردی بور باعی اقدی

درین امید بسرشد دروغ عمر عزیز
که آنج در دست از درم فراز آید
امید بسته بر آید و لیچه فایده زانک
امید نیست که عمر گذشته باز آید
دروغ عمر عزیز دی بوموده بشا
که چقد کتدی کوزمندن او کور کلور و دره
نه فایده بومودن که اثر آقایی
امیدیق بویچن عین چون که کپور کله
عاقل اولدر تورعمری بیاد نوک بناسی طپراغی حیرت
ویلا بلیله فناسیلنه صاور جق هوس اوردنه دشوب

هوا اولرني ياب مياستکه قائل آييز

کوس رحلت بکوت دستاجل اي دوجستم وداع سربکنيد
اي کف دست وساعد و بازو همه تودع بکد کوبکنيد
بين افتاده دشمنان را کام آخري دوستان کنه بکنيد
روز کارم بشد بنادانی من کردم شما حذر بکنيد
اوردی اجل دست کوس خلعت بنی الی تو دم وداع سر ادا کون
اي که ساعدت تو کوم بازدم اوداع اولد سیر ادا کوز
فصل دشمن لرک مستشدي انزاي دوست کنه ادا کوز
آخر اولدی عمر بوظل امل الی دینی سرحند ادا کوز
بیز

10 ملک الکلام سعید شهید اینس رحمت جلیس اهل جت
خواجه سعدي رحمه الله رحه واسعه کندو واقع سند
روایت ایدر که مکر بر کون یحیی بیعام برك علیه السلام
مبارک روضه سنک بر قاج زمان معکف اولدندن صد
برجامه وار ب متفکر و حیران ا نور مشد کوزدم
عرب بکارندن بربک کلدی موقد مبارکی زیارت
ایمکه اگر چه بی انصاف لغه منسوبدی وجور اعتافله
مشهوردی انا من کتند کروب ای رکعت نماز قلوب
دعا ردیوب اوردی بولیت ائدی کم قائل مشدر

درویش و غنی بنده این خاک درند

وانان که غنی ترند محتاج ترند
قول در پیوه بای رو گراج کرد
آنکه غنی لر در کی محتاج کرد
پس دعادن صد بنی کوردی و ایتدی ای درویش
هتک بنله اولسون کبر اولد شتمم وارد راندن
خوفناک اولدردی بدنی ایتدی ضعیف رعیت لر که
که اولک التند در قوی رحمت و ریه رحمت ایلکل
تا که بچم دن نخم بولا سن قوی دشمنان دن ضعیف
اویاستن نتکه قائل آييز

بیازوان توانا و قوت سردست

خطاست بجه مسکین ناتوان شکست
نترسدان که بر افتاده کان بخشاید
که کوزی پای در آید کشتن نگیرد دست
هران که تخم بدی کاشت و چشم نکوداشت
دماغ بیهوده تحت و خیال باطل دست
زی گوش پینه برون کن و داد خلق بد
واکرتوبی ندی داد روز دادی هست
شوکر بازوسی محک قوی توان کلا
صیوب بور رسه ضعیف بجه خطای قلا

صلح
 فبشيان كشي بوجن ضعفه نورن كمر
 اياغه دوشك اين اولام كسه آلا
 تخم يامز الوب ايونجكي او متوك
 دماغ بيهوده تحت وخال باطل اولام
 چقار فو لفتن ني بوق داد ور خلقه
 والرفي داد كون وار كه خلق داد بولا
 مكر بر در و شين وار دي دل ريش منجاب ادعوي بكون
 بعدا ده كلدي اتفاق كلب حجاج انك اوصافن اشتدي
 بيوردي بولدر قاتنه كور در حجاج ايتدي اي در و شين

بكار برد عاقل اول در و شين ابن كور رب دعا قلدي كمر
 الهمي بوججرك جان الغل حجاج ايتدي بويه باور دعا در
 در و شين ايتدي بوايود دعا در سكه و مجموع حلا بيه
 تبيكم قائل آينه
 اي زبردست زير دست زار كور تاكي نمايد اين با زار
 بجه كار ايدت جماندري مردت به زي مردم آزاري
 اكي بوجه اقمه الي المعنى زار بجه بزلدم اولام سكا بازار
 دونكه قاموجمانه حكم اد سن اولاموك بك جون آدم انجند سن
 12 مكر سالف زمانه بر طار ليرك وار دي بي دين و مودري

ناكاه بر صالح در و شينه طوش كلدي برين صور دي
 اي در و شين بوعبادت قق اسند قق عبادت بركدر كه
 اين اشكيم در دي در و شين ايتدي والله سوك حقون
 خيز لوعبادت بودر رايوياسن تا كه اول ايقوجالسن
 سوك شور و شردن امين اولدر كه سوك اويافوق
 اولوب خلق انجند و كوكدن ايو مق بركدر بتر كور قائل ايد
 ظلمي اخفته ديدم نيم روز كتم اين قنست خوايش بوده به
 وانكه خوايش بيمتاز سيارش از خان زندگاني مرده به
 كوردم اول ظلمي بودي دم قننه در ايهو بو كوردي

bastaraf -2-

و بعضينه مطلع دكله هر نفسك اكي نعمت
 موجود اولمش اولدر هر نعمت موجب شكور الرجيه
 يا هو يتله هر نفسك حق شكري في الجملة ادا اولدر
 ليكن حق شكري ادا قلند انسان طاقت بي باك
 بره در كه قران قديره ميوز مشند **اعمال اول داد**
شكر و قيل من عبادي اشكور زير ك حقيقت
 شكور بيج مصارفه مجموع آلات صرف قلند كه
 حق تعالي اول آلات انبچون بيقشند مثلا
 نظر مبصراته صرف قلوب امدي قيله نقلين
 انجند بو خدمت اقل من القلدر

بند هسان به که رخصت خوشی عذر بدر کاو خدای آورد
روزه سزاوار خدای و ندمت کس نتواند که بجای آورد
قول او زن اولد بر کوب اسککن عذر خدا فایوسنه کاتون
زیرا اقدسیه بیار قول فی قتی قول اولد بر عینه یوز
گریم که باران رحمت بی دریغ بوزمین عالم وجود
ارثوب حیات وزمشد، و بی حساب ایجاد نعت
رسانشدن از ظلمات عدم بوجود آتیه نجات
از مشد زرحمی که مویکناه فاحش متواتره قولدیک
ناموس پرده سنی برقتش دکله، و بوخطای ارایش
مشاتر که روزه دار لر وظیفه لر بی منع افتد دکله

ای کبری که از خزان غیب کبروت سا وظیفه خور داری
دوستان را کجا کنی محروم تو که بادشمان نظر داری
ای کبری که غیب خن نکدن کبروت سا وظیفه قلدک
دوستی قلد این سرحوم سنکه دشمنان نظر قلدک
مالک الملک کبر فکاش باوصای بخدم انوک امرسیه
بوفش زردین جاروی زراند وزله عنبر افشان
قلشدن و دایم ابر بحاری انوک فرمانده بونبات
مهد زمین اجدن مانند پرورده و خلد جان قلشدن
و انجار بحرای و گو ساری علم عالم نوروزی چون
خضر قیای خضر ایله سبز اخضر قلشدن و شاخ اطفال

تخت پروری قدوم و سورا یامر کلمستاند تاج زرینه
چون افسر قیصر قلشدن قادری که عصا بر نای انوک
قد بر تبه شهد فایق اولمشد و مخر حما انوک تربیت
برلمخل باسق اولمشد، و هو الفادر علی مایسائه
جامع الانسان خلیفه فی البسیطة العبریا
ابرو بادومه خرشید و فلک در کارند
تا توانی بکن آری و بگفت خوری
همه از بهر نوسر کشته و فرمان بردار
شرط انصاف نباشد که تو فرمان نبری

ابرو بادومه و خرشید و فلک خدمت آورد
چون کن نعت الوله بکل غف کلمته
قوسر کشته و فرمان سکه انصاف اولی
حقه فرمان اولمادک بو قدر همتیه
و در بیه درود و خیات اول سرور کایات مفر
موجودات زمین کایات مخلوقات فهرس
مکونات رحمت عالمیان صفوة آدمیان تنمه دور زمان
خز عالم بختد مضطی اوز رنه اولسون علیه الصلوة
والسلام و علی اله و اصحابه الکرام
شعب مطاع بنی کبری قسیم قسیم و سیم

بلغ العالی بکماله کشف الی بحاله حست جمع حاصله صلوا علیه
 چه غم دیوار امت را که دار چون تو پیشی بان
 یزد دیوار امت غم جو سسین که پیشی بان
 نه غصه بحر موجیدن آله نوح اوله کشتی بان
 رسول شفیع و نبی مشفع دره که بندگان کنه کار و عبیدان
 پیشان روزگار دست انابت با و مید اجابت
 حق در کا هندن انوک شفاعت که ذات حرمت نه
 محروم و صغر و حایت و خاسر التمز ل و الله جی بخبی
 آن رسول بید علی صفی الحق تعالی او تا نور که الین
 کتورن قولتک الی بوش کدنه

۴۸
 کرم بین لطف خداوند کار کنه بند کرده است او شومسار
 گو لطف ایدب خدا و نیکار قول اشدر کنه اول اول شومسار
 عاکف کعبه جلال در که غایت کما لندن تقصیر عبادته
 اعتراف اربوب از شاد امت اجون ماعبدناک حق
 عبادتک اوارنه آغاز قلدی و صفت حلیه جمالدر که
 کمال انصاف لندن رب زدنی خیر انیا زنده ماعفناک
 حق معرفتک رازنه همراز اولدی
 که کسی وصف او زمین برسد بی دل از بی نشان چه کوید راز
 عاشقان کشتگان معشوق اند بر نیاید ز کشتگان آواز
 ای صورتن با که وصف رازن انک بی دل از بی نشان چه کوید راز

اولد معشوق اولدن عاشق دل اودن ایشدی اواز
 واقفا سر اودی لیلان در علی التمام و الکمال کلها فی
 الاحوال مدی الایام و الالیام لی
 ای بشران ز کمان و خیال و قیاس و وهم
 و از هر چه گفته اند شنیدیم و خواند ایم
 مجلس تمام کشته بیایان رسید عمر
 ماهچنان در اول وصف تو مانند ایم
 و السلام علیه ای یوم الفراق و فی کل الاطوار و علی
 آله و احبابه و بعد فیقول العبد الفقیر المحتاج
 الی الله ملک الناس محمود ابن قاضی منیاس المشتهر

۴۹
 منیاس اوغلی برون حیرت مجربند و قدرت
 ز او سندن باش جیب مراقبه ده و دل رب معاقبه ده
 خجالت بر مع اغزمند چون انکشتی دل سندن کارن
 ماه رویان فکر و ذاکر اوتوروشیده کور و مخلصه
 الاحجاب قدوه الاحباب مونس غمگسار ناموس
 و فادار زین الحرمین ز ابر الکر و تبین الساع بین الملین
 الاخصرین حاج مصطفی قائمه کلدی بی گوردی
 پیشان حال ازین زلف و از ان حال جق فضا طملا نما
 قلدی و بساط مداعبت دشتدی و لیکن بو خاطر عاظر
 هیچ ترکشایش بولدی و اول بار عزیز بولکل دل بولش دلدن

بِجَوَابِ الْمَدِيِّ لَا بُدَّ بُوَيْفِجٍ نَصَحَتِ الْقَائِدِي
 بُمَنْ سُوَيْلِيَا كَهْ جَوَافِرُ دُرْجَالِ
 سُوِي سُوَيْلِيَا لَطْفِيَلَهْ كَهْ اَكَلَنُورُ
 جُونِ اِبْرِيْشَهْ بِيَكِ اَجَلِ نَاكُهَانِ
 صُرُورِي اَوْ وَقْتِنِ دِلْكَ بَقَلَنُورُ
 حَيْفِ اَوْلَاكَهْ بُوَعَايِي كُوَهْرِي فِي الْقَاظِ خَزِيْنَسِيْدِي لَزِيَا
 مَهْرْمَشِكِ خْتَامِ اِرْسِنِ عَاقِلِ لَرُ كُوْنِي اَنْوَارِ طِعَاتِ
 حَكَايِفِ وَاَسْفَارِهْ بَرُوَقْلِيَا سِنِ كَهْ الْمَرْخَتِ لِسَانِهْ
 لَاخْتِ طِيْلَسَانِهْ دَمَشْتَرُ وُرْدِيَانِ فَصْحَادِ كَامِ دُوَالِقَقَارِ ^{علي}
 بِنَامِ دَرِ

اَنْزِدَهْ نَدَايِ خِرْدَمَنْدِ دِلِ كَلِيْدِ دُرْ اَوْ رُوَيْجَهْ صَاغِبِ هَنْزِ
 جُوَيْجِ اَنْزِي بَعْلُوَا اَلَا كُوِيُوْرُ كُوَهْرِ صَارِجِي بَاخُوْدِ بِيُوْرُ
 اَلْحِيَهْ بَعْضِ وَقْتِنِ خَامُوْشِ لِقِ صَفَا دُرِ وَاَسْتَحْسِنِ
 سُوِي لَهْ جُنْ مَقْصُوْدِ فُوْتِ اُوْرُ وَاَسُوَيْلِيَا اَدَبِ اَوْلَدِ
 سَنَكِرِ بَلِيْلِ شَبِيْنِ نَفْسِ كُلِّ اَيَاْمِ لِحْدِ لَكِ كَلِيْسْتَانِ دُنِ
 جَقْرِ خَامُوْشِ لِقِ اَخْتِيَارِ اَوْ دِرْ حِيَا لِهْ حُبْتَهْ مَشْعُوْلِ
 اُوْرُ زِيْرِ اَمْعُوْشُوْدُنِ اِرَاقِ مَحْبُوْبِدُنِ عَيْرِي يَهْ مَعْشُوْقِ
 خَبْرِي سُوَيْلِيَا اَدَبِ دُرِ مَعْشُوْقِ رَا زِيْنِ كِهْ
 مَعْشُوْقَهْ دَمَكِ كَرَكِ اَنَا شَمْدِي كَلِيْسْتَانِ وَقْتِهْ خَا
 وَقْتِ خَامُوْشِ لِقِ رُوَا دِ كَلْدُرِ

اَلْحِيَهْ سُوَيْلِيَا كَهْ صَفَا دِرِي عَاقِلِ
 وَاَلِيَكِ سُوَيْلِيَا لَرُ سُوِي بِيَكِهْ اَنْدَهْ وَاَكَلِيَا
 بِيَكْمَدِي بُوِي عَاقِلِ كَهْ سُوِي كَرَكِ اَلْحِي
 دِكَا لَرُ وَاِيَاخُوْرُ دَمَكِ بِيْرِيْدَهْ سُوَيْلِيَا لَرُ
 خُصُوْصَا شَمْدِي كَهْ فَصْلِ رِيْبِيْعِ دُرْ صَوْلِيْتِ سِرْمَا اَرِيْبِيْدَهْ دُرِ
 وَاَوْلِيْتِ بَعَارِ كَرْمَا وَاَنْوَرِ سِيْدِي دُرْ مَزَايِجِ اَيَاْمِ رُوْحِ
 اَفُوْرُ دُرْ مَزَايِجِ دِكَا لَرُ دِلِ رِيَادِ دُرْ عَمَدِي جِيْنِ سَاكِ
 وَاخُوْرُ دُرْ مَسْمَدِ مَلِكِ حَسَنَكَهْ مَسْمَدِ دُرْ مَخْدِيَاكِ
 اَزْهَارِ سَرَا بِيْرِيْدَهْ سِيْنِي زَارِ اَجْنِدُنِ بِيْرِيْلِيْبِ زَلَالِ
 اَبِيْنِهْ دَاكِ قُوْشُوْخْدَانِ وَاَشَا دَاكِ دُرْ رُوْحُوْدَهْ مِيْنَا

قُوْشِ حَضْرَا اَزْ رِيْنِكِ مَجْلِيْشِيْدَهْ وَاَحْبَهْ شَاهِدِ كَرِيْنَهْ
 لَهْلِيْنِ قِيَا لَرُ مَجْلِيْشِيْدَهْ
 بِيْرَاهِيْنِ بَرَكِ اَنْ دِرْ خْتَانِ جُوْنِ جَامَهْ عِيْدِيْكَ خْتَانِ
 چِيْچَكِ لَرُ جُوْنِ كُلِّ اَوْلَدِ سُلْطَانِ خْتَهْ لَجُوِيْنِ اَنْوَرِ شَا دَاكِ
 كُلِّ قُوْشُوْسِيْهْ هَزَارِ دُوْشَانِ لَطْفِيَلَهْ اَفُوْرِ هَزَارِ دُوْشَانِ
 بَارِي عَرِصَهْ كَلِيْسْتَانِ جُرُوِي جَا نِ اَوْلَمِيْشِيْدَهْ نَدِيْمِ
 مَجْلِيْسِ كُلِّ بَلِيْلِ خُوْشِ لَمَانْدُرِ سِرْ وَاَسُوَيْلِيَا قَامَتِ يَارِ قُوْتِيَا
 زِيْمِي جُغْرِي نَظَرِ بَا نُوَايِ هَزَارِ رِيْضَانِ دُرْ رُوْحُوْرِكِهْ
 بَاغْدَا اَفُوْعِيْنِ اَبِ حَيُوَا مَسْدُرِ
 رُوْمَهْ نَكِ مَاءِ هَمِيْرِ سَلْسَالِ دُوْحَهْ نُوْكِ مَجْمَعِ طَبِيْبِ دُرْ رُوْمُوْرِيْنِ

صَابِرُونَ أَنَا لَكَ رَعَايَتِكَ الْغُورُ بُونَكَ مِيقُونَ كُونَ كُونَ
بُورِي مَهْ حَيْلِي كَمَا لَمْ وَجِيحٌ دُرُ لُوبِدٌ وَدِيمٌ مَحَاوِرُهُ
سُودٌ مَسْدٌ أَيْلِدِي لَاجِرٌ مَبْنٌ فَقِيرٌ بِكَ بَاشِي لَوْ حَبِيتُ
بَاشِي أَرْزِيكَ بَرَقَشْدَمٌ كُورِدِي وَيَرَسِمٌ دُوسَانُ
قَدِيرٌ وَعَهْدٌ وَفَادِرٌ كَرِيمٌ جُجِي دَلِ نَوَازِلِقِ قَلُوبِ
بَلَدِي كَرِيمٌ بِيَشَانُ كَوَكُلُ كِهْ أَحْوَالِ رُوزِ كَارِ دِهْ
حَبِيرَانْدُ وَكِهْ رُفِنِ كَارِ كِهْ سَوَكْرَدَانِ دِرْ كِهْ وَصَالِنَهْ
مُتَحَسِّرُ وَكِهْ خِيَالِنَا مُتَحَيَّرُ نَهْ أَدُ وَارْتِ مَوَاقِفَتِ وَنَهْ
بَارِكِ مَوَاقِفَتِ وَارْأَعَالِمَهْ نَهْ سَيَهْدُ وَمَهْرُكَ نَظَرِي
وَارِ وَنَهْ حَامِلِنِ أَوْلِ مَهْ لِقَائِي نِي مَهْرُكَ خَبَرِي زَارِ

بِكُرْحُونِ وَكِرْمِ بَاشِي جِيحُونِ أَوْطَشْدُ
مَنْ هَرَجِيهِ دِيكِهْ أَمْرُ زِدِلِ وَدِيكِهْ دِيكِهْ أَمْرُ
كَايِ زِدِلِ بُوْدُ كَلِهْ كَايِي زِي دِيكِهْ أَمْرُ
مَنْ هَرَجِيهِ دِيكِهْ أَمْرُ زِي دِلِ وَدِيكِهْ تَاكُونُ
أَزِدِلِ نَهْ دِيكِهْ أَمْرُ هَمَهْ أَزِدِيلِ دِيكِهْ أَمْرُ
جَمَالِ خِيَالِ كَلِمَتَانِ كَلِ كَلِ عَرَقِ عَرَقِ وَزُلْفِ
سُبُلِ سَنَانِ جِيحِنَا كُجُونِ نَاقَهْ خَطَا لُجِيَهْ مُسْتَعْرِقِ
وَكَبَرِي زِلَا لَيْكِ أَمِيدِ قَدِيرِ دَرِ بَاسِنَتِ عَرَقِ أَوْطَشْدُ
شَوْلِ رَسْمَهْ كَرِ أَوْلِ كَوَكُلِ دَرِ دِهْ مَرَهْمِ أَوْجِي وَبَانِ
وَلَوْ لَيْسَهْ هَمْدَمِ لُجِي بَارِعَزِينِ فَكْرَمِ أَوْلِدِ كَرِ رُطْبُوقِ كُلِّ أَيْدَمِ

دستاردم ۱۰۰ تر

أَوْلِ كَلِمَتَانِدَنْ وَبِرُورِقِ سُنْبُلِ أَوْلِ سُبُلِ سَانِدَنْ
چُونِ أَوْلِ خِيَالِ لَدَجَانِ وَمَاعِ مَعَطَّرِ وَكُوَكُلِ مَشَاوِ
مَعْنَبِرِ أَوْلِدِي أَيْلَهْ مَسْتِ أَوْلِبِ دُشْدَمِ أَوْلِ جَاوِ
لَعَلِينَهْ كَرِ طَبِيقِ كُلِّ الْمَدَنِ وَدِرْ كَرِ أَوْرَاقِ سُنْبُلِ دِلْدَنْ
كُنْدِي يَادِ قَلْدَمِ مَنْ عَرَفَ اللهُ كُلِّ لِسَانَهْ مَقَامِنِ
بِرِ وَبَانِدَنْ أَوَكْرَنْ يُوْرِي تُوْايِ عَشْقِ أَيْ عَشِقِ
كِهْ عَشْقَهْ أَوْلِ بِنْدِي وَجَمْعَادِي أَوَازِي
بُومَدِ عَيْلَرِي خَبَرِ بَانْدُ كِهْ أَنِي سُونِدُ
أَوْلِ كِهْ خَبَرِي بَلَدِي دَمَنْ بَلَسِيَهْ زَاوِي
أَتَابِنِ فَقِيرِ وَحَقِيرِ دِي كِهْ أَوْلِ يَارِ عَمَكْسَارِ لُطْفِنَهْ

Narake
2. n. n.
önüne
geluk

۱۳ مگر عهد ماچی ده بر امین صاحب محبت عیش و عشرت نه
مشغول بک واردی بر کجه صحبت صباحه چقار دگر
و کا فور عین قار دگر زمام محبت آل و ر مشدی هر کشتی
مرا د نه آر شدی هر خست یاری بوزنی کور مشدی
و هر معشوق کور خلوت خانه سیه کور مشدی ناکاه
آر ایزده برست بو بیت ائدی
مارا بجهان ازین خوش تر یک دم نیست
کز نیک و بد اندیشه وار کس غم نیست
دنیاد بکه بو بدن ای خوش دم بی که ایویا و ز ایندیشه و خلقیدن
عربی

مگر خلوت خانه طهر سینه بود زین برهنه و اردی
چون بوسوزی اشیدی شمس علی الفور بودیسا
خوش بغه الدنق بقدر بود زین لک خاندن
فراغت ارتقد زین بوبیت اقدی

ای آنکه جواقبال تود عالم نیت کبر که غت نیت غم مام نیست
ای دینک لوسچیلن ادم بوق دویم که غنک بوق و غم غم بوق
ملک چون سزای اجیدن بونی اشیدی بجه دن بر کسه
بک التون اجندن در ویشنه سوئدی اشیدی ای در ویش
آج انا کوی در ویش اشیدی اتک قند بویکم که نه کولکم
ونه تقفانوم و اردردی بین بر خلعت دینی بوردی

در ویشنه التدر ویش اول مال کوردی الوب حلات
خانه سنه وایب تزجک تار و مار ادب کینه سزای التنه
کلوب بوبیت اقدی

قار بر کف ازادگان نه کیرد مال نه صبر در دل عاشق نه آب در غزال
قار دغیه ازاده کرا اند کی مالک

نه صبر عاشق اولک نه آب در غزال
ملک چون بوسوزی کوش قلدی حیم نکتہ کربنی فراموش
قلدی قاقیوب بوزن چوردی و بومثل یاد قلدکم
احباب فطنت و ارباب خیرت و مشردر که هر کیشیه
گر کدر که یاد شاهوک ختم حدتدن و جور سوئدندن
خند ایله

درویش

غالب ملکه حمت عظام امور مملکت متعلق در ز
تخت از دها م عوام ایلز و بادشاهه کول خوشانی
وقتند سونلک لر کدر هر وقت سونلک اولز
تنگه قائل ابیدر

حرامش بود نعمت بادشاه که حکام فرصت ندارد نگاه
مجال سخن تا نبینی زبیش به بیهوده کفتن میرقد خوش
حرام در آله همت بادشاه که قلابه فرصت بریه نگاه
مجال بولین سوزدی عدلی کدر مه کراف دیوب قلدی
چون بوسوزی ددی و بر قاج قولکر نه سوزدی اشیدی
چمک شول مبدردولت سوز شیطان صفیلو شیخی

سوزک لسون که آله شوک قند مال و زدم کجند
اگر بویبیل علی قانون اشع دیا اکا و اهل بینه
چق زمان پتردی امدی خزینه بیت مال لقمه مساکین در
طعمه اخوان شیطان دکلدردی بوبیت یاد قلدی
بترکه تا بل دمشدر

ابلی که اوروز روشن شمع کافور بختند
زود بینی کس بشب روغن نباشد در چراغ
قنس ابله که اولین شمع کافوری بقدر
تزلزلورین کجه یاغ قله چراغند آنوک
چون بوسوزلری دیوب بادشاه ختم ناک ائوز زودی

سوزک

مگر بزرگوار دین تو ای و فواشی مصالح پادشاه
قائمه کلدی و آیتدی شاه بونکرک کب کبش اولک
وجه کیفانی از آن ورمک گرگدی تا که استراف اقیه
زیرا اولک لطفله امید و ارادب صدق فخرله نویسد
خسته فلق مناسب سیرت از باب سلطنت عالی همت
دکلر نیکو قائل و مشدُر

بروی خود در اطعام باز توان کرد

جو باز شد بدرشتی فراز توان کرد

طبع قیوس چون بر کشیه فتح آرد سن

گر کمزانی که صدق قیا یوب انجک سن

بر کشی بریده بر ابوک کوزسه اول آرایه کلور کدر
اولر قوزت بر کن طوی دویغ بین طقوز کرا طو کوز
و بر دزدند که بریده در زمان بوله اند کوز
و اول ید که کوزل آرزوسن و مقصودن بوله اند
طبعی زیاده اولر نیکو قائل آیدر

کس نداند که تشنه کاه حجاز بلب آب شور کرد آید

هر کجا چشمه بود شیرین مردم و مرغ و مور کرد آید

کسه بلزله تشنه کان حجاز بلب آب شور جمع اولر

قند بر چشمه و ار سه شیرین آدم و مرغ و مور جمع اولر

14 مگر سالف زمانک بر بک و اردی رعایت منگکتک
سست اولمشدی و چرسنه مفید اولما یوب نسنه
و زمردی کشکو لوکلنی دزمردی اتفاق بر اولدمن
و اردی اولرینه یوردی لاجرم اول حالک کشکو
بوزن چوردی دند کتندر بویب یاد قلد کز
جو اردن کب از سپاه دریغ دریغ آیدش دست بردن بیغ
جو بک مال کشکردن آید دریغ دریغ دویون چکر لاس بیغ
خوجه سعیدی آیدر انلر وک بر سپاهسنی بولکم لم منله
دوستدی و ملامت قلوب آیتدم ای دوزن ناسپاس
وای سفلر ناحق شناس قانی اول محمد و مک قدیم

نان و نغبت بلرله بدو کوز و نام زاد آندن بولد و کوز
شد سهل تعیر له انی معرکه بر بک قیوب آیدر اولر
دندی اولر کشی آیتدی اگر معدود و ناسن صداعه
قلناسن عذری بیان آدم آیدم آیتدی و الله
آت کوزمزار به همش از به سوزدی و اگر سوز و سلا حمر
امانتة التیشدی و علیهم طوبیه قومشدن پادشاه ماله
خیل اولسه کشکر خانه جو مردن فلق اولر تیکم
قائل آیدر

زربن مردی سپاهی رتاسی نهد و کوش زندهی زنده در عالم
شاه زروچر و که تا بولکه جان و دل و وحک زری بکدرین س عالم

چرینوک یامت ویراغ محکم اوچن دشمنه طور ویکله
باردور اوچونکه آج اوله ویکله خوشود اولمسه
اول نقله فایده این که لوجه وارن کویک قویسه
نه فایده این که اجوک ایشی اولمز او بوزک نوبی بهز
بوله مناسب تازی شعرینک کلشنه

اذا شبع الکتی یصول بطشا و خاوی البطن بطش بانوار
اور طوق یوز جمله بی بارمز سورز قارن آج چار طورمز

مکر بر باد شاهوک وزیر معزول اولمشدی لایب در پیشد
صحبین اختیار ادب اندرک جمعیه کبرمشدی و اندرک

صحبی بویه اثر قلیشدی برکون کینه اول بکوک کویلی
آله خوش اوب آله مکوف و بریدی کل کل دیو و بر مصلحت
اوز رنه قومق دلدی وزیر مکتوب قبول قلدی
و بادشاه قاتنه کلدی وایتدی مشغول او مقدرن
معزول اولوق بکر کدر و خلق دینه دشمنکن کیشی
کند و کویکنه یار اولب کند و ده حقه الشق اودور ددی
نتیکه قائل امیدر

انان که بکچ عافیت بنشستند دندان سک دهان مردم بستند
آندره قناعت بوچین اولادی ایت دیشله خلق اعزین بغلادی
چین بادشاه ایتدی ای وزیر بیکه هر اینه بر وزیر

کامل و عقل شامل کیشی کدر تد بزم صلاکت قلیغه
بوملکت اسوز قالی دکلدر وزیر ایتدی شاهها
عالم ایند عاقل اولدر کور خلق غوغا سن چلیه کندو
سود اسن کون تاله مجموع خلا یقه سرور اوکا
نتیکه قائل دیشنه

همای بر همه مرغان ازان شرف دارد
که استخوان خورد جانور نیازا رد
هما قوفوشه بک در بلور سوار اری

زین لومک بر او شنده مز اول جبار اری
بر شغال مکر بر اولانه ملا زمت قلوب انوک صحنی

اختیار ایشدی بس باقی شغال لر برکون آله سوزدو کور
ای شغال یعنی بوکند و چسکی ثوب بزوار آموز دن
چقوب ارسالن صحنین اند و کوه سبب نده شغال ایتدی
والله دایره انوک قاتند لوت و بوت برور و دشمنان
مکرندن و اوچیلر غوغا سندن و کلاب عمو عوندن
انوک پناهیند ایهین فارغ البال مرفه الحال بولم ددی
دئوب شغال لر ایتدی چون انوک لطف و احسان
بلور سن و شکر نصین بر نه کتورب قلوب سن چون
مقرب الحضرة اولمز سن کور خاصان خلقه سنک
و مخالفان سلسله سنک صابلسن شغال ایدر بوقدر

اميد نان در و پرسي بيم جان در ز امدي عاقل
قائلك بومد موم در ز كره اول سهل اميد كه كشي
بوعظيم بيم و زحمته دشه تنگه قائل ايد

كسي بايد خانه در و نيش كه خراج زمين و باغ به
تابش و نيش و غصه راخي باش يا كبريد بيش زاع بنه
يقسول او كلوب و در نايب و زخركو ك بير كه باغه
يا بوش و نيش و غصيه راخي اول يا كبريد آت و ز زاعه
بس دؤب ايتدي اي خوجه سعدي بوسوزي
بهر حاله مناسب سيلدك و جواب بيم سواله كون

پري او غر و در زهر يا سپاندر دن و عسس كردن قورقار
پري فاسق در كه عزاز كردن قورقار ك پري روسي
در كه محنت كردن قورقار اما شدي محنت كردكدر
كه روسي ك پري سون كر اندر روسي كردن قورقار
و طغر و لري قورقور در ز بس به حساسم راست و ملك
اولجق محاسبه دن نه باك ادرم تنگه قائل ايد

تنگ
مكن و اخ روي در عمل الكوخاي كه وقت فرغ تو كرد دجال دشمن
تو باك يا شاي برادر ملان كس باك ز ضد جامه ناكازان برسد
در سلك اتمل اسراف برانشه اولجق

و رمدك اشتمك اولامكره حسبان شول كشتك
ال در تر كوخانت لغه قدم او ريشدم هراشك طغري
اولكه نه غصه و نه بيم و نه نه طغري اولان جان
طيور ز و طغرلق الي جهانه ير اشط طغريه الله
يريد مجيد طغري الله سور تنگه قائل ايد

راست و وجب رضاي خدات كس نديم كه كم شد از در راست
طغرلق حق رضاسنه يودر طغرو بولدر كره حق شور
و حكما ريشدم كره درت كشدن جانن صفتن قورخان
درت كشي در ز پري حرام كرد و بگردن قورقار

كه سن حجاب كن اوله بحال دشمن تنك
نه باك كسه ندن چون كه سن اولان باك
كه اير طون او ز كان زان دحي برك
بن ايتدم راست ايد رسن اما بوسك حكايوك بر و باه
حكايوتنه دندكر بركن كريان افنا خيزان چردي
بركشي اني كورب ايتدي نه آفت اولد كره بجه محافته
دشمنك مگردن ي منخن لغه الورسن يا خود كندوي
دويه بگردن رسن دري روبا به مسكين چون بوسوزي
اشتمدي آه ايدب ايتدي هازنهار بونفس بومغل اولكشته
ايتدي نولدك روبا به ايتدي و الله دشمن لر بوسوزي

اشدب اولك دوتوك دودوروك اوروزوردر
 موك ندردي واردرهم لچون كره عصفه بيا يا بوم
 حالي كرمور رقتيش ادر علقدن نزلق كلفه
 بعدا دوه يلان صون كيشنك اشني بر الكچه سنك
 فضلك ونقوي ودر با موك چقدر اما عتمان لردي
 ارفقدر رسود لراكتش ودر بارشاهلر قانك وقت
 اولور بجال مقال اولدر اولا كراقت حال اولدر بمرطقت
 اولدر كمر ترك رياست ادر وب قناعت قلاسن
 تيكم قائل ايدر
 بدنه با از صافني شماتت والخراب سلامت در كنارست

دلگزده منفعت كهاز شماره سلامت استين ورسون گنان
 چون بوسوزي اشتدي كوكله خوش كليب بوزن
 چوروي سخ اميز سوز لدر مكه ديشدي اشتدي بونه
 عقل وكياست الور وفهم ودر ايت در حكا بوسوزي
 خوش ديشدور كه دوست اولدر باوزنق خالنه بولنه
 بوقسه صفه اوريند هر دشمن دوست اولدر
 تيكم قائل ايدر
 دوست شمار انك در نعمت زند لاف ياري و برادر خوردي كي
 دوست آن دام كه كيرد دست دوست در پيشان حال و در ماندكي
 نوتوك بركه اني دوست خيمه كه ساهه قراشم ديوب ياردم تلا

دوست اولدر دوتده دوستك لاي چون پيشان حال و در واند اولدر
 كوردم چون متغير اولدي و بتر نصيحت قبول ايتدي
 اله عرض كورندي كاجر مگر و كلدم بوزن بركه
 مصلحتهم واردي دوست سابقدي فائده واردم
 بوخي اولقدر تعريف اتمه تا كه بركوچك منصبه بوددر
 باري نتم سعادت انوك خيوض وجودند نتي بولدي
 تا كه اوج اراده ارشدي مقرب للضر سلطان اولب
 مشارا اليه بالنان و معتمد عليه اولكشي اولدي چون
 اني كوردم خوش سلامت حاله دني شازمان اولدم
 مبارك ياد ايدوب بويت افودم

الاملاخون اخوان البليه فللرحمن الطاف خفصيه
 يمك خصه اي اخوان بليته حقا حق لطف وار اير حبيته
 اتقان اول حالتك بكامه سغزي دشدي قصد حجاز
 قلدم چون كعبه دن كير و كلدم كوردم اولكشي
 الي منزل مقدار وار قارشو كلدي ظاهري حال پيشان
 سيماي چون حايلال در دوشيان حايليا كورشديك
 بعدلان مورشدق ايتدم نه حالدر احوال نته اولدي
 ايتدي اول اوت لره سزورد و كوردي دغمه شدي
 بزير باشه كلدي بزحسور حسد ايلدي و بخرجات در
 ديوسيلدي ملك دني حال حقيقتن صور معده كوجك مددر

يَا خُوْدُ بِلَانِ بِلَكِه مَقِيْدُ اَوْلَادِي بِنِي فَيِد اَرُب حَبْسَه
صَلِي بُو يَارَانِ قَدِيْمَانِ وُدُو سَتَانِ كَرِيْمَانِ الطَّافِ
عَمِيْمَانِ هِي بَرِي بَرِي سِيْلَمِي لَر وَقَدِيْمِي نَبِيْتِ
صَبِيْتِ فَرَا مَوْشِ قَدِيْمِي لَر خَلْفُو كِ عَادِيْتِ بُو يَمِيْنِ
بَسْ كَم قَائِلِ اَمِيْدُرُ
بصنع خدا چون کسی افتاد همه عالمش بر سر نهند
چو ببندد که اقبال گشتش گرفت ستایش گمان دست بر سر نهند
حق امریاه دشتسه بصبندن نیشه بنیسه قو خلق او زر پاشنه
کنه چکه اقبال آبی یوزدونه طیار گشتایش فون باشنه
فی الجمله انواع عفتونه گرفتار آیدي تا بوهفتیه دکنه

فَاذَلِه حَاجِدُنْ مَرْدَه سَلَامَتِ كَلْبِي بَسْ حَقَّارِبِ بِنِي
اَوَّلْ بَدْنِ خَلَاصِ قَلْبِي وَا مَدْنِ وِدَه مَدْنِ قَلْبِ
اَمْلَا كِي بِنِي اَلْدِي بَكَا كِ قَلْبِي دِيُو جِي اَغْلَدِي
بِنِ اَيْتَمُرُ اَوَّلْ وَقْتِ بِنُو بَصِيْحَتِ قَبُوْلِ قَلْبَا دَكْ لَه اَوْلَدِنِ
قَلْبِ مَتَلْ دَرِ يَادِ شَاهِرِ قُرْبِ وَقَوْلُغِي دَرِ يَاسَعْرِ كِبِيْدُرُ
اَكْرِيْجِه مَنَفَعَتِ حَمْدُرُ وِلِي كِنِ خَوْفِ وِخَطَرِ دِي اَيْمِ دَرِ
وَلَطْفِدْنِ اَرْتَقُدُرُ وُرُ يَابُو دُرْ لَه كِي بِي نَعَايَتِ اَللهِ كَوُرُ
يَا خُو ذِطَلَسِمِ رَجَلِه اَوْلُو رِي كَم قَائِلِ اَمِيْدُرُ
باز بر بود دوست کند خواهی در کنار با روز موج افکندش مرد بر کنار
با هم ز رتوان آبی دونه بر کنار با اولیین وجه گشتان بر کنار

بَسْ مَصْلَحَتِ لَمَّا دَر مَارْتُو مَلَامَتِ يَاسِنِ اَوْرُبِ وَطْعَنَه
طُوْرُنِ الْمَلِكِ لَا بُدْ بُو بَر قَاجِ سُوْنِ اِنْتِخَارِ اَوْرُبِ
اَكْرُوْرَضَانِه كِي سِتْ بَكْ حَرْفِ سِي سِتْ دِيُو بُو رِي اَعْيَانِ
دَكْرَه كَر نَدَارِي طَاقَتِ مَشْ مَكْنِ اَكْنَشْتِ دَر سُوْرَاحِ كَر دَمِ
نَدَانَشْتِ كِه بِنِي بِنْد دَر بَا يِ چُو دَر كَوْشْتِ نَبَا بِنْد هَر دَمِ
يُوْفِيْسَه طَاقَتِكِ بَر خَه دِي صَفِيْنِ صَوْفَه اَلْوَكِ عَقْرَبِ اَوِيْنَه
اَيَا نَكْ بَلَدِي بِنْد اَو كَاسِنِ قَوْلَا كِ دَعَا دَكْ اَدَمِ اَوْلَدِنِيْنَه
حُوْجَه سَعْدِي اَمِيْدُرُ بَر قَاجِ دَر وِشْتَلَر وَا رَدِي بِيْرَه

مَصْلَحِبِ بَا طَبْدِي بَخْلِي اَنْوَارِ قَلْبِي وَا طَاهِرِي
اَرَا سَتَه صِلَا حِلَه مَكْرُ اَوْلَدِنِ بِي شِي بُو دُرُو كِ اَوْرُدُرُ لَكِنِ
اِسْتَدْبُ بُو دُرُو كِ حَقِيْقَتِ حَسَنِ ظَنِّ بَلِيغِ اَرُبِ وِجَه
مَعَا شِ وَا دَر اَمَعِيْنِ وَا فِي اَيْلَدِي كَم دَر وِشْتَلَرُ
بِيَا فَا اَكَا دَعَا اَيْلِيَا لَر اِتْفَاقِ اَرَادَه بَر دَر وِشْتَلَرُ
بِرَا شَا سِتْ حَرَكَتِ قَلْبِشِ عَالِمَه مَنَشْتَرُ اَوْلَشِ چُوْرُ اَوَّلِ
اِسْتَشْرَ اِعْتِقَادِ دَر وِشْتَلَرُ هَا سِدْ اَوْلَشِ وِجَه
بَا زَارِ كَاسِدْ اَوْلَشِ بِنَرُو كِ اِذْ رَا رِي كَمِيْتَرِ سِي
دَلِكَمِ كَمِ وَا رَمَا وُلْ كَشِيْنِ بَارِي بُو يَارَانِ كِنِ فِ الْجَاهِ
كَلْفَا فِ مَقْدَارِ نَسَبِه اَكْرَه خَلَاصِ اَوْلَبِ اَوَّلِ وِجَه

بوند باقی قلا هم اول کشته اولدن سابقه دئی
واری باری وارب آهنگ خدمت آغاز ادب
درخواست اندر هیچ یقین کلدی وچق جفا قلدی
ولی بن معدور دتوب بویکت یاد قلدی

در امیر وزیر سلطان را بی وسیلت نکرد پیرانین
سک و دربان جو یافتند غریب این کریانش کبرو آن دامن
دعای وسیله سلطان نوک میر و ناظر خدمت آنکن
سک و دربان غریب چون بوللا بویقاسین طوتار اول آنکن
جندانک اول کشتی نوک مقرب الحضرة کشتی لری منوم حاومه

مطلع اولب بکه چق دروا کرام و توضع ادوب
بکا اولوب کسارتب و بوجه مقام تکلف قلدی اما
بن تواضع ادوب صف تعالذ اتورب بویکت یاد قلدی

بلدر که بنده کمینم تا در صف بندگان نشتم
ذیده قوبوعزتی که توله تا اوللر و لوک صفت اولم
چون بوسوزی اول کشتی اشتدی ایتدی کاشا
و کلاجه جای آن سخنت که سن بره بخند و هم سن
دیوب بویکت اقدی

کریر سر چشم ماشینی جورش بکشم که ناز نینی

باشوم لرور الله شه نشین در جورن جگرم جویان زین در
الکلام سحر الکلام اتورب باری چق در لو
مکالمه کر جدی و جلی انبساط کورند میر بساط
کلامه چون منبسط اولدی آخر کلام سوز سوز مدیت
زکت یا زنده ایتدی آنر وک سوچن دیوب
بور بای اقدی

جه جرم دید خداوند سابق الا نعام

که بند در نظری خویش خواری دارد

خدا یار است مسخر بزرگوار و لطف

که جرم بیند نان بر قرار می دارد

نه جرم کردی خدا سابق الا نعام که قادی بوقول بظنوه خور ایتدی
حقوک در اولوق لطف الله سسلدر

که سوخلو قولد زینیه تانی بر آرا ایتدی

حاکم الوقت چون بوسوز لری اشتدی عظیم بکندی

ویار نکرک اسباب معاش کنه بیور دی ناکه اولکل قاعد

اودر نده مهیا اوله و کذا شته ایام تعطیل دئی بکه وین لدر

بوس شکر نعمت منعم سابق اولدلوب زمین بوسر ادوب

بوجه ایت کسنتاشی عدل بن دیوب بور بای اقیوب

دعا ادوب کنه مقامه کتدم

چو کعبه قبله حاجت شدان دیار بید
روند خلق بد نداشتش اربسی فرسنگ
تراختل انحال مایا بید کرد که هم کس نبرد بدخت بی بر سنک
چو کعبه قبله حاجت دُرُز ابراق بُردن
کلور خلاق انا قطع ادوب بجه سنک
بهر یکی کن عقوبت سوختن تحمل منل
که هیچ نرکتی از مز عیش سزا غلجه سنک
18 مگر بملک زاده از ناده واردی اتا سندن چو مال
میراث دکتندی گور آن آجوب دخی جو مردی از ان شری

اول مال بی حساب و نعمت بی دروغ سپاهیل بخش
ادردی وعیش و عشرته مشغول اولب رعیت نه گاه اقلیم
گاه مال بخشش ادردی و نور باعی افور دی
نیاساید مشام از طبله عود بر آتش نه که چون عنبر بیوید
بزرگی بایدت بخشند کن که دانه تا بیسان نزو سید
دماغه بوی ورمز طبله عود اورانی اوده تا عبرت قوتاسین
گرگسه اولوق بخشش واکور که دانه کیبجه نه بجا سین
چون بوی انوار صاندی بروز بر وار دی بختد بیز
دلگه که انا صحت اده آبتدی سندن اولگدن که بو بکتلر
مال بویله اشراف قلدر و خنینه لوقلدر اناک ددک

بویجه رحمتله بونی جمع قلدی بر وصلته کرک اوکادیو
بویله اشراف ایله که دقایع اکتش دُرُز و دوشماند
چقد در شویله بخشش قل کور حاجت الوجود بربسندن
استیاسین و در مانه قلیاسین ددی بوز باعی اقدی
اکلجی برعایان بخش رسد زان هر کلامی را برنجی
هرانستان از هر کیله دی سیم که کرداید ترا هر روز کبجی
اکنخش ایلا رسک خلیفه کبجی سکا بونلارک ارض صگر رنجی
درش هر ارم دن التون کسینج ملوقل خزنه لرا چیمیه کبجی
ملک زاده چون بوسوز لری اشتدی بوزن چوردی
قایدی زخیر ادوب آبتدی کور حق تبارک و تعالی

ملک اولدور مالک مالک اولدور رهین ملک باگه
انولجین وردی کور سیم و لیم بخش اومر باسبان دگورمه
سقلایم تکلم ایرو لجن بکلر و اتا مرد ده جمع ادوب
نه ایلد کوشش نک مال قالیجه بر اوادی قلق بکلدر
قارون هلاک شد جمل خانه کبجی داشت
نوشین روان غمرد که نام نیکو کذاشت
قارون هلاک اولدی خربسته سی ورتدی
نوشین روان اولمدی چون ابوا دچوردی
19 مگر برکون نوشین روان عادل قصد شکار ایلدی

وَصَيْدُ كَاهِ اجْنَدِ اَهْوَلِدَنْ شَيْرَانَه كِبَابِ بِيَكِ دِلْدِي
بِرَاوْغَلَانِ كُنْدِرْدَلِكِه وَاَرَنْ بَرَكُوِي دَنْ طُوْرَانَه
شَاهِ اَصْحَرِ لَدِي كِه طُوْرِكْ بَهَاسَنْ بِيَسَه وَرِكَلِ اَنْدَنْ
اَبْنَلِ تَاكِه قَاعِكِ وَقَانُوْنِ اَوْلِيَا وَكُوِيْلِرْ خِرَابَه وَرُصِيَا
يَا نَدِغِي كَشْتَرِ اَيْتَدِرْ لِرْ شَا هَا بُوْقَدِرْ فَنَسْدَنْ نَه خَلَلِ
كُوْرِ شَاهِ اَيْتَدِي بِي اَيْلَه وَمَكْ بِنِيَا دَطَلَمِ جِهَانْتِ اَوَّلِ
اَرْدِي صُكْنَه هَر كَشْفِي كِرْ كَلْدِي اَنْوَكِ اَنْ رِنَه بَرِ قَاعِدِ
تُوْدِي وَبَرِ رَسْمِ اَرْتَدِي تَاكِه بُوْغَايْتَه اَرْدِي كِرْ اَوْشِ
كُوْرِ سَبِيْزِ اَكْرِبَرِ بَرِ كَبَا بَه اَلْمَكْ طُوْرِي كُوْجِلَه اَلْوَرِ
سُوْرِ كَشْتَرِ كُوِي لَرِي يَغْرَ قَانِ اَيْلَه قَانُوْنِ قُوْمَا وِشْدِرْ

وَبُوْرِي اَقْدِي
اَكْرَبَاغِ رَعِيْتِ مَلِكْ خُوْرِي سِي بِلُوْرِنْدِ غَلَا مَانِ اُوْرْتَشَانِ بِيَخِ
بِيَخِ بِيَضَه كِه سُلْطَانِ سَمِ رُوَا دَارِدِ زَنْدِ لَشْكِرْ اَشِ هَزَارِ مَرِغِ بِيَخِ
بِرَا مَلِكِه بِيَسَه بَعْدَنْ رَعِيْتِيُوْكِ سُلْطَانِ لَرِكِ اَغَا جِي قُوْلَرِ كُوِيْلَه سِيْلَه
مَلِكِ رُوَا اَرِكْ بَشِي مِرْدِ كُوْجِ اَوْلَه سَكْرِيَه اَيْلَه كَشْتَرِ كِرْ تُوْرِ عَهْدَنْ

20 مَكْرِبَرِ كُوْنِ پَادِشَاهِ قَاتِيَكْ كَنْدُوْدَنْ لَقْتَرِ اَلْوِ اِدْرَنْ بَرِ اَيْتَدِ
وَارْدِي نِي خَلْفِ سُلْطَانِيُوْكِ خُوْرِيَه سِنِ مَعْمُوْرِ اَتَمِ كُوْنِ
رَعِيْتِ وَ مَمْلَكَتِ خِرَابَه وَرِشْدِ اَوْلَرِ اَوْلَمَا زِ سُوْرِي
پَادِشَاهِ قُلْدِ عِنَه قِيَارِ دِي اَوَّلِ نِي سَعَادَتِ بِيَخْبِرْدِي

بُوْقَبِدَنْ مَرِ مَسْمُوْرِ مَعْتَادَه دُرْ كِه اَرِ مَشْتَرِي هَر كِسْتَه
اَلْمَه تَعَالِي نُوْكَ حَلِكْنَه مَخَالِفِ اِدَه حَقَقَه يَاعِي اَوْلَا
تَاكِه خَلْفُوْكَ كُوْ كَلِي شَادِ اِدَه حَق تَعَالِي اَوَّلِ خَلْفُوْكَ
اَكَا دَشْمَنْ قَلُوْرِ عَا قِتْ دِرِ بِلُوْرِ كِنَه نَخْتِ كَنْدُوْمِيَه
اَغْرَرِ اَرِشْ هَر اَشِ سَبِيَه مَسْتَنْدِ دُرْ رِسْمِ كُوْجِ كُوْرَنْ
خَلْفُوْكَ اَه وَايَا اَشِ سُوْرَانِ اَلْوَرِ كِنَه اَبِي يَغْرَ
اَتَشِ سُوْرَانِ نَكَنْدِ بَا بِنْدِ اَجْمَلِ كَنْدِ بُوْدِ دَلِ مَسْتَمْدِ
اَتَشِ سُوْرَانِ اِمَزَنْ بَا سَبْنِدِ اَبِي كِه اُوْرْدُوْدِ دِلِ مَسْتَمْدِ
اَدَمِ اَجْمَلِ هَمَا فِ كِنَه كَنْدُوِي اَجْمَلِ وَ جَمِوعِ خَلْفُوْكَ
قَاتِيَكْ خُوْرِ اَلْوَرِ نَكُوْرِ جَمِوعِ حَيَوَانِ اَتَاكْ سُوْرِي بِيَسَا لَرِي

اَرْسَلَانْدِرْ وَ مَلِكْتِيْنِ جَانُوْرَانِ حِيَارِ مَسْكِيْنِ دُوْرِ
وَ حَكْمَا اِتْفَاقِ اَقْمَلُوْدِرْ كِه خِرَابِ بَرِيَه اَرْشِيْرِدِ مَرْدُوْرِ
يُوْكَ كَمُوْرَنْ حِيَارِ بَرِ كَدَرِ اَدَمِ بَرِ تَرِ اَرْسَلَانْدَنْ
كِيَشِي قَدْرِ خُوْرِيَه جُوْنِ هُنْزِي اَوْلَه عَزِيْزِ اَوْلَدِ
وَ قَدْرِ اَبُوْمِيَسَه جُوْنِ هُنْزِي بُوْ خُوْرِ اَلْوَرِ تِيَكْمِ
قَاتِي اَيْدِرْ

مَسْكِيْنِ خِرَاكْ جِهِي مَيَزِيْتِ جُوْنِ بَارِعِي كَشْدِ عَزِيْزِيْتِ
كَاوَانِ خِرَانِ رِيخِ بَرْدَارِ بَرِ نَادِ مِيَانِ مَرْدَمِ اَزَا رِ
مَسْكِيْنِ خِرَاكْ جِهِي مَيَزِيْسْتِ دُرْ جُوْنِ يُوْكَ كَمُوْرِ اَبِيْنِ عَزِيْزِ دُرْ
اَوَّلِ كَا وِلَهَنْ كِه رِيخِ جَدِ بُوْدِ بِيَكِ اَوَّلِ لَشْتَرَنْ كِه اَرَا نَجْدِرْ اَوْلَه

آلا بر قوجله برونك اوغليجون بولدر اولوب
پادشاه قلته گوردر كي حدوني حساب اتاسنه
اتاسنه گنج وماه ورت راضي قلدر كه اوغلا نرت
اولدور و قايي و مفتي كم مشورت قلدر
خون ناختي برك دمك رومند دي اولدور
قوي وزدر كه پادشاه سلامت اولمايچون رختور
بري اولسه جايندور شير قايي خيبركت بچون انلك
وارد روضر عامدن ضرر خاص بكدور و دريسين
جلاددر كدر لدر ندر ندر بولاددر لدر بوني
نيز اولدن بس اوغلان بر رازي قلدي و بوزن

اسمان طرفنه دوتدي و دعا قلدي بعد زان قلدي
و پادشاه بوزنه بقدي دندي صوردر كي اي اوغلان
بو حالت اغليق و قويا دايملك خالدر سن خون كلوسن
اوغلان ايندي واقه شاها اغول ناز اتسه اتاسيه
انايه نازادر و ناحق دعوي اولسه قاضي قاتسه
وازر و غايت طله اعرسه داد بولمايچون پادشاه
وازر شمدكي حالتد اتا مرامه دنيايه الدنوب
بندن واز كدر قاضي قانومه قوي وزدي
سلطان طله اتمكه اقدام ايندي ناحق برون خون دكه
عجايب كجيك اشده بس بواج هالك اراسنده الله دن

غيري كسه قلدي كه بيلوار مالا الله بيلوار و رومره
هر مظلومك پناه اولدر
بيش كه برور زودست فراد هميشه تاز دست توخوم من داد
سندن مله وار ب ايديم فراد هم ساكه درمكه داد الكدن
سلطان بوسني لري اشدي يرالي قان كوزلدر
روان اولدي و اوغلان ازاد قلب كنارنه كوزدي
بوزند و كوزند او پدي و ايندي و الله ناحق بيت
قان اتمدن خصوصاً بو غريب ناز نينك اول بولدر كه
بن اولم زير اخلامر اولمك لدر ددي و جقي
نعت وزدي راوي ايله و ايت قلدر اول حالتد

پادشاه دني في الحال شفا بولدي و بوييت ياد قلدي
همچنان در فكران بييم كه كفت پيل باي برسدر باي پيل
زير يالاك نلاري حال مور همچو حالتست زير باي پيل
اولم اتيكه اول پيل بان ددي كيدر بكن برسدر باي پيل
اغويك التند مورك حاله سيلك سيني اسه اباغ البته پيل
مكعم بن ليشك بر قول قاجدي و بر قاج آدملي بوب
اي بولم كنه كوزدر اتفاق برور بر بونوك اول
قولله عرض وارددي اولدر مكه اشارت قلدي قلدي

وعمه قولاً غزله که اول قول دپلیه چون بوجال لوردی
باقی قولدی فریاد آیلدی و اول دخی اغلوب عمه سینه
کلدی پراویندی و بویبت آید که

هرچه اوزد برسم چون تو بسندی رواست

بند چه دعوی کند حکم خدا و ندا است
هر که کور باشم من چو بکند که روا قول چه دعوی دلچون شاه
آیتدی شاه نه حکم از سنک مطیع تا کوجلدن
بود و لیاو خاندانک نکت نعت بر له بیو ششم بر سرچن
آنوک ایاعن گنم لرجون بی کناه بی اولدور رسن
باری بر تاول شعی اوزر نه اولدر که قیامت

گنم سکاوری حساب اولیا شاه آیتد نه تاول
اول اول قول آیتدی بیور وزیر اولدور ایم
مکن سنندی بی علی وجه القصاص دیله ددی
پادشاه بوسری اشدرجک کلدی وزیر آیتدی
مدرسن مصلحت نه کور رسن وزیر آیتدی شاه اتانک
وودنک جاجون بومد پرا زاد ایله تاله بی دخی
بلا و عتاب اولیقتی ستر لکلیا بوکناه بکه بندند که
عاقلر سوزن و حکما پندنی دتوب عدل قلم آدم
تکر قائل دمشدر

جو کردی اکلوح انداز کا سخودا و انبادهانی شکستی

چو بریندختی بر روی دشمن خنک کن کاند او ماجش نشتی
موشدک چون سکا طاش آتیه بشوک بلایون صیدک لزدک
چو اندک اوج دشمن یزینیه حله قلم او ماجش اوردک

24 مکر بر باد شاهوگ بر خوجه کریم النفس نیک محضر

گنم ایسی واردی دانه شاهوگ عیبندک ایوسیددی
و حضور نده خوش خدمت آیلدی اتفاق برین برحکت
قلدیله پادشاه نظرنه خوش کلدی و نایسندک لوردی
بس عتاب ادب رجز قلوب آبی حبس انکه بیوردی
چون سه هککان ملک انک دایم آیلون و چو و خد متن

کورمشدردی انک حبسنک لطف و رفق قلدر آخر زجر
و عاقبت روا کورمددر

صلح بادشمن اگر خواهی که هر که تله در قفایع کند و نظرتن حسین کن
سخن آلمن بومن سیکدر دمووی را سخنش تلخ غمی دهنش شیرین کن
صلح قلم دیلرسنک کور اوله دشمن دوست

اویا و ز سویسه ارطیه آله سن حسین قل
دشمنک اغزیننه چو نکر کله سوزی ارشده

آجی سوزن دیلرسنک دهنش شیرین قل
بار اول قولدر ارجه لطفله دندر اما پادشاهوگ
حلمن بیرینه کتورم آبی زندانه اورددر بر زمان

آنکه اولدی مکر اول نایبند بربک واردی بو حکایت
اشدی بنامه یزدی و بریدی کواشتدم اول دیارک
بکری سیرک عزیز قدر کزنی و قیمت کوی بلامشدر
و کار مبارک قیمتی اگلا مشدر امدی بود یاره تشریف
بورد سیز هم قدر قیمت کزنی بلور و هم اندردن اول
ایتقام اولرد فی الله مملکت خلق سیرک مقدم
مبارکون و بو خطابه بنا بوجوابه مستطرد در چون
گفتا اول نامه اقدی و مضمون بلدی و کز ان
خوفناک اول نامه اردنه بتاج سطر جواب یزدی
کنه کورن کشیه و ردی کندردی اتفاق شاهونک

بذوق بو حکایت بلدی بله ددی بک سوزدی
اول رسول دتدلر نامه بولدرا اقدرا کوزدر کفر
گفتا بونی یازمش یوز سیک انجه سیرک لطفزدن
اولور دن حسن ظن امانت شریف قبول فرمود و کوز
بونیک، ضعف حقند حیرت امکانند دکلدر که انکا
احابت اوله نیرا بوشونمای انوک نعمتله بولشم
نیمد یادکن انوک بوخه نعمت انیون کوز مشم
شیدی و امد که سه سوزله اول و بی نعمتله
بی و فالق ادم تاقیا متدا کن شکر نعمتی برینه کوز مشم
نه کوز ادرسه چکره وفا اولور درم تنک فائل دوشده

انکه ای تسته دم کوی بارش بکش او کند بوی سستی
انکه سکا هر نفس انوک کور امید
چک بو کوی عمر لجه اگر بیک ستم امیر
چون پادشاه بو نامه اقدی بولگفتا نک طغر و لغز بلد
و حق شناسا لوب نعمتته شکر اولدوغن خوش کوزردی
لا بد جمیع صوحن عفو ادب خطا قلدرد بویب چو نعمت
وردی و مرتب سنی ان اولی قدر قدری دند خو حیه
گفتا ایبتدی شاهان و امدنه نه خطا قلدرد کاشا
بن بواشی حقیقت قدر بیدن بلور که مکرین برامز
خطا ایش اشد مدی بکا لا بد بر بلا کلسردی للمدیله

سن و بی نعمتدن کلدی سنک بجه نعمتوک و وجه ایلک لرتک
کوز مشم حالیا سن که قلدرد سکا حلال اولسون
نه کور سیه الله حضرت سندن بلور مستحکما دمشدر
کر کز ندت رسد نطق مرخ که ندراحت رسد خلق نه ربخ
ایضا دان خلاف دشمن دوست که دلم و دور قهر ف اوست
کوی تیر از کان همی کز رد از کان دار کیرد اهل خرد
کر کز نداریه خلقدن عیه رخ خلقدن اریز نه لکت کوز رخ
دشمن و دوستاق اصل حقه کدر ای کولدر اول نصر نادر
کر چه انکار اوخ یای اتر عاقل اولن کمان دوتای ووت

25 مگر عرب بگردن برآید خزینه دارن سیوزدی
 فلان کشتک مرسو و علفه سنی زیاد و مضاعف
 ایله فرملا فرزد کاهن و مژد فرمان در در
 و سایرین متکار لر کعبه و طوم مشغول لر در
 و ادای بخند متکرها و نکر در اتفاق بر صاحب دل
 و مراض زاهد کشتی بوخبری اشیدی اشیدی
 و الله زهی ارشاد بر قول کند و یه خند مت ادنی بویله
 کوز در سن الله قولق ادنی دخی الله بویله کوز در
 دو باملا در ایکی خند شاه سوم هاینه بروی کند بلطف نگاه

ایندهست که نبدکان مخلص را که نامید نکرند از استانه اله
 جو بر کشتی ای کون خوش دل او خند مت شاه
 ادرا و خج کن شاه لطفله آله نگاه
 بس اولد و رزمین قولق ایده خالص
 که تا امین اوین سور میه قیودن الله
 اخلاص و طغری بلغله قولق ادن هاشا نومین او را
 و محروم قلا هه پاشراشک طاشنه اخلاصه صدق
 ایلیا عاقبت خند و الم من خند و فرمان قول
 ادن فرمان ادرا اور ننگه قائل آید
 هرکسای را استان دارد سر خدمت بر استان دارد

بمتری در قبول فرمانت ترک فرمان دلیل خرماضت
 بلکه سیاسی را استانه اور باش خند مت استانه اور
 بد اولوق قبول فرمانت ترک فرمان دلیل خرماضت
 مگر بر ظاهر بر در و پیشک طلبه دو ترار قاسیه
 کور دکی او دوزن اور بر قانم عظم ظاهر کشتن و رز
 اتفاق بر صاحب دل چوب لکن بو حال کور
 و بونیت افر
 ماری که تو کرا ایینی بزنی یا بوم که هر کجا نشینی بلنی
 هر که دک بد اغش اور و جو صین بیفتش سلین که بروی قان

و اشیدی ای ظاهر دنگه الکن حکم وارکن بودر و پیشه
 کویج قلا سن آخر الله تعالی به و ارجعی اندیشه تغل کور
 الله قانتن کویج اده من سن بو مظلومک خود دعایی
 هفت آسمانک دور من
 نورت و پیش می رود یا ما ماخذ او ندغیب دان زود
 در مندی مکن راهل زمین تا دعای بر آسمان زود
 باله ارتق کویج که در تارر صمه اولحق غیب دانه آر
 در مندا ایله برک اهلین که دعایی چون آسمان آر
 اول حاکم ظاهر بوخبری اشیدجک قایدی یوزن چوزدی
 و هیچ انوک سوزنه انفا قلدی بو کلام در در در

اخذت العزم بالاسم تا که انجام کار بوی که ارشدی
 بریکه اول ظاهر ملک مطمنک بود اودن انبارن
 دتار انبارینار انبار مجموع هلاک اولدوسا نرسا نرسا
 لجنه نه وارسه بله نیار بوغوغادن لاجرم اول نرم
 بستردن باش قلد و رب کلور اول کوم خاکستد
 ازنده اتورر بزمر دصاحب دل ودی خلایق بونک
 نماشاسته کلور کورر که حکایت بویه حا که ظاهر قات
 پریشان حوالند اصحابه نجد مورر که بواد انبار
 بزودن دشدی اندرخی قویا داوب بلز زدر کجوت
 صاحب دل بونی اشده الر کلور ایدر اول مظلوم

در ویشک آهندن دشدی و بور باعی اتور
 خذ کن زی دور و نه های ریش که ریش درون عاقبت سر کند
 هم بریکه تا توانی دلی که آهی جهانی بهم بر کند
 خذ قیل شما آه دل دیشدن که اول ریش آخز باش اولد چتر
 سقن بقیه کی تا توان کوهلنی که آهی جعفر موصافی نظر
 لطیفه اشتمد کخسر و کف تا چند بور باعی یاز لمشدی
 چه سالها فراوان و عمرهای دراز که خلق بر سر ما بر زمین نخواهد رفت
 چنانکه ست بدست آمدست ملک با بدستهای در کجین نخواهد رفت
 بچه عمر کجه جنیل نیم زین الوین له خلق کاله باشم اوزر ان صاله کده
 بکله کلای جهان ملکی ال الومه دلر بجه اله راخی ورسه کاله کده

27 مکرر اوستادی نظیر و قیوم دلیدر پهلوان کشتی
 واریدی اوج بوز التمش بند اجنک دخی حاذق و کلای
 بیک هر کونه بردر لولعلیه بازی قیلور دی ویر نوعه
 کشتی تاریدی اول بجان شیفته کول اولب شازدرین
 بز اولان واریدی حسن اجنک بی همتا محبوب دلربا
 آله محبوب و معشوق اولمشدی اول بجان بونی جان
 و کولولیه سومیشدی جان دخی بولینه قلد قلمشدی
 لا بد اول اوغلا نه اوج بوز الی طقوز بند قسام
 اولر تمشدی اول بنندن کیک اولاد بوز کز لمشدی
 قدر عاشقسه پیوسکین عاقلدی و آخر اندیشدی

بس اول اوغلا نی بختونا اوستاد اولدی صنعت اجنک
 کامل بسک انکه بحال و مقامت و خیال مداعت
 قلدی بس اول هنرانی اولقدر مغرور قلد کز بکوز
 پادشاه اولکن لاف اوزب دعوی قلد کز عالمند شیدی
 بز مقابله پهلوان بقدر اوستاد دخی بجه پهلوان
 دکلد همان بدن فضیلت اولقدر در تربیت قلد غدر
 محسه برا کومله اینی بصار ددی ولیکن بوسر کز
 پادشاهه خوش کلدی غیرت کلدی بیور دی اوستاد پیر
 کورر دل حکایت تقریر قلد کز اوستاد آیدی میدان
 دورک شاه بیور دی اومیدان بغلدر ارکان دولت

آیتدی و الله بوجزایکه برخطه در کجا اما انک
 سطرینک سکا تا ابد جزا الورنتکم قائل آید
 دوران بقا جواد سوا یکدشت تلی ونوش وزشت دریا یکدشت
 نداشت ختم کوه جفا بر ما در کردن او بماندی بر ما یکدشت
 دوران بقا چون دم حجر المجرور ارج و شیرین نشسته زو المجرور
 باله لوح ادرن صد بکه اشند بویینه فلیس له یا کالمجرور
 چون پادشاه بویضت و بویندی سود مندی آیتدی
 قبول ادب صبحین عفو قلدی و جوا نعم آیتدی
 31 برکن بر مصلحت او زیند شاه نوش و ن جمیع وزیران

در لوب مشهورت ایدر مجموع وزیران و شاه مصلحت
 خواجه بن جهم تقویض ایدر خواجه دخی شاه فکری
 بکندی و قول قلدی پس وزیران در لوب خواجه
 بن جهم و ک خلوتنه کلدر آیدر ارای خواجه بیژر
 را عیز و فکر و مز خود شاه فکریدن پکر کدر چون شاه
 فکری بکندک خواجه آیتدی و الله انجاء کار معلوم
 دکله بر شاه فکریه او عین پکر کدر اکر صواب و لسه
 منت دارا الورز اکر خطا اولسه عدت متا بعینه
 علل معائنسدن خلاص اولرتکم قائل آیدر
 خلاصه ای سلطان رای جستن مخون خوش باشد دست شستن

اگر خود روز را کوید بنیست این بیاید گفتن اینک ماه و بیرون
 خلاف رای سلطان را و خلق کتی تاینه ان یومق در لفق
 در بیه گندن بلش لعدا این بو دمک ترک بقا لوشن ماه و بیرون
 مکر بریشیا دعلوی اصلد دیوب الی کیسولرینی ارض ارسل
 اعش و قافله جاز له شهره کلش خجدن کلورم دیو
 اول شهرک بکنه کلر بر مدح قصید افورسکن بن آیدر
 دیو اتقانی بکوک ندیلرندن برسی ذریا سفرند کلهشد
 آیتدی بن بویشیا دعدی ارجی ده حج بیرامند که بی براند
 بصره کوردم ججه حاجی اوکر و برکتی دخی ججه کلدی

آیتدی بونک اتاسنی بن بلورم نصرانی در فلان شهر اوور
 ججه علوی الور و برکتی دخی آیتدی اول اقدی شعری
 بن ججه کن انوری دیوانند او چشم و برقع بیتر دخی
 اقدی دسر ملک بیور دی اول شتیا و دیوب رحمت
 ایدر لطف و سن اینکل دیوشیا آیتدی ایدر لطف و سن
 قوی و رزک ملک آیدر ندر شیا و آیتدی مکر بویدان
 اولد و عی عقوبت ادب سنه و زرمک چون بلان اوله
 و هم شاه بلدیمله بور با عی شه فلا عنه ارغشده ددی
 بور با عی اقدی
 غریب کدت ماست پش آورد دو پمانه آیت ججه دوغ

نمردست آن بنزدیکه رسند که بایل دمان بیکار جوید
بی مردان کست از روی تحقیق که چون خشم آیدش باطل نکوید
نه از اولسون او عاقلتر قند که بیلان دملریه جنک دکایه
بلی تحقیق یوزنیک آراولدر که خشم بکسک باطل و مایه
چون او عیان آتاسنک بوسزلرینی اشتدی آنک صوحن
عقو قلدی آتسنک این او بیدی آتسی جنی الی کوزلرینک
ایدی و دعای قلدی آرکان دولت امین دردر

35 خوجه سعیدی ایله بزکن بزقاج اولکشدله بکبه کردک
کوردک بیزم آردومزده بزورق کی عرق اولدی

کلورکن اتفاق لجنه ای فرداش واردی الکی دخی
کروایه دشدی بیزم کلک بزاولوکنی واردی آیتدی
ای ملاح شول ای فرداش جعفر اشد سکا یوزالتون
وزیم ددی ملاح فی الملک برسنی جعفر دی اول برسی
عرق اولدی خلق آیتدی تقدیر الله بویدی آنک اوق
عری یوغدی ملاح بونک حقتک نچیل ایلدی
اول مسکنی قودی ملاح بوسوزلری اشدی کلدی
آیتدی بلی الله تقدیرنک ن طشه ایش بقدر و کین
خاطو مک سبلی بونی جعفر عه آرتوغدی وهم بویدی کم
بوجقه اول اوله زبلا اولدن آنک کینم واردی واردی

بزکن بیلد لدرکن غایت یوزلدم بوجکدی دوریه
بندیدی اول کلدی بزقاج آتج اوردی بیدی بندینی
اول کنه مقید اولما ده خوجه سعیدی بونی اشدب
صدق الله من عمل صالحا فلنفسه ومن اساء فعلیها
دیوب بورباغی اوقش
تاوانی درون کس خراش کاندان راه خارها باشد
کارد ویش مستمدرار که بزایز کارها باشد
کسنک یقه کونانی ای بولاری خارلور بویک نشوئید
اوکر اول مستمدر ویش ایش که دیش ساکه داخی جوق اشد

36 ای فرداش واردی برسی سلطانه خدمت ادر و برسی
گندو حالنه ریخبر لک ادر بزکن اول سلطان خادیم
بوکه آیتدی کل سلطانه خدمت ایله بوکسب ریختدن
خلاص اول اولدی بوکه آیتدی اوتاغز بسین بوغز و چون
بیر کوبه قولور ادر سن کل حلال کسب یکل الله خدمت
قلغل زرق جمیع یار دیشها اول ودر اشدی حکما سوزن کم
آیتدی کشتی گندو قرا اقلن بیوب رازقه شد قلو بیلدر
برخلوقه خدمت ادر برین کمر قوشتمقدن نتکه قابل ایلد
عمر انما ید در آن صرف شد ناچه خوارم هیف و چه پوشتام
ای شک خیره بیانی بساز ناکن بیست مخدست دوتا

کشدی کز آنایه عمر فکریله کونایم یازونه کایم قشین
قانع اول ای خیین وین اقله بلکه بلوک استیون خلعتن

37 برکتی نوشون عادله کاردی مژده قلدرم الله تبارک
سکا اورون عمر و زردی سوندر فلان دشمنک مهر

قلدی اول دشمنک اولدی سن چن یسار دی نوشون
الکچه ظاهر کلدی ویکین معین اعتبار اوب بویت
اقدرم قائل دمیسنده

کایم دعدوی جای شادمانی نیست که زندگی مانبر جاودانی نیست
عدو دلدی و سوسو هیچ جای شادمانی دکل بر بودر لکجه جاودانی دکل

38 گروهی حکما شاه کسری حضورینک مباحته قلوب بر وصلت

از رینه سولینشدر اما خوجه بر وجه خاموش انش

حکما صور مشکه سن بجون سولین سن بر وجه انش

والله بوحکا و زوا اطبا یه بکر رطیب حاذر هیچ ساع

صلاح کشته تبار اوب خسته شرتی و بچار داروسنی

وزر دردی سرتک سوز کجواب در بندگی ندره دایم دردی

وبویات اقدی

چو کاردی فی قضا من براید مرادوی سخن گفتن نشاید

والکریتم کز ناپسنا و جامت او خاموش بیتم کناست

چون سیدمیدن اش تپسه بک گزین باه سن سولایم آنه

شکایت اوب کند و عشر و حراج از اولدوغندن

بویلی بیق که الکر می وقت یغیر کدی خراب ایلدی

اولدی اول سیاه مضره کی دخی بیق اولدی سه بوکت

اکسیده رمش اول مجلس ده مکر بر صاحب دل درویش

واردی بوسری استدی کلدی وبویات اقدی

اگر دانش روزی در فرودی زنادان تنک روزی تر بودی

بنادانان چنان روزی رسانند که دانایان دران عاجز بناسند

گارتنه سلا هر کون علم کجت دخی رزق الیله جاهله نیست

بونا دانلد شو قادر رزق بلورلر که دانان الله عاجز کلورلر

قیلا ندر ایلغله اولورلر کلاب اولوند فون استوری

39 کومچون بویلی کورمن نوشته چاهه کلم اندک اسم اولم کیرم کاهه

هارون الرشید چون ملک دیار مصر مسکر اولدی استدی

اول طاعتونک رعینه و کور لکنه کور عدو غفلتله بوملک

ممن حاکم الحق العیاذ بالله تکلیف دعوسن قلدی

الکون بن بوملکت بر قولمه و رایم کور قولدر اجند انن

حسیس اولسون بس برقع زنگی قوی واردی ادو حضرت

الله وردی مصره کدردی اول قولک دخی فحیم

وقیاست و ادراک وکیاست اولقدن دکر روی الله

روایت مکر بر قلا ح بر کون کلور انک حضورینک

بیاده فلور لرحمد حلت الله مله علم و معرفت و زریکه
نعت و دولت و زریسن نونعت و دولت همن کون دکله
نایب الی بیه در تنگه قائل آیدن

نخت دولت زکار دانی نیست جز تاسد آسانی نیست

افتاد است در جهان بسیار بی تمیز از چند و عاقل خوار

کیا کوزی بغضه مرد ز رخ ابد اید خرایه یافته کج

دمه دولتت کار دانی کرک بک نایب آسانی کرک

نخت و دولت بکار دانی کرک جن نایب آسانی دکل

بوجهانند بود ران مشهور جاهل اوله عزیز و عاقل خور

کیا آستین اولد و در غم و رخ یوز زبله بلور خراب کج

۴۰ ملو ماضی زمانه بر باد شاه بر محبوب کنیزک کتور مشد

جین دبار ندن که اول کنیزک شاه المشدی جمله وازن

زلف زخیب ریله و دو داغ قانون شفا المشدی کوخل

زلف باغند سکر دان و عقل حسن باغنه حیر اندی

پادشاه آبی بر جبهه شبنمانه قیوب جنک رباب کتورب

خلوت هجبت قلدی تا اله دکن کور شراب رخانی دماغ تر

قلدی وقت نازک اولدی قوت نفسانی و لذات روحانی

برکن یوزی بیگ اولدی لاجرم شاه طر وکلدی کنیزک

مهر روی کنارنده مه کب قرار ایلدی اما دختر

اول حسن وجوده ختم اولمشدی کور انوک دگر دینی دخت

زشت ایدنت کور حوبلق یوسف ده ختم اولدی و ناز دلبری

حفصه مخمور دور

شخصی نهجان کریمه منظر کزاز زشتی او توان خبر دار

اول شویله کریمه منظریدی زشتی کور خنبر وره انوک

سیاه مسکین دخی جوق زماندی نفس طالب و خیرص

راغب و شهنوت غاب المشدی مهری دیندی

و مهری حیای کتور دی دختر بد اصل دخی سیاهه

مجانست کور دی سیاهه در لغوش اندی سینه بر سینه

کب بلب صباحه دک سیاهه سینه تخت مرادامت

ممانعت قلدی شاه بخه کور محمد قلدی اول صفحه همین

ان زین و ایضا له یز معه اول حقه لعلی دن کور سلطان

بیه بر قطره مرکب المدی بس اول قاقچله اول دخت

بر سیاهه حبشی قولنه بعیشدی که اول قولک استون

طداغی کوزنه نقاب اولمشدی و آلتن دواغ قشاعنه

اغشیدی و هر قانتک فال کللی نر قانت یر فال کینه اولیدی

العیاذ بالله بر هیکلدی کور سخن اکر آبی دوشنده کور سه

سراسمه اولمشدی و عینیت دیوانک قانتک و لکان

جنته بکوردی و عین القطر یعلندن و لغزندن

روان ادی فی الجمله زشت لک تار و ز قیامت

کلی و جزوی حاصل قلدی چون سحر اولدی بادشاه
طیروکلدی دختر استدی بولدی لجه اندکی اشدن
بیخبر اودی حکایت ایدی و در شاهک جان باشنه
حجری ابرکن اونی ایدی و سرخوشدی ایلدی غضب
قان جوشه کلدی کوزلرینی اوزتدی خون عقیقه
دنددی بسین بوزدی سیاچی و اول دختر لند لند اقلین
بغلدر لری بار و سندن اشقا برقیق استدر لری و زردن
برنگ محض کشتی طروکلدی شفاعت یوزن بیز اوزدی
شاه ایاغنه باش قودی ایتدی شاه سیاهک نه سوچی
وارد که شاهک بولجه انعام دولتته طوثر اولدی

شاه ایتدی دتله بن بلزکن و زیشن آجر بولدی
بریکه صبر قلسا اولکه پشیمان اوله زبرایشیان اولیق
یزور یاخورد بلزکن و زور دسه اشخوردخی ارتق مننه
وزر دمه دوی و زبر ایتدی شاه ایشتمدی اول بیتی کور
قائل
تشنه سوخته در چشمه روشن جور سید
تومه بنهار که از پیل دمان اندیشه
ملرک سنه در خانه خالی برخوان عقل باور نکند که رمضان اندیشه
چون ان برای پیش بر اوق صوبه ان صمنه که اول پیل دماند او شنه
آج بیل بر اوز اود بوله چون خوش لوت عقل نی اوزی کورین و مضان او شنه

SONUÇ

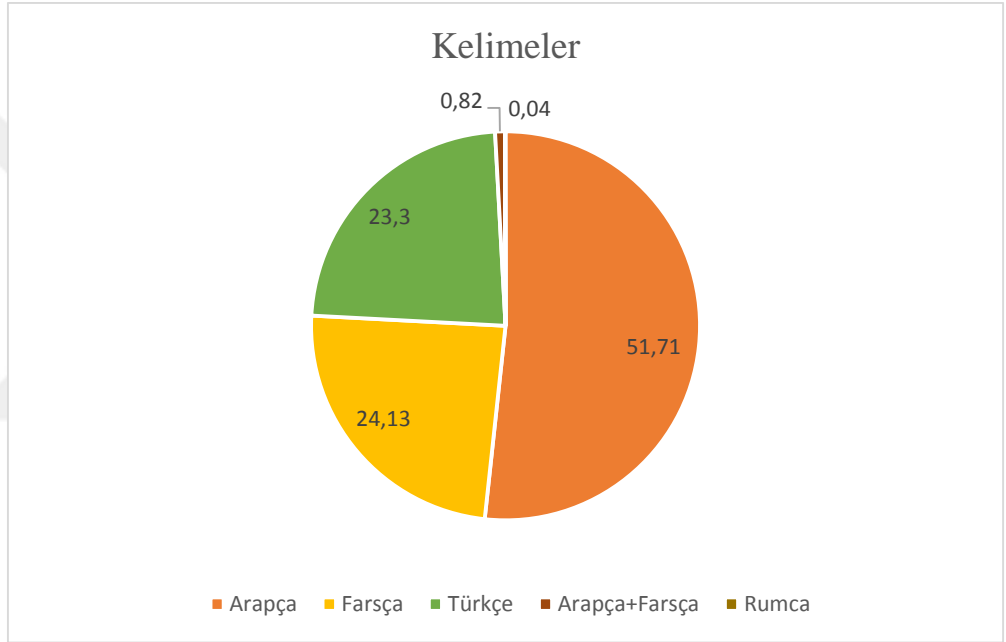
Bu çalışma, XV. yüzyıl müelliflerinden Mahmud Bin Kadi-i Manyas'ın yarım bırakılmış manzum Gülistan tercümesinin ilk 100 varağını çeviri yazıyla Latin harflerine aktarmak ve eserin dil özelliklerini incelemek amacıyla yapılmıştır.

Çalışmanın 'Giriş' bölümünde Sâdî ve dünyaca bilinen eseri "Gülistan" ile çalışmamıza konu olan metnin müellifi Mahmud Bin Kadi-i Manyas ve Gülistan tercümesi üzerinde durulmuştur. Bu tercüme eserin Sâdî'nin Gülistan'ı yazısından yüz yetmiş yedi sene sonra yani 833 (1430) yılının bahar mevsiminde Türkçeye tercüme edildiği anlaşılmaktadır (Varak 8b/10, 9a/1). Eserde mensur bölümler mensur, manzum bölümler ise manzum olarak tercüme edilmiştir. Mahmûd bin Kâdî-i Manyâs bu tercümesinde bazen metnin orijinal hâinden uzaklaşmış ve eserine tercüme ettiği konuyla ilgili çeşitli hikâye, fıkra ve atasözleri de eklemiştir. Her hikâyeden sonra çıkarılması gereken dersleri de belirtmiştir. Çalışmanın 'Çeviri Yazılı Metin' başlıklı bölümünde eserin Latin harfleriyle çeviri yazılı metni verilmiştir. Metinde ek açıklamaya gerek duyulan yerlerde dipnot verilmiştir. "Dil İncelemesi" bölümünde eser imla, ses ve şekil bilgisi yönleriyle incelenmiştir. Eser bünyesinde bazı kelime hataları bulunmaktadır. Cümle düşüklüğüne, cümlede mantık hatalarına yol açabilecek şekilde kimi kelimeler, ekler yazılmamış ya da eksik yazılmıştır. Arapça ve Farsçanın etkisini yoğun bir şekilde gördüğümüz eserin yazım özelliklerinde tam olarak sistemli bir birlik bulunmamakta, aynı kelime ya da eklerin farklı yazım şekillerine rastlanmaktadır. Bu farklı yazımlar Türkçe kelimelerde olduğu gibi Arapça ve Farsça kelimelerde de görülmektedir. Ses ve şekil bilgisi bakımından genel olarak Eski Anadolu Türkçesi döneminin etkileri görülmekle beraber istisnalar mevcuttur.

Metnimizin "Sözlük ve Özel Adlar Dizini" bölümünü oluşturmak için Sn. Mehmet Yıldız'ın dizin programı kullanılmış ve metnimizde geçen bütün kelimeler alfabetik sıraya göre dizilip karşılıklarına tek tek metindeki bağlamlarına göre anlamları yazılmıştır. Kelimelerin metinde geçtiği tüm yerler sırasıyla varak, sayfa ve satır numaraları ile verilmiştir. Arapça ve Farsça kelimelerin yoğun bir şekilde kullanıldığı eserde Türkçenin çeşitli dönemlerine ait arkaik kelimeler de bulunmaktadır. Özel

Adlar Dizini'nde de metnimizde geçen özel isimler alfabetik sıraya göre varak, sayfa ve satır numaraları verilerek açıklanmıştır.

Metinde toplam 2806 adet farklı kelime geçmektedir. Bu kelimelerin büyük çoğunluğunu 1451 adetle Arapça kelimeler oluşturmaktadır. Arapça kelimeler dışında 677 adet Farsça, 654 adet Türkçe, 23 adet Arapça ve Farsça kelimelerin beraber oluşturduğu bileşik kelimeler, 1 adet ise Rumca kelime bulunmaktadır. Bu sayısal verilerin yüzdelik karşılığı aşağıdaki grafikte verilmiştir.

Bu veriler ışığında her ne kadar Türçenin söz varlığından, atasözlerinden, arkaik öğelerinden yararlanılmış olsa da manzum Gülistan Tercümesi'nde Arapça ve Farsçanın hâkimiyeti açıkça görülmektedir.

BİBLİYOGRAFYA

- Akalın, Şükrü Haluk: **Türkçe Sözlük, TDK Yayınları**, 11. bs., Ankara, 2011.
- Ayverdi, İlhan: **Misalli Büyük Türkçe Sözlük**, Kubbealtı Neşriyatı, 2. bs., C. I-II-III, İstanbul, 2006.
- Banarlı, Nihat Sami: **Resimli Türk Edebiyatı Tarihi**, C. I-II, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1997.
- Banguoğlu, Tahsin: **Türkçenin Grameri**, TDK Yayınevi, Ankara, 2011.
- Bilge, Kilisli Rifat: **Bostan ve Gülistan**, İstanbul, Sebil Matbaacılık, 1968.
- Canpolat, Hülya: “Sa’dî’nin Gülistan Önsözüne Yapılan Türkçe Şerhlerin Karşılaştırmalı İncelenmesi”(Basılmamış Doktora Tezi) İzmir, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006.
- Devellioğlu, Ferit: **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Haz. Aydın Sami Güneyçal, 25. bs., Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 2008.
- Dilçin, Cem: **Yeni Tarama Sözlüğü**, TDK Yayınları, Ankara, 2009.
- Edirneli Mecdi Efendi: **Şakayık-ı Numaniye Tercümesi**, İstanbul, 1269.
- Ercilasun, Ahmet Bican: “Türkiye Türkçesinde Yardımcı Ses”, **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, Sayı: 585, Eylül 2000.

- Ergin, Muharrem: **Türk Dil Bilgisi**, Bayrak Yayınları, İstanbul, 2008.
- Gencan, Tahir Nejat: **Dilbilgisi**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1979.
- Gürsu Uğur: **Kazak Türkçesindeki ve Türkiye Türkçesindeki Atasözlerinin Karşılaştırmalı Biçimde İncelenmesi**, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, SBE, Eylül, 2009.
- Hoca, Nazif M.: **Sûdî, Hayatı, Eserleri ve İki Risalesinin Metni**, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayınları, No: 2722, Şarkiyat Enstitüsü, İstanbul, 1980.
- Kanar, Mehmet: **Farsça Cep Sözlüğü**, Fono Yayınları Sözlük Dizisi, İstanbul, 2008.
- Karaağaç, Günay: **Türkçenin Ses Bilgisi**, 2. bs., İstanbul, Kesit Yayınları, 2012.
- Karamanlıoğlu, Ali Fehmi: **Seyf-i Sarâyî'nin Gülistan Tercümesi**, Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Ankara, 1989.
- Kartal, Ahmet: "Sa'dî-i Şîrâzî'nin Gülistan İsimli Eserinin Türkçe Tercümelere", **Bilig**, Sayı: 16, 2001.
- Kocaoğlu, Timur: "Tarihi Türk Lehçeleri Metinlerinin Transkripsiyonlanmasında Kapalı ê/i Meselesi", **Türk Kültürü**, Sayı: 483, Ankara, Temmuz-Ağustos 2003.
- Korkmaz, Zeynep: **Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi**, 4. bs., Ankara, 2014.

- Köprülü, Mehmed Fuad: **Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar**, 2. bs., Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1966.
- Küçük, Murat: “Tarihi Türk Lehçelerinden Türk Türkçesine -Dır/-Dur (<Turur) Eki ve İşlevleri”, **Türkbilig**, Ankara, 2010.
- Nişanyan, Sevan: **Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü**, 2. bs., Everest Yayınları, İstanbul, 2010.
- Özcan, Bekir: “Sa’dî ve Türk Edebiyatına Tesirleri” (Basılmamış Doktora Tezi), İzmir, 1985.
- Özkan, Mustafa: **Mahmud b. Kâdî-i Manyas, Gülistan Tercümesi, Giriş-İnceleme, Metin-Sözlük**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1993.
- Özkan, Mustafa: “Manyaslı Mahmud’un Manzum Gülistan Tercümesi ve Yeni Bir Nüshası”, **Turkish Studies**, Ankara, Volume 9/9, 2014.
- Özkan, Mustafa: **Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2017.
- Özkan, Mustafa, Tören, Hatice, Esin, Osman: **Yükseköğretimde Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2006.
- Sâdi-i Şîrâzî: **Bostan**, Trc. Kilisli Rifat Bilge, 8. bs., İstanbul, 1968.
- Sâdi-i Şîrâzî: **Gülistan**, Trc. Hikmet İlaydın, MEB Yayınları, İstanbul, 1991.

- Sâmi, Şemseddin: **Kâmûs-ı Türkî**, Sun. Ömer Faruk Akün, Kapı Yayınları, İstanbul, 2004.
- Timurtaş, Faruk Kadri: **Eski Türkiye Türkçesi**, İstanbul, 1977.
- Timurtaş, Faruk Kadri: **Eski Türkiye Türkçesi, XV. Yüzyıl, Gramer - Metin - Sözlük**, 2. bs., Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1981
- Tören, Hatice: **Eski Anadolu Türkçesi Dönemine Ait Amme Cüzü Tefsiri-Dizin**, C.II, Çantay Yayınları, İstanbul, 2007.
- Turan, Fikret: “Türkçede Zarflar Üzerine”, **Prof. Dr. Dursun Yıldırım Armağanı**, 1998.
- Tulum, Mertol: **Osmanlı Türkçesi Büyük El Sözlüğü**, İstanbul, Kapı Yayınları, 2013.
- Vardar, Berke: **Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü**, Multilingual Yabancı Dil Yayınları, İstanbul, 2002.
- Yazıcı, Tahsin: “Gülistan” mad., **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, 14. C., İstanbul, 1996.
- Yazıcı, Tahsin: “Sa’dî” mad., **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, 10. C., Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1993.
- Yelten, Muhammet: **Eski Anadolu Türkçesi ve Örnek Metinler**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını, İstanbul, 2009.

<https://www.ebuzziya.com>

<https://www.fransevi.com>

<https://www.ingilizceosmanlica.com>

<https://www.kamusiosmani.net>

<https://www.kamusulalam.com>

<https://www.lehceiosmani.com>

<https://www.lexiqamus.com/tr>

<http://lugatim.com/>

<https://www.lugatinaci.com>

<https://www.lugatiremzi.com>

<https://www.memalikosmani.com>

<https://www.muntehab.com>

<https://www.osmanlicasozlukler.com>

<https://www.osmanlilugati.com>

<http://sozluk.gov.tr/>

<https://www.turkcekamus.com>